

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Literatür

İZMİR BÜYÜCÜLERİ
Mara Meimaridi

Roman

Mara Meimaridi
İZMİR
BÜYÜCÜLERİ

Roman

Çeviren: Şebnem Christakopoulos

3.BASIM

Mara Meimaridi

İzmir
Büyücüleri

Çeviren:
Şebnem Christakopoulos

İZMİR BÜYÜCÜLERİ

Mara Meimaridi

Kitabın Özgün Adı:
I Magisses Tis Smirnis

Çeviren
Şebnem Christakopoulos

Yayın Yönetmeni
Abdullah Yılmaz

Yayına Hazırlayan
Gökçe Çiçek Çetin

Düzeltili
Filiz Karaata

Dizi ve Kapak Tasarımı
Mithat Çınar

Baskı Öncesi Hazırlık
Emel Atik

Birinci Basım, Ekim 2004
İkinci Basım, Ekim 2004
Üçüncü Basım, Ekim 2004

Baskı ve Cilt:
Mart Matbaacılık
Tel: (0212) 321 23 00

ISBN: 975-04-0285-5

© Mara Meimaridi - Kastaniotis Editions, Athens 2001

© Copyright 2004, Literatür: Yayıncılık
Bu kitabın yayın hakları Literatür: Yayıncılık, Dağıtım,
Pazarlama San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir.
Kitabın tamamı veya bir bölümü hiçbir biçimde çoğaltılamaz,
dağıtılamaz, yeniden elde edilmek üzere saklanamaz.

LİTERATÜR

Yayıncılık, Dağıtım, Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak, Dünya Han,
No: 18-20 Kat: 5 Beyoğlu 34433 İstanbul
T 0(212) 292 4120
F 0(212) 245 5987
E literatur@literatur.com.tr
www.literatur.com.tr

Dimo Mavrommati'ye

*Her inancın hikâyesi bir yerlerde anlatılır,
bizimkisi de işte bu kitapta yazılı.*

Büyücünün uyanması

Egina Adası, 1988. Haç Bayramı'nın bir gün öncesi. 100 yıl sonra.

“Bazı şeyleri de at be anne yoksa burayı pireler saracak.”

Merdiven altındaki küçük deponun kuytularına doğru ilerlerken, eski tahta döşemeler yerlerinden oynayarak gıcırdadılar.

“Bana iyilik yap da kendi evinle ilgilen! Benim eşyama da karışma; onları istiyorum.”

Örümcek ağlarının arasından altı delik bir leğen çıktı.

“Bunu neden saklıyorsun?”

“O dedenin lazımlığı.”

“Dedem öleli yirmi yıl oluyor anne!”

Daha diplere doğru ilerledim.

“Bulamıyorum.”

“Bulursun. Oraya, içeriye koymuştum. Sol tarafa bak.”

“Nasıl bir şey olduğunu hatırlıyor musun?”

“Bildğin sandık işte.”

Görünürde sandık falan yoktu.

“Yoksa burada gizli bir depo daha mı var? Kesin vardır!”

“Ben ölünce istediğini yapar, hepsini atıp kurtulursun. Ama yaşadığım sürece olmaz.”

“Ama sen ölmezsin ki anne. Bu eski püskü şeylerin bekçiliğini yapmak için hortlarsın. İşte gördüm. Burada, arkada!”

Katina'nın sandığı, en karanlık köşede, 1965'lerden kalma birkaç derginin, üç eleğin, fare kapanlarının ve naftalinlerin altında saklıydı. Sandığı, sürükleyerek dışarı çıkardım. Üzerimden örümcek ağlarını silkeleyerek saçımdaki eşarbi çözdüm. Temiz havanın tadını çıkarmak için birkaç kez derin nefes aldım. Annem bir bez parçasıyla sandığın tozunu alırken ona, sanki kutsal bir şeymiş gibi özenli davranıyordu.

"Al bakalım. Teyzenin sana bıraktığı çeyiz işte bu."

Sandık vişneçürüğü rengindeydi. Sağında ve solunda tutup kaldırmak için birer kulpu vardı. Altı hâlâ sağlamdı. Kordonları çözmemle mumdan yapılmış bir mührün parçalanıp dağılması bir oldu.

"Bunu daha önce hiç açmadın mı, anne?"

"Kendi elleriyle kapattı onu."

"Yani içinde ne olduğunu bilmiyor musun?"

"Hayır."

"Bravo be anne sana! Senin yerinde olsaydım cenazeden hemen sonra açmıştım sandığı. İçinde bir sultanın zümrütlerini bulmak ne kadar zevkli olur. Bu İzmirli teyzem zengin değil miydi?"

"Çok zengindi."

Sandıkta değerli taşlardan ya da eşyadan eser yoktu. Sadece koyu renkli deri ciltlerle kaplı kitaplar ve defterler vardı. Annem sandığa şöyle bir göz attıktan sonra mutfığa gitti. Deri kaplı kitaplardan birini açtım. Yatık harflerle P ve O yazıyordu. İksirlerin, aşk büyülerinin ve şifalı su tariflerinin yazılı olduğu sayfalar kalın sarı bir iple özensizce dikilmişti. Sanki ip yerine sayfaları birbirine tutturmak için kuru bağırsak kullanılmıştı. Kitabı ters çevirdiğimde, yazıların böyle de okunabildiğini fark ettim. Sayfalarda mumla çizilmiş değişik şekillerde resimler vardı: Düğümler, tırpanlar, bitki yaprakları, mezarlar, haçlar, kemirgenler ve anlaşılmayan kelimeler.

"Ne bunların hepsi böyle? Büyü mü?"

Başka bir cildi aldım elime. Bana daha yeniymiş gibi geldi; bu da bir defterdi.

Yüz için salatalık suyu, cold cream. Altında da tarifler...

Sandığın içinde kocaman, tuhaf bir kitap daha vardı. İnce deriden sayfalarında isimlerin alt alta yazılı olduğu bir soyağacı bulunuyordu. Her ismin yanına bilmece gibi, bazı işaretler konulmuş. İsimlerin bazıları Yunanca yazılmış. Ne çeşit bir Yu-

nanca bu böyle? Bir de her ismin yanında bir yıldızla beraber güneş ve üç gezegen vardı; belli bir tarihi simgeliyormuş gibi. Kim yılları yıldızlarla sayar ki? Altın rengi yıldızla yazılmış bazı isimler parlıyordu. Çıkıyor mu diye denemek için yıldızları tırnağımla kazıdım. Bu soyağacı nerede bitiyor diye diğer sayfalara baktım. Yazılmayı beklermişçesine bomboştu sayfalar. Listenin sondan altıncı sırasında *İzmirli Katina* yazıyordu. İsminin yanındaki sembol, iki çizgi arasında sanki köşeleri eksik bir yıldız gibi duran "x"ti.

Kitapların hepsi çok ağırdı. Bunları İzmir'den nasıl getirmişti teyzem? Birden Egina Adası'ndaki eski evi dolduran yemek takımını, yatakları, altın işlemeli bibloları, gümüşleri, tabloları, büfeyi, yemek masasını, ağır ve büyük mobilyaları düşündüm. Her şeyi oradan getirmişti. Peşkirlerinden el işi masa örtülerine, Doğu işi halılarından gece lambasına kadar hepsini İzmir'den getirmişti. Ama nasıl?

"Anne be!"

Mutfaktan kızgın yağda kavrulan soğanların cızırtısı geliyordu. Annem salçalı tavuk yapıyordu.

"Mübadele zamanı Küçük Asya'dan gelirlerken insanların bir şey getirmeye fırsatları olmamıştı, değil mi?"

"Eee?"

"1922'de diyorum, insanlar servetlerini kaybetmediler mi? Türkler hepsini denize dökmedi mi?"

"Evet."

"O zaman teyzem bu kadar eşyayı nasıl beraberinde getirebilmiş ki?"

"Katina felaketten birkaç ay önce gelmişti."

"Yok yaa! Müneccim miydi?"

Annem kapıda göründü.

"Evet" dedi gayet doğal bir şekilde, maydanoz almak için buzdolabına eğilirken.

"Ha?"

Yedi numaralı defteri aldım elime. *Sarmısak soslu tavşan. Bir okka tavşan için...* Bak bu iyi işte; defterde bol bol yemek tarifi var. Yemek pişirmek hoşuma gidiyor. Hepsini pişirmesem bile tarifleri toplamaya bayılıyorum. *Glassada... Yulya'nın tarifi... Keçi sütü, bir kaşık vanilya...*

"Glassada ne?"

"Dondurma."

İşim yoktu da, oturup bir de dondurma yapacağım! Ben hazırını alıyorum. Hımmm... burada ne yazıyor? On dört numaralı defter gerçek deriyle kaplı. Kenarından çuval ipiyle dikilmiş. Sayfalarda Arapça ya da Türkçe harfler var. Şeytansı resimler de cabası: Kafasız bir vücut, biraz aşağıda işaretlerle bir göz ve oklar, üzerine iğneler batırılmış bir vücut... Sayfaların altında da bazı açıklamalar var.

“Hımmm... Sağ ol teyze, bana bıraktığın miras için. Sayende arşa ulaştım! Hadi anne, yemek hazır mı? Acıktım.”

Eğer annem büyük teyzesi Eftalya gibi, eski püskü şeyleri toplamasaydı, bu yazıların hepsi şimdiye kadar kaybolup gitmişti. Bunlar benim elime geçmiş olsalardı, çoktan çöp tenekesinin dibini boylamışlardı. Çünkü gereksiz olduğuna inandığım her şeyi hiç tereddüt etmeden atarım. Katina'nın ölümünden sonra iyiki annem onun evini temizleme ve toplama işini üstlenmiş. Sadece evi şöyle bir silip kıyafetleri de ihtiyacı olan yoksullara dağıtılmak üzere Aziz Nektaryo Manastırı'na bağışlamıştı. Böylece bu kitapları da kurtarmış oldu. Yazıtların Bekçisi, yani annem onları, Katina'dan aldığı kesin emre uyararak ölümünden yirmi üç yıl sonra, tam bugün, 14 Eylül'de, bana devretmek için saklamıştı.

Biraz sonra güneşin batışını izleyeceğimiz balkonda oturmuş, annemle kahvelerimizi içiyorduk.

“Bu sene de tatilimiz geçti, gidiyor. Haç Bayramı; büyük bayram bugün.”

“İyi.”

Bana hayal kırıklığıyla baktı. Anneme göre benim dini inancım yok denecek kadar azdı. Hemen konuyu değiştirdim.

“Her şeyi anladım da niye bunları bana, ille de bugün vermen gerekiyordu, onu anlamadım.”

Omuzlarını silktilti. Günbatımıyla kiremitlerimize tünemeye gelen güvercinlere baktı. Merdivenlerini kirletiyorlar diye sinirlendi annem onlara.

“İşte yine bu namussuzlar. Başka bir yere de gitmezler ki! Katina Teyze'ni hatırlıyor musun?”

“Tabii ki hatırlıyorum.”

“Aa... o öldüğünde sen çok küçüktün de.”

“Bu bıraktıklarını ne yapacağımı da söyledi mi sana?”

“Bana ‘o biliyor’ dedi.”

“Biliyor muyum?”

“Evet.”

“Neyi biliyorum?”

“Ben nereden bileyim?”

Kahvesinden bir yudum aldıktan sonra devam etti.

“Biliyor musun? Maria, bazen sana baktığımda sanki onu karşımda görüyorum. Özellikle de burada, Egina’daki evdeyken.”

“Birbirimize benziyor muyuz?”

“A... yok! Gece ile gündüz kadar zıtsınız; o çok çirkindi.”

“Çok çirkindi, haklısın.”

Başını gururla dikleştirdi.

“Ancak, birbirinden yakışıklı ve zengin beş erkekle evlenmeyi başardı.”

“Hadi canım! Bak sen şu işe! Uyanığa bak sen hele; nasıl becermiş? Ben şurada Hristo’yu bile kendime bağlamayı beceremiyorum.”

Annem küçük parmağıyla bana sandığı işaret ederken, bir yandan da imalı imalı gülümsüyordu.

Akşam tekrar defterlere göz attım. Eminim, bir büyücünün sırlarıydı bunlar. Şuradakini nasıl oldu da daha önce görmedim? Bu ne acaba? Notların olduğu küçük bir defter. Takvim gibi. Sonunda anlaşılabilir bir şey çıktı. Kara kalemle yazılıydı. *Attarti Ana dedi... Attarti Ana buyurdu...*

Biraz aşağıda, 28 Mart 1891 yazıyordu.

“Annesinin ismi neydi?”

“Eftalya. Annemin teyzesiydi. İki kardeşin çocukları.”

Annem eğer soyağacını anlatmaya başlarsa asla bitiremezdik bu sohbeti.

“Katina’nın çocukları yok muydu?”

“Var. Olga.”

“Nasıl oldu da bunları kendi kızına değil de bana bıraktı?”

Annem bana cevap vermek yerine kayınvalidemi arayıp kızının nasıl olduğunu öğrenip öğrenmediğimi sordu.

Defterde bir büyü yazıyordu. Büyücülerden bazı yerlerde *kocakarı*, bazı yerlerde *cadı* ya da *nurlular*, bazı yerlerde ise *yazıtla-rın koruyucuları* diye söz ediliyordu. Birbirlerinden farklı şeyler olmalıydılar. Belki de aralarında bir hiyerarşi vardı. Üstünde kilit olan bir kitabı açtım. Sarı yaldızla yazılmış bazı isimlerin yanında her biri diğerinden farklı ve güçlü bir ışıkla parlayan güneşler vardı. Hımmm!... Işığın yanında bir yıldız ve bir ters üçgen var.

Küçük defteri yatmaya giderken yanıma aldım. Işığı açıp okumaya başladım. Garip ters üçgen burada da karşıma çıktı. Sanki bu defterin niye var olduğunu açıklıyordu; o üçgen Attarti Ana'nın sembolüydü. Attarti Ana... Bu isim bana sanki bir şeyler hatırlatıyordu. Hatırlamaya çalıştıgımdaysa siyahlara bürünmüş bir kadın belirdi zihnimde. Bu sırada annem de boynuna kremini süre süre yanıma geldi.

"Bugün Haç Bayramı; kitap okunmaz."

Ondan kurtulmak için diğer tarafa döndüm; ancak hâlâ konuşmakta ısrar ediyordu.

"Sen kremini sürdün mü?"

Cevap vermeden okumaya devam ettim.

"Dinle bak bütün güvercinler 'gru gru' diye ses çıkarıyor huzursuzca."

Gerçekten de çatıdan sürekli bir uğultu geliyordu. Annem yatağına gitti.

"On ikiden önce ışığı söndür."

"Niye? Haç Bayramı diye mi?"

"Çünkü bu onun gecesı. Böyle gecelerde her seferinde evine geri dönüyor."

"Ne? Hayalet mi?"

"Uyu!"

"Aman beni rahat bırak be anne! Sivrisinekler için tabletleri taktın mı? Bütün gece bizi yine yiyecekler."

"Söndür ışığı seni yemesinler."

Kafamı karıştırmıştı; uykum kaçmış, cin gibi olmuştum. Ancak sabaha karşı uyuyabildim. Ev bütün gece çok sessiz ve sakin.

Annem tarihleri hatırlamakta çok başarısız. Hafızası çok zayıf.

"Katina Kapadokya'da 1878'de mi doğdu?"

"Aşağı yukarı. Babası ölünce annesi Eftalya'yla beraber birkaç akrabalarının yaşadığı İzmir'e gittiler. 1887'de oraya vardıklarında beş parasızdılar."

Bazı büyüler o dönem yazılmış. Katina defterine her şeyi açıklamalarıyla yazmış. İyi ki de öyle yazmış. Büyücülük babadan oğula geçer gibi doğduğu gün seçilmiş olana aktarılıyor-muş. Cuma günü ruhların kutsal günüymüş. Tıpkı bugün gibi.

Her büyü klanının başında bir lider, yani o klanı yöneten baş-büyücü varmış. Daha küçük bir kız çocuğuyken seçilmiş ve Attarti Ana tarafından kuşanmış olana *Nurlu* deniyormuş. Seçilenin Putperest, Sünni, Ateist, Budist, Hristiyan ya da Yahudi olmasının hiçbir önemi yokmuş. Katina *Işığı*nı bizzat Attarti Ana'nın kendisinden almış.

Eğer annem Yazıtların Koruyucusu ise, acaba ben neyim? Of, of!

Peki ya Katina?

Katina'yı hatırlıyorum. O zamanlar daha küçücük bir çocuktum. Onunla karşılaşacağım zamanlar küçücük kalbim korkudan yaprak gibi titrerdi. Ancak annem onu çok severdi. Onunla olabilmek için en küçük fırsatı değerlendirir, tatillerini, boş zamanlarını onunla geçirirdi. Tabii ki, beni ve erkek kardeşimi de beraberinde götürürdü.

Katina zavallı erkek kardeşimi pek sevmezdi. Aslında erkek çocuklarını sevmezdi. Onun yerini alacak küçük kız ben olduğum için olsa gerek, beni hep şımartırdı. Büyücüler kız çocuklarını isterler.

Egina'daki evin upuzun bir holü vardı; aslında hâlâ var çünkü ev olduğu yerde duruyor. Hole girer girmez sol tarafta bizim odamız, karşıda ise pencereleri iç tarafa bakan onun odası, koridorun sonunda da mutfak ve banyo vardı. Teyzemin dinlenme saatlerinde, yazın ortasında gürültü yapıp da onu rahatsız etmeyelim diye annem bizi yataklarımıza yatırırdı. İtiraz etmemizi engellemek için de bize, öğlen saatlerinde çingenelerin gelip uymayan çocukları kaçırdığını söylerdi. Korkumuz çingeneden çok teyzemden idi. 1903'te inşa edilmiş evin odaları, gıcırdayan geniş tahtalarla döşeliydi. Sırf onun o kartal bakışlarıyla karşılaşmak için korkumdan, tualete gitmek yerine altıma etmeyi tercih ederdim.

Katina öldüğünde çok yaşlıydı. İnsanların çıkarcılığından, riyakârlığından bıktığı için kendini yazlığına kapamış, her şeyden elini eteğini çekmişti. Öldüğünde ilerlemiş yaşına rağmen taze ve diri bir cildi vardı. *Kadınlığı* asla ihmal etmezdi.

Okulların açılmasına az bir zaman kala, 1965 yılının yazında, Egina'ya gittiğimizde anneme, "Eleni, uzun bir yolculuğa çıkacağım. Ama tam yirmi üç yıl sonra nurlu büyücü aracılığıyla tekrar doğacağım" demiş ve o yıl vefat etmişti.

Ne gariptir ki, gerçekten de bu kitap onun ölümünden tam yirmi üç yıl sonra ve üç aşamada yazıldı. Hani istedim de öyle oldu değil, o istediği için böyle oldu.

Defterleri naftalinden ve tozdan arındırdıktan sonra, sürekli onun tariflerini yazma isteği sardı içimi. Hangi kadın tarifleri toplamaz ki? Bu işi genellikle geceleri ortalık sessiz sakinken, çocukların, köpeklerin, kedilerin uyuduğu zamanlarda zevkini çıkararak yapıyordum.

Bir gece, zeytinyağlı ve baharatlı bir tarifi yazarken, yazdığım kâğıt üzerinde bazı kelimelerin ve isimlerin kendiliğinden ortaya çıktığını fark ettim. İşte bu olay her şeyin başlangıcı oldu. Oturup yavaş yavaş yazıyordum; ama ortaya çıkan yazı benim yazdığımı zannettiğim şeylerden daha farklıydı. Sanki birileri bana emrediyor ve ben de onun dediklerini yerine getiriyordum. Bunları karmakarışık anlatıyordu. Bazen çocukluk yıllarına, bazen de yıllar sonrasına gidiyor ve üçüncü evliliğinden bahsediyordu. Daha sonra da tekrar yıllar öncesine, varoşlara geri dönüyordu. Sokakların, meydanların, mağazaların isimleri sırayla ortaya çıkıyordu. Ve gerçeklik duygusu o denli güçlüydü ki, sanki yıllarca oralarda yaşamış gibi hissediyordum kendimi.

Çunuka. Tımarhanelik olacağımı zannetmeme sebep olmuştu bu isim. Çunuka. Birden aklıma gelen bir isimdi ve öylesine yazmıştım. İki gün sonra Solono Caddesi'nde yürürken, Estiya'nın vitrinindeki kitaplara bakarken buldum kendimi. İzmir'le ilgili kitapları görünce içeriye girip birkaç tanesinin sayfalarını karıştırdım. İlk kez o zamanların İzmir'ini görüyordum. *İzmir Hatıraları* adlı kitaptaki yıllanmış fotoğraflarda gördüğüm sokakların, mağazaların hepsi bana tanıdık geldi. Avrupa Sokağı'nı gösteren bir fotoğrafta, kenarda kalmış, tam olarak gözükmeyen bir mağazanın üzerine parmağımı koyunca birden aklıma beyaz dantelli külotlar, oyuncak bebekler, yumaklar geldi. Başka bir sayfada Avrupa Sokağı'nın ve aynı mağazanın tam karşıdan çekilmiş bir fotoğrafı vardı. Neoterismon... O kadar emindim ki, o çok güzel dantelli iki sutyenimi buradan aldığıma. Ama nasıl olur? Saçmalık!

Onu bırakıp tarihle ilgili başka bir kitap aldım elime. Yüz otuzuncu sayfada Çunuka adını okudum. Tarihsel kayıtlara gö-

re gerçekten öyle birinin var olduğunu ve o yıllarda Kızılhaç'ın başkanlığını yaptığını okudum. Ancak *İzmir Yanıyor* adlı kitap-taki felakete ait fotoğraflar bana hiçbir şey çağrıştırmıyordu.

Fotoğrafların olduğu diğer sayfalara baktım. Çarşıların, dük-kânların fotoğraflarını gördükçe hepsinin bana tanıdık geldiğini hissediyor, delirmeye başladığımı düşünüyordum. Fotoğraflar sanki daha önce yaşadığım yerleri gösteriyordu. Fotoğraftaki saksı bile hatırladığım yerdeydi!

Günlerimin çoğunu kitapçada geçirmeye başladım. Geceleri yazıyor, gündüzleriyse kitapçada yazdıklarımın doğru olup olma-dığını kontrol ediyordum. Yazdıklarımın hepsi doğrudu. Hat-ta en doğrusuydu.

Yavaş yavaş annemin de delirdiğini zannetmeye başlamıştım. Katina'nın ona anlattıklarını doğru dürüst hatırlamamasına rağ-men, kendinden emin bir tavırla sürekli, "Evet, doğru! Evet, bak bu da doğru!" diyerek beni iyice delirtiyordu. Hatta bir sa-bah gayet sakin, O'na Erminoî'nin bebeği için kedi dili otuyla hangi terapiyi yapmaları gerektiğini sormamı istemişti.

O, gece durmaksızın konuşuyor, ben de manyak gibi süre-kli yazıyordum. Ta ki gözlerim kapanıp başım masanın üstüne düşüne kadar. Masada öylece uyumuşum. Boyun ağrıları ve tu-tulmuş bir bedenle uyandım, artık ışıkları söndürüp yatağa git-mek istiyordum. Kâğıtları sıraya koyup masaya vurarak sayfala-rı bir hizaya getirirken son sayfada benimle hiçbir ilgisi olmayan yarım yamalak yazılmış bir şey gördüm.

"Eleni'ye söyle dudak kesile."

Ancak her kelime çok tuhaf yazılmıştı. Her kelimeye bir harf eksikti.

Ertesi sabah annem aynı tavırla gelip bana bön bön bakarak, "Sordun mu?" dedi.

"Evet."

"Bir şey söyledi mi?"

"Yok" dedim; çünkü daha sonra Marika'nın soyağacından başlayacak Angeliki'nin sevgilisinden tutun da, 1977'de kaybet-tiği saatten, kulüpteki kadınlardan ve babamın pardösüsünden çıkmayan lekeye kadar kendi aklınca önemli olan her şeyi sor-maya başlayacaktı.

Bana ters ters bakıp paltosunu omzuna atarak torununu okul servisinden almaya gitti. Kapıya doğru yaklaştığında dönüp san-ki kendisi onunla iletişim kuramadığı için üzülyormuşçasına acı

dolu gözlerle bakmıştı. Ancak ben gene de Erminoî'ye kendim telefon edip bebeği sorarak fikrimi söylemek istiyordum.

Bu arada dikte etmeler devam ediyordu...

...İzmir, 1920. Eylül ayı.

Duvarın arkası rutubetten küf bağlamıştı. Rüzgâr almadığı için İzmir'in eylül meltemi onu kurutamıyordu. Duvarın bir kısmında oluşan kabarcıkların ve kirecin arasındaki çatlaklara bir kemirgen yerleşmişti. Vücudunun her iki tarafında sıralanmış ayakçıkları olan bu küçük siyah böcek duvarın en rutubetli kısmından besleniyordu.

Katina kızlarla beraber yürüyüşe Kai'ye gitti. Rıhtımda küçük dalgalar kayalıklara vuruyor ve yola döşeli tuf yeşiline çalan eski taşlar parlıyorlardı. Küçük Eleni annesinin elinden tutmuş her birkaç adımda, küçük bir zıplayışla adımlarını değiştirme için iki adım fazladan atarak, onunla oyun oynuyordu. Can sıkıntısıyla oynuyordu... can sıkıntısıyla oynuyordu... can sıkıntısıyla oynuyordu... can...

Ve birden yazmayı bıraktım. Zihnimdeki İzmir hatıraları bulutlanarak kayboldular. Teyzem konuşmuyordu artık. Ne oldu acaba? Ben mi bir şey yapmıştım? Acaba onu sinirlendirecek bir şey mi yaptım diye anneme sorduğumda, bana dinleniyor diye cevap verdi.

"Ya bir yüzyıl dinlenirse? Bulunduğu yerde zaman kavramı var mı? Sonra ne olmuş nasıl öğreneceğim?"

Annem kendinden emin bir tavırla, "Dinleniyor" dedi ve devam etti:

"Ve o dinlendiği zaman sessiz olmamız gerekiyor."

Aradan altı ya da sekiz ay geçti. Teyzemi de hayatını da artık unutmaya başlamıştım. Çocuklarla, onların okullarıyla, evle ve hayvanlarla ilgileniyordum. Bu arada bir sürü olay olmuştu. Pisipisi ölmüştü ve onu bahçeye gömmüştük. Dede hastalanmıştı. Artık çok sevdiğim ailem ve hayvanlarımla ilgileniyordum.

Bir yıl olmuştu. Pisipisi'nin yerine aldığımız ve daha birkaç günlük yavruyken benim akıllı kızımın, biberonu kaynar sütle doldurarak beslemeye çalıştığı günden beri, zavallı kedicik şimdi iki aylık olmasına rağmen hâlâ miyavlayamıyordu. Sadece arada bir tuhaf iniltiler, horoz gibi sesler çıkarabiliyordu. Ama

çok oyuncuydu. Beni her yerde takip ediyor, hiç peşimden ayrılmıyor, hep ayak altında dolaşıyordu. Hele elimde bir şeyler varsa, işte o zaman gerçekten tehlikeli oluyordu. İnanılmaz bir şekilde her şeyi delik deşik edip mahvediyor, her kanepenin altına rahatça girip çıkıyor, kumaş döşemelerde delikler açıyordu.

Bir gün elimdeki vazoyu mutfaktan üst kattaki salona götürürken, kediye görünce bir ölüm duygusu çöktü üzerime. Vazoyu, onun üstüne düşmemesi için sıkıca kavradım. Ancak kediye aynı gün öğleden sonra araba çarptı ve öldü. Bu olay olduğunda evde yoktum. Onu yoldan toplamışlar, bir daha da görmedim.

Aynı akşam oyalanmak için bir şeyler yapmaya karar verdim. Olayı düşünmek tüylerimi diken diken ediyordu. O'nu kendim çağırmaya karar verdim. Bir koltuğa oturup gözlerimi kapatarak teyzemin neye benzediğini hatırlamak için hafızamı zorladım. Ama onun yerine gözümün önüne Egina'daki evin boş odaları geldi. Bütün çocukluk arkadaşlarım gözümün önündeydi. Birden pazar günü dönerken yazlığın şofbenini kapatıp kapatmadığımı aklıma gelince korktum. Hemen ardından yine Egina'daki boş eve gitti aklım. Sonra gene gerçeklere dönüp Vasilopulu'dan portakal almam gerektiğini unutmasam iyi olur, diye düşündüm. Sonra da bu yakınlarda beni sinir eden, sevimsiz, uyuz bir kadın geldi aklıma. Bu gereksiz ve birbirinden alakasız düşünceler yüzünden yorgun düşüp uykuya daldım. Rüya da görmedim.

Evimize bu sefer de ötekinden daha sakın başka bir cins kedi gelmişti. Onun yüzünden akşamüstü farkında olmadan bir solucan yedim. Çünkü bu pis kedi sürekli kuşları kovalıyor, yakalayamayınca da solucanlar da dahil hareket eden canlı ne varsa ona dadanıyor, sonra da yakaladıklarını getirip mutfığa, ayağımızın altına bırakıyordu. Benim de, telefonda konuşurken yemek yiyip bir taraftan da önümdeki gazeteye göz atarak aynı anda birden fazla şeyle meşgul olmak gibi kötü bir huyum olduğundan, farkına varmadan onun getirip mutfığa bıraktığı ve ekmeğin içine saklanmış olan solucanın yarısını bir güzel ısırdım. Solucan yemiştim. Öleceğimi sanıyordum; ama hiçbir şey olmadı. Bütün bir gece iğrenmekten ve bir türlü gelmeyen kusma nöbetlerini beklemekten gözümü kırpmadım. Aniden Katina'nın yazılarını sakladığım dolaba doğru koşarak onları çıkardım. Her şeyin başlangıcıydı bu. Sanki bu solucanla yapılan bir büyü ol-

duğunu biliyormuşçasına başladım sayfaları çevirmeye. Ve işte! Bulmuştum. Parlak, sırt kısmında çizgileri olan uzun bir gövdesi var ve kör. Resim fırçayla çizilmişti.

Sonra büyük bir ilgiyle pür dikkat kesilerek büyüüyü okumaya başladım. Sabahın üçüydü, neredeyse horozlar ötecekti. Türkçe sözlüğü açtım.

Solucanlar ölüleri yer. Yerin altındaki binlerce ölünün ruhlarını içine çeker luter solucanı. Ya da onun gibi bir şeyler. Tabii ki hiçbir yerde, *onu yemelisin* yazmıyordu. Midem altüst oldu gene birdenbire. Yapabildiğim kadarıyla büyüüyü tercüme etmeye devam ettim.

Solucanlar toprağı havalandırırlar, kabartırlar. Luter ise hatıraları. Ölülerin hatıralarını.

Aman be! Keşke benim de Eftalyam ya da Attarti Anam olsaydı. Bu muammayla tek başıma cebelleşirken çok yalnız hissettim kendimi.

Üç kilise mumu yakıyorum... Üç tane mum lazım işte. Büfe de sofraya koymak için sakladığım ekru renkli mumlar var. Onları kullansan ne olacak sanki, dünyanın sonu değil ya. *Luteri tütsüyle beraber kömürün üstüne koyup yakıyorum. Duman gibi yükselen vücudu derin nefeslerle burnumdan içime çekiyorum.* Kömür. Deli gibi etrafıma bakındım. Gecenin köründe nereden bulayım ben kömürü? Kesin annemde vardır. Ne de olsa kirli çıkı. Terastaki çamaşırhaneye gitmek için geceliğimin üstüne paltomu giyip çıktım. Kırmızı, eski bir lastikle bağlı, yağlanmış naylon torbanın içinde kömürü, tütsüyü, fitilleri ve kibritleri buldum.

Luteri kömürün üstüne koydum. Peki şimdi ne yapacaktım? Kitabı elime alıp devamını okumaya başladım.

Şaşırtıcı bir şekilde korkmadığımı fark ettim. Yazıldığı gibi ellerimi yükselen dumanın üzerinde kavuşturarak derin derin içime çekmeye başladım onu. Sigara içtiğim için ilk başta pek bir şey hissetmedim. Annemin kömürleri de kim bilir, belki yirmi yıllıktı. Ancak dumanı ikinci kez kuvvetlice ve daha derin çekince burnumun içinden beynime uzanan bir yanma hissettim.

Ansızın beni bir gülme aldı. Sanki ağzımı açabildiğim kadar açıp geri kalan luterin hepsini içime çekmek istedim. Ama birdenbire duyduğum bir fısıltıyla gülmem kesildi.

“Kız Attarti, Katina bize güler.”

Korkumdan sandalyeye yapışmış, deli gibi etrafıma bakıyordum. Kapı gıcırdadı.

“Sen misin anne?” diye yüksek sesle bağırdım. Cevap yoktu. Mum alevleri nefesimden titreşti. Gözlerimi fal taşı gibi açmış, nefes bile almıyordum. Kendi kendime içimden, “Ben sana bunlarla oyun oynama demedim mi aptal?” diyerek söyleniyordum. Birden yanmamış olan diğer kömür parçası da alev alınca ödüm koptu. Luter cızırdamaya başladı. Artık hep beraber yanmaya başlayan kömür parçaları, tütsü ve luterden beyaz, canlı ve kokulu bir duman yükselmeye başlamıştı.

Karşımdaki sandalyede sanki dumandan oluşmuş bir varlık oturuyordu. Siyah elbiseler içinde bir kadın silueti. Çıldırımdım... yedim kafayı...! Kedi bir zıplayışta karşımdaki sandalyeye çıktı; sanki onu okşuyorlarmış gibi mırılıyordu. Birkaç saniye sonra kedinin bu huzuru benim de içimi rahatlatı. Avuçlarım çözüldü. Saatler ilerliyor, karşımdaki kadın sabırla, sakince bekliyordu. Sonunda hiçbir şey olmadı. O an istediğim tek bir şey vardı; o da, luterden çıkan dumandan biraz daha içime çekmek.

Bu bizim ilk iletişimimizdi. İlk kez karşılaştığımız o cuma günü hiç konuşmadık.

Katina'nın Hikâyesinin Başlangıcı

1888, İzmir. Yoksul mahalleler...

O yaz İzmir'de "yakıcı sıcaklar" vardı. Eftalya evinin penceresini açtığında içeriye bir çöl esintisi girdi.

"Bugün yanacağız, yaprak bile kıpırdamıyor."

Aynı anda karşı tarafta panjurlarını açan Vasilya:

"Bugün çok sıcak. Görürsün bak, bu sıcaklar depremleri getirecek, vay halimize. Zaharula'ya ne olmuş duydu mu?"

Vasilya başını Zaharuların evinin olduğu yöne doğru çevirerek havayı kokladı. Ne pişiriyorlar acaba bugün? Köfte!

İzmir'de şafakla birlikte her şey bir önceki günkü gibi, hiç değişmeden yineleniyordu.

Mahallenin kadınları sabahları, sabah havası içeri girsin odanın ağır uyku havasını değiştirsin diye pencereleri açarlardı. Camlara havalanmaları için çarşafları serer, daha sonra da bezlerini silkeleyerek temizliğe başarlardı. Söylenerek çocukların evin her tarafına dağıttıkları oyuncakları, gömlekleri, donları, kemerleri, kalemleri, tüm eşyayı toplarlardı. Toplamak için her eğilişlerinde bir taraftan da kaderlerine lanet okurlardı.

"Topluyorum, topluyorum, bir türlü bitmek bilmiyor. Bir ömür toplamakla geçiyor."

Mahalledeki bütün kadınlar, Rumlar, Ermeniler, Türkler, Yahudiler, Katolikler, İzmir'de her sabah aynı şeyleri yaşırlardı. Ev işlerinden sonra kapılar açılır, hücum eder gibi bütün kadınlar manava, yemek alışverişine giderlerdi. Minareden müezzinin sesi duyulduğunda tencere ateşe konmuş, kaynıyor olma-

lıydı. Fakir mahallede eğer o gün et pişiriliyorsa, et için yapılan masrafın kokusu mahalleyi sarsın ve tüm kıskananlar çatlasın diye evin bütün camları açılırdı.

Eğer müezzinin sesi minareden duyulduğu sırada hâlâ patates temizleniyorsa, işler akşama kalacak ve hiçbirisi yetişemeyecek diye telaşa düşülürdü. Yıllarca kadınların birçoğu tatlılar, el işleri yaparak ve elbette ev gezmelerine gidip *günlük havadisler* hakkında konuşarak yaşıyorlardı; hayatın sadece bunlardan ibaret olduğuna inanarak, başka hayat tarzı yok sanıyorlardı.

Bizim sokak Rum Mahallesi'nin bitiminde, Türk Mahallesi'nin de başlangıcındaydı. İki ev ötemizde, iki kızı ve bir oğlula Zaharula oturuyordu. Üç çocuğundan en büyük kızı Lefkotea Fransızca okumuştı. İyi bir kızdı. Ekmeğini kazanabilsin diye annesi ona, zengin mahallelerdeki evlerde her tarafa serilen Bornova usulü dantel örtüler örmeyi öğretmişti. Küçük kızı Fotini ise mahallenin güzellik timsaliydi; ama biraz aptaldı. Ona ne söylersen söyle hemen inanırdı. Küçük erkek kardeşi onunla hep dalga geçerdi bu yüzden.

“Biliyor musun niye Aydınlı dadılar en iyi dadılardır?”

“Niye?” diye sorardı Fotini.

“Çünkü onların üç tane memeleri var!”

Bu konuşma üzerine Fotini meslek olarak seçtiği dadılıktan, sadece iki tane göğsü olduğundan kendini bu meslek için yeterli görmeyip vazgeçmişti.

Mina, komşumuz Vasilya Hanım'ın oğullarından biriydi. Vasilya yedi tane erkek çocuk doğurmuş ama bunlardan sadece dördü hayatta kalmıştı.

Vasilya'nın yanındaki ve bizim tam karşıımızdaki, iki odası olan mahallenin en büyük evinde balıkçı kocasıyla Pinela oturuyordu. Odalardan birine yer yataklarını sermişlerdi; mutfağın tam karşısında ise bütün günlerini geçirdikleri ve içinde sadece bir divan bulunan oturma odaları vardı. Balıkçı olan kocası geceleri İzmir Körfezi'nin bereketli sularında balık avlamaya giderdi. Barbunya, istakoz, çupra, kolyoz... Ağustos ayında sadece küçük balıkları yemek için oradan geçen büyük balıklar Argiri Bey'in ağlarına takılırdı. Oğullarından biri baba mesleğini yapıyordu. Bir diğeri ise tesisatçıydı. Her sabah alet çantasını sırtına takarak mahalleleri tabana kuvvet gezer, tamirat yapardı. Kimi zaman bir inşaatta çalışma fırsatı yakalarsa bu onun için daha iyi oluyordu; böylelikle en azından bütün günü yollarda ge-

çirmekten kurtuluyordu. İnşaatta çalıştığı zamanlar eve dana eti getiriyordu ki; annesi ona acempilavı yapsın. Pinela Hanım her sabah, Argiri Bey'in getirdiği balıklar satılsın diye bütün mahalleye balıkları överdi. Balık pişirmek için malzeme almaya manava giderken, "Nasıl bir lezzettir şu balığinki? Hiçbir yiyecekte bu lezzet yok!" derdi. Aslında her gün balık yemekten ona da gına gelmişti artık. Eve geldiklerinde sofrada balık görünce çocukların da içleri dışlarına çıkıyordu.

"Anne be yine mi balık?" diyorlardı.

"Yine. Tanrı'ya şükür yemeğimiz var!" diye cevap veriyordu anneleri.

Bizim evde her çeşit yemek yenirdi. Lamba için gaz, kış için mangal kömürü, Anneso ve benim için birkaç kıyafet gibi ihtiyaçlarımızı karşılar, geri kalan paramızın hepsini boğazımıza harcardık. Eftalya soframızı asla boş bırakmazdı.

"Ömrümüz olsun da yiyelim!" der, bir taraftan da çok lezzetli yemekler pişirirdi Eftalya. Tabaklarımızı fırında pişen ekmekle iyice sıyrır son lokmasına kadar hepsini yalar yutardık.

Anneso tabağını kaldırıp Eftalya Teyzesi'ne göstererek,

"Gördün mü? Yıkamaya bile gerek yok!" derdi.

Kocalarına lezzetli yemekler pişiren bütün İzmirli hanımefendiler gibi Eftalya da gurur duyardı, pişirdiği yemeklerden ve tatlılardan. Kuzinim Despina hariç hiçbirine yemek pişirmek angarya gibi gelmezdi. Ama Despina'nın arkasında Fula Teyze vardı; döküntüsünü topluyor, çamaşırlarını yıkıyor, temizliğini yapıyor, yemeğini pişiriyordu. Kısacası onun her işini Fula Teyze yapıyordu.

Kıskandığımız tek şey mahalledeki her evde bir erkek olmasıydı; evde güçlü bir erkeğin varlığıydı. Pinela'nın balıkçı kocası, iki ev yanıımızdaki Türk kadının Osman'ı vardı. Osman, hanımına ve çocuklarına bir lokma ekmek bile getiremezdi ama, evin içindeki varlığı güven veriyordu ailesine. Zaharula'nın kocası Lefteri Bey'di. Zaharula çocuklarla baş edemediği zamanlarda, "Babanız gelince bu yaptıklarınızı ona söyleyeyim de görün siz gününüzü" diyerek onları korkutmaya çalışırdı.

Bizim evimizde baba yoktu. Onun mezarını Kapadokya'daki köyümüzde bırakarak daha iyi bir hayat için yola çıkmıştık. Beni en çok üzen şey ise, tek başına bile olsa hayatının sonuna kadar köyde yaşamayı isteyen ninem Eleni'yi de orada bırakmamız olmuştu. Topianmamıza yardım edip bize yolluk hazırlamıştı.

Bizim için hayır duaları okuyup ardından da, hayata ilişkin bildiği ne kadar nasihat varsa sıralamış, son hayvanların satışından kalan bütün parayı da çeplerimize doldurmuştu.

2 Eylül 1887’de sabahın dördünde Anneso’yu Çeşme’deki babasının yanına bırakmayı planlayarak, annemin kuzini Fula’nın yanına, yani İzmir’e gitmek üzere, Bur Bey’in Tuz Gölü’ne doğru giden, keçi postları ve at nallarıyla yüklü at arabasına binip yola çıktık. Fula, ninem Eleni’nin kız kardeşi Zapfo’nun kızıydı. Ben on yaşma yeni girmiştım, köyden daha modern olan şehre doğru yola çıktığımızda.

Neden acaba? Niye Eftalya böyle bir karar vermişti? Niçin köyümüzden gitmemiz gerekiyordu? Neden ninem Eleni’nin yanından ayrılmamız gerekiyordu?

Hayatım boyunca sadece bir kere, o da babamın cenazesinde gördüğüm başka bir ninem daha vardı. Çarşafı bürünmüş, peçeli yüzüyle öylece babamın mezarının önünde duruyordu. Ağlıyor muydu, yoksa konuşuyor muydu pek anlayamadım. Uzaktan, sessizce dönüp içtenlikle bize bakmış ve daha sonra da diğer üç kara çarşafı kadınla beraber oradan uzaklaşmıştı.

Yolculuğumuz, bazen yayan bazen at arabası üstünde üç hafta sürmüştü. Ben bohçayı sırtlıyordum, annem de kucağındaki on sekiz aylık Anneso’yla eşek sırtındaydı.

Anneso köyden çok küçükken ayrıldığı için hiç Türkçe bilmiyordu. Sadece arada bir Türkçe, “Aaa, beni rahat bırak” diyerek bizi şaşırtırdı. Başlarda Yunanca öğrenmekte güçlük çektim; ama sonraları yavaş yavaş dilim çözölmeye başladı. Köydeken Yunanca konuştuğum tek kişi ninemdi. Annemle ve babamla sadece Türkçe konuşuyordum.

İzmir’de yaşayacaksan Yunanca bilmen gerekiyordu. Türkler, Yahudiler, Katolikler herkes Yunanca konuşuyordu. Köyde çok Türk vardı; onlardan çekinirdik. İzmir’de de çok Türk vardı; ama onların birçoğu hizmetçi ya da uşaktı. İzmir’de farklıydılar. Eftalya beni okuma yazma, aritmetik öğreneyim diye İzmir’in en iyi kız okullarından birine yazdırmıştı. İlk yıl Kutsal Ruh’ta okudum. Bu okulun Yunan Mason Locası tarafından desteklendiğini öğrenir öğrenmez annem, *şeytanın yoluna* saparım korkusuyla, araya tanıdıklarını koyarak beni bu okuldan

Meymaroğlu Sokağı'ndaki Merkez Okulu'na aldirttı. Burası daha iyi bir okuldu; hem yoksullar için karavana da vardı.

Bizim sokağımız Türk Mahallesi'nin başındaydı. Biraz ileride Rum mahalleleri ve boş alanlar vardı. Sol taraftaki sokakta Yahudilerin, sağ taraftaki sokakta ise *Biberlerin*,* yani Ermenilerin mahalleleri vardı. Her tarafları örtülü Ermeni kadınları orada oturuyorlardı. Türk kadınlarından katbekat daha fazla çarşafa bürünüyorlardı. Bir de başlarına bizim kiliselerdeki papazlarınki gibi dikdörtgen bir başörtü takıyorlardı. Küçük Ermeni kızları sokakta oynamak için evlerinden çıkmazlardı; sadece çok nadiren yetişkin kadınlar sokağa çıkardı. Rum erkekleri şans eseri bir tanesiyle karşılaştıklarında o güzel, tatlı bakışlara deli oluyorlardı. Birçoğu sarışın, beyaz tenli ve mavi gözlüydü. Ne kadar sarışın olurlarsa, anneleri, onları o kadar çok top kumaşın altına saklardı.

Eftalya, "Eğer bir Ermeni kıyafetim olsaydı, parçalara böler avlu için bile perde çıkarırdım" derdi. Cüppelerine diktikleri özel ceplerde ellerini saklarlardı. Bakışlarının canlılığı dışında kaç yaşında olduklarını anlamanın yolu yoktu.

İzmir'de herkes uyum içinde yaşırdı. Ama Eftalya'nın herkes için söylenecek bir çift lafı vardı.

"Kim bilir o ellerini içeri sokup da ne yapıyorlar. Nerelerine sokuyorlar!... Eğer Katolik kızlarından biri kazara hamile kalsa, onu Ermeni gibi giydirirsin kimsenin ruhu duymaz."

Çok zengin Ermeniler de vardı, hem de çok zengin. Ama onlar da aynıydı; peçe ve cüppeleriyle. Sadece biraz daha zengin olanlar, Rum Mahallesi'ne yakın, mahallelerinin en iyi sokağında otururlardı.

Ermeni Mahallesi'nin sol tarafında hahamlarla ve Hisar Camisi Çarşısı'na kadar uzanan Yahudi evleriyle dolu mahalleler vardı.

Yahudi kadınları temiz kadınlardı. Boyunlarına inandıkları Davut'un yıldızını takarlardı. Erkekler ise bir sürü değişik malın ticaretini yaparlardı.

* İzmir'deki Yunanlar Ermenilere *Biber* derlerdi; çünkü Türkler, onları, kafalarına bibere benzeyen bir fes takmaya mecbur etmişti.

Biz Yahudilerden pek hazzetmezdik. İlk geldiğimiz zaman Fula bizi buralara yabancı olduğumuz için bilgilendirmişti. Biz de, Yahudilere beslediği nefreti bize aşılmasına memnuniyetle izin vermiştik.

“Yahudiler Paskalya Bayramı’nda bizim küçük çocuklarımızı kaçırp varillere koyuyorlar; sonra delik açarak onların kanlarını içiyorlar. Aman çocuklara göz kulak ol Eftalya.”

Kutsal Perşembe hep beraber kiliseye giderken demişti Fula bunları.

Eftalya korkudan çılgına dönmüştü. Ne diye şu günlerde ona böyle şeyler söylemişti Fula! Kendisi için korkmuyordu Eftalya; o tehlikede olsa umurunda olmazdı. Ya da yaşlı biri vefat etse gene bu kadar üzülmeydi; ama çocuklar! Sanki bu yetmemiş gibi, Kutsal Cuma sabahı pencereyi açar açmaz karşı komşusu Deme Vasilya sabah sabah Eftalya’nın korkularını iyice körüklemeyi mi!

“Birkaç yıl önce Meli Nehri’nin oralarda bir Yunan çocuğu kayboldu. Millet onu ararken çıldırdı. Herkes yollara döküldü; aileler, papaz. Hiçbir yerde yoktu. O zaman onu Yahudilerin kaçırdığını söylediler. Onu kaçırp öldürdükten sonra kapılarının üstünü çocuğun kanyla boyadıklarını söylediler. Herkes ayaklandı, neredeyse onları canlı canlı yiyeceklerdi.”*

İşte bu her şeyin sonu oldu. Artık bizim çama bile yaklaşmamıza izin vermiyordu Eftalya.

İzmir’deki ilk Paskalya Bayramı’mızda Eftalya, bize Frenk Mahallesi’ndeki ünlü alışveriş merkezi *Diogeni*’den beyaz ayakkabılar almıştı. Eve döndüğümüzde yumurtaları kırmızıya boyayıp çeşit çeşit kurabiye yiyecektik. Pazar günü için İzmir’de kuzuyu nasıl pişirdiklerini öğrenecektik. Köydeyken kuzuyu pişirme işini babam yapardı. Burada, mahallenin ortasına nasıl çukur açabilirdik ki?

Bizim mahallenin tam arkasındaki sokakta her şeyleriyle; camileri, minareleri, çamurları, pislikleri, çarşıları ve fakirliğiyle Kaçamba Durağı’ndan limandaki hapishanelere kadar uzanan, Türk mahalleleri başlıyordu.

Türk mahalleleri şehrin en ücra kısmındaydı. Basit, pislik içinde ve derbederdiler. Rumlardan uzakta, Fransızlardan, İtal-

* 1872’de gerçekten küçük bir çocuk kaybolmuş; ancak sağ olarak bulunmuş.

yanlardan daha uzakta ve tiyatroları, okulları, kafeleri, saray gibi evleriyle, beyleri ve hanımefendileriyle zengin olan öteki İzmir'den daha da uzaktaydılar.

Bir de zengin olan öteki İzmir vardı. Bazı pazar günleri anem bizi Kai'ye gezinmeye götürürdü. Sarayları ve evleri ağızımız açık seyrederdik. Bütün bu yerde Tanrı'nın cömert davrandığı Yunanların dükkânları ve ticarethaneleri vardı. Kuyumcu, yağ, tütün ve un tüccarı olan Yunanlar gerçekten de Londra'dan, Paris'ten kıyafet getiren ihtişamlı mağazaların da sahipleriydiler.

Hizmetçileri olan evlerde yaşayan bu insanların at arabaları vardı ve çocuklarını İzmir'in en iyi okullarında okutuyorlardı. Cumartesi günleri öğretmenleri yakalı, temiz, saçları taralı ve başlarında şapkaları olan bu çocukları bayrak önde sahile gezmeye götürüyordu. Biz de onların geçişlerini izlerdik. Anneso onların arkalarından koşup "bir iki, bir iki" diyerek yürüyüşlerini taklit ederdi; ancak Eftalya hemen arkasından gider eteğinden çekiştirerek onu geri getirirdi. Kai'de gezinti demek, güzel, uzun beyaz önlükleriyle sağa sola koşuşturan garsonları olan *Bella Vista*, *Bahar Kokusu* gibi kafelerin en iyi orkestraların çaldığı, ta dışarıdan duyulan İtalyan ritimli o tatlı, güzel müziği eşliğinde etrafa baka baka dolaşmaktı.

At arabaları ve yapılmış saçları, şapkaları ve dantelli kıyafetleriyle dikkati çeken, Avrupalı, uzun boylu, süslü kadınlar seyredilmeye değerdi. Kafelerde onlara eşlik eden beyefendilerle oturlardı. Ne kadınlardı ama!

Kutsal Ruh Kız Okulu'na giderken ilk kez böyle bir hanımefendiyi yakından görmüştüm. Öğretmenimiz hepimizi sıraya sokmuştu ve o da bukleli saçlarında beyaz kurdesi olan minyon bir kızı okşayıp gülmüştü. Benim önümden geçerken, beni fark etmesin diye başımı önüme eğmiştim. Tırnaklarımın halini düşünüp içimden, "Tanrım ne olur ellerime bakmak istemesin!" diyordum. Ama o benim farkıma bile varmamıştı.

Bu hanımefendiler ağızlarıyla ve etekleriyle konuşurlardı. Bütün bir gece boyunca onun eteğinden çıkan hışırtı kulaklarımda çınlamıştı. Ne müzikti ama! Konuşmaya başladığında ise ağızından başka bir melodi yayılırdı etrafa. Düzgün, tatlı, yumuşak bir konuşma!

"Karavana verilecek öğrencilerimizin listesini yaptınız mı Sayın Müdür?"

Böbreklerinden rahatsız olan Müdür Bey, emirlerin yerine getirildiğini göstermek için güçlkle önünde eğilerek, “Tabii ki Karaman Hanım” demişti.

Tam altı yıl boyunca bu kadınları uzaktan, hayran hayran seyrettim. O hayat başkaydı. Daha iyi ve zengin insanlar içindi o hayat. Ama bazen şans sana da gülebiliyor! Ben de sonunda yaşadım o hayatı. Tadını çıkardım; doydum; yönettim bu hayatı.

Kapadokyalılardan... İzmirliilere

Yeni ortama çok çabuk alıştık. 1888’in Şubat ayında çok sert bir soğuk vardı. Menemen köylüleri; “Çamlarda tohum var, kış çok sert geçecek” derlerdi.

Ve gerçekten de kış çok sert geçti. Güneş yüzünü gösterecekmiş gibi olduğu bir anda; tam en sonunda biraz olsun güneş parlayacak diye sevinecekken birdenbire şiddetli yağmur başlar, ardından da sulu kara dönerdi. İzmir soğuktan donuyordu. Kadınlar, mangallar için kömür yetmez korkusuyla fazladan kömür almaya koşturuyorlardı. İzmirli kadınlar hep böyle tedbirliydi.

“Alayım da bende dursun, diğerleri üşürken ben ısınırım, çocuklarımı ısıtırım, kömürsüz kalanlar da kıskanır beni!” derlerdi. Hatta soğuklar uzun sürsün de İzmir’de onlardan başka kimsede kömür olmasın, sadece kendi mangallarında ateş olsun diye arzularlardı. İşte bu da onların en büyük tatmini idi!

İlk aylar Fula’nın koruması altında olduğumuz için kolay geçmişti. Kervanların geçtiği köprüden biz, yürüyerek girmiştik İzmir’e; daha sonra Eftalya, kuzini Fula’nın evine gitmesini buyurduğu bir at arabasına doldurdu bizi.

“Berberin karısı, kuzinin Bayan Fula Karpidu’nun evine” diyerek havalı bir edayla emir vermişti arabacıya.

“Adres?” diye sormuştu adamcağız.

“Ne adresi? Karpiduları bilmez misin?”

Köyde bize farklı anlatmışlardı Kuzin Fula’yı. Büyük ve ihtisamlı evinde her şeyinin olduğunu söylemişlerdi. Sokak sokak dolaşıp önümüze gelene sorarak epey bir süre sonra Kuzin Fu-

la'nın evini bulduk. Fula'nın evine ulaştığımızda Eftalya bir taraftan bohçayı indirirken bir taraftan da zorla arabacıyı orada tutmaya çalışıyordu ki, Fula'yı görsün de söylediklerinin boş olmadığını anlasın. Fula annemi görünce candan bir şekilde onu kucakladı. Çocukluk yıllarından bu yana ilk kez görüşüyor olmalarının hiçbir önemi yoktu onlar için. Ne de olsa kan bağları vardı. Bizi büyük, her bir köşesi küçük, çeşit çeşit dantellerle süslü salonda oturtmuştu. Kendimizi davetsiz misafir gibi hissetmiştik. Bize tatlı ikram ettikten sonra da ardı arkası kesilmeyen sorularına başladı.

İlk Anneso'yu kucaklayıp yüzündeki benlerin aynı rahmetli annesininkiler gibi olduğunu söyledi.

"Sanki rahmetli karşımdaymış gibi, Allah rahmet eylesin" dedikten sonra istavroz çıkardı ve sözlerine devam etti, "Anasının kopyası, hık demiş burnundan düşmüş."

Daha sonra bana doğru dönerek,

"Bu da senin küçük Katina olmalı" deyince oturduğum yerden kalkıp Fula'ya doğru ilerliyordum ki, Fula bir adım geriledi ve bana bakarken yüzünü buruşturdu. Konuşmasına devam ederken, ceketinin göğüs kısmına denk gelen düğmesini ilikledi.

Akşam biz küçük odada uyurken, annem ve o mutfakta hâlâ sohbet ediyorlardı. Geçmişle ilgili konuları bitirmiş gelecekte bahsediyorlardı. Fula çok düzenliydi, her şeyin ve herkesin düzenli olmasını isterdi.

"Bir arkadaşımın simitçi fırını var; simitleri bükmek ve susam serpmek için kadınlar arıyor, iyi iş; hem eve de çocuklar için simit götürürsün."

Ancak daha sonra da pratik düşünmeye başladı.

"Nasıl bir fikirdir bu bebeği köyde bırakmamak?"

"Başka türlü olmazdı" dedi Eftalya.

"Çeşme'deki babasına da mı bırakamazdın?"

"Yok. Nasıl baksın tek başına; yevmiyeyle çalışan zavallı adam."

Sinirlenmişti Fula.

"Sen nasıl çalışacaksın peki eteğinde bebekle?" dedi ve ekledi,

"Bu şartlar altında bir evde iş bulman çok zor. Günde kaç kişi sokak sokak geziyor biliyor musun; yıkanacak çamaşırınız var mı diye sorarak?"

Birkaç dakikalık bir sessizlik oldu.

“İğne yapmayı biliyor musun?” diye sordu Fula.

“Hayır.”

“Hımm... Öğrenmen de zaman alır, boş ver. Biçki dikiş? Karşıdaki kadın bütün İzmir’in dikiş işlerini yapıyor. Başladığı zamanlar hiçbir şey bilmiyordu; şimdi işin uzmanı oldu. Bir bilsen ne çok sipariş alıyor sadece tamir ve düzeltmeler için şaşırtıp kalırsın. Ama ağzı sıkıdır onun. Partenopi gibi değil ki, ona verdiğin eski paltonu sana olduğu gibi geri versin ve sonra da herkes bunu öğrensin. Aaa yok yok! Pastaneye gittiğinde kasiyer sana dönüp ‘Eğer Partenopi paltonuzu şu haline getirene kadar ne zahmet çektiğini söylemeseydi, vallahi yeni sanırdım, size çok yakışmış’ diyecek. Duy da inanma. Kasiyerin bile senin yaptıklarından haberi olacak. Aaa... yok yok! Ağzın kapalı dikişini dikeceksin.”

Eftalya, “Ben dikiş dikmeyi bilmem!” deyince Fula karşısındaki beceriksiz sinir olmaya başlamıştı.

Daha sonraki günlerde hazır yardım edecek biri varken fırsattan istifade edip Fula’nın ev işleriyle ilgilendiler. Daha sonra da bütün şehirde dolaşarak şehre yeni gelen Eftalya için kalacak bir yer aramaya başladılar.

Aynı zamanda ona uygun bir de iş arıyorlardı. Hacıistamu Sokağı’ndaki fırıncı Mumcuoğlu, kömür isinden kapkara olmuş tepsilerini yıkayacak birini arıyordu. Aylık yetmiş beş kuruş ve bir de her gün bir somun ekmek. Bir devenin yaşaması için gayet iyiydi; ancak üç boğaza yetmezdi ki bunlar.

Sardo Sokağı’ndaki iç çamaşırı fabrikasına biçkici aranıyordu. Çalışan kadınların çocukları da makara sararlardı. Orası olsa çok iyi olurdu; ama biçki dikiş bilmiyorduk ki.

İyi bir iş bulabilmek için bütün İzmir’i dört dönmüşlerdi. Ayaklarına kara sular inmiş olmasına rağmen tek bulabildikleri Fula’nın *bel koparan* diye adlandırdığı ayak işleriydi. Fula ümidini kaybetmeye başlamıştı.

“Ne bu hal böyle be? Aklıma gelmezdi doğrusu! Nasıl bir rezilliktir bu? Herkes gece gündüz bir parça ekmek için çalışacak enayi arıyor!”

Onu herkesten daha çok Avrupa Sokağı’ndaki, ayak işlerini yaptırmak için sabah saat altıdan akşam saat yediye kadar altmış aslana* çalışacak eleman arayan Yahudi çiçekçi sinirlendirmiş-

* Türkiye’de kullanılan eski Polonya parası.

ti. Fula bu olaydan sonra Yahudilerden daha da çok nefret etmeye başlamıştı. Nine Eleni bize İzmir'de gözümüzün açılacağını söylerken haklıydı. Eftalya uzun bir süre, iş bulabilmek için durmadan sağdan soldan haber topladı. Artık işin ne olduğu da pek ilgilendirmiyordu onu. Sanki dipsiz bir kuyuya düşmüş gibiydi. Gerekli gereksiz birçok konu hakkında yeni şeyler öğreniyordu. Sanki şimdiye kadar Yunanistan'ın bir kralı olduğunu bilmiyor muydu? Kapadokya'da bunu herkes bilirdi. Bilmesine bilirdi de, kralın işini iyi yapıp yapmadığı, yiğit olup olmadığı pek ilgilendirmezdi onları. Ancak İzmir'de herkes bunlarla ilgilendiği ve bunları bildiği için senin de bilmen gerekiyordu. Hem bu konuları bilmezsen nasıl fikir yürütebilirdin ki?

Haberler ya geç ulaşır ya hiç ulaşmazdı Kapadokya'ya. Savaş olmuş ve bitmişti ama bizim haberimiz bile olmamıştı. İzmir'de haberleri sıcaklığına duyar olmuştuk.

Orada kendi yoğurdumuz, ekmeğimiz, yemekliklerimiz, pidelerimiz, patlıcanlarımız, pirincimiz, biberlerimiz, sarmısaklarımız ve baharatlarımız vardı. Bunlarla yemeklerimizi yapardık. Yoğurtlu kebabı, alinaziği ve elbasan tavağını bunlarla pişirirdik. Bizim evde en çok eti terbiye etmek uzun sürerdi; çünkü ninem Eleni dana etini tuza yatırır ve bir ya da iki gece, et bembeyaz oluncaya kadar bekletirdi. Yiyecek olarak dışardan alınan tek şey deve etinden yapılan pastırmaydı.

Dışarıdan ayakkabı, kumaş, şiş, ruj, iplik gibi şeyler alınırdı. Tüccarın köye geldiği günler, en güzel günlerdi. Bütün bir ay boyunca o gün hepsini harcamak için biriktirdiğin paralarını sayardın. Eğer bir şey görür, beğenir de alamazsan vay haline; içinde kalırdı. Ne de olsa ilk önce gerekli olan şeyleri alman gerekirdi.

14 Temmuz 1884'te ninem Eleni kulplu bir el aynasına yüklüce bir miktar para ödemişti. Hatta birçok kadın kendilerinin nasıl bir görünüme sahip olduğunu ilk kez ninem Eleni'nin aynasında keşfetmişti.

Siyah buklelerimi, zeytin gibi siyah gözlerimi ve yamru yumru dişlerimi ilk o aynada görmüş, ne anneme ne de ninem Eleni'ye hiç benzemediğimi fark etmiştim. Aynada gördüklerim hiç hoşuma gitmemişti; zaten bir daha da hiç aynaya bakmadım.

İşte o zamanlar başladım şifalı bitkilerle, sütlerle, keçi yağının suyuyla ve diğer kadınların yanaklarına renk, canlılık gelsin ve sağlıklı ciltleri olsun diye yüzlerine sürdükleri domuz 'uyru-

ğu jölesiyle ilgilenmeye. Diri, biçimli göğüsleri ve kırıksız dipdiri ciltleri vardı o kadınların. Ah ölümsüz, güzel kadınlar.

Evin ne kadar büyükse baktığın ve tarandığın aynan da o kadar büyük olurdu.

Geç aynanın karşısına ve de ki,

“Ben en güzelim ve en iyiyim. Benden daha güzeli ve iyisi yok. Hiç kimse benden daha güzel değil.”

Ben de bunları söyleye söyleye inandım sonunda, benden daha iyisinin ve güzelinin olmadığına. Hem diğerlerinin benden ne fazlası var? Güzeller sadece güzel olduklarını biliyorlar. Bana niçin Eleni güzel olduğuma inanmamı öğretmişti ve ben de güzel olduğuma inanıyordum.

İzmir’e geldiğimizden beri cebimize, sahip olduğumuzdan başka para girmemişti daha. Hem nereden para gelecekti ki? Köyünü bırakıp bir sürü iş olduğuna inandığı için şehre gelen insanlar gerçekten çok yanılıyorlardı.

Geri dönemeydik; yetmezmiş gibi kaldığımız yerin parasını da ödeyemiyorduk. Ne de olsa hazıra dağ dayanmaz.

Eftalya, Vezesteni Sokağı’ndaki, Pirpiroğlu Bey’in ayakkabı dükkânında işe başlamıştı. Ancak dükkân sahibi bu duruma pişman olmuştu. Eftalya’dan şikâyetçi olmamasına rağmen, bir erkeğin hem kadın müşterilerin bileklerini okşayarak daha iyi satış yaptığına hem de ayakkabılardaki ilikleri iliklemek için daha güçlü olduğuna inandığı için bir de erkek tezgâhtar almıştı işe.

Bu arada Peşmacıoğlu Hanım, arkadaşı Nina Şerbetoğlu Hanım’ın evindeki merdivenlerin ve kütüphanenin temizliğiyle ilgilenecek bir hizmetçi aradığını çamaşırcısına söylemişti. Fula da Anadolu’dan yeni gelen, kendisiyle akrabalık bağı bulunmayan ama çalışkanlığına ve becerikliliğine kefil olabileceği birini tanıdığını haber salmıştı. O öğleden sonra Fula, Eftalya’ya temizlikçi arayan aileyi tanıdığını söylemiş ve kulağa daha hoş gelsin diye adını *Efkarpia* diye değiştirmesini önermişti.

Akşamüstü Eftalya yeni işinin ilk gününde olanları anlatıyordu: “Tanrım bir konak ki sorma! Hele evin hanımı, o bile bilmiyor mutfağının ne tarafta olduğunu!”

Eve iki Mecit altınıyla dönmüştü. Ertesi gün tekrar gittiğinde iki tane daha alacaktı. En azından işin parası iyiydi.

Fula çok istemesine rağmen hiç o eve gitmemişti. Bu yüzden de sürekli Eftalya'yı sıkıştırıp en ince detayına kadar sürekli ev hakkında sorular sormuştu.

Merdivenler bittikten sonra dolapların olduğu salona açılan balkonlara gelmişti sıra. Nina Hanım çamaşırları beyazlatıp lavantalarını tazelemek istemişti. Efkarpia'dan ve yaptığı işten çok memnun kalmış ve onu arkadaşlarına da tavsiye etmişti.

"Onu kaybetmek istemesem bile sizinle de tanıştırayım. Hiç ara vermeden saatlerce çalışıyor, temizlenmedik köşe bucak bırakmıyor. Mahzeni bir temizledi ki sormayın, parlıyor!"

Aradan sekiz gün geçmişti ki, Efkarpia, küçük yetimi bırakabileceği bir yer olmadığı için artık işe gidemeyeceğini söyledi. Nina Hanım temizlik işi yarım kalmasın diye Eftalya'dan önce davranarak çocuğun mutfakta aşçıyla kalabileceğini söyledi. Böylece Anneso yolculuk sırasında ve köydeyken yiyemediklerini bu mutfakta bütün gün yiyerek telafi edecekti.

İzmir'in diğer büyük aileleri gibi Şerbetoğlu Ailesi de öğle ve akşam yemeklerini hep beraber yiyordu. Yemek salonunda, sıcakları büfenin üstüne koyduktan sonra, tabaklara servis yapan hizmetçiden başka hiç kimse ortalıkta dolanmıyordu. Yemek saatinde, yapılan her şeye ara veriliyordu; hizmetliler bütün işlerini bırakıyor ve çıt çıkmıyordu. Bu evde yıllardır çalışanların birçoğu, Beyefendi'nin nasıl biri olduğunu sadece salondaki portresinden biliyordu. Şerbetoğlu Bey ve oğlunun, kahvelerinden son bir yudum alıp sonra tekrar dükkânlarına geri dönmesiyle kızlar dinlenmek üzere odalarına çekiliyorlar, evdeki görevler de işlerine geri dönüyorlardı.

Hanım'ın oda hizmetçisi sevgiliyle kaçtığı için onun yapması gereken işler de Efkarpia'nın üstüne kalmıştı. Tuvalet masasının üzerindeki çiçeklerle süslenmiş kristal parfüm şişelerinden büyükten küçüğe doğru dizildikten sonra, ayakkabıların içine kalıplar kondu ve düzgün bir şekilde bağcıkları fiyonk yapıldı. Geceliklerin kordonları buharla düzleştirildikten sonra, çarşaf da akşam için buharla ütülenecekti. Öğlen güneşiyle ışıldayan küçük şişelere bakan Eftalya köydeki, oralara göre büyük olan kendi odasını hatırladı; neredeyse bu oda kadar büyüktü. Yatağı sıcak ve güvenliydi. Eşyası sanki yüzyıllara meydan okuyabilecek kadar sağlam görünüyordu. Derin bir iç çekti.

Kapıyı açıp esneyerek içeri giren Hanımefendisini görünce Efkarpia, fırçaları düzelterip kurdeleleri toplayarak aceleyle dışarıya çıktı.

İki haftanın kazancı tam altmış dört kuruştı; iyi paraydı ve iki karın doyuyordu. Hiç de kötü sayılmazdı. Annesi iyice cesaretlenmişti ve artık ona sadece mutfaktaki yiyecekler yetmiyordu. Aslında etrafına zarar veren bir çocuk değildi. Ama aşçının üç çocuğu olmasına rağmen, bir kereliğine bile olsa onlardan birini yanında getirmesine izin vermemişlerdi; bu yüzden de sürekli olarak Annesi'nin varlığından ve yaptıklarından şikâyet edip huzursuzluk çıkartmaya çalışıyordu. Bir seferinde pişirdiği helvayı yakınca Hanımefendi aşçıyı azarladı ve sonunda zavallı yetimin başında patladı kabak. Aç bırakıp yemek vermedikleri için Annesi huysuzluk edip ağlamaya ve gürültü yapmaya başlayınca, Eftalya çocukla birlikte oradan ayrılmak zorunda kalmıştı.

Fula'nın oturduğu mahalle, geniş yolları, Avrupa'dan getirtilen kıyafetlerle dolu mağazaları ve gündelikte çalışmayan kesime ait iki katlı evleriyle insanı para harcamaya teşvik ediyordu. Berber kocası canını dişine takmış, Fula'nın bütün isteklerini yerini getirmeye çalışıyordu. Mortakya semtinde oturmaları gerekirken Fula'nın gönlü olsun diye daha iyi bir semt olan Fasula'da oturuyorlardı.

Ayakkabı dükkânına giden yolda parfüm satan Mısırlı mağazasının olduğu sokak, nergis, yasemin, menekşe ve amber kokularıyla dolardı. Eftalya her sabah işe giderken böyle bir yerde çalışmanın ne kadar hoşuna gideceğini düşünerek dükkân sahibi kepenklerini açarken o tarafa yaklaşır ve o mis gibi kokuyu içine çekerdi. Kapadokya'da ninem Eleni'nin şifalı bitkilerden hazırladığı karışımın hazır olduğunu duyan kadınların, kendilerine de biraz vermesi için ninem Eleni'ye ne kadar çok yalvardıklarını hatırladı. Küçük bir dükkândı bu; arka kısmında da kokuların yapıldığı bir bölüm vardı.

Hiç tereddüt etmeden içeriye girerek orada çalışmak istediğini söylemişti Eftalya. Şans bu ya, o gün de dükkân sahibi eleman arıyor tabelasını asmayı düşünüyormuş meğer.

Dünyadaki en kötü şey, sevmediğin bir işte çalışmaktır. O zaman işin de seni sevmez. Ama severek yaptığın zaman işini, iş-

te o bambaşka! Öyle ya da böyle, biraz da şansın ve kaderin yardımıyla Eftalya amacına ulaşmıştı. İşe başladıktan kısa bir süre sonra gerçekten de çok iyi bir tezgâhtar olup çıkmıştı.

Sahip olduğu yeni mevkisine layık olmak için biraz ruj, biraz sürme ve Fula'nın ona sıcağın havlu ve yağlarla yaptığı el bakımıyla, kendine çeki düzen vermişti. Erkeksi ayakkabılarını çıkartıp Fula'nın kızı Despina'dan ödünç aldığı sivri topuklu ayakkabıları giymeye başlamıştı. Kapadokyalı Eftalya gitmiş, yerine kestaneye rengindeki saçları bukleli, dekolte kıyafetler giyen, işveli bir İzmirli gelmişti. Daha çalışmaya başladığı ilk haftada dükkâna sadece bakmak için giren müşterilere bir sürü şey satmayı başarmıştı.

“Lavanta suyunuz var mı? Ama nasıl olur hanımefendi, bu mucizevi damlalar olmadan nasıl gece eğlencelerine gidebilirsiniz ki? Sizin gibi bir hanımefendi nasıl olur da koltukaltlarında terlemeye sebep olan basit markaları kullanabilir? Diş macunu olarak da mutlaka Ringo kullanmalısınız. Mucizevi bir diş macunu bu, inanın bana. Çok ışıltılı bir teniniz var, gülümseyişiniz niye ışıldamasın ki?”

Orta yaşın üstündeki hanımlara da kırışıklık giderici Pınar marka krem satardı.

Eftalya kepenkleri indirip bankonun arkasından çıktıktan sonra bir hevesle, kremlerin nasıl yapıldığını öğrenmek için arka kısma geçirdi. Eftalya, üçe kadar sayana dek bütün dükkâna derleyip toplar ve malları yerleştirdi.

Akşamları eve geldiğindeyse Fula'yla beraber gün boyunca yaptıklarını konuşur, gülerlerdi.

“Fulacığım yüzü buruş buruş olmuş yaşlılar *cold cream* kullanarak daha güzel olacaklarına inanıyorlar. Hele bugün bir tane si geldi; bir görsen, bıyığı için bile krem sattım. Ne diyebilirsin ki onlara! Ha ha ha! Kesin bu akşam işi bitirir o!”

Karpidular pek gitmemizi istemeseler de, biz şehrin kenarında küçük, tek odalı bir eve taşındık. Akrabalarımız iyi insanlardı; ama artık kendi kendimizi idare etmemiz gerekiyordu. Anneso'yu, üç çocuğu olan ve harçlığını çıkarmak için başkalarının da çocuklarına bakan mahalledeki bir kadına bırakıyordu Eftalya. Anneso'nun rahatı yerindeydi. O zavallı görünüşüne rağmen, köy çocuğu olmasının verdiği sert tavırlarıyla çocukların ağası gibiydi. Hiçbiri ağzını açıp da Anneso'ya en ufak bir şey söyleyemiyordu.

“Ah şu düşeslerin, prenseslerin, asillerin çektikleri nedir böyle? Zavallı kadınlar! Günün birinde ölümlerine ağlamak için doğuruyorlar çocuklarını! Ya öldürülüyorlar ya da ölüyorlar! Nasıl bir kader bu böyle? Doğuruyorlar, besliyorlar, el bebek gül bebek büyütüp onları kültürlü, bilgili insanlar haline getiriyorlar. Ama nerede? Söyleyin bana kaç hayatta, kaç bıçaklanmış? Aman eksik olsun! Benden eksik olsun unvanlar, şaşaalı hayat! Ben çocuklarımın sağlıklı olmasını ve onlarla beraber yaşamayı, öylesi bir hayata tercih ederim!”

Fula bunları bir öğleden sonra doktorun hanımına söylemişti.

Her gün öğleden sonraları birisinin evinde toplanırlardı. Gelsin tatlılar, gitsin çaylar, el işleri ve günlük havadisler de bir taraftan.

Kendini hep yükseklerde gören Fula'nın en değerli arkadaşı doktorun hanımıydı. Bir gün öğleden sonra, oraya giderken annemi ve bizleri de almıştı yanına; tabii ki bunun sebebi sadece ve sadece anneme ne tür insanlarla beraber olduğunu ve nasıl bir ortamda yaşadığını gösterip hava atmak istemesiydi. Fula ve doktorun hanımı tamamen şans eseri bir panayırda tanışmışlardı. Doktorun hanımına yakın bir yerlerde oturan Fula onun üşüdüğünü fark etmiş ve ona bir ceket vererek ilk adımı atmıştı. Kısa bir süre sonra da birbirlerine çaya gitmeye başlamışlardı.

Onun da Fula gibi tek bir kızı vardı. Kızın kafasında kocaman beyaz bir fiyonk olurdu hep. Her şeyiyle örnek bir kız çocuğuydu. Benimle aynı yaşta olmasına rağmen bazı konularda aramızda uçurumlar vardı.

Annesi, “Bize bir şeyler çal Erminoi” dediğinde hemen piyanonun başına oturur, *für eliz*'i çalmaya başlardı. Ama nedense hep aynı parçayı çalardı.

“Erminoi bize okulda öğrendiğin bir şiiri oku” dediğinde annesi, hemen ayağa kalkar ve uzun kıtaları olan en zor şiirlerden birini okumaya başlardı. Ne büyük bir gurur kaynağıydı! Fransızca biliyor, nehir resimleri çiziyor ve opera söyleyebiliyordu.

Doktorun hanımı ve kızı Ermioni, benim on yıllık hayatımda tanıdığım ilk gerçek İzmirliydiler.

Tertemiz, bembeyaz giyiniyorlardı. Şık el işi perdeleri, merdivenleri ve hizmetçi odası olan gerçek bir evde oturuyorlardı. Çayları porselen takımlarla, tatlıları ise gümüş tabak ve kaşıklarla ikram ediyorlardı. Bu servis takımlarından Fula'da da vardı. Eftalya da biraz parası olunca alacağı ilk şeyin porselen takımlar olduğunu ve bunu ne kadar çok istediğini anlatır, ardından da ertesi gün Avrupa Sokağı'na alışverişe gideceğini söylerdi.

Fakir mahallelerine dönüp eve girdiğimizdeyse, porselen çay takımı alma isteği gerçekleştiremeyecek bir hayale dönüşürdü.

“Önce bir eve ihtiyacımız var. Burada ne işe yarar ki porselen çay takımı?” derdi.

Deme be Vasilya!

Fula, lahana dolması sarmak için hazırlık yapıyordu. Lahana-yı kaynatmaya ve ardından da lezzet versin diye kıymaya kuzu bağırsağı katarak dolmanın içini hazırlamaya başladı. Hiç kimse lahana dolmasında ve sütlü tatlılarda Fula'nın eline su dökmezdi.

Fula'nın yakın ve en eski arkadaşı Vasilya'ydı. Vasilya, Fula'ya karşısındaki tek odalı evin kiralık olduğunu haber vermiş ve böylece biz de oraya taşınmıştık. Fula bize bir sofraya takımı, birkaç battaniye ve kocasının berber dükkânından kalma eski bir mangal vermişti. İlk sahip olduğumuz eşya bunlardı.

Vasilya'nın gözünden hiçbir şey kaçmazdı; her şeyi bilir ve duyardı. İzmir'de neler olup bittiğini bilmek istiyorsan, Vasilya sana en taze ve kesin bilgileri verirdi. Mahalle hakkında bir şey bilmek istersen en detaylı bilgiyi ondan alırdın. Hatta Vasilya herkesin gece yatağında uyuduğu sırada bile neler olduğunu bilirdi. İşte bu yüzden ona *Deme Vasilya* denirdi. “Neredeydi bu dün gece? Diyorum ki sana bu sabah kanlı çarşafını astı çamaşır ipine! Kime verdi acaba bekâretini?”

Hatta Vasilya, mahalleyle ilgili her şeyi daha rahat öğrenebilmek için evinin arka avlusundaki horozların tünediği bir duvarı bile yıkmıştı.

Biri hakkındaki dedikodusunu daha bitirmeden diğerlerine sıçırıyordu. Vasilya için herkesin bir kusuru vardı ve herkes seviyesiz mahalle karısıydı.

Sadece ve sadece onun okumayı sevdiği hırsızlık haberi ilk sayfada manşetten verildiği için parasına kıyıp geçen sene satın aldığı, üstü yağ lekeleriyle dolu ve sinek öldürmek için kullandığı eski gazeteyi iki kat ederek kapısının önündeki basamağa oturur ve kimseyle ilgilenmiyormuş gibi yapardı.

“Bak dinle sana ne okuyacağım: ‘Ve yine mucizevi bir şekilde gece hırsız yakalandı. Ayın on üçünde Azize Katerina’nın arka sokağında yaşlı bir dul kadının, içinde elli Mecit bulunan çantasını çalmak istediler. Kadıncağızın yardım istemesiyle komşular olayı gördüler ve yardım çağırdılar...”

Bu olay bütün mahallede yankılanmıştı. Hırsızları karşısında görünce bağırıp yardım isteyen kadını cesareti sebebiyle herkes tebrik etmişti.

Vasilya’nın pek de hoşuna giden bir durum değildi tabii ki bu.

“E tabii ne beklersin ki? Bütün gününü panjurların arkasında geçirdiği için de evini pislik götürüyor. O bizim gibi değil ki, gece gündüz iş yapsın evde. Tabii ki karşılaşır hırsızla, karşılaşmaz mı? Ben olsam ben de yardım isteyerek bağırırdım.”

Kendi kusurlarını hiçbir zaman görmezdi. Bu huyu yüzünden de sonunda oğlu bir Türk kızına âşık olmuştu. Evindeki huzursuzluk bitsin diye ne savaş vermişti.

“Vay başıma gelenler! Meryem Anam yardım et! Ne yapayım da bunları yaşıyorum ben!” diye saçını başını yolup iyi günlerin geleceğini görmek umuduyla kendini kahve fallarına vermişti. Hatta o sıralar birbirlerinden çok hazzetmemelerine rağmen gelip anneme bile sızlanmıştı. İçten içten onun bu durumuna seven annem ise, “Ne yapayım ben sana Vasilyacığım? Beni Çunuka mı sandın?” demişti.

Hatta bize, “Oh olsun dedikoducuya, her şeyin hesabı bu dünyada ödeniyor” diyerek memnuniyetini dile getirmişti.

Bir keresinde annemle Vasilya bir horoz için kavga etmişlerdi. Sabah erkenden Vasilya gurbete gidecek oğlu için besik bir horoz kesmişti. İzmirli için, her tarafı dağ taş olan Yunanistan gurbet demekti. Nasıl güzel diyorlar ki, dağa taş? Bir de onun için kan dökülüyor! Ama burası öyle mi? Ne zengin bir

yer burası! Tanrı'nın nimeti! Buranın her karış toprağı bereketli ve verimli. Denize kadar uzanıyor üzüm bağları. Ürün vermeyen bir karış toprağı bile yok. Zeytinler kocaman ve simsiyah, buğdaylar desen tek bir tanesi bile küçük bir çocuğun serçe parmağı kadar.

“Bakarsın gider de oralara bir daha dönmez!” diyordu Vasilya oğlu için endişelenerek.

Tencerede kaynayan horozun kokusunu alır almaz Eftalya'nın kedisi, Vasilya'nın mutfağına girerek tencerenin etrafında fır dönmeye başlamış, ardından horozu bir hamlede kapağı açık tencereden kapmıştı. Daha sonra mahallenin ne kadar kedisi köpeğı varsa, horozu kaldırımda bir güzel yemişti. Biri diğeri derken sonunda Vasilya uğursuz ve kara derili dediğı kedi yüzünden kavgaya etmek için ayaklanmış, hayvana demediğini bırakmamıştı. Ne şeytan işi olduğı kalmıştı kedinin ne de yoluk tüylülüğü. Eftalya'nın, kedisine karşı aşırı bir sevgisi ya da düşkünlüğü yoktu. Kediden yararlanmak için onu besliyordu. Bütün mahalleyi gezerek bir tutam kara kedi tüyü arayacağına onu kendisi besliyordu. Ne zaman ihtiyacı olsa kedisinden bir parça tüy koparıyordu. Nasıl ki herkesin evinde bir kavanoz salça bulunur ve ihtiyaç olduğunda yemeğe bir kaşık konursa, Eftalya da kocalarını ya da sevgililerini kendilerine bağlamak isteyen kadınlara yumurtanın kabuğunu üst kısmından açarak içine attığı kara kedi tüyüyle bağlama büyüsü yaparken kullanıyordu kedisinin tüyünü. Gerçekten de çok zeki bir hayvandı. Bu yüzden de onu koruyordu.

Eftalya karşı taraftan el hareketleriyle ve bağırarak Vasilya'ya,

“Oh ne güzel oldu da, kaptı senin tencerenden horozu. Belki akıllanır da başkalarının tencereleriyle değil kendininkiyle ilgilenmeyi öğrenirsin” deyip kavgayı başlatmıştı.

Gürültü patırtı, bağırış çağırış üzerine sonunda kavgaya bütün mahalleye yayılmış, diğerkadınlar ellerinde süpürgelerle taraf tutmaya gelmişlerdi. Vasilya'dan ne kadar nefret eden varsa hepsi Eftalya'nın tarafını tutmuş, Vasilya'dan ve onun zehirli dilinden korkanlarsa onu desteklemişti; ancak bir çözüm bulamamıştı.

Eğer Fula ona pişirdiğı terbiyeli sulu köfteden vermeseydi, oğlunu gurbet yolculuğı için bineceğı gemiye peynir ekmek yedirip gönderecekti.

Azize Triada Panayırı'nın olduğu gün Eftalya'nın bizim için hazırladığı iki hırkayı ve içinde birkaç eşyanın bulunduğu sepeti yanımıza alarak panayıra gittik. Birkaç onluk harcamayı göze almıştık; çünkü sadece kayığa binmek için bile para gerekiyordu.

Anneso istediğı için annem ona sarı ve üzeri süslü el fenerlerinden almıştı. Ama zavallicık daha eline alır almaz feneri tutuşup yanınca ağlamaya başlamıştı. Bu sırada yanımızdan geçen bir beyefendi ona kendi fenerini verince sesi kesilmiş ama yeni fenerin de ömrü pek uzun olmamıştı.

Bir sürü insan, iyi insanlar. Zenginiyle fakiriyle farklı insanlar; ama hepsi de Hıristiyan. Akşamüstü hepsi ellerinde fenerleri ve mumlarıyla köydeki kiliseye gitmek için kayıklara, motorlara biniyorlardı. Bu inançlı insanları taşıyan, fenerlerle ve lambalarla süslenmiş kayıklar Ege'nin sakin sularına hep beraber açılıyordu.

İzmir'de çok fazla kayıkçı vardı; ama Vasilya, oğlu iki kuruş daha fazla kazansın diye sanki gemi sahibiymiş gibi ukala ve havallı tavırlarıyla bizi zorla kendi oğlunun kayığına bindirmişti.

"Siz buraya oturun, siz şuraya geçin..." diyerek herkesi sıraya sokuyordu Vasilya.

Anneso'nun yanına, çocuklarından biri benimle yaşıt olan iki çocuklu bir aile oturmuştu. Kayık sahilinden uzaklaşırken mumları ve sepeti taşıyan aynı zamanda ailesinin güvenliğini sağlamaya çalışan uzun boylu, sert bakışlı, dik yakalı babaları onlara,

"Bakın burası Otel Grand. Buradan da Niko'nun evi görünüyor, bakın! Gecenin karanlığında önümüzde giden kayıklara bakın ne güzeller. Ooo... bu gece artık bir sürü balık olur dip-te!" diyordu.

O gece panayır yerinden döndükten sonra annemi bir köşeye sinmiş, sessiz sessiz ağlarken görünce çok üzölmüşüm. Ben onu taş gibi güçlü ve ne olursa olsun yıkılmaz sanırdım.

"Anneciğim nen var?"

"Yok bir şeyim. Sen uyu, gözüme çöp kaçtı."

Ona yardım edemeyecek kadar güçsüz ve zayıf hissetmiştim kendimi. İki derin nefes aldıktan sonra ağlamayı kesmişti ve o günden sonra da bir daha hiç ağlamadı. Kendine hepsini hakkıyla gerçekleştirdiğı amaçlar edinmişti.

Fransızca bilen Lefkotea'nın dediği gibi, Eftalya ve kızı "Beaute" için reçeteler hazırlıyorlardı. Ticarete başlamışlardı.

Eftalya'nın, "Eftalya Sabancı'nın parfüm ve güzellik malzemeleri atölyesi" diye adlandırdığı; kaldıkları odanın sol tarafındaki tek pencerenin altına sıkıştırdıkları, küçük bir tezgâhta hazırlanan kremlerle ve parfümlerle dolu bir sepetti *Beaute* ilk önceleri. Mısırlı mağazasındaki işinden yorgun argın çıktıktan sonra, koluna taktığı sepetiyle mahalledeki bütün kadınları tek tek ziyaret ederek onları güzellik malzemelerinden almaları için ikna etmeye çalışıyordu.

Gergin cildiyle Eftalya herkese,

"Yiyemeyeceğin hiçbir şeyi yüzüne sürme" derdi.

Satıştan sonra atölyesine geri döner ve bütün bir gece yeni ürünler hazırlardı. Ticaret işinde iyi tutunmuştu; çünkü hazırladığı kremler gerçekten de çok iyiydi. Hatta kremleri yanında çalıştığı, İzmir'de herkesin rağbet ettiği kremler satan Mısırlı'ninkilerden bile daha iyiydi. Yigidin hakkını da yememek lazım, ne de olsa Mısırlı sayesinde ona müşteri kapıları açılmıştı.

Hançerle narenciyeleri keser, kabuklarına bastırarak öz suyunu çıkarttıktan sonra bu birkaç damla öz suyla havanda çağlaları iyice ezer, ardından da keçi sütünden yapılmış süzme yoğurtla karıştırırdı. Gerçekten de harika bir kremdi. Köyde kremi suyu buz gibi olan İncir Kaynağı'na koyarlardı. Burada ise kremi satana kadar kar tepciklerinde saklıyorlardı.

Diana'nın hamamı alışverişlerin yapıldığı iyi bir çarşı gibiydi. Bütün genç kızlar kaynağın suyuna girer, güzellik banyosu yaparlardı. Aya Fotini'den, Mortakya'dan, Kartie'den herkes bu şifalı sulara banyo yapmaya geliyordu. Eftalya'yla beraber bu kaynağın suyundan gülsuyu yapardık. Ne güzel bir kokuydu o!

Taze kurumuş gül yaprağını toz haline gelene kadar kırlardan topladığımız gelincik yapraklarıyla birlikte iyice döver, sonra da onları güzel kokulu üzüm tozuyla karıştırırdık. Böylece bütün İzmirli kadınların yanakları renklenirdi. Fransızca bilen Lefkotea bu pudraya *la bel fam* adını vermişti.

Bir tarafta salatalık suları, bir tarafta böğürtlen suları... Mayısın ilk günlerinde kırlara çıkıp taze papatya toplardık ki, göz

kremleri yapalım. Bir taraftan da ağıllara gider koyun yağı alırdık, ilk keçi sütüyle beraber. Satışlarımız çok iyi gidiyordu. Bir sürü sipariş alıyorduk.

Mağazamızın vitrini olarak Zaharula Hanım'ın, su gibi cildi- ni ve badem gibi gözlerini daha anlamlı, daha derin kılan sık kir- pikleri olan kızı Fotini'yi kullanıyorduk.

Eftalya o sabah erkenden bütün işlerini alelacele bitirdikten sonra,

“Katina, Katinaaaaa! Kalk ta teyzen Fula’ya limon sularını götür. Berber dükkânı için olduklarını söyle ona” diye bağırmış, ben de şişelerle dolu sepeti sırtlayarak doğruca Rum Mahallesi’nde oturan teyzem Fula’nın evinin yolunu tutmuştum. Yolumu kısaltmak için sola dönüp Türk Mahallesi’nin sessiz sokaklarına girmiştim.

O sabah hiçbir kadın tırnağının ucunu bile çıkarmamıştı evinden. Bütün sokak sıcak yüzünden deve ve eşek pisliği kokuyordu. Baharda, sanki Türk mahallelerinin pisliğini örtmek istercesine, bu gübrelerin beslediği tohumlardan kocaman yeşillikler fışkırıyordu.

Ah şu Türk mahalleleri! Ne pis yerlerdi. Buradaki *hanımlar* her şeyi gözetleyen bir çift gözden başka bir şey değillerdi. Mutlaka pencerelerinin arkasında bir köşeye siner etrafı gözetlerlerdi. Nasıl oluyor da, her şeyi biliyorlar ve her şeyden haberdar oluyorlardı; kimse bilmezdi! Bazı iyi ve Hristiyan olduğunu saklayan kadınlar daha farklıydı. Çok nadiren de olsa konuşuyorlardı; hatta bazen beni evine davet edenler de oluyordu. Eğer seni diğer insanlardan ayıran politikaysa, uzlaşacak bir şey bulabiliyordun; ama seni diğerlerinden ayıran dinse anlaşılabilmeyen hiçbir yolu yoktu.

Türk kadınları bakılmak için değillerdi. Onları diğer kadınlar gibi hayran hayran seyretelemedin. Zaten bir şey de görmezdin çarşılarından.

Vasilya, deveyle taze sebze getiren manavdan alışveriş yapmış eli kolu dolu bir halde yolun köşesinde göründü. Omuzla-

rından birine örgü sarmisakları asmış, diğer omzuna da acurları yüklemişti. Evin arka avlusunda çocuklarından gizli yemek için de cebine birkaç taze zerdali saklamıştı.

Yoldan karşılıklı geçiyorduk. O yolun sağ tarafındaydı, ben de tam aksine, penceresi sıkıca kapatılmış olan köşedeki Türk evinin olduğu taraftaydım. Vasilya koca kışına rağmen bir sıçrayışta yanıma gelmiş, beni kolumdan tutup o pencerenin önünden geçmeyeyim diye çekmişti.

“Çabuk çekil oradan! Oranın yakınından bile geçmeyeceksin bir daha anladın mı beni?” diyerek gözlerini büyütmüş ve bana kızmıştı. Ona şaşkınlıkla bakmıştım. Neden korkmam gerektiğini anlayamamıştım. Kolumla beraber aynı anda saç örgülerimden birine de asılmıştı. Hem korkmuştum hem de canım acımıştı. O kapalı pencere beni de korkutmuştu. Ne dediğini tamamen anladığımdan emin olana kadar kolumu bırakmaya niyeti yoktu.

“İçeride büyücü var! Seni canlı canlı yemesini ister misin?”

Kafamı sağa sola sallayarak cevap verebilmişim ancak.

Teyzem Fula’dan dönüşte, o sokaktan geçerken karşı kaldırımdaki duvarın dibinden yürüdüm ve her tarafı sıkıca kapalı olan pencereye de arada bir gizlice göz attım. Pencere hep kapalıydı. Ve diğer günlerde de hep kapalı kaldı.

Büyücünün evinin diğer bütün evlerden hiçbir farkı yoktu. Kapadokya’dan gelmeden önce İzmir’i hayal ederdim ve hep böyle evler canlandırırdım kafamda. Ne acayip! Eftalya da bunun aynısını daha önce rüyasında görmüş. Bu evin aynısıymış ve kapıyı açıp içeriye girdiğindeyse değişik şeylerle dolu bir at arabasıyla karşılaşmış. Hazine ama ne hazine! *Hepimiz biriz... kimse bizi yenemez*; bu sihirli sözleri söyler söylemez, hazine katlanarak çoğalıyor, evi dolduruyormuş. İlginç. Bütün yolculuk boyunca bu eve gideceğimiz ve zengin olacağımız günü hayal etmişim. Tıpkı babamın yaşadığı zamanlardaki gibi.

Bu evde şans eseri birçok kez karşılaştığım bir Türk kadın oturuyordu. Sanırım onu daha önce bir kere de bizim köyde görmüştüm. Sanki babamı gömdüğümüzde görmüştüm onu. O da bizim oralı olmalıydı.

Onunla ilk karşılaştığımda yağmurlu bir gündü ve Frenk Mahallesi’ne gidiyordum. İzmir’in Frenk Mahallesi çarşılar ve dükkânlarla dolu kalabalık bir yerdi. Dar ve uzun bir yolu vardı mahallenin. İngiliz postanesinden başlar, Azize Fotini’nin üç

yol kavşağına kadar uzanırdı. Bu sokakta yürürken gördüğüm güzel şeyler karşısında başım dönerdi. En iyi mağazalar ve en kaliteli şeyler buradaydı. Fotini bir süredir İngiliz Eastern, Hatinoğlu, Svatsman, Pettie Loure ve Paradi de Dame gibi mağazaların işlerini yapıyordu. On iki saat boyunca bodrum katında, başı öne eğik, hatalı dantelleri düzeltirdi sürekli. Annesi Zaharula her gün, istesem de istemesem de, o gün ne pişirmişse ya da yemeklik ne varsa benimle gönderiyordu Fotini'ye.

“Gel buraya Katina! Şu sefertasını bir koşu Fotini'ye götür de bir şeyler yesin.”

Benden dört yaş daha büyük olan Fotini'ye, bana bir bakır kuruş verip karşıdaki simitçiden ona bir simit almamı isterdi.

“Çok canım çekiyor!” dediğinde benim de ağzımın suyu akardı. Bana da bir parça verirdi.

20 Ocak sabahı, fakir mahalleye yerleşmemizden kısa bir süre sonra teyzem Fula'nın evine gidiyordum. Bir elimde bakla dolu sefertası, diğer elimde tıraş kremleriyle dolu sepet, yağmurun altında zar zor yürüyebiliyordum. Soğuktan ve bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Ayakkabımın delik olan kösesinden içeriye dolan çamurlar da cıbasıydı. Ninem Eleni'nin has koyun yünü ve keçi kılından ördüğü ceketim yağmurdan sıırıslıklam olmuştu ve sırtıma batıyordu. Ama ondan başka, daha az delikleri olan bir ceketim yoktu. Annem ilk kazandığı parayla bana düğmeli bir gocuk alacaktı.

Ermeni Mahallesi'den geçebilmenin imkânı yoktu. Bütün kiremit atölyeleri oradaydı ve yağmurdan her yer kiremit kırmızısı olur ve ayağın bileğine kadar çamura batardı. Türk Mahallesi'nden geçmeyi aklına bile getiremezdin! Oradaki pislikleri hiçbir şey temizleyemezdi. Çarşının sokakları ise sardalyeleri yıkayan yağmur suyuyla kayganlaşmıştı ve pis kokuyordu. Maalesef bu kaygan balık suları yüzünden kaydım ve düştüm.

Bir yerim incinmemişti; ama yere düşen krem şişelerini toplamaya çalışırken ağlamaya başlamıştım. Annemin sabaha kadar özenerek yazdığı etiketler ıslanmış ve çamurdan silinmişlerdi. Üç şişe de kırılmıştı.

Bir Türk kadının eğilip kırılan şişenin parçalarını ve dağılanları toplamama yardım etmesi ve sakince hepsini sepetime geri

koyduktan sonra da cebinden bir mendil çıkarıp salya sümüğümü temizlemem için bana vermesiyle, daha çok ağlamaya başlamıştım. Diğer taraftan elimden düşen sefertası açılmış, içindeki baklaların bir kısmı etrafa saçılmıştı. Kadın onu da yerden kaldırıp en azından içindekileri kurtarabilmek için tekrar sıkıca kapatmıştı kapağını. Beni tutup kaldırmıştı; ama ben yüzüne bile bakmamıştım kadının. Ayağa kalktıktan sonra Aziz Polikarp Kilisesi'ne doğru yola koyuldum; oradan da sola, cam atölyelerinin olduğu sokaktan geçip Avrupa Sokağı'na gidecektim. Bütün bir yol boyunca ağlamıştım. Kiliseye yaklaştığımda yağmur durmuş ve kuru bir kuzey rüzgârı çıkmıştı. Diojen mağazasının önünde durmuş, bayramdan kalma vitrindeki oyuncakları seyretilmiştim: Kırmızı kadifeden, dantel yakalı elbiseler içindeki oyuncak bebekleri, demir yolunda kendi kendilerine giden tren vagonlarını, sağa sola hareket eden kuklaları... Nasıl bir mağazaydı bu böyle. İki yüz çalışanı vardı ve bir o kadar kişi de deposunda çalışıyordu. Hem kimseyi rahatsız etmeyeyim hem de seyrimi kimse bozmasın diye biraz uzaktan seyreliyordum ışıklı vitrini. Giysilerim lağıma düşmüşüm gibi pis kokuyordu. Kimse bu kokuyu almasın diye ceketime sıkıca sarılarak kalabalıktan uzak durmaya çalışıyordum.

İlk önce Fotini'nin işyerine gidip, bodrum katına ışık ve hava girsin diye konulan demir ızgaralardan içeriye bakmıştım. Aşağısı karanlık olduğu için sadece Fotini'nin kafasını görebiliyordum. Yavaşça ona seslendiğimde beni duymuş, gözleriyle deponun arka kapısından içeriye girmemi işaret etmişti.

İçeriye girince tek kelime bile etmeden ona sefertasını uzatmıştım. Sefertasını açar açmaz etrafa havuç, pirinç ve baharatlarla haşlanmış lezzetli tavuğun iç gıcıklayan kokusu yayılmıştı. İçinde tavuk parçaları olan kuskuslu çorba, üzerinden bir saat geçmiş olmasına rağmen hâlâ sıcaktı. Fotini yemekleri görünce sevinçten çılgına dönmüş, hemen bir kaşık bulmuş, ardından da basamaklara oturmuştuk beraber. Açlığını bastırmak için birkaç kaşık çorba içtikten sonra işteki kurdeleci kızların onunla uğraştığından bahsetmiş ve yemeğini bitirmesine yakın, "İster misin?" diye sormuştu. Ben de yemekten arta kalan ne varsa yalayıp yutmuştum.

Fotini geçirerek, "Söylesene ne yortusu bugün? Ne yortusu var ki bugün tavuk kestik?" diye sormuştu. Parmaklarıyla günleri sayarak hangi yortu olduğunu bulmaya çalışmıştı.

Teyzem Fula'nın evine vardığımdaysa, krem şişelerinin üstündeki yazıların kuruduğunu ve mucizevi bir şekilde eskisinden çok daha iyi okunduğunu fark etmiştim.

Günler geçiyor ve sıkıca kapalı olan pencere hiç açılmıyordu. Artık oraya yakın yerlerden geçiyordum, belki açılır da, ben de merakımı gideririm diye. Burada *onunla* beraber bir de fakir bir aile yaşıyordu. Nesi oldukları belli değildi. Anne babalarıyla birkaç tane küçük Türk çocukları varmış.

Birçok kez, yaşmaklara sarılı yardımcı kızı sağa sola giderken görmüştük. Ama hiçbir zaman eve elinde bir şeyle dönmüyordu. Acaba yemek yemiyorlar mı, diye hep merak ederdim. Kimse onların dedikodusunu bile yapmazdı. Vasilya bile.

Bana ait olan bütün eşya, yeni ceketimi astığım bir askı, elde dikilmiş, gözleri düğmeden oyuncak tavşanın yatağı olarak kullandığım otlarla dolu bir bez torba ve üzerini örtmek için kullandığım bir bez parçasından ibaretti. Anneso'yla beraber oynardık tavşanımla. Onu besler sonra da torbadan yapılmış yatağına yatırıp uyuturduk. Bir de kuzinim Despina'nın ona artık küçük geldiği için bana verdiği iki gecelik, yolda bulduğum, üzerinde Türkçe *Bana söyle* yazan yepyeni, demirden bir kutum vardı.

Büyücüyle ikinci kez karşılaştığım gün bulmuştum kutuyu. Mahallenin dışında, tabakhanenin kaldırımlarının da ötesindeki yol yağmur yağdığında nehir olur, kenarlarında yeşillikler biterdi. Bazı yerler derindi, bazı yerlerde de havanın güzel olduğu zamanlarda çocukların oyun oynadığı sığ gölcükler oluşurdu. Eftalya gözleri sürekli yerde ot toplarken iyice uzaklaşmıştık birbirimizden. Ben de suya girmiş kurbağa yakalamaya çalışıyordum. İşte o zaman büyücünün karşı kıyıda bana baktığını görmüştüm. Göz göze gelince kutuya uzanan elimi, belki kutu onundur korkusuyla telaşla geri çekmiştim. Ama o, bana kutuyu almam için işaret etmişti. Ben kutuyu almayı başarana kadar büyücü ortarlardan yok olmuştu.

Bu küçük kutu benim yeni oyuncağım ve hazinem olmuştu. Bazen kutuyu açıp ona sıkıntılarımı, üzüntülerimi ve dertlerimi anlatıyordum.

"Ah sevgili kutum, bir görsen ne kadar güzel, vitrindeki o renkli kalemlerle dolu ve parmağım kadar kocaman silgisi olan kalem kutusu! Hele o güzel altın saçlı bebeği bir görsen!"

Sanki beni dinliyordu kutu, anlıyordu. Birkaç gün sonra öğretmenimiz, Erato adındaki derneğin daha önceki bayramlarda

veremediği hediye paketlerini vereceğini söylemişti. Ve bana gelen paketin içinden, bana küçük, Anneso'ya ise biraz büyük gelen bir çift ayakkabı, çeşit çeşit şeker, daha önce giyilmiş ama durumu gayet iyi olan mavi bir etek, üç beyaz kurdele, safsarı saçlı bir oyuncak bebek ve içinde renkli kalemler ve parmağım kadar büyük silgisi olan kalem kutusu çıkmıştı.

Büyücüyü tekrar görebilmek için çaba harcıyordum; ama onu bulamıyordum. Bakarsın bir yerlerde yine görürüm diye annemden beni dışarı işlerine göndermesini istiyordum; ama nafile. Özellikle her günkü güzergâhım olan Frenk Mahallesi'ne doğru giderken Kız Okulu'ndan önceki bütün ara sokaklara bakıyorum ama onu göremiyordum.

Küçük Anneso Türkçe konuşuyor diye Eftalya ona kızardı. "Türkçe konuşma yoksa başına ne geleceği belli olmaz!"

Ama Anneso Türk çocuklarıyla oynardı bütün gün. Gaflar, amalar hiç eksik olmuyordu ağzından. Attarti Ana'yla tanışmamızın sebebi de o olmuştu. Bir gün sabahın erken saatlerinden itibaren ticari at arabalarının trafiği başlamıştı. Uğursuz gün. Çocuklar evin önünde bir Türk çocuğunun gözlerini bağlamış, ebencilik oynuyorlardı. Ha yakaladım yakalayacağım derken üzerlerine doğru gelen at arabasını fark etmemişlerdi. Bu arada, sanki annesinin içine doğmuş gibi kadın kapıya çıkıp *dikkat* diye bağırınca at korkmuş ve daha hızlı üzerlerine gelmeye başlayınca Anneso çocuğa sarılmış ve ikisi birden arabanın altında kalmıştı. Anneso kötü yaralanmıştı. Neredeyse bacağı eziliyordu. Ama küçük çocuğu kurtarmıştı. O günden sonra Attarti Ana ve diğer Türk kadınlar bize gelip gitmeye başlamışlardı. Biz de onlara alışmıştık.

Olaydan beş ay sonra, bir öğleden sonra yaşlı Attarti Ana ilk kez başındaki örtüyü çıkarmıştı. Önce, her zamanki gibi elini kulağının arkasına götürünce ya yüzünü kaşıyacak ya da örtüsünü düzelterek sanmıştık. Etrafı iyice kolaçan edip çevresinde namahrem olmadığından iyice emin olunca, örtüsünü çekip çıkarmıştı. Gençken çok güzel bir kadın olmalıydı. Ama kim görmüş ki bu güzelliği? Yüzünü açınca bir sürü sivilce de çıkmıştı ortaya. Günbatımıydı.

Kadın, "Ne kadar bildiğimiz varsa hepsini bir kenara bırakıyoruz" deyince Eftalya'nın kaşları kalkmış ama bir şey dememişti. Beklemişti.

Bana, “Bir ateş, bir bez parçası, biraz zeytinyağı ve bir de ayakkabını getir” demişti. Zaten bir çift ayakkabım vardı; onu da pahalı olduğu için çok nadiren giyiyordum.

Kadın arkasına dönüp başı öne eğik bir şekilde bir adım gerisinde duran ve yardımcıları olan kıza bakmıştı. Acaba ona da öğretmiş miydi büyü yapmayı? Bunca yıl beraber yaşamıştık ama haberimiz bile olmamıştı. Sadece tek bir isim bilirdik. Attartı Ana.

“Günün birinde ben gideceğim. Buna da öğrettim ama yapmak istemiyor. Senin yolun açık. Sen benden devral ki, kaybolup boşa gitmesin” dedikten sonra bir ateş yakıp onu seyretmeye başlamıştı yaşlı kadın. İki, üç, beş dakika sanki birkaç yıl gibi gelmişti. Kendini hazır hissettiğinde, elindeki buğday tanelerini ısınana kadar ovuşturduktan sonra dışlarına sürüp, ilk kez gevelemeden, düzgün bir dille bir şeyler söylemeye başlamıştı.

Buğday, arpa, çavdar duy beni!

Demir ol, bu yaratığa bilgelik ver,

Bu ele rüzgârın gücünü ver.

Yağlı bez parçasını açmış, içine üç tane buğday tanesi koyup elini titreterek gözlerini açmış ve bezi ateşe atmıştı. Katina'nın ellerini tutmuş, avuç içlerine ateşe tuttuğu sıcak bezle yağ sürmüştü. Aynı sözleri mırıldanarak önce alnına sonra bütün yüzüne yağ sürmeye devam etmişti.

İki yıl içinde sanki gökten bize bir hazine gelmişti...

Krem ve parfüm ticareti gayet iyi gidiyordu. Hatta küçük bir birikimimiz bile olmuştu. Tanrı yüzümüze gülmeye başlamıştı.

Bir sabah pencereyi açmamla içeriye taze bahar havasının dolması bir olmuştu; yakında Kız Okulu da tatile giriyordu. Eftalya evden dışarı adımını atmıyor, ya yatağının altına ya ikonaların ya da tencerelerin arkasına sakladığı paranın yerini değiştirip duruyordu. Eftalya bir sürü plan yapmıştı. Ama elindeki paranın miktarı çok fazla olmadığı için onun bütün isteklerini karşılamaya yetmiyordu bu para.

Anneso eline iki taş almış havanda dövülecek bademleri kırıyor. Lefkotea da krem yapımında bize yardım etmeye geliyor ve bazen satış yaparak üç beş kuruş da o kazanıyordu.

Her akşam Attarti Ana'nın odasında, yardımcısı olan kızın yanına oturur fısıltıyla konuşurduk. Attarti Ana bize kâğıt falına bakmayı da öğretmişti.

Günün birinde Eftalya'ya kâğıt falı açan Attarti Ana, "Hırsız var. Hırsız görüyorum Eftalya. Gece gelecek sana. Ama senden alacağı yerde, sen alacaksın ondan. Sen değil o sana verecek" demişti.

Eftalya'nın içine kurt düşmüştü o gece. Koşturarak alelacele eve gittiğimizde, paraları sakladığı yerden çıkarıp göğsüne koymuştu.

Ertesi günün akşamı gelmişti hırsız; ama çalmaya değil saklanmaya. Yolun karşı tarafındaki köpek havlamaya, Vasilya'nın huzursuzlaşan tavukları gıdıklamaya başlamıştı. Bir yandan da hırsızın farkına varan ve peşine düşen gece bekçisinin düdüğü duyuluyordu. Hırsız iyice yaklaşmıştı. Ve sonunda bizim duvarın dibinde büzüşen hırsızın karaltısı görünmüştü. Eftalya avluya çıkıp avazı çıktığı kadar bağırmaya başlayınca bekçi koşturarak bizim tarafa doğru geldi; hırsız korkusundan, çaldığı eşyayı bırakarak kayıplara karışmıştı.

Kapıları, pencereleri sıkı sıkı kapattıktan sonra içinde çalınmış eşyanın olduğu torbayı açtık. Gümüş çatal-bıçak takımları, şamdanlar, niye çaldığına anlam veremediğimiz bir kalıp sabun, kadifeyle kaplı, üzeri tek bir yeşil taşla süslenmiş bir kutu, gümüş saplı bir saç fırçasıyla el aynası, gece çantası, iki tane altın köstekli saat ve beş yüz lira çıkmıştı torbanın içinden. Kesinlikle çok zengin birinin evini soymuştu hırsız.

Ne olacak şimdi? Acaba bunlar için geri döner mi, diye korkup endişelenmiştik. Polise mi verseydik bunları acaba? Yakalılar mı hırsız? İçimiz içimizi yiyordu. Kara kara düşünürken, Eftalya duruma uygun ve kendini haklı çıkaracak bir bahane bulmuştu.

"Bunlar bize Tanrı'nın hediyesi. Bize acıdı ve hediye yolladı bunları. Tanrı'nın lütfu bunlar!"

Böylece bizde kalmıştı çalıntı mallar. Zaten beş yüz lira da kimsenin kolay kolay reddedemeyeceği bir miktardı. Bu parayla ve biraz da Türk kuruşlarıyla İzmir'in hanımefendilerinden biri olabilecektik.

Rum Mahallesi'nden iki sokak aşağıdaki Elmasoğlu Sokak'ında, kirada indirim yaptırabilmek için bir yıllık peşin ödediğimiz, iki katlı bir eve taşınmıştık. Kendimize yeni ayakkabı-

lar, eve halılar ve her birimiz için ayrı birer yatak almıştık. Ve giriş kata da o bölgenin ilk *Beaute*'sini açmıştık.

Bedestan'dan porselen tabak takımını aldıktan sonra da İzmir hanımefendilerinin normalde yaptığıнын üç misli tatlı yapıp Fula'yı, doktorunu karşısını, Vasilya'yı, Gogo'yu, Kalyopi'yi ve yeni iki komşumuzu çaya davet etmiştik.

Bize verilen bu *Tanrı Lütü*'nu dikkatle harcamış ve bir kısmını da kötü günler için birikimimize eklemiştik.

Bulduğumuz hazineden çıkan altın takıları hiçbir zaman ne takmaya ne de satmaya cesaret edebilmiştik. İki tane tek taşlı mavi yüzük, taşlarla süslenmiş bilezikler, küpeler ve inci bir kol-ye sanki hırsızın zengin bir Ermeni evini soyduğunun ispatı gibiydi.

Altınların bir kısmını Attarti Ana'ya götürmüştük. Altınları görünce duygulanmış fakat, elini hayır der gibi kaldırarak onları almayı reddetmişti.

"Bunlar, benden sana gönderildi Eftalya. Onları geri istemiyorum."

Eftalya şaşkınlıkla,

"Kimin ki bunlar?" diye sorunca, Attarti Ana,

"Sahibinin onlara ihtiyacı yok artık; zaten kısa bir süre sonra da bizi terk edecek" demişti.

Bundan iki ay sonra çok zengin bir Ermeni kadının ardında bir sürü mal, mülk ve para bırakarak öldüğü haberini almıştık.

Para tatlı gelmişti Eftalya'ya. Durmadan Attarti Ana'dan, ona başkalarının düşüncelerini okumayı öğretmesini istiyordu. Ancak Attarti Ana artık bu konular hakkında fazla konuşmuyordu.

Eftalya, elinde bütün dünyayı yönetecek bir güce sahip olan Attarti Ana'nın bunlara yüz çevirmesini, istememesini yadırgıyordu. Daha sonra da aklına Attarti Ana'nın durmadan kendisinin *her şeyin üzerinde* olduğunu söylemesi geliyor ve istemeden de olsa ona kıızıyordu.

"Kadına bak! Azize mi bu be? Bize kendini azize diye mi yutturmaya çalışıyor?"

Attarti Ana'nın yanında gerçek bir anne sıcaklığını hissederdi insan. Hiç kimseden çıt çıkmadan öylece onun yanında saatlerce oturduğumuzda bile, saatler bize dakikaymış gibi gelirdi. Mutlu, huzur dolu birkaç dakika. Hiç bitmesin, biraz daha yanında kalayım derdi insan. Attarti Ana bize,

“Soru sorma. Hislerini takip et” derdi.

Göz kremi yapılırken; her defasında temiz tülbenitten süzülme-
liydi. Bu yüzden de bir sabah Katina, tüccarların, çuhaları ve yün-
leri arşınla sattıkları çarşıdaki Kapu Amca’dan tülbent almak için
yola çıkmıştı. Yol üstündeki bir köşede üçkâğıtçının biri, yoldan
geçenleri oyuna davet ediyordu. Kirli, yırtık pırtık kâğıtlarla oy-
nanan bu oyunda Türk parasıyla bahse giriliyordu. Papazı bulan
kazanıyordu. Katina, bu bahis oyununu oynayan Vasilya’nın
oğullarından birinin arkasında durmuş, oyunu seyrediyordu.

“Bul papazı, al parayı” diye bağıırıyordu üçkâğıtçı.

Katina, kâğıtlara baktığında hangisinin papaz olduğunu bili-
yordu.

“Ortadaki!” diye fısıldadı Vasilya’nın oğluna.

Oğlan arkasına dönüp Katina’ya baktıktan sonra,

“Burada, küçükhanım bunun papaz olduğunu söyledi” deyip
kazandığından emin bir şekilde gülümseyerek ortadaki kağıdın
üstüne koydu elini. Gerçekten de maça papazı ortadaki kâğıttı.
Kazanmıştı.

“Bul papazı, al parayı” diyerek bu sefer kazanmak için tek-
rar karıp koydu kâğıtları önüne üçkâğıtçı.

Katina bu sefer de, kazanmanın verdiği memnuniyetle sevi-
nen Vasilya’nın oğluna, sol taraftaki kâğıt olduğunu söyledi.
Kalabalık toplanmıştı başlarına. Vasilya’nın oğlu üçüncü turda
yüz kuruş, dördüncü ve beşinci turdaysa toplam sekiz yüz kuruş
kazanmıştı.

Üçkâğıtçı ellerini havaya kaldırarak bağıırıyordu.

“Gelin gelin... Bugün şans sizden yana! Nerede papaz? Bun-
da mı papaz, şunda mı papaz?”

Bu sefer Katina’nın akli karışmış ama sesini çıkarmamıştı.
Vasilya’nın oğlu kendiliğinden ortadaki kağıdı seçmeye kalkınca
Katina onu engelleyerek, “Hiçbiri papaz değil! Üçü de as!” de-
di. Ve gerçekten üç kâğıt da astı. Kalabalık üçkâğıtçıyı linç et-
mek için ayaklanınca, Katina koşmaya başladı. Bütün İzmir’i
Türk Mahallesi’ne varıncaya dek koşarak geçip Attarti Ana’nın
kapısını iki eliyle yumruklamaya başladı. Attarti Ana kapıyı açın-
ca Katina ona sarıldı, yaprak gibi titreyerek ağlamaya başladı.

“Biliyordum. Bildim. Bütün kâğıtlar kapalıyken ben onların
ne olduğunu biliyordum. Görebiliyordum” diyerek hıçkırığa hıç-
kırığa ağlıyordu.

“Korkuyorum anne!”

“Biliyorum” dedi sadece Attartı Ana.

Katina’ya olan aşkı yüzünden meyhanecinin oğlu Stravakya İzmir’in diline düşmüştü.

Pazar günü Eftalya kapıyı açtığında, karşısında onu giyinip kuşanmış ve elinde çiçekle ziyarete gelmiş görünce,

“Aman başımıza gelenler ” demişti.

Stravakya merhametli ve hayırsever bir İzmirli tarafından seviz yaşındayken vaftiz edilmişti.

“Bütün bir gün boyunca ah çekip dertlenmeme dayanamadığı için patronum gönderdi beni.”

“Ah çekiyorsun ha?”

“Evet.”

“Katina yüzünden mi?”

“Evet. Patronum kalbinin sıkışmasına sebep olduğumu söylüyor. ‘Git şu kızın annesini bul da, ne olacaksa olsun bitsin bu iş’ dedi ve beni gönderdi.”

“Bir ah çek bakayım.”

“Garrrg!” diye geçirir gibi bir ses çıkarınca Eftalya ona,

“Aaa demek bu yüzden yolladı seni” dedi.

Her pazar aynı şey oluyordu. Eftalya her pazar kapı çaldığında alaylı bir şekilde gülerek,

“Katina süslen, damat geldi” diyor her seferinde hanımefendisinin saksısından koparıırken yakayı ele verip kovalandığı, uç dal karanfile kapıda duran Stravakya’ya kapıyı açıyordu.

Ancak zamanla durum değişmiş ve Eftalya,

“Stravakyacığım, hazır gelmişken bahçedeki nanelerin kökünü bir kazıversen!” demeye başlamıştı.

Bir bebek için süt, bir Türk kahvehanesi için nargile ne kadar önemliyse, Eftalya için de o kadar önemliydi naneler. Kendi saksılarından koparmamışsa yemeklerine koymazdı hiçbir baharatı. Ve Stravakya kazıyordu.

“Stravakyacığım hazır gelmişken şu kapının oynayan menteşesine bir göz atsan.”

“Stravakyacığım gelmişken şu unları elersen, ben de sana karşılığında...”

“Katina’yı mı vericen?”

“Para vericem.”

“Hiç yoktan para da iyidir” diyerek unları elemeye başladığı.

Böylece Stravakya evin küçüğü olmuştu. Eftalya'nın neye ihtiyacı olsa *kayınvalidesine* hizmet etmek için Stravakya koşturuyordu. Zamanla asıl amacını unuttu. Artık Eftalya'nın tadına doyamadığı yemekleri ve tatlıları için sabah akşam bizzatıydı.

“Eftalya Hanım yapılacak bir işiniz var mı?”

Alışverişe bile beraber gidiyorlardı. Eftalya önde gidiyor, Stravakya da elinde sepetler arkadan onu takip ediyordu.

Bir gün gene yürürlerken Eftalya ona yaklaşarak,

“Annen var mı senin? Senin annen kim?” diye sorunca Stravakya başını önüne eğmiş ve boşluğa bakmıştı.

İşte o zaman Eftalya ona acımıştı.

Erkek kokusu alıyorum...

Fula paraların nereden geldiğini öğrenmek için deliriyordu.

Avludan içeriye girerken Fula,

“Sağ ayakla giriyorum Eftalyacığım! Hayırlı olsun, hayrını göresin” dedi.

İçeriye girdiğinde gözleriyle her tarafı incelemişti. Mobilyalardan halılara hatta tencerelere kadar her şeyi. Her şey düzenli ve yerli yerindeydi; basit ama gerekli olan şeylerdi bunlar.

“Çıldıracağım! Benden eski berber dükkânının, sokaktaki kedilerin bile yüz çevireceği eski sobasını istiyorlardı; şimdiyse her birinin ayrı ayrı yatakları var” diye düşünüyordu Fula.

Kış için ne kadar zeytinyağı olduğunu görmek için bile usulca lavabonun altındaki bez perdeyi kaldırıp göz atmış, dolu olan yağdanlığın yanındaki şarap damacanasını görünce de,

“Bizimki şarap da mı içermiş? Ama bu kadar çok olduğuna göre eve erkek alıyor olmasın bu? Aaaa, erkek kokusu alıyorum” demişti.

Bu arada tabak almak için mutfığa giren Eftalya'yı gören Fula, alalecele perçemini düzelterek ayağa kalkmıştı. Artık Eftalya'ya farklı bir gözle bakmaya başlamıştı.

“Güzel. Güzel olmuş her şey Eftalyacığım. Ev de oldukça büyük. Merdiven nerede? Çıkıp bir de odaları göreyim diyorum.” Eftalya parmağıyla merdivenleri işaret edince Fula koşarak yatağın üstünde bebeğiyle oynayan Anneso'nun olduğu oda-ya girmişti.

Demir başlıklı üç yatağın olduğu oda geniş ve ferahtı. Anneso diğer iki yataktan daha büyük olan Eftalya'nın yatağında yeni oyuncakıyla oynuyordu... Eftalya'nın yatağını diğer yataklardan ayıran büyük kırmızı perdenin arkasına yüzünü saklayarak gülücüklerle Fula Teyze'sine oyun yapıyordu Anneso. Fula sesine tatlı bir ton vererek, sorularına başlamıştı.

"Sen nerede uyuyorsun Anneso?"

"Orada."

"Eftalya Teyzen'le uyumuyor musun?"

Anneso, "Yok. Kötü kurttan hoşlanmıyorum ben!" deyince Fula'nın içine şüphe düşmüştü!

"Kim o kötü kurt?"

"Kocaaamaan bir kurt" dedi Anneso kollarını açarak.

"Ne zaman geliyor bu kötü kurt?"

"Geceleri. Uyumayan çocukları alıp götürüyor."

Aklı karışmıştı Fula'nın.

"Kurdun adı ne?"

"Bilmiyorum."

"Dişleri var mı?"

"Var."

"Bıyığı var mı?"

"Var."

"Ne giyiyor bu kurt?"

Anneso cevap vermeyince, Fula soruyu değiştirmişti.

"Kurdun eşyası nerede?"

Anneso şifoniyerdeki çekmecelerden birini gösterince Fula merakla, içinde bluzlar, kadın iç çamaşırları ve *sekiz domuz yavrusuyla bir kurt* resmi olan çekmeceyi büyük bir merakla açmıştı. Resmi ufaklığa göstererek,

"Bu kurt mu seni kaçırarak uyumazsan?" diye sordu.

"Evet o."

"Aa! Aman be sende! Ben de oturmuş seni dinliyorum."

Hayal kırıklığına uğramıştı Fula; ama kolay kolay da pes etmeye niyeti yoktu. Son bir kez daha şansını denemek için Anneso'nun yanına, yatağa oturup oyuncakı da eline alarak, sormaya başlamıştı.

"Anneso, söyle bakalım Fula Teyze'ne, kim size para veriyor?"

"Eftalya Teyze!"

"Hayır! Yani Eftalya Teyze'ne kim para veriyor?"

“Hımm! Banyoya giren adam!”

“Banyoya mı?”

“Evet.”

Normalde satılanlardan daha ucuza, banyo için bir küvet almıştı Eftalya. Tesiâtçinin küveti getirdiği gün de Eftalya’ya para üstü verirken görmüştü onu Anneso.

Anneso’nun yanından ayrıldıktan sonra Fula, banyoya gitmek için izin istemiş ve içeriye girer girmez kendini banyoya kilitleyerek Eftalya’nın dolap ve çekmecelerde neler sakladığını keşfetmek için etrafı karıştırmaya başlamıştı. Bir erkeğin varlığını ispat edecek hiçbir şeye rastlamamıştı ki, son anda bir köşede, paket edilmiş, fildişinden manşet düğmeleri ve bir de yaka bulmuştu. Düğmeleri ışığa tutarak kalitesine bakmış, yakayı da koklamıştı. Fildişi kaliteliydi ama yaka eski kokuyordu.

Fula sevinmişti. Artık bu evde bir erkek olduğundan emindi.

“Hoppa! Ama yani Eftalya Hanım! Ben de bu kadar değişiklik nasıl oluyor erkeksiz diyordum!”

O andan itibaren Fula’nın içi içini yemeye başlamıştı. Mutlaka o erkeğin kim olduğunu öğrenmeliydi.

Salona geri döndüğünde bir koltuğa oturup herkesi tek tek yokladıktan sonra, Eftalya hakkında ağzından laf alırım ümidiyle Vasilya’yla imalı imalı sohbet etmeye başlamıştı.

“Dilimde tüy bitti, Vasilyacığım. Al şu tesisatçıyı da biraz gün yüzü gör, diye diye. Eftalyam nasıl başa çıkacaksın bunca şeyle? Bak kış da geliyor, bir de iki çocuğun ihtiyaçları var. ‘Her şey yoluna girer’ diyor bana. ‘Makinelerde çalışırım, çamaşırcılık yaparım gene de evlenmem. Ben her şeyi tek başıma hallederim. Hem onu alıp da ne yapayım ki? Dırıldır mı çekeyim? Çamaşırı var, hem dayağı da cabası’ diyor. İşte böyle.”

Eftalya konuşulanları duyuyor olmasına rağmen, servis yapmakla meşgul olduğundan lafa girmemişti. Vasilya, Fula’yla hemfikirdi. Bir taraftan da kendi derdine yanıyordu. İstemez miydi, o da bir erkeği olsun? Yıllardır onun eksikliğini duyuyordu. Vasilya kaymakçıya mı işveli işveli göz süzmemişti? Takma dişleri yüzünden yemeğini bir saate yiyen Margelli’ye mi cilve yapmamıştı? Ama hepsi nafileydi. Tanrı ona, bu kadar çok istemesine rağmen bir erkek nasip etmemiştii.

Fula konuşmaya devam ediyordu.

“Eftalyam genç kadınsın sen, kendine seni koruyacak, sana destek olacak, ev kuracak birini bul, diyorum. Ama onun hiç umurunda değil, Vasilyacığım.”

Fula bir erkeğin Eftalya’ya para verdiğinden o kadar emindi ki, bunu Eftalya’nın, kendisinden saklamış olması fikri Fula’yı çileden çıkarıyordu.

Fula çok sinirlenmişti. Kendi kendine söyleniyordu.

“Ben onu evime alayım, bakayım, yesin, içsin, ona kalacak yer bulmak için çırpınayım, onu şehirli yapayım, onun da benden gizlisi saklısı olsun. Hem de benden! Kahrolasıcı!”

Bir Tanrı biliyordu, o gün kaç çeşit tatlının o masayı donattığını. Her çeşit tatlı vardı. Kadayıfından tut da revanisine, muhallebisinden şamtatlısına, nane suyuna, hatta üzerine bol şeker ve tarçın serpilmiş katmerine kadar çeşit çeşit tatlılar vardı. Fula hemen tatlıların önündeki yerini almıştı.

Mutfağın küçük kapısının önünde, elinde mangala koymak için bir kova kömürle Stravakya görünmüştü.

Fula, akşam olmaya başladığı için Stravakya’nın teker teker kepenkleri indirip sessizce demir kolu çevirmesini seyretmişti şaşkınlıkla.

Katina Serbetoglu Hanım

Katina'nın on altıncı yaşına girdiği günün gecesi, ana kız sabaha kadar oturup bir deftere tütün tüccarlarının, sabun tüccarlarının ve varlıklı ailelerin isimlerini yazarak bir damat listesi yapmışlardı. Tabii ki sadece ulaşabilecekleri insanların isimlerini yazmışlardı. Mesela Karamanlara ulaşmaları bir rüyaydı. Üzüm tüccarlarından üç kişinin ismini yazmışlardı. En son sıraya da, son zamanlarda Eftalya bacak ağrılarından çok çektiği için bir de doktor ismi yazmışlardı; hiçbiri olmaz da doktor olursa faydası dokunsun diye.

“Eğer diğerleri olmazsa doktor işimize yarar en azından.”

İşte böylece her biri diğerinden daha varlıklı olan damat adaylarının listesini yapmışlardı.

Liste hakkında konuşurlarken bir gün, evlenme çağında kızı olan ve bu yüzden de ona yeni kıyafetler, dantel çamaşırlar alacak olan Kuzin Fula'yı bir öğleden sonra çaya davet etmişlerdi. Fula aracılık işinde bir numaraydı. Eftalya, ne zaman ve nerede sözlerini bitireceğini iyi bildiği için Fula'ya başka bir şey söylemedi.

“Kuzin, Katina'yı birkaç günlüğüne evine almanı istiyorum ki, biraz toplum içine çıksın.”

Fula şaşırmişti. İçinden, *hadi canım, kim bu çirkin kıza dönüp bakar ki*, diye düşünürken Eftalya'ya, “Lafı bile olmaz kuzin. Kızcağız için ne istersen yaparım” demişti.

Sanki Fula'nın ne düşündüğünü hissetmişçesine kızını övmeye başlamıştı Eftalya.

“Fulacığım bir insan iyi huylarıyla kendini sevdirebilir ya da kötü huylarıyla kendinden nefret ettirir. Kızım iyi huylara sahip.”

Fula bıyık altından gülerken bir taraftan da, *karanlık ve derin huylara sahip*, diye geçirmişti içinden. Boş versene, yazlığa giderken yanıma alırım onu da, hem en azından birkaç işimi yapar. Hem öyle ya da böyle kızım Despina'ya da engel olamaz. Her şeyden önce Despinamı güzel. Doğuştan gelen, zaman zaman itici olabilen kokusunu da parfümlerle yok edince, Katina'nın yanında tanrıça gibi durur, diye düşünüyordu kendi kendine.

Bu arada Eftalya konuşmasına devam ediyordu: "Katina'yı en iyilerle tanıştırmamı istiyorum; özellikle de Şerbetoğlu Ailesi'nin oğluyla."

Fula kendini zor tutuyordu. İçinden, "Çıldırılmış bu kadın, milleti hayvan yerine koyuyor. Hiç kızının suratını görmemiş mi bu? Nasıl Şerbetoğlu'nun oğlunu kızı için düşünebiliyor bu?" diye söylenmişti.

Katina'nın, Fula'nın evinin adamıymış gibi kendini kabul ettirmesi sadece birkaç saatini almıştı. Küçük bavuluna birkaç fiyonk, iki kurdele, üç çamaşır ve yeşil elbisesini koymuştu. İçindekilerin geri kalanı olduğu gibi bitki ve büyülerdi. Evden çıkmadan önce Eftalya ona, büyüleri birbirine karıştırıp hata yapmamasını sıkı sıkı tembihlemişti. Evden ayrılacağı günün sabahı erkenden Attarti Ana'nın evine uğramış, ondan uyku tozları ve bir de ip almıştı. Onu kapıya kadar geçiren Attarti Ana'nın yardımcı kızı arkasından sürekli, "İçki bardağına sadece iki fiske, sadece iki fiske" diyerek ne yapması gerektiğini aklına iyice kazımişti.

Kokaryalı'daki Fula'nın yazlık evi bir köşesinden denizi görüyordu. Fula, Despina'nın cibinlikli karyolasının yanına Katina için de bir yatak yerleştirmişti. Kokaryalı'da sivrisinekler ısırdıkları yeri davul gibi şişirirlerdi.

Despina odada soyunmuş öğleden sonrası için hazırlanıyordu.

"Daha kaç tane gül süreceksin koltukaltına bu kaltak?"

Katina onu, kendini aynada seyredirken izliyordu. Pürüzsüz bir cilt, yuvarlak kalçalar, güzel baldırlar!

Kokaryalı güzel bir yerdi. En azından İzmir'den gelenlerin öyle dediğini duymuştu Katina. Yan taraftaki zengin evlerinde ve çiftliklerinde, ev sahipleri sadece ağustos ayında kalıyorlardı. Yılın diğer bütün aylarında evlerde sadece hizmetliler oluyordu.

Fula'nın evi, zenginlerin evlerinin tam arka tarafında ve merkezdeydi. Olup biten her şeyden haberi olurdu. O sene çok sı-

cak bir yaz olmuş ve zengin evlerinin odaları birçok akraba ve eş dost ağırlamıştı.

Fula, kızı Despina için Şerbetoğlu Ailesi'nin oğluna göz koymuştu. Ailenin tek çocuğu Spiro Şerbetoğlu'nun gemileri, tütün tarlaları, İzmir'deki Osmanlı Bankası'nın hemen yanında bir evi ve Mavi'de amcasının eşi ve çocuklarıyla kaldığı ve bakımını üstlendiği bir sürü tarlası vardı. Çok varlıklıydı. Şerbetoğlu, tütünü İzmir'e getirir, oradan da gemilere yükleyerek yabancı ülkelere gönderirdi.

Bir sürü genç kız yanıp tutuşuyordu onun için. Araya konan araçların haddi hesabı yoktu.

Fula'nın evi Şerbetoğlu Ailesi'nin yazlığının tam arkasına düşüyordu.

Şerbetoğulları 3 Ağustos'ta ailecek yazlıklarına gelmişlerdi.

"Geldiler, geldiler! Tanrı onları korusun! Despina, Despina çabuk git hoş geldiniz de! Benden de Şerbetoğlu Hanım'a selam söyle!"

Nina Şerbetoğlu için Fula'yla komşu olmak memnuniyet verici bir şey olmaktan çok belaydı. Tek başına olduğunda, Fula'yla konuşmak yorucu olmadığı için, zaman geçsin diye onun arkadaşlığına hayır demiyordu. Ama ne zaman ki misafirleri, eşi dostu ya da akrabası gelse hemencecik Fula da burnunun dibinde bitiveriyordu. Hatta birçoğu, "Berber karısının burda işi ne?" der gibi, garip garip baksa bile, Fula hiç üstüne alınmaz ve cesaretini kaybetmezdi.

"Nina, canım! Nasıl da özledim seni. Görüşebilmemiz için ilaki hasat mevsiminin mi gelmesi lazım? Kızlar nasıllar? Geldiler mi onlar da? Bana gel ki, sana Despina'nın kendi elleriyle yaptığı ayva tatlısından ikram edeyim. Şışt! Hiç itiraz istemem!"

Fula o gün bütün öğleden sonrasını kim geliyor, kim gidiyor, kim gelecek ya da kim gelmeyecek diye öğrenebilmek için evinin küçük terasından onları gözetleyerek geçirmişti.

Bir at arabası Şerbetoğlu Ailesi'nin evinin önünde durunca, Fula görebilmek için o tarafa doğru sarkmıştı.

"Şu ağaçlar da başka yer bulamadılar mı dikilecek? Aman gene mi burada bu Fransız tavuğu? Gidecek başka yeri yok mu bunun?"

At arabasından inen hanımefendi, Fransız Konsolosu Piere La Font'un eşi ve Fransız cemaatinin önde gelenlerinden Antuanet La Font'tu. Son zamanlarda İstanbul'da yaşayan Antuanet

La Font, Şerbetoğlu Ailesi'nin her yaz davetlisi olarak Kokaryalı'ya gelirdi. Salı günü Spiro, Bebekyan ve kız kardeşi, Melidi kardeşlerle birlikte gemiyle gelmişlerdi. Evin bütün kapıları açıktı. Kızların her biri kendi dünyasında, ağaçların altlarına uzanmışlardı bahçede.. Şerbetoğlu Ailesi'nin kızları yoldan gelenleri görünce, koşuşturarak onlara hoş geldin demeye gitmişlerdi. Sayfiye yerinde iyi bir arkadaş grubuna sahip olmaktan daha güzel bir şey yoktu.

Malikânenin bahçesinde, çamların altından yükselen neşeli sesler ve kahkahalar ağustosböceklerinin sesleriyle karışıyordu.

Terastaki ana kız Karpiduların heyecanlandıklarını hissetmişti Katina. Ellerini mutfak önlüğüne kurularak parmak uçlarına basıp ilk kez *kurbanı* görmek için sarkmıştı.

“Şuradaki mi, yoksa bu taraftaki mi? Hangi horoz Spiro Şerbetoğlu'ydu acaba?”

Birden söylenerek merdivenlerden hızlıca aşağıya indi. Ciğerleri ocakta unutmuştu. Fula ve Despina terasta taş kesmiş gi-biydiler, yerlerinden kıpırdamaya hiç niyetleri yoktu.

Katina, Despina'ya sinir olmuştu.

“Hiçbir şey yapmadığı yetmiyormuş gibi eşeğin bir de kah-rını çekiyoruz. Sanki küçük Anneso. ‘Ay ay ay, dayanamıyorum, başım dönüyor’ diye mızızlanması yetmiyormuş gibi, ağ-zını açmaya üşenerek gıcık gıcık genzinden çıkardığı sesiyle, ‘Bana biraz su getiricen mi? Bana gazeteyi vericen mi? Biraz sallayayım ay çok sıcak! Ahh bir sinek beni rahatsız ediyor’ diyerek durmadan yakınp durmasına katlanıyoruz!”

Katina sinirle tavayı ateşin üstünden aldı.

“Hay aksi! Kahretsin ya, yandım!”

Fula da sabahtan akşama kadar kendi rahatından başka hiçbir şey düşünmeyen kızına “tembel domuz ” diye bağırıp duruyordu.

“Kalk kız, kalk da çamaşırları beyazlatmama yardım et bari. Fazla yatmaktan başın dönecek” diye bağırıp duruyordu Fula.

Despina'da tık yoktu. Umursanıyordu bile. Bütün bir günü orasıyla burasıyla uğraşarak ve dinlenerek geçiriyordu. Sadece akşamüstü kalkıyor, odasına gidip süslenip püslenip parfümlendikten sonra da terasa çıkıp arkadaş grubunun ne tarafa doğru gezintiye çıktığına bakıyordu. Gezintiye çıktıkları saat belliydi. Onları görür görmez Despina, kestirme yollardan giderek sanki şans eseri karşılaşmışlar gibi, sevinç gösterileriyle burunları-

nın dibinde bitiveriyordu. Cilveli selamlaşmalardan sonra da Spiro'nun yanında gruptakilerden daha yavaş yürüyordu. Yürürken arada bir kafasını kaldırarak köstebek gibi etrafını koklarmışçasına havayı içine çekiyordu ki, doğada yürümeyi sevdiği belli olsun.

Spiro'nun saf ve hiç kimse hakkında kötü düşünmeyen kız kardeşi Sofula, Despina için,

“Ne romantik bir ruhu var! Ne tatlı, ne iyi bir kız!” diyor-du.

Katina onların bütün hareketlerini izliyordu ki; haklarında bilgi sahibi olsun. İlk düşman Despina'ydı Katina için, sonra da gözcüsü Fula. Despina ve Fula'nın yedi ceddini biliyordu, öğrenmişti artık. Onların soylarının *kuduruk* olduğunu düşünüyor-du. Asıl hakkında bilgi edinmek istediği diğerleriydi. Aileye açılan kapının Sofula olduğuna karar verdi.

Ve bir gece Sofula'nın bebeği hastalandı. Şerbetoğlu Ailesi'nin kadınları bütün bir geceyi ağlayarak ayakta geçirdi. Her şeyi denemişlerdi. Yemek veriyorlardı yemiyordu; papatya ve ıhlamurdan kompres bile yapmışlardı ama nafîle. En son çocuğa nazar değdiğine karar vermişlerdi. Herkes bebeğin başında toplanmış “tu tu tu” diyerek nazar duaları etmişti; ama yine de bir sonuç alınamamıştı. Gün doğarken bebek huzursuz ve bitkin bir halde uykuya dalmıştı.

İşte o zaman Şerbetoğlu Ailesi görmüş geçirmiş biri olarak Fula'yı çağırtmış, o da o saatte Despina uyuduğu için Katina'yla beraber gitmişti. Bir kahve fincanı su ve küçük bir tabakta biraz zeytinyağı istemişti Fula. Bebeğin üstüne eğilip mırıldanarak dualar okuyor ve arada bir de serçe parmağıyla yağdan alarak suya damlacıklar bırakıyordu; ama yağ olduğu gibi suyun üstünde yüzmüş, yok olmamıştı.

“Bu bebeğe nazar falan değmemiş!” deyince Fula, hemen arkasından Katina,

“Nazar değmiş! Ben nazarı yok ederim!” demişti.

Bütün kadınlar bir açıklama beklercesine Fula'ya doğru dönünce o oda,

“Benim küçük yeğenim olur kendisi” demek zorunda kalmıştı.

Şerbetoğlu Ailesi için bu saatten sonra ha bir fazla ha bir eksik dua fark etmiyordu. Katina, bebek ve annesiyle yalnız kalmak için izin istemiş, ardından odaya girip kapıyı kapattıktan

sonra anneye bebeği soymasını söylemişti. Eskiden bebeklerin büyüüklerinde bacaları düzgün olsun diye sıkıca sarılıp sarmalandıkları ve neredeyse vücudu morartacak kadar sıkı olan kundağın en azından üç metrelik kurdelesini çözünce bebeğin karnı dışarı fırlamış ve bebek gazını çıkartıp rahatlamıştı.

Bazen Tanrı öyle şeyler yapıyordu ki, birtakım olaylar üst üste yaşanıp birbirine denk düşüyordu. Bir önceki akşam Katina'nın da, etlerini toplasın diye taktığı korsesi o kadar çok sıkı-mıştı ki, patlayacak gibi olmuştu. Üstelik hava çok sıcaktı ve midesi altüst olmasına rağmen güzel görünmek için bu sıkıntıya katlanmaya devam etmişti. Korsesini çıkardığıdaysa rahatlamıştı. Bebeği görünce de hemen aklına kendi durumu gelmiş ve kundağı çözmüşü.

“Bu çocuğun bir sıkıntısı var. Fula'nın nazarı çıkaramamasına imkân yok. Onun nefesi kuvvetlidir” diye düşünmüştü.

Kundağı çözdükten sonra da sakince bebeğin üstünde istavroz çıkararak dua okumaya başlamıştı.

“Kuşçuk, kuş doğurdu, dönüp bakınca ona nazar etti...” Üç kere “tu” deyip nazarı çıkarmak için dua etti: “Yüce İsa kötülükleri yok eder.”

Bu arada rahatlamış olan bebek sakinleşmiş, küçük yüzüne huzur gelmişti ve parmaklarını emerek oyun oynuyordu.

“Akşamüstü ikinci kez gene okurum” dedi Katina bebeğin annesine.

Odadan çıkar çıkmaz, Fula'nın kötü bakışlarıyla karşılaşmıştı. Kızgınlıkla bakan bir çift kötü göz.

Katina, öğleden sonra küçük balkondan Sofula'nın, biraz güneş görsün, deniz havası alsın diye bebeği dışarı çıkardığını görmüş, yanına gitmişti. Bebek için birkaç tatlı söz söyledikten sonra havadan sudan bahsederek sohbe başlamışlardı. İzmir ve İzmir'in güzellikleri hakkında konuşmuşlar, ardından da Marsant mağazasının getirttiği yeni masa örtülerinden ve Bornova işi dantellerden bahsetmişlerdi. Son olarak Beaute de sohbetlerinin konusu olmuştu.

Cildinde bolca lekeler olduğu için Sofula'nın dikkatini maydanozlu merhem çekmişti. Eğer arkadaş edinmek istiyorsan, karşındakinin dertlerini dikkatle dinleyip ona ümit vermelisin.

Aradan bir saat geçmemişti ki, Şerbetoğlu Ailesi'nin mutfagında, birbirlerinin yüzüne sürmek için, neşeyle yumurta akını limonla çırpıp maydanozları ezmeye başlamışlardı bile. Sofu-

la'nın canı çok sıkılıyordu, bu yüzden de hoşuna giden bir şeylerle ilgilenmekten mutluydu.

Leke merheminin ardından, bir sonraki gün Nina Şerbetoğlu'nun da denediği ve gerçekten de yüzünün tazelendiğini ve ferahladığını hissettiği yüz kremi yapmışlardı. Bir de Nina Şerbetoğlu'nun biricik oğlu için bir erkek kolonyası yaptılar mı iş tamamdı. Ne yazık ki, ağustos ayıydı ve bahçede çok fazla çiçek çeşidi yoktu. Ancak Katina gelirken bavuluna baharın taze gül yapraklarından da koymuştu. Spiro için gül yapraklarından ve limondan erkek kolonyası yaparken içine gizlice bol bol aşk iksirinden de koymuştu.

Bir haftaya kalmadan Sofula dertlerini de açmaya başlamıştı Katina'ya. Böylece Katina, Sofula'nın sevdiğiyle değil de, babasının uygun gördüğü biriyle zorla evlendirildiğini ve çok şeyler çektiğini öğrenmişti. Anlattıklarını sabırla dinliyordu. Ama içeriye Nina Hanım girince, sohbet konusu kremlere dönüyordu.

“Ne kadar iyi bir kız bu anne!” dediğinde Sofula,

“Yüzümüze bakım yapmak için gayet iyi” diye yanıtlıyordu Nina Hanım.

Her gün aynı şey yaşıyorlardı. Aradıklarında onu istisnasız Şerbetoğlu Ailesi'nin evinin mutfağında Sofula'yla sohbet ederken buluyorlardı. Bazen de sahildeki kayada buluşmak üzere randevulaşıyor ve sohbetlerine orada devam ediyorlardı.

Bir gün Spiro'nun iş için tek başına İzmir'e gideceğini duymuştu.

Spiro'nun İzmir'e tek başına gideceğinden habersiz olan Fula, Katina'ya,

“Annemi özledin mi?” diye sormuştu.

Annesine gitmek istediğini söyleyince, at arabasında onun için de yer olup olmadığını sormuştu Fula.

Spiro avlunun arka tarafında hayvanı arabaya bağlayıp arabaya onun için bir top saman yükledikten ve Katina'nın bavulunu da koyduktan sonra sabahın erken saatlerinde, henüz herkes uykudayken sessizce çıkmışlardı yola.

Katina ona bakarken içinden, “Ne kadar yakışıklı, elle çizilmiş gibi güzel, onun için ayılıp bayılan kızların hakkı var” diye düşünmüştü.

Spiro onun arabaya binmesine yardım ederken, Katina havayı içine çekip kolonyayı sürüp sürmediğini kontrol etmişti. Sürmüştü, Tanrı'ya şükür. Diğer yarısını da Katina sabah evden

çıkmadan önce bol bol sürünmüştü. Bu kokular istesen de istemesen de kendiliklerinden birleşecek ve işi bitireceklerdi.

Atın üzengilerini çekerek yep deyince Spiro, at arabası hareket etmiş ve yola çıkmışlardı.

Yolda Spiro'nun ilgisini çeken konuları öğrenmek için ağzını aramıştı. Spiro ilk kez, en az kendisi kadar tütünle ilgilenen bir kadınla karşılaşmıştı. Sürekli nasıl, neden, niçin diye sorular sormuştu Katina ve yol boyunca bunlardan konuşmuşlardı. At arabası tepelerden geçerken sıcak bir günün ilk ışıkları yükselmişti. Gündüz yolculuk etmeleri daha iyiydi. Bir süre sonra Spiro tütün işinin zorluklarından bahsetmeye başlamıştı.

"İşte böyle Katina, her üçü de bir masuraya asılıyor yaprakların; yoksa rüzgâr tek asılı olan yaprakları mahveder."

Katina içinden, "Sanki benim de çok umurumdaydı senin tek tek asılan yaprakların" diye düşünürken Spiro konuşmasına devam etti.

"En zor olanı da tepesinde çıkan taze filizleri toplamak."

"Niye?"

"Onlar gece toplanmak zorunda ki, güneş görüp bozulmasınlar."

Henüz on altısında olan Katina'nın diri, yuvarlak göğüsleri araba her taşa takıldığında yerinden oynayarak sanki gömleğinin içinden fırlamaya çalışıyordu.

Başında hasırdan ve ince örtüsüyle yüzünü toza karşı koruyan bir şapka vardı. Bir ara tütün hakkında konuşmaya devam ederlerken Katina eteğini baldırına kadar çekmişti.

"Hızır tekerlek! Elbisemin yarısını yırtacaksın" diye bağırarak eteğini düzeltmişti.

Spiro Katina'ya kaçamak bir bakış attıktan sonra,

"Çok! Çok zaman kaybı oluyor yirmi beş okkadan dört deste yapılırken." diyerek dert yandı.

Tekrar Katina'yı gizlice süzmüş ve tahrik olmuştu.

"Beş işçi beş günde zar zor ancak dört beş deste tütün yapıyor. Hepsini teker teker boyutlarına göre istifliyorlar. Babam buna sıralı yapraklar diyor. Tütünün yolculuk boyunca dayanıklı olabilmesi sadece bu yöntemle sağlanıyor. Demetler daha çabuk olsun diye ilk harmanın yapılacağı ve yüz kişinin çalışabileceği bir tezgâh koymayı düşünüyorum."

"Tezgâh mı! Koymalısın elbette!"

"Hemfikir misin?"

“Evet.”

Makaki’ye doğru tepeye tırmanırlarken güneş iyice yükselmişti. Bu saatlerde tarlalarda kimse çalışmazdı. Etrafta in cin top oynuyordu. Sadece iki üç tane öküz güneşin altında kıpırdamadan önlerinden geçen arabayı seyrediyordu.

Birkaç saat sonra onunla tekrar yalnız kalma şansı olmayacaktı. Bir daha böyle bir fırsatı nerede yakalardı.

Daha tepeye varmamışlardı ki, birdenbire at durdu ve arka ayaklarıyla arabayı tepmeye başladı. Spiro yep diye bağırarak gemleri çekti ama hayvan ayağını iki üç kez yere vurdu ve yerinde çakılı kaldı. Spiro hayvanın gemini gevşetti. Ne olduğunu pek anlamamıştı. Tekrar hareket ettiler ama fazla gidemeden gene durdular. Hayvanı bir şeyler rahatsız ettiği için ilerlemeyi reddediyordu. Atın karnının altından otların içindeki arka ayaklarını elleriyle kontrol etti.

“Arka ayakları yüzünden topallıyor. Bir bu eksikti! Tüh!”

Elleri belinde bir gidecekleri bir de geldikleri yöne doğru baktı. Yolu tam yarılamışlardı. Yürüyerek geri de gidemezlerdi.

“Biraz dinlensin hayvan, sonra tekrar deneriz.”

Makaki’ye giden yolun üzerinde altın bir kumsal ve denize kadar uzanan koca gövdeli zeytin ağaçlarıyla çevrili Aziz Yorgo vardı. Denize kadar ulaşan tatlı ve verimli nehir suları zeytin ağaçlarının böyle gürleşmesine sebep oluyordu.

Katina sesini kısarak,

“Ah ne kadar güzelmış burası. Biraz serinlemek isterdim bu sulara” dedi.

Spiro hayvanı çözmüş ve zeytinlerin altında otlasın diye serbest bırakmıştı. Yaprak bile kıpırdamıyordu. Ağustosböcekleri ağaçlara yapışmış, deli gibi ötüyordu. Deniz, sanki kollarını açmış bütün görkemiyle onları çağırıyordu. Çok sıcaktı.

“Kimse bizi görmez, hadi dalalım” dedi Spiro’ya.

İzmirli denize girmeyi severlerdi; ancak erkekler bir tarafta kadınlar bir tarafta yüzerlerdi.

“Ne olacak ki? Kim bizi görür burada?”

Onu denize girmeye ikna edebilmesi için üç kere söylemesi gerekiyordu.

“Sen denize kayalıkların bir tarafından girersin ben de diğer tarafından girerim. Off bu ne sıcak böyle!”

Ona sırtını dönüp elbisesini ve şapkasını çıkararak kombinezonuyla dalıvermişti suya. Spiro, gömleğinin düğmelerini çözerken etrafı kolaçan ediyordu. İn cin top oynuyordu. Tek ses ağustosböceklerinininkiydi. Pantolonunu çıkarmadan dalmıştı suya. Suyun serinliği ona da iyi gelmişti. Katina'nın çığlıklarını duyunca ona doğru yüzmeye başlamıştı.

“Aaaa! Aaaa Spiro! Bir şey bacağı mı çekti. Aaaa!”

Ağustosböcekleri ötmeyi bıçak gibi kesmiş fakat onların tehlikede olmadığını anlamışçasına tekrar ötmeye başlamışlardı. Katina'ya doğru elinden geldikince çabuk ve hızlı yüzerek onu yakalayınca, Katina ona sarılmıştı.

“Aaa! Aşağıda bir şey var!”

Spiro, kafasını suya daldırıp çıkarmış ve bir şey olmadığına onu ikna etmeye çalışmıştı.

“Hiçbir şey yok! Girdap da yok! Neydi o?”

Spiro sahile kadar onu kucağında taşımıştı. Katina hâlâ onun kucağındaydı. Kumda yuvarlandılar. Sudan şeffaflaşan kombinezonu ıslak vücuduna yapışmıştı. Öylece sarmaş dolaş kaldılar bir süre. Yüzleri birbirine çok yakındı. Spiro yalnızca, genç ve su tanecikleriyle süslü olan bu vücuttan çıkan o baş döndürücü kokuyu alabiliyordu. Deniz suyuyla serinlemiş bu dipdiri vücudu hissedebiliyordu. Spiro'un başını döndürmüştü bu düşünceler. Kim, bir erkeğin cinsel güdülerini harekete geçirdikten sonra onu dizginleyebilirdi ki?

Zeytin ağacının altına uzandılar. Katina, güya güneşten korusun diye Spiro'nun her tarafına aşk iksirinden sürmüştü. Bir erkeğe ilk defa dokunuyordu; ama elleri hiç de utangaç bir kızkılar gibi değildi. Sevişmeye gem vurulmaz; erkeğe cesaret verilmelidir. Sonunda olanlar oldu.

Tekrar arabaya döndüklerinde Spiro'nun akıllı karmakarışık- tı. Katina, sanki hiçbir şey olmamış gibi, lafı gene tütünden açıp konuşmaya başlamıştı. Katina'nın sırtı sızlıyordu. Zeytin ağacının altında, Spiro yirmi yaşındaki bir erkeğin kuvvetiyle ve okşama- ların verdiği sarhoşlukla ona sahip olurken, Katina'nın sırtı zeytin ağacının kökleri yüzünden çizik içinde kalmıştı.

Gıkı bile çıkmamıştı Katina'nın. Ne naz yapmış ne kızlığı m gitti diye salya sümük ağlamış ne de ah vah etmişti. Tek yaptığı, Spiro'ya cesaret verecek şekilde gülümsemekti.

Güldüğü zamanlar ne kadar da güzel olurdu Katina. Tama- men değişirdi. Ona doğanın güzelliklerini, sahilleri, defne to-

murcuklarını ve rüzgârla eğilen dalları gösteriyordu şimdi. Her şeyin güzel yanlarını göstererek yaptıkları şeyin birleştirici gücünü kuvvetlendiriyordu. Spiro'yu ağına düşürmüştü. Bu kadın ateş gibiydi. Bütün bir öğleden sonrasını ve sabahı koyun koyuna geçirmişlerdi âtra bu onlara yetmemişti. Daha da fazlasını istiyorlardı. Spiro'nun İzmir'de bıraktığı o çok sevdiği, bir türlü cesaretini toplayıp da eline dokunamadığı sevgilisi bir kereliğine bile olsa aklına gelmemişti.

Katina, İzmir'e doğru yola çıkmadan önce gizlice atın nalının altına sakladığı küçük taşı çıkarmıştı.

Akşamüstü eve vardığında Eftalya, "Eğer onunla yattıktan sonra ilişkiniz için ya da sonunuz ne olacak diye ağlayıp sızlasaydın, her şey boşa giderdi" demişti Katina'ya.

13 Eylül 1894...

Spiro'nun amcası tütün işi için Atina'da olduğundan, Katina her gün süslenip püslenerek dükkâna, Spiro'nun yanına gidiyordu. Zamanla huyunu suyunu, neden hoşlandığını, en sevdiği yemeğin hangisi olduğunu öğrendi. O aralar Spiro'nun Pundalı bir güzelle ilişkisi vardı. Spiro'nun amcası Atina'dan dönmekte ne kadar gecikiyorsa Katina da o kadar sık dükkâna gidip geliyordu ve sonunda Spiro onun yüzünü görmeye alıştı. Birine alışmış olmak ne kadar da önemli bir şeydi!

...Başımıza gelenler!

Lefkotea derin bir nefes aldıktan sonra, hızlıca, hepsini bir nefeste söylemek için başladı konuşmaya:

"Size söyleyeceklerim var. Cafe de Paris'in önünden geçiyordum. Şu Pundalı kızla Şerbetoğlu oturmuş rıhtımdaki kalabalığı seyrediyordu. Ne piyasa, insan pazarı vardı ama bugün. Taa köylerden gelmişlerdi insanlar kralı görmek için. Çiçeklerin ve yağların güzel kokuları sarmıştı her bir yeri. Çok kalabalıktı. Gezerken şans eseri mi karşılaştılar ya da kız mı oturup dinlenmek istedi, yoksa o mu kızı narenciye tatlısı ısmarlamak için davet etti bilmiyorum. Ama bildiğim tek şey varsa o da, bakışların âşık bakışları olduğu. İnanın bakışlar konusunda yanılmam."

Bir sessizlik çökmüştü. Diğerleri duyduklarını hazmetmeye çalışıyorlardı.

“Kimmiş bu kız?” diye sordu Eftalya.

“Ben onu tanımıyorum. Ama yan masada oturan Karado-ki’nin Karyo, bana onun-Pundalı uncinun kızı Anastasya olduğunu söyledi.”

“İzmirli kadınları doğurtan kadının kızı mı?”

“Evet.”

“Ebenin kızı yani?”

“Evet.”

“Ah başımıza gelenler. Ebe büyü yapmayı biliyor!” Eftalya’nın canını sıkıyordu bu durum.

“Zaten bununla çok zaman harcadık. Eh sonunda biri onu bize haram edecekti tabii.”

“Gelinle damat isterse” deyip çöken sessizliği bozmaya çalışan Lefkotea’ya dönüp bağırdı Eftalya,

“Kes sesini be zavallı şey! Damat ve gelin isteseymiş! Kim gelinin ne istediğini hesaba katıyor ki? Gelin mi istiyor sanıyorsun. Asıl ebe ne istiyor onu düşün sen!”

Lefkotea susmuştu. İçinden Şerbetoğlu’na acıyordu. Ne olursa olsun ebenin kızıyla birbirlerine daha çok yaklaşıyorlardı. Hem de ne yakışmak. Sadece birbirlerine yakışmakla kalsa gene iyiydi. Kızcağız bir melek kadar da güzeldi.

Geç olsun, güç olmasın diyerek hemen planlarını uygulamaya koyulmuşlardı. Katina her gün Spiro’nun dükkânına gidip gelmeye başlamıştı yeniden.

Bir gün Spiro’nun dükkânda olmadığı bir an Katina fırsattan yararlanarak ceketine bir büyü dikmişti. Kısa bir süre sonra Spiro diğer kıza olan aşkından vazgeçmişti. Kavgalar başlamıştı. Katina da ayrıldıkları zaman Spiro’ya önerilerde bulunup destek olmuştu.

“Canını hiç sıkma sen Spirom. Senin gibi erkekleri insanlar başlarının üstünde taşırlar, paşalar gibi, efendiler gibi davranırlar Spirom.”

Bir gün çamaşırları toplamaya giden Katina çitin altına saklanmış, bez parçalarından yapılmış bir büyü bulmuştu. Tahta parçası dikkatlice oyulmuş içine büyü konduktan sonra da üstü tekrar kapatılmıştı. Eğer rüzgâr çamaşırları oynatmasaydı görünmeyecekti.

“Tanrı’nın gözü bize yardım etti” diyordu Eftalya.

Katina'nın nerede acaba diye merak ettiği kayıp külotlarından, yanmış ve parçalara ayrılmış iplerle üst üste bağlanmıştı. Üç yerinden tahtalarla çivilenerek sıkıştırılmıştı.

Eftalya sinirlenmişti.

“Ebe hiç zaman kaybetmiyor. Savaş istiyorsa, savaş olacak.”

Aynı gün evin altını üstüne getirip belki bir şeyler daha koymuştur ebe diye her yeri aradılar. Yorganları çözüp tavukların tüylerine bakmış, yukarıdan çeyizleri indirip tencerelere kadar her şeyi açmışlardı. Hiçbir şey yoktu. Onları kimse görmesin diye gece el lambasıyla bütün avluyu kazmış, gömülü büyü aramışlardı.

Her şeyden önce ebenin, büyüünün tuttuğundan emin olması için Katina hastalanmış numarası yaptı. Eftalya laf taşıdığından şüphelendiği Lefkotea sürtüğüne de dert yanıyordu.

“Lefkoteacığım son zamanlarda hiçbir şey yemez oldu yavrum. Çiçeğim sararıp soluyor.”

O günden sonra ana kız, ebeyi iş üstünde yakalamak için hazırlık yaptılar. Geceleri ay kaybolduktan sonra Tanrı'nın gözü onlara yardım ediyordu. Biri uyurken diğeri nöbet tutuyordu. Evi korumak için etrafına beyaz toz serpiyor sonrada her tarafını temizliyordı.

Bir gece gökyüzünden ay kaybolmuştu ki, ebe geldi. Kedi kadar sessizce eve yaklaştı ve avlunun duvarından içeriye atladı. Katina annesini uyandırmış ve birlikte gizlice ebeyi seyretmeye başlamışlardı. Sessizliğin içinde birden bir çekirgenin zıplamasıyla ürken ebe, etrafını kolaçan etti. Büyünün evin temeline kadar ulaşması için tuvalete yakın bir yeri sabunla ovduktan sonra avuç içleriyle sıkıca bastırdı. Tuvaletten sonra, her gün gelip geçtiğimiz yolları takip ederek evin arka tarafına geçip kapıya ulaştığında kirli elleriyle bir daire çizdi. Arkadaki fesleğenlerin köklerini kazıp küçük bir çukur açtıktan sonra, koynundan katlanmış dikilmiş bir şey çıkarıp çukura gömdü ve elleriyle belli olmasın diye de toprağı düzeltti. Sonra mırıldanarak bir şeyler söyledi, ellerini açıp kapayarak, eve doğru küfürler ederek, söylene söylene çekip gitti.

Ebenin gitmesiyle, dışarı çıkıp büyüleri gömüldükleri yerlerden çıkarttılar. Ancak bu büyüler onların bildiklerinden değildi. Onu nasıl etkisiz hale getireceklerini bilmiyorlardı. Bunun üzerine kalkıp Attarti Ana'ya gittiler.

Onu derin uykusundan kaldırmalarına gerek kalmamıştı. Zaten o da bir mum yakmış, oturmuş onları bekliyordu. Ne garip kadındı şu Attarti Ana.

Attarti Ana hiç konuşmadan büyüyü incelemişti. İşmar'a işaret ettikten sonra tekrar mumun ışığında kendi düşüncelerine dalmıştı. İşmar onlara gereken açıklamaları yapmak için konuşmaya başladı:

“Bunu bulduğunuz yere götürüp geri koyun. Onu kontrol etmek için geri gelecektir. Tanrı'nın suyuyla kapınızı yıkayıp pencerelerin her birine yedi gün boyunca yanan kandiller koyun. Ve bu kâğıtta yazılanları okuyun.”

Eftalya bu büyüün ne için yapıldığını öğrenmek istiyordu ama soramamıştı. Sonunda kendini tutamayan Katina sormuştu.

“Ölümcül bir hastalığa tutulayım diye mi yapılıyor bu büyü?”

İşte o zaman Lefkotea'nın laf taşıdığından emin olmuşlardı. Zaten insanın başına ne gelirse arkadaşından gelirdi.

Ebenin savaşı

Düşmana sağ gösterip sol vurmak ilk adımdı; ancak bunun büyük bir gizlilikle yapılması zordu. Ebe dünkü çocuk değildi. Ruhani yönden çok bilgiliydi. İşi gereği yıllarca bebek doğurtmaktan ruhani bir güç kazanmıştı. Yeni doğum yapan kadınlarla sürekli bir arada olduğu için çok kolay ana sütü bulabilmesi de cabasıydı. Bütün kadınlar onu kurtarıcıları gibi görüyordu. Doğum vakti geldiği zaman, sancılar çoğaldığında ebenin içeriye girmesiyle birçok kez başarısız doğumlar gerçekleştirmesine rağmen, “Geldi, kurtulduk, şükürler olsun” diyerek seviniyorlardı. Ebe kendi başarısızlıklarını, “Tanrı böyle istemiş” diyerek tanrısal güçlere yorardı.

Kısır olan kadınlar ebe sayesinde kendilerine yeni doğmuş bebekler bulurlardı. Her birinin sırrını bilirdi. Bebeklerin babasının kim olduğunu bilmek isterdi, belki bir gün işine yarar diye.

“Doğruyu söyle bana, bebeğin babası Türk mü? Senin kocan sarışın ama bebeğin esmer!”

Ebe bizim huzurlu hayatlarımızı gözler önüne sererek altüst eden bir nemruttu.

Ve sonunda savaş başlamıştı. Katina'nın ölüm haberi gelmekte geciktikçe ebenin de huzuru kaçırıyordu. Geceleri sık sık onların evine büyüleriyle gidiyordu.

Katina ve Eftalya evlerini korumaya almışlardı. Her gün çatı arasını, onların içini, arka bahçedeki küçük bostanı didik didik arıyorlardı.

Eftalya, ebenin, kendi pis bezini de koyarak içini küçük kara böceklerle doldurduğu bir fare bulmuştu.

“Kahrolasica kaltak.”

Her iki taraf da kendisini o kadar çok kaptırmıştı ki savaşa, damat sorununu unutmuşlardı. Tıpkı gerçek savaşlarda olduğu gibi, asıl amacın yerini başka bir amaç almıştı.

Eğer Eftalya'nın aklına *güzele yakışıklı yaraşır* düşüncesiyle, ebenin kızının peşine Aristidi'yi takmak gelmeseydi, bu savaşın biteceği yoktu. Aşağı mahallenin kaldırımlarında ağalık yapan Aristidi'ye bütün kızlar hayrandı. Kasabın kızı Melbo'dan, Aristidi'nin o kıvrık kirpikleri için canına kıymaya kalkışan panayircinin kızı Donna'ya kadar bütün genç kızlar ona âşıktı. Kızlar ne kadar çok onun üstüne düşüp onun için sararıp soluyorsa, o da bir o kadar kabarıp kendini bulunmaz Hint kumaşı zannediordu. Sonunda yeryüzünde ona layık olabilecek bir dişinin olmadığına inanmaya başlamıştı. Eftalya gidip onu bulmuş, her şeyi bir güzel allayıp pullayıp kalıbına uydurarak onunla konuşmuştu. Anastasya'nın ona sevdalı olduğu ama açılmaktan çekindiği masalına iyice inandırmıştı onu; iyi bir ev kızı olduğunu ve babasının un satarak bolca para kazandığını söylemişti.

“Bak Aristidiciğim, kıza ağırdan yaklaşmalısın, korkutup da sakın kaçırmayasın kızı. Ama zaten senin göz koyduğun hangi kadın senden, senin gibi yağız bir delikanlıdan kaçabilir? Hem de senin gibi, erkeklerin en iyisinden. Eğer baktın olmadı, hiç dert edip de üzmeseydin kendini Aristidim. Ne olacak zaten? Bu kadar başarının arasında küçük bir başarısızlık seni yıkmaz.”

Hemen ertesi gün Aristidi, Anastasya'yı yakın takibe almıştı. Anastasya değirmende mi, hemen arkasında bir köşeye saklandı Aristidi. Bostanda mı Anastasya, peşinde Aristidi. Denize gitmişse, hemen dibinde Aristidi. Gece gündüz Anastasya'nın peşindeydi Aristidi. Arada bir yanından geçerken kulağına aşk dolu sözcükler fısıldıyordu. Aristidi'nin bu konularda çok tecrübesi vardı ve sonunda balık oltaya takılmıştı. Kızın da, bu kadar yakışıklı erkeğin peşinde koşması hoşuna gitmişti. Hem yakışık-

lı olmasa bile bu kadar lafa kim karşı koyabilirdi ki? Kendini, bir erkek tarafından *arzulanan kadın* olarak hisseden biri neler vermezdi ki?

Bu arada Eftalya'yla ebenin arasındaki savaş tüm şiddetiyle devam ettiği için Anastasya'nın durumu ebenin gözünden kaçmıştı. Anastasya ona,

"Anne, komşuya baharatları vermeye gidiyorum" dediği zaman yaptığı büyülerle o kadar meşguldü ki, kafasını bile kaldırmadan Anastasya'ya, "Git, beni rahatsız etme" diyordu.

Büyük bir tutku ve sevgiyle birbirlerine âşık olmuşlardı. Bir akşam Aristidi onu değirmenin arkasındaki, yıldızlarla dolu gökyüzünün altında, denizden gelen tatlı rüzgârların estiği tarlalara götürmüştü. Ne güzel bir büyüydü aşk, gençliğin verdiği mutluluk. Ve o geceden tam bir ay sonra ebe, kızını doğurtacağını öğrenmişti.

Eftalya ve Katina meydan onlara kaldığı için seviniyorlardı. Eftalya, bütün bu olan bitenden haberi bile olmayan Fula'ya, üzüntülüymüş gibi davranarak kızıyla ilgilenen hiçbir damat adayını çıkmadığını söylüyordu.

Fula'nın umurunda bile değildi yeğeni, içinden kendi kendine, "Acaba bir de umutları mı vardı; kendi kendine övüp göklere çıkardığı *şu şey için?*" diye düşünüyordu. Onun bir türlü bitmek bilmeyen kendi rahatıyla ilgili sorunları vardı.

Ebeden ve Anastasya'dan haber alabilmek için Lefkotea'yla ilişkiyi kesmemişlerdi. Memnuniyetle gözlerini oyabilecekken, çıkarları uğruna düşmanlarıyla dostluklarına devam ediyorlardı.

Etrafındaki insanların gönlünü hoş tutmanın birtakım getirileri vardı. Komşuna iki güzel laf etmenin faydası vardı. İleride neyin nasıl olacağını bilemezdin. Hatta sabahları tartıştıkları Vasilya'yı bile öğleden sonraları çaya davet ediyorlardı.

"Olup bitenler geçmişte kaldı, Vasilyacığım."

"Evet. Oldu, bitti Eftalyacığım."

Vasilya'nın kapı gibi oğulları vardı. Sakız ağacından yapılmış iki direkli yelkenli gemilerle denize açılırlardı. Aylar sonra döndüklerinde de annelerine bir sürü hediye getirirlerdi. Kolyeler, kumaşlar, kolonyalar...

"Çok iyi oğulların var, Vasilyacığım."

"Kısmetli olsunlar."

Ve bir gün, Spiro'nun, Katina'nın ona, "Dün yoktun, niye gelmedin?" diye sorması için dua ettiğini görünce, Eftalya artık Spiro'nun başının bağlanması zamanının geldiğine karar verdi.

Bir kâğıtta, "Anneciğim bu gün yoğurtlu köfte, sarmsak soslu tavşan ve helva pişir. Kutlama var" yazıyordu.

Sabah saatlerinin ilk kuş cıvıltıları duyulana kadar ana kız bütün gece ayaktaydı. Bütün bir gece sobanın başında oturup okumuşlardı.

"Şimdi de yağı oku anne ve bir de sakın tabağı ters çevirme ki daha gelmeden geri gitmesin."

"Sus kız! Senden mi öğrenicem neyi nasıl yapacağımı? Kalk da parçayı getir ve konuşma."

Sobanın üzerinde erittiği muma Spiro'nun kıyafetinden bir parça ve saçından bir tutam katıp muma elleriyle insan şekli vermişti. Daha tam soğumadan önce mumdan heykelciğin göz kısımlarına Katina'nın kirpiklerinden koyduktan sonra, bir bez parçasıyla gözlerini sıkıca bağlamış ve okumaya başlamıştı. Üç kere tekrarlayarak demişti ki, "Ben neyi görmeni istiyorsam artık onu göreceksin, gözlerinde kirpikleri olan bu kızdan başkasında artık gözün olmayacak."

Ardından ağız yerine, Katina'nın tükürüğünü koymak için küçük bir çukur açarak Katina'ya, "Tükür içine" diye emretti Eftalya.

Katina üç kere tükürdükten sonra dolan küçük çukuru sıkıca kapattı Eftalya ve Katina'dan külotunu istedi.

Katina'nın çıkardığı külotu heykelciği dolayarak üç düğüm attıktan sonra Katina'ya dönerek, "Al da yastığının altına koy" dedi.

Ertesi gün Spiro sipariş verdiği yemekleri yemek için tam saatinde gelmişti. Ancak onun her şeyden çok yemekler ilgisini çekmişti.

Düğüne üç ay kalmıştı.

Fula da kızıyla beraber davetliydi. "Tam da sırasıydı. Hay kahretsin be!"

Nina Hanım, oğlunun Katina için söylediklerini duyunca kahrolmuştu. Katina! Koskocaman İzmir’de sevecek bir Katina’yı mı bulmuştu? Ağlamıştı başka bir çıkış yolu bulamayınca. Kızı Sofula’yı yaşıtı olan iyi bir delikanlıyla evlendirmiş, bir de torun sahibi olmuştu. Daha hınzır olan öteki kızı, bir ayakkabıcıyla yaşadığı macera yüzünden otuz altın liraya ve bir de ekstrasadan Adem Kızları Okulu’na gönderilmesi için masraf yapılmasına mal olmuştu. Ama Spiro! Biricik oğlu! Gururuydu onun. Spiro’dan asla böyle bir davranış beklemiyordu. Yıkılmıştı.

“Aklım almıyor. Evinde parke yerine toprağa basıyor o! Ey yüce Tanrım! Üzüntümden üç gündür ağzıma lokma koymadım!” diyerek Peşmacıoğlu Hanım’a dert yanıyordu.

“Hanımım sana bir vişne suyu getireyim mi?”

“Hayır! Al şunları da önümden” diyerek önündeki tabakları elinin tersiyle sinirlenerek itmişti.

Durumun sadece basit bir gençlik hevesinden çok daha ciddi olduğunu hissettiğinden daha da çok üzülüyordu.

“Bin kere daha iyiydi Anastasya! Bin kere daha iyiydi!” diye yüksek sesle bağıırıyordu.

Zamanında Spiro’nun gözü Anastasya’dan başkasını görmüyor diye sitem etmişti. Anastasya için canını bile vermeye hazır olan Spiro artık onu görmek bile istemiyordu. Kendini çaresiz hissediyordu Nina Hanım.

“Kocama ne diyeyim ben şimdi. Çıldırır!”

Ertesi gün Spiro evden çıkarken gene aynı konuşmalar olmuştu. Gene oğlundan kesin cevaplar almıştı. Fikrini değiştirmesi için bu sefer onun gözünün önünde ağlamıştı ama nafile. Spiro Nuh diyor peygamber demiyordu. Böylesine ümitsizliğe kapılmışken Vayça’nın, Türk Mahallesi’nde oturan ve büyülerden anlayan bir kadına gitme önerisi ilaç gibi gelmişti.

Giyinip hazırlandıktan sonra o öğlen o zamanlar büyü yapma ve bozma konusunda ün salmış, Türk Mahallesi’nde oturan Memeta’da almıştı soluğu Nina Hanım. Türk kadın ona, gerçekten de işi iyi bilen biri tarafından çok kuvvetli ve zor bir büyü yapılmış olduğunu, oğlunun bu büyüyle bağlandığını, ardından da bunu çözebileceğini söylemişti.

Aynı gün öğleden sonra Nina Hanım'ın Türk Mahallesi'ni ziyaret ettiği haberi çok çabuk her tarafa yayılmıştı. Kulaktan kulağa, ağızdan ağıza yayılarak Attarti Ana'nın yardımcısı İşmar'a, oradan da Attarti Ana'ya kadar ulaşmıştı haber. Aynı hızla Attarti Ana, Memeta'ya bir haber gönderip ona, gelin adayının kendi himayesinde olduğunu, dolayısıyla bu işe karışmamasını buyurunca, o akşamüstü Memeta, Attarti Ana'ya gidip önünde diz çökerek bundan haberi olmadığını söylemiş ve onu affetmesi için yalvarmıştı.

Ertesi gün sabahın erken saatlerinde Nina Hanım büyü bozulsun diye Spiro'nun saçından ve kıyafetlerinden aldığı parçalar ve yağlarla Memeta'ya gitmiş ancak ondan bir yanlıklık olduğu cevabını almıştı.

“Yanlıklık mı? Ne yanlılığı?” diye sorarken taş kesilmişti Nina Hanım.

Memeta, “Yanlıştır anlaşılmı oldu Hanımefendi, getirdiklerinizi alın gidin. Allah yolunuzu açık etsin” demiş ama ondan aldığı parayı geri vermemişti.

İçgüveyi mahallede...

Katina bir taraftan ipe çamaşırları asıyor bir taraftan da mırıldanarak şarkı söylüyordu.

“...kaderin yolunda devam et, rüzgârda bez gibi havalanıp savrulan zarif bedenler sakın karşına çıkmasın... Oh amaaan aman... Yok ya, izin verseydim de, Spiro Bey başkalarıyla mı fingirdeseydi. Aman, aman yavruuum...”

Spiro'ya, evde kendini mutlu hissetmesi için her gün verilecek olan iksirler dahi hazırlanmıştı. Sabahleyin afyon iksiri, öğleden sonraysa güneşin alçalmasıyla içine uyku tozu karıştırılmış bir kadeh şarap yeterliydi. Sabahları Spiro kolalı gömleği, iç çamaşırı ve içinde ayakkabı büyüğü olduğu için onu rahatsız eden ancak bunu pek önemsemeyerek giydiği rugan ayakkabılarıyla evden çıkarken ilgi ve bakımdan gıcır gıcır parlıyordu.

Spiro annesiyle yaptığı bol gözyaşlı son kavgadan sonra odasının önünde bulduğu birkaç eşyasını toplayıp Rum Mahallesi'ne içgüveyi gitmişti. Katina ve Eftalya onu yoluna halılar sererek karşılamışlardı. Gelin, yatağı hazırlamış, ardından da dolabın

içindekileri boşaltıp beyefendinin, günde iki kere buharla ütölen kolalı gömlekleri ve eşyası için yer açmıştı.

Türkiye’de evin bütün giderlerini evin erkeği karşılardı ve Spiro da zengin bir damattı. Hem Türklerin hem de Yunanların ticaretini yaptığı büyük kâr getiren tütünler bu bölgelerde yetiştiriliyordu.

Taşınmanın gerçekleştiği gün ticaretin en yoğun olduğu döneme denk gelmişti. Çevre bölgelerden birçok insan tütünlerini arabalara ve eşeklere yükleyerek, tütünleri tartıp ardından da gemilerle yurtdışına ihraç eden tüccarlara satmak için İzmir’e gelmişti.

Mahalle her sabah kadınların çamaşır yıkarken çıkardıkları gürültü patırtıyla ve kavgalarıyla ayaklanırdı. Her gün Eftalya ve Katina onlarla saç saça baş başa kavgaya ederdi.

Katina, sütçünün ölümünden sonra dul kalan karşı komşularına, her sabah Spiro evden çıkarken kapıyı açıp ona cilve yaptığı, tatlı tatlı baktığı için sinir olurdu.

“Gözünü oyacağım senin kaltak! Kirpik bile bırakmayacağım gözünde!”

Evin erkeğinin dönüş saati yaklaştığındaysa, ana kız eve girer, Eftalya yemek yaparken Katina da pudra ve ruj sürerek süslenmeye başlardı.

Mahallenin “efendisi” artık Spiro’ydu. Mahallede herkesin işine göre lakabı olduğunu duyardın. Sütçü, kaymakçı, kuyumcu, balıkçı. Ama Spiro için hiç kimse *tütüncü* dememişti. O, Şerbetoğlu’ydu.

Nasıl olmuştu da, bu adam bu mahalleye düşmüştü? Yüzüne bile bakmayacağın bu çirkin, nasıl becermişti onu kendine bağlamayı acaba? Herkes şaşkınlık içinde bu soruları sorup duruyordu.

Artık pastirmalar ve yoğurtlular yapıp dağıtıyorlardı. Hatta Katinacıyı yorulmasın diye Spiro eve bir de hizmetçi almıştı. Her üç günde bir aşklarına renk gelsin diye yataklarında gerçekleştiremedikleri şeyler için Spiro’yla kırlara ya da sayfiye yerlerine gidiyorlardı.

Poğaçaların içini, peynirle ve aldıkları yeni kıyma makinesinde çektikleri kıymayla, parayı hiç dert etmeden bolca dolduruyorlardı. Alışverişe gittiklerinde ise lüzumlu lüzumsuz bir sürü şey satın alıp dönüyorlardı eve.

Anastasya’yla Aristidi’nin evlilik haberini aldıklarında Eftalya zafer kazanmış bir asker edasıyla gülmüştü.

“Al sana güzel bir haber daha!”

Değirmenci onlara yeni bir ev açmış, damadını da yanında işe almıştı. Ne de olsa Anastasya tek kızıydı.

Vasilya, “Aman, o da biraz ak gün yüzü görür hiç olmazsa, yüzü un oldukça. Ha ha ha!” diyerek onları alaya almıştı.

Nina Hanım Spiro’nun haberlerini, onlarla bilerek selamı kesmeyen ve görüşmeye devam eden kızı Sofula’dan alıyordu. 23 Kasım 1895’te Katina mahalleden telli duvaklı gelin olarak çıkıp düğünün yapılacağı Azize Fotini Kilisesi’ne gitti.

Düğünden sonra Kartie denilen pahalı eve taşınmıştık. Eftalya, İzmir’de doğup büyümüş olan damadı Türkçe bilmediği için durumu kendi lehine kullanıyordu. Damadının annesi ve kız kardeşleri Eftalya için hâlâ büyük bir engeldi. Nina Hanım’la aralarını nasıl düzeltebilirdi ki, o bu kadar inat ediyorken? Spiro’ya bir taraftan,

“Spirocuğum annene de arada bir uğra; seni görsün zavallı kadın” ya da “Bak Spiro, burası senin evin ve Katina da senin karın artık. Eğer isterse gelsin seni görmeye, istemezse de canı cehennem!” deyip duruyordu. Ne yârdan ne serden geçiyordu. Sonunda Şerbetoglu Ailesi’nden iyi ya da kötü, hiçbir şekilde söz etmemeye karar verdiler; sanki onlar hiç yokmuşlar gibi.

Spiro için de arkadaşlarıyla eğlenip iyi zaman geçireceği yeni bir hayat kurmaya çalışıyorlardı. Böylelikle sürekli bir şeylerle meşgul olup boş kalmayacaktı. Ve büyük çabalar sonucunda, Spiro’nun her şeyi toz pembe görmesini sağladılar.

Görümce Sofula bebeğiyle onlara gittiği zaman Eftalya koşarak sahte ve yapmacık tavırlarıyla, “Canım benim, ciğerim, bir tanem” diyerek bebekle ilgileniyordu. Her seferinde onlara elinde içi bin bir türlü şeyle dolu bir sepetle ziyarete gelen Sofula’yla, öyle böyle derken sonunda dost oldular. Daha sonraları, Spiro bir Türk tarafından limanda öldürölüp Karaman’la ikinci evliliğini yaptıktan sonra bile, Katina’yla Sofula’nın ilişkileri devam etti. Sofula onların yeni Beaute’si olan Bella Vista’ya gelip gitmeye devam ediyordu. Eftalya’nın ona karşı sergilediği sahte tavırlarında hiçbir değişiklik olmamıştı. Eftalya’nın yeni akrabalarından yana da hiçbir şikâyeti yoktu. Damadının annesi son

çocuğunu doğururken vefat etmiş olduğundan, ona karışan hiç kimse yoktu.

İlk soğukların başlamasıyla ayaklarına birer çift yeni çizme giymişler, boyunlarına da tüyleri boyunlarını dolayan kürkten kaşkollar sarmışlardı. -

“Aman nasıl da değişti birden havalar böyle!”

Herkesin güler yüzlü olduğu, bir şaheser olan sarmısak soslu tavşanların pişirildiği, koynuna almaya doyamadığı karısıyla, her zaman temiz, jilet gibi ütülü, kolalı kıyafetleriyle boy gösterdiği, dostlara kapısı ardına kadar açık olan Bella Vista'daki evde herkes hayatından memnundu.

“Evin efendisi işten eve geldiği zaman tasaları paşpasın altında kalmalı. Bu yüzden çok konuşmamalısın. Her zaman senin haklı olman gerekmez. Ona gülümsemelisin. Evinden korkmamalı. ‘Aman gene eve gidip bin türlü şey duyacağım’ dememeli.”

Her akşam Melidiler, Kapralo ve Kondoyeorgidiler onları ziyarete geliyor ve durmadan içiyorlardı. Eftalya onları tekrar tekrar evlerine davet ediyor ve böylece her akşam, onlara içki servisi yapmakla geçiyordu.

“Onlar gelsin ki, bizimki kendisini onlardan daha nüfuzlu hissedip gururlansın. Onlardan hemen kopmasın. Annesini dinlememiş olabilir; ama arkadaşlarını dinler.”

Onlar afyondan birer doz alırken Katina, başını önüne eğerek olanları görmüyormuş gibi yapardı.

Eftalya kendisine göre bir düzen kurabilmek için kimin kime uygun olduğunu düşünmeye başlamıştı.

“Eğer onları bizim kızlarla baş göz edebilirsek, hem rahat ederiz hem de herkesin hayatı kolaylaşır.”

Sonunda öyle de olmuştu. Güzelliği sayesinde gelin olma şansı yüksek olan Fotini, Melidilerin en büyüğü ve en huysuz olanına; uzun boylu bir sırık olduğu için Dionisya da, Çıplak-oğullarından Sotiri'ye çok uygun birer eş olabilirlerdi. Eğer onu zapt edebilirse tabii.

“Peki küçük Melidi, anne?”

“Her aileden bir kişi yeter de artar bile.”

Ertesi günden itibaren hemen, Bella Vista'daki eve, diğer mahallelerden birer birer kadınlar gelmeye başlamış, ortama girmeye çalışıyorlardı. Pazar günleri ne eğlenceler düzenlenirdi!

Fula'ya borçlu olduklarından Despina'yı en zenginleriyle tanıştıyorlardı. Kin tutmadığını ve yeğenin yüzüne şans güldüğü için çok sevindiğini söyleyen Fula'ya, "Sen o işi bana bırak, gerisine karışma. Şimdi gel de yardım et" dedi.

Arkadaşlarının içinde ilk evlenen Spiro'ydu ve onun evliliği diğerleri için imrenilecek bir örnekti. Böylece diğerlerinin evlenmeleri daha kolay olacaktı.

Yan taraflarındaki evi kiralayıp Beaute'yi oraya taşıdılar. Yüze sıcak havluların konduğu, saçlara bakımların yapıldığı bu yeni güzellik merkezine civardaki tüm kadınlar akın ediyordu. Yaptıkları parfümlerin esansları Fransa'dan, kirpikler için kınalar ve badem yağlarıysa Mısır'dan geliyordu. Hayır demeyi bilmeyen nazik Spiro her şeyi ödüyordu.

Eftalya Hanım'da ne de güzel ağırlandı; hele seninle ilgilenilmesi bambaşkaydı. Üç kişi cildindeki yağları temizledikten sonra, Fransız aksanıyla konuşan Lefkotea seni yağlardı.

"Seni gidi Lefkotea, dua et ki seni seviyorum."

"Ama haç üstüne yemin ederim ki, ben bir şey demedim."

"Olanlar senin suçun sersem şey. Kuş gibi öttükten sonra geliyor aklına düşünmek. Hayvan."

Sonunda Lefkotea'nın ruhu bile duymadan, ebenin onun ağzını aradığını fark etmişlerdi.

İşmar, halı dükkânındaki işinden ayrılıp Beaute'de çalışmaya başlamıştı. Hem burada daha iyi zaman geçiriyordu hem de parası daha iyiydi. Bukle yapmakta da çok becerikliydi.

Katina da güzellik telaşına düşmüştü; sanki onu kurtaracakmış gibi bu yapılanlar.

Kadınların saçlarını şişlerle ve baloncuklarla kabartıyor, burmalar yapıyorlardı. Buklelerini yapmak için ıslak saçlarını küçük beyaz kurdelelerle sarıyorlardı.

Annesi bütün bir gün kafasındaki sargılarla dolaştığını görünce Katina'yı uarmıştı:

"Bu halinle seni sakın yatak odanda görmeyeyim!"

Daha yumuşak olsun diye saçlarını, çatıda topladığı yağmur suyuyla yıkamış olan Katina, gün ışığına çıkıp saçlarını sallayarak kurutmaya çalışıyordu.

Kirpiklerinin rengi daha koyu olsun ve kıvrılsın diye İskenderiye yağı sürüp buklelerinin daha zengin ve güzel durması için saçlarını kat kat kestirmiş, yanaklarına da pembeleşsin diye alık sürmüştü. Güzelleşmişti.

Eftalya onu böyle görünce, “Yoksa hoşuna giden başka biri mi var acaba?” diye düşündü.

Bütün İzmir’in kadınları Beaute’ye geliyordu. Yazları Afrodit plajında, kışlarıysa Beaute’de geçiriyorlardı. Eftalya’nın yeri bilgi bankası gibiydi. Kim nerede, kiminle, ne zaman, neden; her şeyi öğrenebiliyorlardı.

Fula, Karpidu’nun vefatından ve Despina’nın evliliğinden çok sonra Eftalya’yla beraber Beaute’nin üst katındaki odaya taşınmıştı. O zamanlar Katina, Karaman’la evliydi.

Hep beraber geçirdikleri o ilkbahar günleri unutulamayacak kadar güzeldi. Yazlık yerlere gezmeye gidiyorlar, faytonlarla tepelerden sahile inen çamların altında şen şakrak muhabbet ediyorlardı. Eftalya’nın tam istediği gibi olmasa da herkesin artık bir eşi vardı. Dionisya, Sotiri’yi almış ve ilk seferde hamile kalmayı başarmıştı.

Yeni damat için Spiro,

“Deli be bu!” diyordu.

“Kim? Sotiri mi? Acaba seni hoca mı vaftiz etti, efendi?”

Sotiri hâlâ işin ne boyutta olduğunu idrak edememişti. İlişkilerini gönül macerası gibi görüyordu. Sanki gelip geçici bir kadın meselesiydi onun için.

Arapoğlu, Fotini’ye âşık olmuştu. Fotini de sürekli naz yapıyordu. Çünkü söyleye söyleye damat adaylarının içinde en iyisinin Melidi olduğuna onu inandırmışlardı.

“Sakız Adalı’yı mı istiyorsun yoksa Melidi’yi mi? Hangisini istediğine bir an önce karar ver de biz de ona göre hareket edelim. Seninle mi uğraşacağız?”

Önde kızlar arkada anaları. Bitmek bilmeyen hikâye.

Günlerden bir gün teyzesi, artık olgunlaşması gerektiğini hatırlatmak için Fotini’yi karşısına alıp onunla konuştu.

“Dinle kızım. Eğer mutlu olacağın iyi bir evlilik yapmak istiyorsan Tanrı aşkına, âşık olduğun biriyle evlenme. Aşk bitip gözlerin açılınca karşında ne bulacaksın? Sonradan göreceğini değil, şimdiden görebildiğini al. Kocana saygı ve şükran duymalısın. Evlilikte sevdâ olmaz. Flört edeceksen de, gelip geçici olan başkalarıyla et.”

Birbirlerinden ayırt edilemeyen Vayça’nın ikiz yeğenlerinden biri Kaprola’ya, diğeriye Kondoyorgi’ye talip olmuştu.

Hayatımızın en güzel yıllarıydı o yıllar. Ticaret yolunda mahsul çoktu. Çok para ve zenginlik vardı. Melidi Ailesi ayağını yorganına göre uzatmamış ve büyük işlere kalkışmış olanlara faizle borç para veriyordu. Bitmek tükenmek bilmeyen eğlenceler düzenleniyordu. Hiçbir sıkıntımız yoktu; Türklerden başka.

Türkler her zaman hazır olandan, senin emeğinden, kazancından yemek için bekleyen ve fırsat kollayan bir yılan gibi oradaydılar. Haklarını yememek lazım; ne de olsa iyi olan Türkler de vardı. Kendini kime karşı koruman ya da korumaman gerektiğini bilemezdin ki! Son anda seni ısırarak için kimin saldıracağını nereden bileceksin? Türk ortaklar hiçbir emek harcamamış olmalarına rağmen hak talep eder ve mahsulün yarısını alırlardı. Bu bizim Türkiye'ye ödediğimiz kan vergimizdi.

Büyük bir paket ve içi çarşıdan aldıklarıyla dolu bir sepetle mutfağa girdi Katina. İngiliz malı, kalın kemerli ve içi İskoç yününden çok güzel bir pardösü almıştı.

O gün, tavada kaburga kızartmak için kuzu kesmiş büyük tavalardan birine uğramıştı. Kebap yapmak için yağsız, sinirsiz bir okkalık but almıştı.

Eftalya tezgâhın önünde, vücuttaki lekeler için hazırlayacağı losyonun malzemelerini eziyordu. Stravakya da ona, havana azar azar limon suyu dökerek yardım ediyordu.

Tap... tap... tap...

Gerekli miktarı bir türlü ayarlayamayan Stravakya'ya, "Daha az... daha çok..." diyerek söyleniyordu Eftalya.

"Anne bak, sana geçenlerde istediğin o tek parçalı pardösüyü aldım."

Alışveriş yapıp para harcamak Katina'yı mutlu etmişti. Ancak son iki haftadır Eftalya, gece gündüz demiyor Beaute'de eksik bir şey olmaması için sürekli krem yapıyordu.

"Anne söylesene bana, neden böyle kendi çabalarıyla zengin olma hevesi sardı seni bir türlü anlamıyorum?"

Tap... tap... tap...

"Bırak be anne şunları dövmeyi de bana bak, seninle konuşurken bana bak."

Eftalya ona bir bakış attıktan sonra havadaki maydanozla limonu dövmeye devam etti.

“Niye bu kadar zorluyorsun ki kendini anne? Boş ver her şeye, gitsin. Yok ticaretti, yok her birinin yağlarıydı... İki kuruş için canın çıkıyor. Bir şeyin mi eksik?”

“Bugün eski mahalledeñ Pinela Hanım geldi. Onunla Türk Mahallesi’ndeki Çatlak Katerina’ya biraz pirinç yolladım. Çatlak Katerina’yı biliyorsun değil mi?”

“Evet, biliyorum.”

“Peki Çatlak Katerina’nın bir zamanlar Çeşme’deki en varlıklı kadın olduğunu; kıymetli halılarla dayalı döşeli evlere, bir kocaya, çocuklara, faytonlara ve aklının alabileceği her şeye sahip olduğunu biliyor muydun? Ne kadar eliaçık bir insan olduğunu ve ihtiyacı olan herkese yardım ettiğini biliyor muydun? Bilmiyorsan şimdi öğrendin!”

Havandan çıkan tap tap sesleri arasında sandalyede oturan Katina annesine sordu:

“Nasıl oldu da bu hale düştü öyleyse?”

“Bu hale düştü çünkü o zamanki zenginliğinin sonsuza kadar süreceğini zannetti. Yarınlara da o günlerdeki gibi olacağına inanıp geleceği düşünmedi. Kocasını öldürdü ve bütün malvarlığını çocuklarının üstüne yapınca, gelinleri onu dışarı attı.”

Tap... tap... tap...

Eftalya, kafasını kaldırmadan hem konuşuyor hem de havadaki limonla maydanozları dövmeye devam ediyordu.

“Kocanın, paşalarınki kadar çok parası olsun demedim. Her kadın kendi için bir şeyler yapmalı. Geliri olmalı. Kocasından gizli bir birikimi olmalı. Yoksa, karşındakine yapışık bir parazit gibi yaşarsın; her şeyini karşılayan, senin de rahatını sağladığın birinin üzerinde parazit olursun. İşte o zaman hem ona boyun eğersin hem dayak yersin hem de bunlar yetmezmiş gibi boynuzlanır, üstüne de teşekkür etmek zorunda kalırsın.

Elindeki havanı bırakıp Katina’nın gözlerinin içine bakarak, “Benim ne kadar param olduğundan senin haberin var mı?” diye sordu.

“Paran var mı?”

“Bak, gördün mü, senin bile haberin yok neyim olup olmadığından.”

....

“Lafı gelmişken, sen biliyor musun ne yaptığını Pinela Hanım’ın, kocası Argiri Bey’e?”

“Ne yaptı?”

Katina dersini alırken tuhaf duygular içindeydi. Gözünden çok önemli bir konunun kaçtığını fark etmişti. Ve kendisinin de bir şeyler yapması gerektiğini düşünüyordu. En geç o akşamdan itibaren bir şeyler yapmalıydı.

“İki okka et aldım bugün Argirim ve hepsini yedik” derdi ona. Yalandı tabii. Aldığı et bir okkaydı. İçini bol patatesle, onla bunla doldururdu ki çokmuş gibi görünsün. Paranın geri kalan kısmını da tasarrufuna eklerdi. Otuz yıldır aynı terane. Bugüne dek ne kadar toplamıştır acaba Pinela? Bir düşün bakalım. Ondan böyle bir şey bekler miydin? Bir seferinde zavallı Argiri, işi için milletten borç para toplamıştı. Üzüntüsünden delirecek hale gelmişti. Teknesini ve balıkçı dükkânını elinden alacaklardı neredeyse...”

“Tabii ki Pinela ona parasından verdi” diyerek Katina lafa girince, Eftalya, “Delirmişsin sen, tek kelime bile etmedi parası hakkında. Onun gidip başkalarından borç almasına ve işini yoluna koymak için daha çok çalışmasına seyirci kaldı” dedi.

“Ne kadar kötü bir kadın!” deyince Katina, Eftalya sinirlenmişti:

“Ne kadar akıllı bir kadın! Argiri kim ki?”

“Kocası.”

“Sadece bir yabancı, et parçası.

“Evet ama gene de kocası.”

“Sadece bu dönem için. Yarın kocası olmayabilir! Yarın öbür gün, kime ne olacağını bilemezsin. Ölebilir, hastalanıp yatmağa düşebilir, hatta bir metresi bile olabilir.”

“Yok daha neler be anne! Argiri Bey’in bir sevgilisi nasıl olabilir ki? Onun nasıl biri olduğuna hiç dikkat ettin mi? Çirkinin teki. Tıpkı kaderi gibi. Ayrıca seksen yaşında; hem hımbılın teki hem de buruş buruş. Bizim bütün İzmir’deki develerden daha fazla kırışıklık var yüzünde.”

“Erkek bir deve. Katinam, biz bugüne kadar gizli birikimler yapamadık. Neyimiz var, neyimiz yok hepsini döktük. Gelsin yemekler, gitsin tatlılar. Ama şimdi yapabiliriz. Tanrı insanlara her gün fırsat vermiyor.”

“Seni sokağa atmayacağım anne. Saçmalama artık.”

“Biliyorum.”

Artık Eftalya havanı daha güçlü dövüyordu.

Fotini kararsız olduğu için problemi boyut değiştirmişti. Üç gün üç gece hiç durmadan yağmur yağmıştı. Sonunda kendine göre bir iş bulabilmiş olan Fotini, çalıştığı şapka mağazasına gidebilmek için Frenk Mahallesi'nin yağmur yüzünden sular altında kalmış sokaklarından sulara bata çıka geçiyordu. Önceleri incir paketleme işinde çalışıyordu. Bir İzmirli için çok beyaz tenliydi Fotini. Bir incir ağacının altında durunca bile her tarafında kabarcıklar çıkardı. Yurtdışına ihraç edilmek için paketlenen incirleri elleriyle yassılaştırır, ardından da tek tek kutulara dizeyerek paketlerdi. Ama Fotini, incir sütüne alerjisi olduğu için ancak üç hafta çalışabilmişti orada. İşten çıktıktan kısa bir süre sonra kendisi için daha iyi bir iş buldu. Artık *Sapo de monde* adında bir şapka dükkânında çalışıyordu. Şapka dükkânı çarşının sonuna doğru, Arapoğlu'nun bakkalının tam karşısındaydı. Biraz ileride ise Melidilerin büroları vardı. Böylelikle biri karşısında, diğeri az ötesinde olan her iki damat adayına da komşu olmuştu.

Arapoğulları Sakız Adası'ndandı. Ticarete kimse onların eline su dökemezdi. Onlar için en büyük mutluluk, bir şeyler satmış olmayı başarmaktı. Dükkânlarından alışveriş yapanları soyup soğana çevirirlerdi. Babaları iki kuruşun bile hesabını yapan pis cimrinin tekiydi. Çırağa bağırıp dururdu.

"N'apıyorsun sen orada Kozma? Görmüyor musun döktüğün pirinç tanelerini, he? Yoksa karıncalar mı müşterilerimiz olsun istiyorsun?"

"Ben yapmadım ki Adamanda Bey! Çuval delik."

"Ben yapmadım! Ben yapmadım! Başka bir şey bilmez misin sen? Topla şimdi hepsini tek tek!"

Pintilikle varlıklı olmuştu. Lambalar geç saate kadar yanıp da masraf olmasın diye akşamları saat sekiz olunca herkesi yatağına gönderirdi. Çocuklarını en iyi okullarda okutuyor olmasına rağmen, artık açıla açıla parmak uçlarıyla zar zor tutabildikleri kurşun kalemleminin yerine yenilerini almazdı. Ondan satın aldığı ringa balığını hiçbir şeye sarmadan, öylece sepete koymakta hiçbir sakınca görmez; ama bütün mahalleyi gezip okunmuş eski gazeteleri bakkal dükkânında sattığı malları paket etmek için toplardı.

Dükkânındaki mallardan bozulan olduğu zaman bile onları atmaya kıyamaz, sepete doldurup fakir mahallelerde ucuza satması için çırağının eline tutuştururdu. Ne de olsa bir kuruş bir kuruştı.

Kızını ve oğlunu kimlerle evlendireceğine bile karar vermişti. Kızını, son zamanlarda çok fazla satılan tereyağını bedavaya getirebilmek için, İzmir'in en büyük yağ tüccarına vermeyi düşünmüştü. Az mı, tereyağının bir okkası iki kuruştı. Oğluna ise işleri yolunda giden komşu bakkalın kızını almayı düşünmüştü. Yan taraftaki bakkal, güler yüzlü ve çalışkan biriydi; fiyatları uygun olduğu için de bir sürü müşterisi vardı. Çarşı içinde olduğundan en çok beyler alışveriş yapıyordu bu bakkaldan; onlar hanımlardan daha fazla şey alıyorlardı ve her seferinde oradan alışveriş yapmaktan memnun kalıyorlardı. Bakkalın sahibi, ne kadar meşgul olursa olsun, müşterileriyle teker teker ilgilenir, onların gerek işleriyle ilgili gerek diğer konulardaki tüm dertlerini dinlerdi.

Yandaki bakkalın işleri iyiye gittiği oranda, Adamanda Bey'in fakir mahallelerde ucuza satmak için hazırladığı sepetler çoğalıyordu. Bu yüzden içi içini yiyordu.

Adamanda Bey tam üç kere komşu bakkala, dükkânı devralmak için teklifte bulunmuştu. Ama bakkal sahibi bu konuda konuşmak dahi istemeyince, madem güzellikle vermiyor öyleyse ben de dükkânı çeyiz olarak alırım, diye düşünmüştü. Oğlunun, onun sözünü dinleyeceğini düşünerek kızı istemek için tek başına gitmeye karar verdi.

Ancak ne kızı ne de oğlu için düşündükleri gerçekleşti, Adamanda Bey'in. Sonunda, fazladan iki aileyi daha beslemek zorunda kalacaktı.

Oğlu, arkadaşı Spiro'nun evinde tanıştığı Fotini'ye âşık olmuştu. Bütün ömrü, sardalyelerin ve tuzlamaların olduğu bakkal dükkânında geçen Arapoğlu için Fotini'nin o kar beyazı cildi, ona güneş gibi geliyordu. Hele onu şapka dükkânında öyle giyinmiş kuşanmış tüller içinde görünce içi gitmişti. Hayatında hiçbir şey yaşamamış değildi; bir sürü İzmirli tanıdıktı ama bu bambaşkaydı.

İzmirli bütün kadınların özellikleri aynıydı: Hepsi buğday tenliydi; c'leri ya da ç'leri söylerken çıkardıkları ahenkli, melodik sesleri, salına salına yürüyüşleri, siyah bukleleri ve cilveli siyah gözleri vardı. Ama Fotini bambaşkaydı.

Şapka mağazasının önünde Fotini'nin çıkmasını bekler, sonra da sanki şans eseri karşılaşmışlar gibi ona evine kadar eşlik ederdi.

Diğer taraftan Melidi'nin aklına kimseye evlenme teklif etmek gelmemişti bugüne kadar. O, Adamanda'nın öz oğlundan daha çok yakışıyordu Fotini'ye. Bütün gününü, bürosunda, içinden çıkan miktarın, iki ya da üç misliyle geri geldiği kocaman kasasının başında para sayarak geçiriyordu.

Bütün İzmir avcunun içindeydi. Tam bir bankaydı. Hatta belki de Osmanlı İmparatorluğu'nun sahip olduğundan daha fazlasına sahipti. Melidi, para saymanın yanında başka bir işle de ilgileniyordu. Kariyerine yeni başladığı zamanlarda bir müşterisinden kalan ve elinde tutmaya karar verdiği bir oteli vardı Kai'de. Ne iyi yapmıştı da satmamıştı oteli! Küçük kardeşini, işletmesi için otele yerleştirmiş, kendisi de gide gele otelin salonlarında bir sürü müşteri edinmişti. Kocaman salonları yabancılarla hıncahınc dolu, muhteşem bir oteldi bu. İzmir'e gelen bin bir türlü malın tüccarları bu otelde konaklardı. Otelin pencerelerinden hem limandaki bütün trafiği görebilir hem de gümrüğe, bankalara ve kafelere yakın olurdun. Otel onun için vitrindi; paranın en büyük kısmını tefecilikten kazanıyordu. Kim demiş sadece Yahudiler tefecidir diye? Bunu söyleyen kesin Petro Melidi'yi tanımıyordu. Otelin dışında, bir de buharlı gemi kalmıştı ona. Satmayıp onu da elinde tutmuştu. Pasını temizleyip gemiyi bir güzel tamir ettikten sonra İzmir-Efes hattına koydu ki, yabancılar mermer sütunları görsünler. Akıllı adam. Gelecekte kendi özel müşterileri de olacaklarını bildiği otel müşterilerine bu gemi gezintileri bedavaydı. Melidi cimri değildi. Ne zaman ve nerede para harcaması gerektiğini bilirdi: harcadığı zaman da cömertçe harcardı. Evlenmeyi düşünce k zamanı bile yoktu. Melidilerin en büyükleri için evlilik demek temiz bir gömleğe sahip olmanın en pahalı yolu demekti. Eğer olur da evlenecekse, o zaman da kesin yüklü bir çeyiz isteyecekti.

Eftalya, Zaharula'nın kızı için iyi bir eş olabileceğine karar verdiği zaman Melidi'nin kafasına da evlilik düşüncesini sokmuştu. Çünkü Arapoğlu'nun aşkı başlamadan önce Melidi'yi, Fotini için seçmişlerdi. Ancak şimdi başka bir olasılık daha var-

Bu iş o kadar da kolay olmamıştı. İki kez gün yapmak zorunda kalmış Eftalya.

Eftalya o akşamüstü durumu konuşmak için gelen Zaharula Hanım'a, "Ben hesabımı kâğıt kalemle yaparım Zaharulacığım! Bilesin ki, şans insanın ayağına bir kez gelir!" dedi.

"Bir şey dediğim yok, biliyorum; ama en azından büyük olan için bir şans olaydı gelen!"

"Bu iş sıraya bakmaz. Evet, ne diyorduk, yaşları birbirlerine uygun. Her ikisinin de sağlığı yerinde. Aileler arasında sorun yok. Arapoğlu tek erkek çocuğu ve işi de iyi. Kızlarını da evlendirdiler mi, ne de olsa çirkin değil kız, fazla sürmez, iş oğlana kalacak. Kocaman dükkân. Diğer taraftan Petro Melidi onu evinin hanımı yapacak. Eliaçık biri ve renkli bir hayatı var. İpekler içinde, prensesler gibi yaşatacak onu."

"Evet. Bir şey dediğim yok."

"Var da ağzını açmaya görsün... Bir de işin diğer yönleri var. Arapoğlu babasının ölmesini beklemek zorunda işi üstlenmek için. Arapoğlu'nun malvarlığı Melidi'ninkinden çok daha az ama en azından sabit ve belirli bir kazancı var. Ayrıca bugün pek çok malvarlığı olan Melidi'nin yarın öbür gün hepsini kaybetmeyeceğine dair bir garanti de yok."

"Evet. Bir şey dediğim yok!"

"Zaharula, durmadan 'bir şey dediğim yok' deyip duruyorsun. İnsanın en kötü huyudur cimrilik. İnsanı çürütür. Cimri birini idare etmek zorunda kalan bütün kadınlar mutsuzdur. Arapoğlu'nun babasının da ne kadar cimri olduğunu bütün İzmir biliyor. Dükkânında çuvalarla un olmasına rağmen, mutfağa girip gelininin börek yapmak için ne kadar un kullanmış olduğunu öğrenmek için unu tartardı. Yiyecekleri bir tabak yemeği burunlarından getirirdi. Fotini ne diyor? Bir karara varabilmiş mi ikisi arasında?"

"Zavallıcığın bir şey dediği yok; sürekli, 'Sen ne dersen o anne' ya da 'teyzem ne derse o' diyor."

"Şimdi sırada aile konusu var. Bakkalın annesi var. Bu da demek oluyor ki, eğer bakkalla evlenirse kaynanası olacak. Petro'nun da annesi var ama, uzakta, kendi evinde. Ayak altında dolanıp durmaz en azından."

"Nerede oturuyor annesi?"

"Evli olan kızının yanında, Midilli Adası'nda kalıyor. Her şeyi Spiro'dan etraflıca öğrendim. Oğullarıyla pek iyi geçinemezmiş. Oğulları babalarına ait olan bir araziye sattıklarında para için kavga etmişler. Zaharulacığım, işte ben Melidi Ailesi'nde-

ki bu tür şeylerden pek hoşlanmıyorum. Aldıkları parayı ikiye, üçe katlamalarına bir şey dediğim yok; ancak anneleri, onu hesaba katmadan arsayı sattıkları için üzülyormuş. Ayrıca Melidi'nin bir de bekâr kardeşi var. O da evlendiği zaman mal bölünecek ve fazla bir şey kalmayacak. En iyisi Arapoğlu'yla evlensin."

Gelin görün ki, Fotini Melidi'yle evlendi. Daha doğrusu, Melidi onu kaçırdı. Eğer bir şey yazılmışsa alnına ondan kaçış yok. Fotini'nin de yazısında Melidi Hanım olmak varmış. Evlenmek istemeyen Melidi, evlenmişti.

Bir akşamüstü, o hafta boyunca İngilizlerle bol kazançlı işler yaptığı için çok mutlu olan Melidi, Şerbetoğlu Ailesi'nin evine giderek herkesi yiyip içip eğlenmeleri için sazlı sözlü bir yere, dışarıya davet etmişti. Hem tatil günüydü hem de Kutsal Ruh Yortusu'ydu. Dionisya, Sotiri, Çıplakoğlu ve Lefkotea'yla birlikte, diğeri hasta olan ikizlerden biri evdeydi. Bella Vista'daki evden, Fotini'yi görebilmek için hiç çıkmayan Arapoğlu da oradaydı. Ancak Fotini'yi oraya bizzat Melidi'nin kendisi getirmişti. Nasıl olmuştu bu iş?

Melidi'nin kötü bir huyu vardı. Her şeyi elde etmenin çok kolay olduğuna inanırdı. Bugüne kadar şanslı hep gülmüş, hiç zorluk yaşamamıştı. Başarısızlığı hiç tatmadığı için de kafasına koyduğu şeyi gerçekleştirmenin her zaman kolay olduğuna inanırdı. Hatta zamanla en iyi olduğuna kendini de inandırmıştı. Kadınlardan yana hiçbir şikâyeti yoktu. Cebin para tomarlarıyla doluysa dünyanın en iyi damat adayı olursun, diye düşünüyordu. Spiro Şerbetoğlu yakın arkadaşydı; ama Spiro'nun bu kadar çabuk karar vererek o kadınla evlenmiş olmasını bir türlü aklı almıyordu. Onun bu tür düşünceleri olduğunu öğrenen Eftalya, bir gün Melidi'yi tek başına yakalayıp üstü kapalı konuşmalar yaparak, onun, Katina'nın Kapadokya'da arazileri ve malları olduğuna inanmasını sağladı. Aslı astarı olmayan şeylerdi bunlar; ama Petro Melidi rahatlamıştı. Katina'yı da tanımaya başladıktan sonra Şerbetoğlu Hanım olmaya layık olduğuna iyice inanmıştı.

Şerbetoğlu'nun kayınvalidesi, İzmir'deki birçok kızdan farklı ve güzel olan Fotini'nin ona çok yakıştığını söylediğinde, o da kendince Fotini'yi, diğerlerinden ayrı, ona ait bir varlıkmiş gibi sahiplenmişti. Sanki tutuklusuydu. Kesinmiş gibi, onun kendi kadını olduğuna iyice inandırmıştı kendini.

Şerbetoglu'nun kayınvalidesi ona,

"Her kim ki bu güle sahip çıkamaz, her şeyi kaybeder" demişti. Nasıl becerdiyse-bilinmez, "gül" diye diye durumu iyice Fotini'nin lehine çevirmişti Eftalya.

"O çok uğurludur, Petrocuğum. Herkes onun, o uğuru için peşinde koşuyor. Onunla beraber yolda yürü, yerde para bulursun inan ki. Sonra da bu dediğimi hatırlarsın."

İşte bu söyledikleri gerçektir. Nasıl ki, bazı insanlar şanssız ve uğursuzdur, Fotini'nin de ayağı o kadar uğurlu gelirdi. Şapkacıda çalışmaya başladığından beri, dükkânda işler çoğalmıştı. Beaute'de büyük paralar kazanılmasında onun da payı vardı. Sanki Fotini'nin ayağının uğurlu olduğunu ispat etmek isterlercesine ondan sonra gelen müşteriler, beşer beşer girerlerdi Beaute'ye. Bu durum en çok Melidi'nin hoşuna gidiyordu; ne de olsa tefeciler tedbirli ve batıl inançlı insanlardır.

İki gün sonra, şans eseri, 108 numaradaki hanımın tamir edilen şapkasını teslim etmek için otele giden Fotini'yle karşılaşmıştı Melidi. Merdivenlerden inerken onu gören Melidi ona tatlı ısmarlamak istediğini söylemiş ve tatlıya hayır diyemeyen Fotini de bu teklifi kabul etmişti. Otelin pastanesinde hasır sandalyelere oturmuşlardı.

Bir tablo kadar güzel olan Fotini'yi seyrederken Melidi kendinden geçiyordu. Sanki bir çiğ tanesiydi. Her gün, sabah uyanığında görmek isteyeceğin bir görüntüydü bu. Boş konuşup da onun canını sıkabilecek hiçbir şey söylemeden gülümseyerek, iştahla tatlısını yiyordu kız. Erkekler böyledir işte; bugün olduğu gibi o zamanlar da kadınların en ufak hareketlerini incelerlerdi.

Mahalleye gidip Fotini'nin yaşlanınca nasıl olacağını görmek için annesi Zaharula Hanım'la tanışmıyordu Melidi. Oysa ev alınırken bile, beş yıl sonra çatının tamir edilmesi, on yıl sonra da cumbaların değiştirilmesi lazım mı diye bakarlar; astarı yüzünden pahalıya çıkacaksa evi satın almaktan vazgeçerler. Ama erkekler kadınları alırken, o anda gördüklerini alırlar; geleceği düşünmezler.

Melidi otelin pastanesinde Fotini'yle otururken, elindeki valizleri yerde sürüyerek bir beyefendi içeriye girdi. Resepsiyona doğru ilerlerken Melidi'yi gördü ve yönünü değiştirerek ona doğru yöneldi.

Yanına gelip selam verdi adam. Melidi de, onun selamına karşılık vermek için ayağa kalktı. Bu selamlaşma ona, üç yıldır

geri geleceğini artık ümit etmediği elli bin kuruşu geri getirmişti.

Melidi, vatanseverlik duygularının kabardığı bir anda ne senet yaptığı ne de parayı verdiğini ispatlayabileceği bir kâğıt imzalattığı bu arkeoloğa borç vermişti. Nasıl böyle bir hata yaptığına inanamamıştı o zaman. Ve üzerinden tam üç yıl geçtikten sonra, hiç beklemediği bir anda gökten inercesine para geri gelmişti.

O sırada tabağındaki son şerbeti kaşığına almış yalayan Fotini'ye, tek kaşını kaldırarak farklı bir gözle bakmaya başladı Melidi. Bakışları üzerinde hisseden Fotini utanmış ve yutkunmuştu.

Melidi onu evine götürmeyi teklif edince, Fotini de Bella Vista'ya gideceğini söyledi. "Damat adaylarını Bella Vista'ya getirin. Fakir mahallelere götürmeyin zengin çocuklarını" diye sıkıca tembihlemişti bütün kızları Eftalya. Ve öyle olmuştu. Onu Bella Vista'daki eve götürmüş ve evdeki herkesi toplayıp canlı müzik yapılan bir tavernaya yemeğe götürmeyi teklif etmişti Melidi.

Fotini'nin birden fikir değiştirmiş olmasına herkes şaşırıp kalmıştı. Acaba görüldüğünden daha mı zekiydi? Eğer öyleyse neden kimse anlayamamıştı?

Gittikleri tavernada Melidi, Arapoğlu'nun *onunkine* fazla sıcak davrandığını hissetmişti. Ve Melidi'ye göre Fotini'nin yeri ve durumu belliydi. Bu durum onun hiç hoşuna gitmemişti. Arapoğlu durmadan içki ısmarlıyor ve arada bir de keskin bakışlarla Fotini'yi süzerek ona imalı sözlerle laf atıyordu. Kısıkanan Melidi de bu duruma haklı olarak tepki gösteriyordu.

Ertesi gün Melidi herkesi buharlı gemiyle Efes'e, geziye götürmüştü. Herkese, tek tek bizzat kendisi haber vermiş, böylece Arapoğlu'nu grubun dışında bırakmayı başarmıştı. Yolculuk sırasında Melidi'yle aralarında artık bir ilişkinin olması kesinleştiği için Katina, Fotini adına mutluydu ve ona içinde aşk iksiri olan küçük bir şişe vermişti. Ona şişeyi verirken, nasıl kullanması ve nasıl davranması gerektiğini de tam üç kez tekrarlamıştı.

Efes'teki mermer sütunların arasında, başı sonu belli olmayan bu yıkık şehrin tapınakları ve her tarafa serpilmiş yazıtları arasında güneş batarken, Melidi, Fotini'yle baş başa kaldığında sonsuza dek sürecektir bir aşk sözü vermişti ona.

Gemiye geri döndüklerinde nişanı kendi aralarında yapmışlardı. Aldıkları bu karardan dolayı davetliler onları tebrik edip alkışlamış, mutlu bir yaşam diledikten sonra eğlenceyi başlatmışlardı. Üç gün Efes'te kaldılar.

"İş güç varmış! Boş versene! Ne güzel zaman geçiriyoruz burada!"

Fotini, aşkı ilk kez Efes'in sütunları arasında tatmıştı. Belli ki, bu konuda oldukça başarılıydı; çünkü o dakikadan sonra Fotini Melidi'nin aklını başından almıştı. İzmir'e geri döndüklerinde Melidi, Fotini'yi kendi evine götürdü ve annesinin evine dömesine izin vermedi. Onunla beraber günlerce eve kapandı ve adımını bile atmadı dışarıya. Fotini'nin, evine gidip de elbiselelerini dahi almasına izin vermedi. Onu mağazalara götürerek ihtiyacı olan her şeyin yenisini aldı. Fotini, Melidi için biçilmiş kaptandı. Onu gösteriş ve lüks ilgilendirmiyordu. Safirli mücevherlerin yerine bir tepsi baklavayı tercih ederdi. Çok da iyi bir ev hanımıydı. Yeni evi temizlikten ıslıl ıslıl parlıyordu.

Diğer hanımlardan çok daha beyaz tenli olabilirdi ama, sonuçta o da bir İzmirliydi. İzmir, tütün, zeytinyağı, inciri ve becerikli ev hanımlarıyla meşhurdur.

Gepsimiro Ailesi

Gepsimiro Ailesi Selanik kökenliydi. Ailede farklı bir bölgeden gelmiş kimse yoktu. Bütün sülale açıksözlü ve şerefli insanlarla doluydu. Büyük büyükbabaları Agisilao Gepsimiro, Armutlu'da sözü geçen biriydi ve hatta bir köprü bile yaptırmıştı. Selanik'teki bankanın müdürü olan dedeleri Teofrasto Gepsimiro halkın sevgilisiydi. Pavlaki Gepsimiro dışındaki bütün aile fertleri herkes tarafından sevilir sayılırdı. Çünkü Pavlaki, karaktersiz tekiydi. Nasıl olmuştu da bu aileden böyle bir adam çıkmıştı bilinmez. Ona güvenmek imkânsızdı. Uçan kuşa borçlu olması bir yana sık sık da hapse girerdi. Ailenin tek kurtuluşu Selanik'ten göç etmek olmuştu. Oradan ayrılıp önce Taso Adası'na geçmişlerdi, sonra da Bodrum'a... Daha sonra da İzmir'e gelip buraya yerleşmişlerdi. Gittikleri her yerde aynı şeyler olmuştu.

Yahudilerin, Ermenilerin, Türklerin, Fransızların, Hollandalıların, Cenevizlilerin, Avrupalı Frenk Levantenlerin, Katolik

Ermenilerin yaşadığı İzmir, onu da kabul etmişti. Pavlaki de rüyalarının memleketini bulduğunu ve ne olursa olsun buradan gitmeyeceğini söylüyordu. Diğerleri umurunda değildi. Ve İzmir’de kaldılar. Beş parasız üç kız kardeşinden sonuncusu da dul kalınca, üçü de bir-lokma ekmek için ailenin tek erkeği olan Pavlaki’nin yanına yerleşmek zorunda kaldı. Üç kız kardeşi, karısı ve ikiz kızlarıyla toplam altı kişiydiler.

Tuvaleti dışarıda olan ve bir kişinin bile zor sığabildiği bir mutfaklı bulunan üç odalı bir evde altı kişi yaşıyordu.

Fakir Pavlaki Bey, takım elbisesi, şık yeleğiyle her zaman çok bakımlıydı.

Her çarşamba ve pazar sabahı, saat on birden on ikiye kadar, büyük bir özenle her kılını tek tek düzelttiği bıyığıyla her şeyden daha fazla ilgilenirdi. Gel gör ki, evde durumlar farklıydı.

İşinde gerçekten çok iyiydi Pavlaki. Sana kısacık bir sürede demiri istediğin gibi keserdi. Gerçekten de yetenekliydi.

Bir gün eve giderken, ayakkabısının içine giren taşı çıkarmak için, çarşıya yakın bir yerde yol kenarında duran, küflü çuvallarla ve salamura tenekeleriyle yüklü bir at arabasına yaslanmıştı. Hepsinin kokusu birbirine karışmış olduğundan etrafa iğrenç bir koku yayılıyordu. Arabaya koşulmuş, sanki hayatlarının son dakikalarını yaşıyorlarmış gibi görünen sefil öküzler, her an yere yığılacaklarmış gibi duruyorlardı.

Pavlaki Bey ayakkabısının içindeki taşı çıkarabilmek için dayanacak yer olarak bula bula bu arabayı bulduğuna bin pişmandı. Etrafa yayılan bu pis kokuya daha fazla dayanamayarak mendiliyle burnunu kapadı.

“Çuvalın tanesini kaç veriyorsun? Kurutulmuş mu?”

Pavlaki Bey ayakkabısıyla ilgilenmeyi bıraktı ve doğrularak kafasını kaldırdı. Karşısında, omzuna boş bir çuval atmış bir Ermeni’yi buldu. Belli ki İşar Camisi’nin çarşısından dönüyordu adam. Pavlaki Bey’in, arabadaki yükün değil ne kadara satıldığından ne olduğundan bile haberi yoktu.

“Malım iyi. Para konusunda mı üzeceğiz birbirimizi? Kendin aç çuvalı da, gör. Ben ne kadar da, iyi ellere düşmez belki diye satmamaya karar vermiş olsam da, sen bir bak.”

“Yok ya!”

Ermeni kuşağından bir çakı çıkararak çuvallardan birini yırtınca, içinden bozulmuş kuru kara üzümler dökülmeye başlamış-

tı. Tıpkı arabayı çeken sefil hayvanlar gibi bunlar da bir işe yaramazdı. Ermeni bir adım geri çekildi.

“Ama bu üzümler bozuk.”

“Sana iyi mal diyorum be! Diğerleri birinci sınıf üzüm kurutup fahiş fiyata satıyor. Ben de bunları satıyorum ki insanlar alabilsin. Çünkü halkın fazla parası yok ve ucuz mal istiyor. Hem bunun diğerlerinden farkı ne ki?”

Kendi kendine aslında hakkı da var, diye düşünmeye başlamıştı Ermeni.

“Ama bunlar iyi değil! Çok sattın mı? Ne kadar sattın?”

Pavlaki Bey iki elini yeleğinin koltukaltına koyarak Ermeni adama gösteri yaparcasına gerine gerine takım elbisesini göstermeye çalışıyordu. Ermeni şaşırılmıştı ve parmağıyla takım elbiseyi işaret ediyordu.

“Bu takım elbiseyi mi aldın, üzümleri satarak?”

Gururlanarak Ermeni’nin lafını kesmişti Pavlaki Bey.

“Bugün sattıklarım. Bak öküzlerime yorgunluktan ne haldeler. Bütün mahalleleri iki kez gezdik bugün. Gel seni bir kahveye götürüyüm de oturup anlatayım.” Kol kola girerek kahveye gittiler.

Kahveden ilk çıkan, elindeki paraları sayan Pavlaki Bey oldu. Deste deste para. Kendisine ait olmayan bozuk kuru üzümle dolu bütün çuvalları, arabayı ve öküzleri satmıştı.

Pavlaki Bey için çıkan her yeni tutuklama emri karısını ve kızlarını çok üzüyordu. Onun için çıkarılan her yeni arama ilâmini gördüklerinde, “Vayyy başımıza gelenler!” diyerek dövüyorlardı.

Onlara en sık ziyarete gelenler ya jandarmalar ya da zaptiyeler oluyordu. Bu bahtsız kadın için onlar da gerçekten çok üzülüyordu. Ne de olsa bu kadar yıldan sonra artık ahbab olmuşlardı.

“Hadi Marigo Hanım söyle nerede seninki?”

İzmir’de her yerde onu arıyorlardı. Evdekiler de utançlarını gizleyebilmek için sürekli Pavlaki Bey’in iş seyahatine çıktığını söylerlerdi. İzmir’e ilk geldikleri, onun da İzmir hapishanelerine ilk girdiği zamanlar, evin hanımları camları, kapıları sıkıca kapatarak sanki şehir dışına gitmiş gibi davranırlardı. Manava alışverişe gittiklerindeyse Pavlaki Bey’in iş için yurtdışında olduğunu yalanını uydururlardı.

Mahallenin manavı, günlük havadislerin alındığı yerdi. Şa-fakla beraber açılan dükkân akşam saat yediye, bazen de bir ta-raftan zerzevatların tencereye konulup karıştırıldığı diğer taraf-tan da dedikodunun yapıldığı, yemeği ateşe koyma saati olan se-kize kadar kapanmazdı:

Böylece Evantya'nın *kurkubinya* denen şerbetli tatlıdan yap-a-cağını, Roza'nın patlıcan yemeği pişireceğini, Sultan'ın canının türlü çektiğini, Rinula'nın tavada sarmısak soslu balık kızartaca-ğını bilirdin.

Onun ne tür bir adam olduğunu ve neden bu ani yolculukla-ra çıktığını anlamamız tam iki yılımızı almıştı. Hatta bu gerçeği de manavdan öğrenmiştik.

Sonuçta buralarda, birisinin yaptığı gizli şeyleri öylece yüzü-ne söylemek olmazdı!

Vayça

Gepsimiro'nun kız kardeşlerinden bir tanesi de Vayça'ydı. Vayça, Eftalya'yla çok iyi anlaşırdı. Zeka konusunda Vayça'nın da Eftalya'dan aşağı kalır yanı yoktu. Tencere yuvarlanmış ka-pağını bulmuştu sanki. Birbirlerine kalplerini açtılar. Birinin sır-rı diğerinin de sırrı oldu. Vayça, yapılan hırsızlıklara göre bir azalan bir çoğalan Gepsimiro eziyetinden yeterince çekmişti. Artık önüne, jambon, gravyer peyniri, sardalyeler, havyarlar, salyangozlar ya da canının çektiği her ne olursa önüne koyabile-cek güçte bir cep bulmuştu. Havalı, arzulanan bir duldu. Önün-den geçen hali vakti yerinde ilk pantolonluyu, Yanni Biçiko-ko'yu hedef seçmişti. Yanni onun için biçilmiş kaftan gibiydi. Huyu huyuna, suyu suyundaydı. Zaman kaybetmeden ona yak-laşmış ve sonunda onunla evlenmeyi başarmıştı. Evlendikten sonra eşinin Fasula Meydanı'nın üst tarafında, Boyacılar Soka-ğı'ndaki evine taşınmıştı.

Ne zaman ki rahata kavuşup midesi has ekmekler ve zeytin-yağlıları gördü, işte o andan itibaren kendini bir şey zannetti. Evini Avrupalardan gelme, seçkin, pahalı eşyayla doldurmaya başlamıştı.

Ahbablık kuracağı kişileri dikkatle seçiyor ve tanışınca da onları, Fasula'daki evine davet ediyordu. Gelenlere jöleler ik-

ram ederken, bir taraftan da kendisi ve ailesiyle ilgili uydurma hikâyeler anlatıyordu. Böylece kunduracının karısı, ayakkabı fabrikasının sahibesi oldu. Aynı yalanları durmadan tekrarlaya tekrarlaya artık o da kendi yalanlarına inanır olmuştu. Hatta İonya Adaları'nda mal sahibi olduğunu bile söylemişti.

Mahalledeki kadınlar, "Biçikoko Hanım'ı gördün mü? Ne hanımefendi ama! Hali tavrı bambaşka" diye bahsederlerdi ondan.

Örnek bir hanımefendi olmuştu artık. Kunduracı kocası da böyle bir kadınla evlenmiş olduğu için gururlanıyordu.

Biçikoko Hanım evinin kapısını kız kardeşlerine ve gelinine kapamış, onlarla tüm ilişkisini kesmişti. Sadece yeğenleriyle görüşüyordu. Bir önceki hayatıyla bağlarını koparmanın daha iyi olacağına inanıyordu.

Küçük kız yeğenlerinin hamurunda da iyi bir aile kurma ve isimlerini yüceltme isteği vardı. Biraz çeki düzen vermek ve güzelleştirmek için kızları, Eftalya Hanım'ın dükkânına getirmişti.

Ayağını denk al...

Vayça, Beaute'de kaşlarını boyarken bir taraftan da, "İzmirli kadınların hiç utanması yok be gözüm" diyordu.

Az önce dükkândan çıkan ve evli biriyle ilişkisi olan kadının arkasından yapılmış yorumlardan biriydi bu. "Beraber oldukları adamların başka bir kadınla evli olmaları onları hiç rahatsız etmediği gibi, düğün töreninde papazın söylediklerine de kulak asmıyorlar. Aile bağlarına önem vermiyorlar. Şans eseri birisiyle karşılaşsalar, şöyle bir göz süzüp işveli baksalar, budala erkekleri hemen kandırmayı başarırlar. Bunda asla erkeğin suçu yok. Dişi köpek kuyruk sallamasa erkek peşinden gitmez!" diyerek fırçasına biraz daha siyah boya çalarak sözlerine devam etti Vayça.

"Baklavacıyan da öyle olmadı mı? Şöyleydi böyleydi derken kadının biri, onun aklını çelip üç çocuğuyla karısını terk etmesine sebep olmadı mı?"

"Deme!"

"Stavrula da bütün gün boyunca dırdır edip duruyordu. Erkek gülümseyen ve işveli kadın ister. Kocan çirkin mi? Ona ya-

kışıklı olduğunu söyleyeceksin. Pısırik mı? Yiğidim, diyeceksin.”

Mahallenin o günkü konusu, Stavrula ve onun başına gelen bu kötü olaydı. O sırada Mustoksidi Hanım'ın kalçalarını ovalayan Lefkotea lafa atlayarak,

“Onun suçu. Kendine hiç bakmıyordu, iyice salmıştı kendini” dedi.

Biraz ötede ikizler yüzlerini çamurla sıvamış, sadece gözleri açıkta kalmıştı.

Vayça, olayın nasıl başladığını anlatmak için sözlerine devam ediyordu.

“İlk örnek, erkeğin eve geç gelmesidir. İlk gün eve yarım saat geç geldiğinde, mumcuda kasa hesabı yaptığı bahanesiyle girmiş içeriye. Ardından da Stavrula'ya istediği paltoyu alması için Fransız altını vermiş. Herkes mutlu. ‘Kasa hesapları’ bir sonraki haftada da tekrarlanmış. Hesap bir türlü tutmuyor, paralar bir fazla bir eksik çıkıp duruyordu. Bu bahaneyi daha fazla kullanamaz hale geldiğinde ise Bahri Baba'nın biraz ötesinde, sürekli gidip görmesi gereken ‘yeni bir müşteri’ bulduğunu söylemeye başlamıştı. Ve tabii ki her zaman tertemizdi. Stavrula ağzını açıp bir şey demedikçe o, daha da cesaretlenmişti. Sonraları da gene iş için güya, Ayvalık'a gitmeler başlamıştı.”

Lefkotea, “Biliriz biz o işleri... Arkanızı dönün Bayan Mustoksidi, bir de baldırlarınızı ovalım” dedi.

“Bir, iki, üç gün derken, günün birinde geri dönmedi. Ona sağlam bir ceza gerekiyor.”

“Peki kimmiş bari o kadın?”

“Tanıdık biri değil. Sirmo adında, muhacirlerin mahallesindeki kadınlardan biri.”

Birdenbire Mustoksidi Hanım, “Aaa” diye tepki verince Lefkotea,

“Ne ‘aaa’sı? Tanıyor musun?” diye sordu.

“Ensemi acıttın!”

Ana kızın duydukları kulaklarında çınlıyordu evlerine dönerlerken. Spiro da o gece eve geç gelmişti. Neredeydi? Bir kadın mı vardı acaba? Kötü olaylar sadece başkalarının başına gelmez ki. İçlerindeki tedirginlikle Spiro'yu bulmak için yollara düştüler. Eftalya iplikçilerin, Katina da büyük tavernaların olduğu yere bakmak için yollara düşmüştü.

O sabah Stravakya bir gözü davul gibi şiş bir halde bize geldi. Dayak yemişti. Kendine has, her zamanki tavrıyla inliyordu. “Vayyyyhhh!”

Bir gece önce Stravakya, meyhaneyi süpürdükten sonra kapısını kapatmış, bir prens olduğunu hayal etmek için varillerin altında serili döşegine uzanmıştı. O akşamki yemeği olan kuru ekmek parçasını alıp elini sardalye konservesiyle dolu olan kavanoza sokmuş, içinden bir tanesini çıkarıp bayat ekmek parçasının üstüne koymuştu. Dışarıya çıkarmayı unuttuğu Haydo sardalyenin kokusunu almış, miyavlamaya başlamıştı. Todora Hanım, durmadan doğum yapıp etrafı küçük kedi yavrularıyla dolduran Haydo’yu kesinlikle meyhanenin içinde istemiyordu.

Kediyi dışarıya çıkarmak için kapıyı açmış; ancak bu sefer de kapının mandalını indirmeyi unutmuştu. O dışarı çıktıktan sonra kapı arkasından kapanmış, kapı mandalı da inip bir güzel *klik* diye yerine oturmuş ve kapı kilitlenmişti. Stravakya ve Haydo dışarıda, kapanan kapıya öylece bakakalmışlardı.

Mahallede çıt çıkmıyordu. İliya Bey ile Todora Hanım üst kattaki yataklarında horluyorlardı. Uykusuzluktan gözünü açamaması bir yana, karnı da çok açtı. Yemek için hazırlamış olduğu bir dilim bayat ekmeği, tezgâhın yanındaki masanın üzerinde kalmıştı.

Şubat ayı olmasına rağmen çok soğuk bir gece değildi. Stravakya, elindeki sardalye kokusunu aldığı için peşi sıra onu takip eden Haydo’yla birlikte, belki ağacın birinde en azından bir portakal bulurum diye mahallede tur atmıştı.

Uzaktan, bir gece bekçisinin bastonunun sesi duyulmuştu. Sesler üst mahallelere doğru ilerliyordu.

Çift, karanlığın içinde soldaki sokağa saptı. Bu yol onları daha geç saatlere kadar ışıkları açık, yemekli ve müzikli mekanların olduğu mahallelere doğru götürüyordu. Belki açıktır diye zifiri karanlıkta önlerine çıkan dükkânları yokluyorlardı.

Yürüdükleri Arapyañ Tarsi Sokağı’ndaki, ringa balığının o baş döndürücü kokusunun etrafa yayıldığı dükkânların kepenkleri kapalıydı. Bu dükkânların arasında, gecenin serinliğinde patates ve brokolileri taze kalsın diye kepenklerini indirmemiş bir manav vardı. Stravakya manava yaklaştı. Elini kalın telin arasından geçirirse bir elma ya alır ya alamazdı.

Manavın sol tarafında, Karakosta'nın dükkânları, iki dükkân daha ileride de salamura balık, peynir, tereyağı ve morina balığı satılan İplikçiyan kardeşlerin dükkânı vardı. Haydo, morina balığına göz koymuştu.

Gece bekçisinin düdüğü duyuldu. O tarafa doğru geliyordu. Stravakya elmayı alıp almama konusunda kararsızdı. Korkusundan, görmemek için gözlerini sıkıca kapatarak yüzünü duvara yaslamıştı.

“Yakala!” diyen bir ses duyuldu.

“Tut, burada!” diyen ısrarcı bir ses daha duyuldu.

Sağ taraftaki bodrum katından bir el ona makara uzatıyordu. Stravakya ilk önce biraz afallamış da olsa, makarayı almıştı.

“Tut şimdi. Çabuk.”

Bodrumdan uzanan *el* ona, ardı ardına her numaradan ve her modelden ayakkabı uzatmıştı. Bekçinin düdüğü duyulunca Stravakya daha da hızlı bir şekilde ayakkabıları çekmiş, *el* ona ne uzatırsa hepsini almaya başlamıştı. Gece bekçisi yaklaşarak tepelerinde düdüğünü öttürünce, Stravakya, “Ben değilim, o!” diyerek eliyle işaret etmişti.

“Daha çabuk, daha çabuk” diyerek oradan uzaklaşıp arka tarafta gözden kaybolmuştu gece bekçisi.

Stravakya artık, *el* ona ne uzatırsa depodan hızlı bir şekilde alıyordu. Kutu kutu kurdeleler, düğmeler, top top kumaşlar, iki tane küçük kilim ve daha birçok şey.

“Daha hızlı, daha hızlı” diye bağıırıyordu Stravakya yakalanma endişesiyle yerinde duramayarak. Ve sonunda bir dikiş makinesi oraya sıkışıp kaldı.

Depodaki ses ona, “Biraz öne doğru, biraz daha, biraz da sağa çek” dedi.

Stravakya dikiş makinesini bir hevesle çekiverdi.

“Biraz daha çek, kurtuldu. Hay karına senin lan, Gepsimiro, bir de dikiş makinesi istiyor!” diye söyleniyordu depodaki *el*.

Son ayakkabıları dışarı çıkarırken, sıkıntıdan kızarmış olan depodaki ses de, kasanın çekmecesinde bulduğu paraları ceplerine sokuşturarak dışarıya atlamıştı. Yolun köşesinde durmuş, diğer sokakları kontrol ederek düdüğünü çalıyordu gece bekçisi.

Depodaki *el* bir taraftan yeleşini düzeltiyor, diğer taraftan da Stravakya'ya soruyordu, “Kim geldi seninle?”

“Haydo” deyince, *el* üzerindeki tozları silkeleyerek hayranlık ve şaşkınlıkla, “Haydo mu? Bravo! Bense benim hanımı, eşyayı taşıması için yanımda getirmeyi bırak, gözcülük yapması için bile getiremiyorum. Nasıl da değişti zaman!” demişti.

“Teşekkür ederim!” dedi Stravakya.

Alnını ve öteki elini silmek için *el* bir mendil çıkardı.

“İhadi hepsini paylaşın da gidin” dedikten sonra büyük adımlarla gece bekçisine doğru yürüdü, karanlıkta beraberce kayboldular.

Stravakya olduğu yerde durmuş, önündeki bir sürü şeye ve dikiş makinesine öylece bakakalmıştı.

Birkaç sokak aşağıda, büyük tavernaların yakınında, *el*, Pavlaki ve Gepsimiro Bey’le birlikte kaldırımında yürüyordu. Pavlaki Bey, artık ona lazım olmayan bekçi düdüğünü cebine soktu. Bu akşam, her zaman parlak bir yelek giydiği için kendisine “parlak” diye hitap edilen Liolyo’yla işbirliği yapmıştı.

Dikiş makinesini sırtladı Stravakya, çok ağır yapıyorlar şu makineleri diye düşünerek. Makaraları da donunun içine doldurdu. Onları taşıyabilmesi için tek yol buydu. İki, üç sefer gidip gelerek hepsini meyhanenin arkasına yığılmıştı.

Sabah, olup bitenleri patronuna anlatınca Todora Hanım onu bir güzel dövmüştü.

“Bir daha gitmem ben oraya be!” diye Eftalya’ya dert yamıştı Stravakya. Neyi var, neyi yok toplayıp Beaute’ye getirmiş, avludaki küçük depoya yerleşmişti.

Eski mahalleye giderek aralarını düzeltmeye çalışan Eftalya her ne kadar, “Kaderi kötüyse eksik akıllının suçu değil ki bu Todora Hanımcığım” demişse de, Todora Hanım’ın sabrı taş...şu bir kere.

Stravakya işte böyle bizim üstümüze kalmıştı. Eftalya ve Stravakya yemek masasında karşılıklı konuşmadan oturmuşlardı. Gözlerini yerden ayırmayan Stravakya’nın mutlaka ekmeğini kazanacak bir işi olmalıydı. Ancak Eftalya, işyerinde erkeklerin yapacağı bir iş olmadığından, onu çalıştıramıyordu da.

Eftalya, “Ne iş yapmayı biliyorsun?” diye sordu.

Stravakya cevap olarak, üzgün bir şekilde yeri seyretmeye devam ederek omuzlarını silkmışti.

Vayça ve Eftalya, kahvelerini içerlerken, Hariklia'nın başına gelenleri konuşup kahkahalarla gülüyorlardı.

Eftalya, ona karşı öfkeli olmadığı zamanlar, "Vayça sağ olsun" derdi. Onunla vakit geçirmekten hoşlanırdı. Vayça, yeğenlerini çok kez giydirmiş ve çok kez de onlardan bir şeyler ummuştu. Vayça'nın derdi, yeni ailesiydi. Bilindik dert ve acılar.

Kocası ve kocasının küçük kardeşi kunduracı dükkânında beraber çalışıyorlardı. İşlerinde iyidiler, her türlü ayakkabıyı tamir edebiliyorlardı. Dügmeli botlar, iskarpinler, kunduralar...

Ancak, gel gör ki, kocasının kardeşi namlı kadın avcılarındandı. Bir gün biriyle, ertesi gün bir başkasıyla gezerdi. İzmir'de herkesin dilindeydi. Onun bu özelliği Kordelyo'ya kadar ulaşmıştı. Redikolo'yu kendine eş olarak seçince, zavallı Hariklia ağlamaktan mahvolmuştu.

"En azında güzel olaydı barı!"

Hariklia, ailesine ve çocuklarına sahip çıkmıyordu. Çocukların, birileriyle yakalamak için kocasını yataktan yatağa takip eden zavallı analarında akıl kalmamıştı ki. Doğru dürüst bir tabak yemek yiyebilmek için Vayça teyzelerine gidiyordu çocuklar.

"Eftalya be, bu sefer nereye sokmuş bir bilsen gülmekten bayılırsın!"

"Nereye?"

Kocasını kovalayan zavallı Hariklia'yla ilgili her gün başka bir hikâye anlatılırdı.

Ta ki bir gün Hariklia, beti benzi atmış bir halde bembeyaz dönene kadar bu böyle devam etmişti. Onu sonunda yakalamıştı. Ama yatakta değil, ikinci evinde. Kordelyo'da başka bir evi, karısı ve çocukları varmış. Hem de dokuz yıldır. Yukarı mahalleden Kuranya'yla tam dokuz yıldır beraberlermiş.

"Dokuz yıl ve bizim yeni haberimiz oluyor."

Üzerlerinde damga gibi taşıdıkları, Pavlaki Gepsimiro gibi bir babanın ismi, ikizlerin hayatta ilerlemelerine pek fayda sağlamıyordu. Bu çok zor bir durumdu. Şu doğanın akıl almaz bir işiydi, bu ikizler. İkisi birbirini tamamlardı. Biri eğitilmişti, diğeri ise iyi yemek pişirmeyi bilirdi. Biri evi temizlikten parlatır, öteki de süslerdi.

Vayça, Eftalya'ya,

“Bunlar birini alsın, onu mutlaka deli ederler” derdi.

Pavlaki Bey, en başından beri Tanrı'nın bu güzel hediyesinden faydalanmayı düşünmüştü. Hatta, bir plan bile yapmıştı. Kızlardan bir tanesi-çalıntı malları taşıırken, dükkân sahibi de üzerinde çalıntı bir şey olmayan diğer kızıdan şüphelenip onu kovalayacaktı. Anneleri onları, babalarından gözü gibi sakınmış ve Pavlaki'nin, kızları kendisine benzetmesine izin vermemişti.

İkizlere talip çıkmıştı. Birine Kapralo, diğerineyse Kondoyorgi talip olmuştu.

“Aileniz var mı?”

“Sadece bir teyzemiz var. Vayça Biçikoko Hanımefendi” diye cevap vermişlerdi gençlere, tıpkı öğrendikleri gibi.

“Ayakkabıcının karısı mı?”

İkisi birden aynı anda cevapladı:

“Evet.”

“Onu tanıyoruz. Saygıdeğer bir insan.”

Ve teyzelerinin evine yerleştiler. Fiyonklu taftalar giyinip, küçük çantalar aldılar. Vayça çocuksu kıyafetlerden uzak durmaları ve her gün aynı elbiseyi giymemeleri konusunda ısrarcı davrandı. Bir tek yüzlerini değiştiremiyorlardı.

Kondoyorgi ve Kapralo çok yakın iki dosttu. Kondoyorgi Atinalı, diğeriye İtalyan kökenliydi. Kapralo'nun büyükannelelerinden birisi İtalyan'dı. İkizleri kafaya takmışlardı. Teyzelerinin tavsiyesine göre önce İzmir'de evlerini yapmalıydılar ki, ikizlerin gözüne girebilsinler. Kondoyorgi, başarılı ve hastaları bol olan bir doktor, Kapralo ise bankerdı. Kapralo'nun babası İzmir'de valiydi ve Azize Fotini semtindeki evleri de kocaman bir saraydı. Evin hizmetçileri, evin içindeki küçük odalarda kalmazlardı. Bahçenin iç kısımlarında, arabacının, aşçının ve bulaşıkçıların kaldığı, onlara ait küçük evler vardı. Kapralo'nun annesi eşraftan Kafedopulo'nun kızıydı. Tıpkı Paris'de okumuş olan babası gibi o da yurtdışında eğitim almıştı.

Eftalya ve Vayça birbirlerine her fırsatta yardım ettikçe daha çok benzeşmeye başlamışlardı. Eftalya, arkadaşının yeğenlerine yardım edebilmek için elinden geleni yapıyordu.

Her sabah Beaute'de aralarında aynı konuşma geçerdi.

“Vayçam, biz kendimiz için iyi damatları seçelim de, iyi aile kızları da, bizden arta kalanlarla çöpçatanların onlara önereceklerini beklesinler. Ha ha ha... Ne çıkarsa bahtlarına.”

Vayça da,

“Kurusun kara saksâğanlar” diye cevap verirdi Eftalya’ya.

Söz konusu damatlar olduğunda Eftalya’yla Vayça’nın arası çok iyiydi. Fakat saç saça baş başa kavga edince arkadaşlıkları da bozulmuş ve Eftalya bu sefer tam tersine, elinden gelen tüm kötülüğü yapmak için uğraşmıştı. Sonuçta ikizlere ne Kapralo ne de Kondoyorgi yâr olmuştu: Biri salağın tekiyle, diğeri de bir aptalla evlendi. Nasıl olmuştu da Eftalya, hangi tanrısâl güç sayesinde, o pis Vayça’yla, o kadar iyi arkadaş olmalarına rağmen, büyüler hakkında konuşmamıştı. Biraz daha sürseydi arkadaşlıkları, ona kesin her şeyi anlatırdı Eftalya. Cancığır kuzu sarması olmanın verdiği rehavet beynini uyuşturmuş, gözünü kör etmişti.

Vayça’nın diğer yüzü...

Vayça, Beaute’de müşteriler tarafından aranan birisiydi. Müşterilerle arası çok iyiydi. Hatta kapıdan içeriye girer girmez, “Vayça burada mı?” diye sorarlardı.

Kahveydi, sohbeti derken Vayça, Eftalya’nın müşterileriyle zaman geçirir, onlarla ilgilenirdi.

Eftalya da,

“Vayça sağ olsun!” derdi.

Herkes hayatından memnundu. Ancak, Vayça’nın aklı, gizli planlarını gerçekleştirebilmek için tasarladığı bir sürü hinlikle doluydu. Kötü kadın her zaman kötüdür, sadece etrafından deli muamelesi görür. Eftalya’nın ne kadar uzun bir süredir. koyunda yılan beslediğinden haberi bile olmamıştı.

Günün birinde her şey su yüzüne çıktı...

Bir sabah Eftalya güzellik salonuna girdi. Nerede şu kremlerin tarifi? Ara, ara yok. Bütün tarifleri, hatta sırları bile çalmıştı Vayça. Çaldığı tarifler sayesinde kendi dükkânını açmıştı. Müşterilerin bazıları da artık “Vayça Hanım’ın Yerine” gitmeye başlamıştı. Sanki bütün bunlar yetmezmiş gibi bir de, bütün o krem tariflerinin büyükannelerinden ona miras kaldığını,

eğer aksini söyleyip onu engelleyecek birisi olursa, şikâyet etmeye kadiya kadar gideceğini iletmesi için birini yollamıştı, kaltak.

“İşte kötü, nankör kadın Vayça! Sırtındaki bıçak için bir de teşekkür et, otur yerine.”

Arkadaşlık bitmiş, düşmanlık başlamıştı.

“Bu bana yapılır mı ama?”

Eftalya bağırını dövüyordu. Ağlaya ağlaya helak olmuştu. Artık sadece öç almak vardı aklında.

“Demek öyle pislik, görürsün sen gününü!”

Bir iki gün içinde işe başlamıştı Eftalya. Kuklaları, yakmak için ölü saçlarını ve ölülerden alınan safrakesesi sularını ortaya çıkarmıştı.

“Mahvedeceğim onu!”

Kötülük yapmak için duyduğu hırs ve aceleden Attarti Ana’ya gitmemişti. Tek başına onun üstesinden gelmişti. Hepsi şeytanın lanetleriyle okunmuş, üç tane tahta sopayı karışıma batırmıştı. Üstünden henüz iki hafta bile geçmeden İzmir bir cinayetle çalkalanmıştı.

“Duydunuz mu? Duydunuz mu? Sparo, Biçikoko’nun karnını deşmiş çakıyla.”

“Vayça’nın karnını mı?” diye sordu Eftalya.

Sabah sabah haberi ona ilk getiren Vasilya, “Hayır. Kordelyo’daki yukarı mahalleden Kuranya’nın karnını deşmiş. Çocuklarının adlarını sayıklaya sayıklaya can verdi zavallı kadın. Biçikokoların evi kana bulandı” diye cevap verdi.

Diğer komşuyu da yakalayıp haberi yetiştirmek için oradan çıkan Vasilya’nın arkasından, bakışları yere çakılı kalan Eftalya, yaptığı büyüünün başkasının üzerinde etkili olduğunu anlamıştı.

“Bir cinayete sebep oldum. Nerede yanlış yaptım ben?” diye kendi kendine hesap sormaya başlamıştı.

Aşk...

Defter 6, sayfa 8, Katina yazıyor:

19 Mayıs 1896

Bugün kayda değer hiçbir şey olmadı.

Spiro iyi biri ama onu elde tutmak için harcanan çaba fazla. İki yıl oldu. Hayat zor zaten, bir de usanıp bıktığını gizlemeye gayret edeceksin.

Katina, işte bu yüzden kocasına her akşam verdiği bir miktar afyonun dozunu daha da fazlalaştırmıştı. Ne yapsın?

Aşk ne kadar gizliyse o kadar tatlıdır. Herkes tarafından bilinen, resmi mercilerce kutsanmış sevişmeler yıpranıp soluyor, sonunda da ölüyorlar.

Son birkaç gündür Katina kendini bir tuhaf hissediyordu. Bahar gelmişti ve bahar yorgunluğu çökmüştü üzerine. Her tarafta çiçekler açmıştı. Despina'yla sahile, gezmeye gitmişti; ama orada güneşten fenalaşmıştı aniden.

Tam karşısındaki o yakışıklı ona bakınca, bütün vücudunu saran tatlı bir heyecan duymuştu. Nasıl ki tatlı üzüm yerken ağzının içi şerbetle dolar da miden altüst olur, işte onun gibi bir şey. Bu yüzden de ilerisini gerisini düşünmemişti. Sanki ona gelin gidecekmiş gibi davranmıştı. Oysa çok da iyi bir yuvası vardı.

Eteklerini kaldırmış onun kucağında otururken hayal etmişti kendini. Uzak bir yerlerde, hiç bilmediği, daha önce gitmediği bir evde. Daha önce hiç uyumadığı bir yatakta.

Bu düşüncelerle eriyordu. Ne İzmir ne kibarlık ne de etrafındakiler onun umurundaydı. Tek düşüncesi onun koynu ve vücudu olmuştu artık.

İlk önce ona yaklaşmıştı. Aşk bir hafta sonra başlamıştı. Bu sefer Katina annesinden bile gizlemişti. Ondan korkmuştu. Eğer Eftalya, kendinden emin olan damadının yerinin tehlikede olduğunu anlasaydı ne yapardı?

Yazıyor:

Çalılar, bakire gelinler gibi nazlanmalar tek başlarına kalana dek sürer. Sevişmelere gem vurulmaz. O anın büyüğü bozulmamalıdır. Hiç kimse görmüyor, duymuyor. Her ne oluyorsa, kadın ve erkeğin arasında oluyor. Ya iyi bir aileye gelin gidemezsem diye dert edip kendi kendini üzme. Erkekler öyle şeylere önem vermezler. Hatta altla-

rındakinin kim olduğuna dahi önem vermezler. Gözleri hiçbir şey görmez. Sadece şehvetli erkeklik organlarının memnuniyeti ilgilendirir onları. “Yapma”, “etme” demeleri, diğer kadınlara bırak. Bacaklarını açıp, onun senin içine girip çıkmasından zevk almaya bak.

Her gece, gizlice ona koşardı. Uzaktan bile olsa kokusunu alır, onu arzulardı. Bu, keskin ve tehlikeli bir şeydi. Ya birisi onu görürse? Umurunda bile değildi. Kocası o olabilir, ona çocuk yapabiliirdi. Her gece onun koynuna girebilir, penisi Katina'nın ıslak organına girerek onun arzularını, ateşini söndürebilirdi. Aşk ve tutku dolu bitmek bilmeyen sözler, konuşmalar... Mantık yoktu. Böyle bir anda mantık söz konusu bile olamazdı.

Bir gece, henüz sevişmekten yanan vücudu daha soğumadan, gizlice eve girerken Eftalya'nın, karanlıkta onu ayakta beklediğini ve ona baktığını görmüştü. Sadece Eftalya'nın gözlerinin beyazını seçebilmişti. Tek kelime bile etmeden odasına gitmişti. Katina merdivenleri çıkıp, usulca Spiro'nun uyuduğu yatağa girmişti.

Sabahın erken saatlerinde, Spiro dükkâna gittikten sonra annesinin, hizmetlilere yerleri ovmaları için emirler verdiği sırada aşağıya inmişti Katina.

Göz göze geldiler. Eftalya, mutfaka giderek soğanları ince ince kıymaya başlamıştı. Çıt çıkarmadan, onun çay yapmak için ocağa su koyuşunu izlemişti gözünün ucuyla.

Dolmalık yaprakları yumuşaması için kaynar suya atınca suyun rengi yeşil olmuştu. Hizmetliler su almak için avluya girip çıkıyorlardı.

İki kişinin de, dilinin ucunda söyleyecek çok şeyi varken sessiz kalması ne büyük bir eziyettir! Hele her şeyin yoluna konulup tıpkı eskisi gibi olmasını isterken. En sonunda Katina konuştu.

“Biliyorsun anne...”

Ancak Eftalya, konuşmaya böyle bir cümleyle başlayacağını beklediği için onun sözünü kesti.

“Neredeydin dün?”

“...”

“Sana soruyorum. Dün neredeydin?”

“Hiçbir yerde.”

“Hiçbir yerde ha? Demek sabahın köründe hiçbir yerden dönüyordun? Bırak onu, yemek yaparken yardıma ihtiyacım yok.”

“Ne istiyorsun?”

“Senin evin yok mu? Kocan yok mu? Kocanla bir derdin var da, o yüzden mi başkalarına gidiyorsun? Tuu sana, yıkıl karşımdan. Sende bu akıl varken, bir adım bile ilerleyemezsin. Arsız.”

Eline aldığı çatalı dölmalık yaprakların kaynadığı tencereye daldırdı.

“Ne bağıyorsun? Döndüm ya, dönmedim mi?”

“Bir dönmemen eksik kalmıştı. Ah, Tanrım, neden her gün bana eziyet var? Eğer kocan haberdar olaydı, ne olurdu aklın alıyor mu senin?”

“ ”

“Eğer gecenin bir yarısında uyanıp seni yanında göremeseydi ne olurdu, hiç düşündün mü?”

“...”

“Cevabın yok, değil mi? Saçlarını teker teker yolmazsam senin.”

“...”

“Benden de mi çekinmedin? Kız, kocandan da mı hiç çekinmedin? Attarti Ana’dan da mı hiç utanmadın? Eşek sudan gelinceye dek dövmek vardı seni. Kalk hemen, şimdi Ana’ya gidiyoruz. Her şeyi ona bir bir anlat ki, arınasın. Gör bak neler diyecek sana...”

Sinirlenerek tencereyi hırsla çekti.

“Aşağılık kadın, limandaki köpeklerden bile daha betersin.”

Katina önündeki çaydan bir yudum içti. Çayına batırıp yemek için birkaç kurabiye aldı. Çay fincanından başka hiçbir yere bakmıyordu. Sükûnetle kurabiyeleri çiğniyordu.

“Ee, tabii ki acıttık da. Ne de olsa ‘gece işleri’ iştahımızı açtı.”

Eftalya, Katina’nın kâkülünü bir hışımla tutup çekince, kendisinden bir kafa boyu daha uzun olan Katina, birden ayağa fırlamış, çaylar, çay altlıkları, her şey yere saçılmıştı.

“Yeter artık! Ne istiyorsun? Sen de, Şerbetoğlu da rahat bırakın beni! Al da kurabiyeni sen sür yüzüne! Alıp başımı gideceğim. Otur sen de burada uyuşukla, yaltaklansın dursun sana, İzmirli bebeğim diye. Bıktım, duyuyor musun? Sizden sıkıldım!”

Hizmetliler mutfığa girince susmuşlar ve geçebilmeleri için onlara yol vermişlerdi. Eftalya bir sandalyeyi kaldırıp sakince indirmişti.

“Dinle Katina. Bir zamanlar ilk konağın sahibi olan bir kadın vardı köyümüzde. Köklü ve büyük bir ailenin oğlunun kızıydı. Fakirlik nedir bilmezdi; arazileri, sürüleri vardı. İki tane delikanlı oğlu, yiğit bir kocası vardı. Zavallı, günün birinde yanlarında çalışan çobanın oğlunun güzel gözlerine vurulup bütün malını, mülkünü onun için terk edip gitti. Keçilerle beraber dağlara çıktı. Yürürken yerleri titreten bu kadın önlerinden geçerken el pençe divan durup karşısında eğilenler bile artık eskisi gibi değillerdi. Ne ona ne de onun, o herkesi kıskandıran büyük aşkına saygı duyuyorlardı. Bütün kadınlar, fısıldaşarak ve gülüşerek parmaklarıyla onu gösteriyorlardı. Sonunda dayanamayarak kendini bir zeytin ağacına astı. Kapadokya’da o ağacı gösterip ‘delinin zeytin ağacı’ derler. Kim olduğunu, nerede, nasıl, ne zaman ya da neden diye sormuyorum sana. Ama bizim burada zeytin ağacımız yok, bilesin.”

Eftalya, Katina’nın âşığının sıradan, önemsiz, çulsuz biri olduğundan şüphelenmişti. Yoksa sürtüğün, “Şu adamı ağıma düşürdüm” diye böbürlenerek ona anlatacağını biliyordu.

Katina, usulca, evlenmeden önce Şerbetoğlu’yla yatmasının Eftalya’yı ne kadar mutlu ettiğini hatırlatarak söylenince, “Hayır” diye gürleyerek bağırmıştı Eftalya. “O zaman bir amaç vardı. Kutsal bir amaç! Amaç her şeyi kutsar” dedikten sonra yüzünü ekşitti ve onu aşağılayan bir tavır takınarak konuşmasına devam etti.

“Bunda ne amacın var? Ne amaçladın ki lan? Söyle de bileyim sebebini, bir çuval inciri berbat etmeye çalışmanın sebebi ne? Onun hoşuna gitmek mi sadece?”

Katina cevap vermedi; kapıyı çarpıp odasına doğru giderken, annesi hâlâ arkasından söylenmeye devam ediyordu.

Eftalya oturup dolmaları sarmaya başladı. Ah! O engebeli yollardan da geçmeliydi. İnsan hayatı boyunca her türlü sandalyeye oturuyor. Tanrı nasıl da her şeyi ayarlıyor. Başkalarına verdiği nasihatları kendi evinde uygulayamıyorsun.

“Son zamanlarda onu ihmal ettiğim için Tanrı beni cezalandırıyor. Hepimiz yanacağız. Ah! Katina daha on sekizinde bir çocuk. Peki ya o? Anlamıyorum nasıl oldu da adamı kandırdı? Olamaz, kesin bir şeyler yaptı kaltak. Ama yapmamış da olabilir. Âşık oldukları başka bir kadın bile olsa, erkekler için, hele bir de davet gelmişse, bir anlamı yoktur ki kimi becerdiklerinin.”

Eftalya emin olmak için, evin çamaşırvhanesine, beyaz çamaşırların arkasına iyice sakladığı iksirleri, macunları, büyü yapmak için kullandıkları malzemeleri kontrol etti. Su teresi bitmiş, kavanozlarda muhafaza ettikleri yosun ve iyot azalmıştı.

“İşte! Demek öyle.” --

Sanki, altın paşa liraları bulmuş gibi bağırmişti.

Saat ikiyi biraz geçe Spiro, bayılmış bir halde, yorgun argın işten evine gelmişti. Huzurlu evinde, ailesinin yanında dinlenmek istiyordu. Kapı açılınca, güzel yemek kokuları sarmıştı etrafı. Merdivenler ovulmaktan ve saf mumla cilalanmaktan ıslıl ıslıl parlıyordu. Halılar çırpılmış, daha sonra da nemli bez ve sirkeyle silinmişti. Özenle hazırlanmış sofranın arkasındaki büfenin üzerindeyse bakırlar ısıldıyordu.

“Katinaaa!”

Yeni yıkanmış beyaz elbisesiyle sallana sallana aşağı inmişti, Katina. Kulağının yan tarafına iki kurdele bağlamış ve lavanta sürünmüştü. Yanakları pudralardan pembeleşmiş, dudaklarını ise kırmızı bir rujla taçlandırmıştı. Onu görür görmez sevinçten yüzü parlamış, üzerine atlayarak tutkuyla öpmüş ardında da ona,

“Ciğerim, efendim” derken içinden de, seni kaybedersem ben ölürüm, diye düşünmüştü.

Spiro, “Şimdiye kadar yaptıklarının en iyisi” diye diye dolmaları büyük bir iştahla yedi. Kahvesini içip gömleğini değiştirdikten sonra alelacele işe geri dönmek için evden çıktı. Beslemesi gereken bunca boğaz vardı: Üç kadın, Stravakya, hizmetçi ve bir de her gün taze balığını bekleyen kedi...

Öğleden sonra saat üç gibi Eftalya, zorla Katina’yı Attarti Ana’ya, günahını itiraf etmesi için götürürken, yol boyunca onu itip durmuştu.

“Kıpırda.”

Ancak Attarti Ana evinde değildi.

“Nereye gitti bu kadın?”

Küçük bir Türk çocuk,

“İrmağa gitti. Büyük Ana ırmağa gitti” dedi.

Stravakya, Anneso ve Eftalya, Çeşme'ye gitmek üzere yola çıktılar. Mart ayının ortalarıydı. Anneso'nun babası yeni bir kadınla evleniyordu. Eftalya'ya, artık hem evi hem de onlara bakabilecek bir hanımı olduğu için, kızını geri alabileceği haberini yollamıştı. Eftalya'nın bu yüzden içine kurt düşmüştü. Kızı vermeli miydi yoksa vermemeli miydi? O kadını yakından tanıma-lıydı. Yukarı mahalledeki Getsimani Hanım, çocuklarına ve kocasına zehir yedirmişti. Aklına koyduğunu, yavaş yavaş gerçekleştirmiş, hepsini mahvetmişti. Bütün analıklar zehirle hallederlerdi işlerini. Ve ne tuhaftır ki, bu yeni üvey annenin ismi de Getsimani'ydi.

"Adı üstünde. Olamaz başka türlü."

Babasını üç yaşından beri görmeyen Anneso, şimdi yedi yaşındaydı. Bunca yıl Eftalya ona sürekli babasından bahsetmişti ve Anneso yıllardır babasını görmek için can atıyordu.

Eftalya Anneso'ya,

"Anneciğin gökyüzüne gitti. Oradan bize bakıyor ve senin büyümeni izliyor. Babansa, bize mektup yazdığı zaman hep seni soruyor. Ve zavallı adam durmadan çalışıyor ki, tekrar beraber olabilesiniz" diyordu.

Çeşme'ye vardıklarında, onu kucaklamak için kollarını açmış olan yabancı adamı, ilk kez Kapadokya'dan Çeşme'ye geldikleri zaman görmüştü. O yıllarda babası kayıkta çalışıyordu. Hem balıkçılık yapmak hem de çocuk bakmak imkânsızdı. Zaten Eftalya da o zamanlar küçük bir bebek olan Anneso'yu bırakamazdı. Bunları söylemek amacıyla gitmişti Eftalya. Hem böylece çocuk da, babasının durumu ve işleri düzelinceye kadar teyzesiyle kalmış olurdu. Adamcağız elinden geldiğince az ya da çok, gücünün yettiği kadar onlara para da yollamıştı. İyi insandı.

Bir defasında da, bundan iki yıl sonra, kayığı tamir için kızağa çekilince İzmir'e kadar gelmiş, Anneso'ya da hediyeler getirmişti. Onu kucağına oturtup, her şey yoluna girer girmez onu da yanına alacağına ve aile olacaklarına dair söz vermişti.

Eftalya, Getsimani Hanım hakkındaki fikirleri değişmiş olarak, iyi izlenimlerle dönmüştü İzmir'e.

"Seviyor çocuğu. Ona nasıl davrandığını ve onu nasıl kucakladığını gördüm. Şükürler olsun. Endişelenmiştim onun için."

Stravakya, düğün ve çeyiz işlerinde onlara yardımcı olmak için orada kalmıştı. Getsimani Hanım'ın seçkin bir çeyizi vardı. Çocuğu yoktu ama şimdi yeni kocasıyla çocukları olsun istiyordu.

İzmir'deki evde Katina, kan ter içinde ve zor nefes alarak yaktan fırlamıştı. Ancak gördüğü rüya, uyanmış olmasına rağmen devam etmişti. Gözlerini sıkıca kapatıp açmıştı. Hâlâ oradaydı. Anneso'yu kucaklayan bir kadın görmüştü. Pencere altlarında, sağ ve sol taraflarda alçak sedirlerin olduğu bir odadaydılar. Odanın tam ortasında, dantel örtü serilmiş, üzerinde bir tabak ayva tatlısı ve bir tabak da tavukgöğsü duran masa vardı. Altındaysa bir mangal. Arka tarafta, mutfığa açılan bir kapı, sol taraftaysa gri renkli hole ve girişe çıkan başka bir kapı daha vardı. Duvar da, içinde kadının resminin durduğu bir çerçeve ve tam karşı duvar da başka bir kadına ait çerçeveli bir resim daha vardı. Oda, becerikli bir el tarafından düzenlenmişti. Stravakya, masanın üzerindeki tatlıya elini uzattığında, kadın Anneso'yu bırakarak Stravakya'ya doğru dönmüştü. O meleksi yüzü şeytanileşmiş, çenesi büyüyüp bakışları değişmiş ve masanın altındaki mangaldan dumanlar çıkmaya başlamıştı. Kadın, Stravakya'nın elini tutup yanan mangala sokunca, Stravakya avaz avaz bağırmıştı. Onu kurtarmaya kalkışan Anneso'ya kadın öyle kuvvetli vurmuştu ki, kızcağız duvara yapışmıştı. Kafasını duvara vurunca canı yanan Anneso ağlamaya başladığındaysa, kadın zavallı yetimi dövmeye başlamıştı. Hem de hiç acımadan.

Katina çılgık atınca annesi, kurdeleleri ve geceliğiyle yanına koşmuştu. Annesine gördüğü rüyayı anlatınca Eftalya düşüncelere dalmış, Katina'ya, "Sabah rüyası" demişti.

Akşamüstü, Spiro'nun tütün harmanı ve sayımı işleri yüzünden eve geç geleceğini öğrenip bunu fırsat bilen ana kız, Türk Mahallesi'ne gitti. Attarti Ana öylece durmuş endişe içindeki Katina'ya bakıyordu. Eftalya'nın ise düşünceli bir hali vardı. Öylece oturarak birkaç saat geçirdikten sonra gitmek için annesi ayağa kalkınca, Attarti Ana ona gözleriyle tekrar yerine oturması için işaret etmişti.

Ateş, tütün ve içinde kırmızı bir şey olan küçük bir şişe getirdi. Masanın üzerine içi su dolu bir cam kap koydu. Parmaklarıyla tuttuğu bir sopayla masaya vurmaya başladı. Dökülen suyun üç damlasını Katina'nın içmesi için bir bardağa koydu. Bir çinkonun üstünde, kötülüklere karşı yedi bakla tanesi yakmıştı.

Cam kaptaki su ışık aldıkça, sarı, yeşil, mavi renklerde kıvılcımlar çıkarıyordu. Attarti Ana, parmağıyla işaret ederek onlara suyu gösterdi. Eftalya görebilmek için suyun üstüne eğildi. Katina'nın aniden beti benzi attı.

Attarti Ana başladı anlatmaya:

“Yeryüzünün suları içinde, suyu canlandıran, harekete geçiren bir kaynak vardır. Bu kaynağı, varoluşlarından beri ne insanlar ne de hayvanlar görmüştür. Ancak hayvanlar ve insanlar rüzgâra karıştıkları zaman, bu kaynakta serinlerler. Bir zamanlar, çok uzun yıllar önce kadının biri tanrıların ormanında yürürken kaybolmuş. Hava kararınca da, karanlık bir yerde uyumak için'durmuş. Ay çıkıp da ortalığı aydınlatınca, yanındaki su kaynağını fark etmiş ve o sudan içmiş. Daha sonra suda kendine bakmak için eğilince ruhunu görmüş. Ve işte o zaman kaynak onunla konuşmuş.

‘Kimsesiz ana, hiç kimsesiz ana, çocukların nerede senin?’ demiş ve ona bir zeytin ağacının altında birbirine sarılmış iki beden gösterince, kadın çocuklarının öldüğünü zannedip kendini suya atmış ve boğulmuş. O günden beri kadın, o suyun içinde, çocuklarının çocuklarını ve onların çocuklarını bulmak için yolculuk eder dururmuş. Gözyaşları, kaynağın berrak sularına karışmış. Onları bulduğu zamansa ruhu mutlu olur, gökyüzü aydınlanırmış. Onlarla tatlı tatlı konuşur, onları kutsar, onlara ışık tutarmış. İşte böylesine, hepimiz ana deriz, kaynağın anası.”

Attarti Ana durup Katina'ya baktı.

“Kaynak Ana'yla tanışmak için, tek yapılması gereken bu suyun üzerine eğilip bakmaktır.”

Eftalya tekrar küçük tastaki suyun üzerine eğilmiş; ancak yine hiçbir şey görememişti.

“Eğer onu göremiyorsan sen, bu hayatında şanslısın demektir. Eğer görürsen, o seni arıyor demektir.”

Attarti Ana, suyun üzerine istavroz çıkarır gibi bir şeyler yapıp bir taraftan da mırıldanıyordu:

“Tanrılar doğuyor, tanrılar ölüp tekrar doğuyorlar. Ama Kaynak Ana çocuklarını arıyor.”

Katina, “Ana, canım acıyor. Beni çıldırtan bir acı duyuyorum. Neden?” diye sordu ağlamaklı bir ses tonuyla.

Kafasını sallayarak Attarti Ana konuşmasına devam etti:

“Ah, acı! Bağırsaklarında, beyinde acı. Bir can yoğrulurken her seferinde, kaynağın suları taşıp nehirlerle akar. Akıl, melek-

ler, kaderler, kötülük, iyilik ve bilgelik orada yolculuk eder. Ve hiç de barış içinde yapmazlar yolculuklarını. Aralarına soğukluk giriyor, savaşıyorlar, vuruşup parçalara ayrılıyorlar. İşte böylece o nehir hasat biçiyor. Dünyayı yok edebilecek olan güç, gökyüzünü de, yıldızları da yok edebilir. Bu nehirden bir ruh tekrar dünyaya geri dönüyor. Öyle bir ruh ki, içinde nehirdeki her şeyi barındırıyor. Bazıları daha fazla, bazıları daha az. Uzaklarda, büyük toprakların ötesinde, bir zamanlar yıldızlar büyük bir hata yaparak bir hayvanın damarlarını bu nehrin sularıyla doldurmuşlar. O zamandan beri o hayvan nehri arar durur. İşte o hayvana, 'insan' denir. Sadece etrafında hissettiğini ve görebildiğini arar durur. Damarlarına bakmaz, işte bu yüzden de bulamaz. Bazen insanlar doğduklarında bir bacakları olmaz ya da altı parmakla doğarlar. Bazen de doğuştan kördürler. Kaynak Ana'nın doğan ilk kızları, tek kafatasına bağlı, yapışık kafalıydılar. Nehrin kanı, çarklarda sıkışıyor. Orada sular, akacakları bir yol, çıkış istiyorlar ki devam edebilsinler. Evreni sallıyorlar, duvarları sarsıyorlar, her yeri titretiyorlar. İşte, o kadınlara göründü nehir.

Gözlerinden, kulaklarından, ağızlarından çıkıyor nehir onların. Acıdan da beter kimsesizlik, yalnızlık. Farklılığın, tuhaflığın yalnızlığı. Ancak günün birinde gökyüzü yerinden oynadığında, her ikisi de son bulacak. O zaman ne acı kalacak ne de tuhaflık. Çünkü hayvan, bir gün istemeden bulacak o nehri. Nasıl bugün elini sallıyorsa, o gün de bir rüzgâr ona, kanını nasıl oynatması gerektiğini gösterecek ve onu bulacak."

"Ana, benim çocuklarım..." dedi Katina.

"Hangi çocukların?" diye lafa girdi Eftalya.

Attarti Ana, "Çocukların, senden olacaklar. Senin gözlerinin rengini alabilecekleri gibi başkalarınınkini de alabilirler. Senin sesinin aynısı onlarda da olacak ama daha güzel. Senin cesaretini alacaklar ama babalarının cesaretini de alabilirler" dedi Eftalya'nın bu sorusu üzerine.

Gitmek için ayağa kalkmışlardı. Spiro da neredeyse eve dönerdi, saat geç olmuştu.

Evin kapısını açarken Eftalya söyleniyordu:

"Bugün, çenesi düştü Attarti Ana'nın. Kafamızı şişirdi nehirlerle."

Gece uyumak için yatağına uzandığında, gözlerini kapatır kapatmaz yine aynı oda gözlerinin önünde belirdi. Ancak bu sefer

Katina korkmamıştı. Ne terlemiş ne de ürkmüştü. Onu deli eden o baş ağrısına da dayanmıştı. Tekrar, dayaklarıyla ve yarıklarıyla aynı olayı gözüyordu. Ancak bu sefer kendisi de aynı odadaydı. Rüyasında gördüğü, masası ve üstündeki tatlılarıyla, aynı odadaydı o da. Bir tarafta yaralarına ve kötü kaderine ağlayan Stravakya oturuyordu. Katina, kendisini Stravakya'ya yaklaşıırken gördü. Stravakya'yla konuşmak ve kendi sesini duymak istedi.

“Stravakya, Stravakya beni duyuyor musun?”

Stravakya hıçkırıklara boğulmuştu.

Aradan bir iki gün geçti. Saat sabahın üçünü biraz geçe, çalan mutfak kapısını açan Spiro, Anneso'nun elinden tutmuş eşikte duran Stravakya'yı karşısında bulmuştu.

“İsa adına” diyerek telaş içinde merdivenlerden indi Eftalya. Anneso ağlayarak Katina'nın, Stravakya da Spiro'nun kollarına atmıştı kendini. Her ikisi de bitkin, hırpalanmış ve yıpranmış haldeydi. Çeşme'den İzmir'e kadar yürümüşlerdi. Onca yolu yayan gelmişlerdi. Yolda ne buldularsa; bitki kökleri, meyve, onu yemişlerdi.

Stravakya, kemiğine kadar açılmış elinin sarkan etlerini bir bez parçasıyla bağlamıştı. Anneso'nun yüzündeki morluklar hâlâ geçmemişti.

Doktor çağırdılar. Doktor gecenin o saatinde bir at arabasıyla gelmişti, hiç huysuzlanmadan. İş buydu. Stravakya'nın eli düzelir mi, düzelmez mi onu zaman gösterecekti. Elini yıkayıp temizledikten sonra, merhem ve ilaçlar sürüp gazlı bezlerle sardı.

Ertesi sabah Eftalya, Anneso'yu iyice uykusunu alıp dinlensin diye erkenden uyandırmamıştı. Geceyi onun kucağında geçirmişti. Eftalya Teyze'sinin göğsüne kıvrılmış, orada uyuyakalmıştı Annesocuk.

Eftalya mutfığa indiğinde Spiro ve Katina kahvelerini içiyorlardı. Gün doğmuştu. Spiro, iş için evden çıkınca Eftalya da kızıyla sohbet etmeye başladı.

“İyi ki, düğünden önce her şey su yüzüne çıktı. Düğünden sonra olsaydı, geç kalmıştık. Aptal bu kadın. Bir ay daha dişini sıkıp, sinirlerine hâkim olabilirdi oysaki. Tanrı bize yardım etti.”

“Çocukları döverdi kesin. Dayaktan öldürürdü de gene de seslerini çıkartamazlardı bunlar. O bunların kalkıp gideceklerini tahmin bile etmemiştir.”

O anda içeriye, ardiyeden çıkıp gelen Stravakya girdi. Eli eskisi kadar acımıyordu artık.

“Hoş geldin. Otur da şana ekmek vereyim. Anlat bakalım her şeyi, ne oldu ne olmadı.”

Stravakya kurabiyeyi tercih etmiş, Eftalya’nın tüylerini diken diken eden olayları tek tek anlatmaya başlamıştı.

“Vay seni gidi pis katır karı! Adi kadın! Cellat! Ateşlerde yanasın. Analıkmış!” diyerek arada bir Stravakya’nın sözlerini kesiyordu.

“İyi ki oradan kaçmayı akıl edebilmişsin. Tanrı sana yol göstermiş, ışık tutmuş Stravakyam.”

Gözlerini kocaman açan Stravakya Eftalya’ya,

“Katina Hanım bana oradan ayrılmamızı söyledi. Beni omuzlarımdan tutup sarstı” dedi.

Eftalya bir şey anlamamış olsa da, Katina anlamıştı ve korku tekrar geri gelmişti.

Yeni komşu

Pazartesi günü karşıdaki evin pencereleri açılınca oraya birilerinin taşındığını fark etmiştik.

Fula, “Altı yıldır kapalıydı. Kim geldi acaba? Kız Eftalya, Eftalya kimin demiştin karşıki ev için?” diye sordu merakla.

Mutfakta, pastırmalı börek yapan Eftalya,

“Riga’nın” diye cevapladı.

Katina da Despina’yla sohbet ediyordu.

“Dün değil ondan önceki gün yaprak sarmamız vardı, dün yine sarma yedik. Tabii ki, aynı yemeği iki gün üst üste önüne koymaya korktum Spiro’nun. Spiro kızıyor diye değil, onu şımartan Eftalya kızacak diye tüm korkum.”

“Mesela, bugün canı pastırmalı börek çekmiş.”

Cuma günü karşıdaki eve kadınlar gelip camları, yerleri temizlemiş, her tarafı sabunlarla ovalayıp silmişlerdi. Pazar günü eşya dolu bir yük arabası geldi. O gün, taşınmayı seyretmek için Fula sabahın erken saatlerinde gelip yerini almıştı. Camın önüne bir sandalye çekmiş, tek tek bütün mobilyaları inceliyordu.

“Hımm! Şu büfe çok güzelmiş.”

İki dirhem bir çekirdek giyinmiş, leylek gibi uzun boylu bir kadın, evin hanımefendisi edasıyla Rum Mahallesi'nde görününce, bir anda Fula ortadan kaybolmuştu. Merdivenleri koşarak üçer beşer inmiş ve karşıya geçip, kafasına çerçeve düştüğü için yere yığılan kadını kaldırmaya koşmuştu.

"Bu tarafa gelin madam. Sizi kuzinimin evinde ağırlayalım."

Yoğun ısrarın ardından kadın zorla merdivenlerden yukarı çıktı. Onu salondaki, Despina'nın kışının saatlerdir ısıttığı kanepeye uzattılar. Despina geldiği zaman orada oturmayı çok sevdi. Başına ilk önce iki kere kompres yapmışlardı. Başını biraz da pudrayla ovduktan sonra, kadını sorgulamaya başlamışlardı. Nereden geliyorsunuz, kaç tane çocuğunuz var, kocanız ne işle meşguller, evi satın mı aldınız yoksa kiracı mısınız? Tıpkı köpeklerin, ilk karşılaştıklarında birbirlerini tanımak için koklaşmaları gibi onlar da onu koklamışlardı.

Vlastayko Ailesi'nin iki oğlu ve üç kızı, ayrıca Eftalya'nın akrabaları yardım etmiş, böylece Atina civarından Vlasto Hanım'ın taşınma işi tez elden bitirilmişti. Ne de olsa iyi bir mahallede taşınma işi çok fazla süremezdi; etrafa rahatsızlık verilmemeliydi.

Kızlarının en sevimlisi Pari'ydi. Harika bir kızdı.

İzmir'deki ilk günlerinde, sürekli Pari'yle sohbet ediyorduk ve böylece arkadaş olduk.

Taşındıktan üç gün sonra, Bayan Vlasto kocasının yeni patronu için evinde yemekli bir davet vermişti. Çok şık İngiliz porseleni servislere ve ağır gümüş çatal bıçak takımına tabii ki istakoz, dağ keçisi ve yanına da iki tane bildircin yakışır; ancak Bayan Vlasto tavuk ikram etmişti. İki üç tane tavuğu haşlayıp etlerini ayırarak servis yapacağına o, tavukları bütün olarak çatal bıçak kullanarak değil de, ancak elle yenilebilecek şekilde kanatlarıyla beraber pişirmişti.

Bir zamanların önde gelen ailelerinden Vlasto Ailesi'nin adına yakışır bir hayat tarzını, ele güne karşı zar zor yaşatmaya çalışıyorlardı.

Şanssız ve yeteneksiz olan Efharisto Vlasto Bey, ailesinin Atina'da ona miras bıraktığı gayri menkulleri, evleri, işyerlerini, kiraya verdikleri dükkânları yemiş, ardından da yaptığı işlerde başarılı olamamıştı. Karısının çeyizinden kalan ne var ne yoksa hepsini yiyip bitirdikten sonra beş kuruşsuz kalmışlardı. Şükür ki, bilgi ve tecrübesi vardı ve eski bir aile dostunun, onu

rencide etmeden, “Bizim için büyük bir rahatlık olurdu, bizden ve güvenilir birisinin bizi orada temsil etmesi” diyerek önerdiği İzmir’deki görevi hemen kabul etmişti.

Vlasto Bey zeki değildi belki ama düzenli biriydi. Kıyafetlerinde, alışkanlıklarında, evraklarında, kısacası her şeyinde bir düzen vardı. Evraklarını, kategorilerine göre ayırdıktan sonra zarflara koyar ve bu zarfların üzerine içinde ne olduğunu yazardı.

Varlıklı bir aileden olma tantanası tam on beş yıl sürmüştü; ama artık onlar da aylık maaşa bakar olmuşlardı.

Efharisto Vlasto Bey, bilgili ve tecrübeli olabilirdi ama ona ekmegini kazandırabilecek bir diploması, mesleği yoktu. Ne doktor, ne avukat, ne mühendis ne de Yunanca öğretmeniydi. Etnoloji okumuştı. Ne işe yarayacaksa? Ama paralarının olduğu zamanda iyi yapmıştı etnoloji okumakla. Bu tür bilim dallarını da birilerinin okuması gerekir. Ancak sadece zenginler okuyabilir bunları. Sadece, yedikleri önlerinde yemedikleri arkalarında olan zenginler felsefe, tarih ya da ilahiyat okuyabilirler. Bütün bir gün yarı uzanır bir şekilde oturup konuşurlar filozoflar. Bir sürü gerekli gereksiz konuşmaların arasında da arada bir bazı bilgelikler çıkar ve böylece bilimde ilerleme olur.

Atina Belediye Başkanı’nın gelini olabilecek, nadir kızlardan biriyken Pari, Vlasto Ailesi’nin durumunun kötüye gittiği açığa çıkınca ortalıkta görünmez olmuştu. Atina’da hayır işlerine koşuşturan, Evgenos Karisth’in kızı Yulya Vlasto, eskiden delinen çoraplarını atarken, şimdi yamalıyordu. Ama kadın hiçbir şekilde düşüşünü kimselere hissettirmemişti. Uzaktan bakıldığında, asalet ve kibarlık havasını hâlâ koruduğu görülüyordu.

Vlasto Ailesi için İzmir’e gelmiş olmak hem bir hava değişimi hem de yeni bir başlangıçtı. Burada onları kimse tanııyordu. Fula’nın hoşuna giden büfe, halılar, yemek masası ve diğer bütün eşya geçmiş zamanların görkemini ve ihtişamını yansıtıyordu. Ancak, uzun zamandır cilalanmamış, kulplar değiştirilmemiş, yeterince para gerektiren bakımları yapılmamıştı bu mobilyaların.

Çocuklar –Allah uzun ömürler versin– İzmir’deki en iyi okullarda okuyabilirlerdi. İzmir’in iyi okulları vardı. Ancak aylık gelirleri o okullara yetmezdi. Böylece, Vlasto Hanım piyano dersleri vermeye mecbur kalmıştı. Okulunu bitirmiş olan Pari, bir yerlerde işe başlayacaktı. En azından kendi ihtiyaçlarını karşılardı.

Atina'dayken, bir aile toplantısı yaparak çocuklarına ekonomik durumlarının gerçekte ne kadar kötü olduğunu anlatmışlardı. İlk zamanlarda, çocuklar yaşamlarında tek bir değişiklik bile hissetmediklerinden, onların söylediklerini pek ciddiye almamışlardı.

"Aynı evde oturuyor ve aynı yemekleri yiyoruz" diyorlardı. Ebeveynlerinin onların savurgan, sorumsuz gençler olmalarını istemedikleri için böyle konuştuklarını zannetmişlerdi. Aralarından sadece biri her şeyin farkındaydı. O da Pari'ydi. İşte bu yüzden de, İzmir'e varır varmaz iş bulmak için harekete geçmişti.

Günün birinde acı gerçeğe yüzleşen iki erkek kardeşiyse, üniversite okumak için Atina'ya, teyzelerinin yanına gitmiş, ihtiyaçları olan bursları kazanmak için de ellerinden geleni yapmaya çalışmışlardı. Biri mühendislik diğeri ise mimarlık okuyordu. Gelecekte beraber çalışabilecekleri bir iş kurmayı düşünüyorlardı. Artık, eğitim konusunda hata yapmamak gerekiyordu. Lazım olan, işe yarar okullardan diploma almalıydılar.

Pari, Fotini'nin şapkacıdaki eski işine girmişti. Fotini ayarlamıştı ona bu işi. Vlasto Hanım, kızının şapkacıda çalışmasına çok üzülüyordu. Pari'nin küçük kız kardeşlerini de, Merkez İlkokulu'na yazdırdılar. Evin içi kadınla dolmuştu artık; üç kızı, kendisi ve annesi Nine Stella.

Başlangıçta, Vlasto Hanım komşu olarak çok da iyi sayılmazdı. Pek kendinden bahsetmiyordu. Öyle fazla girişken biri olmadığı için sohbet de etmiyordu.

Katina onun için, "burnu kalkık" diyordu. Ama zamanla daha çok kabul görmüştü etraftan. Biz ona alışmıştık, o da bize. Daha sonraları bizim günlerimize gelmeye ve bundan memnun kalmaya bile başlamıştı.

Şerbetoğlu çiftinin çocukları olmuyordu bir türlü. Bir sefer denemişlerdi; ancak sonunda ortalık kan gölüne dönmüştü.

"Bu sefer de sakın bebek kundağı hazırlama, Katina."

Her seferinde kem göze, nazara geliyorlardı. Attartı Ana, sanki kendi kızı için üzülüyormuş gibi üzülüyordu Katina'nın bu durumuna.

Oysa Şerbetoğlu çiftinin Bella Vista'daki evleri geniş ve rahattı. Üç dört tane çocuk rahatlıkla sığardı bu eve. Üç basamaklı girişten hemen sonra Spiro'nun çalışma odası ve oturma odaları vardı. Kanepelerle dekore edilmiş salonlar parti ve kabul

günleri içindi. Küçük kapının arkasında, kutlamalar için hazırlık yapılırken kullanılan küçük bir mutfak vardı. Girişten, merdivenin yanındaki iç bahçeye açılan renkli camlardan yapılmış bir kapı görünürdü. Güneş ışıklarıyla mavi, kırmızı, yeşil renkler saçardı bu kapı. Biz birinci katta otururduk hep. Merdivenleri çıkar çıkmaz büyük bir yemek salonu çıkardı karşınıza. Bütün günümüz orada geçerdi. Yemekler, akşamüstü çayları hep burada verilirdi. Büyük mutfak hemen arka taraftaydı. Ne mutfaktı ama! Bir sürü tencere, tepsi vardı. Bir de, küçük bir merdivenle arka avludaki tavuk kümesine çıkardınız. Yemek salonundan sonra geniş bir koridor sizi yatak odalarına götürürdü. Her bir odada gül ağacından yapılmış, bol raflı ve çekmeceli, tam ortasında bir kilidi bulunan dolaplar vardı. Dolaptaki çamaşırların içine konan lavantaların çokluğu, senin ne kadar iyi ve maharetli bir ev hanımı olduğunun ispatı sayılırdı.

Üst katta, tavan arasında, etlerin konduğu kiler vardı. Pastırmaları, salamları, sucukları ve tütsülenmiş etleri oraya asardık. Bodrum katında ise şarap ve zeytinyağı fıçılarının saklandığı başka bir kiler vardı. İşte bu kadar büyüktü evleri. Ancak, kirli çıkı Eftalya değil bu eve, hiçbir yere sığamıyordu.

“Bu döküntüleri niye saklarsın be anne? At da şunları biraz ortalık rahatlasın. On yıldır oradan oraya taşıyıp duruyor bunları, bir gün olsun lazım olduğunu görmedim. Sen, şaşırıp da bir çöpüne dahi karışma Pari. Ona ev hanımlığını öğretmeye kalkıyorsun sanır, savaş çıkar valla.”

“Ne gibi şeyler topluyor?”

“Ooo! Aklına ne tür gereksiz şey geliyorsa topluyor. İpi kalmamış bobinleri, pudraları bitmiş bozuk kutuları, hediye paketlerinin üstündeki fiyonkları, hatta bir inşaatta bulunduğu mermer parçasına kadar bir sürü şeyi saklıyor. Bu döküntü toplama işinin adını da iyi ev hanımlığı koymuş. Ardiyeden hiç bahsetmiyorum bile! Asıl orayı görmelisin. Artmış, kurumuş boyaları bile atmıyor. Ona, ‘At be anne şunları’ dediğim zaman da bana, ‘Bak görürsün, gün gelir de lazım olunca içine biraz tiner koyarım ben onların yepyeni olurlar’ diyor. Günün birinde aksilik bu ya, tencerenin kulpu yanmış, ben ateşten tutup indireyim diye bir şeyler ararken annem 1887’de başka bir tencereden çıkan

bir kancayı getirip bana vermiş ve ardından da, ‘Bak, gördün mü, ben boş yere bir şey saklamam’ demişti.”

6 Haziran 1896

Yılda bir kere, 6 Haziran’da deniz kenarına gidip, bütün bir gece İncil’den iki dua ve iki ilahi okuman gerekiyordu. Eğer etrafta başkaları varsa onlar da, aynı şeyi yapan, senin gibi *nurlu* insanlardır. Kötülüğün yox edilmesi için birçok kişinin isteği ve yardımı gerekiyordu.

Eftalya’nın üzüntüsünden içi içini yiyor, gözüne uyku girmiyordu.

“Bana bunu nasıl yapar pislik, hiç olur mu?”

Her gece elinde İncil’iyle sahile gidiyordu. Takmıştı Vayça’ya. Hâlâ olayın etkisinden kurtulamamıştı. Annesi Eleni’yi düşünüyordu.

“Öğretmenim, öğretmiştin sen bana. Vay anacığım! Sen değil miydin bana, ‘Çocukları olmayan kadınlardan kork; düşmanca davranan kötü ve kindar insanlardır onlar. Başkalarının çocuklarını gördüklerinde yalancıkta severler; ne kadar çok severlerse, o kadar çok korkmalısın onlardan. Ne tatlı şey, analı babalı büyüsün derken, içlerinden de tüm nefretleriyle canı çıkasica, geberesice derler’ diye söyleyen.”

Sahile varınca bir kayanın üstüne oturup, iyot kokusunu içine çekti.

“Ye bakalım kazıklarını Vayça’nın şimdi.” Ona olan öfkesi geçmemişti daha. Kendi kendine, “Ben ona ne yapacağımı biliyorum. Mahvedeceğim. Dünyanın öbür ucuna da gitse ne çoraplar öreceğim başına, derman bulamayacak. Bugün altıncı ayın altısı.”

Kapadokya’da, o kadar iyi hatırlamasam da, karşında yeni ölmüş biri varsa, aklından tırnaklarını söküp almak, son nefesiyle çıkan ruhunu yakalamak için elinde beyaz bir mendille beklemek, saçlarından bir tutam kesmek geçirdi.

Havaların ısınmasıyla, bütün oğlanlar sokaklara dökülmüşlerdi.

“İsa daha uzun boylu.”

“Allah daha daha uzun boylu.”

Ağacın tepesini göstererek, “İsa taa yukarıya kadar ulaşır.”

“Allah onda da yukarıya ulaşır” diyerek parmak uçlarında yükselmişti küçük Türk çocuğu.

“İsa Allah’ı yer, yer.”

“Hayır, hayır” diyerek tüm kalbiyle acı çeken Türk çocuğu isyan edencesine bağırıyordu.

Bütün bir gece Eftalya dualar okumuş, dalgaları kutsamıştı. Aldığı her avuç sudan dökülen damlalar İncil’in her sayfasını ıslatmıştı. Kötülüğü kovan tüm duaları okumuş, Yüce Krallık’ın semalarında dolaşan tüm ruhlar için dua etmiş ve yıldızları okumuştur. Karanlığın içinde, evrenin büyüklüğü karşısında tüm zayıflığıyla tek başına ağlamıştı. Ve sabah en son yıldız da parlayıp söndüğünde biraz rahatlamış bir halde evine doğru yola çıkmıştı. Evin kapısında sabah sabah onu, uykusuzluktan gözlerinin altı morarmış Dionisya bekliyordu.

“Gene mi? Ne oldu kız Dionisya?”

“Ahh!”

“Ahla, vahla işler yürümüyor. Söylesene ne oldu?”

“Onu boşayacağım.”

Kapıyı açarken Eftalya,

“Otur oturduğun yerde! Geç içeri” dedi.

Spiro’nun sevgilisi...

Şaşıp kaldık o gün Dionisya’nın bize gelmesiyle.

“Ne diyor bu? Spiro da mı? Nerede? Nasıl? Sotiri Çıplak-oğlu mu, onun aklını çeldi?”

Dionisya anlatmaya başladı.

“Geçen gün Sotiri, Spiro’nun tütüncü dükkânına uğramış. ‘Hadi be, gidip eğlenelim biraz’ deyip onu tavernalardan birine götürmüş. Yiyip, içip çalgıcılarla da aralarını yaptıktan sonra sıra, kendileri için oynasın diye dansöze para takmaya gelmiş. Bu olay hoşlarına gidince ertesi gün yine gitmişler. Sotiri peynirci,

Spiro da tütüncü dükkânını kapatıp çıkmış. Bilirsin bu işlerin nasıl olduğunu Eftalya Hanım, o ortamlarda kadın da olur.” Kafasını sağa sola sallayıp dişlerini sıktıktan sonra, “Benimkinin kız arkadaşları” diyerek sözlerine devam etti. “Benimkinin eskilerden kız arkadaşlarır...! Ama gel gör ki, yerin kulağı var! Ben bunların hepsini tavernacı Pipiça’dan öğrendim. Kadınlardan biriyle de Spiro başlamış muhabbete. Ama ne bağlama çekiyor kadına. Karısı Katina’yla boşanmak üzere olduklarını söylemiş. Bunu onlara servis yaparken Pipiça kendi kulaklarıyla duymuş. Kadına, aramız çok kötü dedikçe kadın onu teselli etmeye, onunla ilgilenmeye başlamış. Sonra da ertesi gün aynı saatte buluşmak için sözleşmişler. Yani bugün için. Benimki, kahrolasica da diğer kadınla beraber! Ya işte böyle Eftalya Hanım. Dayanamıyorum artık. Boşayacağım, paket edip yollayacağım onu.” Bunları anlatırken bir taraftan da, salya sümük ağılıyordu Dionisya.

“Kes zırlamayı Dionisya.”

Dionisya gidip de yalnız kaldıklarında, Katina,

“Hay kahrolasica Spiro” dedi.

Üzerinde, temizlenmeyi bekleyen kabaklarla dolu bir leğen olan masada oturuyorlardı. Konuşmadan birbirlerine bakıyorlardı.

“İnsanoğlu değişmez” dedi Eftalya.

“Kimin için diyorsun bunu?”

“Sotiri Çıplakoğlu için.”

“Umurumda bile değil Sotiri.”

“O mikrop ona işlemiş. Kadın düşkün. Değişmez. Aslında bunu baştan beri biliyorduk. Zavallı Dionisya ne yaparsa yapsın, o kadın düşküneydi ve hep kadın düşkün olarak kalacak. Kimse değişmez. Çapkınsan çapkınsındır, kötü huylusyan kötü huylusundur ve uğursuzsan uğursuzsundur. Bu hiçbir zaman değişmez. ‘Zamanla değişir’ diyen kadına da çok yazık. Ömrünü tüketir.”

“Benim derdim Sotiri değil.”

Katina’nın bu cevabına Eftalya sinirlenmişti.

“Umurunda olsun. O, bizimkinin arkadaşı ve ondan çekiniyor. Spiro, Sotiri’den çekiniyor. İşte bu yüzden de bu yaptıklarını tekrarlayacak. Yine gidecek. Bir de bakarsın öteki onu yalancı yerine koyar! Kalk be! Giyin hadi. Takip etmeye gidiyoruz.”

İkisi de giyinip pasaj içindeki Pipiça'nın tavernasına gitmek üzere yola çıktılar. Daha önce o tavernaya hiç gitmedikleri için yerini bulana kadar pasajı iki kez boydan boya dolaştılar. Pipiça'yı arka tarafta, mutfakta tavuklu börek hazırlarken buldular. Odunları yakmış, fırını hazırlamıştı. Pipiça'nın tavuklu börekleri ünlüydü. İzmirli, "Pipiça'nın tavuklu böreğinden yemeye gidelim" derlerdi. Bol para bırakırlardı dükkâna.

Pipiça, müzik aletleri alıp dükkânın sol köşesine koymuştu. Başlangıçta tamburcular, udiler, kemancılar ya da yolu İzmir'e düşen sanatçılara göre değişirdi gelenler. Yavaş yavaş Pipiça da kendi müzisyenlerine ve şarkıcısına sahip oldu. Bunlardan biri Çanakkaleli Rinara'ydı; "Şikâyetçi Rinara" olarak da bilinirdi. Yanında bir de, şarkılarını da yazan Foti vardı. Maniler söylerdi. Bunlar halkın da hoşuna gidiyordu. Ana kız Pipiça'yı yakalamış dürüstlük taslıyorlardı. Katina salya sümük ağlarken, Eftalya da ricalar ediyordu.

"Şerefsiz sürük, çiftlerin arasına giriyor, evimizin direğini bizden alıp beşimizi, bir de karnında bebekle bu kadıncağızı sokaklarda mı bıraksın Pipiçacığım?"

Kalakalmıştı Pipiça. Oturup olan biten her şeyi, ayrıntılarıyla onlara bir güzel anlattı. Ana kızı, tabakların durduğu dolabın yanındaki perdenin arkasına gizledi. İlk önce, giyinip kuşanıp süslenmiş manitalar gelmişti dükkâna. Pipiça hangisinin Şerbetoglu'nun manitası olduğunu gösterdi onlara.

"İşte oradaki. Sol taraftaki."

"Vay be. Bu çok güzel, anne!" Katina'yı korku sarmıştı.

"Bizden daha iyi olabilir ama bizden habersiz. Şimdi fırsat varken onu bir güzel benzetiriz biz. Eğer gecikirsek müdahale etmeye, yandık."

"Şu amcığa bak sen, nasıl da kabarıyor!"

Spiro'nun bu yeni manitası, değirmenciyle ebenin kızı olan Spiro'nun eski manitası Anastasya'yı andırıyordu. Demek Spiro böylelerini beğeniyordu. Böyle kadınlardan hoşlanıyordu. Gözü sürekli kapıdaydı kadının. O kendininkini bekliyordu. Bir taraftan da sürekli, oturuşunu düzelterek vücudunu dikleştiriyor, saçlarını kabartıyordu. Bizimkinin ve Çıplakoğlu'nun eli kulağındaydı. Her an gelebilirlerdi. Eftalya, kadınlara yaklaşan Pipiça'ya işareti verdi.

“Bir erkek mutfak kapısının orada seni bekliyor. Benden sana haber vermemi istedi. Çok yakışıklı biriydi. Gel sana yolu göstereyim” diyerek kadını kandırmıştı Pipiça.

Kadın şaşırmış ama mutfağın dar koridoruna kadar onu takip etmişti. Ve birden, o dar koridorda, neye uğradığını anlayamadan öyle bir dayak yedi ki; ana kız onu bir güzel benzettiler. Katina saçlarından yakalamış tekmeler atıyor, Eftalya da kaba etlerine vuruyordu. Manitanın gıkını bile çıkartmaya fırsatı olmamıştı.

“Fahişe, orospu, kuduz şey, yırtık seni... Bizim elimizden erkeğimizi mi alacaksın?” diyerek bir taraftan hakaretler yağdırırken diğer taraftan da Allah yarattı demeden dövdüler kadını. Pipiça da elindeki yoğurt kabıyla vurarak onlara yardım etmişti.

“Al sana. Aklın başına gelsin de benim dükkânımda böyle şeyler yapmamayı öğren; şerefli kadınlara böyle şeyler yapmazsın bundan sonra.”

Ellerinde top etmişlerdi kadını. Dayaktan perişan olmuş kadını, Pipiça mutfağın arka kapısından çağırdığı at arabasına koyup evine yolladı.

Katina bas bas bağıırıyordu arkasından: “Kocam Şerbetoğlu’na bir daha yan gözle baktığını duymayayım.”

Zamanla olay unutulmuş, Spiro’ya tekrar, yeni baştan büyü yapılmıştı.

“Oh olsun, bize müstahaktı bu. Çok rahat davranıyorduk son zamanlarda” diyerek biri diğerine söylenip duruyordu.

Bir şeylerden fazla emin olmak iyi bir şey değil, hele güvenli hiç değil. Dionisya’ya gelince, o da iyi yapmıştı aklını başına toplayıp taktik değiştirmekle. Kendine sevgili buldu. Sotiri’nin gözlerini açmasını sağlayacak başka bir yol da yoktu.

“İşe yarayıp yaramayacağını, bu işin ne kadar süreceğini bilemezsin. Ama kocanı geri kazanmak istiyorsan denemelisin. Eğer akli başına gelir de sana dönerse senden iyisi yok. Aksi takdirde, bir ömür onun peşinden koşar, âşıkları olduğu düşüncesiyle kendini heba edersin. Ne yapabilirsin ki? Hepsini dövecek misin? Çapkınlar, sağa sola caka satarlar, evlerine geldiklerindeyse eşleri ve çocuklarıyla hayatları saat gibi işler. Eşinin, çocuklarının yeri ayrı, metresinin ayrıdır. Sen o huzurlu ev ortamının sularını bir bulandır bakayım! Bırak da o senin gözünün

dışarıda olduğundan şüphe etsin, o kadar emin olduğu konudan biraz şüphelensin! Bak o zaman neler oluyor! Hemen taktik değiştirir! Ancak, bir şeyler ispat edemedi şüphelenmesi gerekir.”

Dionisya hepsini çok iyi anlamıştı. Zaten daha dünkü bâkire de sayılmazdı. Sadece biraz zevzekti.

Bütün bir gece boyunca düşünüp durmuş, her şeyi en ince ayrıntısına kadar kafasında tartmıştı. “En kötü ihtimal, ben onu boşayacağıma o beni boşar. Nasıl olsa sonunda aynı rezillik değil mi?” Dionisya denemeye karar verdi.

“Kimi bulsam? Kimi bulsam? Katina, acaba bildiğin biri var mı? Hem şöyle iyi biri olsun ki, Sotiri kışkansın.”

“Hiç gerek yok Dionisyacığım. Herhangi biri olması yeter. Sonradan vazgeçmek yok ama! Sotiri’ye gidip de her şey oynadı, diye ağlamak da yok! Dikkat et!”

“Asla” diye cevapladı. Kararlıydı.

Pazar günü öğleden sonra Katina’yla beraber boyanıp süslenmiş, çocuğu da Dionisya’nın annesine bıraktıktan sonra, koca bulmak için kızların piyasaya çıktığı Kai’ye inmiş ve bir aşağı bir yukarı gezinmeye başlamışlardı. Tabii ki sonunda aradıklarını buldular. Gözleriyle bağıırıyordu uzaklardan, “Burada, gel kelepir kadın var, gel al beni!” diye.

Gel gör ki, bu işler ateşle oynamaya benzerdi; Dionisya âşık olmuştu. Girit Sokağı’ndan, kendisi de Giritli olan Sifi, Vasilya’nın oğullarının arkadaşısıydı. Aynı arkadaş grubuyla takılırlardı. Denizciydi. Ne âşkı ama!

Yazıyor...

22 Temmuz 1896

Kayda değer bir şey olmadı bugün... Kibirli Dionisya nazlı yavuklusuyla beraber geldi. Vay anam! Nasıl da iyi anlamışsın onu! Yetmemiş ona, Sifi sevdası ve aşk iksiri... durmadan beraberler...

Her gün, “Eğer kocam yakalarsa kesin beni boşar” diye ağlayıp duruyordu Dionisya.

Annem de ona,

“Seni yakalamasın diye gözlerini kör et adamın. Yemeğine sürekli uyusun diye uyku otundan koy. Eğer kusarsa sakın evden çıkma. Horlamaya başladığı zaman, sevdalını yatağa bile çıkarsan ruhu duymaz!” diyordu.

Kocasının kıskançlığı yüzünden yediği dayaktan Dionisya'nın her yanı mosmor oluyordu ama gene de sevdalisinden vazgeçmiyordu.

Eftalya, "Sakin şaşırıp da başından atma onu. Sana nasihat olsun, kocanı boynuzla ki ona büyü yapmana gerek kalmasın" diyordu Dionisya'ya.

Sotiri, karısından ne kadar çok şüpheleniyorsa, onu o kadar çok kıskanıyordu. İzmir'in bir numaralı çapkını ve kadın avcısı Sotiri, artık Dionisya'nın peşinden koşmaya başlamıştı.

Eftalya, "Bırak dövünsün dursun, son gülen iyi güler! Ona daha beteri lazım aslında" diyordu.

Vayça'nın kalaylanması

Öç almak soğuk yenen yemek gibidir. Öyle denmez mi? Biz de soğuk yedik ama, Vayça onu öyle bir ısıttı ki, hâlâ soğutamıyor. İkizlerden birinin kızlığını Zavo bozmuştu. Diğeri ise kolay lokmaydı. Bütün kadınların kimseye söyleyemedikleri saklayacak bir şeyleri vardır. Erkek kardeşinin hırsız oluşunu, kendisi ve ailesi hakkında söylediği yalanları, Biçikokoların cinayetini ve daha birçok şeyi sayarsan Vayça'nın işlediği günahları saklayabileceği kocaman bir odaya ihtiyacı vardı. Eğer bunlar su yüzüne çıkarsa o *sosyetik* suratını herkesten saklaması gerekecekti. Rezil edilmesi kolaydı; etraftaki kadınların her birine, teker teker gerçekleri anlatsan bu iş olur biterdi. Ama Eftalya'ya bu kadarı yetmezdi. Çünkü o zaman her şey çok çabuk unutulurdu. Şunun şurasında ne büyük felaketler, ne suçlar unutulmuştu; bu mu unutulmayacaktı sanki. Ağzını açıp biraz da abartarak, manava, bakkala ve sağda solda birkaç kişiye söylesen iki gün konuşulur, sonra unutulur giderdi. A, yok! Eftalya onun böyle kolayca yırtmasına izin veremezdi.

Vayça'nın canını en çok ne yakar? Yeğenleri, sosyal sınıftaki yerini kaybetmesi, zenginlerle kurmak istediği ahbaplıkların bozulması... İşte bunlardan biriyle vurulmalıydı Vayça. Tam anlamıyla bir tezgâh kuruluyordu. Roller en iyi oyuncular arasında bölüştürülmüştü; Vasilya, Fula ve Katina... Daha birçokları da bu oyunda rol almışlardı. *Romeo* rolü için, *Aydo* takma adıyla budala Aristarho'yu ve Yahudi kızlarla beraber pirinç tepsi için-

de meydanlarda fahişelere sıcak fıstık satan Nikolaki Avavua'yı seçmişti.

Yoldan geçenlere fıstık şatabilmek için kızlar *zoli musiu, zoli musiu*, diye bağırırlardı.

Nikolaki Avavua da *zoli fıstık, zoli fıstık*, diye bağırırdı. Nikolaki'nin gerçek soyadı Steryopulo'ydu. Okumuş biri olduğuna fahişeleri inandırmak için, okulların önünden geçerken duyduğu "A, vu, av, va" ları ezberlemiş, fıstık satarken de "avavua" diye bağırmaktan sonunda adı "Avavua" kalmıştı.

Ya diğeri; diğeri tabii ki okumuştı! Tabii ki! Güzel sanatlar da müzik okumuştı. Bir yerlerden bozuk bir gitar bulmuş, belki bazıları sevgililerine serenat yapmak ister diye gençlerin peşinde dolaşıp duruyordu.

"Esmerim yanakların gül gibi... diyerek şarkı söylerlerdi, camların altında aşk acısı çekenler. Aristarho da yanlarına gide rek, gitarıyla onlara eşlik ederdi.

"Of be ne felaket!" diyerek halinden şikâyet edince de, "Kes sesini be Aristarho" deyip ona dayak atarlardı.

Oradan, büyük tavernaların olduğu yere giderdi. Meyhanelere girip, arkadaş gruplarının arasına karışarak ortamı neşelendirmek için bir şeyler çalardı. Tabii ki orada da bir güzel dayagını yerdı. Zamanla onu bütün İzmir tanımıştı. Gitarıyla ortalığa çıktığı zaman, ki artık arkadaş gruplarının arasına karışıp onları rahatsız ettiği için birisi gitarına el koymuştu sonunda ama, gene de eline üç beş kuruş sıkıştırıp gönderiyorlardı onu.

Artık insanların yanına gidip, "Bana bir şeyler verin, yoksa şarkı söylerim" demeye başlamıştı.

Her ikisi de, Vayça'nın damadı olmak için biçilmiş kaftan gibiydi. Sanki ona damat olmak için yaratılmışlardı.

İşte gelinler ve damatlar geliyorlar!

Arime adında bir bitki var. Yaprakları küçük olan bu bitki, şahinlerin eşeledikleri toprağın olduğu herhangi bir yerde çok rahat yetişirdi. Şahinler yüksek kayalıklarda yaşarlar ve oralar-daki toprakları eşelerler. *Arime* denen bu bitkiyi bulmak isteyen biri dağlara tırmanmak zorundadır. Rüzgârların yaladığı kayalık tepelerde çok az toprak bulabildikleri için çok nadirdirler. *Ari-*

me'yi bulan, onu gözü gibi saklardı. Eğer *Arime*'yi iyi saklamayı başarırısan senin de görüşün şahinlerinki gibi keskin olur. Önünü, arkasını ve daha_uzakları görebilirsin. Kör bile olsan yine de işe yarar ve görürsün.

Bir de *Maisses* diye; köstebeklerin çiğneyip yuvalarına tükürdükleri bir tür kök olan uğursuz bir bitki vardır. Bunu bulan, üç kere kendine tükürüp kötülüğün ona bulaşmamasını sağlayacak sözleri söylemelidir. Bundan gelecek olan kötülük tam bir felakettir. Her şeyin tersten görülmesine neden olur. İyiyi kötü, kötüyü iyi görmeye başlar bunu bulan. Gözleri gördüklerini değerlendirip ne olduğunu anlayamaz. Bu kişiye kırmızı bir şey gösterip “Yeşil bu” dersin, o da sana, “Evet, yeşil” diye cevap verir.

“Eşekler uçar” desen, o da hemen onaylayıp, “Evet, uçar” der. İyice aptallaşır ve sürekli güler. Bu bitkiyi bulmak, *Arime*'yi bulmaktan daha da zordur, eğer kazların yoksa tabii. Kazlar toprağı gagalayıp bitki köklerini, solucanları ve kurtçukları çıkarırlar. Gagaları bu bitkiye değince, tüylerini kabartıp gıklayarak kafalarını sallarlar. Bu bitki baş döndürüp saçma hayaller görmene sebep olur. Eğer *Maisses*'i afyon ya da anasonla karıştırırsan nalları dikersin. Doğru kullanılırsa, yeşilimsi bir macun elde edilir. Tehlikeli bir bitkidir. Panzehiriyse *Arime* otudur.

Vasilya, ertesi gün Fasula'daki manava lahana almaya gitmişti. Etli lahana yapacaktı. Vasilya lahanayı ikiye böler, açtığı boşluğa baharatları, kavurmayı, taze otları ve pirinci ayrıca koyardı. Tekrar üstünü kapatıp hepsini tencereye doldurur ve kaynatırdı. Vasilya'nın yemeklerinin lezzetli olmasının sebebi kısık ateşte pişmeleri idi. Tencerenin altında topu topu tek bir odun yanardı, bu yüzden de lahananın pişmesi saatler alırdı. İkinci sırrı ise kapağını kapattıktan sonra tencereyi bir daha açmamasıydı. Kaynatmak için hangi yemeğin ne kadar suya ihtiyacı olduğunu göz kararı belirler ve o kadar koyardı. Bu tecrübesi sayesinde, yemek pişerken evden çıkıp gözü arkada kalmaksızın, iki, üç saat mahallede olup biteni takip edebilirdi.

Daha yeni evinin hanımı olmuş kadınları yemek pişirirken izlersen başın döner; tencerenin kapağını durmadan açıp kapatırlar. Yemeğin tadına bakarlar. Tuz atıp tekrar kapatırlar kapağı. Tekrar açar, bu sefer de su katarlar. Hadi bakalım yine en baştan aynı şeyler. Bütün bir günü bir tencerenin başında döne-rek geçirirler ve saçlarına yemek kokuları siner.

Vayça manava girdiğinde, Vasilya lahanaların olduğu yerde sağ eline bir lahana almış, onu top gibi oynatıyordu. Birini bırakıp diğerini eline alıyor, en iyisini bulmak için uğraşıyordu.

Uzaktan bakışlarıyla selamlaştılar. Vasilya, Eftalya'dan söz açıp onun hakkında ileri-geri konuşmaya başlayınca, Vayça'nın ilk baştaki mesafeli ve soğuk tavrı bir anda yok oldu.

Vasilya,

“Şöyle yaptı, böyle dedi... duyuyor musun ne yaptı bana, ne dedi bana...” diye başladı anlatmaya.

Bu durum Vayça'yı mutlu etmişti. Ne de olsa düşmanının düşmanı dostu sayılırdı. Öpüşerek ayrılırlarken, detayları ve daha fazlasını öğrenebilmek için onu kahve içmeye davet etmişti. Çok fazla zeki sayılmazdı.

O günden sonra Vasilya, elinde tatlılar, ayva pestilleri, incirler ve yeni havadislerle Vayça'ya gidip gelmeye başlamıştı. Vayça'nın en sevdiği tatlı, rulo halindeki yufkaları küçük küçük dilimlere ayırarak yapılan ve baklavaya benzer bir tatlı olan kurkubin-yaydı. Vasilya bir gün, Vayça'nın kunduracı kocası evde yokken onlara koca bir çanak dolusu lezzetli, bir lokmada yutulan, küçük kurkubinyalardan getirdi. Kahvelerini de alarak karşılıklı oturmuşlardı; Vasilya, dişinin çok ağrıdığını, şiştiğini ve diş doktoruna gitmesi gerektiğini ancak korktuğunu anlatıyordu Vayça'ya. İkizler onu, dişinin ağrısını dindirmek için, suratını çevreleyerek kafasına bağladığı mendille görünce gülmekten helak oldular. Kahvesinden bir yudum aldı Vasilya ama, kurkubinya yiyemedi. Kurkubinyaları Vayça ve yeğenleri yalayıp yutmuş, kunduracı için bir tane bile bırakmamışlardı. Kalsaydı ne olacaktı ki sanki!

Damatlar, Biçikokoların Fasula'daki evlerinde yapılacak nişan için, kendini onlara *aracı* olarak tanıtan Fula tarafından davet edilmişlerdi. Aptalları ikna etmek ne zor iştir! Bin bir zorlukla kandırabilmişti onları ve sonunda gelmişlerdi. Yeni takım elbiselerini giymiş, berberde tıraş olup parfümlendikten sonra, ellerinde çiçeklerle, iyi aile kızlarını almak için gelmişlerdi. Ve aldılar da.

Ertesi sabah İzmir, horozların ötmesiyle, Biçikoko Hanım'ın, çulsuzları, uğursuzları, getirdikleri fısıkları kafalarına fırlatarak evinden kovarken attığı çığlıklarla çalkalanmıştı. Düğün yapılmıştı. Sadece dini nikâh töreni gerçekleşmemişti.

“Spirom benim, paşam benim, kocam, efendim benim! Ver ceketini bana, sana oturup biraz rahatlanan ve dinlenmen için meze hazırlayayım, nargile getireyim.”

Nasıl alıştıırırsan öyle giderdi. Spiro da artık nargile tütürüyordu; alışmıştı artık ve isteyerek içiyordu nargileyi. Böyle bir kadınla evlendiği için çok şanslıydı. Kocasının gözlerinin içine bakıyordu. El üstünde tutuyordu Spiro’yu. Ya pişirdiği yemeklere ne demeli! Sucuk köfteler, alinazikler!

“İzmir’in en iyisi benim karım.”

Ne de yatakta bu kadar şehvetlisini görmüştü. Bu kadın, ateş topu gibiydi. Ya ev işlerine ne demeli? Karısı herkesten daha iyi Türkçe konuştuğundan, Türklerle yapılan ticaretle o ilgileniyor ve hatta dükkânı tek başına çekip çevirebildiği için Spiro’nun işini de oldukça rahatlatıyordu. Hatta Türkçe konuşan gelin yüzünden, ortağı bile daha yumuşak başlı olmuştu ona karşı. (Mutlaka Türk bir ortakları olmak zorundaydı.) Katina’nın, Spiro’nun işlerine bulaşması biraz da kendiliğinden olmuştu. Ancak asıl sebep, ölümün kocasının peşinde olduğunu öğrenmiş olmasıydı.

Bir cuma günü, elindeki kâğıtları fırlatarak, “Allah korusun!” diye bağırmıştı Katina.

“Koş ana, gel de gör! Bugün maça valesiyle çaķıştı.”

Eftalya kâğıtlara bakarken, kötülük yaklaşıyor, diye düşünmüştü.

“Bir şeyler yapmalıyız. Yarından itibaren dükkâna sen de gidiyorsun ki işi öğrenesin. Bütün işi. Orada ne, nasıl yürüyor her şeyi öğrenmen lazım. Girdiyi çıktığı, gizliyi saklıyı; ne varsa hepsini bilmelisin. Çünkü bizi bu kâğıtlar kurtaramaz. Bakalım ne yapabiliriz.”

“Maça valesiyle sekizli. Maça valesiyle sekizli.” Bütün bir gece gözünü kırpmadı Eftalya. Maça valesiyle sekizli vardı ve kafasının üstünde kara yılanlar dolaşıyordu.

“Kurtuluşu yok. Bu felaketle savaşılmıyor, uyanık olmak lazım. Ne tür bir bela gelecek Hristiyan’ın başına? Ne tür bir felaket bizi bekliyor? Niye bir gün olsun rahat yüzü göremiyoruz, Tanrım!”

Uyumak için diğer tarafa döndü.

Sabah erkenden, bürosu Kartie'de olan ve şehrin önemli kişilerinin, hatta Karamanların bile, davalarını üstlenen avukata gitmişti. Avukat, yüklüce bir ücret karşılığı onu görmeyi kabul etti. Elindeki silgiyle oynuyordu; onu parmaklarının arasında döndürüp duruyor, bırakıp tekrar eline alıyordu. Gelinciğinkine benzeyen küçük gözleri ve yuvarlak gözlükleri vardı.

"Hayır. Çocuksuz eş, mirastan faydalanamaz, artı az bir kısmı varlığın vesaire, vesaire... Az miktardaki para kontrol edilemez."

Katina, "O az miktarla yaşayabilmek için koştur dur artık" dedi içini çekerek.

Ertesi gün Katina, tütüncü dükkânında işe başlamıştı.

"Sana yardım edeyim, ciğerim benim. Son zamanlarda zayıfladın. Gelmekte geciken tütünlere mi sıkıldı canın? Spirom benim! Gelir iki gözüm, gelir... Nereden geliyorlar? Sorabileceğimiz biri var mı?"

Sora sora ve olan biteni dikkatlice izleyerek, kısa sürede ürünleri, onları tartmayı, ödemelerini aksatanları, hesap kitabı ve toplamayı öğrenmişti. Çuvallara rahat tırmanabilmek için pantolon giyiyor, saçlarını da küçük bir fesin altında topluyordu. Tam on sekiz yaşındaydı. Dürüst bir tüccar olmuştu. Türkler, dillerini diğerlerinden daha iyi konuşan bu hanımefendiye gitmeyi tercih ediyorlardı.

"Türk kızı olmalı. Gidip de nereden evlenmek için bir Hıristiyan bulmuş ki?" diye düşünüyorlardı. Hem de ona okka başına daha iyi bir fiyat veriyorlardı.

Zaman geçip gidiyor ama açılan iskambil kâğıtlarında bir türlü iyi bir şeyler çıkmıyordu.

"Maça kralı, maça valesi, sinek sekizlisi, ölüm." Katina'nın aşk meşk için zamanı yoktu artık. Âşığını bırakmıştı. Onun yerini ticaret almıştı artık. Satış yapıyor, pazarlık ediyor, alıyor, satıyordu. Âşığı, iki üç kez dükkânın önünden geçmiş, karşıdaki köşede dikilerek Katina'yı seyretmişti. Ancak Katina'nın başka aşkları vardı artık.

"Ay, rahat bırak be sen de. Şimdi tam yoğun zaman!"

O sene gemilere yüklenen tütün her zamankinin üç katıydı. Katina, işlerin en yoğun zamanında kocasının yardımına koşmuştu.

Bir gün tartıların üstüne oturmuş, elinde sardığı sigarayı tütürürken, dükkâna uğrayan Nina Şerbetoğlu Hanım'la yüz yüze gelmiş, ne yapacağını bilememişti.

“Deniyorum” dedi sakince, “acaba verdiğimiz paraya değmiş mi diye.”

Ancak o para, Şerbetoğlu’nun parasıydı. Ne kadar kazanmak için uğraşırsan o kadar çok kaybediyorsun. Para tekrar Şerbetoğlu Ailesi’ne geri gidiyordu. Sadece nakit para yönlendirilebiliyordu. Sahibi olmayan, cepten cebe gezen liralara. Onlara da göz koymuşlardı. İçine tütünleri yığdıkları deponun arkasında paraların saklandığı bir çekmece vardı. Kasanın anahtarını Spiro, pantolonuna bağlı kalın zincirin ucunda taşırdı.

Spiro’yu 1 Ağustos’ta gömdüler. Vücudundaki bıçak darbeleri görünmesin diye onu çiçeklerle donatmışlardı. Her şeye baştan başlayabilmeleri için, sadece kasanın çekmecesinden çıkan, üç bin sekiz yüz yirmi üç liralara vardı. Bu kadarı da bir şeydi. Bu paralarla Beaute için bir yer alınmıştı. Böylece başlarını sokabilecekleri, kendilerine ait bir çatıları olmuştu. İki ay önce sine kadar Spiro’yla beraber yaşadıkları evden ayrılırken gizlice alıp getirdikleri eşyayla üst kattaki iki odayı doldurmuşlar; gümüş takımlar, servis takımları, tatlı tabakları, peçeteler, masa örtüleri, çeyizlik çarşafarla dolu iki bavulu, büfeyi, halıları ve Spiro’nun varlığından bile haberdar olmadığı birçok eşyayı bu iki odada depolamışlardı.

“Komodin nerede Katina?”

“Tamirde, Spirom.”

“Yemek masası nerede Katina?”

“Cilada, Spirom.”

Yahudi bir kız duvarları temizlemeye gelecek bahanesiyle, salondaki eşyayı evden çıkartıp depoya kapatmışlardı. Cenaze töreninden iki saat sonra evini geri almak için içeriye giren Nina Hanım, etrafta fazla bir şey göremediğinden olsa gerek, sadece kıyafetlerini alıp gitmelerini istemişti onlardan. Son iki ayda, evdeki hizmetçiyi de, Spiro’nun yemeğini durmadan yıkanıp önüne konan aynı tabaktan yediğini görmesin diye işten çıkarmışlar ve beklemeye başlamışlardı. Her an ölebilirdi, eli kulağındaydı. O daha hayattayken onun için ağlamaya başlamışlardı bile.

“Zavallı.”

Ertesi günden itibaren, Şerbetoğlu işletmesinde işler ters gitmeye başlamış ve gerçekten de Spiro, zavallı olmuştu. Padişah, o sene tütünleri kendisinin seçeceğine dair bir ferman çıkarmıştı. Tütün, Türklerin tekeline geçmişti artık. Olabilecek en kö-

tü şeydi bu. Tütün tüccarları, başpiskoposu da çağırarak bu konuyu tartışmak için toplanmışlardı. Ancak Türkler, bölgedeki en büyük tütün üretim alanına sahip olmayı kafalarına koymuşlardı bir kere. Tütün işinin Türklerin tekeline geçmesi gerekiyordu ve öyle de olmuştu.

Binlerce lira zararları olacaktı. Tütün Türklerin tekeline geçince büyük servetler yok olacaktı. Ancak, akılsız çocuk Spiro Şerbetoğlu'nun sinirden gözü dönmüş ve bu konuda tek bir söz bile duymak istememişti. Diğer tütüncüler ne isterlerse onu yapsınlar, arzu ederlerse başlarını eğip kabul etsinlerdi bu durumu. Ama o, eskiden olduğu gibi tütünleri vergisiz yükleyecekti. Ne tütünün Türklerin tekeline geçmesi için ne Sultan için ne de gümrük için oy vermişti. Akşam limandaki gemilere tütünü yüklemişti. İşin yolunda gitmesi için bizzat kendisi de limandaydı! Ah Spiro ah!

Yeni çıkan kanunun yumuşamasını beklemedi aptal! Bildirinin hemen ardından yasayı delmeye kalktı. Ah Spiro ah!

Gümrük memurlarını biraz besledik mi, onlar gene görmezden gelir ve her zamanki gibi, hatta daha fazla yükleme yaptık. Ah Spiro! Sanki ilk kez mi olacaktı böyle bir şey?

Pazartesi sabahı saat altıyı çeyrek geçe, Spiro iş için henüz evden çıkmıştı ki, yan taraftaki küçük kapı üç kere çalındı. Eşik-te Attarti Ana duruyordu. Rum Mahallesi'nde, hele Kartie'de, bir Türk kadın pek dolaşmazdı. Oralarda farklıydı. Sadece kaymak, yumurta, peynir ve zerzevat satmak için dolaşan Türk çarşısının bakkallarını görürdün.

Attarti Ana, yüklü bir eşeğin arkasına takılıp gelmişti. Avludan öteye geçmedi. Elini, hiç konuşmadan elbisésinin içine sokup bir avuç toprak ve bir de Hristiyanların muskasını çıkarıp masanın üstüne bıraktı. Omuzlarından tutup Katina'yı, üç kere bir şeyler mırıldanarak sarsmış ve bunu üç kez daha tekrarlayıp gitmişti. Zavallı ana.

*Aynı akşam, bir mum yakıp beklemeye başladık. On iki, on ikiyi yirmi geçe, iki, iki buçuk, üçe çeyrek var. Spiro'yu sabaha karşı saat dörtte getirdiler. Bir Türk'ün bıçağıyla can vermişti. Kanıyla boyanmıştı tütünler.**

* Defterde Spiro'nun ölümünün anlatıldığı 34. sayfada, büyük bir ihtimalle üzerinde Spiro'nun kanı olan çok eski ve parçalanmış bir bez parçası var.

Onun kaderi erken ölmekti. O günün akşamı gümrük memurları onu bıçaklamıştı. Çünkü kanun yeni çıkmıştı! Ah, boşu boşuna gittin be Spiro! Ah Spiro!

Şimdi hangi kadiya gidesin ki? Kime bağirasın? Nasıl hakkını arayasan? Biz kendi vatanımızda hakkımızı arayamıyorduk. Köle gibi yaşıyorduk kendi memleketimizde. Beylik ayağının altındaki karıncalar gibiydik.

İkinci Evlilik

Her şey sil baştan!

Yazıyor:

Saraylar, köşkler için fakir mahallelerden çıkmıştık. Hayallerimize kanatlar takmış ve külötlarımızı ipek yapmıştık.

Apostolido Hanım'ın annesinin de dediğı gibi, tüyleri dököl-müş kargalar gibiydiler.

Dulların listesi yapıldı.

"Simeonlar'ın Vasisi Daneli'ye ne dersin? Üç yıldır dul. Üç tane de kızı var. İyi durumda olduğunu söylüyor."

"Güçlü, diri mi gözücüyor?" diye sordu Katina.

"Yok be! Hâlâ dayanıyor derken o bunu kastediyor" diyen Eftalya, parmaklarını birbirine sürterek para işareti yapmıştı. Defterin sayfalarını karıştırdıktan sonra,

"Evet, devam ediyoruz. Hayvanları, zeytinyağı üretilen bir yeri ve Harlpaki'de birçok arazisi var."

"Hıh, Harlpaki'de ha! Aman ne yer" deyip yüzünü buruşturan Katina'ya Eftalya ters ters baktı.

"Yusuf Regolato. Gemisi var. İki kez dul kalmış."

"Üçüncü de gider artık. İkisini gömmüş. Uğursuzun teki o. Almam ben onu."

"Doğru söylüyorsun. Onu sildim. Peki kör Evgenio nasıl?"

"Kör mü? Yok daha neler! Bana, Bayan Kör mü desinler? Onu sen kendine al!"

Son zamanlarda Katina iyice havalanmış, dili uzamıştı. Bazen Eftalya bile ondan çekiniyor, hatta artık onu kontrol edemediğinden ve avcunun içinde tutamadığından yakınıyordu. Günün birinde, kendi soyu sopu büyük okullarda okumuş gibi sanki, eğitimsiz olduğunu düşündüğü papazın oğlunu bile almayacağını söylemeye kadar götürmüştü işi. Eftalya bir an için duyduklarına inanamamış ve yanlış duyduğunu zannetmişti. Ne demişti bu kız böyle?

“Baksana bana sen, birbirimizi de mi kandırmaya başladık artık? Senin hangi deden okumuş ki büyük okullarda? Beş parasız, etrafta dolaşan seyyar satıcının teki değil miydi Tanasi, Şerbetoğlu Hanım? Elinde makaralara sarılı kurdelelerle panayırları gezmez miydi, beş parasız Tanasi, senin o ‘unutulmaz deden’, Şerbetoğlu Hanım? Bu aralar fazla arkadaşlık ediyorsun galiba, dengesiz Lefkotea’yla? Yok onu istemem, yok bunu istemem. Onlar seni isterler mi, sordun mu bunu onlara hiç? Onlarda ne türlü kusur yaratalım ki seni alsınlar? Kendine gel! Eğer beni bir şeylere inandırmak istiyorsan bâkire olduğuna inandır ki, seni evlendirmem daha kolay olsun.”

Katina’nın bu krizleri fazla sürmemiş ve ertesi gün kendine gelmişti. Defteri alarak isimlere tekrar bir göz attı. Gerçekten de genç, güçlü ve sağlıklı bir kocası olsun istiyordu. Ancak o bir duldu. Ve dullar dullarla evlenmeliydi. Diğer kadınlar, en başta da Fula, gözlerinin oyulmaması için bu kanuna uymuştu.

O akşam tesadüfen Karaman’ın yeni bir fayton aldığını duymuştu. İzmir’de, bir benzeri daha olmayan iki tane atı olduğunu ve evine girip çıkan insanların hepsinin de üst tabakadan olduğunu öğrenmişti. Karamanlar şehirde nüfuz sahibiydiler. Onlar karar vermeden hiçbir şey olmazdı İzmir’de. Lefkotea, “Hatta Sultan bile şehirde neler olup bittiğini öğrenmek istediğinde Karamanlara sorar” derdi. Tiyatroda bile sahnenin hemen yanında özel locaları vardı.

Spiro’yla tiyatroya gittiğinde, gösterinin sonuna kadar zor sabretmişti. Sahnede, ne dediğini bile anlayamadığı şişko bir kadın çığlık atıp durmuştu. Eğer eski mahallede böyle biri olsaydı, bu çığlıklarla kimse ona kafa tutamazdı kesin. Seyircilerin çoğu, sahneden çok birinci locayı izlerdi.

Loca’da sırtı dimdik, sahnedeki gösteriyi seyreden şık ve havalı bir kadın oturuyordu. Üflesen düşecek gibiydi. Ara verildiğinde onu yakından görmüştü. Bir sürü küçük düğmeleri olan,

ince organzeler içinde mis gibi Fransız parfümü kokuyordu. Bakışları öyle tatlıydı ki, sanki işlediğin türlü günahların için seni affediyormuşçasına bakıyordu. Onu koruyup, etrafında koşuşturup, oturması için yer bulmak, serinlemesi için su getirmek, kısacası ihtiyacı olan hiçbir şeyi eksik etmemek için hizmet edip, etrafında fır dönmek gelirdi içinden.

Bu bayan, Konstantino Karaman'ın eşi ve aynı zamanda yağ ve kumaş tüccarı İstanbullu Stefano Kratero'nun, İzmir'in seçkin okullarından biri olarak bilinen Kız Okulu'nda okumuş kızı Violeta Karaman'dı. Acaba yanındaki Konstantino Karaman mıydı? O olmalıydı. Onu hatırlamaya çalıştı ancak aklında ona ilişkin bir şey kalmamıştı.

Bu zenginliği ve bilgiyi, Lefkotea'nın da söylediği gibi, sonsuz cazibesıyla kazanmıştı. Canavar gibi bile olsa onun gözünde bin ilahı. Kalemını tükürüğüyle ıslatarak deftere, "Yedi numara: Konstantino Karaman" yazdı.

Ertesi gün, bir at arabasına binerek Memeta'ya gitti.

"Kâğıt falı açsana Memeta."

Türk kadın, üzerindeki fazlalıklardan kurtularak bağdaş kurup oturdu.

Kupa papazı ve kupa ikilisi merkezde bir aradalar. Kilit figürlü kâğıdın yanında yabancı bir kadın çıktı. Yardım. Sinek, güneşi ve suyu ayırdı. Çok uzağa da kuleli bir mezar açıldı. Katina'nın üstüne ise ay figürlü kâğıt çıkmıştı.

"Zorluklar var" dedi Memeta.

Harcayacağı çaba ya da emek onu ilgilendirmiyordu. Zengin ve nüfuz sahibi bir soylu olmayı kafasına koymuştu ve olacaktı. Biraz ötede, Katina için açılan kâğıtlarda, karo üçlüsü ve bir vade vardı.

"Başaracağsın" dedi Memeta ve güldü.

"Allah aşkına söyle! Niyetin ne?"

Memeta bir torbayı *gerekli malzemelerle* doldurup hazırlamıştı. Katina, Memeta'nın yanından bol miktarda afyon, bitki ve iplikle ayrıldı.

"Sanki kaybedecek bir şeyim mi var? Ayıbın yarısı benimse, yarısı da onların. Nene demez miydi, 'Cesareti olan kazanır' diye? Ben de deneyeceğim."

Yürürken bir an, içini korku sardı. Kendisini, Violeta Karaman'ın yerine koymuş ve ister istemez, bütün İzmir'in de yapacağı gibi onu kendisiyle kıyaslamıştı.

“Aa, siktir et İzmir’i. Kim seni becersin; Karaman mı yoksa Kör Evgenio mu? Hem ikisi de sonradan horlamıyor mu sanki?”

Sonunda, İzmir’in en iyi arabası kiminse onun becermesine karar vermişti.

“Kimi alırsan al sonunda hepsinin bir kusuru yok mu sanki? Olmaz olur mu? Deneyeceğim.”

Ancak ondan önce Despina gelin olmuştu

O gün, öğleden sonraki gün toplantısına, sağır annesi Zapfo’yla beraber Fula, Dionisya, kızı Pari’yle uzun boylu, zayıf komşu ve daha sonra da, hakkında bir şeyler söylenir de orada olmaz endişesiyle koşturarak gelen Vasilya onları ziyarete gelmişti. Kavga eden oğullarını birbirinden ayırmak için uğraşırken geç kalmıştı Vasilya.

“Benim çocuklarım birbirlerini çok seviyorlar. Nasıl da sahip çıkar Minam, Perikles’e” diyordu Vasilya.

Aslında Mina gördüğü her yerde Perikles’e tekme tokat girişiyordu; ama kol kırılır yen içinde kalırdı.

Baklava ve kavanozdaki fıstık tatlısından kaşıkla servis yapıldı.

Vasilya’nın doğurduğu erkek çocuklarından, ki zaten hep erkek doğurmuştu, sadece dördü hayatta kalmıştı.

Bu akşamüstü mangal kömürü yüzünden kavga etmişlerdi. Hava çok soğuktu ve mangalın yakılması gerekiyordu. Laf atmalar, itiş kakış derken birden ciddi bir kavgaya tutuşmuşlardı. Zaten onlar birbirlerini incir çekirdeğini doldurmayacak sebepler yüzünden bile bıçaklardı. O gün de, biri diğerinin kusurlarını yüzüne vurmaya başlamış, ardından da konu Göztepe’deki küçük arsaya gelmişti. Ve işte o zaman kavga alevlenmişti.

O sırada, Eftalya’nın gününe gitmek için acele eden Vasilya, olayın daha da büyüyüp çığından çıkacağını görünce şok geçirmiş, eline kemeri alıp bağırarak aralarına girmişti. Eline ne geçerse onlara fırlatmıştı; elbise, kül tablası, tabak, kemer...

En sonunda, “Ne haliniz varsa görün. Ben gidiyorum. İster seniz soğuktan geberin. Ölün de ağlayanınız olmasın. Kendi canlarım beni mahvettiler. Sizi yıkadım, temizledim, besledim.

Sizi büyütebilmek için kan kustum. Ateşlerde yanasınız, serseriler. Sizi doğurduğum güne, saate lanet olsun” deyip çıkmıştı evden.

“Oğulların çok iyiler, Vasilyacığım.”

“Şansları iyi olsun” diye cevapladı Vasilya.

Ardından yine Melpo ve çocuğu hakkında konuşmaya başladılar. Zavallının kötü kaderine gülüyorlardı.

Vasilya başladı konuşmaya:

“Demek Melpo o budalayı yıkayıp oynasın diye sokağa yoladı! Ne oynayacaksa! Diğer çocukların hepsi onu itip kakıp tekmeleyince pis suların içine düştü.”

Fula onun dediklerini onayladı.

“Evet, evet.”

“Zavallı Melpo da baştan ayağa tekrar yıkadı onu.”

Fula kendini tutamadı.

“Ha ha ha!”

Eftalya, bu sefer konuşulanlara katılmamıştı.

“Gülme. Gülme komşuna gelir başına.”

“Ne gelebilir ki benim başıma. Benim doğurduğum çocuk sapasağlam.”

“Çocuklarının çocukları olmadı ama henüz.”

“Tahtaya vur!” diye bağırıldı ve ardından da masaya vurdu Fula.

“Uğursuz! Eğer Despina’nın çocuğu aptal doğarsa bunun sorumlusu sensin!”

Fula, eğer Despina’nın henüz olmayan çocuğu, olur da sakat doğarsa, şimdiden suçu üstüne atabileceği birisi olsun diye Eftalya’ya çıkıştı ve sinirle üç kez daha masaya vurdu.

Vlasto Hanım’ın annesi, “Kim o?” diye sordu.

Bütün bu söylenenler ve konuşulanlar Fula’ya yetmemişti. Hâlâ özürlü çocuğun annesi hakkında konuşmaya devam ediyordu.

“O doğurdu öyle bir çocuğu.”

“Onun suçu ne Fula? Eğer seçme şansı elinde olsaydı özür-lü bir çocuk seçer miydi hiç? Kasapta rastladığımda hep en güzel etleri seçerken görüyorum onu. Eğer bebeğini de seçebilseydi, en iyisini seçmez miydi? Ama bu tür şeyler Tanrı’nın işi. Kim bilir, niye bu hayatında ona böyle bir ceza verdi? Hayatı tam bir cehennem çünkü. Zavallı kadın, onu çok da seviyor; ne de olsa evladı.”

Sohbet konusu, Fula'ya, Despina'ya talip olan yeni damat adayına dönmüştü. İsaydi pek de genç sayılmazdı. Despina'dan neredeyse on beş yaş daha büyüktü. Ancak bugüne kadar, özellikle de berber dükkânına gelen müşterilerden, karşılına çıkan damat adayları arasında en iyisi oydu. Berber dükkânı erkeklerin uğrak yeri idi. Ermeni Mahallesi'nin üst tarafındaki eski Tabakhane'de, müşterileri de o civardan olan, bir dükkân dı bir zamanlar. Ancak akıllı Fula, kocasını daha kozmopolit bir sokağa taşınması için ikna etmeyi başarmıştı. Çok zenginlerin olduğu yere değil ama en azından sakinlerinin kendilerine ait işyerleri olan bir sokağa taşınacaktı berber dükkânı. Berbere gitmek için insanların evlerinden çıkmaya üşeneceklerini ancak işyerlerindeyken hemencecik yanı başlarındaki berber dükkânına gitmeye üşenmeyeceklerini düşünmüştü Fula. Ve haklıydı. Dükkân aramaya başladılar. Epaminonda Karpidu Bey için, yıllardır alışmış olduğu dükkânını ve onu seven bir sürü müşterisini bırakıp karısının isteğine "evet" demesi çok zor olmuştu.

"Şu halimiz gayet iyi be kadın."

"Hiç de değil" diye cevap verdi Fula. "Sabahtan akşama kadar elinde ustura, sabırla Ermenilerin ve cellatların sana sakal düzelttirmesini bekleyerek uğraşıp duruyorsun. Bu yüzden işin kesat senin. Cellatların sana niye ihtiyacı olsun ki? Onlarda seninkilerden daha keskin usturalar var."

Ana kız, söylene söylene en sonunda adamı ikna ettiler. Adamın onlara "evet" demesinin en büyük sebebiyse dırdırlarından kurtulmaktı. Demircilerin olduğu yerde, dul Karapanayoti Hanım'ın sahibi olduğu büyük, güzel hem bol ışık alan hem de kirası az olan bir dükkân bulmuşlardı. Ancak burası da Fula'nın pek hoşuna gitmemişti.

"Kasapların içinden çıkıp da otuz okka neftle saçları anca temizlenen ustaların içine mi gireceğiz; hayır!"

Frenk Mahallesi'nde, Avrupa Sokağı'nda, kuyumcuların ve camcılarının olduğu sokakta işyeri için dükkân aramaya başladı. Zengin ve dürüst ticaret adamları, İngiliz kaşmirleri satan mağazalar, Paris'ten gelen kıyafetler, şapkalar, Londra'dan gelen ayakkabılar, süslü vitrinleri ve şık satıcıları olan mağazalar, Papatoma'nın kürkçü dükkânı Bon Marché, el işleri ve masa örtüleriyle Marsa'nın dükkânı... Bunların hepsi ona çok uygundu. Hele içeri girmeye bile çekindiğin İzmir'in en iyi mağazası olan

Ksenopulo'yu hiç sorma. Üç tane oğlu olan Ksenopulo Ailesi'ne katılmak Despina için en iyisi olurdu.

20 Ağustos'ta Frenk Mahallesi'nin üstündeki sokakta, Kumucidika'ya doğru, kiralık bir dükkân buldu. Yüz arşınlık parlak taşlarla döşenmiş zemini ve ön cepheye bakan yedi arşınlık bir vitrini vardı. Fula'nın hoşuna gitmişti. Eğer gömlek satan daha önceki kiracı dükkânı iyi bir durumda bırakmışsa, Fula, şimdiden nasıl bir dükkân olabileceğini gözünün önüne getirebiliyordu.

“Şunu şuraya, bunu buraya koyarız” diyordu.

“Pahalı” dedi Karpidu Bey.

“Senden bir şey isteyen olmadı. Ben çeyiz paramla öderim.”

“Hangi çeyiz paran be kadın? Gene mi aynı şeyler? Ne bitmez tükenmez şeymiş senin şu çeyiz paran.”

Fula'nın her sıkıştığında söylediği, var olmayan bu çeyiz parasının kaynağı, 1869'da depo olarak kullanmak için satın aldığı ve daha sonra, kömürleri içine zar zor sığdırabildiğinden burayı aldığı için pişmanlık duyan bir kömürcüye satılmış olan Rum Mahallesi'ndeki bir kulübeydi.

Satıştan alınan paraysa, yeni evlilerin evine yemek masası ve damadın berber dükkânına yeni bir koltuk, altı havlu, birkaç tane peşkir alması için verilen yedi lira ve birkaç kuruştan fazlası değildi. İki ay içinde, hadi en fazla üç ay olsun yok olup gitmişti para. Ancak Fula, göz koyduğu şeyi satın almak istediğinde Karpidu Bey ona itiraz ederse çeyiz parası tekrar gündeme geliyordu. Kokaryalı'daki yazlık, dantel gibi işlenmiş on sekiz tatlı tabağı, gümüş çay servisi takımı, yakası tilki kürkünden manto... Bunların hepsi de böyle alınmıştı, çeyiz parasıyla!

“Çok fazla ayna gerekiyor buraya” dedi Karpidu Bey.

“Ayna koyarız.”

“Bir sürü musluk ister, tesisat işi var.”

Sinirlenen Fula, “Musluk da koyarız” dedi ve devam etti: “Aman be sen de, huysuz şey. Ağzından hayırlı ve iyi hiçbir şey çıkmaz mı senin, kahrolasica?”

Birden “huysuz, uğursuz” olan bu adamın dükkânda çalışacağını ve ona ihtiyacı olduğunu düşünerek sustu. Tavrını değiştiren onun suyuna gitmeye ve onu hoş tutmaya çalıştı.

“Saç kesmekte kimse senin eline su dökemez be! İzmir'in bir numaralı berberisin. Bırak da seni berberlerin yıldızı yapayım.

Dükkânına üst tabakadan insanlar gelsin, seni selamlayıp seninle ticaretten ve siyasetten konuşsunlar. Hem hadi söylesene bana, bıyığını düzelttirmeye senin dükkânına geldiği zaman ne konuşuyordun ki kasap Milto'yla? Allah aşkına be Nonda! Danalar kesilirken nasıl ses çıkarırlar onu mu konuşuyordunuz? Yok, lütfen cevap verme.”

Fazlasıyla borçlandılar. Kötü günler için sakladıkları azıcık birikimlerini de kaparo için harcadılar. O zamanlar, Kapadokya'dan on yaşındaki Katina ve on sekiz aylık yeğeni Anneso'yla yeni gelmiş olan Eftalya'ya dert yanmıştı Fula, “Bizden üç aylık kirayı peşin istedi utanmaz.” Bir iş ve ev bulup yerleşene kadar beraber kaldıkları, İzmir'deki ilk zamanlarıydı.

Camekânın ortasına gelecek şekilde pirinçten bir perde sopası takıp ona da beyaz dantelden bir perde astılar. Beyaza boyayıp tertemiz yaptılar içerisini. Tavanı da açık mavi renkli desenlerle süslediler. Aynalar ve porselen lavabolar için üç altın lira ödemişler ancak sandalyelerin, tasların ve gardırobun parasını daha ödememişlerdi.

Kira kontratına imza atmadan önce Fula, yakınlarda başka bir berber dükkânı olup olmadığından iyice emin olmak için bütün sokakları şöyle bir turladı ki, müşteri kapma yarışı olmasın. En yakın berber dükkânı Havra'nın sokağındakiydi. Yani tamamen alakasız bir yerdeydi. Ön cepheye boydan boya kocaman bir tabela astılar: “Karpidu Kardeşler Berberi.”

Aziz Andrea Günü yaklaşırken soğuklar da başlamıştı. Pazartesi günü Fula sabah erkenden, kürkünü giyip çevredeki bütün mağazaları gezmeye gitmişti. Her önüne gelen mağazaya müşteri olarak giriyor, dikkatlice, kimseyi yormadan ve fark ettirmeden sohbete başlıyordu.

“Eşimin berber dükkânına da geliniz, size çok iyi hizmet veririz. Paris'ten yeni bir parfüm getirttik, sürünce her taraf çiçek kokusuna boğuluyor.”

Salı günü, Eftalya'yı da yanına alarak birlikte kuyumcuların ağırlıkta olduğu Kumucidika'daki büyük caddeye, *Madamın Hanına* gittiler.

“Bir mücevher hakkında bilgi edinmek istiyordum; alacağım da... Anlayacağınız gibi evlilik çağında bir kızım var. Hem de ne kız, bir içim su” derken gülerek göz kırpmıyor, ardından da şakalaşıyormuş gibi yaparak, “ya siz? Evli misiniz?” diyordu. Evliyim diyenleri, berber dükkânına müşteri olarak göndermişti.

“Kariniz genç olsun. Eve döndüğünüzde sizi taze bahar kokularıyla karşılasın. Biz kadınlar bunlara dikkat ederiz. Öyle değil mi, Eftalya?”

Eğer içlerinden bekâr olduğunu söyleyen olursa da başlıyordu derin sohbete.

İşte böylece, iki tane liste oluşmuştu. Biri Karpidu Bey’i paraya boğacak olan müşterilerin, diğeryse 8 Mart’ta on beşini bitirecek olan Despina için uygun damat adaylarının listesi idi.

Fula, haklı çıkmıştı. Şık berber dükkânı herkesin uğrak yeri oldu. Havluları ısıtmak için yardımcıları tuttular. Eftalya’yla beraber berber dünyasındaki yenilikleri magazinlerden takip ediyorlardı. Favoriler için bir makine, ikinci bir gazlı termosifon ve manikürcü aldılar. Manikürcüyü bizzat Fula, kendisi seçmişti. İri göğüsleri ve dipdiri bembeyaz bacakları vardı.

Çevre tarafından kabul gören ve işi beğenilen Karpidu Bey sonunda asıl yıldız olmuştu. İşinde en iyisi olduğunu ispatlamıştı. En iyisi! Adam herkesi güzelleştirip çıkarıyordu oradan. Berberden çıkanların parlayan enseleri, düzgün makaslanmış bıyıkları, şık favorileri, düzgün saç kesimleri vardı. Artık sakal tıraşıyla ilgilenmiyor, bu konuda ne kadar becerikli ve yetenekli olduğunu ispatlamış olan kardeşi yapıyordu o işi. O da çok ustaydı!

Sıcak havluların, birinci sınıf, kaliteli kolonyaların, parfümlerin dışında müşteriler, kasada oturan Fula Karpidu Hanım’ın onlara gösterdiği özel ilgi ve alakadan da memnun kalıyorlardı. Kahveleriyle, komplimanlarıyla, sohbetleriyle tek tek ilgileniyordu müşterileriyle. Kendilerini rahat hissediyorlardı. Bazen sırf saç kestirmeye gelen arkadaşlarına eşlik etmek için bile geliyorlardı.

“Size arkadaşım Ahmetoğlu Bey’i tanıstırayım. Köşedeki piyano satan mağazanın sahibi. Epaminonda Bey, arkadaşımla özel olarak ilgilenmenizi istiyorum sizden.”

Ve Epaminonda Bey, büyük bir şevkle makası, tarağı eline alırdı. Hoş zaman geçirmek için müşteriler de kendi aralarında sohbet ederlerdi. Hatta zaman zaman buharlı havluların ve güzel kokuların arasında iş anlaşmaları bile yapıyorlardı. Fula, her tarafa kulak kabartırdı. Özellikle bayramlarda dükkânın önünde kuyruklar oluşurdu.

“Apostoli, Mosholio Bey için koltuğu hazırla. Gelme saati yaklaşıyor.”

Müşterilerin beğenisini kazanmış kolonyaların, ellerine sürdükleri kremlerin ve ense için kullandıkları pudraların hepsi Eftalya'nın ürünleriydi. Kozmetik işine böyle girmiş, daha sonra kadın müşterilere yönelik ürünler yapmaya başlamış ve kısa zamanda işi büyümüştü. Bu olayların hepsi 1888 yılında oldu. Üç yılın sonunda Karpidular borçlarının hepsini temizlemiş ve bir kenara da yüklüce para ayırmışlardı. Ancak hâlâ Despina kendine bir damat seçmemişti. Artık neredeyse on dokuz yaşındaydı. İsteddiği Spiro'ydu ama onu da Katina kapmıştı. Kahrolasıca. Bu yüzden aylarca birbirleriyle zar zor konuşmuşlardı.

Despina'yla sohbetleri, Fula'yı kalbinden yaralamıştı. Nasıl olmuştu da bu duruma düşmüştü!

"Bu olanlar, senin onlara apaçık Spiro'da gözümüz olduğunu söylemediğin için oldu. Senin suçun. Eğer sen söylemiş olsaydın, Eftalya'nın, Spiro'yu Katina için kafeslemeye yüzü olmazdı. Başkasını ararlardı. İyi arkadaşlıklar temiz ve açık hesaplarla olur."

Hata yaptığına inanan Fula, "Hakkı var" diye düşünüyordu.

"Evet, haklısın ama, aptal kafam, hiç hayal edemedim ki o şey, Şerbetoğlu'nu kafeslemeyi başarsın. Aklımın ucundan bile geçmedi."

İsaydi çuvala para kazanıyordu. Daha önce iki kez nişanlanmıştı. İlki Zeybekyan'ın kızı Marika'ydı. Diğeriyse, ağabeylerinin büyük tavernalarının yakınında, en büyük uzo ve rakı damıtım işletmesinin sahibi Foto'ydu. Gelin adaylarının her ikisi de varlıklıydı. Her iki nişanın da niye bozulduğunu, yalnız Allah bilir.

"Acaba bu adamın bir kusuru mu var, ne dersin Fula?" Eftalya şüphelenmişti. "Daha önceki nişanlılarına sorup öğreneyim."

"Yok be! Gayet iyi bir adam. Kızlarda vardır bir terslik. Zengin kızların hünerleri de bu işte."

Yıllar geçiyor, İsaydi'nin yaşı da ilerliyordu ve çok zengin olmasına rağmen varlıklı aileler kızlarını daha genç ve daha yakışıklı damat adaylarıyla evlendirmeyi tercih ediyorlardı.

O da artık, kendi sınıfından zengin aile kızlarından vazgeçmiş, sadece hiç evlenmemiş ve her zaman çok istediği aileyi kurabileceği bir kızla evlenmeye karar vermişti.

Sıkça gittiği Karpidu kardeşlerin berber dükkânında, hesabı ödemek için kasaya gittiğinde arkada Despina'nın resmini görmüştü şans eseri. Fula hesabı ödemek için kasaya yaklaşan biri olduğunda her seferinde, ya çerçevenin tozunu alıyor ya da onu düzeltiyor gibi yaparak karşısındakinin dikkatini tüm güzelliğiyle gülümseyen Despina'nın fotoğrafına çekmek için mutlaka bir hareket yapıyordu. Gerçekten de çok güzel bir fotoğraf-tı!

İsaydi Bey'in durumu farklıydı. Bu sefer Fula, kızı için yaşlı olduğunu düşündüğünden, onun dikkatini resme çekecek herhangi bir hareket yapmamış; ancak buna rağmen o kendiliğinden sormuştu.

“Ne garip.”

Fula Hanım hiç zaman kaybetmemişti. Piyanoydu, revaniydi, Fransızca'ydı başladı sıralamaya. Ne kadar iyi bir kızı olduğunu, onu alacak adamın ne kadar şanslı olduğunu anlatıp durdu. İsaydi, günün birinde Despina'nın kendisiyle bizzat karşılaşana kadar, berber dükkânına daha sık gelip gitmeye başlamıştı. Frenk Mahallesi'nin kalabalığı içinde, Despina'ya yürüyerek evine kadar eşlik ediyordu. Çok yakışıklı değildi ama gerçek bir beyefendiydi.

Despina'yı sık sık görmek istiyordu. O aralar Despina'nın da ilgilendiği başka biri ya da yapacak başka bir işi olmadığı için, sırf can sıkıntısından onun bu isteğine karşı çıkmıyordu.

Fula'nın derdi, nesi var nesi yok öğrenmekti. Ne kadar? Nerede? Nesi var?

Öğrendikleri hoşuna gitmişti. Üç katlı ev, Darağaç'ta demir boruların, tencerelerin, inşaat demirlerinin satıldığı bir dükkân ve Karataş'ta denize yakın bir yazlık. Bu dünyada bir tek anneciği vardı. Onun dışında ne kardeş ne kuzen, kimsesi yoktu.

Fula, “Günün birinde birbirimize düşman olursak en azından uğraşacak az insan olur. Şans kapımıza geldi. Ne desen boş Eftalyam!” dedi.

Despina cephesinde her şey çok hızlı geliyordu. Çok yakında *demir boru*, *tencere*, *süzgeç* hanımı olacaktı. Nişan, damadın üç katlı evinde yapılmış ve kayınvalide geline, diğer önceki iki gelin gibi nazara gelmesin diye mavi ve yeşil taşlarla süslü bir haç takmıştı. Nişan haberini duyan herkes Eftalya'yı yeğeni için tebrik etmeye başlamıştı.

“Mutluluklar dileriz çocuklara” diyorlar, damadın yaşı büyük olduğundan, sırf iğnelemek için özellikle *çocuklar* diyorlardı hasedinden çatlayanlar.

Daha önceki iki nişanı kastederek ve güya Despina onun için kaçınılmaz kötü sonmuş gibi,

“Ee çekirge bir sıçrar, iki sıçrar, üçüncüsünde...” demişti biri.

“Sırf kemik, çatlak. Hem de köpekbalığı kemiğinden” diye ona cevap vermişti, Despina. Onda da bir dil vardı ki, pabuç kadar.

Bohçaları gönderdiler. Damadının karşısında kendini ezik hissetmemek için Karpidu da bir sürü para harcamıştı.

Aynı gün Katina da, annesini, evlenmeye kararlı olduğuna inandırmaya çalışıyordu. Despina’nın nişanı vesilesiyle Eftalya ona dullardan oluşan listeden birini seçip karar vermesi gerektiğini söylemişti.

“Hadi bakalım bizim halimiz ne olacak. Gördün mü bak Despina’yi? O kurtardı kendini!”

“Kıskanıyor musun?”

“Kıskanıyorum.”

“O zaman evleneceğim. Sırf senin hatırın için.”

“Aferin sana. Pesalari’yi mi alacaksın?”

“Yok.”

“Stravolemo’yu mu?”

“Yok canım.”

“Kordelyo’daki kasap Sfiroera’yı mı, yoksa ötekini, şu kel olanı mı, adı neydi?”

“O da değil.”

“Kimin başını bağlamaya karar verdin? Bizim seviyemizde olan başka birini hatırlamıyorum.”

“Bizim seviyemizden biri değil. Karaman’la evleneceğim.”

“Ne? O cenabetle mi?”

“Yok. Öteki Karaman’la.”

“Yok ya! İkinci Karaman’la mı evlenmeye karar verdin? Niye evlenmek için II. Abdülhamit’i seçmedin ki, işin daha kolay olurdu.”

“Ya onunla evlenirim ya da hiç kimseyle evlenmem. Bu kadar!”

“Eşek, hayalci deli. Aynı baban gibisin. Hık demiş burnundan düşmüşsün.”

En sonunda şaka yapmadığını anlamıştı. O gün akşamüstü Attarti Ana'ya derdini anlatmaya gitti Eftalya. Başka kime anlatabilirdi ki? Cuma günüydü. Yıllardır, aynı gün ve aynı saatte görüşüyorlardı. Eftalya her zaman, yağmur da yağsa kar da olsa, Türk Mahallesi'ne gidiyordu. Birçok kez, "Anne sen de gel bize, seni görelim" diyerek onu da çağırmışlardı ama o asla gelmezdi.

"Kızı rahat bırak; içinden geleni, inandığı şeyi yapsın. Ben olmasını istiyorum. Sonu iyi olacak. Karaman Efendi tam bir beyefendi. Katina da tam bir hanımefendi. Attarti, Katina'ya inanıyor. Katina özel biri. Onda benim gözlerimin ışığı var. Katina'da anamın, nenemin ışığı var."

Eftalya, Ana'nın söylediklerinden etkilenmişti ve duydukları çok hoşuna gitmişti. Kafasında bir sürü düşünceyle yola çıktı. Seyyar bir leblebiciden aldığı sıcak leblebileri yerken etrafı seyreliyor, arada bir de çarıklarının sivri burunlarına bakıyordu yürürken.

"Eğer o diyorsa öyledir, öyle olacak. Madem öyle, ona köstek olacağıma, destek olmalıyım. Aslında düşününce pek de kötü bir fikir sayılmaz. Benim Katinam Karaman Hanım olacak! Ben de ikinci Karaman'ın validesi! Ay! Fula'nın evine ikinci Karaman'ın kayınvalidesi olarak gidersem, bu sefer delirir! İstese de istemese de bu sefer kendini kaybeder artık."

Boyacılar Sokağı'nda etrafına bakınarak ağır ağır yürüyordu. Meydanı çevreleyen Yunan evleri kocaman görünüyorlardı. Hanımefendilerin ve aile reisi olan beyefendilerin hepsi buralarda otururdu. Eftalya'ya, sanki onların hiçbir üzüntüleri, sıkıntıları yokmuş gibi gelmişti. Büyük bir kapıdan iyi giyimli, tertemiz, evlenme çağındaki kızıyla bir kadın çıktı. Kapıdan çıkarken babaları geçsin diye yana çekilip yol vermişlerdi. Adamın arkasından bir hizmetçi kapıyı kapatmıştı. Kapıdan çıkınca birbirleriyle selamlaşarak ayrılmışlar, baba sağ tarafa, anne ve kız kol kola girip köşeye doğru neşeyle sohbet ederek gitmişlerdi. Eftalya, kadınları takip etmeye başladı. Elini cebine sokup, cebinden çıkardığı leblebileri ağzına attı.

"Biz lanetliyiz" diyerek içini çekti. "Bizim hiç böyle günlerimiz olmayacak!"

Cebindeki leblebileri yemek için bir banka oturdu.

"Tuh! Acı! Az kalsın dişimi kıracaktı! Köydeyken rahatça yere tükürebiliyorduk, her yer topraktı. Burada, şehirde, hiçbir

verde toprak yok. Güzel mahallelerden bahsediyorum. Burada, yaşadığımız yerde, iyi yaşıyoruz! Varsın toprak da olmasın!”

Eftalya, Kapadokya’daki toprağı düşündü. Sürülmesi ne kadar da zordu toprağın! Babası her birine dağın yamacında birer tarla bırakmıştı. Bir şene bakla, diğer sene bostan, üçüncü yıl da kabak ekerlerdi. Panayırlarda dikiş malzemesi satmaktan bitkin halde eve döndüğü zaman, kendisi ilgilenirdi toprakla. Sonra da giderken üçüne; annesine, Eftalya’ya ve Sinefya’ya, gidip toprağı kazmalarını buyururdu. Sinefya daha büyüktü ama kupkuru ve soluk tenliydi. Çok kolay hastalanırdı. Hastalandığı zamanlar, annesi ateşi düşsün, ağrıları dinsin diye onun başında otururdu. O zamanlarda Eftalya, toprak susuz kalmasın diye tek başına tarlayı sulamaya giderdi. Tarlaya yürüyerek gitmesi iki saatini, dönmesiyse yorgunluktan bitkin düştüğü için iki saatten daha fazlasını alırdı.

Onların tarlalarının bittiği yerde Sabancı Bey’in otlakları başlardı. Coşkun akan dere aralarındaki sınırdı. İyiki dere vardı arada; çünkü Bey’in serbest olan atları ve inekleri her tarafa giriyorlardı. Dereden su içiyorlar sonra da fakirlerin bostanlarıyla kendilerine ziyafet çekiyorlardı. Eğer dere öyle çok deli akmasa, bizim bostana da girip talan ederlerdi hayatımızı.

“O hayvanlardan tiksiniyorum” diyordu Eftalya.

Sırtında çuvala, otlaktan bostana gübre taşımak için dereyi yürüyerek az geçmemişti!

Bir gün, babaları gittiği panayırdan geri dönmedi. Ama toprak, ne ölümden anlardı, ne de senin erkek ya da kadın olman fark ederdi. Alın teri ister toprak. Sinefya ve Eftalya analarının hiçbir şeyi eksik olmasın diye ellerinden geleni yapmaya kararlıydılar. Sabahları her zamankinden bir saat daha erken giderek hırsıyla toprağı kazarlardı. Babalarından onlara, içi iğne dolu bir heybeyle yüklü bir eşek kalmıştı. Cenazeden sonra akrabaları onlara kapılarını kapatmışlardı.

“Ertesi hafta sadece Astudamon Amca bize biraz makarna getirmişti; ama sonra o da bizi unutmuştu. O kara günlerde Eftalya çıkageldi. Çok fazla yağ yakmasına rağmen annem o zaman gece de kandil yakmayı düşünmüştü. Akşam oldu mu, zifiri karanlıkta kalırdık. Derler ki, açlık hırsızlığa, kavgalara, savaşlara sebep olur. Ama ben açların savaşmak için güçleri olmadığına inanıyorum.”

Eftalya oturduğu banktan kalkıp ceketini silkeledi.

“Nereden aklıma geldi bütün bunlar? Elya’yı ilk kez oradaki tarlada görmüştüm. Zavallı kocam benim! Sulama yapmak istediğim zamanlar Sinefya’yla beraber kovayı dereye atar, sonra da ipi çekerdik ki su dolu kova yukarı çıksın. Babamın kendine ait bir yöntemi vardı ve çabucak yapardı bunu. Oysa bizim saatlerimizi alırdı, bu iş. Kova sallanır, sular etrafa saçılırdı. Ve tekrar baştan. Bu derenin çok önemli olduğunu söylerlerdi. Bir tarafı Karaman, diğer tarafıysa Kapadokya’ydi. İlk kez karşıdan bize doğru geldiğinde şarkı söylüyordu. Biz kovayla cebelleşirken, o dönüp bize bakmıştı. Sonraki iki ay boyunca gene tek başıma kalmıştım tarlada. Bir akşam yüklenip, belki birkaç kuruş para kazanırım diye panayirlara gitmek istediğimi söylemiştim. Bir keresinde babamla Kaymaklı’ya ve Göreme’ye gitmiştim. O zaman bir sürü insan görmüş, manastırlarda mum yakmış ve rengârenk kuklalardan almak istemiştim. Babam bir çift yün eldiven almıştı bana sadece. O eldivenler köyde kaldı. Sert ve delikli olmasına rağmen otları yolarken ellerimin kızarmasını engellerdi. Konuyu açmış olmam bile Eleni’nin hoşuna gitmemişti. ‘Hiçbir yere gitmiyorsun!’ diyerek bana çıkmıştı. Henüz on dört yaşındaydım. Eleni’nin aklına gidip seyyar satıcılık yapmak gelmişti. Son zamanlarda durmadan bize, ‘Keçiye her gün ben söylemeden sağın, tavuklara yarım tabak kepek atın, onlar tek başlarına yemlenirler’ demeye başlamıştı. Ancak Sinefya’nın acıları geri gelince, o da gitmek için planlar yapmaktan vazgeçmişti.”

Kahkahalar duyuldu. Ana kız gülüşerek ellerinde bir paketle geri dönüyorlardı; kocaman evlerine girerek gözden kayboldular. Okulun çevresinde, gezintiden dönen bazı çocukların canı Eftalya’nın önünden geçerken leblebi çekince, Eftalya da içlerinden en küçük olanına biraz leblebi verdi.

“Kapadokya’nın tahammül edilemez sıcaklarında bile o derenin suyu buz gibi olurdu. Bir dala tutunup kendimi derenin sularına bıraktırdım. Soğuktan kalbimin ve böbreklerimin donduğunu hissetmeme rağmen suya atlamak çok hoşuma giderdi. Beni hayranlıkla ağzı açık dinlediği günlerin birinde, bu yaptığımı gülerek kızıma anlatmıştım. Sürekli, benden aynı hikâyeyi anlatmamı isteyip dururdu. ‘Anne anlatsana; hani suya düşmüşsün de sonra babam gelip seni kurtarmış!’ derdi. Dal kırılmış ve sular beni sürüklemişti. Kafam taşlara çarpıyor, çılgınlık atıyordum. Eğer şans eseri Elya oradan geçiyor olmasaydı, ben o gün öl-

müştüm. Hemen suya dalıp beni elbiselerimden yakalamıştı. Sudan çıktıktan sonra saatlerce kusmuştum. Ertesi gün bir sicim iple gelmiş, ipin bir ucunu kalın bir ağacın gövdesine bağlamış, diğer ucunu da düğüm atarak dereye bırakmıştı. Artık ipi belime iyice dolayarak kendimi suya bırakıyordum. Hem böylece ellerim de boşta kalıyor ve daha fazla zevk alıyordum sudan. Başlarda sık sık tarlanın yakınlarından geçen Elya, daha sonraları her gün gelmeye başladı. Kimsenin etrafta olmadığı bir yerde, çişimi yapmak istediğimde bile, artık herhangi bir çalının arkasından Elya'nın çıkageleceği korkusunu yaşıyordum. Bir gün Elya'yı, Muryalı'nın kahvesinde otururken gördüm. Bacaklarını toplayıp oturduğu için bingıl bingıl etleri bir yerde toplanmıştı. Sabancılar pek sevilmezlerdi. Eskilerden beri onların zalimliklerinden bahsedilirdi. Büyükleri olan yaşlı Sabancı Bey, sinirlendiği zaman, ekinlerin kendi kendilerine ateş almasına sebep olurdu. Hatta bir seferinde birini, sürüsünden bir koyun çaldığı için öldürdüğü bile anlatılırdı. İlk karısından olan Elya, onun tek oğluydu. Diğer üç karısından da, konakta hapis hayatı yaşayan sekiz kızı vardı. Elya tütünü ciğerlerine çekerken bir yandan da çayını yudumluyordu. Ben oradan geçerken, tatlı tatlı bana bakmıştı. O zaman, tarlaya kadar olan o uzun yolu sadece benim için geldiğini anlamıştım. Ağustos akşamlarını, tınazların arasında beraber geçirmiştik. Evdekilere, her gün gitgel olmasın diye orada kalmamın daha iyi olacağını söylüyordum. Bazen günlerce eve uğramadığım oluyordu. Bir gün bana tepelerin arkasında bir ev yaptığını ve bitirince beni oraya götürmek istediğini söylemişti. Yeni evime çeyizsiz, düğünsüz ve telli duvaksız girdim. İnsan aç olunca gününü yaşıyor ve geleceğe dair hayaller kuramıyor. Eleni, olanları öğrenince hiçbir şey söylememişti. O sıralar, Sinefya'yı muayene etmesi için Adana'dan doktor getirtmişti. Kızcağız biraz olsun kendine gelmişti. Eleni, insanların tanrı diye inandıkları o yüce güce minnettar olmuştu. Annem günün birinde, "Tek bir Tanrı var" demişti. Birkaç inekten ve koyundan oluşan bir sürünün sahibiydik artık. Onları bir buçuk kuruşa otlatan bir Türk çoban vardı. Kendi yatağımda, tek başıma doğurdum kızımı. Hiç kimse ağzını açıp da Elya'ya bir şey diyemezdi. O efendi, ben de karısı olarak orada beraber yaşıyorduk. İnsanların, babasından bile daha kötü olduğunu söyledikleri Elya, beni sevmişti. Ben de sadece onu sevdim. Ah! Keşke bütün bunlar daha uzun sürseydi! Evimize hiç kimse ziya-

rete gelmezdi. Arkadaş nedir bilmezdim. Kimsenin arkadaşı yoktu. İnsanlar diğerlerinin korkusuyla yaşar, bilmedikleri şeylerden uzak dururlardı. Onlara tuhaf gelen şeyleri kabul etmezlerdi. Artık tarlaya çalışmaya gitmiyordum. Tarlayı işlemesi için bir Türk bulmuştuk. Tarladan gelen paranın hepsini anneme veriyorduk. Çalışmaktan nasır tutan ellerim artık yumuşacık olmuştu. Doğumda ikiz erkek çocuklarımı kaybettim. Biri ölü doğmuş diğeriye topu topu iki gün iki gece mosmor bir vücutla yaşadıktan sonra ölmüş ve bunun üzerine de köyde 'ilahi adalet' lafı dolaşmaya başlamıştı. Hatta onları ebenin bilerek boğduğundan bile şüphelenmiştim. Yaşam sevincim olan küçük Katinam, çok çabuk büyüdü. Babası ona tapardı. Ona 'kadın' diye seslenirdi. Zaten bu yüzden de adı sonunda Katina oldu. Bir gün onu dizlerime oturtup sıkıca kucakladım. O kadar ki, canı acımış ve bağırıyordu. O zamanlar, babamın bana almasını istediğim oyuncak bebeklerinki gibi rengârenk bir elbise giydirmiştim ona. 'Ben her zaman senin yanındayım. Sana söz veriyorum; asla aç kalmama ve kimsenin seni incitmesine izin vermeyeceğim' diye söz vermiştim; ona sarılıp bir taraftan da ağlamaya başlamıştım. O da, onu çok fazla sıktığım için canı acıdığından ağlamaya başlamıştı."

Eftalya biraz daha leblebi almak için arandı ama kalmamıştı. Bir mendil çıkarıp burnunu temizledi. Efkârlanmıştı.

"Dayanamıyorum artık! Bir ömür boyu savaştım! O evde sekiz yıl yaşadım. O evin hanımı bendim. Ama eşikten dışarı adım atmaya dahi cesaret edemezdim. Çıkabilirdim ama çıkmıyordum. Cehenneme kadar yolunuz var, ey insanlar! İnsanlar! Siz nefret ediyorum! Kocam, baba evi konaklardan bizim yanına gelince kolu dolu dönerdi. Araziler yüzünden babasıyla kavga ediyorlardı. Sözlerdi bana. Ama ben, oraya her gidişinde onu bilgilendirmeye çalıştıklarını biliyordum. Onların inandıkları gibi, baba evi bir aile kurmasını istiyorlardı. Belki de haklıydılar. Bir gece pencereden, onun, eve dönerken gömleğini avluda çıkarıp odunların üstüne attığını gördüm. Kapıyı açıp odaya girdikten sonra bana Bey'in öldüğünü söyledi. Nasıl ölmüş diye sordum. Kimse Elya'nın karşısında konuşmaya cesaret edemedi. Ertesi sabah gün ışıırken gömleğini odunların üstünden aldım. Kandın sırlıslıkla olmuştu gömlek. Artık her şeyi idare eden Elya'ydı. Arazileri, hayvanları ve her şeyi ele aldı. Başta insanlar korkmuşlardı. Ama zamanla anladılar ki, korkulacak bir

şey yoktu. Her şey sakindi. Zaman bazı yaraların iyileşmesine yardımcı olmuştu. Küçük Katina'yı alıp yürüyerek köye gittim. Bütün bakışları üzerimde hissediyordum. Ateş basmıştı her yanı. Bazı Türk kadınları ben geçerken pencerelerini kapatıp, içeriye girmişlerdi. Eve geri dönmek için yolun kenarında birden durdum. Karşımdaki dağları gördüm. İşte o zaman omuzlarımı kaldırıp, vücudumu dikleştirdim. Çocuğu geri çekerek, annemin evine doğru mağrur bir şekilde yürümeye başladım. O günden sonra köye haftada iki üç kez gitmeye başlamıştık. Dimdik gidip geliyorduk. İnsanları umursamamaya başlamıştım, bu yüzden de insanlar benden nefret ediyor ancak Elya'dan korktukları için bana olan nefretlerini içlerinde tutuyorlardı. Elya ağaydı, ne isterse onu yapardı. Ne isterse o olurdu. Elya başımızda olduğu sürece biz de güvendedik."

Daha sonra Eftalya, köydeki son yıllarında hiç beklenmedik bir şekilde başlarına gelen felaketleri hatırlamıştı.

"Hayır, hayır! Düşünmek bile istemiyorum."

Ani bir hareketle ayağa kalkarak evin yolunu tuttu. Evde hiç kimse yoktu. Ceketini çıkarıp banyoya girdi. Bir çekmeceyi açıp içinden, fildişi kol düğmelerini ve sararmış kolalı yakayı çıkardı. Acı içinde onları koklarken, yakayı tekrar bembeyaz ve kolalı olarak onun boynunda ve topu topu sadece bir kere Avrupa seyahatinde takmış olduğu kol düğmelerini de onun üstünde hayal etti. Aynaya baktı. Hâlâ genç bir kadındı.

"Benim yazımda bunları yaşamak vardı. Elya öldürüldüğü zaman Türkler, 'Kara haber, hanımefendi. Felaket!' diye bağırarak kapıya gelmişlerdi. Hemen onun yanına, tarlaya koştum. Kafası ezilmiş, beyni otların üstüne saçılmıştı. Onu eve getirdiler. Kara haber çok çabuk köye yayılmıştı. Annem yağmur çamura rağmen koşarak gelmişti. Endişeliydi. Beni, birkaç eşyayı toplayıp bir bohça yapmaya ikna etti. Son satılan hayvanlardan kazanılan paranın yarısını alıp, diğer yarısını da görünür bir biçimde çekmecenin üstüne koydu. Eve döndüğümüzde bizi eve kapattı. Cenazenin defnedildiği gün, yapılan töreni uzaktan seyretmiştik. Bizi görmüş olmalarına rağmen bizimle konuşmamışlardı. Biz de konuşmamıştık. Hayat bizi yine mahkûm etmişti. Bizi aşağılayan, bizi inciten, bize zarar veren herkes diğerlerinin takdirini kazanıyordu. Bir defasında, pencereden dışarıya bakmaya cesaret ettiğimde, komşular kudurmuşlar, "Tuu, sana. Pis orospu. Aşağılık sürtük. Seni de, piçini de toprak alsın!" diye

bağırmişlardı. Su almaya, çeşmeye gitmeye kalktığımdaysa, iki köylü taşlamaya başlamıştı beni. Haftalarca vücudumdaki yaralar yüzünden ateşler içinde yatmış ve sayıklamıştım. Üç Yunan da bana kolayca sahip olabileceğini zannetmişti. Kafaları çekip, beni bulmak için eve kadar gelmişlerdi. Çılgılık atarak ve ağlayarak, annem eline aldığı bir sopayla onları dışarıya atmıştı. Bağırıtısı, ta Karaman'dan duyulmuştu ama, kimse yardım etmeye gelmemişti. Hepsinden daha kötüsüyse o teke papazdı. Eve geleerek, çocuğu alıp manastıra kapatmak istediğini söylemişti. Bizi, Mustafa adında bir Türk kurtarmıştı. Gizlice gelip camı tıkladı. 'Çocuğu Ualu'nun taşları üstünde öldürecekler' demişti. Bunun üzerine aynı gece oradan ayrıldık. Mustafa bizi koyun derileriyle yüklü at arabasına bindirmişti. Hareket edince üstümüzü örten küçük kilimi kaldırıp, bana muskasını vermişti. İşte hâlâ burada."

Eftalya muskayı küçük bir kutudan çıkarmıştı. Sağ kulağının altından saçlarını toplayarak, aynada, kulağının hizasından başlayıp, boynuna kadar uzanan derin yara izine baktı.

"Asla silinmeyecek bu izler. Bana insanların ne kadar kötü olduklarını hatırlatmak için hep var olacaklar."

Mutfağa indi. Akşam yemeğini hazırlamak için raftan tence-reyi indirdi. Tüm hırsını onlardan alırcasına, elindeki tokmakla iki kemiği parçaladı.

"Önce vur dağılsınlar sonra da bırak toparlanmaya çalışsınlar. İşte hayat bana bunları öğretti."

"Kız arkadaşına fazla güvenip de sırrını sakın söyleme. Arkadaş, arkadaşına söyler ve sonunda senin başın ağrır."

Katina'yı ikinci kez evlendirmek için bunların tam tersini uygulamıştı Eftalya. Komşuların içinde çenesi en düşük olan Vasilya'yı sık sık ziyaret ederek, bir sürü sırrını açmıştı ona.

"Sana söylerim ama konağının dışına çıkmayacak."

"Mezarıma kadar benimle" dedi Vasilya.

Eftalya ona güvendiğini belli eden bir tavırla, "Rahmetli, 'Bütün İzmir'i gezsem de, en güzel Fransız şantözlerle yatmış olsam da, beni baştan da çıkarsalar, Katinamın yatağını başka hiçbir yerde bulamam' derdi."

"Deme!" diye cevap verdi Vasilya.

Ertesi gün bütün İzmir, Katina'nın yatakta nasıl cilveli olduğunu konuşuyor, sevdalısına yaptıklarıyla çalkalanıyordu. Ağız-

dan ağza yayılırken daha da çok abartılıyordu, yataktaki hünerleri ve marifetleri.

Katina, iki dirhem bir çekirdek süslenip, zenginlerin mahallesinde gezmeye giderdi. Pastanelerde güneşli bir yere oturup çay içerdi.

“Tütüncünün dulu.”

“İşte, tütüncünün dul eşi” diyerek parmakla gösteriyordu herkes onu.

Bir öğlen Karaman’ı Foti’nin kahvesinde görünce, ayağı takılıp onun üstüne düşmüş, hatta yığılıp hafif bir baygınlık geçirmişti. İşte bu kadardı.

“Neyiniz var matmazel? Kendinizi şimdi daha iyi hissediyor musunuz?”

Karaman, kendini birdenbire üstüne yığılan bir vücudu kucaklarken bulmuştu.

“Matmazel! Matmazel!”

Burnuna genç kadından büyüleyici bir koku geliyordu.

“Vay vay vay” diye mırıldanıyordu başı dönen Katina.

Foti’nin kahvesi o saatlerde tıklım tıklım doluydu. Keman, ud, darbuka ve sazlarla eski bir sevda şarkısını çalan bir orkestra vardı küçük sahnede. Büyük tepsilerde yemekler gidip geliyordu. Kadayıflar, pırzolar, rakılar, dondurmalar, meyveler. Diğer masalarda oturanlar dönüp, ne olduğunu görmek için bakmışlardı. Garsonlar başına toplanıp Katina’yı bir sandalyeye oturtmaya çalıştılar. Ama Katina elleriyle Karaman’a yapışmış, onu bırakmıyordu.

“Matmazel! Matmazel!”

“Hımm...”

Her nefes alışında, göğsü ritmik bir şekilde inip kalkıyordu.

“Açılın da kız nefes alsın. Boğuluyor!” demişti birisi.

Vücuduna oturan elbisesinin düğmelerini açtılar. İçinde hiçbir şey yoktu. Çıplaktı. Ne korse ne de sütyen vardı. Garson bunu görünce ne yapacağını şaşırmış, çabucak tekrar onun üzerine örtmeye çalışmıştı. Eline aldığı bir havluyu, Katina’nın hava almasını sağlamak için deli gibi sallamaya başladı.

“Tütüncünün dul karısı bayıldı. Ne şanslı onu kucaklayan” diye bağırdı birisi.

Tabii ki Karaman’ın da kulağına gitmişti, tütüncünün dul karısının marifetleri. Böylesi dilberlerden hoşlanırdı genelde; hatta geçen akşam Kulüp’teki on altı kişilik yemekte kadınların onun hakkında konuştuklarını duymuştu.

İsviçre Sigortası'nın hukuk danışmanın sivri dilli karısı armutlu tatlısından bir parça alırken, "Bu kadının, herkesi etrafına toplamayı başaran, hele onu görür görmez bütün erkeklerin salyasının akmasını sağlayan, ne tür bir özelliği var, anlayamadım" demişti.

Bütün İzmir'in "aklını başından alan kadın" hakkında durmadan konuşuyorlardı.

"Demek tütüncünün dul karısı buymuş."

Bütün bunlar Karaman'ın, Katina hakkındaki merakını iyice kabartmış ve ona başka bir gözle bakmaya başlamıştı artık. Katina ona melek gibi görünüyordu; esmer, şuh bir melek. Katina'ya laf atan kadın, tam sekiz ay sonra uncu Mihail'in evindeki akşam toplantısına her ikisi de davet edildiklerinde, cevabını bizzat Katina'nın kendisinden almıştı. O zamanlar Katina Karaman'la evliydi. Zehrini herkesin önünde sivri bir dille ve çok can yakıcı bir tavırla boşaltmıştı.

"Bizim için, cinsel zayıflığın saygıdeğer ve dengeli bir hayatı yıkabileceğine inanmak çok zor, hayatım. Sen çok şanslısın. Açıkçası ben, senin gibi, bir erkeği sadece yataktaki marifetlerimle baştan çıkaramam."

İki sandalye ötede oturan elçinin karısı duydukları karşısında bembeyaz kesilmiş ve peçetenin altından gizlice, cevap vermemesi için Katina'ya işaret etmişti.

Katina, "Sen de yapabilirsin. Yeter ki bacaklarını açtığın zaman, ertesi gün terzinin geleceğini ya da pazar günleri verdiği akşam davetleri için hangi tatlıları yapacağını düşünme" diyerek ona cevap verince, masadaki herkes gülmekten yıkılmıştı.

Kadehlerini doldurup, Karaman ve onun yeni aşk oyuncağının şerefine ve sağlıklarına içtiler. Ne de olsa, bir daha dünyaya gelinmiyor, Konstantino!

Ebe, Nina Hanım'a zarar vermek için çektiği zahmetin karşılığı olarak, Eftalya'dan hediyeler ve yüklüce bahşış almıştı. Ev yıkma büyüğü için kullanılan bir kök bitki, yedi gün yedi gece kireçle yanmış kandil yağı, şeker ve ceket dikmek için kumaş almıştı. O zamandan beri de yakın ve candan iki dost olmuşlardı Eftalya'yla.

Aynı zamanda komşu köylü oldukları için Eftalya'yla Kapadokya şivesiyle konuşuyorlardı. Çok memnundular. Beraberce

deniz kenarına iner, yarattığı nimetler için Allah'a şükrederlerdi.

Eftalya, koyu bir Hristiyan olmasına rağmen ağzına domuz eti sürmezdi. Ne de olsa, Allah günah olarak buyurmuştu. Ve bu ona mantıklı gelirdi.

"Eğer domuz etini iki saat güneş altında bırakırsan kurtçuklarla dolar; ama dana etine hiçbir şey olmaz."

Birbirlerinden* çok şey öğrenmişlerdi. Memeta müşterilerine cebine göre davranıp, farklı şeyler söylese de, ikisi arasında kurnazlık, hile ya da yalan yoktu.

Eftalya, bu ticaret olayını ve bu tür davranışları pek tasvip etmiyordu. Büyü yapabilmek, bir lütuf, bir ayrıcalıktı; alışverişiyle, ticaretle alakası yoktu. Ağzını bu konuda sadece bir kere açan Attarti Ana, ona hepsinden daha fazlasını, onun bir sahtekâr olduğunu söylemişti.

Memeta sahtekâr mahtekârdı ama, Türk Mahallesi'nde, üst kattaki pencereleri cumbalı iki katlı bir ev almayı başarmıştı. Önerine konulan tabakları, Türk Mahallesi'nde satılanların en iyisinden, balık, dana eti, pirinç, canerdiği, kayısı ve armutla dolu olan, altı tane küçük Türk çocuğuyla beraber yaşıyordu bu evde. Çocukları, her cuma günü onlara tatlılar getiren hanım sayesinde tatlıya da doymuşlardı. Dışarıya çıktıklarında, ağızları açık bir şekilde onları dinleyen diğer fakir Türk çocuklarına yedikleri tatlıları tarif ederlerdi.

Ekonomik bakımdan hem kendisinin hem de kocasının diğer iki karısının durumu iyileşmiş, hatta artık ne zaman canı isterse kocasını odasına çağırır hale gelmişti.

Çok tanınmış bir büyücü olan Memeta'nın çevresi de çok genişti. Kalburüstü insanları da tanıyordu.

Memeta'nın diğer evlerde neler olup bittiğini öğrenmek için iyi beslediği hafiyeleri vardı. Oda hizmetçileri, bulaşıkçılar, çamaşırcılar, dantelciler, her şeyi en ince detayına kadar bilirlerdi. Zengin evlerinin salonlarındaki, mutfaklarındaki, avlularındaki ve ahırlarındaki hafiyeler gözlerini ve kulaklarını dört açarlardı. Memeta kimin hakkında bir şey öğrenmek istese, bilgiler hazırды.

* 4 numaralı defterdeki Arapça büyüler Memeta, yeni doğmuş Olga'ya hediye olarak kendi eliyle yazıyor.

“Harlaftakilerin verdikleri akşam yemeğinde, hanımefendi piyanonun başına geçti ve Rodokanaki Bey ağır bir araya söylerken, sürekli onun gözünün içine baktı. Tabii, o da ne kastettiğini anladı.”

“Takip et bakalım, ne zaman buluşacaklar” diye buyurmuştu Memeta. Eskiden bu işler daha farklıydı.

“Gece çıktı evden diyorum sana, bir at arabasına binip Madamın Hanı’nın arkasında doktorla oynaşmaya gitti.”

Memeta bu bilgileri, daha sonra kahvenin telvesinde görerek büyü ve macun yapıp iyi paralara satmak için saklıyordu. Hem doktorun karısına hem de doktorun âşığına. Aynı yöntemle, patlak verecek olan her türlü skandaldan da önceden haberdar olurdu. Kendisi lehine bir durum söz konusu olduğunda ya da doğruluğuna inandığı bir şey gerçekleştiğinde, hanımlara, söz konusu kişiyi bulmaları için haber yollardı.

“Senin iyiliğini düşünüyorum, hanımefendim. Küçük kızını topla biraz. Arnavut arabacınızla kırıştırıyor.”

Memeta adeta, dinler arasındaki ahlak zabıtası olmuştu. Aşkta inanç ve sınıf ayrımı yapmadığı halde, Memeta yıllardır, zenginlerin ruhları bile duymazken olan biten her şeyi, kendi çıkarı için onlara açıklıyordu. Böylece büyükhanımlar, felaketi daha olmadan önleyebildikleri için Memeta’yı hediyelere boğuyorlardı.

İşin bir de öteki yüzünü söylemek lazım. Memeta bir zamanlar çok iyi bir büyücüymüş. Büyü yapmayı iyi bilirmiş. Ama işleri sürekli ters gitmeye başlayınca, kolay para tatlı gelmiş. Sanki işi yoktu da oturup her biri için sabahlara kadar uykusuz kalıp, okunması gereken duaları okuyacaktı.

Bütün bunlar Eftalya’yla yaptığı sohbetlerin ve aralarındaki ilişkinin dışında kalırdı. Onunlayken, büyük bir beceriyle, inanılmaz bir şekilde gerçekçi olabiliyordu. Hakikaten dobra oluyordu!

Karaman’la yapılan evlilik için Memeta tüm gücüyle, elinden geleni ardına koymadan ve hiçbir çıkar gözetmeden yardım etmişti. Büyücü büyücünün kuyusunu kazmazdı! Kazar mıydı?

Hafiyeler günlük havadisleri getirip götürüyorlardı. Böylece Karaman hakkında gerekli her şeyi öğrenmişlerdi. Hatta daha fazlasını bile. Neye ihtiyacı var? Hünerleri ne? Zaafları neler? Zamparalıklarından en gizli sırlarına kadar her şeyi öğrenmişlerdi. Bu arada kurbanın karısını da iyice incelemişlerdi. Kara-

man dul olmadığı için, koşullar zordu. Onun mutlu ve kolay yıkılamayacak bir evliliği vardı. Damatla ilgili en ilginç durumsa, Yunan Kulübü'ndeki Evrimidiler, Teofilaktolar, Baltacılar, Stavroneolar ve Bizanslılar gibi kulübün ilk üyelerinden olmasıydı. Öğrendikleri bu bilgiden sonra, artık onu elde etme konusunda hiçbir tereddütleri kalmamıştı.

Ayakkabısının kösesinden bir parça al... deniliyordu düğün büyüsünde.

Ayakkabıcının daimi müşterisi olmuştu artık Eftalya. Uzun bir süre gidip gelmişti ayakkabıcıya; ne de olsa Karamanlar zengin oldukları için eskiyen ayakkabılarını atıyorlardı. Eftalya, her seferinde ayakkabıcıdan, biraz dinlenmek için bir sandalye isteyip oturuyordu. Ne zaman ki, ayakkabıcı bir iş için kafasını öteki tarafa çevirdi, işte o zaman Eftalya hemen Karaman'ın ayakkabısının kösesinden bir parça kesmek için önlüğünden makasını çıkarttı. Ama kestığı parça, Siryo Karaman'ın ayakkabısından. Nereden bilebilirdi ki!

Daha sonra Violeta'nın onu terk etmesi için çalışmalarına başlamışlardı. Memeta'nın bir numaralı hafiyesi, Violeta'nın evinde oda hizmetçisi olarak çalışan Yahudi Roza, toz alma bahanesiyle yatak odasının duvarında asılı olan, çiftin evlenirken başlarına taktıkları çiçekli tacı indirmiş, ondan bir parça koparıp getirmişti.

Toplanan ilk limon yapraklarından üçü, Violeta Karaman'ın evliliği canlılığını yitirsin, yinelenmesin diye yakıldı. Yakılanlar şeytansı büyülerle ateş üstünde okunup sonra da zehirli bir içki haline getirildi. Yahudi kadın, ay dönüşünü tamamlarken okunup üstüne kırk düğüm atılan büyüü yataklarına ve yuva yıkmak için kullanılan dardana bitkisini evlerinin avlusuna koyma işini de üstlenmiş, bu görevi layıkıyla yerine getirmeyi de başarmıştı.

“Hanımefendi, kendi evlilik tacından yaptıklarımızı bir güzel yedikten sonra, bir de üstüne şarkı söyledi. Verdiğiniz içkinin de hepsini içti. Biraz çayına, biraz kahvesine koymuştum. Bütün bir gün bunları yedi” diyerek Roza rapor vermişti.

Endişelenen Memeta,

“Akşam vakti ibadet saatinde olmadı bu, değil mi?” diye sormuştu.

“Hayır.”

Müslüman ve Hristiyan ikili, Memeta'yla Eftalya, duydukları cevap karşısında rahatlamışlardı.

Dinler nasıl da aralarında bir güzel uyum yakalayabiliyorlardı; konu büyüler, düğümler olunca! Ama herhangi biri üstünlük sağlamaya kalkınca da kavga çıkıyordu. Müslüman, İsa'ya ve onun çektiklerine saygı duyuyor, Hristiyan ise Allah'a ve onun emirlerine saygı gösteriyordu. İşte bu yüzden ana kız, Karaman'ın evli olması yüzünden kavga etmediler. İzmir'in aptalca önyargıları, bir evliliği yıkabilirdi. Allah, her erkeğe istediği kadar kadınla beraber olma izni veriyor, hatta adamın bütün karılarını dini nikâhla almasını buyuruyordu. Zaten öyle ya da böyle düğünden sonra boynuzlayacaktı. Boynuzlamayacak mı sanki? O zaman niye kutsanmış bir şekilde olmasın ki bu boynuzlama? Allah haklı.

Memeta'nın evinden çıktıktan sonra Kai'ye kadar yürüdüler. Dondurmacı Kremer'de bir şeyler yemek için oturdular. İştahı açılan Eftalya iki tane tatlı yemişti. Tatlının şerbetinden bir damla dahi bırakmamacasına kaşığıyla tabağını gürültülü bir şekilde iyice temizlemiş, tatlısını çabucak yiyip yuttuktan sonra bir güzel yalanıp üstüne de suyunu içmişti.

Katina, saadet içinde damla şakızlı tatlısını yerken, kaşığı mağrur bir şekilde ağzından çıkardı. Dondurmacı Kremer çok pahalıydı. Kalburüstü insanların, hoş ve güzel İzmirli hanımların uğrak yeri idi. Buraya en çok Fransızlar ve Levantenler gelirdi.

"Anne bak! Arkana bak!" Birden arkasına döndü Eftalya.

"Kim, nerede?"

"Öyle aniden dönme be anne! Arkanda diyorum. Biliyor musun, kim o kadın?"

"Kim?"

"Violeta!"

"Şu solgun benizli mi?"

"Evet o. Öyle bakma anne."

Eftalya onu baştan aşağı süzdü.

"Hımm! Demek buymuş!"

Sonra da kadının ne yediğine baktı. Violeta, yaşlı bir hanımla beraber arkadaki masalardan birinde oturuyordu. Gerçekten de solgun gözüküyordu. Önünde bir fincan olduğunu görünce bu durum daha da tuhafına gitti. Böylesi bir tatlıcıya geliyorsun ve o güzel tatlılardan biriyle kendine ziyafet çekeceğine içecek

bir şeyler alıyorsun, ne komik. Ne istiyor, bize gösteriş mi yapmaya çalışıyor?

“O yaşlı kadın kim acaba, annesi mi dersin?”

Karşısında oturan Katina, “Güzel elbise” dedi.

O anda tesadüf eseri kafasını kaldıran Violeta’yla göz göze gelmişlerdi. Violeta, halktan esmer kızın kim olduğundan habersiz, ona hızlıca öylesine bir bakış atmış ve Katina da o bakışı yakalamıştı. Ne kıyafeti ne tavrı ne de görünüşü ona göreymiş. Öylesine bakıp gözlerini kaydırdı. Sağını solunu süzdükten sonra yanındaki yaşlı kadınla konuşmaya devam etti.

“İğrenç şey. Bize nasıl baktığını bir görseydin anne; sanki hizmetçilerine bakıyordu.”

“Onun için ağlama sakın. Ona hiçbir şey olmaz. Onun sınıfından en az yüz erkek, onu koynuna almak için hazır bekliyordur; babalar, ağabeyler, kuzenler... Bizim işimiz zor.” Tekrar yalanıp üçüncü bir tatlı yemeyi daha düşündü. “Eğer onun vücudundan bir kıl ya da salyasından biraz alabilseydik, üç kat daha kuvvetli bir büyü yapabilirdik. Memeta ne sevinirdi ama!”

Eftalya kaçamak bir bakış daha fırlattı kadına. Violeta sırtını dikleştirerek, yumuşak, sevimli bir hareketle hesabı istedi. Eftalya da elini kaldırıp tıpkı onun gibi sallayınca Katina gülmeye başlamıştı.

“Hıh! Kim olduğunu sanıyor ki? Kendi tipine bakmıyor! Ne yapacak! Ne sahte bir kadın! İşte bak! Garson fincanını alıyor! O kaşığı almamız gerekiyor. Yaşasın, tepsiyle bu tarafa geliyor!”

Ve ayağını koridora doğru uzatıp garsona çelme takmış, yere düşen garsonun elindeki tepside her şey etrafa saçılmıştı.

“Bu sefer, o deli Memeta’nın başında durucam ki, bir terslik olmasın” diye içinden geçirmişti Eftalya, yerden gizlice aldığı fincan ve kaşığı cebine koyarken. “Hadi artık kenara çekilsin! Yardımcı olacağına bize yüz çeviriyor!”

Kalkıp, kibirli kibirli yürüyerek oradan ayrılmışlardı.

Despina’nın gebelikleri ve çocuk sahibi oluşu

“Vay, başımıza gelenler!” Fula o gün geldiğinde kıpkırmızı olmuştu. “Duy, bak ne öğrendim, başıma ne geldi!” Biraz sa-

kinleşip su içtikten sonra, oturduğu yerde yelpazelenerek başladı olanları nefes nefese anlatmaya.

“Despina’nın kocası! Benim damadım! Bir saat önce Muta-fi’nin Maria bana uğrayıp anlattı. Of! Dün akşam Asvlanilerin verdiği yemekte kim varmış? Damadımın eski nişanlısı. İki yıl boyunca nişanlı kalmış İsaydi’yle; sonunda niye ayrılmış dersin?”

“Neden?”

“Çünkü hamile kalamadığı için kızı terk etmiş. ‘Eğer hamile kalmazsan seninle evlenmem’ demiş kıza.”

“Bunlar geçmişte kalan şeyler. Seni üzen ne?”

Kahvesinden bir yudum alan Fula, “Beni üzen bu değil ki. Despina da... biliyorsun işte. Damadın huzursuzlandığını görüyorum. Aradan altı ay geçti hâlâ bir şey yok. Karnında bir şişkinlik yok. Onunla, kendisine bir erkek evlat vermesi için evleneceğini açıkça söylemiş Despina’ya. Adam kaparo istiyor.”

Sessizlik çökmüştü.

Katina kendi kendine, “Birincide de bir şey yok, Despina’da da. Elde var iki” diye düşünmüştü.

“Teyze, ilk nişanlısından niye ayrıldığını da öğrenelim.”

Vasılya, sorup onu da öğrenmişti. İsaydi, onunla üç yıl nişanlı kalmış ama kız hiç gebe kalmamıştı. Demek ki damat, çocuk sahibi olmaktan hiç kaçınmamıştı. Her şeyden önce acaba ondan ayrılan nişanlıları, niye bir daha kolay kolay evlenemiyorlardı; hem çeyizlerinin olmasına hem de dul olmamalarına rağmen? İkincisi, Despina böylesi kalburüstü kısmeti anca rüyasında görürdü bir daha. Doğal olarak iki metre boyunda, pala bıyıklı bir erkek suçu kendi üstüne alıp sorunun kendisinde olduğunu kabul etmezdi. Her şeyi kadınların üstüne yıkıyorlar.

Despina’nın en kısa zamanda çocuk sahibi olması gerekiyordu. İki çözüm yolu vardı. İlk iş, bir bebeğin bulunmasıydı.

“Elbette doğurduğu bebeği istemeyen bir kadın vardır. Buluruz bir bebek! Ama, ne damadının ne de kızının çocuğu olan o yabancı bebeğe iyi bakıp onu büyütebilecek misin ki Fulam? Ya da Despina’ya bir erkek bulalım. En azından böylece çocuk gıçekten Despina’nın olur. Ve senin de gerçek torunun.”

“Bizimki bacaklarını bile açmaya üşenirken, nereden bulacağız ki ona sevgiliyi? Ya birisi görürse? Ya daha sonradan herkese anlatır o bulacağımız adam? Ağzı olacak; olmayacak

mı? Ya sonradan şantaj yaparsa? Riske giriyoruz. Başımıza be-la alır; sonra çok çekeriz.”

Fula’yı anlamaya çalışır bir tavırla kaşlarını çatarak ona bir bakış attıktan sonra, “Hiçbir şey olmayacak. Ona söyle, uzak-tan hoşuna giden birisini seçsin” dedi.

“Ama...”

“Sana, ona söyle dedim.”

İki gün sonra Despina, bir emanetçiyi seçmişti.

“Bula bula emanetçiyi mi buldu kaltak? Ne olurdu sanki okumuş, ofiste çalışan bir adam ya da ne bileyim bir avukat seç-seydi? Hem ailenin de biraz olsun kanı değişirdi.”

Fula kendini kaybetmişti. Artık bir başkasının elindeydi kontrol. Eftalya onu kapının dışına çıkarmıştı.

“Hadi Fulam, Evangeliki Okulu’na doğru bir yürüyüş yap, hadi rica ediyorum.”

Sevgilinin konuşmamasını sağlamanın tek bir yolu vardı; o da bir şey bilmemesi. Eğer bilmezse ne söyleyebilirdi ki? Bu ro-lü hakkıyla en güzel Katina yapabilirdi. Ancak Katina da kendi-si için başka kapılara hazırlık yapıyordu ve eğer duyulursa hiç iyi olmazdı. Hiçbir şey yapmadığı halde insanların dilindeydi, bir de yapsa ne olurdu kim bilir artık. Bu arada Despina da İz-mir’de sağda solda sevgili arıyordu. Evangeliki Okulu’nu, Avcı-lar Kulübü’nü, hipodromu, hamamları ve ünlü kafeleri aradılar. Herkesin bacaklarının arasına bakıyorlardı.

Fula, Despina’ya, “Karar ver artık. Ömür boyu sürece de-ğil ya” dedi.

En sonunda bir aktör hoşuna gitmişti. Büyük İzmir Tiyatro-su’nda gösteri yapacak opera grubuyla İtalya’dan gelmişti.

“Olsun” dedi Eftalya.

Bayeta’nın karşılığını aldığı sürece, yapamayacağı hiçbir şey yoktu. Memeta’nın müşterisi olan Bayeta, tam anlamıyla bir fa-hişeydi. Türk değildi ama, Yunanların, İngiliz ve Fransızların Türk kadınlarıyla yatmayı daha çok arzuladıklarını ancak bunun çok tehlikeli ve neredeyse imkânsız olduğunu bildiğinden, peçe-siyle, kıyafetleriyle bir “Türk Hanım”ı gibi davranıyordu. Türkler, birisi kadınlarına bakmaya cesaret eder diye testereyle hazırda beklerlerdi. Bu yüzden de Bayeta’nın çok müşterisi var-dı. Güzel ve görmüş geçirmiş bir kadındı. Kahire’de, İstan-bul’da ve Girit’te çalışmıştı. Trasson Sokağı’ndaki bir evde tek başına yaşıyordu. Memeta’ya, parasını yiyen ancak âşık olduğu

ve bu yüzden de çok acı çektiği bir genç yüzünden sıkça uğradı. Memeta her iki tarafında çıkarına olacak şekilde, karşı karşıya getirmişti onları. Tabii ki kendi çıkarını kollayarak yapmıştı bunu.

Böylece birkaç gün içinde Bayeta, Rikardo Lioki'yi, yani grubun baritonunu gösteri bittiğinde ayarlamıştı. Yabancıydı ve onu da tanııyordu. Kadınlardan yana şansının açıldığını düşünmüştü, Bayeta'nın odasına giderken.

Despina'nın bu kaçamağı, peçesini yüzünden çıkarmadan, lambanın sönmemesinin ardından, karanlıkta oldu. Erkeğin gelmesine az kala, Fula da, saklandığı perdenin arkasında, o kutsal hediyenin ilk seferinde yerine ulaşması için istavroz çıkartıp durmuştu. Ne de olsa bu boynuzlanma işi için altı lira vermişlerdi! İnsaf!

Despina hamile kalmıştı. "Tanrı'ya şükürler olsun." Karnı şişmeye başlar başlamaz, damat düğün için razı olmuştu. Ve düğün oldu.

Damat Despina'yı şiş karnıyla, hangi kafede kalabalık ve eğlence varsa, erkekliğini ve yiğitliğini göstermek için oraya sürüklüyordu gururla.

Fula doğumda, "Erkek! Erkek! Tanrı'ya şükürler olsun!" diye bağırıyordu.

İki ay sonra, Damat Bey bol çocuklu büyük bir aile istediğini söyleyince yeni bir endişe başlamıştı.

"Hiç dert etme. Bundan sonra artık biz onu aşağılarız" dedi Eftalya.

Despina'nın düğünü için, Zapfo Hanım Bodrum'dan geldi yine. Zapfo Hanım'ın kulakları ağır işitir olmuştu. Duymuyordu. İzmir'de büyümüşü ve yılların dansçısıydı. Panayırlarda karşılama oynardı. O, o zamandı. Fula, annesi hakkındaki bazı şeyleri bizden saklardı; ama biz kız kardeşi Nene Eleni'den her şeyi öğrenmiştik.

Zapfo Hanım'ın en büyük düşmanı, İtalyan ritimleri çalan mandolinli orkestralardı. Gençlerin sevdiği Avrupai müziğin çöp olduğuna inanırdı. O zamanlar bütün İzmir'in dilinden düşmeyen *Hopa hopa* adlı şarkıyı Despina'yla söylediğimizde sinirinden çığlık çığlığa bağırırdı. Nasıl oluyordu da o kulaklarla bizi duyuyordu, pis moruk? Sonuçta, Zapfo Hanım işine geleni ve istediğini duyuyordu.

Bir de öyle cimriydi ki! Meryem Ana korusun! “Nene, iki kuruş versene gidip şekerleme alayım” dediğimizde kulağı duymazdı. Birisi mutfaktan, “Yemek hazır” diye bağırdığındaysa, ilk ayağa kalkan bu moruk olurdu.

Despina’yla ben küçükken bizi oturtup, ellerini, kollarını yılan gibi kıvrarak, kalçalarını beşik gibi sallayarak çiftetelli oynardı. İçeride müzik çalan tavernaların önünden geçerken, biz de dışarıda, ortada Zapfo Hanım, etrafında biz, kendi çiftetellimizi oynardık. Sallamak için kabiliyetin olmalı, kanında olmalı bu, yoksa sonradan bir şey olmuyor. Daha sonraları, ergenlik çağımızdayken, kıvrırmayı beceremediğimiz zamanlarda bizimle kavgaya tutuşurdu. “Ud sesinin damarlarından geçtiğini hisset” derdi. Olur da Despina hantal hantal abartılı bir biçimde kıvrırırsa hemen müdahale ederdi. “Sen şebek değilsin, dışısın. Çiftetelli için dertli olman lazım. Çiftetelli, kendisine oynayacağın bir de yiğit ister. İşte böyle! Kalçanı bir kere çevir ve okşa. İşte böyle!”

Kimi zamanlardaysa Nene Zapfo’yla denize giderdik. “Bakın, ne kadar güzel geliyor dalgalar birbiri ardına. Hooop hop” diyerek kalçalarımızın da dalgalar gibi ritmik sallanmasını isterdi.

Sağırılığı kendisini canından bezdirdiği için Fula onu, uzunca bir süre kalmak üzere Bodrum’daki ağabeyinin ve gelininin yanına yollamıştı. Berber dükkânını ve işleri idare etmekte zorlanınca, ona geri dönmesi için haber yollamıştı. Zapfo Hanım, varlığının gerekli olduğunu ispatlamak için eve gelir gelmez her tarafı pırıl pırıl parlatmıştı. Yemek pişirir, çamaşırları yıkar, ütü ve yama işlerini yapar, sonunda da fazla iş yapmaktan yorgun düşüp sinir bozucu biri olup çıkardı. Ovulmuş temiz lavaboları tekrar tekrar ovardı. Bütün dolapların içlerini yeniden düzeltmek için boşaltırdı. Katlı temiz çarşafı, ona birkaç yerinden sararmış gibi görüldüğü için tekrar yıkardı. Temiz olanları, daha temiz yapmak için uğraşır dururdu.

“Bırak şu paçavrayı be anne! Daha bu sabah temizledim” diye söylenirdi Fula.

“Ee?”

“Bırak şunu anne!” diye daha yüksek sesle bağıırırdı Fula.

“Ne?”

Bağırarak, elinden kendi alırdı sonunda.

“Bırak şunu anne!”

Sırf korkutmak için arada bir, onu Bodrum'a geri göndereceğini söylerdi.

"Hiç ummadığın bir anda Sultan'a geri gidersin zavallım, haberin olsun!"

Zapfo Hanım'ın cezası gelini Sultan'dı. Adını bile duymak istemezdi onun. Ama Andoni, onun en küçük çocuğuydu ve bu oğlana zaafı vardı. En kötü ama gülmekten çatlayacak gibi olduğumuz zamanlar, karşıdaki sıksa komşu Vlasto Hanım'ın annesinin de geldiği çay günleriydi. Bu yaşlı kadıncağz tamamen kendi dünyasındaydı. Aklını tamamen kaybetmişti. Bazen Vlasto Hanım'ın, yani kızının, kendi annesi olduğunu zannettiği anlarda kapıyı çekip gittiği olurdu. Sağdan soldan toplarlardı onu. Her sabah okula gitmek için defterle kalem isterdi. Bazen de kendi bebeği zannettiği, küçük torununun oyuncak bebeğini alır, onu uyutmak için oturur saatlerce ninniler söylerdi. "Eee eee eee." Eğer olur da torunu elinden almaya kalkarsa oyuncacağı, ufacık çocukla oyuncak için kavga ederdi.

Biri sağır, diğeri aklını yitirmiş bu iki kadın arkadaşlık ederdi. Birbirlerini gördüklerinde sevinirlerdi. Bir de kısa cümlelerden oluşan sohbetleri vardı ki!

"Hazır ben İzmir'deyken, bir de Bornova'ya gitsek ya" derdi Zapfo Hanım. "Bırak onu Stella,ilmek kaçıracaksın. İşte şu bez parçasını al."

"Adım ne demiştin?" diye sorardı aklını kaybetmiş olan.

"Hayır, atla değil trenle gidelim."

Saatlerce böyle konuşabilirlerdi. Hele yaşlı moruklar bir de birinin dedikodusunu yapmaya başlamaya görsünler!

"Yarın değil öbür gün, yeğenim Artemi geliyor. Çok hoş bir kızla nişanlı. İyi huylu, hamarat, güler yüzlü ve su gibi güzel. Ahlaksızın teki. Ahlaksızın teki, Stellacığım" derdi kelimeleri sürekli birbirine karıştıran sağır.

"Evet."

"Hı?"

"Hayır."

"Ne dedin?"

Stella Hanım, bir ip çekerek sanki uçurtma uçurur gibi elini sallıyordu.

"Evet, Artemi uzun boylu, gelin de çok hoş. Onları Fula misafir edecek diye bugün bütün evi kaldırdık. Sağ salım gelsinler."

“Mangalı yak. Kar yağacak.”

“Hayır, bir yıl kalmayacaklar. Sadece bir hafta kalacaklar. Stellacığım, misafir balık gibidir. İlk gün leziz ve tazedir, ikinci gün yenir, yenmezse üçüncü gün kokar.”

Çek arabayı Karamanlara...

O günlerde evde temizlik vardı. Çarşafklar güneşe çıkarılmış, halılar camlardan sarkıtılıp sopalarla dövülmüş ve döşekler tersyüz edilmişti. Yardım için mahalleden bir temizlikçi tuttular. Kargaşanın içinde, zamanla toplanmış olan ne kadar çerçöp varsa atıldı. Küçük bir bavulun içinden Spiro'nun bazı kıyafetleri çıkmıştı. Bella Vista'daki Beauté'den taşınırken belli ki aceleyle onları da yanlarına almışlardı. Giysileri eşya yığınının üstüne koyup neler var diye oturup baktılar. Hiç giyilmemiş gömlekler, pantolonlar, fanilalar ve uzun, kalın kumaştan donlar vardı.

“Spiro'yu bana hatırlatacak hiçbir şey kalmamış.” Katina, Spiro'nun giydiğini hatırladığı bir gömleği eğilip yerden aldı. “Avcılar Kulübü'ne gittiğimiz gündü. Yediğimiz şey de...”

“Onu hatırlamak mı? Niye?”

Eftalya, onun elinden gömleği alıp tekrar eşya yığınının üstüne attı.

“Bunlar unutulur mu anne?”

“Eğer onun hakkında bir şey hatırlamak istiyorsan, anasını ve bizi nasıl rezil ettiğini hatırla. İşte, al sana hatırlayacak bir şey.”

“Kıyafetlerini ne yapacakşın?”

“Kiliseye bağlı bir yere bağışlarım. Ya da Metohi'ye götürürüm. Bilmiyorum, henüz karar vermedim. Ama buradan gidecekler.”

Eğilip, bir taraftan da söylenerek kıyafetleri bir torbaya doldurmaya başladı.

“Kurduğumuz her şey çok iyiydi ama bitti. Ne yapalım! Şimdi her şeye en baştan başlayacağız. Kalleşçe vurdu kader. Kahpe kader! Adi. Kolumuzu kanadımızı kırdın! Ama o kadar kolay vazgeçmeyeceğiz. Sen bana vurdukça, her seferinde ben daha fazla güçleneceğim. Avcılar Kulübü! Yok, tüccarların kulübüymüş. Ee kader, benim orada bulunmamı mı istedin? Şimdi de

Yunan Kulübü'ne gireceğim! Aynen öyle! Duy! Yunan Kulübü'ne gireceğim. Sırf senin gözüne girebilmek için."

"Ne geveliyorsun ağzında öyle anne? Kime lanet okuyorsun?"

"Gevelemiyorum! Yeni hedeflerimiz var, diyorum. Kararlıyız, geri dönmeyeceğiz. Oturup da kaderimize ağlamayacağız. Çünkü eğer oturup da kaderimize ağlarsak, sonunda bize kalan tek şey gözyaşlarımız olacak. Ben 'ah' dedikçe sen de 'vah' der durursun. İyi mi! Ne güzel! Güzel bir ömür geçirdik. Ve bir gün uyanıp aynaya baktığımızda ne görelim; buruşmuşuz. Kendimizi öyle kırıış buruş gördüğümüz zaman kaybettiğimiz yıllar için pişmanlık duyarız. Ama o zaman da artık çok geç olur. Hayat geçiyor..."

Eftalya torbayı kaldırdı ve beraber mutfığa indiler. Torbayı masanın üstüne bıraktılar. Temizlikçi, küçük taraçayı bembeyaz yapmış, şimdi de çamekânları temizliyordu.

"Yukarıları da ovsana be, başından biraz olsun ayrıldım diye kaytarıyor musun?"

"Oraları da ovdum Eftalya Hanım!"

"Yeniden yap."

Eftalya, Katina'ya doğru dönerek,

"Anneso'nun, resimli bir kitabı vardı. Her sayfasında ayrı bir hikâye anlatılıyordu. İlk sayfadaki hikâye, 'Horoz ve Tilki'ydi. Sayfanın sonunda hikâye de bitiyordu. Sayfayı çevirdiğindeyse yeni bir hikâye başlıyordu; 'Her şeyi isteyen tavşan.' Sonra o da bitiyordu. Ne yapalım? İyi ya da kötü her şey bitiyor günün birinde. Bizim için iyi olan bitti ne yazık ki. Eğer biten kötü bir şey olsaydı, 'Hele şükür sonunda bitti' derdik. Hem söylesene, eğer bütün kitaplar sadece horozdan bahsediyor olsaydı, Anneso ne öğrenebilirdi? Söylesene bana, hangisi daha çok bilgi olurdu; birçok hikâye okuyan mı yoksa sadece tek bir hikâye okuyan mı?"

"Müftü gibi konuştun. Ben sadece kıyafetleri ne yapacağışın diye sormuştum."

"Acılarını silgiyle sileceğim. Sen de günün birinde hayırlısıyla anne olunca, bazı şeylerin ne kadar zor olduğunu anlarsın. Birçok ebeveyn, olanlardan kaderi sorumlu tutuyor. Diyorlar ki, 'Bunları yaşamasaydı, öğrenemezdi.' Ve bir kenara çekilip çocuklarının, hayatın sillesini yiyerek olgunlaşmalarına izin veriyorlar. Onlara yardım etmiyorlar. Ben, benim yaptığım hataları

senin de yapmana izin vermeyeceğim. Geçmişte, kimsenin seni incitmesine izin vermeyeceğime yemin etmiştim. İnsanları boş ver, önemseme. Üzülmene değmezler. Sana saygı duymaları için onlara kötülük yapman gerekiyor. Ona karşı hiçbir kabahatin olmadığı halde günün birinde, arkadaşlarının en iyisinden bile tokadı yiyeceksin, üzüleceksin. O seni ısırmadan, sen onu ısır. Ben, çocuğumun tereyağı gibi herkesin kolayca ekmeğine sürebileceği kadar yumuşak olmasına izin vermeyeceğim. Şu daha önce sana sözünü ettiğim ‘geç kalmış olmayı’ bana annem öğretti. Nenen Eleni. Gece gündüz, bunu iyice kafama sokmak için uğraştı. Belli ki o, ‘geç kalmış olmayı’ ağır bedeller ödeyerek, acılar ve sıkıntılar çekerek, yaptığı hatalar sonucu öğrenmişti. Kim bilir neler çekmiş ve aldığı dersin bedelini ne kadar pahalıya ödemişti. Ben dersimi aldım. Sen de bunu çeyizin olarak kabul et ve saygı göster. Ne de olsa nenen, bunun bedelini canıyla ödedi.”

Eftalya ayağa kalktı ve içinde kocasına ait yakaların ve kol düğmelerinin olduğu bir kutu getirip onları da, içinde kıyafetlerin olduğu torbaya attı.

“Buyur. Fedakârlıkları beraber yapacağız.”

Birbirlerini kucakladılar ve her biri kendi derdi için ağlamaya başladı.

Katina’nın Karaman’a çok dikkatlice yaklaşması için bir yol bulunmuştu. Ve en ince ayrıntısına kadar düşünülerak bir plan yapılmıştı. Bu plana göre Katina, ona ya Kulüp’te ya da her ikisi için de tarafsız olan bir yerde yaklaşacaktı. Hem de karşılaşma öyle rasgele olmayacaktı.

Foti’nin kahvesinde bayılma numarasıyla ona yapıştığı zaman adamın ensesini aşk iksiriyle sıvamıştı. Kader ağlarını örmeye başlamıştı ve kurtulmak imkânsızdı artık. Yüce Tanrı da ona, isteklerini gerçekleştirme konusunda yardım ediyordu. Panayırın olduğu pazar günü Roza’dan çok ilginç bir haber geldi: Karamanlar Anadolu’dan büyük bir hayvan sürüsü almışlar ve buraya doğru yola koyulmuşlar. Bazıları kesilmek bazıları da satmak için alınan binlerce öküz, at ve büyükbaş hayvan, otuz kadar sarıklı devlet adamının eşliğinde geliyordu. Melto Nehri boyunca giderek Karavanyo Köprüsü’nü geçecekler ve eski kuleye vardıklarında yolu yarılacak olacaktı. Oradan da Çeşme yoluna girerek bir, en fazla iki hafta içinde burada olacaktı.

“Bütün bir gece Karamanlar, öküzlerin zarar görmeden yüklenmeleri gereken gemiye kadar güvenli bir şekilde nasıl ulaştıracaklarını konuştular” diyerek önemli bir noktayı belirtti Roza.

“Eğer bazı küçük hırsızların iştahını birkaç baş için kabartırsak... İşte o zaman Karaman’a karşılık beklemeden yardım eder ve onun bizim sayemizde binlerce lira kâr etmesini sağlarız” dedi Katina öne atılarak.

Memeta aklından ilk olarak bir inek sahibi olmayı geçirmişti. Ama daha sonra kendine gelmiş, eğer Katina’nın amacına ulaşmasına yardım ederse, her gün bir inek sahibi olabilme şansının daha yüksek olduğunu düşünmüştü.

Hırsızların seçim yapması için en zor tarafıydı. Eğer işi Türk mahallerinden birinde yaparlarsa, Türk memurlar kıllarını kıpırdatmadıkları gibi, bir de göz yumarlardı. Ama işi açık arazide yaparlarsa, Karaman’ın muhafızları hiç tereddüt etmeden hırsızları oracıkta temizlerdi.

Yavaşça yaklaşan Evangeliya, aptal ve hırsız olarak tanınırdı. Fakir mahallelerin en üst tabakalarıyla ilişkisi vardı. *Vahşi* olarak da tanınan, Katolik Rumlardan Papataçi’yi, ciğerini bilmediği ev bırakmayan Stavraki’yi, yetenekli bir kırkkaççı olan Kapsabeli’yi tanırırdı. Evangeliya’nın nişanlıysa en yaman tavuk hırsızı olarak bilinen Tilki Manolaki’ydi. Ve tabii ki bunların arasında Pavlaki Gepsimiro Bey de vardı. Onun olmaması mümkün müydü? Bu arkadaş grubu, kör kadının pis tavernasına uğradı sıkça.

“Yine mi payımızı Gepsimirolarınkiyle paylaşacağız ana?”

“Yine. Bu sefer ona yaltaklanan biziz.”

Eğer şanslıysan, kısmetin ayağına geliyor! Şansın, hiç ummadığın yerden sana, en zengin ve tanrısal armağanları yolluyor. Memeta’nın yeğeni olan küçük bir Türk kızı, Memeta’nın Eftalya Hanım’ı hemen görmek istediğini söylemek için koşarak gelmişti. Ne istiyordu ki Memeta? Karaman’la ilgili bir haber mi vardı acaba? Eftalya’nın hatırı için oturup Bayeta’yla uğraşmış ve âşığının yepyeni biri olmasını sağlamıştı. Bayeta da kozunu saklıyordu. Bayeta, sohbet olsun diye oturmuş Memeta’ya zor müşterilerini anlatıyordu ki, nasıl olduysa laf döndü dolaştı birden Karaman’a geldi. Memeta akıllıydı, gereken bütün bilgileri, Bayeta’nın ağzından ruhu bile duymadan almıştı. Nerede, nasıl, ne zaman? Kadınlara nasıl baktığını, zamparalık yapmanın hoşuna gittiğini biliyorlardı ama, kadınlara bu kadar düşkün ol-

masını beklemiyorlardı. Bayeta onunla iki kez şehir dışındaki bir otelde buluşmuş. Bütün önlemleri aldıktan sonra başlarmış oyun. Memeta'yı, o günkü viziteleri pek ilgilendirmemesine rağmen, Bayeta şüphelenmesin diye devamını da dinlemişti.

"Kamçı ve kırbaç Memetacığım. Alıyor eline kamçıyı, kırba-cı ve bunlarla şehvete geliyor."

"Morarttı mı her yanını? Dayaktan sersemletti mi seni?"

"Yok. Öyle gözü dönmüyor. Onun hoşuna gidiyor kölesi gi-bi seni ellerinden ve ayaklarından yatağa bağlamak. Oyun icabı yani. Ama dövmez. Dövüyormuş gibi yapıp, okşar."

Bayeta bir hurma yedi.

"Böyle oluyor zengin çocukları! Geçen geldiğinde bana hiç-bir şey söylemedi senin meslektaşın Medrana. Birisi ondan kuş gibi davranmasını istemiş. Hem de kim biliyor musun? Aklının ucundan dahi geçmez!"

"Kim? Kadı mı?"

"Hangi kadı? Başkası."

"Buharcı mı?"

"Yok."

"Ee, aklıma başkası gelmiyor. Söyle artık şunu."

"Sigori."

"Ne? Doktor Sigori mi?"

"Ta kendisi."

"Hani şu sekiz çocuğuyla, kilise ayini neredeyse orada olan adam mı?"

"Ta kendisi."

"Daha kötüsünü de gördüm" diyerek ağzındaki çekirdeği tü-kürdü Bayeta.

Memeta konuyu gene Karaman'a getirdi.

"Söylesene bu Karaman başka türlü yapamıyor mu?"

"Nasıl başka türlü?"

"Vurmadan."

"Öteki türlüşünü kupkuru kalmış, sarı karısıyla da yapıyor."

"Doğru. Sana tatmin olmaya geliyor! Ha ha ha!"

Bayeta bu sefer, İzmir'deki üst tabakadan, Cenovalı başka bir adam hakkında konuşmaya başlamıştı. Memeta, onun ko-nuşmasına izin verdi.

"Bu, kamçıyla ciddi ciddi vururdu. Göreceksin nasıl gözü dönerdi! Sırtımda izler kalırdı, darbelerden. İşte bu Cenova-

lı'dan gözüm korktu. İstemiyorum bu aletlileri, başka yere gitsinler.”

Bayeta'ya bakarsan, bütün İzmir yatakta anormalleşiyordu; sanki tek bir normal adam yoktu köskoca İzmir'de. Memeta konuyu ısrarla Karaman'a getirmeye çalışıyordu.

“Söylesene, senin bu istemediğin anormaller nereye soksunlar siklerini? Mesela şu Karaman, nereden bulacak bunları yapacak birini?”

Bayeta cevabı bilmiyordu.

Aradan iki hafta geçmişti. İzmir'de, kırk günlük et perhizinden sonraki ilk perşembe günü, herkes et yer ve çılgınlar gibi eğlenirdi. O akşam meşalelerle aydınlanan Trasson Sokağı'nda insanlar birbirlerine karışırdı. Tatlılar dağıtırlar, İtalyan ritimli şarkılar söyleyen koroya orkestradaki sazlar eşlik ederdi. Palyaçolarla, maytap ve konfetilerle dolu şaşaalı bir eğlence olurdu. Bu seneki Kutsal Perşembe, tatlı bir şubat akşamına denk gelmişti. Hiç kimse kimseyi tanımadan, birbirlerine şarap ikram ederek beraberce dans edip eğlenmişlerdi. Palyaçolar, krallar, zenneler, çingirakçılar, cambazlar, rengârenk maskeler, İtalyan halk dansçıları taranteleler... Soytarılar herkesi gülmekten kırıp geçiriyorlardı. Zenginlerse, etrafta dolaşarak, bu manyakların delirmiş hallerini uzaktan izliyorlardı.

Roza, “Beyefendinin, kırmızı bir pelerini, gözlerinde siyah bir bandı ve kafasında da saten bir şapkası olacak” demişti.

Şarap dolu iki sürahidenden sonra kimse kendinde olmaz ama keyifler yerinde olurdu. Hele şarap da buruk ve sertse! Karaman ve arkadaşları da küp gibi içmişlerdi. Birini ayakta diğerini oturarak herkes ikişer galon şarap içmişti. Kadın, erkek, süslü, güleç sarhoşların her birinin ellerindeki kurdelelerle fır dönerek yaptıkları dans insanın başını döndürüyordu.

Bu eğlencenin seviyelerle işi yoktu. Varlıklısı, fakiri hepsi aynı kalabalığın içindeydi ki, zaten kimse kimseyi tanı mıyordu. Zenginler fakir, fakirler kral, fahişeler seçkin hanımefendi, erkeklerse kadın kılığına giriyordu. Onlar da ahtlarını çıkarmak için fırsat kolluyorlardı.

Karaman'ın arkadaş grubunun son durağı İlam'ın tavernasıydı. O sırada çalgılar büyüleyici Arap ezgilerinden birini çalıyordu. Yanlarında kadın getirmemişlerdi. Sadece erkeklerin oldu-

ğu bir gruptu. İstedikleri Rus havyarından olmayınca yerine biraz istavritle peynir, bir de tatlı üzümünden yapılan taverna usulü kiloluk şarap sipariş etmişlerdi.

Bu sipariş üzerine garsonu gülme tutmuştu. Bunlar neyin nasıl yendiğini bilmiyorlardı.

“Efendiler, iyi seçim.”

Kendi kendine, annesinin mutfakta hazırladığı en iyi meze-leri bir tepsiye dizdikten sonra götürüp önlerine koydu.

“Seçin lezzetleri. Bu karnıyarık, şu güveç, tava yahnisi. Vay be, neler yapmış bugün Kalyopi Hanım!”

Hepsini aldılar. Bir de onlara, kendisi ve arkadaşları için sakladığı özel varildeki şaraptan getirip üç misli fiyata sattı.

Şarkılar söyleyip eğlenen bir grup hanımla sırt sırta oturuyorlardı. Burada her şey basitti, öyle İngiliz Kulübü’ndeki gibi dans etmek için piş ya da iyi bir orkestra yoktu. Bu yüzden de dans edemiyordun. Eğer birisi üzüntüsünden çok dertlenirse şarkı söylemeye ve ayağa kalkıp içinden geldiği gibi dans etmeye başlardı. Yiyip içtikten ve şampanyayla cila çektikten sonra, kıyafetler için jüriilik yapmaya başlarlardı. Birisi, “Trasson Sokağı’na gidelim mi? Asıl orada hayat vardır şimdi” deyince, yağ tüccarlığı yaptığı için “yağcı” olarak bilinen Violeta’nın kuzeni Rafail, hemen ardından da böyle bir şey için her an hazır olan Konsolos Avramoğlu’yla oğlu teklifi kabul etmiş, zaten yılda bir Trasson Sokağı’ndan geçmeyi âdet edinmiş Konstantino Karamansa peşlerine takılmıştı.

Karaman’ın bu erkekler grubu, saygıdeğer ve sabahları huy-suzlukları olmayan insanlardan oluşuyordu. İçmiş ama dağıtmamış bir halde etraflarını seyrediyorlardı. Arkadan gelenlerse kendilerinden geçmişlerdi. Yüksek sesle şarkılar söyleyerek el çırpıyorlardı. Her türlü şarkıyı biliyorlardı.

“Selam anam, kemanını seveyim senin!” diyerek keman çalan kızlara laf atmışlardı.

“Selam, vay çok yaşa kanununla sen!”

Kızlardan biri, “Ah, aman İzmirli”yi çalmaya başlayınca ayağa kalkıp kıvıra kıvıra oynamaya başlamıştı. Nasıl bir kıvırmaydı o? Ne yavruydu be! O oynarken sazlar ayağa kalkmış ve daha güçlü çalmaya başlamıştı. Karaman’ın arkadaşları kendi aralarında konuşuyor, bir taraftan da dans eden kız hakkında gülümseyerek imalarda bulunuyorlardı.

“Bu bir çocuk!”

“Böylesi senin olsa, başka hiçbir şey istemezsin!”

“Ama zor olduğunu söylüyorlar. Edepsiz, kimseye yâr olmuyor.”

Karaman’ın yanındaki eğilip kulağına,

“Tütüncünün dolu. Tanır mısın?” dedi.

Karaman bunu duyunca sanki böcek sokmuş gibi titreyerek ani bir hareketle arkasını döndü.

“Tabii ya! Tütüncünün dolu.” Aklına kızın üzerine yığıldığı gün gelmişti. Katina’nın göğüslerini hatırlamıştı. Çok geçmemişti o olayın üstünden. Vücudunu saran titreme hâlâ devam ediyordu. Ne vücuttu! Biraz daha dönerek, bakışlarını ona çevirdi. O da dans ederken Karaman’a gülümsemişti.

Kalbi birden yeni yetmeler gibi çarpmaya başlamıştı. “Beni o günden hatırladı galiba.”

Nasıl da işe yaramıştı aşk iksiri! Sazlar, Karaman şapkasıyla işaret edince ona doğru yaklaşmış, içlerinden birinin bir yavruyla kalkıp oynaması üzerine çalmaya orada devam etmişti. Biri, “Şapkalı, hesap bizden” diye bağırıyordu. Katina, dans ederken ona doğru eğilince, Karaman kendini göğsünden vurulmuş gibi hissetmiş, bunu fark eden biri var mı diye etrafına bakınmıştı.

Kısa aşk mektubunu, akşam odasında eşi fark etmesin diye dikkatlice cebinden çıkarmıştı.

“Yarın akşam saat dokuzda, Eneto yıkıntılarının arkasında buluşalım.”

Not, koyu mavi ve birkaç ter damlasıyla silinebilecek bir kalemle yazılmıştı ve kâğıttan hiç de yabancı olmayan bir bitki koku yayılıyordu etrafa.*

Saat dokuzda, Frenk yıkıntılarının arasından, İzmir’in yanıp sönen, titreşen küçük ışıkları görünüyordu. O yükseklikten, ay ışığıyla aydınlanan deniz tabak gibi görünürdü. Ayın dolunay olmasına iki gün vardı. İlk olarak o gelmiş, kapalı bir faytonun içinde tek başına, Katina’nın gelmesini beklemişti.

Sanki koşmaktan soluk soluğa kalmış gibi nefes alan Katina, onu gören biri var mı diye etrafına baktıktan sonra arabaya bindi. Hiç koşmamıştı oysa. Bir taşın arkasına saklanmış, araba geldiği zaman, onun tamamen yalnız olduğundan iyice emin olup biraz daha bekledikten sonra, her şeye başlamadan önce yaptığı gibi haçını çıkarıp “Çek” diyerek arabaya doğru koştu.

* Tıpkı kavuşma bü. de buyurulduğu gibi kısa aşk mektubu da işlemiden geçirilmişti.

Arabanın içinde herkese yetecek kadar yer olmasına rağmen Katina, ona ne kadar yapışık oturabilecekse o kadar yaklaşmış, gizemli bir edayla alçak sesle konuşuyordu.

“Sana, bir süre önce beni düşerken tuttuğun için borçluyum Karaman. Çok fazla zamanın yok” diyerek ona, getirttiği büyükbaş hayvanlarla ilgili bildiği her şeyi anlattı.

Başka şeyler umarak ve psikolojik olarak kendini bunlara hazırlayarak gelmiş ama hiç ummadığı bir durumla karşılaşmış olan Karaman, “Nereden biliyorsun bunları?” diye sormuştu.

“İzmir’de senin duyamayacağın sesleri duyabilen kulaklar var.”

Katina, hırsızların ne zaman ve nerede işe kalkışacaklarına dair yeni şeyler öğrenince tekrar buluşacaklardı.

Katina’yı evine götürdü. Katina, onun evin önüne yaklaşmasına izin vermemiş, hatta arabayı üç sokak aşağıda durdurmuştu.

“Kimsenin bizi görmesini istemiyorum. Tek başıma, yakışıklı bir erkekle gecenin bir yarısı... İzmir’in her yerde kulağı ve dili var. Başka şeyler düşünürler. İyi geceler.”

Arabadan aşağıya atlayıp sokakta koşmaya başlamıştı. Onun arabada oturduğu yerde bir mendil kalmıştı. Konstantino mendili alıp cebine koydu. Öyle ya da böyle, nasılsa tekrar görecekti onu.

Katina, annesinin camın önünde beklediği evine doğru koştu.

“Ne oldu?”

“İçimde bir sıkıntı var anne, umarım Aleparo korkup da son anda planı bozmaz.”

“O, işi yapsın yapmasın, biz kendi işimize bakacağız.”

“Foti’nin kahvesinde iki seksen yığıldığımda, güya beni ‘kurtarmış’ olmasını bahane ettim. Amma da kurtarış! Aptalın teki değil ki adam anne!”

“Aptal değilse, daha da iyi. Mendilini bıraktın mı?”

“Görünür bir biçimde, oturduğum yerde bıraktım. Gecenin içinde bembeyaz parlıyordu” diyerek gecenin karanlığında beyaz mendilin nasıl göze battığını göstermek için ellerini salladı Katina.

“Anne boş versene ya, eğer hırsızlık olayını nereden öğrendiğim konusunda beni sıkıştırsaydı, ne diyecektim ona? Anne-me sor sana söylesin mi diyecektim?”

“İsrar etti mi peki?”

“Yok.”

“Bak, gördün mü?”

“Ya eğer...”

Eftalya’nın sesinin tonu aniden değişti, kaşları çatıldı ve ellerini beline koyarak bağırdı.

“Ne diye kılı kırk yarıp beni sıkıntıya sokuyorsun? Eğer, yoksa, olur ki, şayet, olursa! Dinle beni! Eğer yemi yutmuşsa, yutmuştur! Düşüyse ağa, düşmüştür! Eğer olacağı varsa olacaktır, yoksa olmayacaktır. Oturup bir de buna canımızı sıkmayacağız herhalde. Ay, rahat bırak beni gece gece! Hadi uyumaya, kaltak!”

Katina merdivenleri çıkarken, Eftalya aşağıdan ona, “Yat ve mendili cebine koymuş olsun diye dua et. Buna duacı ol sen!” diye bağırmıştı.

Eftalya, kendi kendine konuşarak, yemek odasındaki pencere-lerin mandalını kapatmaya gitti.

“Eğer mendili arabacı bulup almışsa gerçekten komik olur. Başlarmış bir de karısıyla kavga etmeye arabacı. Biz de bir köşede beş yüz öküzle kalakalalım. Tüh!” Eftalya, bu kötü düşüncelerini rüzgârlar ruhani güçlere taşır, onlar da gerçekleştirirler korkusuyla, söylediklerinin tutmaması için *silinmiş* denilen büyü-
yü üç kez üst üste hızlıca söyledi.

Ertesi sabah Roza, Karaman’ın odasında deli gibi üzerinde “E.Ş.” yazan mendili arıyordu.

“Hangi cehenneme koydu bu adam şunu!”

Yatakların altını, üstünü, komodinin çekmecelerini, kıyafetlerini aradı. Ah, işte! Mendili cebinde bulmuştu. Koridorda Violeta’nın gelmesini bekledi. Sanki hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi, “Hanımefendi, mendiliniz” diyerek Violeta’nın eline tutuşturdu mendili.

Violeta elini açıp da mendile bakınca, “Bu benim değil ki Roza!” demişti.

“Ama nasıl olur? Sizin olmamasına imkân yok! Beyefendinin dün akşam giydiği ceketin cebinden çıktı.”

Violeta daha bir şey diyemeden Roza, kaparcasına elinden geri almıştı mendili.

“İyi o zaman. Madem sizin değil, ben de onu bulduğum yere geri koyarım” diyerek tekrar Konstantino’nun odasına daldı.

“Beyefendinin cebinde mi? Dün akşam giydiği ceketin mi?”

Violeta şaşkınlıkla, kocasının odasına dalıp gözden kaybolan Roza’nın peşinden gelmişti.

“Dün akşamki ceketinde mi?”

Violate merdivenleri inerken boynunu tutuyordu.

“Ama, dün Piskopos’la işi olduğunu söylemişti bana!”

Mendili gözünün önüne getirdi. Fildişi renginde, kare, ipek bir mendildi. Etrafı çok pahalı, şık bir volanlı dantelle çevrilmişti. “Ben bile o kadar pahalı bir mendil kullanmıyorum” diye düşünmüştü. Kimindi acaba? Gözüne mendildeki baş harfler çarpmıştı. E. Ş. yazıyordu. Başladı kendi sınıfındaki E ile başlayan isimleri düşünmeye. Mikrop yavaş yavaş içine yayılmaya başlamıştı.

Üreyen bir mikrop, yakında büyüyüp meyvesini de vermeye başlayacaktı! Ve bu meyveleri, o büyük ve şık ağacın altında fırsat kollayarak bekleyen Katina ve onun tüm soyu toplayacaktı.

Şimdi, Violeta o mendili tekrar görmek istiyordu. Ancak hizmetçinin önünde küçük düşmesi hiç de doğru olmazdı, hem de hiç. Onun kendi seviyesini ve yerini sağlam tutması gerekiyordu. Mendili tutmuş olduğu sağ elinde hafif bir kaşıntı hissetti ve kaşıdı. “Geceleyn Piskopos’la iş!” Saygıdeğer Piskopos’a sorabilmeyi çok isterdi. Ama kocasını kontrol etmesi doğru olmazdı. Onu yiyip bitiren de bu *doğrular* olmuştu.

“Saat dokuzda, aynı yerde. Yalnız gel. Ekaterini” yazıyordu yeni notta. Bu sefer koyu mavi kalemle *yalnız* kelimesinin altını çizmişti. Cumartesiye pazara bağlayan akşam. Katina bu sefer arabaya kafasında bir başlıkla ve elinde de bir sepetle binmişti. Karaman bu sefer psikolojik olarak hayvanlarını kurtarmaya hazır gelmişti ama yine onu başka *işler* bekliyordu. Geçen sefer psikolojik olarak hazırlanıp geldiği *işler* bekliyordu onu.

“Şu erkekleri tavlama işim hep arabalarda oluyor” dedi ve Spiro’yla at arabasında yaptıkları yolculuğu hatırlayarak sinirlendi Katina.

“Hım!” Kafasını sallayarak gülümsedi!

Bu seferki notunu küçük bir kız çocuğu götürmüştü. Büyük sarayın kapısında ürkerek durmuş, İkinci Karaman Bey’i istemişti, sabah saat on birde.

Ekaterini’nin bir gece önceki hırsızlığa ilişkin ihbarından sonra, Karaman da bütün gün boyunca eli kolu bağlı oturma-

mişti. Yıllardır gerekli parayla beslediği Türk zaptiyelere, nöbetçilere ve Kaymakam'a haber yollamış ve olaydan onları da haberdar etmişti Karaman.

Evet, Aleparo hayvan hırsızı olarak bilinirdi. Aynı şekilde öteki de. Ancak, sadece tahminlerle harekete geçemezlerdi ki. Eğer kız, hırsızlığın nerede olacağını ona söyleseydi, orada onlara tuzak kurulabilirdi.

Arabaya binerken Katina, "Hayvanlar nerede?" diye sordu. "Haberleri gelmedi. Anadolu'ya girmiş olmalılar şimdi."

"Arabayı aşağıya doğru çek. Seni bekleyen birisini görmeye gideceğiz. Detayları sana o söyleyecek."

Şehirden çıkıp ara sokaklara girdiler ve sahile doğru ilerlediler. Darağaç'ı geçip sahilin en ucunda ve en kuytu yerinde sadece iki tane küçük kulübenin olduğu yere döndüler. Tek başlarındaydılar gecenin içinde. Sağ taraftaki evin penceresinden soluk bir lamba ışığı sızıyordu. Diğer kulübe sessiz ve karanlıktı. Bunlar kayıkçı kulübeleriydi. Önlerinde iki tane, ters çevrilmiş kayık vardı. Bugün, yani dolunaydan tam bir gün önce, ay neredeyse yusuvarlaktı. Tatlı bir akşamdı. Katina içinden, "Tanrı benimle olsun" diye geçirmişti.

"Dünden daha serin" diyerek Karaman'a yaklaştı. "Oraya, sağ taraftaki eve doğru çek."

Eftalya, evi hazırlamak için sabahın erken saatlerinde gelmişti. Sağ olsun Pinela Hanım, ona kocasının birkaç eşyasını da vermişti. Eftalya, dalgalara karşı sabaha kadar nazar duaları okuyacağını ve eğer bir sakıncası yoksa, gece soğukta kalmamak için balıkçı barakasını bu geceliğine ona verip veremeyeceğini sormak için sabahın ilk ışıklarıyla Pinela Hanım'a gitmişti.

"Memnuniyetle. Nasıl olsa kızamık olduğu için balıkçı balığa çıkamayacak" demişti Pinela Hanım.

"Ya yandaki ev? Orada kim var?" diye sordu Eftalya.

"Hiç kimse yok. Zafiri Bey'indi orası; ama uzun zaman önce aramızdan ayrıldı."

Sabahleyin erkenden, sabunlarla, kolonyalarla, temizlik bezleriyle balık kokusunu yok etmek için balıkçı kulübesine gitti.

"Adam balık kokusundan hiçbir şey yapamaz ki. Balık kokuları arasında sevişmek! İyyy! Fakirlerin aşkları!"

Şansına, Argiri Bey düzenli bir insandı ve içerisi balık ağlarına ve balıkçı malzemelerine rağmen temizdi.

“Sanki ağlar kokuyor” diyerek hepsini bin bir güçlükle dışarıya, kapının arkasına, bir köşeye yığdı. Ağları dışarıya çıkarırken kan ter içinde kalmıştı; biraz soluklanmak için ağların üstüne oturdu.

Belini tutarak “Ah” diye inliyordu. “Ah mahvoldum! Vay nasıl bir ağrıdır bu böyle? Eftalya Hanım, senin de kışın kaşınıyor yani, hakkettin bunları! Çek bakalım şimdi. Fula’nın evinde, İkinci Karaman’ın kayınvalidesiyim diye hava atmak istemiyor muydun? Ne diye yükseklerde olmak istedin ki? Vay anacığım! Fıtık oldum!” diyerek kendi kendine söylenip durmuştu Eftalya.

Belindeki ağrı biraz olsun hafifleyince, tekrar bir kuvvetle içeriye girdi. Barakayı pırıl pırıl yaptı. Yere küçük bir yolluk serdi ve ateş yakıp içeriyi ısıttı. Şömine için topladığı odunları kolay yansınlar diye yağ ve benzinle ovaladı. Etrafına son bir kez göz atarak, unuttuğu bir şey var mı diye baktı. Her şeyin çok da *ayartlanmış* gibi gözükmesini istemiyordu.

Karaman arabadan inip Katina’nın arabadan çıkmasına yardım etti. Etrafta duyulan tek ses dalgaların ve ağustosböceklerinin sesiydi.

Katina alçak sesle, “Dalgaların ne tatlı bir sesi var” dedi. Eve girdiler.

“Artık gelmesini beklemekten başka yapabileceğimiz bir şey yok” dedi Katina.

Tabii ki, kimsenin geleceğı falan yoktu.

“Bırr, burası soğuk.”

Aslında, bütün bir gün boyunca Eftalya’nın yaktığı mangal içerisini ısıttığı için hiç de soğuk falan değildi.

“Yakmak için bir şeyler bulsan da, ateş yaksan.”

Yere düşmüş bir kibrit buldular. İşe yarardı. Kibritin birini çıkıp yakılmak üzere hazırlanmış odunların üstüne attı. Pof, diye bir ses çıktı ve odunlar hemen ateş aldı. Alev yükselerek etrafı aydınlatmaya başladı. Katina, onu rahatsız eden ateşin yanındaki, el dokuması y n örtünün üstüne oturdu.

Katina, Kapadokya’dan gelirken beraberlerinde getirdikleri y n örtüye dokunurken içinden, “Bula bula yere sermek için bu örtüyü m  bulmuş benim akılsız annem? Belimi mahvedecek bu benim!” diye söylenmişti.

Zamanı gelmişti. Artık aklını  k zlerinden uzaklaştıırıp, karışısındaki kadına yoğunlaşmalıydı. Ve bu ilgi alanının değışimini-

le beraber, tutku, saadet, şehvet ve zevk gelecekti. Bir köşede bahar kokan, sarılı bir döşek daha vardı.

Sepetin içinden, o büyülü an kadar etkileyici olsun diye *toz-la* büyülenmiş, tatlı kırmızı şarap ve şarap bardakları çıktı.

Şöminedeki ateş iyice çanlanmıştı ve odunlar çitirdiyordu.

Katina cilveyle, "Ateş ne kadar da güzel, sanki müzik... Bana çok koyma, bir damla yeter çünkü hemen ilk kadehte başım döner" dedi.

Kadehleri doldurdular. İkinci kez de doldurdular.

"Ne kadar büyüleyici bir ev burası, sanki..." dedi ve cümleyi tamamlamaya korkmuş gibi yaparak yarıda kesti Katina. Ateş tatlı bir sıcaklık yayıyor, şaraptaki toz daha da fazlasını yapıyordu. Üçüncü kadehten sonra Katina, hareketlerini ve tavrını değiştirmişti. İçkiden değil de sanki hayattan, aşktan ve o anın büyüsünden sarhoş gibi görünüyordu. İksir onun üstünde işe yaramış ve Katina, ondan gizli tekrar, üçüncü kez kadehini boşaltmaya çalışırken dudakları birleşmişti.

"Yavrum benim!"

Kim böylesi bir şansı tepirdi! Onu sıkıca kollarına aldı ve ateşin çıtırtıları arasında seviştiler. Uyuyakalmıştı; şafakla uyanırken, Katina yanında değildi. Dışarıya çıkıp seslendi. At arabası dışarıda bıraktığı yerdeydi ama, Katina'dan eser yoktu. Kumsala baktı, güneş doğuyordu. Ne güzeldi doğa. O rüyaları süsleyen yaratıkla geçirdiği, hayatının en güzel gecesinin yorgunluğuyla evine gitti.

Aynı gün öğlen saat on ikide üçüncü bir aşk notu gelmişti.

"Hırsızlık bugün gece yarısında Melito sapağında, Peygamber Tepeleri'nin olduğu yerde gerçekleştirilecek. Dün için utanıyorum. Beni şarapla sarhoş ettin. Rica ederim, bir daha beni arama."

"Yavrum benim!" diye içinden geçirdi. Dün Katina'ya sahip olduğu ve onun da hiçbir duraksama ya da tereddüt yaşamadan kendini ona verdiği dakikaları hatırlamıştı. Ne kadını ama!

Çalışma odasının kapısı usulca açılınca Karaman, karısının solgun yüzüyle ona baktığını görmüştü. Bir tiksinti hissetti. Artık küçük aşk notlarını cebinde saklamıyordu.

"Yavrum benim. Seni tekrar arayacağım. Hem de bugün!"

Nerede oturduğunu öğrenmek için birini gönderdi.

Karaman'ın spermeleri, o cumartesi gecesi *durum* büyüyle bağlanmıştı. Rahmetlinin mücevherleri arasından, tek taşlı bir madalyon seçip ona büyü yapmışlardı. Her şey yolunda gidiyordu. O büyülü madalyonu da Karaman'a, boynuna takması için *aşklarının hediyesi* olarak verecekti.

İzmir'e üç saat uzaklıkta bir yerde, pazar akşamı gece yarısında, öküzlere saldırmaya hazırlanan hırsızlar enselenmişti. Geriden giden yaklaşık sekiz yüz hayvanı yoldan çıkarıp çok iyi bildikleri dar bir geçitten nehrin karşı kıyısına geçirdikten sonra, hayvanlar karanlıkta kaybolacaklar ve daha sonra da gün ışıyınca, abalarıyla hazırda bekleyen yasadışı çobanlardan her biri sağa sola dağılmış hayvanlardan altmış, yetmiş tanesini sürecekti.

Hırsızlardan ikisi, hayvanları geri yollamak ve diğerlerini de arkadaki adamların onlardan olduğuna inandırmak için zaptiye kılığındaydı.

"Aleparo'nun planına bak sen! Kimin aklına gelirdi?"

"Çok akıllıca" dedi Eftalya.

"Hırsızlar ama anne!"

"Hırsızlıkla uğraşmasına rağmen zehir gibi akı var. Eğer hırsız olmasaydı, çok iyi bir politikacı olurdu."

"Evet! Aklımızda olsun da, zamanı geldiğinde İzmir'e onu biz tanıtırız! Ha ha ha!"

Ve ateş bacayı sardı. Aynı günün sabahı saraydan gelen bir at arabası Şerbetoğlu Hanım'ı aramış ve efendisinin çağrısını iletmişti. Bütün mahalle panjurların arkasından gizlice olup biteni seyrediyordu.

"Kaçık mı bu anne? Buraya geldi."

"Eve girmesin sakın" diyerek etrafına göz attı endişelenen Eftalya.

Evin her tarafında, büyü yaparken kullandıkları paçavralar, mumdan bebekler, üzerinde spermelerin olduğu bez kırkıkları, erkeğin cinsel organından aldıkları kıllar, mumlar ve deftere yazdıkları birtakım notlar vardı.

"Ne kadar aşk iksiri sürdün onun vücuduna kız, kaltak?"

"Bütün vücuduna sürdüm anne."

"Vayyy! Demek bu yüzden kendine hakim olamıyor!"

Telaşlanmıştı Eftalya.

"Koş! Çabuk in aşağıya ve onunla gideceğini söyle! Git!"

Karaman Ailesi'nin erkekleri yakışıklıydı. Her şeyleriyle erkektirler. Kollarına en pahalı safirlerden takar, kıyafetlerini de

en pahalı kumaşlardan yaptırılırdı. Karamanların hiç yerli eşyası yoktu. Ne Yunan malı ne de Türk malı. Yedi Adalar'dan, Cenova'dan ya da İtalya'dandı her şeyleri. Kontlardan alışveriş yaparlardı ve kesin onlarla aynı kravatları takarlardı.

Büyük ağabey Siryo Karaman'ın keskin ve köşeli, sert çizgili bir yüzü vardı. Uzun boylu, yapılı vücuduyla aslan gibiydi. Temiz ve Avrupaiydi. Konstantino Karaman'ın arkaya taralı siyah, düz saçları vardı. Spiro Şerbetoğlu yakışıklı bir adamdı; ama Konstantino Karaman tam bir erkekti. Arzulanan bir erkek.

Diğer yandan Katina da onu arzuluyordu. Onun da canı Karaman'ın vücudunu istiyordu. Tekrar onunla buluşacaktı; ama bu sefer mecburen değil sırf kendi zevki için olacaktı.

Aşağıya, arabanın yanına, elinde Ermeni işi tek taşlı madalyonla inip onu Karaman'ın boynuna geçirdi.

“Bunu benim için her zaman tak.”

Aşkın tadını çıkardıkça ve bedenler birbirini daha çok tanıdıkça, her bir sevişme öncekinden daha şehvetli ve güçlü oluyordu. Onu hediyelere boğmuştu. Sekiz yüz büyükbaş hayvanın değerinin üç katına mal olmuştu ona aldığı inciler ve safirler. Ama Katina'yı bunlar memnun etmiyordu.

“Ben böyle hediyeler istemiyorum ki senden, başka şeyler istiyorum. Eğer isteğimi yaparsan senden ayrılmam” diyordu ona.

“Ne istiyorsun yavrum?”

“Zamanı geldiğinde sana söylerim.”

Ve bir gün, İzmir'in dışında, bir zamanlar geleni gideni bol olan ama artık çok sessiz ve sakin, eski, kale gibi kapalı bir Türk hanının odasında yalnız kaldıklarında, o an gelmişti. Girdikleri kapıdan o zamanlar, avludaki ahırlarda dinlenmek için atlar ve arabalar girermiş. Üst kattaki odalarda şöminenin karşısında, üzerinde kalın yünler serili sedirler ve yumuşacık çuhalarından minderler vardı. Avlunun tam ortasında da bir su kuyusu.

“Eğer Memeta bunun sapkınlıkları konusunda haklıysa her şey bitti. Kazandık. Ama haklı değilse, işte o zaman onu tamamen kaybettik” diye düşünüp korkuyordu Katina.

Karaman'ı avludan at ağıllarına doğru çekip, ottan döşeklerin üstünde onu baştan çıkardı. Ve tam kıvamına gelince, bir zamanlar oradaki atlardan kalma, duvara asılı dizginleri çekip aldı.

Şehvetle onu öperek dizginleri eline tutuşturdu. Ve o zaman ilk defa cilveli, itaatkâr ve kısık bir ses tonuyla Türkçe konuş-

maya başladı. “Döv beni efendim. Bağla beni. Vur bana. Senden istediğim hediye bu.”

Verdiği aşk tozları,-afyon ve bu çılgın sevişmeler, adamın başını iyice döndürmüştü. O haliyle bir an bile durup mantıklı düşüncecek durumda değildi. Şehvet konuşuyordu artık. Bu kadın tam bir ateş parçasıydı. Beyninin diliyle şeyinin dili farklıydı. Ve şimdi konuşan da oydu. “Döv beni efendim. Vur bana zeybegim. Bunu istiyorum senden.”

Deri dizginlerle ellerini bağlayarak üstüne çullandı. Ona deli gibi sahip olmaya başladı.

Sevişmeden sonra, bitkin, konuşamaz bir halde uzun süre kalmış ve kendine gelmesi zaman almıştı. Katina’nın bütün vücudunu öperken, ona duyduğu taparcasına sevgiden ve tutkudan ağlıyordu. Sevgilisinde bulduğu o sonsuz mutluluk yüzünden ağlıyordu.

Katina da, onu kucaklayıp ağlamaya başlamıştı. O Katina’nın başka sebeplerden ağladığını zannediyordu; oysa Katina mutluktan ağlıyordu. İçinden bağırarak, “Kazandık. Kazandık. Oynadım ve kazandım” diyerek mutluluk çığlıkları atıyordu.

Zafer sarhoşluğu yüzündendi bu gözyaşları. Daha sonra coşkunun yerini huzur almıştı. Karaman yorgunluktan bitkin bir halde, onu hiçbir zaman kaybetmek istemiyormuş gibi sıkıca kollarının arasına alarak uyuyakalmıştı.

Karaman uyurken Katina da kendine acıyarak, “Zavallı Katina!” diye düşünüyordu. “Onlara yaklaşabilmen için başka bir yol yok. Seni normal şartlar altında tanısalara, kim sana yâr olur ki bu çirkinlikle? Zavallı, sen daha kılını kıpırdatmadan seni diğerleri canlı canlı yok ederler. Güzel, zengin, şehirli, becerikli, çeyizi kabarık ve doğduğu günden beri varlıklı olan kızlar! Ve İzmir, bu kızlarla kaynıyor!” Kendi kendini cesaretlendirerek, “Geri adım atmayacağım. Ne derdi, Eleni; ‘Benim kamburuma değil, iyi olan şansına bak’. Vur dibine gitsin! Vur dibine kız Katina! Yırtık hepsi!”

Tutkulu ve ayaklarını yerden kesen bir aşk başlamıştı. Bu aşkta “seni seviyorum, beni seviyor musun, yok beni sevmiyorsun, hayır seni seviyorum” gibi âşıkların alışıldık laf kalabalığı yoktu. Ve asla da bunlar söylenmedi.

Karaman’la gizlice buluştuklarında ona, “Benim büyük derdim” derdi. Artık çok daha sık görüşüyorlardı. Haftada iki üç kez, akşamları. Yavaş yavaş onu hiçbir şey ilgilendirmemeye

başlamıştı. İzmir’de ne derler, o ne der, bu ne der, ya karısı öğrenirse... Bunların hiçbirini umursamıyordu. Her şeyden vazgeçmişti. Eğlencelere gidiyor, kafelere ve tavernalara arkadaşlarıyla takılıyordu. Katina işveli ve cilveli bir şekilde çiftetelli oynarken onu seyrediyordu; biraz sonra o vücuda sahip olacağını düşünerek eriyordu. Tutkusu olmuştu. Karaman, o ateşli sevişmelerden sonra uykuya dalınca, o da sabaha kadar onu okuyor, okuyor, okuyordu.

İzmir’de de çok şeyler söyleniyordu. Her yer çalkalanıyordu. Ve bir gün Violeta’nın, Karaman’ın ailesinin yanına, İstanbul’a gittiği duyuldu.

Şimdi artık zor olan andı. Violeta var olduğu ve ikisinin arasına gölgesi düştüğü sürece öpüşmeleri, sevişmeleri daha büyüleyici ve daha tatlıydı. Şimdi durum değişmişti. Aşklarını yaşamak için özgürdüler ve Karaman’ın bu rüyadan uyanma riski vardı. Hatta vicdan azabı duymaya da başlayabilirdi. “Ne yaptım ben?”, “Ne yapmaya çalışıyorum?” diye düşünmeye başlayabilirdi. Son darbeyi işte o zaman vurmuş ve onu denemek için bir daha görüşmek istemediğini söylemişti; bunun üzerine Karaman, “Eğer seni kaybedersem, ölürüm” demişti. Onu kaybetme korkusu, vücudunda dolaşan bütün kanın çekilmesine sebep oluyor ve ona, Katina’yla beraber olmak için evlenmekten başka hiçbir çare bırakmıyordu. Onu asla kaybetmek istemiyordu.

Violeta, gidişiyle onları rahat bırakmıştı. Bunun üzerine Stefano Kratero, avukatı aracılığıyla kalbi kırık kızının boşanma kâğıtlarını istedi. Üstelik, gereksiz açıklamalar yapıp milletin ağzına laf vermeden olup bitmişti her şey. Karşı taraf Karaman olunca, boşanma ilamları çok çabuk çıkmıştı. Başka dinden olsalar bile, Osmanlı İmparatorluğu’nun vatandaşları oldukları için kâğıtlar bölgenin yetkilileri tarafından bekletilmeksizin imzalanmıştı. Hele evlilik için gereken evrakların düzenlenmesi, yine arada Karaman olduğu için, boşanma evraklarından çok daha çabuk halledilmişti.

9 Nisan’da Katina, Konstantino Karaman’la, İzmir’in ısıllı kilisesi Azize Ekaterini Kilisesi’nde evlenmişti.

Evlilik törenlerinde, yine Karaman söz konusu olduğu için, Hristiyan âdetlerine göre damat ve gelinin başlarına yerleştirilen taçlar, ikinci evlilikte omuzlara konmasına rağmen onların başlarına yerleştirilmişti ki, her şey olması gerektiği gibi ve düzgün olsun. Onları kutsayan piskopos, fakirler ve katedralin sağ

kanadında yapılacak tadilat için bir sürü altın liralara almıştı. Törende neredeyse hiç davetli yoktu. Sadece, son zamanlarda Katina'nın en yakın arkadaşı olan Vlasto Hanım'ın kızı Pari'yle, başına tüllü bir şapka takmış Eftalya gelmişti. Katina kiliseye gitmeden önce Attartı Ana'nın önünde diz çöküp, onun hayır dualarını istemeye gittiği zaman Türk Ana bu sefer, Katina'nın boynundaki vaftiz hacına kırmızı bir ip takmıştı.

“Nikâhının olduğu saat kutlu olsun. Senin elinden ekmek yiyecek kalabalık kutsansın. Çünkü sen, Türk acısının ne olduğunu çok iyi bilirsin. Işığım benim! Allah öyle istiyor! Ve hepimiz Allah'ın emirlerine boyun eğeceğiz.”

Törenden sonra kiliseden çıkarken Katina ilk kez, kocasını Eftalya'yla tanıştırmıştı.

“Bu annem, Konstantino.”

Eftalya, damadının elini sıkarken çok duygulanmıştı.

“Ne erkek! Ne adam! Biz kendimize kimi almayı başardık be!” diye düşünüyordu içinden.

Düğün töreni bittikten sonra Fula'nın haberi olmuştu bu evlilikten ve hayatının şaşkınlığını yaşamıştı. “Kiminle? Karaman'la mı? Öylesine, durup dururken? Nişan yapılmadan? Eğlence düzenlenmeden? Öylesine nikâh! Öyle bir damat, bunun gibi bir şeyle! Ne zaman boşandı? Ne zaman onunla tanıştı? Ne zaman oldu bütün bunlar? Bütün İzmir'in, Karaman'ın bir dul-la ilişkisi var diye çınlaması doğru muymuş? Katina mıymış o dul? İnanamam!”

Katina Konstantino Karaman

İkinci Karaman'ın madamı

Katina pencereleri açtı. Ne manzaraydı ama şu deniz manzarası! Asla onu seyretmekten yorulmazsın. Seni asla hayal kırıklığına uğratmaz. Karamanların evi diğer zengin evleriyle beraber Kai'deki rıhtımdaydı. İzmirli, kendi aralarında kim en iyi evi yapacak diye yarışlardı.

Balolar ve akşam davetleri için farklı yerler, sabah için ayrı, akşam için ayrı bir yemek odası vardı. İç mekânlarda çiçekler ve küçük şadırvanlar; hayvanlar ve arabalar için özel bölümler bulunuyordu. Kapıdan girdiğinde avluya çıkardın. Sağdan ve soldan girişi olan terasları, büyük şamdanlar süslüyordu. Hemen yanda altın rengi bir payandaya konmuş, kocaman iki tane kandil vardı. Akşam bir davet düzenlendiğinde, balo yapıldığında ya da akşam yemeği verildiğinde ısıltı yanan bu kandilleri iki uşak tutardı. Hemen girdiğinde, sağdan ve soldan olmak üzere, üst kattaki odalara çıkan merdivenler karşıladı sizi. Salonlarsa tam karşıdaydı. Solda, kenarları altın rengi püs-küllerle süslü koltuklardan ve sehpalardan oluşan oturma grubunun bulunduğu yeşil salon, sağ taraftaysa kırmızı salon vardı. Ön taraftaki geniş alandan iç taraftaki ön avluya çıkılıyordu. Kapılar, balo salonuna, müzik odasına, kütüphaneye, Konstantino'nun, Siryo'nun ve Dimosteni'nin ayrı ayrı kişisel odalarına açılıyordu.

Lefkotea, Katina'nın eşliğinde evi gezerken onu huzursuz etmek için, "Senin özel odan nerede?" diye sorunca Katina da,

“Çatlama, hepsinin benim olduğunu düşün” diyerek imalı bir şekilde ona cevap verdi.

Başka odalara açılan başka kapılar. Duvarlar, bazılarını görmekten hoşnut kalacağın, bazılarının senin ürküten bir havası olan portreler ve manzara resimleriyle doluydu. Karamanlar, bu ürkütücü tabloların pahalı olduğunu söylemişlerdi. Tablolardan birinde göğsünden yaralı, kanlar içinde ve belden üstü çıplak biri, korku dolu bir yüz ifadesiyle, elinde kılıç tutan etekli birine, onu öldürmemesi için yalvarıyordu. Bir diğer tablodaya, üçgen küçük sakalı, kolalı, farbalalı yakalı olan, siyahlara bürünmüş ve ellerini çapraz yapıp bir masaya dayanmış insanlar vardı.

Katina, “Eksik olsun. Ben bunu gördüğüm zaman tüylerim diken diken oluyor. Üstüne dünyanın çil parasını dökmeyi bırak, mahalledeyken bunu bana hibe etselerdi gene almazdım” dedi tablolara bakarken.

Ya öteki tabloya ne demeli? Ayakta “Çarmıha Gerilmiş”, lanet, korkunç suratlı iskeletin birine bir de küçük üçgen sakal kondurmuşlar.

“Ama yani İsa’nın böyle bir yüzü olsaydı ve burnunun ucunu bile gösterseydi, herkes korkudan yok olurdu ortalıktan. Ha ha ha! Onun adı İsa, Greko değil! Yok daha neler, keklik mi zann ediyorlar da ona Greko diyorlar! Ha ha ha!

“Koyunların olduğu şu karşıdakine, amenna!” Eftalya, tabloların kritiğini yapıyordu. Onların hoşuna gidenler deniz manzaralı resimlerdi.

“Ant mı içmişler düzgün bir gemi resmi yapmamaya bunlar? Hepsi de yarı batık haldeler! Bakarken bile başım dönüyor!”

“Lefkotea gel de, hamamı gör.”

Gezintinin ortasında onu banyoların olduğu yere, üst kata çıkardı. Lale şeklinde lambalar, aynalar, küvetler vardı banyoda; tavana kadar her yer mermerdi. Parfümlerini, kokulu sabunlarını koymak için dolaplar vardı. Musluklardan sular akıyordu. Katina sifonu çekince Lefkotea, “Aa! Beni korkuttun” dedi.

“Ben gidiyorum. Burada bunalıma giriyorum.”

“Kalsana Lefkoteacık, akşam yalnız olacağım burada, bana arkadaşlık edersin.”

“Kırk hizmetlinin olduğu yerde ne yalnız kalması? Hay güleyim bari! Kalamam. Annemle makarna keseceğiz. Hem komşu da gelecek.”

Kütüphaneye girdiler.

“Siryo Bey, gece gündüz hep burada olur. Ve durmadan yeni kitaplar geliyor. Violeta giderken ne aldı yanına? Ne peşkirleri ne de tabakaları tabii ki. Beraberinde kitap götürdü. Evet, evet, kitap! Bir de *kişisel eşyası* olduğunu söylemiş. Ve onları aldirmek için birini yollamış. Ayak altından çekilerek bize iyilik yaptı. Defolsun gitsin!”

İzmir’deki herkes, bu evliliğin nasıl bittiğini öğrenmek için çıldırırken, Katina, Pari’ye nasıl olduğunu anlattı.

“Eşinin, onunla evliyken başka biriyle bir ilişkisi olmasını kabul edemeyeceğini söylemiş. Duyuyor musun Pari, başkasıyla yatıp kalkmaya *ilişki* diyor. Bohçasını alıp gitti. Defolsun gitsin. O zannetti ki, adam onun arkasından koşup diz çökerek geri dönmesi için yalvaracak! İşi yok da onun peşinden koşacak. Bırak hâlâ beklesin.”

Önce düğümü, sonra da yuvaların yıkılmasına sebep olan dardana bitkisinden yaptığı büyüü çözmeliydi ki, onu Katina’dan geri alabilsin. Bin yıl geçse gene olmazdı. Bir ömür arasa bile onları bulamayacağını düşünüyordu Katina.

Mutfağa girdiklerinde, yeni hanımına bakmak için bir süreliğine bronzları parlatmayı bırakan küçük Türk kızına Katina, “Hadi çalış biraz” diyerek Türkçe bağırınca, ufak kız tepsiyi daha büyük bir hırsla ovmaya başlamıştı. Burası ne mutfaktı böyle! Fırınlara ve tencerelerle tabakların olduğu rafların arasında kayboluyordun. Kaşıklar, asker gibi büyükten küçüğe dizilmişlerdi. Aşçı, aşçı yardımcısıyla oradaydı. Aile için başkası, görevliler için başkası yemek yapardı. Bu aşçı her gün otuz dokuz boğazı besliyordu. Hem de gayet zengin lezzetlerle.

Anne Karaman, İzmir’in en iyi hanımefendilerinden biri olarak bilinirdi. Onun evinde işe girenlerin mutluluğuna diyecek olmazdı. Onun için çalışan kızlardan biri evleneceği zaman, ona çeyizini verir, evini kurardı. Yıllar sonra yanlarından ayrılan hizmetçilere ya altın liralar, paralar ya da evler verirdi. Neye ihtiyaçları varsa. Arabacılar, at arabalarının onlara verileceğinden emindiler. Hepsi onun için hayır duaları eder, “Büyükhanım” diye bahsederlerdi ondan. “Ömrü uzun olsun Büyükhanımın” diye dua ederlerdi.

“Çok fazla dua aldığı için zamanından önce öldü. Kız, herkes sana duacı olur, yeter ki senden çıkarı olsun. Bunu aklına koy Pari. Ne kocasının ne de çocuklarının hayrını görebildi. Üçüncü nesli göremeden öldü. Dimosteni’yi bile tanımaya fırsatı ol-

madı. Fakirlere para vermedi mi, okullar yaptırmadı mı? Ben kimseye beş kuruş bile vermeyeceğim. Ne yani, zengin insanların herkese para verme gibi bir zorunluluğu mu var sanıyor insanlar? Çocuklarını doğururken bana mı sordun hanım? Hayır. O zaman neden şimdi benden, onları beslememi istiyor ki? Bana ne, ne hali varsa görsün!” O anda nereden aklına geldiyse Pari, Katina’ya dönüp, “İsa diyor ki, eğer sende iki tane gömlek varsa birini başkasına ver.”

“O zamanlar gömlek giyiyormuş herkes; oysa benim seksen tane elbisem var. Kırk tanesini versem gene bana kırk tane kalır.”

Katina, odasındaki dolabı açmış, ardı ardına ona elbiselerini gösteriyordu. Büyük balolarda giymek için her tarafı taftadan, yaprak yeşili, geniş fırfırlı eteği, belinde plileri, şık fiyonkları ve uzun kollarının ucunda beyaz güpür dantelleri olan çok ağır bir elbiseyi çıkardı.

“Bu elbiseyi Türk Mahallesi’ndeki çatlak Katerina’ya verdiğimi düşünsene! Ha ha ha.” Gülmekten kırıldılar. “Tavukları beslerken giyinirmiş bunu!” Kahkahayla katılarak gülüyorlardı. “Aha! İşte devekuşu tüylü şapkası da burada! Ya enginar almak için manava gitmesi gerekirse garibanın? Şapkasız mı gitsin?”

Katina, bu elbiselerin hepsini, o aralar önüne ne gelirse ve ne hoşuna giderse hiç düşünmeden aldığı savurganlık zamanında edinmişti.

“Bu şapka hoşuma gitti. Al! Bu elbiseyi de beğendim. Onu da al!”

Karmakarışık, birbirleriyle uymayan, alakasız, irili ufaklı, çeşit çeşit çantalar, eldivenler. Satıcılara karşı şüpheli davranırdı. Hafif utangaç!

“Dikkat et seni kandırıp da uyduruk şeyleri kakalamasınlar Katinacık!” derdi içinden. Ona yakıştığını söyledikleri şeyi bırakır, başkasını alırdı. At arabalarını kutu ve paketlerle doldururdu. Bu alışverişler onu iki leğen dolusu kirli çamaşırı yıkamaktan daha çok yoruyordu. İşlerini çok güzel idare etmesini bilirdi.

Erkek terziyle karşılaşmaları her iki taraf için ama özellikle de terzi için sürpriz olmuştu. Frenk-Levanten olan süslü terzi, İzmir’in önde gelen bütün hanımefendileri için kıyafetler dikmişti. Ama böylesi bir şeyle hiç karşılaşmamıştı.

Lefkotea, bir hanımefendinin evinde çalışırken moda dergisinden elbise dikildiğini duymuştu ve Katina'ya, "Terziye söyle, sana moda dergisinden bir elbise diksin" demişti.

"Bana moda dergisinden bir elbise dik, yok yok iki tane olsun." Tek bir tane istemek sanki Karaman'a yakışmazmış gibi gelmişti ona.

Ölçülerini almayı henüz bitirmiş olan mezurcu, "İki tane, moda dergisinden mi? Peki hangilerini arzu edersiniz?" diye sordu.

"Sen hangisini istersen, sen söyle."

Adam her şeyi bırakmış, gece gündüz dikiş dikiyordu artık. *Ici Paris* ve *Modes Parisiennes* adındaki moda dergilerinden aldığı modellere göre dikiyordu. Dergilerden biri gece kıyafetleriyle, diğeriye günlük kıyafetlerle doluydu. Mağazalardan aldıklarının dışında tam seksen parça yeni kıyafeti olmuştu.

Yatak odasının yanındaki, genel işler için ofis olarak kullanılan kırmızı odayı, bir mobilyacıya sipariş vererek kıyafetlerini yerleştirmek için dolaplarla doldurdu.

"Eğer bu oda bana yetmezse, şapkalarım için de yan odayı alırım."

Her kıyafeti gereken aksesuarla tamamlanırdı.

"Hep aynı bir bütün olarak mı istiyorsunuz?" diye sordu terzi.

Ve sonunda, her bir kıyafet için ayrı ayrı eldivenler, şapkalar, şallarla beraber gelmişti siparişler. Şapkacılar da İzmir'in boğucu sıcaklarında, siparişi yetiştirmek için makinelerinin başında harıl harıl çalışmışlardı.

Kiliseden geldikten sonra ilk kez eve girmek hiç kolay olmamıştı. Eftalyasız, gelinliği üstünde, yeni eşinin peşinden yeni evine gitmişti. Uşaklar, arabacılar, hizmetçiler merakla evin yeni hanımını görmek için koşturarak arabanın yanına gelmişlerdi. Konstantino, onu yeni eşi olarak kardeşiyle tanıştırmak için antrede beklemesini söyledikten sonra, Siryo'nun çalışma odasına doğru ilerlemişti.

Katina, evin güzelliği karşısında şaşkına dönmüş etrafına bakınıyordu. Ne ev ama! *Otel Kosmikón* bile böyle balkonlara sahip değildi. Aradan oldukça zaman geçmiş ve ayakta kalmaktan yorulmuştu Katina. Nereye gitti bu? Onun gözden kaybolduğu, odaların olduğu tarafa doğru ilerledi. Kapı yarı açık kalmıştı. Masasında oturmuş evrak okuyan Siryo'yla konuşuyordu Konstanti-

no. Siryo ise işinden kafasını kaldırmaya bile tenezzül etmemişti. Tartışıyorlardı sanki; çünkü yeni damadın sesi yükselmişti.

Siryo gayet sakin, "Hayır dedim. O kadar" demişti.

"Tanışmak da mı istemiyorsun? Bir merhaba de, be kardeş! Ne kaybedersin? Benim hatırım için yap."

"Acınacak haldesin. O kadını buradan götür. Onu tanımak dahi istemiyorum."

Konstantino son bir kez daha şansını denemişti. Ama boşunaydı. Katina duvara yapıştı. Böyle bir şeyi hiç hesaba katmamıştı. Üzülmüştü. Buruklaştı. Utanmasa salya sümük, hıçkırıklarla ağlayacaktı. Oradan kaçıp gitmek ilk aklına gelen şey olmuştu. Böyle olacağını hiç düşünmemişti. Erkek kardeşi? Peki nasıl yaşayacağız biz burada? Bunca emek, bunca fedakârlık boşa mı gitti? Karaman'ın sapkınlıklarını hatırladı.

"Ne kaçması, yok daha neler! Hem kardeşi de kim oluyor ki? Benim ne olduğumu sanıyor? Öylesine bir sevgilisi mi? Ben Karaman Hanımım, hem de telli duvaklı. O Karaman'sa ben de öyleyim. Millet ondan boşuna lanet adam diye bahsetmiyormuş; herkesin bir bildiği varmış. Huysuz adamın teki."

Başındaki duvağı çıkarıp yere attı. Saçlarını çözüp buklelerini canlandırdıktan sonra bir hırsla odaya daldı. Masanın önünde durarak, yüzünde kocaman bir gülümseme, Siryo'ya doğru eğildi.

"Mademki Muhammed dağa gitmiyor... ben de, o zaman ben geleyim seninle tanışmaya dedim! Benim adım Ekaterini. Ama sen bana Katina diyebilirsin."

Yüzüne doğru beyaz eldivenli elini uzattı. Siryo şaşkınlık içinde kafasını kaldırdı. Bir saniyelğine de olsa donup kalmıştı. Kaşlarını çatarak onu azarlamaya hazırlanmıştı.

"Size hiç kimse daha önce söylemedi mi hanımefendi, içeri girmeden önce..."

Katina onun sözünü bitirmesine izin vermeyerek, eşine doğru dönüp konuşmaya başlamıştı.

"Konstantino kurtar beni. Bu ayakkabılar canıma okudu. Ayakkabımın altına yazdığım kız arkadaşlarımin hangisinin adının silindiğini öğrenmek için can atıyorum. Hadi gel, gidelim."

Onu gülücükler içinde dışarıya doğru çekti. Artık Siryo, ağzına geleni rahatlıkla söyleyebilirdi.

Hemen ertesi gün sahil kenarında bir otele gitmişlerdi. Ne kadar da güzel ve zengin bir yerdi oraşı!

Konstantino işleri yüzünden uzun süre evden uzak kalıyordu. Bir oraya, bir buraya yolculuk edip duruyordu. Hava­lar düzel­meye başlamış olmasına rağmen, evin pencereleri kapalıydı hâlâ. “Pencereleri açmamızı ister misiniz, hanımefendi? Açalım mı camları?” Ve açıyorlardı. “Salonları temizlememizi ister misiniz, hanımefendi?” “İşinize bakın.” Dolabını açıp içinden bol kıvrımlı bir elbise seçti. Koridorlarda dolaşırken elbisesinin hışırda­ması hoşuna giderdi. Ne müzik!

Daha sonraları asıl zorluklar başlamıştı. Erkekleri idare etmek kolaydı ama, kadınları idare etmek zordu. Kadınlarla sert bir savaşa girmen gerekirdi. Kadınlar, erkek gibi savaşırlar. Asıl tehlike kadınlardı. Onlar, senin ne giyindiğine bakar, konuş­manı eleştirir, hareketlerini izler ve yemek yiyişine kadar her şeyi­ni inceden inceye didiklerler. Onlar, senin nereden geldiğini öğ­renmek ister, soyunu sopunu sorarlar. O kadınlarlayken dikkat­li olmalısın. Canın istemiş olsa bile, onların yanında nargile tüt­türmemelisin. Dikkatli olmalısın. En büyük bela bunlar. Sürtük­ler!

Karamanların ahabpları arasında bir sürü de kadın vardı. Saçları yapıtı, bakımlı, soylu ailelerden gelen ve erkekler Türk­lerden, tütünden ve Fransa’daki demokrasi hareketlerinden bah­sederken bu sohbetlere katılan kadınlardı bunlar. Bu tip kadın­lara dikkat edilmeliydi. Ne de olsa Karaman’ı, İzmir’in bu elit kesiminden uzak tutmak imkânsızdı. En kolay çözüm, başlarda yaptığı gibi, evden çıkmamak için her seferinde yok karnım ağ­rıyor, yok migrenim tuttu, yok derdim var gibi bahaneler uydur­maktı.

Tabii ki bu durum fazla uzun sürmemişti. Elbet bir gün öğ­renilecekti. Bir kere daha, bir akşam davetinde, gizlenerek kaba­dayılığın olmayacağını fark etmişti. Oradaki kadınların hepsi, onun zayıflığını hissetmiş, ona karşı birlik olup birbirlerine ima­lı sözler ederek onun hakkında konuşmuşlardı. Olup biteni anla­mıştı. Rezil olmuştu ama Karaman’a tek kelime bile etmemişti.

“Çok güzel geçti, harikaydı. Elçinin eşi ne kadar da iyi, he­le o halılar neydi öyle! Ya sufleye ne demeli? Nasıl bir çikolata lezzetiydi o!”

Karaman her seferinde Katina’nın durmadan kendisini heyecan­landırarak yeni şeyler keşfetmesine seviniyordu. Nereden buluyor bu kadar neşeyi böylesi basit şeyler için, diye düşünüy­yordu.

Katina'nın her şeyi çok çabuk kapan bir zekası, tavşaninki kadar hassas bir burnu ve hiçbir şeyi dikkatinden kaçırmayan gözleri vardı.

“Öteki kadınlar ne yapıyorlarsa, ben de onu yaparım! Ya ayak uyduracaksın ya da yok olacaksın ortadan. Öğreneceğim!”

Soyluluk ve hanımefendilik dersleri

Yeni, dantelli, taftadan elbisesini kuşanıp nakış işlemeli şapkasını taktıktan sonra, arabasına binip İzmir'e taşınmış olan elçinin eşi Madam Antuanet La Font'a gitti.

Madam La Font, oldukça genç ya da en azından öyle gösteren bir kadındı. Çilivi'deki evi, küçük pembe kokulu tomurcuklar açmış sarmaşıklarla kaplıydı. Holde iki tane büyük mum vardı ve yerde, çok belirgin, canlı renkleri olan şahane Anadolu halıları seriliydi. Onu nasıl idare edeceğini biliyordu.

Sırrı olmayan hiçbir kadın yoktur, diye düşünmüştü Katina. “İzmirli olmayan, burasıyla tamamen alakasız birine ihtiyacım var. Ağzını açmayacak birisine” diyerek bütün Yunan kadınlarını elemişti.

Tanıdığı kadınların arasından o hayatı hiç bilmeyen birisi olmalıydı. Spiro öldükten sonra onlardan yediği tekme yüzünden, Şerbetoğlu kimseyi tekrar görmek istemiyordu.

“Bu cadının suçu” diye bağırmıştı cenazede Nina Hanım. “Benim oğlumun başını yiyen o. Ah yavrum ah, bebeğim, canım benim.”

O sırada, Fula'nın Kokaryalı'daki yazlık evinde tatil yaparken duyduğu bir şey aklına gelmişti. O zamanlar o kadar da ciddiye almamıştı. Eski kayınvalidesinin evinde ağırladığı Fransız çift, bir gece gezintiye çıkmış ve sahildeki kayalıkların üstünde oturmuştu. Ne kadar güzel mehtap! Türkiye'de ağustos ayının geceleri ne de güzeldi. Az kalsın onu, ellerinde büyüyle ve âdet bezlerini denizde yıkarken yakalayacaklardı. Arkasında onu gizleyen kaya yükseliyor, önündeyse deniz uzanıyordu. Oradan tek çıkış yolu sağ taraftaki patıkaydı; ama onu da Fransız çift kapatmıştı.

“Ne kadar sürer ki? Elbet gidecekler.”

Durup beklemeye başlamıştı. Fransızca konuşuyorlardı. İlk başlarda büyük ihtimalle yolculukları, Şerbetoğlu Ailesi ve işle-

ri hakkında konuşuyorlardı. Bunları, konuşmalarının içinde geçen villa, tren, İzmir, Madam Nina gibi yakaladığı kelimelerden ve gülüşmelerden anlamıştı. “İşte dedikodu!” Fransız, Yunan, İspanyol olman hiçbir şeyi değiştirmez. Her zaman ve her yerde dedikodu dedikodudur. Sürekli Mark diye birinden bahsetmişlerdi. O zaman Madam Antuanet hıçkırıklarla ağlamaya başlamıştı. Fransızca, “mon fils, mon fils, mon pauvre petit” diye ağlamıştı. Bu durum Katina’nın dikkatini çekmiş ve konuşmalara kulak kabartmasına sebep olmuştu.

“Monfis ne demek?” diye ertesi gün Fula’ya sormuştu.

“Ofis demek olsa gerek” diye cevaplamıştı ötek.

O zaman Despina’yla beraber kaldıkları odaya çıkıp kağıt falı açmıştı. Aşağıya sarışın kadını temsil eden kupa kızı açılmıştı. Madam Antuanet’ti. Kâğıtları Antuanet’in derdi için kanp açınca, ölümcül hastalıklı bir çocuk ve büyük bir acı görmüşü. Geri kalanların hepsini Katina, Sofula’dan öğrenmişti.

Madam Antuanet’in, kimsenin bilmediği bir sırrı vardı. Biricik ve bin bir zorlukla sahip olduğu oğlu özürlyüdü. Konulan teşhise göre, tehlikeli derecede şizofrendi. Bunu herkesten gizliyorlardı. Sapasağlam bir çocuktur. Ta ki bir gün, İskenderiye’deyken, beş yaşındaki kuzini Mirtali’yi balkondan aşağıya itene kadar. Her şey o zaman başlamıştı. Şans eseri eteği gül dallarına takılınca üstü başı yırtılmış, her tarafı çizilmiş ama hayatta kalmıştı kızcağız.

O zamanlar eşi Pier La Font, Mısır’da ikinci elçiydi ve orada yaşıyorlardı.

Ergenlik çağının sebep olduğu bir sinir nöbeti olarak değerlendirmişlerdi bu durumu. “Düzelir” demişlerdi.

Anna durum her gün daha da kötüye gidiyordu. Noel gecesi mutfak bıçağı kaybolmuştu. Ertesi sabah Mısırlı küçük bir kız olan hizmetçiyi odasında, bıçaklanmış ve küçük küçük parçalara ayrılmış bir halde bulmuşlardı.

“Hiçbir bakire kızın, kutsal bebeği dünyaya getirmesine gerek olmadığına inandığı için Noel atmosferi onun aklını oynattığına sebep olmuş” demişti doktor.

Evi altüst etmişlerdi. Tabloları parçalayıp vazoları kırmışlar, sonra da polis çağırmışlardı. Madam Antuanet’in yüzü ve elleri çizilmişti. Tanımadıkları birilerinin, kendilerine saldı. İhtarlarını söylemişlerdi polislere. Ne de olsa önemli kişilerdi. Onlara inanmışlardı. Böylece dava kapandı gitti. İyi ki o gece,

hem La Font Ailesi'nin hem de Mark'ın gayet iyi ve sakin olduklarına dair şahitlik yapabilecek davetlileri vardı. O akşam nasıl da uslu bir çocuktu oysaki. Onlara piyano çalmış, Noel şarkıları söylemişti. Nasıl oluyor da, böylesi meleksi bir yüz, öyle bir caniyi saklayabiliyordu?

Hayatları değişmişti. Herkese yatılı okula gittiğini söyleyip onu hemen bir hastaneye kapatmışlardı. Elçi Bey tayinini istemiş ve bir sürü zorlukla sonunda tayini İstanbul'a çıkmıştı. Böylece 3 Şubat günü bütün İskenderiye, La Font Ailesi'nin topluca İstanbul'a gideceğini öğrenmişti.

Pier ve Antuanet mutsuzlukları ve acılarıyla bir başlarına kalmıştı. Pier, İstanbul'daki elçilikte ticari ateşelik yapmış ve böylece bir sürü tütün tüccarıyla tanışma fırsatı bulmuştu. Ve Şerbetoğlu Ailesi onları, Kokaryalı'daki yazlıklarında ağırlamak üzere davet etmişlerdi. Onlar da bu kibar daveti kabul etmişlerdi.

Aradan üç yıl geçmişti. Madam Antuanet La Font, birkaç ay önce pınlını pırtısını toplayıp deniz yoluyla İzmir'e gelmiş, Çivili ve Sarno Sokağı'nın köşesindeki meydana bakan büyük bir eve yerleşmişti. Yunan İzmir'indeki sosyete de olup biten hiçbir şey Lefkotea'nın gözünden kaçmazdı.

"Monfis ne demek Lefkotea?"

"Oğlum demek. Nereden duydun?"

"Elçinin karısına gideceğim. O bana birkaç şey öğretir. Aybın yarısı onun, yarısı da benim olsun" demiş ve gitmişti.

Madam La Font, karşısında bu tuhaf yaratığı görünce şaşır-mıştı.

"Beni mi görmek istediniz? Siz kimsiniz?" İnceleyerek yüzüne bakmış ve onu ayakta tutmuştu. Odasının camından, uşakları ve iki tane arabacısı olan arabadan inerken görmüştü onu. Karaman kapıdaydı.

"Katina. Katina Karaman, Madam."

Kim olduğunu anlamıştı. Demek Katina buydu. Ne rezaletti Karaman'ın karısını terk etmiş olması. Hem de bunun için. Birden gerçekleri öğrenme isteği uyanmıştı içinde. Nadiren ele geçebilecek bir fırsattı bu.

"Asseyez vous, je vous en prie."*

* Oturun lütfen.

Katina, kadının yaptığı el işaretinden ne dediğini anlayarak geçip koltuğa oturdu. Belki de buraya gelmiş olması yanlıştı. Gitmesi daha mı iyi olurdu acaba? Ama Perisi Hanım'ın, ağzından makarnalar sarkarken ona attığı o iğrenç bakışı aklına gelmişti. Katina makarnaları içine çekerken, kadın gözlerini ayırmadan onu aşağılayan bir tavırla bakmıştı.

Elçinin eşi kibarca bekliyordu. İçgüdüsel olarak, onunla dalga geçmemesi gerektiğini hissetmişti. Katina, kalçalarını oynatarak koltuğa iyice yerleşmiş, ona bakıyordu.

"Bildığınız gibi akşam yemeklerine davet edildiğiniz zaman, yemek odasının kapıları açıldığında sizi oraya götürecek bir erkek kolunu beklemeniz gerekir."

"C' est juste"* dedi madam.

"E, işte ben geçen gün konsolosun verdiği davette, bunu bilmediğim ve diğer taraftan da açlıktan midem kazındığı için gidip masaya kendi kendime oturdum. Peçeteyi de boynuma asıp beklemeye başlayınca, diğer kadınlar parmaklarıyla beni gösterip güldüler. Hatta içlerinden bir tanesi dönüp, 'Herkes yemeğe gidiyor, *bu da* amcasının berber dükkânına' dedi. Yavaşça söylemişti ama ben duydum."

"Mon Dieu!"**

"Bütün bir hafta evde ne yenmesi gerektiğini, benim organize etmem gerektiğini biliyor muydunuz?"

"Naturanlement."***

"Eh, ben onu da bilmediğim için aç kaldık. O zaman da Konstantino'ya, Hamsin Yortusu olduğunu ve perhizde olmamız gerektiğini söyledim. Bunun üzerine Foti'nin kahvesinde yemek yiyip yıldönümümüzü kutlar gibi eğlendik."

Birbirlerine baktılar.

"Fransızca öğreniyorum. Bana Fransızca öğretme işini Lefkotea üstlendi. Ancak senin de yardım etmeni istiyorum."

"Moi?"****

"Eğer bana yardım edersen, ben de bunu karşılıksız bırakmam. Annem senin *monfisini* iyileştirebilir" dedi Katina.

Madam Antuanet huzursuzlanmıştı.

* Evet, doğru.

** Tanrım!

*** Tabii ki.

**** Ben mi?

“Hiç kimseye bir şey söylemeyeceksin ve ben de kimseye hiçbir şey söylemeyeceğim. Anlaştık mı?” dedi ve anlaşmayı kesinleştirmek için de elini uzattı Katina Karaman.

Kendine doğru uzatılan eli mecburen sıktı Antuanet. “Eğer, öğrenmeye aç bir insana yardımım dokunabilecekse, bundan memnuniyet duyarım” dedi.

Merakla, Katina’ya baktı. Nereden ve nasıl olmuştu da öğrenmişti? Gördün mü, sonunda hiçbir şey gizlenemiyor? Daha sonra kendinden emin bir şekilde ayaklarını uzatmış otururken, “Beni hiç beklenmedik bir zamanda yakaladınız; çünkü böyle bir şey daha önce hiç başıma gelmemişti” dedi.

Çayları getirip alçak bir sehpanın üzerine bıraktılar ve Antuanet servisi yaptı.

“Ama öncelikle, bana biraz kendinden bahset.”

⊙ anda, ofisinden dönen Mösyö La Font içeriye girdi. Katina onu selamlamak için ayağa kalkınca Antuanet başını iki yana sallayarak “Hımmm” diyerek onu engellemeye çalışmıştı.

Antuanet, Pier La Font’la, İskenderiye’deki konsolos için çalışan bir elçi yardımcısıyken evlenmişti. Küçük bir memurdu ve ona âşık olmuştu. Ailesi, kızlarının seçimine sevinip mutluktan havaya uçmasa da, onların da onayını alarak evlenmişlerdi. Antuanet’in annesi Fransız’dı ve köklü bir aileden geliyordu, babasıysa büyük büyükbabalarından bu yana Mısır’da yaşayan Yunan Aleksiyadilerdendi.

“Senin suçun, bütün evi Fransızlarla doldurdun” diyordu Antuanet’in annesine Aleksyadi.

Üç tane de erkek çocukları vardı ama Antuanet onların tek kız çocuklarıydı. Ona zaafı vardı.

Kurtudiler ya da Kondoratolar olsaydı ne kadar da iyi olurdu halbuki. Bunların hepsinin, hem oğulları hem de varlıkları vardı. Kurtudiler, gemi halatları için hallaç ve pamuk tohumları yetiştiriyorlardı. Birbirlerine düşman olup İngilizlere yüksek fiyat vereceklerine, aralarında anlaşarak incir çekirdeğini doldurmayacak şeyler için kavga etmeyi bırakabilirlerdi artık. Aleksyadi, işlerini yaparken ne derece akıllıysa, aile içinde o derece aptal gözükiyordu. Sadece gereksiz haberlerle ilgilenirdi. Yok kim ölüm döşğinde, yok çocuklar bisikletten düşmüş; hep böyle şeylerle ilgilenirdi. Karısıysa büyük oğulları Jak’ın sefahat

düşkünlüğü yüzünden, Ruen'deki ailesinden aldığı yüklüce borcu ne zaman geri yollayacağı gibi, daha ciddi konularla ilgilenirdi.

“Biliyor musun Patroklo, Jak yine çekmecedeki bütün paraları alıp kumar oynamış?”

“Zaharia, demek istiyorsun.” Kafası buna çalışıyordu.

Antuanet Hanım'a zaafı vardı. Zeki kadını Madam Aleksyadi, onu idare etmeyi bilirdi.

“İşi yok da, benim çocuğum bir Yunanla evlenecek.” Madam Aleksyadi'nin tek arzusu buydu. “Eğer kızı istediğiyle evlendirirsek mutlu olur belki ama, biz hayrını göremeyiz Patroklo, kızımızı kaybederiz.”

“Ne demek istiyorsun?”

“Eğer Kurtudi'yi alırsa, Kahire'de yaşayacak. Ama diğerini alırsa, sürekli yanımızda olur.”

İşte o anda bir hata yapıp, “Hayır” dememişti. Aksine, evinde başka bir Fransız olması engelini de aşmıştı. Diğer taraftan da, gerçekleşecek bu izdivacın toplumsal itibarı olsun diye de kendini parçalıyordu. Zavallı, sıradan bir avukat olan Pier La Font, üç ay içinde üçüncü, ardından da ikinci konsolosluğa yükselmiş ve damat olmaya hak kazanmıştı.

Eve yerleştiler. Pier Yunanca öğrendi. Yakında kayınpederiyle, yerneklerden sonra satranç oynayıp hoş sohbet edebilecekti. Zamanla damat, işletme konusunda ne kadar yetenekli olduğunu ispatlamıştı. O kadar ki, sonunda Aleksyadi ona saygı duymaya, güvenmeye ve hatta onun önerilerini dinlemeye başlamıştı. Asalak Zaharia'nın yanında, Petro gelecek vaat eden biriydi.

İlk ders, 3 Haziran, günlerden Çarşamba

Katina için kibarlık demek, cümleleri kibar söylemekti: “Yemeğe yumulunuz.”

“Non, non, non! Diyeceksin ki, başlayabilirsiniz. Ve ilk önce sen al eline çorba kaşığı.”

“Tabii, senin için söylemesi kolay.” Sinirlenmişti Katinacık. “Tabii, pardonlarla doğdun sen, kaltak.”

Bir gün, elçinin karısı çiçekleriyle ilgili bir sorunu çözmüş gelirken, Katina'ya her şey değersiz ve önemsiz gelmişti.

“Ne büyük sorun!” diye düşünmüştü. Aşık kemiğine elleriyle dalıp, iliği bir güzel içine çekmeye başlamıştı. Acıkmıştı. “Eğer senin bana, eti nasıl yemem gerektiğini öğretmeni beklersem, açlıktan ölürüm ben. Onun için hepsi, kansızlıktan nalları dikmeye hazırlar.” Peçetesiyle ağzını silip lokmasını çabucak yutmuştu.

“A vous madame.”

“A vu madam.”

“Coupez la vianden.”*

“Likör, yemeklerden sonra bayanlara ikram edilir. Bize başkası servis yapar. Biz asla tepsiye dokunmayız. Hizmetçi çayı tepsiyle bir sehpanın üstüne getirip bırakır ve herkese tek tek senin servis yapman gerekir. Herkesin gözlerinin içine bakarak kısa cümlelerle soracaksın, “Şeker? Limon?”

Zamanla, oldukça ilerleme kaydetmişlerdi. Madam Antuanet’in çok hoşuna gidiyordu Katina’nın cin gibi olması. Ve onu istediği kalıba sokuyordu.

Bir ay içinde Katina, Fransızca’yı da söktü. Nerede saklıydı bu mükemmel telaffuz? Yetenekli olmak başka şeydi.

Ertesi hafta Katina, Madam Antuanet’e, oğlunun içinden şeytanı nasıl çıkaracaklarını bir kez daha anlatıyordu. “Ne saçma şeyler” diye düşünmüştü elçinin karısı. “Onca doktor bakmıştı ona, ilaçlar, tetkikler, hastaneler...” Oğlu hastaydı, hem de aklını yitirmişti. Ama ne de olsa anne yüreği, düzeleceğine dair ümidini yitirmiyordu. “Olur mu dersin? Bakarsın belli olmaz... Hiç kimse başaramadı onu iyileştirmeyi; ama bakarsın bu kadınlar...” Ah şu umut!

Katina’ya istediği, oğlunun vaftizinde kullanılan yağlı bezleri ve zıbınları verdi. “Bir melekti.” Oğlunun bebeklik eşyasını çıkarınca La Font Hanım’ın gözleri dolmuştu. Hâlâ bebek pudrası kokuyordu.

“İşte bunlar, hepsini al” demişti Katina’ya.

Mark doğduğu zaman dedesi Aleksyadi’nin gözleri yaşlarla dolmuştu. Hayattaki her şeyi o olmuştu. “Benin kulaklarımı ve Aleksiadilerin alnını almış. Kaybettiğimiz erkek kardeşimin adı-

* Eti kesin.

nı, Mark ismini verelim ona” dediğinde kimse itiraz etmemişti. İşte böylece çocuk Mark adıyla vaftiz edilmişti.

Mark bebekken melekler kadar güzeldi. Hem de çok bakımlı, semiz bir melekti. Sarı bukleleri, tombul yanakları vardı. Beyaz yakalarıyla, oyuncak atlarıyla oynardı. Onu bol bol besleyen dedesi, üç tane oyuncak sallanan at almıştı ona. Karısına ve kızına, “Eğer size bıraksam, çocuk açlıktan ölecek” derdi. Onlardan gizli, rendelenmiş havuç, salatalık, köfte ve fırında patates yedirirdi. Kendi çocuklarında başarısız olduğuna inandığından, bunu Mark’la telafi etmeye çalışıyordu.

Dedesi onun diğerlerinden, hem Yunan âdetlerinde hem Yunanca’da hem de *mançlarda* daha ileride olmasını istiyordu. Onu orijinal bir Yunan yapmak için kendi düşünce ve görüşlerini aşılamaaya çalışıyordu ona. Böylece Mark henüz daha dört yaşındayken, Türk fetihlerine karşı direnmek için dökülen kanlardan, Yunan toplumunun verdiği savaştan haberdardı. Karaiskaki’nin, Zeus’un, Herkül’ün kim olduklarını öğrenmişti. Her gece, kahramanların, zaferlerin, kılıçların ve savaşların hayaliyle uyuyordu.

Mark’ın her türlü kapisine annesi “Hayır” derken, dedesi “Evet” diyordu.

İskenderiye’deki iyi aile çocuklarının aldığı gibi bir eğitim alıyordu. Piyano, keman, yazı, genel kültür, Fransızca, Yunanca, coğrafya, tarih, matematik, kılıç, binicilik ve tenis derslerine devam ediyordu. Öğretmenlerin, matmazellerin ve eğitimcilerin biri geliyor biri gidiyordu.

Mark’ın hastanede kaldığı üçüncü senenin yazında, babasının ve bir doktor arkadaşının gözetiminde olacağına dair bir sürü evrak imzalayarak, onu hastaneden İskenderiye’deki eve geri getirmeyi bin bir güçlkle de olsa başarmışlardı. Doktorlar, hastanın eve dönmesi konusunda çok tereddüt etmişlerdi. Ancak bazen de, umulanın aksine, ona iyi de gelebileceğini düşünmüşlerdi.

Sonunda, doktor Kleber’in de onlara, Mark’tan gözünü ayırmayacağına dair söz vermesi üzerine, eve dönmesi için izin vermişlerdi. Doktor Kleber, hastaneden Mark’ın dosyasını aldıktan sonra böyle bir şey önerdiği için pişman olmuştu. Onunla ilgili raporları okuduğunda sorununun sadece basit bir korku krizi olduğunu sanmıştı. Ancak artık onun bir canavar olduğunu düşünüyordu. Günlük hayatta yaşanan kötü anlar veya olaylar za-

manla unutulup giderdi. Ama bunlar kağıda döküldüğünde canavar gibi görülebiliyorsun.

14 Nisan 1885 (Sekiz yaşındaydı). Bir kanaryanın gözlerini oyup çıkardı.

2 Eylül 1887 Annesiyle tartışırken, sinirle elindeki çatalı fırlatarak onun gözlerinden yaralanmasına sebep oldu.

26 Ocak 1888. Onun istediği yemeği pişirmediği için aşçıyı kızgın yağla yaktı. Kadın tedaviye alındı.

Bütün bunlara, ergenlik çağı öncesi oluşan sinir ve onun huy-suz karakteri sebep olarak gösterilmişti. Geçirdiği başka sinir krizleri de kaydedilmişti. Daha öncekilere yakın tarihlerde, biri diğerinden daha beter olan vakalardı bunlar. Daha sonraki yıllarda hayvanlara işkence ettiği için eve hayvan almamışlardı. Yeni doğmuş bir kuşun şah damarını kesmiş, kuşu ondan kurtarmak isteyen dedesine de saldırmıştı. Daha erkenden önlemlerini almalıydılar, diye düşünmüştü doktor. “Ama, aileler öyle kolayca kabul etmezler bu tür hastalıkları.”

Akşamüstü saat beşte Mark, dedesinin kolunda, annesi ve anneannesiyle beraber at arabasıyla geldi.

“Tıpkı annesi. Oğlum, oğlum benim, nasıl da özledim seni” derken, bir taraftan da hıçkırıklarla ağlamıştı dedesi. İlk haftalar gayet sakin geçmişti. Yolculuk için ilaçların dozu artırılmıştı.

“Bana gayet iyi görünüyor” demişti Madam Aleksyadi.

Diğerlerine de gayet iyi görünüyordu. Sadece bakışlarına dikkat edersen bir bulanıklık, bir belirsizlik, tuhaf bir şey görüyordun.

Olay, salı günü sabahı, saat altıyla yedi arası gerçekleşmişti. İskenderiye’de şafak söküyordu. Hafif, tatlı bir rüzgâr denizin serinliğini taşıyordu karaya. Sahildeki görkemli palmiye ağaçları, kıpırdamadan denizden gelen serinliği içlerine çekiyorlardı. Güneşin doğmasıyla sıcak çekilmez olurdu. Hiç alışkanlığı olmamasına rağmen Aleksyadi Hanım, sabahın çok erken bir saatinde uyanmıştı. Belki de önceki gün kocasına çok kızdığı için uyuyamamıştı. Ama bu insanları davet etmek nasıl bir fikirdi? Doktorlar bu tür şeyleri yasaklamışlardı. Tartışmışlardı, misafir çağrılmayacaktı. Yatağında oturmuş manzaranın tadını çıkarıyordu.

“Birazdan kahvaltımı isteyeceğim. Şimdilik kalsın” diye düşünüyordu. Mark, elinde bir çakıyla anneannesinin üstüne sal-

dirmıştı. Nereden girmişti içeriye? Allah'tan kadıncağız uyanıktı da ona karşı koyabilmişti. Ondandır kurtulmak için boğuşmaya başladı. Kerpeten gibi elleriyle kadının boğazına yapışmıştı. Deli kuvveti bu olsa gerekti! Zavallı kadın bağırarak istiyordu ama nefes alamıyordu. Mark cinnet halinde, durmadan kadına vuruyor ve onu yaralıyordu. Kadın can havliyle bağırınca onu duymuşlardı. Ev ayaklanmıştı. Herkes onun odasına doğru koşmuştu. Üç erkek zar zor katilin pençelerini kadının üstünden alabilmişti. Bambaşka bir yaratığa dönüşmüştü. Terden sıırılsıklam olmuş, ağzından köpükler çıkıyor, tir tir titriyordu; gözbebekleri küçülmüştü. Aptallaşmışlardı. Hırlıyor, böğürüyordu. Doktor kadını kendine getirmeye çalışıyordu. Buz gibi olmuştu vücudu. Boyunu morarmış ve ciğerleri yeni yeni havaya kavuşabilmişti. Eğer o anda orada doktor olmasaydı, kadın çoktan gitmişti.

Evdeki bütün bıçaklar ortadan kaldırılmıştı. Mutfakta, ahırlarda ne kadar bıçak varsa, hepsi yok edilmişti. Ucu sivri, delici olan bütün aletler saklanmıştı. Jilet bıçakları dolaplarda kilitliydi. Ama nasıl olmuşsa, küçük çakıları hiç düşünmemişlerdi. Hatta çakı bile sayılamazdı onlar. Babasının, piposunu temizlemek için kullandığı küçücük bir şeydi. Küçük olduğu için de iç organlara zarar vermemişti.

Bu olaydan sonra yaşlı Aleksyadi, torunun bu durumunun sorumlusu olarak damadının soyunu suçlamaya başlamıştı. "Pis Fransızlar. Değersizler. Rezil döller." Halbuki, pisi pisine kaybettikleri kardeşi Mark'ın da, bu tür şeylere eğilimi olduğunu, ancak onun etrafına değil de kendine zarar verdiğini ve sonunda da bir tüfekle beynini dağıtıp intihar ettiğini tamamen unutmuştu. Hatta, annesinin, bir köşeye topladığı bez parçaları için günlerce, hiç sebepsiz ağladığını da tamamen unutmuştu.

"İşte, hepsini al."

Oğlunun bebeklik eşyasını gözyaşları içinde sarıp verdi. Katina, vaftiz eşyasını bir çantaya koydu.

"Artık unut onu. Gerisini sen bana bırak."

Mark'ın tedavisiyle ilgilenen doktor İzmir'de kendi kliniğini açmıştı. Gerçekten de çok iyi bir doktordur. Mark hiçbir şekilde onun yanından ayrılmamalıydı. Onu yakından izlemek için İzmir'e tayinlerini istemişlerdi. İşler yolunda gitmiş, Pier La Font,

İzmir'deki konsoloslukta demiryolları sayesinde yeni bir mevkiye atanmıştı.

Siryo Karaman

Artık, Pari'yle hemen hemen her gün görüşüyorlardı. Pahalı hediyelere bakıyor ve düğünleri için gönderilen iyi dileklerin yazılı olduğu kartları okuyorlardı.

“Ömür boyu, çiçek gibi bir hayatınız ve hayırlı evlatlarınız olsun.”

“Pari, bunu bana şimdiye kadar iki kez söylediler!”

Çocuksuz hiçbir evlilik, sağlam bir evlilik değildir. Evliliğin ilk senesinde herkes, “Daha erken, gençliğinizin tadını çıkarın biraz” der. İkinci seneyse endişelenmeye ve sana farklı bakmaya başlarlar. “Nesi var ki bu kadının, hamile kalamıyor mu?” diye konuşurlar kendi aralarında; yüzüne karşı ise kibarca, “Çocuk yapmayacak mısınız?” diye sorarlar dilleri zehir saçanlar. Kendi yamukluklarına ve kamburlarına bakmazlar onlar!

Çaylarını, evin arka tarafındaki, aydınlığın karşısına denk gelen ve camları Siryo'nun çalışma odasına bakan yerde içtiler.

“Şu Türk alışkanlıklarından hoşuma giden bir şey varsa, o da bu acı çay. Kovalarca içebilirim. Antuanet'inki gibi İngiliz çayı olmayacak ama.”

O sabah Madam Antuanet, ona hangi elbiselerini, nerede ve ne zaman giymesi gerektiğini de söylemişti.

“Gardırobun eksik. Hâlâ ihtiyacın olan bazı şeyler var. Ama söylemeliyim ki, elbiselerin çok iyi dikilmiş. Bravo Katina.”

Elbiselerinden bazıları Antuanet'in bile kıskandığı sanat eserleriydi sanki. Bazılarınınsa giyilmemesi gerekiyordu. A, yok, yok. Bunlar *haute couture* saçmalıklarıydı. Ama Katina'ya hiçbir şey söylememişti. “Bunları giymesen iyi olur. Daha sonra bakarız çaresine” demişti sadece.

İşte böylece, yeni siparişler için ölçü almaya gelmişlerdi. Bu sefer Antuanet de oradaydı. Tenis ve binicilik için kostümler diktirdi.

“Pari, ata binmek için de özel bir kıyafetin olması gerektiğini bilmiyordum.”

Kilise için, çay saati için, iki üç tane de akşam davetleri için ayrı ayrı elbiseler dikildi: Basit, sade ve hanım hanımcık. Olması gerektiği gibi. Hatta, Katina'nın dolaba asmadan önce üç kez okuyup üflediği bir cenaze kıyafeti de dikilmişti.

Siryo'nun çalışma odasının önünde, duvarında sarkaçlı bir saatin, yerde halıların ve iki kanatlı kapısının girişinde Afrika ağacından yapılmış bir heykelin durduğu büyük bir hol vardı. Siryo, güvensizliği yüzünden bekârdı. Ailenin ilk çocuğuydu ve işlerin arkasındaki beyindi. Siryo, bir şey dediğinde, onunla hemfikir olmasalar bile, Konstantino da, Dimosteni de bunu itirazsız kabul ediyorlardı. İşletme üçe bölünmüştü; biri diğerlerini de koruyordu. Dimosteni'nin hangi tütünü alacağını Siryo söylemezdi; o sadece "Tütün alacağız" derdi. Hangi dirseklerin alınacağıyla ilgilenmez, sadece, "Üç değil dört tane dirsek alacağız" derdi. Siryo, kimseyle fazla muhabbeti olsun istemezdi. Kısa cümleler kurduğu ve kaşlarını çatarak konuştuğu zamanlar, sesini kesip ortalıktan yok olman gerektiğini anlardın.

Onlar odalarına çekildiklerinde, kardeşlerinin ailevi meseleleri onu hiç ilgilendirmezdi. Ama aynı evin içinde yaşıyorlardı ve ev Karamanların eviydi. Mademki küçük bey yuvasını dağıtıp karısını evden kovdu, o da gitsindi o zaman oradan. Gidip başka yerde kursundu yeni ailesini. İzmir'de ilk kez duyuluyordu Karamanların kadınlarla ilişkilerine dair olaylar ve bu durum Siryo'nun hiç hoşuna gitmiyordu. Bunu, ona da söylemişti. Katina, Karaman adına yakışır, uygun başka bir ev bulunana kadar orada kalabilecekti. En baştan yeni bir yer inşa edilecekti.

"Anne bu adam aksi, zaptiye gibi, kötü niyetli. Şuna büyümü yapsak?"

Daha sonraki günler, konuşmaları hep Siryo'nun geçimsizlikleri ve aksilikleri üzerine olmuştu.

Siryo'yla dalga geçmek için ona *Tanrı* lakabını takmışlardı. Katina, "Tanrı, dün küplere bindi sinirinden. Neymiş, hizmetçilerden biri, onun piposunu, piponun yanındaki tahtadan çukur gibi şeyin içine değil de, kül tablasının içine koymuş. Ha ha ha! Görmelisin anne, saat ondan sonra, saati ayarlamaya gelen saatçiden başka hiç kimse onun çalışma odasının önünden geçemiyor. Ha ha ha! Belli ki adam doğuştan ters. Ha ha ha!" diye anlatıyordu.

Eftalya, *zorun* yumuşaması ve yatışması için hemen işe koyulmuştu. Onun yemeğine katılması için sakinleştirici toz yapmış-

tı. "Yemeklerden sonra geceleri karın ağrısından uyuyamayınca, ona bundan vereceğiz ve böylece ağrıları dinince sana duacı olacak."

Siryo'nun, dikkatlice bakınca, kardeşinden daha erkeksi bir görünümüne sahip ve daha otoriter olduğu fark ediliyordu. İzmir'de onunki pek alışıldık bir sima değildi. Çünkü onun gidiş geliş saatleri ve yolu belliydi. Salı, perşembe ve cumartesi günleri evden kulübe, kulüpten de eve gider gelirdi. Nadiren de bazı akşam davetlerine ve kiliseye giderdi. Bayramlarda neredeyse hiç gitmezdi kiliseye. Bu yüzden de halkın hayal gücü devreye giriyordu. Evdeki hizmetçilerin anlattıklarına dayanarak insanlar onu, insan kılığında bir canavar, kötü bir insan zannediyorlardı haklı olarak. Patron olarak gerçekten de sert bir insandı Siryo. Sert ama adil bir patrondu. Bir erkek olarak da yakışıklıydı. Tam bir erkekti. Geniş omuzlarıyla yakışıklı bir erkekti.

Siryo hiçbir zaman genç olmamıştı. Sanki o doğuştan olgun biriydi. Bir zamanlar arkadaşlarının, ona çaktırmadan zengin bir şehirli kızla arasını yapmaya çalıştıkları olmuştu. Siryo davet edildiği akşam yemeğine gitmiş ama durumu fark eder etmez, kaşlarını çatarak oradan hemen ayrılmış; hatta ev sahipleriyle de hem selamı sabahı hem de bütün ticari ilişkilerini kesmişti. O günden beri, daha çok kendi içine kapanmıştı. Artık kimse ona ne evlilikten ne de mutluluktan bahsetmeye cesaret edebilmişti.

Konstantino, Siryo'ya nazaran daha sevilen biriydi. Daha girişkendi; akşam davetleri, arkadaşlar, piyano eşliğinde söylenen şarkılar, aryalar ve hayırseverlik etkinlikleri... Tamamen bambaşka bir insandı.

Daha sonraki haftalarda, Karamanların işleri yoğunlaşmıştı. Kim bilir nereden çıkmıştı ve niyeydi bu furya? Dimosteni aniden Atina'ya, Konstantino Sakız Adası'na gitmişti. Bir sabah da Siryo'nun İstanbul'a gitmek için valizini topladığı görülmüştü. Katina odasının camından bakarken, hiç kimseye bir şey söylemeden at arabasına binerken görmüştü onu.

Başını kaldırıp sanki hâlâ orada yaşadığından emin olmak istercesine Katina'ya baktıktan sonra arabaya binmiş ve hareket için emir vermişti.

Beyefendinin, onun için odasında bir şey bıraktığını haber vermek için gelen hizmetçi odasının kapısını çalmıştı. Üzerinde sabahlığıyla inmişti merdivenleri. Siryo'nun çalışma masasının üstünde, lanet piposunun yanında, içinde açıklamaların yazılı ol-

duğu bir kağıdın bulunduğu zarf ve bir çift anahtar vardı. Açıklamalar, 1, 2, 3 diye sıraya konulmuştu. Tıpkı onları yazan gibi düzenli ve intizamlıydılar. Nereye ne ödemesi gerekiyor; falancaya şu kadar, şu saatlerde şurada yoluna konması gereken işler.

Odasına geri dönünce yatağının üstünde deli gibi hoplamaya başlamıştı Katina. “Yaşasın özgürlük. Yaşasın.” Yalnız kaldığını fark edince mutluluktan çığlıklar atmaya başlamıştı. Gittikleri yerden hiç dönmeseler de olurdu.

Arabayı gönderip annesini getirtmiş ve onu bordürleri olan ve penceresinden yaseminlerin görüldüğü kırmızı odaya yerleştirmişti. Odanın yerleri cilayla parlatılmıştı; yatakta iki tane ipek döşek ve başlığındaysa altın yaldızlı melekler vardı.

Saat üçte gelmişti tüccar. Katina, Siryo’nun çalışma masasına yerleşmişti rahatça. Tüccar içeri girince, üç kere yerlere kadar eğilip selamlamıştı Katina’yı, ardından öne iki adım daha atarak tekrar eğilmişti önünde. Gemiye yüklediği malın parasının ödenmesini istemişti. Üç bin sekiz yüz yirmi sekiz kuruştu.

“Bakmam lazım” dedi Katina. Bir Karaman olarak onu aşagılamak istemişti.

“Ama hanımefendi, yüklendi ve ambarlara kondu” dedi Yunan tüccar.

“Malı görmem lazım” dedi tekrar kesin bir tavırla Katina. Adamı pek gözü tutmamıştı.

Adama oturmasını söyledikten sonra, annesinin odasına koşmuştu.

“Anne, iskambilleri al eline. Hiçbir zaman böyle el pençe divan duranlardan hoşlanmadım. Bükemediğin eli öpeceksin, her uzatılanı değil!”

Ana kız el çantalarıyla limana gitmeye hazır aşağıya inmişlerdi. Yunan tüccar şaşırmıştı; ancak onları peşi sıra takip etmişti. Limanda, Spiro’nun son nefesini verdiği köşeyi görünce, Katina’nın tüyleri diken diken olmuştu.

“Beni, doğruyu yapmam için ruhunla aydınlat kocam.”

Tekne, içindeki malların ağırlığı yüzünden iyice oturmuş bir halde iskeleye bağlanmıştı.

“Sence de çok yüklü değil mi be anne?”

Daha önce de Spiro’yla birçok kez tekne yüklemişlerdi. Eteklerini toplayarak küpeştelere oturmuş ve ambarlara inmiş-

lerdi. Pamuk yüklüydü tekne. Hava güzeldi ve yolculuk üç gün sürecekti.

Hakkında hiçbir şey bilmediği pamuktan eline biraz alıp koklamıştı. Tekne, rüzgârda gıcırdıyordu. İskeleti eski görünüyordu ama sağlamdı. Her şey düzgündü; filikalar bile.

“Mal nereye gidiyor?”

“Kavala’ya hanımefendim.”

“Pandelva’nın teknesine yüklenecek.”

Bu sefer Yunan tüccar sinirlenerek karşı çıktı.

“Malı kimin götüreceği seni ne diye ilgilendiriyor ki? Sen malı benim istediğim tekneye yükledikten sonra paranı alacaksın” dedi Karaman Hanım.

“Hı...”

Kızıyla aynı fikirde olan Eftalya da, farkında olmadan kafasını sallamıştı.

Sinekle karonun üst üste açılması, yolculuğun kötü olacağına işaret etti; hatta dönüşünün olmadığına.

Yunan tüccarın teknesi iki gün sonra, zeytinyağı varilleriyle yüklü bir halde kayalara oturmuştu. Sonuçta adam değildi sorun. Onun alınyazısıydı kötü olan ve Katina’yı huzursuz kılan.

Haftalar geçmiş ama yeni ev konusunda hiçbir gelişme olmamıştı. Hanımefendilik dersleri normal devam ediyordu. Yürümesini, ayakta durmasını, yemesini, bir şeyi kabul ederken nasıl davranması gerektiğini, teşekkür etmesini, servis yapmasını öğrenmiş ve gelişme kaydettikçe sanat hakkında, edebiyat hakkında hatta o zamanın modası hakkında da bilgi edinmeye başlamıştı. Ancak Karaman Sarayı’ndaki durum hâlâ düzelmiş değildi.

Sonunda Antuanet, sohbet ederlerken, o güne kadar Katina’nın bile aklına gelmeyen bir tavsiyede bulunmuştu.

“Violeta’nın düzenine alışkın olan bütün hizmetçiler gidip yerine yenileri gelse?”

Gördün mü nasıl da işe yarıyor iki beynin işbirliği yapması?

Sonraki hafta yemek odasına inen Karamanlar, büfenin üstünde sıcak küçük Fransız ekmeklerini, taze portakalları, frambuaz marmelatını ve omletleri gördüler. Yeni aşçı Fransız’dı. Beyazlar içinde büfenin yanında durmuş, yapılanları kontrol ediyordu. Kahve bile eskisinden üç kat daha güzel kokuyordu. Fransız Konsolosluğu onu bulmak için tam üç gün uğraşmıştı.

Oda hizmetçileri Avinyon’dan, aşçı yamakları Amiens’tendi. Diğer hizmetçilerse tertemiz yıkanmış şalvarlı Türklerdi. Hep-

si, Katina'yı hanımefendileri olarak bellemişti ve onun her işareti bir emirdi. Ama vereceği işaretlerin nasıl olması gerektiğini bilmediği için tekrar Madam Antuanet'e gitmişti.

"Mon Dieu" dedi Antuanet.

"Mondie" diye tekrarladı Katina.

İzmir'in hapishanelerinde

Hayvanların çalınacağı o gece, Pavlaki Bey ve Aleparo, zaptiyelerin eline düşmekten kıl payı kurtulmuş ve karanlığın içinde kaybolmuşlardı. Ne yiyecekleri vardı ne de saklanabilecekleri bir yer. Aleparo'nun, "Bizi kim ele verdi?" diye düşünmekten beyni çatlatıyordu. En sonunda, ortaklarını ve iş yaptığı adamları iyice kafasında ölçüp tarttıktan ve bunlardan bazılarının kavgada öldürüldüğünü hesaba kattıktan sonra, dul Şerbetoğlu'nun, yani Karaman Hanım'ın onları ele verdiği ortaya çıkmış ve sır perdesi ortadan kalkmıştı. Birden Aleparo her şeyi fark etmişti.

"O pis kadın bizi ele verdi."

O günlerde, Evangelya'nın Eftalya Hanım'ın dükkânına üst üste bedavadan güzelleşmeye gittiğini hatırlamıştı. Gece gündüz oradaydı. Bir sabah hayvanlarla ilgili onlara ötmüş olabilirdi. Aleparo Manolaki için Karaman demek, para demekti. Hem de çok para.

Onları gene yakalamışlardı. Bu sefer de, onun aç kalmaması için gecenin bir yarısı, Megula'daki barakaya peynir, ekmek, kavurma ve rakı götüren nişanlısının hatası yüzünden olmuştu olan. Ve onları İzmir Hapishanesi'ne tıktılar.

Pavlaki Bey, uyuması için verilen tahtanın üstünde yatıyordu ve yerleşmek için diğer tarafa döndü.

Barbut oynayarak milleti donuna kadar soydukları Selanik Hapishanesi'ndeki yıllarını düşünüyordu. Ne güzel yıllardı onlar.

Hücrenin kapısı açılmış ve içeriye, ite kaka Aleparo'yu atmışlardı. Dayaktan mahvolmuştu. Sağ gözü morarmıştı ve bir dişi sallanıyordu; burnuysa eskisi gibi görünmüyordu artık.

Onu karşısında görünce Pavlaki, "Hımm... Hoş geldin iki gözüm" demişti.

Aleparo kıyafetini düzeltmek için silkelendi. Yerde duran çinko bir kaptaki yarım çayla suyu kaşını temizlemek için kullandı.

Pavlaki Bey, bütün bir gece hiç gözünü kırpmamıştı. Arkadaş istiyordu. Nâdire'n de olsa, hücrede yalnız kalıp hapishane'nin yalnızlığını hissettiği zamanlarda, suratını kapının parmaklıklarına dayar, dışarıdaki küçük masada oturan gardiyanlarla çene çalardı. Bunca yıldır ne tuhaf, ne ilginç hikâyeler duymuştu gardiyanlar. Onlar, en âlâ hırsızlardan daha fazla düzenbazlık, daha fazla numara bilirlerdi. Ve bazen gardiyanlardan, işinde yararlı olabilecek ilginç şeyler de öğrenebiliyordu. Bir seferinde Selanik'teyken, Gepsimiro gardiyanın birinden, yan tarafındaki hücrede yatan müebbetliğin, bir yerlere çok fazla miktarda para sakladığını ama hiç kimseye söylemediğini duymuştu. O zamanki gardiyan Zaharopulo, başkalarının birikimleriyle kolayca köşeyi dönmekle kafayı bozmuştu ve mahkûmlarla aynı hücrede yaşadığı ve beş parasız olduğu için de kendini aptal gibi hisseden biriydi.

Pavlaki, "Aptal olma be! Burada şu yaşadığına hayat mı denir? Ben, hiç olmadı girip çıkıyorum. Ama sen hep buradasın. Kemiklerin de burada kalacak. Bu, müebbet hapse mahkûm olmaktan daha beter" diyordu.

Artık gardiyana, hapishanenin demirleri fazla ağır gelmeye başlamıştı. Geceleri gidiyor, sabaha karşı gün ışımadan, karanlıkta geri dönüyordu.

"Yandakinin parasını yarı yarıya bölüşelim mi? Senin hiçbir şey yapmana gerek yok. Sadece beni onunla aynı hücreye koy yeter. Ben hallederim" demişti Pavlaki Zaharopulo'ya.

Söyleye söyleye sonunda onu ikna etmeyi başarmıştı. Zaten kaybedecek neyi vardı ki? Müebbetlik hiç avluya çıkmazdı. Pavlaki, hücresinde gazyâğıyla uyduruktan bir yangın çıkarıp, "Yangın var, yangın var" diye bağırarak, bunun üzerine de apar topar Pavlaki'yi müebbetlik mahkûmun hücreğine koymuşlardı. Altı kişi öldürmüştü adam; ama hiç vicdan azabı çekmiyordu. "Hakketmişlerdi piç kuruları. Şimdi bana yeniden yapar mısın diye sorsan, hiç tereddüt etmem gene çekerim bıçağı" derdi.

Pavlaki Bey en yakın arkadaşı olmuş, bir an olsun onun yanından ayrılmamıştı. Başlarda konuşmuyor, tek kelime bile etmiyordu. Hep Pavlaki Bey konuşuyordu. Yok şuydu, yok buydu, ona bir sürü şeyler anlatıyordu; hatta çocuklarıyla ilgili göz

yaşırtan hikâyeler bile. O kadar çok konuşup onun canını sıkıyordu ki, bir seferinde adam elinin tersiyle Pavlaki Bey'e bir tokat atmıştı susması için. Pavlaki'yi bu da durduramamıştı. Her yolu deniyordu. Ona kadınlardan, tespihlerden ve bir sürü değişik konudan bahsetmeye devam etmişti; ama nafile. Bu sefer ikinci aşamaya geçti Pavlaki. Ona İsa, aile, çocuklar, vatan ve ana sevgisinden bahsetmeye başlamıştı. Ama yine boşa çabalanmıştı. Pavlaki sinirlenmeye başlamıştı artık. Ne biçim bir insan bu böyle diye düşünmüş ama öte yandan da tavrını sürdürmeye devam etmişti.

Her insanın zayıf bir noktası vardır. Bununkini de bulacağım, diyordu içinden. Ve sonunda bulmuştu da.

Bir gün, günah çıkartmaları için papaz gelmişti hapishaneye. Müebbetliği zorla götürmüşlerdi ama ağzını bıçak açmamıştı. Papaz sandalyede, o da karşısında, çıt çıkarmadan birbirlerine bakmışlardı.

“Evladım, günahlarını söyle ki Tanrı'ya, ruhunu kurtarabilesin” demişti papaz.

Sessizlik. O zamanlar hücre hücre giderlerdi papazı görmeye. Bu sayede, dışarıda sırasını bekleyen Pavlaki Bey konuşulanlara kulak kabartmıştı. Kulakları, işi için vazgeçilmez organıydı. Ama tabii ki onu kullanmak ayrı bir meziyetti. Kulağını dayadığı zaman kasalara, hepsi çiçek gibi açılırdı.

Bir şeyler söylemesi gereken papaz, kötü şeyler yapmış olan ruhun huzur bulması gerektiğinden ve kurtuluşundan bahsetmeye başlamıştı. Müebbetlik o zaman, “Kes sesini” demişti. Papaz konuşmaya devam edince, “Kes sesini kara köpek” diyerek papazın boğazına yapışıp, “ben asıl Kiriçanga'nın icabına bakmazsam huzur bulamayacağım” demişti.

Onun da zayıf yanı buydu. Başladığı eserini bitirmek. Kiriçanga, Vololu, çalıntı mallar alan, tarihi eser kaçakçılığı yapan ve başkalarıyla da pis işlere bulaşmış biriydi. Müebbetlik, onun iş ortaklarının hepsinin üstesinden gelmiş ama onu elinden çıkarmıştı. Diğerleri canını bıçağıyla alınca ömür boyu hapse çarptırılmış ve hapishanenin dayısı olmuştu.

O zaman Pavlaki gardiyana, Volo'dakilerle irtibat kurmasını ve Kiriçanga hakkında bilgi edinmesini söylemişti. Aldıkları istihbarata göre onun için, “Saygıdeğer bir vatandaş” deniyordu. Arsaları, parası ve düzgün bir ailesi vardı. Hücredeyken, yok onun hakkında, yok şunun hakkında, yok ona gününü göster-

miş, yok onu atmış gibi bir sürü değişik hikâye anlatırken, araya bir de Kiriçanga'nın adını sıkıştırmıştı Pavlaki Bey. Ağır ceza mahkûmu onun adını duyunca, ilk kez kafasını kaldırıp Pavlaki'ye bakmıştı. Konuyu çalıntı sabunlara getirmiş olan Pavlaki Bey'in iki aylık cezası dolunca çıkmak zorunda kalmış ama bir hafta içinde, tavşan postlarını, samur postları diye satmaktan tekrar içeri girmişti. İşte o zaman Pavlaki Bey, Kiriçanga hakkındaki yeni gelişmelere dair harika bir hikâye uydurmuştu.

"Dışarıdayken duyduğuma göre, Kiriçanga birdenbire aca-yip zengin olmuş ve bütün Volo onun önünde el pençe divan duruyormuş" demişti.

Artık tepki verme zamanıydı. Ve vermişti de. İlk hareketi, sanki Kiriçanga'nın boynunu sıkmadan önce parmaklarına jimnastik yaptırmak ister gibi, parmaklarını ileri geri bükmesi olmuştu. O günden itibaren, onlara zafer kazandıracak olan kaçışlarını planlamaya başladılar. Ne de olsa bu yüzden Selanik'ten ailece ayrılmaya mecbur kalmışlardı Gepsimirolar.

Kâğıt kalem alıp planlar, programlar yapmaya başlamışlardı. Namussuzların çok keskin zekaları vardır; bir de delilerin. Müebbet mahkûmunun, paranın nerede saklı olduğunu söylemeyeceğini biliyordu Pavlaki Bey. Bu yüzden dışarıya çıkmaları lazımdı. Kaçacaklardı.

Bu hapisneden bir sonraki çıkışı yirmi günü bulmuştu. Pavlaki Bey, çıktığı günün akşamı kendi ayaklarıyla gelip hapishanenin kapısını çalmıştı. Ne tuhaf! Küçük şapkası, gür bıyığı, üzerinde çizgili takım elbisesi vardı; sert kuzey rüzgârı estiği için nezlesi daha da kötüleşmesin diye bir kaşkola sarınmıştı.

Girişte gardiyanlar onunla dalga geçip gülüyorlardı.

"Ha ha ha! Nereden kaptın Gepsimiro?"

Pavlaki Bey onlarla şakalaşıyor ve durmadan hapsiriyordu. Ne kadar hapsiriyorsa, kaşkolu o kadar çok yüzüne kapatıyordu. Kendi gardiyanını bulup evinin anahtarlarını bıraktığını ve bu yüzden de karısının onu içeriye almadığını söyleyerek onu hücreğine götürmesini istemişti.

"Anahtar mı? Sen mi? Yuh olsun sana! Ayıp be! Ha ha ha! Senin ne ihtiyacın olur ki anahtara?"

Şakalaşa şakalaşa onun içeriye girmesine izin vermişlerdi.

"Yürü hadi. Yolu sen biliyorsun nasılsa."

Pavlaki Bey, rahatça hücreye doğru yürümüş, duvarda asılı duran anahtarlarla kapısını açmıştı. Saat on bir buçuktu ve nor-

mal olarak insanlar bu saatte acıktıklarından gardiyanlar yemeğe çıkmışlardı. Pavlaki Bey, onların huylarını çok iyi biliyordu. Sohbet, şarap, kokoreç ve bir türlü iflah olmayan mahkûmlar hakkında dedikodu; böyle geçerdi günleri gardiyanların. Ne yapsınlar onlar da? Zamanla cinayetlere, hırsızlıklara ya da diğer bir sürü değişik suçlara alışmışlardı ve artık duydukları hiçbir şey onları şaşırtmıyordu.

Pavlaki, az sonra rüzgâr almasın diye şapkasını iyice yüzüne doğru eymiş ve bir eliyle tutarak, uzaktan anahtarı gardiyanlara göstererek çıkıp gitmişti.

Üç saat sonra, yedinci koridorun gardiyanı Pavlaki Bey'i, çıplak, ağzı bağlı ve müebbet mahkûmunun hücreesindeki yatağa bağlı olarak bulunca alarm verilmişti.

İki gün sonra Pavlaki, Dayı'yla Volo'da, önceden belirledikleri bir yerde buluştu. Sakin, sessiz bir yerd. Dayı görevini bitirmek için hazırlık yapmıştı. Bıçaklar, kesici aletler, kayışlar; ne bulduysa toplamıştı. Pavlaki Bey, paranın nerede olduğunu öğrenmek için sormaya başlamıştı.

“Paraların nerde olduğunu ben de bileyim. Bakarsın başına bir iş gelir falan. Zavallı, ben senin o kadar hapisten çıkmaya yardım ettim, değil mi ama; paraların nerede olduğunu bilmeye hakkım yok mu?” diye başlamıştı konuşmaya.

Dayı, parayı hiç hesaba katmamıştı bile. “Kiriçanga'nın evinde” diye cevap vermişti. Pavlaki Bey, para falan yok ortada diye vesveselenmeye başlamıştı. O, hikâyeyi başka türlü duymuştu. Ne olmuştu peki?

Bu uzun boylu adamın bir tane kız kardeşi varmış. Otuz yaşına girmesine rağmen dinçmiş. Kız kardeşi günün birinde birisiyle evlenmiş. Adam ilk önceleri çok iyi biri gibi duruyormuş ama sonradan soysuzun teki çıkmış. Çünkü sağdan soldan sorup onu iyice araştırmamışlar ki! Onlardan çıksın, kız evde kalmasın diye hemen vermişler kızı adama. İlk sene her şey gayet sakın ve iyiymiş. Bir gün damat kızı iyice dövüp her tarafını mosmor ettikten sonra getirip aileye demiş ki, “Onu geri alın.” Aile telaşlanmış. Uzun boylu olan da, bunların neden olduğunu öğrenmek için anasını yollamış.

İşte o zaman kız kardeşini berbat bir halde inleye inleye ağlarken ve tir tir titrerken bulmuşlar. Her gece, eve bir sürü insan geliyor, sağdaki odaya girip saatlerce konuşuyormuş. Arada bir kocası kafasını kapının aralığından dışarıya uzatıp, “Ye-

mek, şarap” diye bağırır ve eğer getirdiği yemek hoşuna gitmemişse kadının suratına fırlatırmış. Başından beri, karısına en iyi davranışı buymuş meğer. -Daha sonra kadını, canlarının istediğini yapmaya zorladıklarını öğrenmişler. Bazen altı bazen de sekiz kişi gelirlermiş. Daha seyrek olarak gelen liderleri Kiriçanga, her defasında içi para dolu valizlerle gelirmiş. Bazen aniden günlerce ortadan kaybolur, sonra birden üstleri başları kir, toprak içinde gene gelirlermiş. Bir gece Dayı, dolaba saklanmış. Çete gelince başlamışlar kâğıt oynayıp rakı içmeye ve tabii ki bir de, bir taraflarını düşünmüşler. Odaya elinde tepsiyle giren kadını saçlarından çekerek yere oturtmuşlar. Kocasını arkadaşlarına, evinde nasıl ve ne kadar isterlerse eğlenebilecekleri sözünü verdiği için içlerinden biri kadını sofaya yatırmış. Geri kalanlarsa apış aralarının keyfi için hazırlanmış, bekliyorlarmış. O gece bir şey yapmaya fırsat bulamadan, ölüm yakalamış onları. Dayı, kaçamaları diye kapıyı kilitledikten sonra hepsini temize havale etmiş. Ne, kim, ne zaman, nerede ya da niye diye hiçbir şey sormamış. Lafların anlamı yok ki!

Camdan kaçacakken yakalanmış. Yargılanmış. Yargıçlar, “Neden yaptın?” diye sormuşlar ama cevap vermemiş. “Ne oldu?” Gene cevap yok. “Aç da şu ağzını konuş be; yoksa asacağız seni.” Yine tek kelime yok. Onun deli olduğunu ispatlamaya çalışan avukatı yüzünden de, işler iyice karışmış; akli-dengesinin yerinde olmadığına inanan yargıçlar, onu ömür boyu hapis cezasına çarptırmışlar.

Pavlaki Bey onun hakkındaki bu gerçekleri öğrenmişti ve şimdi paranın olmadığına dair daha çok kurt düşmüştü içine.

Volo halkı için Dayı bir efsaneydi. Bu tür olaylar, nasıl da kulaktan kulağa geçerken değişip büyülerdi. Bazıları, onları öldürmekle iyi yaptığını, bazılarıysa onun çetenin reisi olduğunu ve ganimeti paylaşırlarken aralarında anlaşmazlık çıktığını ve tartıştıkları için onları öldürdüğünü söylemişti. Şimdiye kadar ki durum, eğer gerçekten ortada yüklü bir para varsa, onun da Kiriçanga’da olduğunu gösteriyordu ki, Dayı bugüne kadar sadece fazladan bir pantolondan başka bir şey göstermemişti. O pantolonu da, Pavlaki Bey’den ödünç almıştı.

Bu, Pavlaki Bey’e göre değildi. Cinayete bulaşmak istemediği için yavaş yavaş yollarını ayırmaya karar vermişti.

Gece, kulübede, sessizce, koyunların arasından başını kaldırıp Pavlaki’ye bakan Dayı, “Bu akşam” demişti.

“Bu akşam ne?”

“Bu akşam sana istediğini vereceğim.”

“Bak sen! Demek varmış!”

“Var.”

Dayı, boğazları kestiği aynı bıçakla, küçük parçalara böldüğü armudun parçalarını teker teker ağzına atıyordu. Dişlerini temizlemek içinse, bir ağaçtan kestiği daldan bir yonga kesip ucunu sivirtmişti.

“Sen kendin için hiçbir şey istemiyor musun?”

“Hiçbir şey.”

Gece yarısı saat on ikiye doğru, dışarı çıkıp dar sokaklardan beraberce şehre doğru indiler. Volo, denizi, meydanları, tıpkı diğer yerlerde olduğu gibi çilekâr, farklı insanlarıyla güzel bir şehirdi. Kiriçanga’nın evi meydana bakıyordu. Üst katta üç, alt katta iki tane penceresi ve binanın tam ortasında da kapısı vardı. Yerli ustalar tarafından yapılmıştı.

Dayı, durmaları için eliyle işaret etti. “Pusuyu buraya kuracağız. Neredeyse dışarı çıkar.”

“Peki ya para?” diye sordu Pavlaki.

Dayı konuşmadı. Biraz sonra, evine dönen Kiriçanga görünmüştü. Denizden esen rüzgâr yüzünden hava soğuktu ve Kiriçanga, bir sağa bir sola yata yata, ne tarafa döneceğine karar veremiyormuş gibi yalpalayarak, ağır adımlarla yürüyordu. Evinin kapısına varınca zincire bağlı olan anahtarla kapıyı açıp içeriye girdi. Herkes uykuda olduğu için ev sessizdi. Dayı, içerinin karanlığında, Kiriçanga’nın boğazına kolunu dolayıp bıçağın ucunu dayayınca, nefes alıp da sesini dahi çıkaramamıştı.

“Seninle konuşma zahmetine girmezdim ama borcum var. Ve benim için bunu sen ödeyeceksin. Ne kadar paran varsa evde, hepsini getir.”

Gözleri dışarı fırlamış olan Kiriçanga, onun dediğini yapacağına dair kafasını salladı. Sağ elinde de öyle bir kaşıntı vardı ki; bütün gün para toplamış olmasına rağmen, “Para çıkacak” diye düşünüp durmuştu.

Sürükleyerek içeri göturdüler onu. Çalışma odasındaki küçük kasanın içinden, masasının çekmecesinden paralar çıktı, Pavlaki Bey eline geçeni cebine sokuşturdu. Kendi kendine gidip içinde evrakların olduğu bir dolabı, ardından yanındaki dolabı ve çalışma masasının çekmecelerini açmış, birkaç tane lira bulmuştu.

Daha sonra, çekmecede bir paket görüp almıştı. O sırada Kiriçanga'nın "Ahh" diye inlediğini ve gözlerindeki korkuyu görünce, Pavlaki'nin yanılmayan içgüdüğü ona, kutunun değerli bir parça olduğunu söylemiş ve bunun üzerine kutuyu göğsüne koymuştu. Ağırda da: Heybesini tıpkı çarşıdan döndüğü zamanlarda olduğu gibi tıka basa doldurduktan sonra Dayı, bıçağını Kiriçanga'ya saplamaya başlamış, "Yeter bu kadarı artık, bu Tasia için" demiş ve adamın karnını deşmişti. O anda üst kat-taki kapı gıcırdayarak açılmış, merdivenlerde bir kadın silueti belirmişti.

"Kim o? Sen misin Panayot?"

Dayı, çevik bir atlayışla evden çıkmayı başarmıştı. Kadın iki basamak daha aşağı inmiş ve yüklü olduğu için daha zor ve ağır hareket eden Pavlaki'yi görmüştü.

İçeriye nasıl dalacaklarının planını yapmışlardı ama, nasıl kaçacaklarını hesaplamamışlardı hiç. Pavlaki Bey, üstünde değerli ganimetlerle meydanın ortasında donup kalmış, hangi yol Selanik'e gidiyor diye bulmaya çalışıyordu. Saklandıkları ağıla, sessizliğin içine geri gitmek istememişti. İnsanların içine karışarak, doğduğu şehre, Selanik'e doğru gitmek üzere yürümeye başlamıştı. Kiriçanga'nın evinden, yardım çılgınlıkları ve sesler duyuluyordu.

Dayı'dan duyduğu en son cümle cesedin üstünden atlarken söylediği, "Allahaismarladık" olmuştu. O günden sonra, ondan hiçbir haber almamıştı.

Uzun süre yürümüş olan Gepsimiro, şafağın sökmesiyle, saklanmak için bir sakız ağacının altına oturdu. O anda, içinde ne olduğunu merak ettiği kutuyu açmak geldi aklına.

Kutunun içinden yassı, üzeri çocuklar tarafından çizilmiş gibi görünen, toprak ve kir içinde taşlar çıkmıştı. "Aman Tanrım, bunlardan daha tuhaf taş görmemiştin hayatımda. Tüh, bir de boşu boşuna saatlerdir taşıyorum bu ağır şeyleri" diye söylenmişti Pavlaki Bey. Taşlardan bir tanesinin üstünde, elinde tuttuğu siyah uzun sopayla, kırmızı renkle çizilmiş boğayı andıran ama su yüzünden aşınmış olan bir hayvanın yanında duran siyah renkle çizilmiş bir insan figürü vardı. Pavlaki Bey, bu taşı öyle bir attı ki; taş çalıların arkasına gitti. Diğer taş daha da büyüktü. Üzerindeki resimler yine aynı çocuk tarafından yapılmış gibiydi. Uzun boynuzları ve sakalı olan, gövdesine saplanmış tah-ta sopanın olduğu yerden kanlar akan, tuhaf bir inek çiziliydi.

“Aptal çocuk. Kan aşağıya doğru akar, yukarıya doğru değil!” dedi Pavlaki Bey. İneğin yanında çizgilerle yapılmış, şeyleri havaya kalkmış üç tane adam çizilmişti. Pavlaki Bey, bu resimleri çizmiş olduğunu düşündüğü çocuğa karşı bir tikslenme hissetmişti. Ne de olsa anormallerden hiç hazzetmezdi. Tanrı korkusu vardı onda. Bunu da öteki taşın yanına yolladıktan sonra elini, taşlardan bulaşmış olan kiri temizlemek için yeleşine silmişti. Önceki iki taş benzeyen, onlardan daha küçük olan üçüncü taşın da sonu aynı olmuştu. Artık boş olan kutuyu alıp sağını solunu inceledi. Sadece dış tarafındaki ipin altında, “Pazı” yazıyordu.

Taşları bir kenara fırlattıktan hemen sonra oturup çabucak cebindeki paraları sayınca, hayal kırıklığı fazla uzun sürmemişti. Para saymakta çok hızlıydı Pavlaki Bey.

Haberin ondan önce ulaştığı Selanik’e, o da öyle ya da böyle bir şekilde ulaşmayı başarmıştı.

Selanik, “Volo’da cinayet! Volo’da cinayet” diye çınılıyordu.

Gepsimirolar, alelacele oradan uzaklara gitmek için ailece toplanmışlardı. Yeter ki, tekrar cinayete bulaşmasın, Pavlaki Bey kıta bile değiştirebilirdi. Böylece Halikarnas’a doğru yola çıkmışlardı.

Aleparo, açılan kaşıyla ilgilenmeyi bitirmiş, bacağıyla ilgilenmeye başlamıştı. Ne kadar çok canı acıyorsa, bu halde olmasına sebep olan o iki pis orospuya o kadar çok küfrediyordu. Eftalya’ya ve kızına. Pavlaki Bey, ona yan gözle baktı. Akşamın geri kalanını zaptiyeler, Gepsimiro’ya dayak atmakla geçirmişlerdi.

“Sizi kimin bu işe gönderdiğini söylicen mi bre?”

“Bilmiyorum.”

“Bilmiyor musun? Al bakalım!” Ve ardı ardına iniyordu sopalar.

Geceyi yarıladıklarında, Aleparo liderleri olarak Pavlaki Gepsimiro’yu ele vermiş, gecenin diğer yarısındaysa Pavlaki Bey, Manoli Aleparo’nun adını vermişti. Hücrede beraber oldukları süredeyse birbirlerine masumları oynamışlardı.

“Sen dostsun bre Gepsimiro! Kardeşsin bre! Deddiğini yaparsın bre!”

“Kız kardeşin nasıl?”

“Kim?”

“Kız kardeşin diyorum, Vayça Hanım nasıl?”

“İyi. Çok işim var benim, bu yüzden fazla görüşemiyoruz. Niye sordun ki?”

“Yo, öylesine! O, Eftalya Hanım’dan ölesiye nefret etmiyor muydu?”

“Eftalya Hanım mı? Nereden de aklına geldi senin şimdi o?”

“Bir akşam, Vayça Hanım kendi kirli çamaşırlarını anlatmamış mıydı? O değil miydi hani, senin kız kardeşinin kuyusunu kazan sinsice? Tabii kızlarının da?”

Pavlaki Bey’in babalık hisleri kabarmış ve üzölmüştü. Bir bardak süt, tuz, ekmek ve zeytinden oluşan akşam yemekleri gelmişti. Aleparo iki ön dişle çiğniyordu.

“Hayvanlardan kaybettiğimizi, Eftalya Hanım’dan kazanacağız.”

Pavlaki Bey ayaklarını üzattı.

“Senin için yapacağım! Ne tür bir kardeş olduğumu gör diye! Kaltağı paramparça edeceğim! Senin kızlarını ve kardeşlerini üzmemek de neymiş?”

Pavlaki Bey, bir anlam verememişti hâlâ. Aleparo’nun aklından, şeytansı ve kârlı bir şeyler geçiyordu kesin. Hissediyordu.

“Parasını mı çalacaksın?”

“Yok.”

“Soyup soğana mı çevireceksin?”

“Yoo... Aksine ona vereceğim.”

“Hadi oradan bre! Ne zevzek adamsın, lanet olsun sana! Lan, Eftalya Hanım’ın, senin zararını karşılamak için gece gündüz demeden yıllarca dükkânında kollarını yolmuş olması yetmiyor mu? Hem de kolların var yani! Var!”

Krallığımda fazladan bir kişiye bile yer yok!

Hizmetçiler, kütüphaneyi temizlemek için işe koyulmuşlardı. Bir parmak toz tutardı bu döküntülerin üstü.

Kitap, kitap, kitap. Her taraf kitapla doluydu. Rafların içini de temizlemek için hepsini aşağı indirmişlerdi.

Üst taraftaki bir kitap yığının içinde, lavanta kokan ve kitabın sayfalarının arasından yarısı görünen katlı ve üstünde, “Vi-oleta’ya sevgilerimle. Revekka Matalo. Akropol” yazan bir kâğıt vardı.

Katina kitabı eline alıp sayfalarını karıştırdı. Kitap Rumca yazılmıştı. Sayfalardan birindeki şefkat dolu ve hüznü sevgi sözcüklerini görünce, içinden kitabı tuttuğu gibi fırlatmak geçmişti. O paragrafı okuyup ardından bir sonrakini okuyunca, yere oturup kitabı okumaya başlamıştı. Emile Zola'nın bir romanıydı.

Gün bitmek üzereyken, o hâlâ kitabı okumaya devam ediyordu. Öğle yemeklerini yedikleri masada, sağ elinde açık olan kitapla oturmuş ve ekmegini okuyarak yemişti. O anda, ne Siryo ne Konstantino vardı onun için. Sadece bu hikâyeyi anlatan Zola Bey vardı. Ne kadar da güzel anlatıyordu. Paris'e hiç gitmemiş olmasına rağmen, Katina kendini orada hissediyordu. Kitaptaki kızın başına gelenlerden etkileniyor, bazen sinirleniyor bazen de gülüyordu. Kitaplar ne kadar da güzeldi!

Bir an, o kadar yüksek sesle gülmüştü ki, Siryo elindeki kaşığı bırakıp ona tuhaf tuhaf bakmıştı. Oysa, genelde Katina masadaki varlığını, çorbasını içine çekerken çıkardığı seslerle belli ederdi. Son sayfalara geldiği zaman kitabı tekrar en baştan okumak istemişti. Temizlenmiş kütüphaneye geri giderek, Rumca yazılmış başka kitaplar bulmak için rafları tekrar boşaltmıştı. Ve bulmuştu!

Bulduğu kitapları odasına götürdü. Hizmetçiler Siryo'nun yatak odasındaki işlerini bitirmek üzereydiler. Oradan geçerken Katina, içeriye kafasını uzatarak her şeyin yerli yerinde olup olmadığına bakmıştı. Şifoniyerin altında Siryo'nun ayakkabıları duruyordu. Daha üste, kolalı gömleklerini, yanına da yeleklerini koyardı. Katina dana derisinden, ters dönmüş ayakkabıyı alarak düzeltti. Dolabın kapağını kapatmaya çalışırken, ayakkabı bu sefer de yan tarafa düşmüştü. Hadi yine en baştan. Tekrar düzelterek diğer ayakkabıların yanına koydu onu. Siryo her şeyi asker düzeninde isterdi. Ayakkabıyı düzelsin diye tüm gücüyle yere vurunca, topuğu çıkıp o hızla cama fırlamıştı. Topuğu tekrar yerine çakmak için ayakkabıyı ters çevirince, kösenin altından yuvarlak bir parçanın kesilmiş olduğunu fark etmişti.

"Hopa! Hay bi' tarafına! Siryo'nun ayakkabısına mı? Olur şey değil!"

Hemen aklına, birilerinin Siryo'ya göz koymuş olabileceği gelmişti. Ve onu almayı başarırdı; çünkü ayakkabıya yapılan büyü çok güçlü ve kesindi.

(Şu karmaşıklığa bakın hele! Eftalya o parçayı, bir zamanlar ayakkabıcıda Konstantino'nun zannederek kesmişti. O zaman nereden bilebilirdi ki, onun Siryo'nun ayakkabısı olduğunu!)

“Kim acaba? Kim olduğunu bilsem o orospunun, yırtacağım onu” diye bağırır Kātina'yı sinir nöbetleri tutmuştu.

Odanın içinde durmadan aşağı yukarı yürüyor ve bir taraftan da düşünüyordu. Düşündükçe, daha da fazla sinirleniyordu.

“Siryo onu, o sinek pislliğini telli duvaklı gelin edip buraya mı getirecek bir de. Yeni gelen, bir de bize kâhyalık taslayacak. Mutfağıma girecek, düzenimi bozacak, her şeye el atacak. Başta sessiz, sakın gibi görünür böyleleri; biraz cesaretlendiler mi tamam. Ondan sonra evin hanımefendisi o olur, ben de tavana arasına yerleşen olurum!”

Rakibini ortadan kaldırmayı koymuştu kafasına. Günlerce Siryo'yu, her adımında takip etti. Siryo çalışma odasından çıkar çıkmaz, hemen arkasından Katina içeri giriyor, çekmeceleri açıyor, kitapların arasını karıştırıyordu. Hepsi de, sözleşmeler, raporlar ve hesapların yazılı olduğu evraklardı. Aşkla meşkle ilgili en ufak bir şey yoktu. Gizli bir aşk ilişkisi yaşadığına dair en ufak bir ipucu yoktu. Başka büyüler de bulurum ümidiyle çalışma odasının altını üstüne getirmişti. Siryo'ya, “Odanda genel temizlik yapacağım” diyerek bütün odayı boşaltmıştı. Döşeği yırtmış, yastıkların içini boşalttı. Hiçbir şey yoktu. Tavana kadar her tarafı didik didik aramıştı ama, hiçbir şey bulamamıştı.

Akşam, iskambil destesini eline aldı. Siryo için fal açmaya başladı. Kafasının üst kısmına, esmer, zeki ve genç bir kadın açılmıştı. Kupa ası ve yüzük açılınca, Katina, Siryo'nun kadını tanıdığını düşündü. Sol tarafa kara bulutlarla baykuşlar açılınca, evlenmeleri çok zor, daha zamanı var, diye düşündü. İçi rahatlamıştı biraz. “Daha zamanımız var!” Siryo'nun parasına tilki çıktı. Gelinin gölgesi. “Bütün malını yiyecek, vah vah!” Tam da gelinden bahsederken, bir de süpürge çıkmıştı kâğıtlarda. “Daha önce evlenmiş biri bu. Daha da kötüsü, başında siyah dört açıldı. “İşte, büyücü, bir büyücü bu, vay!” diye dövünmüştü.

Sabahın erken saatinde, bu durumla onun kadar ilgilenmemiş annesinin evine atmıştı kapağı.

Üşüttüğü için yatağında uzanan Eftalya, “Açgözlü olma” demişti ona. Fula ona yiyecek sıcak bir şeyler getirmişti. “Seni ne ilgilendirir, onun kiminle evleneceği? Evlenmeyecek mi o da? Bırak da, senden başka birileri de iyi gün yüzü görsün.”

Ancak Katina'nın bu konuda uzlaşmaya hiç niyeti yoktu. Nasıl olmuştu da Eftalya olaya bu açıdan yaklaşmıştı ki?

"Asla" dedi. "Bana akıllılık mı taslıyorsun anne?" Hırsından iyice köpürmüştü. "Başka bir kadın evime gelsin de, benim olanları elimden mi alsın?-Ben her şeyimi onunla mı paylaşayım? Bu hiç kimse için iyi olmaz. Onun kim olduğunu bulup gözlerini oyacağım. Sıradan biri değil ki, zapt etmem kolay olsun, bir büyücü! Bu kadarı da olmaz artık!"

Bu sefer Katina'nın tarafını tutan Fula Teyze, "Onun kim olduğunu bulmalısın" demişti.

Öğleden sonra, kulübe gitmek için hazırlanmıştı Siryo. Artık kış olduğu için her gün öğleden sonraları gidiyordu. Yakasını da taktı.

"Siryo, balığa mı çıkıyorsun?"

Dönüp, ters ters baktı Katina'ya. Gök delinmiş gibi yağmur yağıyordu dışarıda. Evden çıkmak üzere arkasını döndü.

"Siryo, nereye gidiyorsun?"

"Kulübe."

"Ben de geleyim mi?"

"Hayır efendim! Eşiniz dönünce size o eşlik eder."

"Yemeğe gelecek misin?"

Sanki ensesi ağrıyormuş gibi ona bakmak için geri döndü.

"Hayır" dedi kesin bir şekilde.

"Hayır mı?"

"Peki nerede yiyeceksin?"

Bu sefer daha da ters bir bakış attı Katina'ya.

"Kulüpte."

Katina bir çocuk saflığıyla, "Siryo, söylesene bana, ne yapıyorlar kulüpte?" diye sordu.

Siryo, Karamanların başına gelen bu felakete gülmemek için dudağını ısırarak kendini zor tutup sert tavrını bozmamıştı.

"Sohbet ediyorlar, konuşuyorlar, yemek yiyorlar, eğleniyorlar, hoş vakit geçiriyorlar ve suivi oynuyorlar."

Bir adım atıp sustu. Sonra tekrar Katina'ya doğru dönüp, "Belki bilmek istersiniz efendim, suivi gayet zor bir oyundur" dedi.

Durup, konuyu daha fazla uzatmak istediği için kapıyı açıp çıktı.

"Kulüpte yiyecekmiş! Kendi böbreklerini yiyeceklerin, hem de onları sana ben servis yapacağım."

Odasına çıkıp, bir gömlek ve üzerine kukuletalı bir mantoyla pelerini giydi ve ayakkabılarına da galoş geçirip dışarı çıktı.

Siryo'nun arabası, bardaktan boşanırcasına yağan yağmurdan, kulübe ait bir yerde korunuyordu. Arabacı sigarasını içip bir yandan da atların kuru kalması için yağmur sularını siliyordu. Her şimşek çakışında huzursuzlaşan atlar yerlerinde duramıyordu.

Atların karnının altına saklanan Katina, yan kapıdan, kalın tellere asılı sosislerin ve şarküteri mallarının olduğu mutfağa gizlice girdi. Aşçı ve soğanları doğrayan, ceviz kıran, böreklerle şekil veren aşçı yamakları oradaydı.

"Siryo Karaman Bey'in yazmış olduğu, beni işe almanız yönündeki arzusunu belirten bir kâğıt var bende" dedi aşçıbaşına. Ve cebinden, dörde katlanmış bir kâğıt çıkardı.

Kağıdın sol üst köşesinde hanedanlık mühürleri vardı. Aşağıdaysa, "Emrim üzerine, Tanasula Kulübü'nün mutfağında işe alınsın" yazıyordu. *Almsın* kelimesi, *alinsin* diye yazılmıştı ama, aşçının okuma yazması da bunu fark edecek kadar iyi değildi zaten. Bir mührü, bir de Tanasula'ya baktı.

"Nerelisin?" diye sordu.

"Köydenim."

"Tencereleri yıka."

Katina tencerelere doğru ilerlerken paltosunu çıkardı. İçinde Fransız kostümü olan ütülü fiyonklarıyla her tarafı volanlı, beli dar bir önlük vardı üstünde. Kafasındaki bol kapüşonun altındaysa bonesi vardı. Roza, ufak tefek, ince yapılı biri olduğu için eteğinin ucu yerden çok az yukarıdaydı.

"Sen bunları yıka, ben salona reçelleri götüreceğim."

Aşçıbaşı, onun ayak bileğini açıkta bırakan eteğe bakınca Katina da, "Boyum uzadı" diyerek içinde lokum olan tepsiyi aldı. Siryo'nun, boğazına yapıştıkları ve öksürmesine sebep oldukları için lokum sevmediğini biliyordu. Bu yüzden de Katina'yı yanına çağırılmazdı. Aşçı daha ağzını açıp bir şey söylemeye fırsat bulamadan, Katina elindeki tepsiyle salona girmişti bile. Dört erkek bir araya gelmiş, ayakta sohbet ediyorlardı.

Siryo, küçük bir masanın yanındaki bir koltukta oturuyordu. "Ya benim farkıma varırsa! Nasıl bir iştir bu ya!" Katina'nın korkudan kalbi yerinden çıkacakmış gibi çarpıyordu. Tam karşısındaki koltuktaysa, açık kumral tenli bir hanımefendi oturuyordu. Uçlarından bukleler sarkan örgüler vardı kafasında.

Nazlanarak çayını içiyor, bir taraftan da Doğu ülkelerinden bahsediyordu. Oralara gittiği belliydi. Siryo hem onu dinliyor hem de, ne olur ne olmaz diye ayakta, meşe ağaçları hakkında konuşan dört kişiye de kulak kabartıyordu.

O kış, ardında beyaz bir tüy bırakan bir böcek cinsi, meşe palamutlarını yiye yiye talan etmişti. İzmirli, zararı saptaması için bir uzman, ilaçlamayı yapması içinse başka birini getirtmişlerdi. Essayan'ın ürünleri tamamen harap olmuştu. Ona benzer bir kurtçuk dadanmıştı şimdi de. Siparişleri gönderemedikleri için herkes, tıpkı Vratı kardeşler gibi, zarara uğramıştı. Kadın konuşmaya devam ederken, bir an Siryo grubun konuşmasına katılarak, onlara konuyla ilgili bir şey söyledi. Kadın kolayca vazgeçmiyor, sıcak Afrika gecelerini anlatmaya devam ediyordu ki, birden bir çay daha istediğini Katina'ya işaret etmek için elini kaldırdı.

“Bak sen... Hanımcık bir de kendisine hizmet etsinler diye etrafında adam istiyor!”

Katina, uzaktan gülümseyerek ona, ne demek istediğini anladığını ve hemen istediği çayı getireceğini işaret etti. Mutfağa girdiğinde, onun için çok daha özel bir çay hazırlamaya başladı. Kusma nöbetlerine sebep olan cebindeki zehirli bitkiyi aradı.

Fincana kaynar suyla beraber zehirli otu koyarken, oyun odasına servis yapan kıza, “Şu koltukta oturan hanım kim?” diye sordu.

“Varnik Hanım'ın kız kardeşi. Varnik Hanım da, sağ tarafta suivi oynayan hanım.”

“Şu fincanı götürsene ona.”

“Sen götürsene.”

“Sen dinlenesin diye biraz değişelim dedi aşçıbaşı.”

Varnik Hanım'da gerçekten de bir büyücü havası vardı. Oysa kız kardeşi hiç de öyle görünmüyordu. Yamuk tırnakları, garip gözleri ve çizgi gibi kaşlarıyla veremlilere benziyordu. Kulakları, elleri, kolları, her yanı mücevherlerle doluydu.

Genç Varnik Hanım'a çay servisini hizmetçi kız yaptı. Yeni gelen çayından bir yudum alır alır almaz, ağzında acı bir tat hissetmişti. Kızı papazla alacağı sırada, kadehindeki Frenk üzümü şarabından bir yudum alan Varnik Hanımefendi'ye yaklaşmıştı Katina. Yanında oturan bey, attığı asla yerdeki kâğıtları toplamış ve yere karo üçlüsü atmıştı.

Suivi, İzmir'de çok oynanan bir oyundu. Kendilerini o kadar çok kaptırıyorlardı ki oyuna, paçaları tutuşsa ruhları duymaya-

caktı. Birden Siryo yerinden kalkarak oyun oynanan masaya yaklaştı ve oyuncu beylerden birisinin arkasında durarak onları izlemeye başladı. Şömineye doğru, tam Katina'nın yanına gelmişti. Katina gözünün ucuyla, neredeyse elbisesinin eteğine basacak olan Siryo'nun ayakkaşlarını görebiliyordu.

Ama Siryo için hizmetçiler mobilya gibi olduğundan, hiç dikkat etmemişti yanındakine. Salona doğru ilerledi.

Arkada, mutfakta aşçı, çırak çocuklardan birine öyle bir tokat atmıştı ki, çocuğun yüzünde beş parmağının izi kalmıştı. Elinde kirli porselen tabaklarla mutfığa giren, yemek salonunun servisinden sorumlu kız, aşçının çocuğa patlattığı tokadı görünce, "Vay vay vay... Bugün yine gününde" demişti.

Katina'yı görür görmez, "Gel bakıyım sen buraya" dedi aşçıbaşı. "Hanım, sen kendi bildiğini okuyup aklına eşeni yapıyorsun. Kim sana salona girmeni söyledi ki?"

Onun yüzünde de aynı izleri çıkartmak için elini kaldırmıştı ki, bu konuda herkesten daha çevik olan Katina, adamın hayallarına bir diz geçirmiş, sonra da sanki hiçbir şey olmamış gibi tepsisini alıp salona geri dönmüştü. Varnik Hanım'a da kendi içkisinden içirmiş, çok kibar olan Varnik Hanım da, "Teşekkür ederim" demişti. Eğer elden küçük oynasaydı, yerdeki kupa valesiyle kazanabilirdi. Ancak kaybetmişti. Sinirlenmişti, bilezikleri şıkırdadı. Kız kardeşi onlara doğru yaklaşınca, o da ona gülmüştü.

"Vien, ma şeri, yerime oynar mısın? Karaman Bey, Evgeniya'ya suivi'de eşlik eder miydiniz?"

Siryo, ona eşlik etmek için masaya bir güzel kuruldu. Yaşlı kadın, rujunu ve pudrasını tazelemek için aynaların olduğu yere doğru gitti; tabii Katina da arkasından. Merdiven altındaki hizmetli odasında bulduğu fırçayla, Hanımefendi'nin elbisesinin arkasını kepek, saç gibi sanki aşağı düşmek için yollarına engel gibi duran kamburunun üstünde toplanan şeyleri fırçalamak için hazır bekledi. Sonrada reverans yaparak yanından ayrıldı.

Bitti işim. Ben gidiyorum, diye aklından geçirmiş, aşçıya da, "Bitti işim, ben gidiyorum" diyerek fırçayı cebine koymuştu.

Ağır paltosunu giydi, ayakkaşlarının üstüne lastiklerini ve kafasına da bonesini taktı. Aşçı aptallaşmış bir şekilde, kapıdan çıkarken öylece bakıyordu arkasından.

"Gene gel bize. Aman kendini özletme sakın!" diye bağırarak elindeki kepçeyi sallıyordu.

Avluya çıktığında, Karaman'ın arabacısı uyukluyordu. Katina sessizce adamın yanından geçip eve doğru yürümeye başladı. Şiddetli yağmur durmuştu.ama, hâlâ çiseliyordu.

Eve gideceğine, Antuanet'in evine gitti.

Ertesi gün Katina, Alliloti Bulvarı, Maden Sokağı'nda bir evin kapısını çaldı. Kapıyı ona, elli yaşlarında, göbekli ve zor nefes alabilen bir bey açtı.

"Siz suivi oyununun ustası mısınız?" diye sordu adama. "Beni La Font Hanım gönderdi."

"Beni geleceğinizden haberdar etmişti. Size nasıl yardımcı olabilirim?"

Katina paltosunu çıkarıp küçük masaya doğru yaklaştırdığı sandalyeye oturdu.

"Bana suivi oynamasını öğret. Acilen" dedi.

Adamın gözlerinin içine bakarak beklemeye başladı.

"Benim suivi oynamayı öğrenmem beş yılımı aldı."

"Benim sadece akşamüstüne kadar zamanım var. O yüzden oyalanmayalım."

Adamı ikna etmek için masanın üstüne koyduğu üç altın lirayı ona doğru itince, adam tek kelime dahi etmeden kâğıt destesini getirdi.

"İskambilde iyiyim. Bir de buna bakalım."

"Evet... Büyük kâğıt, küçük kağıdı alır" diyerek anlatmaya başladı adam.

"Büyük kâğıt, küçük kağıdı alır, onu anladım" diyerek onun söylediklerini tekrarladı Katina.

Bazalar, kolpalar, figürler, limalar, abaslar, el alırlar, puanlar, sayımlar ve kurallarla devam ettiler.

"Bu oyunda asıl önemli olan, rakiplerinin ellerindeki kâğıtları tahmin edebilmektir" dedi usta.

"Onu dert etme, sen bana kuralları öğret" diye cevap verdi Katina.

Usta ona şaşkınlıkla baktı. Saat beş olmuştu ve neredeyse güneş batmak üzereydi. Küçük bir elektrik lambası yaktı. Son partide, usta, Katina'nın yaptığı harekete inanamamış, gözlerini ovuşturup ıslık çalmıştı.

"Nereden biliyordun karo papazının batıdaki oyuncuda olduğunu? Nasıl bu kadar kolayca bilebildin, batının elini?"

“Ondaydı ama.”

“Ya onda olmasaydı? Kaybederdin.”

“Evet ama, kaybetmedim.”

“Doğru” dedi usta.

Katina gitmek için ayağa kalktı.

Kapıda paltasonu giyerken, “Usta, zevkli bir oyunmuş bu, hoşuma gitmeye başladı” dedi.

Akşamüstü saat altıyı çeyrek geçe, Katina Karaman Hanım kulübün kapısını çaldı. Uşak açtı kapıyı. Kendi arabasıyla gelmişti. Koyu vişneçürüğü rengindeki kıyafetini, üzeri pırlantalarla dolu bir madalyon süslüyordu. Başının üstünde toplanan iki örgü postışı ve zengin bukleler vardı saçında. Fransız parfümü kokuyordu. Sanki onu doğduğu günden beri tanıyormuşçasına girişte görünce salona doğru ilerleyerek, yanına doğru koşan komiseri bekledi. Diğer beyler, onu selamlamak için ayağa kalktılar. Konuşmalar durdu. Siryo da yapması gerekenleri yerine getirmek için mecburen ayağa kalktı. Günün konusu tütündü.

“A, tütün” dedi Katina.

Siryo’nun sağ tarafındaki Markarof, kısa boylu, tedirgin duran bir beye üç yüz partilik, iyi kalite tütün kakalamaya çalışıyordu.

“Bu sene tütünler kaliteli. Mayıs ayında yağış bol ve incirler de çok olduğu için iyi ürün aldık. İncirler çok yüklü olunca, böcekleri kendilerine çekiyorlar, böylece tütünler daha iyi çıkıyor. Biz de bu sene bu tütünlerden daha fazla alalım, diyorduk. Öyle değil mi Siryo?”

Siryo’yu bir şaşkınlık almıştı ama Katina onu hiç umursamadan daldı konuşmaya.

“Yirmi beş okkalık dört bağ kaçtan veriyorsunuz?” diye sordu Markarof’a.

Markarof, tüm kibarlığıyla onu cevapladı.

“Yedi otuza.”

“Çok istiyorsunuz” dedi Katina.

Şimdi de Markarof’u bir şaşkınlık almıştı. Katina bileziklerinin olduğu kolunu oynattı. Bu ses hoşuna gidiyordu.

“Beş Türk beraber, tütünlerin en kalitelisinden yirmi beş okkalık dört deste yapıyor. Bir dörtlük deste. Hadi olsa olsa dört otuz olur. Neredeyse yarısına yakın yani. Türklere toplatmanız daha kârlı” dedi kısa boylu adamın önünde ve devam etti konuşmasına. “Hem başka bir sebep daha size: Onların tohumları

karma olduğu için, en kaliteli tütünü onlar üretiyor. Onları ayrıca satacak güçleri yok. Üstelik tütünün kalitelisiyle harman yapmak, diğer tütünün de kalitesini artırıyor. Amerikalı tütün şirketleri harmanı kendileri yapmaktansa, hazır olmasını tercih ediyorlar.”

Sohbete katılan diğer beyler arasında, bir tütün tüccarı onu samimiyetle selamladı.

“Siz dul Şerbetoğlu Hanım olmalısınız; Karaman Hanım. Tabii ya! Beni hatırlıyor musunuz? Tütünlerimi suratıma fırlatmıştınız. Haksız da sayılmazdınız hani. O sene berbattı ürün! Ha ha ha!”

Nadir şakacılarından biri olan bu adama herkes gülüyordu.

“Sizin bıraktığınız tütünü kaybetti” diyerek sözlerine devam etti adam konuşmasına.

“Ben kocamı kaybettim tütün için, keyfimi değil” diyerek cevapladı onu.

Kâğıt oynanan salona doğru ilerledi. Bugün Kara Saksâğan, üç adanla oynuyordu. Diğer masadaysa rengi biraz solmuş kız kardeşi başka üç adamla oynuyordu. Bir köşeye kurulup, çay getirmesini işaret etti küçük kıza. Kara Saksâğan’a rakip olacaktı.

İlk üç oyun çok kolaydı. Daha sonra Kara Saksâğan, ona pahalıya mal olan, beklenmedik bir alış yaparak oyuna birçok baka soktu. Şimdi zor bir hamle yapma sırası Katina’daydı. Kozunu kullanabilmesi için, dört papazdan birini, dört kızıdan ikisini bulması ve sineği oynaması gerekiyordu.

Siryo, Katina’nın tepesinde ayakta duruyordu. Odada ne zaman grand şlem oynansa, herkes işini gücünü bırakıp oyunu izlemeye koşardı. Katina bir yere açılan kağıda, bir de, rakibinin elinde kapalı tuttuğu kâğıtlara göz attı.

Daha sonra, hiç tereddüt etmeden, elindeki as ve kız karoyla masaya empas yapması gerekirken as çekip, karo kızını sağlam piliye kaçı. Çok güzel bir şekilde sinek kızına pas atıp kazandı. Sonra da, yedi tane kupasını çekti; tam dört dakikada işlerini tamamladı. Salondaki derin sessizlik yerini, yapılan yorumların çıkardığı uğultuya bırakmıştı.

Bu el bitene kadar nefesini tutanlar arasında olan şakacı da, “Büyücü bile bu eli yapamazdı” dedi Katina’ya. Tekrar gülerek, “Büyücü olsan yapamazdın” diyerek devam etti konuşmasına. “Sizden ödün alabilmem için benimle de bir el oynar mısınız, Karaman Hanım?”

Ama Katina, Varnik Hanım ve kız kardeşiyle işini bitirmişti.

İşim bitti burada, gideyim artık, diye düşündü.

O günden sonra Karaman Hanım, bir daha adımını atmadı kulübe. Kimin kılı lazımsa hepsini toplamayı başarmıştı. Ancak, tüm bunlara rağmen, hâlâ Siryo'ya kimin büyü yapmış olduğunu çözememişti. Ona büyü yapan, yakından tanıdığı biri olmalıydı.

Şantaj

Eftalya, Aleparo'dan, gidip her şeyi damadına söyleyeceğini yazan bir mektup alınca telaşa düşmüştü. Peki kim getirmişti bu fermanı? Gepsimiro! Vay! Vahşi hayvanlar gibi evin içinde dolaşarak, odalara girip çıkıyordu.

“Ne yapmalıyım? Ne yapmalıyım?”

Şantajcı bin altın lira istiyordu. Ne diyor canım bu! Bu sefer bununla tek başına mücadele etmeliydi. Ne Fula'ya güvenebilirdi ne de Katina'yı huzursuz etmek istiyordu.

“Yüzü gülüyorken, onu soldurmayayım.”

Eğer Memeta'nın haberi olursa o da isterdi.

“Kimden yardım istesen Eftalya Hanım?” diyerek kendi kendine, büfeyle konsol arasında bir ileri bir geri yürüyerek düşünüyordu. Birilerine derdini söyleme ihtiyacı duyuyordu; en azından kendisine birinin destek olması lazımdı. “Kime güvenebilirsin?” Aynaya bakıp derin nefes alarak göğsünü şişirdi. “En yakın ve güvenilir arkadaşına; Eftalya'ya. Senin hatan Eftalya” dedi aynaya bakarken.

Fasulyeleri yağa attıktan sonra, defterini ve kalemini eline aldı.

“Evet... Nerede kalmıştık? Düşman iki kişi. Aleparo ve Pavlaği Bey.”

Eftalya, Evangeliya'dan korkmuyordu. O, bu kadar salakken, Aleparo'nun böylesi kâr getirecek bir sırrı güvenip de ona açmış olması imkânsızdı. Şapkacıda herkese söyler, bu işten pay almak isteyenlerin sayısını artırırdı. Eftalya, Vayça'dan korktu. Benden öcünü alabilmesi için nasıl da iyi bir fırsattı! Kırk yılda bir ele geçerdi böylesi!

“Gepsimiro, Vayça’ya bahsetmiş midir, dersin?”

Eline bir çatal alıp yemeği karıştırdı. Bir parça susam helvası yedi. Boğazına yapıştı ve öksürdü. Hesap işlerine geri döndü. Pavlaki, hakkındaki iddialar ispatlanamadığı için hapishaneden çıkmış ancak Aleparo’içeride kalmıştı.

Aleparo daha şimdiden, ikinci kez isteyeceği parayı düşünüyordu. Bu kadar parayı Eftalya Hanım’a borç verecek kimse yoktu İzmir’de.

“Aleparo ve Vayça’dan korkuyorum.”

Aleparo dolandırıcının tekiydi. Ve dolandırıcılara, onlar sana nasıl davranıyorsa öyle davranmalıydın. Ama nasıl?

Aleparo’nun kötü yanı, zeki olmasıydı. Ama Evangelia aptaldı. Akıllı birinin bir aptalla ne işi olabilirdi ki? Nasıl anlaşıyorlardı acaba bu ikisi? Aleparo’nun vazgeçemediği nesi vardı Evangelia’nın? Eftalya, Evangelia’yı düşünmüştü. Nasıl elinde tutmayı başarıyordu Aleparo’yu?

“Vay başıma gelenler! Yer yarılrsa da içine girsem!”

Yemeğini yedikten sonra ekmekle sıyırdığı tabağına bakakaldı. Sonunda, Attarti Ana’ya gitmek üzere kararlı bir şekilde ayağa kalktı. Oraya vardığında, utanç ve acı içinde detaylarıyla bütün hikâyeyi anlattı. Ancak Attarti Ana onun başına gelenler karşısında, ne çok etkilenmiş ne de tamamen ilgisiz davranmıştı. Ayağa kalkıp kapalı olan pencereye doğru gitmiş, sanki çok güzel bir manzarayı seyreliyormuş gibi tam karşıya bakmıştı. Eftalya’ya, sanki peçenin altından güçlü bir kahkaha duyuyormuş gibi gelmişti.

“Bu duyduğum sesler de ne? Kulağım mı çınılıyor?”

Parmağını kulağının içlerine kadar sokup kulağını acıtacak kadar karıştırdı. Attarti Ana ona döndü, genç kız gibi görünüyordu.

“Sana yardım edeceğim” dedi Attarti Ana.

Eftalya ondan kokmuştu.

“İyilik olsun diye mi?”

“İyilik olsun diye. Senin düşmanını bulmaya ben kendim gideceğim; senin iyiliğin için.”

Normalde ona söyleyeceklerinin hepsini söylemiş olmasına rağmen, ne tuhaftır ki bu sefer bir şeyler daha söylemişti.

“İyi de, kötü de aynı şey. Senin için iyi olan, düşmanın için kötü olan demektir. Düşmanın için iyi olansa, senin için kötü olandır. Dostluk ve düşmanlık olmasaydı, iyilik ve kötülük de

olmazdı. İyilik de, kötülük de insanın bir değeridir. Yapılan şeylerin sevap olup olmadığını insanlar değerlendirir. Tanrılar, insanları yargılamakla ilgilenmezler.”

Attarti Ana, Eftalya'ya doğru yaklaşarak onu kucakladı. Tıpkı küçük bir kızın, yürüyen, konuşan ve gülen en sevdiği oyuncak bebeğini kucaklar gibi kucaklayıp güldü. Evet, neredeyse gülmüştü. Sanki, zaafı olduğu eski oyuncaklarını hatırlamak onu memnun ediyormuş gibi gülüyordu. Aklından neler geçiyordu?

Haydi Efes'e... kalkıyor.

Son zamanlarda, Efes çok revaçtaydı. Her gelen, yabancı ve önemli şahısların hepsi, antik kenti görmeye gidiyordu. İki adım uzağında yaşadığımız yeri, bizden çok daha iyi biliyorlardı.

Konstantino, bir sonraki hafta, önemli bir yabancıнын iş için geleceğini haber vermişti. İş görüşmesi, bir şekilde, mutlaka huzur ve barış içinde geçmeli ve Karamanların cebinin yararına sonuçlanmalıydı.

Konstantino, “Adam İngiliz ve burada kalacak. Onu biz misafir edeceğiz” dedi.

Bu önemli misafiri ağırlamak için hazırlıklara başlandı. Odalar temizlendi, banyolara yeni peşkirler ve mis kokulu sabunlar konup yataklara el işlemeli çarşaf serildi. Üst kattaki terastan biraz eğilerek kulak kabartıp bir göz attın mı, misafir hakkında hiçbir şey gözünden kaçmayacağı için, “Onu yeşil odalarda misafir edelim” demişti Roza. Sonra, eğilme egzersizleri yapmaya başladı. Her bilgi, para demekti. Fiyatları yükseltmişti.

Arkadaş denirse böylesine, arkadaş olan Teofilakto da, bir köşede İngiliz'i bizden çalmak için fırsat kolluyordu. O da İngiliz'i davet etmişti ama biz ondan önce davranmıştık. İş, bu ikisinden hangisinin alacağına yabancı karar verecekti. Ayağa gelen bu fırsat iyi değerlendirilirse, binlerce kuruş kazanılacaktı. Karamanların evinde kral gibi ağırlanacaktı adam.

Ve geldi. Sarışın, çok zayıf, uzun boylu, yavaş ve ağır hareketleri olan, iyi yetiştirilmiş biriydi. Yabancı olduğu hemen anlaşıyordu. Hareketli ve uyanık birinin gözlerindeki kıvılcım yoktu onda. Sadece bu kadarla kalsa, gene iyiydi. Bu erkek sı-

kı bir kontrol altındaydı. O, adı Leydi Trem, Trum... gibi bir şey olan kadın, eşinden daha sonra gelmişti. Bizim planlarımızı bozan da o olmuştu.

Yaklaşık bir aydır Eftalya'yla yazlığa gitmeyi planlıyorduk. Elbiselerimizi, bavullarımızı seçip planlar ve alışverişler yapmıştık. İzmir'in bütün aristokratlarının gittiği, Otel Miramare'ye gidecektik. Denize nazır kendi evleri olmasına rağmen, bu otelle, birkaç günlüğüne krallar gibi ağırlandı için gelirlerdi. Sosyeteyle buluşurlardı. Bütün Yunan sosyetesini oraya giderdi. Nasıl da gösterişli bir oteldi burası. Kristal avizeler, kadife döşemeli kanepeler vardı. Koltukların rengi kırmızıydı. İzmir ve körfez manzaralı bazı odaların özel ve altın tutacaklı banyoları vardı. İyi müşterilere ön taraftaki odalardan verilir. Bazıları bunu gayet normal karşılar, bazıları buna karşı çıkardı. Bu yüzden ön taraftaki odalar için savaş çıkardı. Arka taraftaki odalar ikinci sınıf kalitedeydi. Eftalya'yla beraber, ön taraftan on üç numaralı odayı tutmuştuk.

"On üç için uğursuz olduğunu söylemişim sana" diyerek söyleniyordu Eftalya. Akşamları herkes akşam yemeği için, yemek odasında toplanıyordu. Öğleden sonralarıysa, yazlıkçılar için saat dört buçukta müzik eşliğinde, çayla kurabiyelerin servis edildiği, *te dasad* dedikleri, çay davetlerine benzer bir toplantı organize ediliyordu otel tarafından. Hem öğleden sonra hem de akşam için aynı elbiseyi giyinemezsiniz. Yazlık, rengârenk kıyafetlerle dolu, her birimiz için altışar bavul hazırlamıştık. Tabii ki, Eftalya kendisine siyah renk bir de mayo dikmişti. Vücudunun hâlâ formunu koruyor olmasıyla gurur duyuyordu. Son aylarda Beaute'de, onu saatlerce ovmaktan Lefkotea'nın ellerinde kibarlıklar oluşmuştu.

"Biraz da butları, biraz daha butları ov Lefkotea! Sıkıştırıcı kremi kullanmakta cimrilik yapma Lefkotea!"

Bütün mahalle, birkaç gün içinde Eftalya Hanım'ın, kızı Katina Karaman'la birlikte, iki haftalığına Otel Miramare'de yaz tatili için kalmaya gideceğini öğrenmişti.

Ancak İngiliz gönderdiği son telgrafta, antik şehir Efes'i görmek amacıyla, eşi Leydi Hanım'ın da bu yolculukta ona eşlik edeceğini yazmıştı. Ve Efes'te ona, biz eşlik edecektik. Bu Konstantino'nun emriydi. Eftalya tek başına gitmek istemiyordu otele; ancak İzmir'de kalması için de bir sebep yoktu.

“Daha önce bileydim, bacaklarını kırardım ki, teyzesi İngiltere Ana Kraliçesi’nin yanında kalsın, gelsin.”

İlk hafta, Leydi’yi ağırlaması sanki bizden ona incelikli bir hediyeymiş gibi kadını Fula’ya paslayıp ondan kurtulacaktık. Biz de daha sonra ağzına sıçtığım Leydi’yi antik şehri görmesi için Efes’e götürecek, bir de onun bizden memnun kalmasını sağlayacaktık.

“Fula Teyze, sana çok şey borçluyuz. Sana teşekkür edebilmek için annem ve ben, bu hediyemizi kabul etmeni istiyoruz. Otel Miramare’de her şey ödenmiş olarak tam bir hafta tatil. Tabii ki öndeki odalardan birinde kalacaksın.”

Şimdi, artık Fula’nın mahallesinin, İkinci Karaman’ın eşi olan Katina’nın teyzesi Fula Karpidu’nun Otel Miramare’de, öndeki odalardan birinde, bir hafta boyunca yaz tatili yapacağı için orada olacağını öğrenme zamanıydı.

Eftalya, Katina ve Leydi, Efes’e gittiler. Eftalya, Miramare için hazırlamış olduğu bütün bavullarını yanına almakta ısrar etmişti. Mahalleden biri, Eftalya’ya, ne kadar çok bavul taşırsan yanında, insanlar üzerinde o kadar büyük etki yaratır ve doğduğun günden beri önemli biri olduğun izlenimini bırakırsın demiş-

Bu yüzden, içinde hiçbir şey olmayan birkaç valiz bile almış-yanına. Büyük olan bavul bir taneydi. Onu da iyiki almıştı yama; yoksa cesedi koyacak yeri olmayacaktı.

Efes’te Karpuza Bey’in seçkin bir pansiyonu vardı. Bir tek o vardı. Konstantino da bize orada yer ayırtmıştı. Bir erkek olarak bize eşlik etsin diye Fikya’yı yollamıştı yanımıza. Fikya aptal ama güvenilir. Çocukluğundan beri evin hizmetlileri arasındaydı. Karamanların topladıkları çocuklardandı. Belki de annelerinin, nerede açlık, sefalet içinde birilerini görse, bir tas yemek ve kalacak bir yeri olsun diye toplayıp eve getirdiklerinden. Sefaletten ve felaketten geliyordu Fikya da. Daha bir yaşındayken onu sahilde terk edilmiş, yosun yerken bulmuşlardı. Bu yüzden de ona yosun anlamına gelen Fikya adını takmışlardı. Aşçıyı annesi bilmişti. Okul yerine alfabeyi sökmek için papazın oğluna gitmişti. Eğlence olarak, meydanlarda Karagöz’ü izlemişti. Sonra da iş yapmaya başlamıştı. Merdivenleri ovar, hayvanlara su verir, mutfaktakilere yardım ederdi. Kimse onunla ilgilenmediğinden, tek başına büyümüş ve çoğu kez de düşüp kafasını karpuz gibi yarmaktan aptal olup çıkmıştı.

Fikya, İzmir’de Leydi’nin peşinde geziyordu. Nasıl mı anlaşıyorlardı? Pandomimle.

Kitapçıdaki, *Practice in English* adlı bir kitaptan bize birkaç kelin’e öğretmişti, Elpis. *Ay ben, yu sen demekti. Gud morning, gud nayt. Hav du yu du? Pliz tu mit yu.* Leydi’nin gelmesini beklerken, Eftalya’yla *praktis* yapıyorduk. Eftalya yeni bir şeyler öğrenmeye üşenirdi.

“Tatilimizin içine etti, pis dedikoducu. Orada İngilizce *siktir* nasıl söylenir, yazıyor mu?”

Başlangıçta hiç memnun olmayan Eftalya, antik kentte gezerken, şans eseri uzun zamandır aradığı ama bulamadığı bir bitkiyi bulduğu için çok sevinmişti. İlgisini çekecek bir şey bulmuştu. Bunun üzerine bölgedeki bütün bitkileri keşfetmek için işe koyuldu.

Karpuza Bey’in pansiyonu tam da korktuğumuz gibi çıkmıştı. Odalarda pire ve bit kaynıyordu; yataklarsa rutubet içindeydi. “Zıplayan kara böcekler ve Leydiler için oda” dedi Eftalya.

Pansiyondaki odamızda akşam yemeği için üstümüzü değiştiriyorduk. İlk ılık sesini, salona inmeye hazırlanırken duyduk.

“Çıkar anne şu kafadaki tüyleri, baloya gitmiyoruz.”

Eftalya, bavullarını açmış, çıkardığı çantaların ve şapkaların hangisini yemekte takacağına karar vermek için sırayla hepsini deniyordu.

“Yakışıyorlar mı bana?”

“Yakışmıyorlar.”

Kulağına kadar inen tüyleri olan hasır şapkayı takmış, aynanın önünde, her taraftan görmek için kafasını bir o yana bir bu yana çeviriyordu.

“Kulağının kenarından kaz tüyünü uzatmış olanı gördün mü?”

Bir ılık. Dışardan bir ılık sesi duymuştuk. Dışarıda birisi ılık çalışıyordu. Hem de öyle bir ılıktı ki bu, hemen dikkatini çekiyordu insanın. Eftalya poposunu, Katina’nın sarı ipekten ve dekoltesinin etrafı dantellerle çevrili elbisesine sokmayı zar zor başarmıştı. Nefes dahi alamayacak haldeydi; ama onu üstünden çıkarmasına da imkân yoktu. Hoşuna gitmişti. Yine o ılık duyuldu. Bu sefer cama doğru gittik. Bizi camın pervazında görür görmez aşağıdaki avluda dikilen biri koşarak uzaklaşmıştı. Avlunun öteki köşesinde, ılık çalanı bulmak için dışarı fırlayan Fikya göründü.

“Bre Fikya, sen mi ıslık çalıyorsun?”

“Yok. Buradaki” diyerek pansiyonu çevreleyen yeşilliği işaret etmişti.

“Yakala onu.”

“Kimi?”

“Islık çalan o yabancıyı.”

“Oo, çoktan gitti.”

Diğer pencerede Leydi göründü. Bize biraz solgun görünmüştü. Ama zaten yemek esnasında da solgundu.

“Bu ne biçim yemek böyle?” dedi Eftalya; şikâyet etmekten vazgeçmiyordu. “Sana ben pilav nasıl olurmuş göstereyim, bay felaket oteli sahibi!” Daha sonra da İngiliz kadına dönüp gülererek “Gud? Gud?” diye sormuştu.

Aralarında kendi, kaba ve ağır dillerini konuşan bazı Almanların da olduğu yemek salonunda yiyorlardı yemeklerini. İçlerinde en yaşlısı, diğerlerinin “her profesör” diye seslendikleri bir arkeologdu. Adamın kendisi de arkeolojikti. Geleli çok olmuştu; her yere, bir kütüphaneyi doldurmaya yetecek kitaplarını yanında götürüyordu. Ne kitaplar ama. Ağır, yerden kalkmaz şeylerdi. Kitaplardan bazılarını odasına çıkartmamış, yemeklerden sonra okumak için pansiyonun küçük salonunda bırakmıştı.

Pansiyonun sahibi projelerle geldi.

Katına yüksek sesle İngiliz kadına, “Yarın sabah saat yedide geziye gideceğiz” dedi.

“Ne? Bir gezi daha mı? Buraya gelmiş olmamız bile gezi sayılmaz mı?” diyerek karşı çıktı Eftalya.

“Eşek sırtında Efes’e gideceğiz, anne. Çok hoşuna gidecek Leydi’nin.”

Sabahın erken saatlerinde, pansiyonun sahibi, eşekleri ve onları çekecek olan insanları bulma işiyle ilgilenmişti.

Efes’e vardıklarında, Leydi bir taşın üstüne oturup antik zamanları hayal etmiş, ardından da bir kalem çıkararak şiir yazmıştı. Bu yüzden gelmişti zaten buralara; şiir yazmak için ilham almaya.

Katına, “Tapınak buradaymış anne” dedi pansiyondan aldığı bir broşüre bakarak.

“Ne tapınağı?”

“Antik.”

“Aa! Oldukça büyük bir şehirmiş, her yer mermer. Çok üşümüşlerdir bu taşların arasında. Acaba kışın ısınmak için ne ya-

kıyorlardı? Peki ya pencereler? Camları var mıydı onların? Nasıl kapatıyorlardı pencerelerini?”

Ancak Eftalya'nın arkeolojiye merakı, Sırbistan otu olarak da bilinen mor bir bitkiye rastlayana kadar sürmüştü. Ceplerini bu bitkinin kökleriyle doldurmuştu. Yanında bıçak getirmediği için elleriyle kazıyordu toprağı. Ertesi gün sabah erkenden hazırlanmış Efes'e gidecekleri ve eşekleri bekleyen ilk kişi, yanına aldığı küçük çapasıyla, sepetçiğıyle, önlüğüyle, küçük kutularla Eftalya olmuştu. Bitkilerden sonra, böcek de aramıştı.

Katina bir köşeye oturmuş broşürü inceliyor, Leydi ise yine bir sütunun tepesine oturmuş hayaller kuruyordu. Profesörle Almanlar taşların ebatlarını ölçüyorlardı. Diğer yabancılar antik kentin içinde dolaşüyor, Eftalya'ysa solucan arıyordu. Antik mermer tozunun altında, luterlerin lideri yaşardı. Bu solucanın rengi kahverengiydi ve hem önde hem de arkada olmak üzere iki kafası vardı. Ayakları ve gözleri yoktu. Eğer bundan bulursan, nemli bir saksıya kendi salyasıyla beraber koyup, geçerken bıraktığı salgıyla, komşunun dilini bağlayabilirdin. Bu iş için de luter salgısından daha iyi bir şey olamazdı.

Yere düşmüş olan mermer parçalarının altına bakıyordu. “Dün yağmur yağdı, bugün kesin bulurum bir tane” diyordu. Ama, ondan başka her şeyi bulmuştu.

“Pis solucanlar” diyordu. “Bir tane bile yok mu luter?”

Bir taşın üstüne dinlenmek için oturmuş bir kadının ayaklarının önünde pazı otu varmış gibi göründüğünden gözüne, taşın altını aramak için kadını yerinden kaldırmıştı. “Bunlarla besleniyor bu solucan. İşte, bir tane” diyerek dikkatlice solucanı iki kat ettiği bir kâğıt parçasının içine alıp biraz da yemesi için yanına pazı yapraklarından koyup kağıdı cebine yerleştirmiş, sürüngen ailesinin geri kalan fertlerini aramaya devam etmişti.

Fikya, endişeli bir halde Katina'ya doğru gidiyordu. O anda şevke gelmiş olan Leydi'nin, kollarını iki yana açmış, gökyüzüne bakar halini Katina'ya göstermişti Fikya.

“Şiir yazıyor ya, ilham gelmiştir” dedi Katina.

“Şimdi mi?”

“Ne zaman olursa; ilham, istediğı zaman gelir.”

Fikya'ya bunlar ağır gelmiş, düşünmek için bir köşeye çekilmişti. Öğleden sonra açlıktan içleri bayılmış bir halde pansiyona döndüler.

İngiliz kadın, her ne kadar kendini tutmaya çalışsa da, “Oo-uu, ouu” diye çığlıklar atmıştı. Eftalya’nın luterini masa örtüsünün üstünde, ekmeklerin etrafında gezinirken görmüş ve tüyle-ri diken diken olmuştu.

“Korkulacak bir şey değil! Solucan!”

“Oou, ou.”

“Katina, sakinleştirsene şu lanet olasıcaı! Nothing madam! Sadece solucan. Luter. Oo, oo cici solucan!”

Masanın bir köşesine yabancı bir adam gelip oturdu. ıslık çalan adamdı bu. Leydi huzursuzlaşmıştı.

Eftalya, Leydi’ye, “Kim o? Tanıyor musun onu?” diyerek yüksek sesle Rumca sormuştu.

“Boşuna bağırma anne! Bağırarak konuşursan seni anlayacağını mı sanıyorsun?”

Adam dönüp Leydi’ye dikmişti gözlerini. Şeytani bir gülümseyişi vardı. Dün, gecenin ilerleyen saatlerinde, tam yatmak üzereyken, yine ıslıklar başlamıştı. Yemeğini yerken, her lokmada başını kaldırıp Leydi’ye bakıyordu adam. Ertesi gün, Leydi huzursuzdu. Antik kentte bulundukları süre zarfında, durmadan sağına, soluna, arkasına bakınarak yürüyordu. Katina ve Eftalya ona yaklaşarak sordular,

“Neyin var?”

O gün her şeyi bir kenara bırakmış, şiir de yazmamıştı.

“Bizim köyün bir şiirini sana okuyayım mı? Bakarsın ilham gelir!”

Ancak akşam, korkudan ödümüzü koparmıştı. Gece saat üçe doğru, kan ter içinde ve tedirgin bir halde odamızın kapısını çalmış, bizi kollarımızdan çeğiştirerek odasına götürmeye çalışmıştı. Onun peşinden gittik. Odasında, yerde yüzüstü, hareketsiz bir şekilde yatıyordu ıslıkçı.

“I killed him.”

“Ne diyor bu?”

“I killed him” diye tekrarlayıp ne dediğini anlayabilmemiz için kandili kaldırıp vuruyormuş gibi yapmıştı.

“Onu temizlediğini söyledi.”

“Aman Tanrım! Bum bum mu onu?” dedi Eftalya.

“Yes.”

İngiliz kadın kazık gibi dikilmiş bize bakıyordu.

“Vay başımıza gelenler! Ama bunlar böyle temizlenmez ki, be hanımım! Vay başınıza gelenler!”

Kolundan tutup onu sarstı.

“Bir dahaki sefere bize söyleyesin! Biz de onun icabına güzelce bakarız. Aman lanet olasınca! Ne yapacağız şimdi bu cesedi?”

Kandille icabına bakmıştı adamın. Üç kadın yatağın üstüne dizilip oturdu. Ceset yerde yatıyordu. Leydi, kendinden geçmiş, boş boş bakıyordu. Eftalya, hazır elinin altında bir ceset bulmuşken, büyü yaparken kullanmak için ölünün kanından almıştı. Onu parçalara bölüp gömebilir ya da yakabilirdik. Ama kimse-nin haberi olmamalıydı. Burası Türkiye. İlk iş ondan kurtulmaktı; ardından da neden, kim ve niçin sorularını soracaktık. Katina, hemencecik üstüne bir şeyle: alıp Fikya’yı uyandırmaya gitti. Onu iki sokak uzağa götürmüştü.

“Fikya gel! Bir çukur kaz.”

“Ne çukuru Katina Hanım?”

“Boyuna bir çukur.”

“Yarın mı kazayım?”

“Şimdi kaz.”

“Nereden bulayım şimdi kazma küreği?”

Bu arada Eftalya, cesedin üstünü arıyordu. Ceketinin ve pantolonunun ceplerini boşalttı. Cüzdanında Fransız parası, Türk parası, İngilizce yazılı iki evrak ve de bir fotoğraf bulmuştu.

Fotoğraf, aşağısında gözünün alabildiği yere kadar büyük bir kumsalın olduğu bir balkonda çekilmişti. Arkada uzanan bütün sahil, güneş şemsiyeleri ve kamelyalarla doluydu.

Nerede görmüştüm ben bu sahili, nerede görmüştüm ben bu sahili daha önce, diye düşünüp duruyordu Eftalya.

Fotoğraftaki balkonda ıslıkçı, gençlik yıllarındaydı ve yanında da bir kadın vardı; Leydi. Fotoğrafta Leydi, iki eliyle önünde tuttuğu beyaz güneş şemsiyesi ve dantelli şapkasıyla çok genç görünüyordu.

Leydi, elinden fotoğrafı almaya kalkınca Eftalya onu öyle bir itti ki, boş elle yerine geri oturdu. Ağlamaya başlamıştı. Hüngür hüngür ağlıyordu.

“Sus.”

Durmuyordu. Eftalya ona bir tokat attı.

“Kes sesini! Bay Karpuzaya uyanacak şimdi.”

Çaresiz bir durumda olduğu belliydi. Sabah saat üç gibi cesedi gömmek için harekete geçtik.

“Ne bu? Müslüman mı? Ortodoks mu? Katolik mi yoksa Musevi mi?”

“Katolik” diye cevap verdi Leydi.

Onu, gecenin karanlığında görünmesin diye koyu renkli bir elbiseye sararak merdivenlere doğru ilerlediler. Allah korusun, bizi kimse görmesin! Katina ayaklarından, Eftalya başından ve Leydi de belinden tutuyordu.

Pansiyonun eski merdiveninin basamakları gıcırdayıyordu. Salona vardıklarında, mutfaklardan birinde ışık yanınca hiç kıpırdamadan oldukları yerde kaldılar. Kürek arayan Fikya yakmıştı ışığı.

“Hay Allah cezanı versin e mi, ödümü patlattın!”

“Bir şey istiyor musunuz Eftalya Hanım?”

“Git de zıbar, Fikya.”

Katina, merdiven altındaki, ütü yapılan bölümün perdesinin arkasına saklanmıştı.

“Katina Hanım’a bir şey mi oldu” diye sorarak elbiseye sarılmış cesedi işaret etmişti Fikya.

“Hayır, onu hava alsın diye şöyle bir gezintiye götürüyoruz.

“Şiir mi yazacak?”

“Evet, şimdi ilhamı gelmiş.

“Aa, Konstantino Bey, ona göz kulak olmamı söyledi de bana, ondan.”

Tam gitmek için arkasını dönmüştü ki, durakladı.

“Eftalya Hanım!”

“Ne?”

“Ben de bir şiir biliyorum.”

Sabah saat üç kırk beş. Bin bir zorlukla cesedi çukura kadar taşıdık. Ama Eftalya’nın çapasıyla kazılmış çukur yeterince derin olmamıştı. Tek bir ayağı bile sığmıyordu, değil ki bütün vücudu sığsın. Gerisin geri pansiyona döndüler. Saat dört olmuştu. “Denize atalım onu, bulan uğraşsın.”

Eftalya’nın büyük bavulunu aşağıya indirip içine koydular cesedi. Saat beşte Fikya’yı şiirlerin yanına kimse gelmesin diye bavula bekçilik yapması için uykusundan uyandırdılar. Fikya bavulun üstünde uykuya dalmıştı.

Saat altı buçuğa doğru, yolculuk kıyafetleri, şapkası ve kolunda paltosuyla kapıda belirmişti profesör. Bütün eşyasıyla beraber Almanya’ya gitmek üzere ayrılıyordu. Bagajlarını, durağa gitmek için pansiyonun sahibinin arabasına yüklüyorlardı. Her valizde, İngilizce harflerle *Allemana* ve profesörün adının, adresinin yazılı olduğu etiketlerden vardı. Fırsat bu fırsattı. Hamal

diğerlerini almak için arkasını döner dönmez, profesörün valizlerinden birinden söküp çıkardıkları etiketi, içinde cesedin olduğu bavula yapıştırmış ve şimşek hızıyla bavulları değiştirmişlerdi.

Fikya da, bavulların arabaya yüklenmesine yardım etmişti.

“Nereye gidiyor şiirler hanımım?”

“Onları Almanlara sattık Fikya.”

Ve araba durağa gitmek üzere yola çıkmıştı.

Saat yedide, eşekler geldiği zaman, mermer şehre gitmek için hazır bekliyorlardı. Onların hareket ettiği saatte, profesör de Almanya’ya hareket edecekti.

“Şimdi anlat bakalım.”

Leydi’yi, onlara tüm gerçekleri itiraf etmesi için bir kayanın üstüne oturtmuşlardı.

İzmir’e geri döndük. İzmir’in o güven veren ortamına geri dönmek, daha önce kendimi hiç bu kadar iyi hissetmeme neden olmamıştı.

Fikya’yı, “Şiirleri Almanlara sattılar, Efendi” diyerek Konstantino’ya olanları anlatırken yakalamışlardı.

Ertesi hafta Miramare’ye sinir harbinde vardık! Hem bizim hem de Leydi’nin sinirleri mahvolmuştu. Tatil yapmak için keyif mi kalmıştı bizde? Leydi hep peşimizdeydi. Biz nereye o da oraya. Bizsiz kılını bile kıpırdatmıyordu. Konstantino ve İngiliz de, üç gün içinde Miramare’ye gelecekti.

Fula bizi gördüğünde, kimin ne yiyip, kiminle bakiştığını ve etrafta yaşananları bir çırpıda anlatmak için can atıyordu. Fula, orada olduğu süre boyunca bir sürü önemli kişiyle tanışmış ve günlük tutmuştu.

Çarşamba gününün gazeteleri herhangi bir cinayetten bahsetmiyordu. Cuma gününün gazetelerinde de, herhangi bir cinayet haberi ya da hapse atılan Alman bir profesör hakkında yazılmış bir şey yoktu.

Otelin havası bu olayı kolayca unutmamızı sağlamış, yaşama sevincimiz ve keyfimiz yeniden yerine gelmişti. Herkesten önce de Leydi’ye iyi gelmişti. Sanki sudan çıkmış değil de, suya girmiş balık gibi olmuştu.

Artık arkadaş olmuştuk, sohbet bile ediyorduk. Bizi izleyen birinin, hangi dilde konuştuğumuzu anlamasına imkân yoktu.

Ama biz birbirimizin ne demek istediğini anlayabiliyorduk. Güneşin altında şezlonglardayken ve denizde yüzerken beraberce gülüşüyorduk. Bir keresinde Nene Eleni, ortak bir geçmiş, tıpkı bir büyü gibi, insanların birbirine bağlanmasını sağlar demişti. İşte, o günlerde biz de Leydi'yle bu büyüyü yaşıyorduk.

Leydi, bizden çok daha modern ve ilerideydi. Bütün herkes onu selamlıyor, onunla konuşuyor, sohbet ediyor, onu çay içmeye, kumsallara ya da manzaralı odalara davet ediyordu. Ona bakıp da kimin aklına gelirdi, gençken ıslıkçının karısı olduğu. Fransız makamlar tarafından, *bir deniz kazasında boğulduğu* kabul edilmişken, birden, artık çok yükseklerle ulaşmış sevgili eşinden öcünü almak için kanlı canlı karşısına çıkmıştı. Nasıl mı? Sadece Leydi biliyordu. Soylu birisi olduğunu ispatlayabileceği bir belge ya da köklü bir aile geçmişi olmadan, tamamen ünsüz biriyken, sanatın, şiirin ince doğasıyla, zarif, maddeci olmayan ruhuna uygun bir yaşamla etrafına kendini kabul ettirmişti. Londralılar bundan anlıyorlardı demek ki. Başarmıştı. Bravo.

Karamanların evine dönünce Eftalya birden zafer çığlıkları atmıştı. “İşte, işte o sahil! Ben diyordum ama! Gözlerim beni aldatmaz! Bir yerlerde gördüm diyordum.”

Fotoğraftaki aynı sahil, bir tabloya resmedilmişti. Altındaki küçük bir tabelada da, “Nice 1868” yazıyordu.

Aleparo, hücresinin kapısının sessizce açıldığını ve bir kadının içeriye süzüldüğünü fark etti. Gözlerini yarı açarak, yattığı yerden doğruldu.

“Bu ne böyle? Ne parça!”

Gülkurusu bir elbise içinde, görkemli bir kadın silueti görüyordu. Fildişi taraklarla başına tutturulan, ensesinden yukarı doğru çıkan sarı, altından oymalarmış gibi duran bukleleri vardı. Havayı menekşe kokusu doldurmuştu. Düzgün hatlı omuzları ve elleriyle, su gibi içilesi duru bir cildi sahipti. İnce, küçücük, kusursuz ve yere basmıyor gibi görünen ayakları, sanki evrendeki en iyi sanatkar tarafından oyulmuş gibi duruyordu. Arkasında, açık kapıyı kollayan bir gardiyan da yoktu. Aleparo, daha iyi görebilmek için gözlerini ovuşturdu. Yoktan gelen, göz kamaştırıcı bir ışık, şeffaf kumaşı geçip nazlı nazlı kıvrılan bir göbeği aydınlatıyordu.

“Ne bu böyle? Beni almaya gelen bir melek mi? Ölecek miyim?”

Bir serinlik hissetti. Kadın, doğrudan gözlerinin içine bakıyordu. Aleparo, ilk kez kalbinin değişik bir şekilde attığını hissetti. İçi titriyordu. Onā dokunmak için elini uzattı. Boşuna. Konuşup cümle kurmaya çalışırken sadece, “Aaa!” dedi. Salyaları akıyordu. Ayağa kalkmaya çalıştı. Boşuna. Kadının gözlerinin içine bakarak yere düşüp derin bir uykuya daldı. Rüyasında o kadınla çılgınlar gibi dans ediyordu.

Saat on ikiyi beş geçe, İzmir Hapishanesi’nin bekçisi Panusi Leondaridi, bezgin bir halde depolara gitmek için yedi numaralı koridordan geçiyordu. Aleparo’nun hücrelerinden, şarkı gibi inilti ve anlaşılmaz bağırımlar duyunca mazgalı açıp içeriye bir göz attı. Aleparo, manyak gibi kendinden geçmiş, gömleğini yırtarak dans ediyordu. Dili dışarıda, salyaları akarak, bir taraftan da gülerek, sanki ondan kaçan bir şeyi yakalamaya çalışıyormuş gibi ellerini boşluğa uzatıyordu. Duvarları görmüyormuşçasına çarpıp duruyordu. Gardiyan ona, “Hey sen, sen! Çıldırдың mı bre?” diye bağırıyordu.

Siryo’yla yolculuk

Bir gün, çalışmaktan bitap düşmüş bir Türk, tüm rahatlığıyla eve girmişti. Halılara basmış, örtüleri kırıştırmıştı. Terlemiş olan atın, yumuşak ağzından yeşil köpükler çıkıyordu. Evde sadece Siryo vardı. Türk’ün başında, tıpkı Kapadokya’daki Türklerin taktığı gibi bir sarık vardı. Sarık görmeyeli ne kadar da uzun zaman olmuştu! Kapadokyalı birini görmeyeli ne kadar da çok olmuştu! Helal olsun sana! Vazoları da kır istersen.

Siryo’nun çalışma odasına girdi adam. Yarım yamalak Yunanca konuşuyordu. Katina, kütüphanenin arka tarafından yan odaya girip, onları duymak için kulak kabarttı. Açlık ve Sultan hakkında bir şeyler dediklerini duymuştu. Bazı karışıklıklar ve çıkan huzursuzluklardan, şikâyetlerden ve vergilerden bahsettiler. Kitapları çekip kulağını iyice duvara dayadı.

“Onları besleyek mi efendi?”

Bundan başka bir şey de duyamamıştı.

Kapadokyalı'nın geldiği o gün, Türk kadına gitmek üzere, şalvarı ve peçesiyle Türk kıyafetlerini giyerek, dar sokaklardan geçiyordu. Artık zaman değişmiş, mahalleler birbirlerinden ayrılmıştı. Türk kadını gibi giyindiği zaman rahatça gidebiliyordu oralara. Tam bir Türk kadını gibi esmerdi; koyu renkli teni ve aksanıyla tam bir Osmanlı'ydı. Anam be, bundan daha esmer doğuramaz mıydın beni? Kalafo'nun şapkacı dükkânında beyaz bir sarık gözüne çarptı. İzmir'de başka bir sarık daha, bak sen hele! Peçesini yüzünü örtsün diye kulağına doğru götürüp, merdivenlerden aşağıya indi. Kapadokyalı kendisinden daha büyük birisiyle konuşuyordu.

"Ortalık barut kokuyor... Güçlü Karaman Bey'i de sel aldı." Konuşulanlara kulak kabarttı.

Tezgâha yaklaşarak meyhaneciye, "Şarap!" deyince, "Kaça?" diye sordu öteki de.

"Bizim mahalledeki o yakışıklı asker kim be gözüm?" diye cilveyle ve merakla Türkçe sormuştu.

Bu hikâyede bir şeyler Katina'yı rahatsız etmişti. Daha yeni, Karamanların malvarlığının büyük bir kısmının Kapadokya'da olduğunu öğrenmişti. Kocaman çiftlikleri vardı emirlerinde ve bu yüzden de Dimosteni orada kalıyor, çok nadiren İzmir'e geliyordu. Çok fazla para yatırdıkları demiryolları yapımı da başlamıştı. İngiliz'in, Sultan'ın ve Karamanların parası vardı bu işte.

Asker, bir kâğıt çıkarıp ötekine uzattı. O da sağını solunu kolaçan ettikten sonra göğsüne sakladı kağıdı.

"O kağıdı alsam... Bana ne be! Dünyadaki bütün Karamanlar ne halleri varsa görsünler demedim mi? Benim yerimde olsaydı, Violeta ne yapardı sanki? Hiçbir şey. Başkalarının bir şeyler yapmasını beklerdi. Alsam mı yoksa o kağıdı?"

Çapkınlık savaşının, politik savaşla hiçbir bağlantısı yoktu. Türk kadınının evi iki ev aşağıdaydı. Şarabı alıp o tarafa doğru ilerledi. Biraz sonra, karnına koyduğu minderlerle hamile kılığında tekrar dışarıya çıkıp pusu kurdu. Kalafo'nun şapka dükkânından önce bey çıkmıştı. Yayaydı. Niye acaba? Mahalledeki küçük Türk çocukları taş savaşı yapıyorlardı.

Çocuklara eski, mahallede oynanan bir oyundan alıntı yaparak, "Ben hepinizi yiyecek olan kargayım. Yiyin beni, ben hepinizi yemeden önce" dedikten sonra, kışkırtmak için onlara tırnaklarını ve dişlerini gösterdi Katina.

Bunun üzerine küçük çocuklar ona taş, tahta, çamur; kısacası ellerine ne geçerse oyun olsun diye fırlatmaya başladılar. Minderlerin düşmemesi için karnını tutarak, onların etrafında koşmaya başlayınca, çocuklar daha çok galeyana gelip, daha fazla şamata yaparak onu kovaladılar.

Kapadokyalı dışarı çıkar çıkmaz, her tarafı sarılı bir halde, peçesiyle ve güya şiş karnıyla Katina, onu gömleğinden tutarak üstüne abandı.

“Kurtar beni efendi! Kusuruma bakma, her an doğurabilirim!” Sanki karnından belli olmuyordu. Karnı minderlerle, normalden üç kat daha büyük görünüyordu.

“Önemli değil hanım.”

Küçük çocuklara bir bakış attıktan sonra onlara,

“Ayıp be, kadına yapılır mı?” diye bağırды.

O, oyunu bilmiyordu ki! Kötü kargayı kim kurtarırsa, o bir sonraki kötü karga oluyordu. Onu yakalayıp tüylerini yolman gerekiyordu. Çocuklar adamın üstüne atlayıp onu iki arada bir derede yere yıktılar. Sevinç çığlıkları içinde düğmelerini koparıp sarığını almış, gömleğini çözümüş, hatta pantolonunu bile çekiştirmişlerdi. Katina, Türk kadının evine girip ortadan kaybolmuş ve mektubu okumak için açmıştı.

Buna yöntem öğret gerisine karışma! Köydeyken de küçük Harikli’yle yaşlı Naum’un, boynunda asılı mezuralarını çalmazlar mıydı? “Deh deh yap bana. Deh deh” diyerek üstüne çıkar ve at daha hızlı gitsin diye de göğsüne vururlardı.

Küçük Harikli güzel bir çocuktı. Kıvrır kıvrır perçemi ve elma gibi yanakları vardı. Harikli, dedenin dizinde hoplarken gülmekten ortalığı yıkar, Katina da onun bu taşkınlığını körüklerdi. Ne akideler, ne bonbonlar alırlardı.

Mektuptan hiçbir şey anlamamıştı. Damgalar, mühürler, şikâyetler. Kim okuyacaktı şimdi bunu? Türk kadın elini kağıdın üstüne koyup, ani bir hareketle, sanki eli yanmış gibi hemen geri çekti.

“Kan. Masum kanı. Bıçak burada. Zamanı yok” dedi.

Ağzını açtığı zaman, nasıl da korkutuyor bu kadın beni.

Akşam yemeğini, Siryo ve Katina beraber yiyeceklerdi.

“Madame est servie.”

“Madame... Madam benim.”

Çorba vardı yemekte. Çorba höpürdetilmez, bunu hatırlıyorum. Tanrı günahlarını affetsin, ne güzel günlerdi Spiro’nun tek

başına yediği ve onların da “Spirom sana börek getireyim mi? Spirom sana köfte getireyim mi?” diyerek önünde dört döndükleri zamanlar.

Violeta’nın yemek mäsasındaki ağırlığının farkındaydı Katina. Evin hanımıydı o. Akli pamuklarda olan Siryo’nun pek umurunda olmazdı böyle şeyler. Ama Katina için, karakterli biri olduğunu rahatlıkla söylerdi. Cin gibiydi. Olsundu tabii. Katina’ya alışmaya başlamıştı. Evin bir kadın eline ihtiyacı vardı her zaman. Anne, eş, görümce fark etmez. Becerikli bir el! Violeta’nın olduğu zamanlar evde herkes itaatkâr ve sessizdi. Şimdiyse garip değişiklikler ve yenilikler vardı.

Yemekten sonra Siryo, çalışma odasına kapandı. Katina, usul usul odasının kapısını açınca, Siryo kafasını kaldırdı. Violeta, asla böyle bir şey yapmazdı. Asla, bir kere bile, onun işlerine ve krallığına müdahalede bulunmamıştı. Katina ona yaklaşır avcunu açtı. Mektup, birçok göğüste saklanmaktan buruş buruş olmuştu. Siryo, mektubu açıp okumuş ve bembeyaz kesilmişti.

“Nereden buldun bunu?”

Vezir’in damgaları gerçektir. Vezirlik, resmi fermanlar. Bütün Kapadokya’daki çiftlikler, ona bakan Türk’e bölgenin Bey’i tarafından devredilecekti. Felaket. Nasıl kararından vazgeçecekti şimdi Sultan? Kim gidip onu uyandıracak? Kim, uyandığı zaman acıkan bir canavarı uyandırmak ister ki?

Siryo’nun kapana kısıldığını hissettiği anlar, neredeyse yok denecek kadar azdı. Fazla zamanı yoktu, hemen bir şeyler yapmalıydı. Kim Sultan’ın aklına sokuyor bunları? Çiftlikler! Bir sürü hayvanın zengin otlarıyla beslendiği, hayvanlarla dolu çayırlarıyla çiftlikler! Tahıl, mısır ekili tarlalar! Onların bölgesindeki çiftlikler, on iki köyü ve iki tane de nehri kapsıyordu. Dimosteni’ye, Vernes’in bir kitabındaki cümleleri kodlayarak, kendi aralarında kullandıkları gizli bir dille hemen ayrıntılı bir telgraf çekti.

Hemen yardımcısını çağırdı. Yardımcısı Türk, o da Türkçe konuşan Yunan, tercümanlık işini de mi o yapıyordu? Onun gibi bir şey. Emrinde olan yardımcısı, tüm emirlerini yerine getirmeye hazır olarak yanına geldi. Hem de birçok kez önünde eğilip durmuştu.

Katina, ne kadar da nefret ediyordur bunların bazıları bizden, diye düşünüyordu, yandaki odadan onları izlerken.

İlk işi, onun için mektubu kelimesi kelimesine Yunanca’ya çevirmektir. Siryo Türkçe bilmezdi. Daha önceden yazılı gördü-

ğü, çat pat anladığı kelimelerden başka bir şey bilmezdi. Dün akşam da, bu sayede hemen anlamıştı neler olduğunu. Liralar kasadan çıkarılıp deste yapılmıştı. Ertesi gün, Kaçamba Tren İstasyonu'ndan İstanbul'a gidecek olan on kırk yedi trenine binecekti. Bavullarının hazırlanması için emir verdi.

“Kaç günlüğüne gidiyorsunuz efendim?”

En azından on beş gün yok olacaktı.

Katina yan odada, kütüphanedeki kitabı çekip her şeyi duymuştu. Hatta, günlerdir tüm dikkatini vererek kitaplığın arkasındaki tahtayı kazıyarak inceltmiş, diğer tarafta da tam Siryo'nun masasının karşısındaki yeşil bir saksınır kenarında oluşan ufacık bir deliği, az da olsa odanın içini görebileceği kadar genişletmişti.

On beş gün boyunca bu huysuz, burada olmayacaktı. “Hadi, yallah.” Kalbi deli gibi, muzır oyunlar ve delilikler için atıyordu. Annemi getireceğim, Pari'yi de çağırırım, hanımefendileri oynarız. Bu sefer, felekten bir gece çalmak için çalgıcıları da getirtirim!

Üçü birden hâlâ Siryo'nun çalışma odasındaydılar. Yardımcısı ve aynı zamanda tercümanı, avukatı ve biri daha.

Gözünü deliğe dayadı. Piskopos. Yunanca, Sultan'a nasıl ulaşabileceklerinin yollarını konuşuyorlardı. Bir anlığına Siryo'nun gözlerindeki korkuyu görmüştü.

“Zavallı! Dağına göre duman. Bu işin içinden çıkabilecek mi acaba?”

Sultan'ın, Yunanları Kapadokya'dan çıkardığını anlamıştı. Niye acaba? Niye olduğuna pek anlam verememişti. Bu *nedenin* ne olduğunu, Siryo'nun kendisinin de anlamadığını hissetmişti. “Ne kadar da eğlenceliymiş olayları böyle seyretmek! Oyun oynamaktan bile eğlenceli.”

Küçük delik sayesinde daha da iyi duyabiliyordu konuşulanları.

Siryo, Piskopos'u kapıya kadar geçirmek için odasından dışarı çıkınca, avukat, Siryo'nun yardımcısına, alçak sesle ve Türkçe bir şeyler söyledi.

“Dikkatli ol! Sultan'ı görmesin. Bundan seni sorumlu tutuyorum. Herr Herman, çarşamba sabahı orada olacak. İstanbul'a çekilen telgraflar yollanmasın.”

Yardımcı elindeki çantaya vurarak, “Yollanmadılar. Buradalar” dedi.

“Anlayamıyorum bir türlü. Nasıl oldu da haberdar oldu? O mektup nasıl oldu da onun eline geçti? Nasıl? Söylesene! Meraktan çatlayacağım! Az-bir süre kalmıştı, her şeyi yoluna koymaya! Sus. Geliyor.”

Katina, bunların arasında sadece Herr Herman ismini biliyordu. Yardımcısını da, eve gelip giderken görmüştü birkaç kez. Ama bu avukatı ilk kez görüyor olmasına rağmen ondan huylanmış ve onda bir bayağılık hissetmişti. Karanlık işler dönüyordu. Herr Herman’ın tipini hatırladı. Tam kuzeyli tipi vardı, köpek cinsi. Tombul ve pancar gibi kızıldı. Kızıl sarı tüyleri vardı. Yakası haçlar ve madalyalarla doluydu. Onunla uzun zaman önce tanışmıştı ama nerede? Elçilikte. Evet, Alman Elçiliği’nde idi o da.

“Tekrar tekrar, ısrarla, çiftliklerin içinde hangi köylerin olduğunu sorduğunda Siryo’ya, o da teker teker söylemişti. Tarsi, Konyanan, Sinida’yı da söylemiş miydi? Sanırım Sinida’yı da söylemişti. Evet, söylemişti. Köyümüz. Bizim köyümüz. Bizim köyümüz de Karaman çiftliklerinin içindeymiş. Hiç fark etmemiştim bak bunu! Neneciğim, sen de orada yaşıyorsun! Kutsal Meryem ve İsa! Nenem, nenem benim! Niye sormuştu ki, o pis Alman suratlı nenemin köyünü öyle ısrarla? Tanrım, neneme bir şey olmasın! Hepinizi öldürürüm! En basta da seni, pancar suratlı!”

Hatırladıkları, Katina’yı oldukça endişelendirmişti. Derin bir nefes alıp boynunu tuttu. “Sakin ol Katina, sakın ol ki, akıllıca davranasın.”

Parmaklarıyla vaftizinde takılan haçını okşarken, Attarti Ana’nın ona verdiği kırmızı ipliğe dokundu. “Ana, ana, ah ana!” Birdenbire sanki o iplikten bir güç almıştı. Her şeyi sakince düşünmeye başladı.

“Her şeyden önce bu hayırsız tercüman ve bu köpek suratlı avukat, Siryo’nun arkasından iş çeviriyorlardı. Hem de anlamasın diye Türkçe konuşuyorlardı. Ama ben anlıyorum! Ha! İkincisi de Herr Herman’ın Sultan’a, Siryo’dan önce ulaşmasını istiyorlar.”

Sultan kelimesi ona birden dağ gibi gelmiş ve korkmasına sebep olmuştu.

“Ve anladığıma göre Sultan, Siryo’yu beklemiyor çünkü telgraf eline geçmedi. Böylece de Herr Herman ondan önce orada olacak. Ama, o Alman köpeği oraya varamayacak!”

Zafer kazanmış gibi hissetmişti kendini.

“Neden o Alman köpeği nenemi köyümüzden kovmak istesin ki? Niye?”

Düşünüp duruyor, bir sebep bulamıyordu. Ama, emin olduğu bir şey vardı ki, o da Siryo’nun Sultan’a ulaşması gerektiği idi, Alman’ın değil. Bazen ümitsizliğe kapılıyor, bazen de yürekleniyordu.

“Hem ne de olsa bu işi Siryo’ya ben duyurdum. Ben getirdim eve o kağıdı. Belki de, Tanrı, benim bunu yapmamı istediği için olmuştur. Neneme yardım edebilmem için Tanrı’nın buyruğuydu bu bana. Ne yapabilirim ki, yirmi yaşındaki ben, koskoça Sultan’a?” *Sultan* kelimesi yine gözünü korkutmuştu. “Aman be! Hem ne ki Sultan? O da insan. Altı üstü bir insan o da.” Cesareti yerine gelsin diye onu çıplak olarak düşündü. “Hah! Herkes gibi, acıkan, susayan, sıçan bir insan o da. Hayır! Nenem Eleni boktan bir Sultan’dan çok daha önemli!” diyerek kütüphaneden dışarı rüzgâr gibi çıktı.

“Roza, Roza!”

Evdeki hizmetçiler değiştirildiği zaman bir tek Roza’yı göndermemişti. Evin yeni hanımına, beklentileri büyük olduğu için sadıktı. Daha şimdiden, ilk yüklü bahşişini kazanmıştı. Ancak Katina’nın kimseye güveni yoktu. Nasıl ki, Violeta’nın kuyusunu kazmama yardım etti, işine gelirse aynısını bir gün bana da yapabilir, diyordu. Sonuçta tek gerçek dost anne. Ve Tanrı’ya şükürler olsun ki, ben de iki tane var. Biri Grek biri de Türk. Ancak bu durumda Roza’ya da güvenmek zorundaydı ne yazık ki. Birkaç lira daha fazla vererek, ona istediğini yaptırabilirdi. Uyanık bir kızdı bu Yahudi. Şeytan gibiydi.

Tercüman, Siryo’nun odasından koltukaltında çantasıyla dışarı çıkar çıkmaz Roza ona, “Bu taraftan buyurun, beyefendi size bir şeyler ikram etmemizi söyledi ve eve götürmeniz için de bir sepet hazırladım” dedi.

Sepet kelimesini duyunca, Siryo’nun hangi arada ona ikramlarda bulunulmasını söylediğini düşünmedi bile. Sevinmişti. Bir tepside bir kadeh kırmızı şarabın ve havyarın olduğu yere gitmek üzere Roza’yı takip etti. Yahudi, bu zevzeğin havyara düşkünlüğünü iyi biliyordu. Tepsinin yanında da tatlılarla dolu bir sepet duruyordu. Şarabı içti. “Ah ne kadar da leziz” demeye kalmadan, başı, önündeki tabağın içine düştü.

Çantayı kaptılar. Katina koşarak ahırların olduğu yere doğru inerken, Roza da elinde tahta saplı demir bir faraşla belki tercüman uyanır diye hazırda bekliyordu.

Saat on ikiye yirmi vardı. Atların beslenme saatiydi. On beş dakika içinde telğraf bürosu kapanacaktı.

Üzerinde elbisé vardı ve hiçbir atın kuşamları takılı değildi. Sele ve eyer arayıp duruyordu telaş içinde. Başında yuları takılı bir kısırağın yemliğini çıkardı. Onu avluya götürdü. Ne gemi ne kayışları vardı. Hiçbir şeyi yoktu hayvanın üstünde. Etek giyiyor olmasına rağmen, atın üstüne atlayıp erkek gibi binmişti. Öğle yemeğini kaçırmaya hiç niyetli olmayan kısırak, iki ayağının üzerine kalkıp şahlanarak onu üstünden atmaya çalışmıştı. Dizginleri olmadığı için de gayet kolayca onu sırtından atabilirdi. Uğraşmıştı ama başaramamıştı.

Diğer elinde çantayla ona, “Hoşt bre fahişel!” diye bağırdı Katina. Eğer telgraflar çantanın içinde değilse, boşu boşuna böyle koşturmuş olmam tuhaf kaçacak. İlk önce çantayı açıp bakmalıydım, diye düşünüyordu. Ama şükür ki, içindeydi tüm telgraflar.

Köydeyken, küçüklüğünden beri at binerdi. Ata binmek en sevdiği şeydi. Ona karşı koyabilecek hiçbir at yoktu. Spiro’yla olduğu iki yıl boyunca bu tür bir lüksü olmamıştı hiç. Yok tündü, yok kremlerdi derken bir de hamilelik çıkmıştı.

Ama Karaman’la evlenir evlenmez yaptığı ilk şey, onun atını alıp, baharda, güneşli günlerde durmaksızın ata binmekti. Konstantino bunu fark edince, ona da sakın bir kısırak almıştı.

“Bırak onu yavrum! Ona binmek zor! Seni atar üstünden o vahşi.”

“Ben onu istiyorum” diyordu Katina. Ve onu zapt edebildi. Hayvanı asabi olduğu için sevmişti Katina.

Küçük Türk çocukları zar zor yetiştirlerdi kapıları açmaya, hayvan suratını kapının demirlerine vurmasın diye. Şahlanarak giderdi. Roza sabırla Katina’nın dönmesini bekliyordu. Masaya, horlayan tercümanın yanına oturmuş, tabaktaki havyardan yiyordu. “Sanki biraz fazla verdik buna. Uyanınca gece gündüz başı ağrıyacak.”

Birkaç saat sonra, sonunda uyanmıştı.

“Ne oldu? Ne oldu?” diyor, bir yandan da başını ovuyordu.

“Başınızı, kapıya çarptınız efendim” dedi Roza ve daha sonra bilerek alçalttıkları kapının pervazını işaret etti. “İşte sepetiniz. Şarabınızı içecek misiniz şimdi?”

Koltuğunun altında, eski yerinde duran çantasını aradı tercüman. Birden içindeki telgraflar ve evraklar için endişelenmişti; ama çok şükür ki hepsi yerli yerindeydi. Aldıkları gibi geri koymuşlardı onları.

“Şarabı içeceğim.”

Ve Roza’nın daha ilk anda yenisiyle değiştirdiği taze kırmızı şarabı içti.

Karaman ay sonuna kadar dönmeyecekti. Telgraflar tam zamanında yollandılar. Çantanın içinde ne bulduysa hepsini yollamıştı. Ancak telgrafları alacak olan kişi Sultan değil, İstanbul Patriği’ydi!

“Benimle beraber Sultan’ın huzuruna çıkmanızı istiyorum. Hristiyanlığı ilgilendiren önemli bir konu. Çarşamba günü sabahın ilk ışıklarıyla İstanbul’da olacağım.”

Trenin düdüğü ötmüş ve makinist vagonları harekete geçirmişti. Siryo, sağda cam tarafında, dışarıyı görebileceği bir yere oturmuştu. Peronda gelip geçenlere bakıyor ama görmüyordu. Akli başka yerlerdeydi. Yanında oturan, yuvarlak ve küçük bir nazar boncuğu takmış katip, küçük bir kutudan çıkardığı divitlerle ve evraklarla hesaplarını kontrol etmeye başlamıştı. Hazır İstanbul’a gidiyorken, bazı belirsizliklerin de ortadan kalkması iyi olacaktı. Yüklenmesi gereken zeytinyağı ve fırkateynler için sipariş edilmiş katranlar vardı. Bankalarla ilgili bazı işlemlerin yapılması gerekiyordu.

Siryo’nun karşısında, bizzat onun tarafından bu görüşmelere katılmak zorunda bırakılan avukat oturuyordu.

Kaçamba Tren İstasyonu, Eskişehir’e ve Ankara’ya giden üç trenin sığabildiği büyük bir istasyondur. Ön tarafta, büyük, taş döşemeli bir meydanı, yüksek çatısı ve bir sürü penceresi olduğundan, uzaktan bile rahatça görülebiliyordu.

O istasyondaki trenlerde yolculara da hizmet verirlerdi ama burası asıl olarak Anadolu’nun bütün zenginliğinin trenlere yüklenip geldiği ticari bir istasyondur. Baharat, şeker, pamuk, hayran, yağ, tütün, deri; bunlar trenle İzmir’e gelir, oradan da satılmak için iç ve dış pazarlara yollanırdı. Bunları İzmir’e getiren zenginler, büyük bir kârın talipleriydi. Fransızlar, İtalyanlar, Yunanlar; bütün bu insanlar altın kaşıkla pandispanya yeme-

ye başlayınca, bunların etrafında da, onlardan arta kalan ne varsa ya da ne alabiliyorlarsa onlardan alabilmek için kalabalıklar oluşmuştu. Son anda eteklerini kaldırmış, trene yetişmek için koşan şık bir hanımefendi, trenin kapısındaki kola tutunmuştu. Bir eliyle küçük, çuhadan yapılmış ve yüzünü, boynuna kadar inen, ince keten bir örtüyle saklayan şapkasını tutuyordu. Eldivenli, yolculuk için özel dikilmiş bir kıyafet vardı üzerinde. Onun ardından istasyon görevlilerinden bir Türk, vagona küçük bir bavul koymak için trenin yanında koşuyordu. Bayanın vagona girebilmesi için iki üç tane yardım eli uzanmıştı. Trene bindikten sonra, Siryo onu göremez olmuştu. Tren İzmir'den çıkmış, kuzeye doğru tepeleri aşmaya başlamıştı.

Yüzü kapalı olan kadın, onların vagonunun kapısını açarak, parmağıyla katibin yanındaki boş yeri işaret etmişti. Siryo ve tercüman, hanımefendi geçip oturabilsin diye ayağa kalkmışlardı. Bir güzel yerine kurulmuştu ama şapkasını çıkartmamıştı. Eldivenleri bile elindeydi ve tam karşısındaki boş yere bakıyordu.

Ne halt etmeye geldim ki sanki buraya, diye kendi kendine soruyordu hanımefendi. "Nasıl bir fikirdi ki bu aklıma gelen? Onca saat, karşımdaki boş koltuğa gözlerim dikili yolculuk edeceğim! Bu yaptığım çok tehlikeli. Ya beni tanırırlarsa? Ama hoşuma da gitmiyor değil hani! Hoşuma gidiyor! Kafamda da şu şişler yok mu! Örtüyü çıkarıp "Sürpriz, ben geldim" desem mi? En iyisi başka bir vagona geçeyim ben! Ama bu ikisinin konuşacaklarını da duymak istiyorum!"

Virajları geçmişlerdi ve tren Menemen'e doğru yol alıyordu. Siryo bir kitap çıkarıp okumaya başladı.

Buraya bile kitaplığı yüklenip mi gelmiş lanet olasıca?

Ancak, sanki onun aklından geçirdiklerini duymuşçasına birden kitabı kapatıp, elini gözlerinin üzerine koyarak derin düşüncelere dalmıştı. İçini çekti. Bir türlü rahatlayamıyordu. Hiç olmadı, iki kelime edebileceği bir tanıdığı olsaydı yanında bari.

Birden Siryo'nun yalnızlığını hissetti. Erkek kardeşleri ondan çok daha küçüktüler. Ana babaları artık yoktu. Bunca varlık, bu kadar endişe, bu kadar düşünce! Her şeyi düşünüp bir de karar vermesi gerekiyordu Hristiyan'ın! Yalnız, bir başına! Aldığı kararlar doğrultusunda her şey yolunda giderse, ne âlâ. Ama ya işler ters giderse, tıpkı şimdiki gibi mesela?

Eveet. Bakalım lazım olan her şeyi almış mıyım, diye düşünerek elini koynuna soktu. "Attarti Ana'nın mektubu burada.

Bien. Antuanet'in *bien* demesi bana da yapıştı. Bu örtüyle çatlayacağım. Nefesimi kesiyor!”

Yemek salonuna gitmek için ayağa kalkınca, Siryo, avukat ve tercüman da ayağa kalktılar.

“Ne? Yoksa beşim peşimden onlarda mı gelecekler? Aman!”

Tekrar yerine oturdu. Onlar da geri oturdular. Aradan birkaç dakika geçtikten sonra kadın tekrar ayağa kalkınca, avukat, tercüman ve Siryo tekrar ayağa kalktılar.

Katina'nın aklı karışmıştı. Neler oluyor burada böyle, diye düşünüyordu.

Poposunu sanki tekrar yerine oturacakmış gibi çevirip, onların bunun üzerine ne yapacaklarını görmek istedi. Onlar yerlerine tekrar geri oturunca, birden kapıya doğru atılarak koridora doğru koştu. Daha sonra arkasına baktığında, kimsenin takip etmediğini gördü. “Uf!” En sonunda yemek salonuna vardı. Askerler gibi, aralara küçük kanepeler konularak dizilmişti masalar. Hiç kimse yoktu. Bir garson ona yaklaşarak Fransızca,

“Kusura bakmayın Madam, salonumuz kapalı” dedi.

Katina, “Merci” diyerek masalardan birine geçip bir güzel kuruldu. Bu Fransız herhalde, diye düşünüyordu. “Erkek Antuanet.”

Garson Fransızca konuşmaya devam ederek, “Öğle yemeği servisimiz saat on ikide” dedi.

“Merci.”

“Burada mı beklemek istersiniz?”

“Merci.”

Garson, onun yanından ayrılmak üzere arkasını dönmüştü ki, Katina onu kolundan tutup geri çevirdi.

“İngiliz ti?”

Yine Fransızca cevaplamıştı garson.

“Peki, madam.”

Yüzündeki örtüyü kaldırarak, rahat bir nefes aldı. Camlar açıktı. Nehirleri, otlakları, tahta sabanlarıyla bin bir zorluk çekerek toprağı sürmeye çalışan çiftçileri geçiyorduk. Bu insanlar tarlalarından çok uzakta oturuyor olabilir ve iki ya da üç saatlik yürüyüşle tarlalarına geliyor olabilirlerdi. Sıcak çayı, dantel gibi işlemeli gümüş kulplu cam bir fincanda, tepsiyle gelmişti.

Esnedi. “Bir de uyukum var ki...” Dün bütün gece Attarti Ana'nın evinde sabahlamıştı.

Saat on ikiye bir dakika kala, iki tane bey gelip tam karşısındaki masaya oturmuşlardı. Onları tanımıyordu. İkisi de Yunan olan beyler, kendi aralarında sohbet ediyorlardı. Bıyıklı, gür sesle konuşan iki kişi daha gelip onun biraz daha uzağına oturdu. Bunlar İngiliz'di. Kısa bir süre sonra yemek vagonu, bir çoğunun birbirini tanıdığı ve selamlaştığı beylerle dolmuştu.

İnce dilimlenmiş dana etiyle patates, şarap ve salatadan oluşan öğle yemeği servisi yapıldı. Tam servis zamanında önde Siryo ve arkasında diğer ikisi olmak üzere üç adam gelmişti. Katina, çabucak yüzünü tekrar tülle örttü. Şükür ki, iki masa ötesine oturmuşlardı. Konuştuklarını duyamıyordu. Zaten konuşmuyorlardı. Sessiz sedasız yemeklerini yiyorlardı.

Manisa'yı, Akhisar'ı, Kırkağaç'ı, Soma'yı geçmiş, Balıkesir'e doğru ilerliyorlardı. Tren her istasyonda duruyordu. Türkler, biletleri daha ucuz ve koltukları tahta olan arka taraftaki vagonlarda tıkiş tikiştılar. Bu, bazılarının sosyal sınıfları yüzünden, basit halkla içice olmamak gibi bir lükslerinin olduğu *Avrupa tren Reilveys* idi. Yemek vagonları, yataklar ve oturma odaları vardı. Vagonların hepsinin birbiriyle bağlantısı olduğu için, ilk vagonun en son vagona kadar gidilebiliyordu.

Vagona geri döndüğünde kimse yoktu. Her biri kendi özel köşesine çekilmişti. Hangi vagonun Siryo Bey'inki olduğunu sorup öğrenmiş ve kapısını çalmıştı. Siryo kapıyı açtı.

"Tanrı aşkına! Sen buradasın! Evde kim kaldı peki?"

"Hiç kimse."

Bu o kadar da doğru sayılmazdı. Eftalya, evin sorumluluğunu almış ve o dakikalarda, odaları kontrol etmek için ukala bir tavırla geziyordu. Eftalya, sırası geldiğinde, orada kendine arkadaşlık etmesi için birine ihtiyacı olduğundan Fula'ya, yanına gelmesi için haber göndermişti. Katina'nın elbiselerini giyinip biri Siryo'nun yerine diğeri de Karaman'ın yerine oturmuş, sürekli küçük çanı çalarak, çorba servisleri yaptırmışlardı.

Katina, Siryo'yu iterek vagona girdi. Tıpkı Siryo'nun çatığı gibi o da kaşlarını çatarak, "Siryo, bir kere de söyleyeceklerimi tüm dikkatini vererek dinle! Bien?" dedi ve kapıyı arkasından kapattı.

Tren, Küçük Asya'nın kuzey ucu Panormo'ya yaklaşıyordu. Yolculuğun bitmesine az kalmıştı.

Panormo'dan İstanbul'a gitmek için küçük bir buharlı gemiye bindiler. Bu mevsimde çok sakindi Propontida. Suları dingin-di. Bir süre sonra uzaktan İstanbul da görünmeye başlamıştı.

Siryo derin bir nefes alarak, dedelerinin geldikleri yerleri dü-şündü. İstanbul'un alınmasından sonra, Sultan tarafından ilk olarak Kapadokya'dan kovulanlar, burada, Yedikule'ye yakın bir yere yerleşmişlerdi. Bu Karamanlarla beraber Siryo'nun ailesinin bir kısmı da onlarla beraberdi. Bazıları varlıklı, bazıları fakirdi. Zengin olanlar yavaş yavaş fakirlerden kopmuşlardı. Samatya'dan taşınıp Yeditepe'nin öte tarafına, yani Haliç'e, Kondoskali'ye, Fenerkapısı'na yakın yerlere yerleşmişlerdi. Yavaş yavaş durumları çok daha iyiye gitmeye başlamıştı. Zengin oldular. Osmanlı buyruğu altında yapabildikleri oranda, bir şeyler yapmayı başardılar.

Çünkü burada, efendiler Rum değil, Türk'tü. Kafir olarak nitelendirilen biriysen, aşağıdan yüksellere korkan gözlerle bakarak, senin yükselişine nereye kadar tahammül edebilecekse Türk, o kadar yükselmeye çalışırsın. Eğer, sömürdüğü bir yer varsa, sen onu tehdit etmeyesin diye senin de oraya kadar ulaşmana izin verilir.

Vapur yaklaştıkça, canlı bir şehrin, yosunların, suların, çınar ağaçlarının, erguvanların, açık çarşıların, Osmanlı camilerinin bütün kokuları denizin serinliğine ve Boğaziçi'nin sabah nemine karışmış, yayılıyordu etrafa. Vapur Haliç Limanı'na girmek için Sarayburnu'nun çevresini dolaşırken, Siryo da Katina'nın etrafı nasıl ilgiyle izlediğini fark etmiş ve ona, Mollo'nun (limanın) girişini, koca bir şehir olan Saray'ı, karşılarında uzanan Galata'yı ve Tersane'yi göstermişti. Vapur girdi. İstanbul'da indiler.

Siryo'nun ilk işi Patrikhane'ye gitmek olmuştu. Ama, hiç de iyi haberlerle dönmemişti. Patrik, onları dinleyecek bir yetkili bulmayı başaramamıştı.

Katina, İstanbul'un sokaklarında yürüyordu. Sağına, solu-na bakınıyor, mağazaları, çarşıları, insanları, işlerini seyrederek ve yemeklerinin kokusunu içine çekerek yürüyordu. Siryo'nun vapurdayken ona gösterdiği binalar, onun ilgisini çekmemişti. Karnı acıkınca, kayıklarda satılan kızarmış balıklardan almıştı.

Kayıkcıya, "Burası neresi? Büyük çarşı nerede?" diye sorunca, o da biraz aşağıda kalan Kapalı Çarşı'yı göstermişti. Çarşının içi insan kalabalığından geçilmiyordu. Sesler, gürültüler. Yürürken insanlar birbirine çarpıyorlardı. Sıradan şeyler de vardı ama aradığın her şeyi bulabilirdin burada.

Halılar, antikalar ve kalaylı tencere, tava satan tüccarlar vardı. Diğer tezgâhlarda, mis gibi kokan kahve, kına, çeşit çeşit boya, kenevir, baharat, pekmez ve bakır satılıyordu.

“Şifalı bitkilerin satıldığı yer nerede?” diye mağaza sahiplerine sorunca, biri parmağıyla biraz ileriye işaret etti. Sıra halinde dizilmiş derici dükkânlarının önünden geçerken, Katina’nın üzerine kürklerle süslü paltolar giydiriyorlar ve ne kadar yakıştığını göstermek için onu aynanın önüne götürüyorlardı. Katina ellerini sallayarak, “Yok, yok” diyordu.

Kök boyası ve yün kokan rengârenk halıların arasında ilerlerken, burnuna tanıdık bir bitkinin o özel kokusu geldi.

İçeriye girebilmen için iki buklüm olman gereken bir bodrum katıydı burası. Merdivenleri indi. Bitkilerle, baharatlarla, dağlardan toplanmış az ve zor bulunur bitkilerle dolu sepetler vardı içeride. Çok sevinmişti bunları görünce. Peçeli yaşlı bir kadın, dükkânın bir köşesine çöreklenmiş, karanlığın içinde, dışarıda gelip geçen ayaklara bakıyordu. Katina anasonu okşayıp almayı düşündü. Ve birden yaşlı kadının ayaklarının dibinde duran küçük bir sepetin içindeki kök bitkiyi fark etti.

Sevinmişti Katina. “Folanto, ne kadar da sevinecek Eftalya bunu görünce!”

İki el birden bitkiyi almak için uzandı. Biri Katina’nın eli, diğeriye renkli taşlı yüzüklerle, dirseğine kadar bilezikler ve üstü çizilmiş desenlerle süslü bir eldi.

Katina, dönüp bakınca, gülkurusu rengindeki peçesini kulağındaki altın şeritte takılı olan lirayla tutturmuş bir hanım görmüştü. Kızın zengin bir havası vardı ve kafasını da yaşlı kadının ki gibi siyah bir örtüyle sarmıştı.

Yaşlı kadın iki genç kadının da elini tutarak avuç içlerini çevirdi ve küçük bir boşluktan süzülen ışığın yardımıyla kızların ellerindeki çizgileri okumaya başladı. Bir deri bir kemik kalmış olan elini uzatarak, Katina’nın boynunu açmış ve boynundaki zincire takılı olan kırmızı ipliğe dokunmuştu. Kızlardan birinin elini ötekinin elinin üstüne koyup, birbirlerini sıkıca tutunsunlar diye iyice kapatmıştı.

“Büyük Ana sabahleyin, geleceğinizi söylemişti bana. Sizi bekliyordum.”

Ayağa kalkıp perdenin arkasından küçük bir paket getirdi.

Kızlar dışarıya çıkarak el ele yürüdüler. Kız siyahlara bürünmüştü. Çarşı’nın içinden çıkana kadar da hiç konuşmamışlardı.

“Adın ne?” diye sordu Osmanlılı olan.

“İzmirli Katina.”

“Annenin adı ne?”

“Attarti.”

“Büyük bilge kişi Attarti mi?”

“Evet.”

“Anam, sabahleyin folanto otu alayım ve seni ona götüreyim diye beni buraya yolladı” diyerek ona döndü. Belki de çarşafının altından ona gülümsemişti. Tatlı tatlı bakmış ve gözleri küçülmüştü.

“Ben Valire. Haseki Sultan’ın üçüncü çocuğu ve Valide Sultan’ın ilk torunuyum.” Üstündeki ikinci çarşafı çekerek Katina’ya vermiş ve “Anneme gideceğiz” demişti.

İçkapı’dan, bahçelerin başladığı Ahırkapı’ya çıktılar. Başları önlerinde hızlı adımlarla yürüyerek saray binalarının içinde kayboldular.

Akşamüstü geç saatte Yenikapı’daki eve dönen Katina, Siryo’yu tek başına odanın içinde bir aşağı, bir yukarı yürürken bulmuştu.

“Sana, bunca saat tek başına İstanbul sokaklarında gezebileceğini kim söyledi? Yürüyerek bu saatte evine giden başka bir kadın gördün mü? Tek başına yolculuk eden başka bir kadın gördün mü? Tanrım!”

Katina kaşlarını çatmıştı. Nerede yaşıyor be bu? Hem kendini ne zannediyor, Valide Sultan mı yoksa Allah mı? Siryo da sinirinden kaşlarını çatarak konuşmasına devam etmişti.

“İstanbul’un nasıl tehlikeli bir yer olduğunu biliyor musun sen?”

“Hiçbir tehlikeyle karşılaşmadım Siryo” dedi paltosunu çıkarırken ve devam etti sözlerine.

“Ayrıca, hazırlan çünkü gidiyoruz.”

“Nereye gidiyoruz?”

“Sultan’a.”

“Nereye?”

“Sultan’a.”

“Ha! Demek Sultan’a gidiyoruz.”

“Evet. Niye? Bu yüzden gelmedik mi İstanbul’a?”

“Ve Sultan, gecenin bir köründe bizi sarayına kabul edecek?”

“Gece gece.”

“Yukarı çık lütfen, işlerim var.”

Siryo sırtını dönerek, çalışma odasına doğru sinirli bir şekilde ilerlemişti. Katina’nın dönmüş olması onu az da olsun sakinleştirmişti.

“Altı saat boyunca nerelerde geziniyordun? Sanki kendi derdim yetmezmiş gibi bana, bir de Konstantino’nun eşiyle ilgileniyoruz..”

Katina yukarıdan, eldivenlerini, koyu vişneçürüğü rengindeki elbisesini ve üzerine pelerinini giymiş bir halde, elinde onun paltosu ve şapkasıyla tekrar aşağıya inmişti. Hazırdı. Kafasını kaldırıp ona bakan Siryo, ona sözüü geçirememiş olmanın sıkıntısıyla iç çekip, parmaklarını saçlarının arasına sokarak saçlarını tutmuştu. Onunla konuşmak için ayağa kalkıp ona doğru gitmişti. Ama daha ağzını açmaya fırsat bulamadan kapı çalmıştı.

“Araba geldi, efendim.”

Gerçekten de araba gelmişti. Haseki Sultan’ın arabası. Siyah atları olan siyah bir arabaydı. İçine bindiğin zaman hiçbir taraftan görünmüyordun.

“Hamit’e gösterebileceğin bir kâğıt var mı? Varsa yanına alsan iyi olur.”

Asla kendini kolay kolay kaybetmeyen Siryo’nun bu durum karşısında kendine gelmesi birkaç dakikasını almıştı.

“Sultan’ın tercümanları var mı?”

“Tercüme ben yapacağım.”

“Sen mi? Sen kadınsın.”

“Eğer seni o kadar rahatsız ediyorsa, bıyık takayım.”

Siryo, ataerkil ve gelenekçi biriydi. İşlerin de hâlâ öyle yürüdüğüne inanırdı. Ama hiç de öyle değildi. Padişah’ın ve Divan’ın yönettiği zamanlar geride kalmıştı artık. Şimdi harem ve Valide her şeyi kontrol ediyordu.

At arabası, Yıldız Köşkü’ne doğru sapmıştı. Bu sarayda kalmayı tercih ediyordu, Sultanların Sultanı, Hükümdarların Hükümdarı, dünyanın prenslerini taçlandıran, Tanrı’nın yeryüzündeki elçisi ve Karadeniz’in, Akdeniz’in, Anadolu’nun, Azerbaycan’ın, Kürdistan’ın, Mekke ve Medine’nin Hükümdarı Padişah Abdülhamit Han.

Onları çok modern bir şekilde kabul etmişti. Ne özel odalar ne tahtlar ne de protokol vardı. Sade bir odadaydı ve yanında karısıyla üçüncü kızı vardı. Tıpkı herkes gibi bir aileydi onlar da.

Sultan Fransızca konuşmuştu onlarla.

“Karım, Karaman Hanımefendi’nin kendisinin manevi kızı olduğunu söyledi bana. Onun manevi kızı benim de kızım sayılır” diyerek Ermeni bir tercümanın sabırla beklediği yan odaya götürmüştü Siryo’yu. İçeriye girip kapıyı kapatmışlardı. Bu saatten sonra iş ona kalıyordu. O da bir şeyler yapmıştı artık.

Eve gece geç saatte dönmüşlerdi. Dönüş yolunda Siryo hiç konuşmamıştı. Eve ulaştıklarındaysa, “Eğer istersen yarın da gidebiliriz İzmir’e” demişti.

“Üzgünüm ama olmaz. Cuma akşamı bir işim var” diye cevap vermişti Siryo’ya.

Ertesi gün, sabah sabah, bok suratlıyla avukat, önünde el pençe divan durarak konuşmaya gelmişti. Tekrar Patrik’i araya sokarak divan heyetine, oradan da, kimseyi kabul etmeyen huy-suz, Hristiyanlık karşıtı, şeytanın dostu, vahşi, cahil ve kindar Padişah’a ulaşmaya çalışacaklarını söylemiş, ardından da sözleri bitince Siryo’nun cevabını beklemişlerdi.

O anda Siryo’yla gurur duymuştum. Ben olsam onun yerinde pantolonumun kemerini çıkarır, o iki pis solucanı oracıkta boğardım. Hele Eftalya onun yerinde olsaydı, onları öldürdükten sonra nasıl ki ançüezi havanda ezmek için dövüyor, onları ezmek için cesetlerinin üstünde aynen öyle zıplar dururdu. Ama Siryo yine maskesini takınmıştı.

“Beyler, gelinim Karamanlılar’ın kilisesinde ibadet etmek için İstanbul’a geldi ve bugün, adağını yerine getirip tamamlaması gerekiyor” diyerek Katina’nın kolundan tutup, şapkasını da alarak arabaya binmiş ve onu ağızları şaşkınlıktan bir karış seyreden sahtekârlara dönüp, “Patrik’le öğleden sonra randevumuz var. Onu tekrar rahatsız etmenize gerek yok. Size iyi günler” demişti.

Ağır fırtına geçip ardından bulutlar dağılmış gibi hafiflemiş ve rahatlamış, endişe ve tasalardan uzaklaşmışlardı. Artık, bu yabancı yer daha misafirperver, güzelliklerle ve bilinmeyen bilgeliklerle dolu görünüyordu onlara. Her şeyi görüp, hakkında her şeyi öğrenmek ve tadını çıkarmak istiyordu insan.

İstanbul’u dolaştılar. Belli ki Siryo, avcunun içi gibi biliyordu her yeri. “Bu burada, şu burada” diyerek Katina’ya gösteriyordu. Katina’nın en çok hoşuna gidenlerse, İstanbul ve insanları hakkında Siryo’nun ona anlattığı hikâyelerdi. Eski zamanlarda kimlerin burada yaşadığını, Bizans’ın imparatorlarını ve

Ortodoksluk için verilen savaşları anlatmıştı. Bunların arasındaki ayrılıklar ve geçimsizlikler Katina'nın hiç hoşuna gitmemişti, hatta o kadar ki tabağındaki dondurma eteğine düşmüştü. Küçükpazar'ın bahçelerinde ve sokaklarında yürüyüp Aya Sofya'ya çıkmış, oradan da Boğaziçi'ne gezmeye gitmişlerdi.

Katina'ya, Yedikule'nin demir kapısındaki ince işçiliği göstermişti. Ona, bir zamanlar buraya hapsedilmiş olan Tatar prenslerini anlatmıştı. Saraylarda yaşayan çoğlanları ve ipek elbiseler içinde, Ceneviz taşlarıyla ve Dancih'den* gelen kehribarlarla süslenen ve saçlarına inciler takan saray kadınlarından, kırk bekçisi olan paşaların, prenslerin, askerlerin girip çıktığı Babıâli'den ve eski handaki Memlûklülerin sattığı güzel kölelerin pazarından bahsetmişti.

Surlara çıkıp yükseklerden, çeşit çeşit milletin İstanbul'u almak için geldiği denizleri seyretmişlerdi.

Akşam yatağına girdiği zaman akıllı, etkileyici hikâyeler ve onu büyüleyen görüntülerle doluydu.

Padişah'ın yeni fermanıyla her şey yoluna girdikten sonra Siryo, "Hediye olarak ne istersin" diye sordu.

Katina'nın yerinde başkası olsa utanır, bir insan olarak paradan ve her türlü maldan mülkten daha fazla değeri olduğu anlaşılsın diye "Hiçbir şey" derdi. Ama o öyle yapmadı.

Sahilde gezerlerken, oradaki evler çok hoşuna gitmişti Katina'nın. Hele, her iki denizi birden gören, renkli camları olan büyük bir yalı vardı ki! Denize yakın yaşayan mutludur. Önü Galata'ya bakıyor, sağ tarafta, daha ötelerdeyse Üsküdar'ı ve Asya yakasını görüyordu. Evin önünde sahil vardı. Üst balkonlarını süsleyen parmaklıklar vardı. Avlunun kapısından görünen, küçük bir de çiçek bahçesi vardı içeride.

Katina parmağıyla işaret ederek, "Bunu istiyorum" dedi.

Cuma günü saat altıda Siryo tek başına kalmıştı. Havanın kararmaya başlamasıyla Yıldız Köşkü'nden gönderilen araba Katina'yı almaya gelmişti. Siryo üst kattaki camdan onun arabaya binmesini izlemişti. Katina arabaya binmeden önce durup, ona kakmak için arkasına döndü.

Her şeyin bir bedeli vardır Siryo! Şimdi de borcumu ödemeye gidiyorum. Dua et de, bu bedel çok ağır olmasın, diye dü-

* Bugünkü Danimarka.

şünmüştü kendi kendine. “Gidelim” diyerek arabaya vurunca araba yokuş aşağı inmeye başlamıştı. Nene Eleni için, olsaydı, çocuğumu bile verirdim, diye içinden geçirmişti gözleri dolarak.

Berber vefat etti...

Berber, salı gününü çarşamba gününe bağlayan gece, sabaha karşı vefat etmişti. Eftalya bu zor günlerde ona moral vermek ve yardımcı olmak için birkaç güncür Fula'nın yanında kalıyordu.

22 Nisan Salı günü, İzmirli hanımlar tam sohbet havasına girmişlerdi. Keyifle pencereleri açıp, ilk selamlaşmalardan sonra, Aziz Dimitri Kilisesi'ne ait Urman civarından başladılar kaynatmaya.

“Günün bütün saatleri arasında, en sevdiğim saat bu” dedi çıkmak için kapının mandalını kaldıran Eftalya.

Alışveriş yapacak olmasa bile, gezisintiye çıkardı. Her günkü bildik işler. Dudağında ruju, gözünde olmazsa olmaz sürmesiyle, önce kaymakçıya, manava, sütçüye oradan da berberin ilaçları için eczaneye giderdi. Alışveriş yapmasa bile, güzel yazıyla yazdığı tarif defteri için bir iki tarif toplardı. *Fula'nın tarifi, Yulya'nın tarifi ya da Sinefya'nın tarifi.*

Türk kadınları Rum kadınları gibi cezbedici değildi. Yemeklerinin çoğunu, erkekleri yemeklerini çiğnemeye üşendikleri ve çiğnemedi yuttukları için öğütürlerdi. Bir kaşık hünkârbeğendi *hlap*, ardından bir kaşık cacık *hlap*, onun üstüne de sos içinde yüzen, parçalara ayrılmış, ezilmiş et. Bu yüzden de hepsinin dişleri çürük ve kapkaraydı. Dişetleri hiç çalışmadıkları için bir türlü sıklaşıp da dişlerini tutacak hale gelemediklerinden, dişleri düşerdi. Yemekten sonra bardaklarından içtikleri bir yudum suyla, dişlerini temizleme işlemini yapmış sayarlardı kendilerini. Evlendikleri zaman, karbonatlı suyla ağızlarını gargara yaparlardı. Türk ordusunun atları ve süvarileri güldükleri zaman, etrafa yayılan ağız kokusundan için kalkardı.

Günlerce berberi beklediler. Koskocaman adam, bir deri bir kemik kalıptı. Gece gündüz, çıkmamak için savaşılan ruhuyla vedalaşıp son nefesini veremiyordu.

Eftalya eczacıdan hiç hazzetmezdi. Sokakta yürürken içinden, “İbne gibi kırıtip duruyor bana” diye düşünüyordu.

Kaşıntı, kanama, ishal ya da mashal kanamaları için ilaç almaya gittiği zaman utancından, içeride hiç kimse yokken ve kimse gelmeden çabucak alıp çıkardı alacaklarını. Eczacı, hiç de kibar biri değildi. Ona ne dersen de, o hiç değişmeyen yüz ifadesiyle sana bakar, sadece cevap olarak “Hım, hım” deyip, sonra da sana kükürt verirdi. Kükürt onun için her derde devaydı.

Berberin hastalığı öksürüklerle başlamıştı. Günler geçtikçe, şiddetlenen öksürüğünü içinde tutamayıp müşterilerinin kafasına öksürür hale gelmişti. Öksürüklerin ardından, göğsünde de ağrılar başlayınca Fula, İzmir’in ayazmalarıyla ünlü Galatusa Meryem Ana Kilisesi’nden ayazma suyu getirtmişti.

Şişelerce içmiş olmasına rağmen o sulardan, günün birinde kan tükürmeye başlayınca elden ayaktan kesilmiş, yatağa düşmüştü. Günler geçtikçe odası lağım gibi kokmaya başlamıştı.

Fula’nın derdi berber dükkânıydı. Kim makasları çalıştıracaktı şimdi? Ya para! Paraya ihtiyacı vardı. Müsriflik yaptığı için kenarda köşede hiç parası kalmamıştı. Sabah sabah kocası Epaminonda’nın üzerini giydirip yüzünü yıkıyor ve saçlarını tarıyordu.

“Bana bugün sanki daha iyicesin gibi geliyor, Nondacığım. Neredeyse viraneye dönmüş berber dükkânına doğru gidelim mi bugün?”

Onu iki sokak aşağıya taşır, adam orada yığılıp kalınca üç kişi birden onu sırtlayarak eve getirirdi. İlk seferinde baygınlık geçirdiği zaman Vasilya gelip teşhisi *soğuk algınlığı*, *grip* olarak koymuştu. Tam o sırada da berberi, boğulacakmış gibi bir öksürük tutmuştu.

“Ağır bir soğuk algınlığı geçiriyor” dedi Vasilya.

Akşamları bir çözüm bulmak için düşünüp duran Fula’nın kalp atışlarıyla, hararet de yükseliyordu.

“Ne bahtsız kadını, şimdi ben ne yapacağım? Bu, böyle ne kadar gider, düzelmeyecek bu, Eftalyacığım!”

Fula’yı, adamı hastaneye götürmesi için ikna etmeye çalışmaktan dilinde tüy bitmişti Eftalya’nın. Ancak Fula için hastane demek, ölüm yeri demekti.

“Evde olsun ki, iyi bakılsın” derdi.

Doktor çağırmaya karar verdi. Doktor eşiği geçer geçmez Fula da sakinleşmişti. Sabahın köründe, manavda gördüğü mahalleli kadınlara kocasına ne kadar iyi bakıyor diye caka satmıştı. “Viyana’larda okumuş doktor geliyor onu görmeye! Yoksa

olur mu?” Ancak doktor, hastanın ciğerlerinin düzelmesi için temiz havaya ihtiyacı olduğunu, dağlara götürülmesi gerektiğini söylemişti.

“Altı ay mı?” diye bağırıyordu doktora Fula. “Peki biz nasıl yaşayacağız doktorum, altı ay boyunca yevmiyemiz olmadan? Bir yıl bile olabilir mi? Aman neler saçmalıyor bu be!”

Nonda'nın erkek kardeşi, Timoleon Karpidu, işi üstüne almıştı. Sıkça kardeşini ziyarete geliyor ve doktorun tavsiyesini yerine getirmelerini öneriyordu. Ama Fula, onun amacının berber dükkânını tek başına, istediği gibi idare etmek için kardeşini uzaklara yollamak olduğuna inanıyordu.

“Dağların lafını bile etme! Mis gibi havamız var İzmir’de” diyerek itiraz ediyordu Fula.

O günlerde kaynıyla bu konuda ne kadar çok konuşursa o kadar çok hinleşip, kendi kendini yer hale gelmişti Fula. Hem o hem de karısı için hayırsız deyip duruyordu.

“Onları işe alan ‘benim’ Eftalyacığım! O terbiyesizleri ‘ben’ adam ettim! Allah cezalarını versin! Onları çamurlardan çıkardım! Ama yok, yooo Epaminonda’yı dinledim!” Berberin konuşmasını ve sesini taklit ederek, “Soyumuzu işe alalım, güvenebileceğimiz insanları, ailecek çalışırız hem” dedi. “Al sana hayrını göreceğin aile şimdi! Benin arkamdan gülüp eğleniyorlar ve berberin nalları dikmesini bekliyorlar ki, bugüne kadar dişimle tırnağımla yaptıklarımı tek başlarına yiyip savursunlar Eftalyacığım.” (Sessizlik.) “Beni de dışarı mı atsınlar, bir lokma ekmek vermeden?” dedi ağlamaklı. (Sessizlik ve ağlaşma.) “Bir başıma ben ne yapabilirim ki! Tek başına zavallı bir kadın! Onlar da beni yemek için saldırıyorlar! Adam hâlâ yaşarken onlar, ölümünü bile ayarlamışlar.” Sinirlenmişti Fula. “Orospu, geçen gün dükkâna gelmiş, dışarıdan bakınca içerinin çok derme çatma görüldüğünü, bu yüzden de aynaların yerinin değişmesi gerektiğini söylüyordu. Yeni havluların üzerine *T* ve *K* işliyor ve üzerinde *Kardeşler* yazan dışarıdaki tabela için yeni moda olan yatık harflerle, *Timoleon Karpidu* yazdırmaya hazırlanıyor. Modayı da öğrendi sürtük! Beni görünce karşılarında, donup kaldı ikisi de. Duyuyor musun? Onu elime dolayıp saçlarını tek tek yolmaz mıyım?”

Hastanın odasından inleme sesleri duyuldu. Endişeyle başlarını o tarafa doğru çevirdiler. Fula, aslı astarı olmayan hırsızlık olaylarını anlatmaya devam ediyordu. Eftalya da ona bir kahve yapıp yanına oturdu.

“Ben ne yapabilirim ki? Aciz kadın halimle!” Ağlıyordu. “Ne yapayım? Nasıl yaşarım? Bacaklarım bile beni taşıyamaz haldeyken! Merdiven mi yıkamaya başlayacağım? Eftalyacağım, merdiven mi?” diyerek bir taraftan da ağlıyordu.

Hıçkırarak ağladı ve burnunu sümkürerek temizledi. Söylediği bunca şey, kendi düşüncelerinin ürünüydü ve gece rahat uyuyabilmesi için bunlardan kurtulması gerekiyordu.

“Gidip berber dükkânını yakacağım, külleri kalsın onlara!” İçinden, “Tuzu kuru, hem Beaute var hem de zengin kızı var. Evi barkı da var. Eğer Despina’nın evine gidebilecek olsam o da bir şey sayılır. Hayır mı diyecek sanki? Öylesine giderim. Erkek kardeşime gitmiyor muyum? Evi de yaşamak için gelirim olsun diye kiraya veririm. Tabut için bile param yok. Ah Kutsal Meryem, onca para!” diye düşünüyordu.

Bütün bu hezeyanlar, Fula’nın berber dükkânı için ikinci bir as eleman bulmasıyla sona ermişti. O zamanlar, berberin hastaneye yatmasına ve ne kadar isterse o kadar orada kalmasına, hatta yeter ki uzaklarda olsun diye onu dağlara bile göndermeye razı olmuştu.

Bir cuma sabahı, Kai’de beğendiği iki dantel örtünün modelini almış ve daha sonra da bir kafeye nane suyu içmek için oturmuştu. Küçük defterini çıkarıp, goblen işlemek için desenler hazır aklındayken, küçük çarpı işaretleri yaparak motif çıkartmaya başlamıştı. Yan masada yakışıklı ve görmüş geçirmiş birinin erkeksi bir tavırla bıyığını burduğu, diğerinin kendi kendine böbürlenerek iş konuştuğu iki kişi oturuyordu.

“Kim bu perçemleri kesti?” diyerek hayran hayran onları seyretmişti.

Birdenbire aklına gelen bu parlak fikirle ayağa fırlamıştı Fula. Eskisinin yerini dolduracak yeni bir berber lazım, diye düşünüyor ve yüzü parlıyordu.

“Namusun yok mu senin? Henüz eskisi hayattayken yeni bir berber koca almak da ne demek oluyor?” dedi Vasilya.

Fula işe başlamıştı bile. İzmir’in bütün berberlerinin listesini yapmaya karar verdi. Evli olmayan, eli işe yatkın, işini seven iyi bir berber bulabilmek için İzmir’in bütün berberlerini gezmişti. Vasilya da, onun rezil oluşunu kaçırmamak için peşinden gidiyordu.

Aziz Roko Hastanesi, Katolikler içindi. Avusturyalıların ve Hollandalıların yaşadığı Hacıstamu ve Rodon sokakları sırt sırtaydı. Hastaneye kabul edilmen için torpil gerekiyordu. Fransız Hastanesi'nde de hemşirelere, rahibe olmalarına rağmen yüklüce bir ödeme yapılıyordu.

Berberi, hastalığın çok ilerlemiş olduğu ve tedaviye cevap vermeyeceği teşhisini koyan doktorların çalıştığı İzmir Grek Hastanesi'ne yatırdı. Fula hiç yoktan vicdanı rahatlasın istiyordu.

“Daha önce gelmiş olsaydık doktor, kurtulma ümidi olur muydu?” Onların ağzından “hayır” kelimesini zorla almıştı. Ve yatışmıştı. Ölüm döşeğindeki berber, bir sürü ilaçla yüklü eve geri dönmüştü.

Yeni berberin, Aritofani diye tuhaf bir adı vardı. Karısını yeni kaybetmişti. Berber olarak iyi bir namı ve ondan memnun bir sürü müşterisi vardı. Karısının hastalığı için yapmış olduğu masraflar yüzünden hem evine hem de dükkânına haciz gelmişti. Nesi kalmıştı? Sanatı!

Vasilya, adam hakkında daha fazla bilgi almak için elinden geleni ardına koymuyordu. Fula, güzelleşmek için kendine bakmaya başlamıştı. Eline tarağı alıyor, deli gibi taranıyordu. Diğer elinde de cenazelerde ikram edilen bademli içkiyi tutuyordu, ne olur ne olmaz diye.

“Svo, svo” diye sesler çıkararak can çekişiyordu berber.

Vasilya bir akşamüstü koşturmaktan nefes nefese gelmiş, “Fula, bu adamın kaç yaşında olduğundan haberin var mı senin hiç?” demişti.

“Aa, elli vardır herhalde.”

“Ne diyorsun? Ortanca oğlumla yaşıtlı!”

Koltukta oturduğu yerde, notlar aldığı, cebindeki küçük kağıdı çıkarmak için poposunu bir tarafa yatırdı.

“Etrafına rahatsızlık veren biri olduğu duyulmamış. Soyunda sopunda deliler de yok. Komşuları, Zoiça, Frabelya onun için iyi sözler söylüyorlar. Ama bu çok genç Fula. Yirmi yedi yaşında ya vardır ya yoktur!”

Fula dikkatlice dinliyordu. Vasilya birden sustu ve gözlerini kısarak Fula'ya baktı.

“Ne yaptın kaşlarına?” sorusunun ardından, kaşların insanın yüzüne verdiği ifade üzerine bir konuşma geçti aralarında.

Onların, bir anlığına bile olsa toparlanıp kendilerine gelmelerine sebep olan hasta berberin, “Svo, svo” diye iniltileri duyuldu içeriden.

Vasilya, anlatmaya devam etti.

“İki kız kardeşi evli-barklı ve çocuklu. Zoiça Frabelya bunlardan biriyle arkadaş. Diğer kız kardeşiyle konuşmuyor. Çamaşır yüzünden kavga etmişler. Rahmetli hayattayken, onunla da böyle eften püften şeyler yüzünden kavgalar ederlermiş. Babasının annesi ve kız kardeşi olan iki yaşlı kadınla bir de babası var. Yaşlı kadınları en son yıllar önce dışarıda görmüşler. Yerlerinden kıpırdamıyorlar. Bilirsin, nasıldır yaşlılar. Bütün bir gün gece olsunda yatalım diye beklerler, gece olup yataklarına girdikleri zaman da bir kez daha dünya gözüyle etraflarını görebilmek için bir an önce gün doğsun isterler. Babası bütün gün kahvede tespih çekiyor. Ama bu çok genç Fula, yirmi yedi ya var ya yok!”

Fula ona yan gözle bir bakış attıktan sonra, telvesi çöksün diye fincanını ters çevirdi.

Vasilya, etraftan duyduklarının yanı sıra kendi düşündüklerini de Fula'nın yüzüne söylemeye devam ediyordu.

“Yirmi yedi o, kırk sekiz sen.”

Fula sinirlendi.

“Duydum Vasilyacığım! Keşke yirmi yaşında olaymış! On beş yıl daha fazladan yaşattırdı beni! Bana bak, hiç kimseye tek kelime dahi etmek yok! Yoksa seni kezzapla yakarım ona göre!”

“Sırrın benimle girecek mezarıma” deyip istavroz çıkararak, kimseye bir şey söylemeyeceğine dair yemin etti.

Vasilya aniden oğullarının dönüş saatinin yaklaştığını, tencerenin ateşin üstünde olduğunu, kapının mandalını indirip indirmediğinden emin olmadığını hatırlayarak alelacele eve doğru koşturmaya başlamıştı.

Akşamüstü mahallede, “Vay, vay!” diye söylenen Deme Vasilya'nın sesi çınılıyordu. “Vay, başımıza gelenler. Ne diyeyim ben size! Berberin karısı keçileri kaçırdı.”

Etrafına toplanan meraklı kalabalığa en ince ayrıntısına kadar olan bitenleri üstüne bir de kendinden bir şeyler katarak bir güzel anlattı. İki mahalle yukarıya kadar, daha kocasını gönmenden, on beş yıldır ilişkide olduğu biriyle telli duvaklı gelinlikler giyerek evlenmiş diye haberler gitmişti. İki mahalle aşağıdaysa, Fula ve yavuklusunun hasta yatağındaki berberi kezzapla gerek-

tiği gibi halledip, onun yatağının yanında çırılçıplak seviştikleri söylentisi dolaşıyordu.

Bütün bunlar dönüp dolaşıp Fula'nın kulağına kadar gelince, Vasilya'nın evine gidip onu bir güzel saçlarından yakalamıştı. O gün, çığlıklardan bütün mahalle ayağa kalkmıştı. Hâlâ birçok kadın o günü hatırlar. Ermeni kadınları bile neler olduğunu görmek için taa mahallelerinden kalkıp gelmişlerdi. Onları, gece bekçileri bin bir zorlukla ayırabilmişti.

İki ay boyunca izi kalmıştı Vasilya'nın çürüklerinin; Fula'nın da şişkonun eli ağır olduğu için morlukları iki ay geçmemişti. Ona saldırmasıyla, Fula'nın daha önce yaptıklarını da hatırlamış ve böylece toptan hesap kesmişlerdi.

Aradan iki hafta geçtikten sonra, Fula ve Eftalya vasiyetname yazmak için ellerine kalem ve kâğıt aldılar. Çünkü herkes kendisinin yüzyıllarca yaşayacağını sandığı için daha önceden yazılmış bir vasiyet yoktu.

Ertesi gün, vasiyetnameyi yatalak hasta göndermiş gibi yasal işlemleri için noterin onayına sunacaktı.

Fula, eski Yunanca'sını tazelemek için, gazeteden yardım almıştı. Eski Yunanca'da kullanılan ters virgüle benzer işareti sıkça kullanmanın gerekli olup olmadığını düşünüyordu.

“Olduğu gibi, basit haliyle yaz sen. Nasılsa berber yazıyor değil mi?” diyerek Eftalya, Fula'ya öğüt veriyordu.

Daha sonra, berberi imzalaması için nasıl ikna edebilecekleri sorununu yaşamışlardı. Ne yani, noter gelip vasiyetnameyi yüksek sesle mi okuyacak? Fula ayağa kalkıp çekmecelerin birinden iki parça balmumu çıkardı.

“Bunları görüyor musun? Bunları onun kulaklarının içine kadar yerleştireceğim. Gürültüden hiç rahatsız olmayacak. Huzurunu bulmak için kullanıyor bunları. Hatta geçenlerde çıkarmayı unutmuş da tam üç gün boyunca kulağında bunlarla kalmıştı. Top patlasa duyamazdı. Kız, bu akşamdan yerleştireyim bunları ben ona en iyisi!”

Mobilyaları altını üstüne getirerek karıştırmış ve Karpidu Bey'in kişisel evraklarını sakladığı bir çekmecedeki Yunanistan'la ilgili, basılı bir ilan bulmuştu.

“İşte! Ulusal Şirket için imza toplayan biri gelecek deriz! Ondan sonra da, askeriyeyle ilgili her şeyi çok sevdiği için artık önüne ne koysak imzalar.”

Salı gününü çarşambaya bağlayan gece, sabaha karşı berber aniden vefat etti. Noterin gelmesine birkaç saat kala onu kaskatı kesilmiş bir halde bulmuşlardı. Başta paniklemişlerdi. Sonradan kahve saati ve çözüm bulmak için düşünme zamanı gelmişti. Fula'yı beş kurusuz-bırakıp gitmişti.

Eftalya yatağa, çarşafların altına girip kafasına da bere takarak sanki Epaminonda Karpidu'ymuş gibi yapacaktı. Ağır öksürükler dışında hiç konuşmayacak, sesini dahi çıkarmayacak ve sadece "evet" demesi gereken yerlerde iniltiler çıkaracak, o zaman da Fula ne demek istediğini tercüme edecekti. Panjurları kapatarak, odanın insan'ın dayanamayacağı kadar kokmasını sağlayıp, koltuğun ayaklarını, oturanın neredeyse yatağın altını görebileceği kadar testereyle kısaltarak, manzara olarak sadece pis kokan birini görmesini sağlamışlardı.

Noter geldiğinde, el yordamıyla koltuğu bulana kadar tökezlemişti. "Kendinizi nasıl hissediyorsunuz, Karpidu Bey?" derken bir yere çarpıp gürültü çıkarmıştı. Cebinden çıkardığı mendiliyle burnunu kapattı. Evrakları çıkarıp işe koyuldu. "Sizin onayınıza ihtiyacım var" diyerek sayfayı okumaya başladı.

"Ben Epaminonda Karpidu, vasiyetimi, Bakırcıyan Sokağı'nda bulunan, İzmir Noteri Anastasio Tofanoğlu huzurunda yazdım ve bu vasiyet benim son arzumdur. Bütün varlığımı çok sevgili eşim FilosoFin Karpidu'ya bırakıyorum. Sahibi olduğum, Aya Dimitri bölgesindeki Urman Sokağı'nda yer alan evi, ayrıca, İzmir dışında bulunan Kokaryalı'daki yazlık evi ve mesleğimi icra ettiğim, Avrupa Sokağı'ndaki işyerim Karpidu Kardeşler Berber Dükkânı'nı da çok sevgili eşim, FilosoFian Karpidu'ya bırakıyorum. Kardeşim, Timoleonda Karpidu beni çok üzdüğü için ona hiçbir şey bırakmıyor ve berber dükkânından ayrılmasını istiyorum. Kızıma, başka bir şey talep etmemesi şartıyla, Fasula'daki iki katlı evimi çeyiz olarak bırakıyorum."

Eftalya gereken anlarda, onayladığına dair olumlu iniltiler çıkarıyordu.

Ondan imzası istendiği zaman, zorlukla çarşafın altından elini çıkararak yazılanların altını gelişigüzel karalamıştı. Noter, ölüm döşegindeki adamın yüzünü iyice görebilmek için yaklaştığında, Eftalya, şiddetli ve balgamlı bir şekilde öksürmeye başlamış, böylece adam bir şey göremeden hemen kendini geri çekmişti.

Bu iş de halledildikten sonra, Fula artık varlıklı bir duldu ve yeni sıkıntısı emlak vergisiydi. Uykusunda da, uyanırken de sürekli vergi memurları geliyordu gözlerinin önüne.

Orta yaşlı ama hoş görünümlü ve Vasilya'yla ilişkisi olmayan yeni bir berber bulunmuştu. Bunun ne kusuru vardı pek hatırlamıyorum. Köpüklerle, ateşlerle kimyevi deneyler yapardı. Onun için Fula, "Bütün gün bu emayelerin arasında beyni haşlanıp oksitleniyor bunun" diyordu.

Midilli'den yeni gelmiş, sakın yapılı, kimsenin tanımadığı ve kimseyi tanımayan biriydi. Fula, onunla şans eseri mezarlıkta tanışmıştı.

Fula doğma büyüme İzmirli'ydi ve dedikodusunun yapılacağından çekinmişti. Dedikodusunu yapmasınlar ve ona iftiralar atmasınlar diye kuzini Eftalya'nın yanına, Beaute'ye taşınmaya karar vermişti. Yeni nişanlısını da ömür boyu nişanlısı olarak tutacaktı. Onun berber dükkânında çalışması yeterliydi.

Pavlaki Bey, kanepeye krallar gibi kurulup ayaklarını uzatmış, paraları bekliyordu. Yan gözle, büfedeki gümüş çaydanlığa bir bakış atınca, Eftalya onun önüne geçerek manzarasını kapatmıştı.

Masanın üzerindeki çantayı açıp içine iyice baktı. Para göremiyordu içinde. Çantayı ters çevirip masanın üstüne boşalttı. İçinden para falan çıkmamıştı.

"Bize hinlik mi yapıyorsun hanım? Bizim zamanımızı boşa harcayacağımızı falan mı sanıyorsun?"

"Başka kim biliyor?" diye Pavlaki Bey'e sordu Eftalya.

Şeytani bir tavırla hafif gülümseyerek, "Şu ana kadar hiç kimse" diye cevaplamıştı hergele.

Çantanın içinden dörde katlanmış bir kâğıt çıkmıştı. Onu yerden almak için eğildiğinde Pavlaki Bey'in ruganları gıcırdamıştı. Kâğıtta büyük harflerle sadece *Kirişanga* yazılıydı. Elleri belinde onu izleyen Eftalya, şimdi ellerini göğsünde çaprazlamış, sırtını da koltuğa dayamıştı.

"Sen Vayça'nın akıllı bir şey olduğunu falan mı sanıyorsun? Ağzı sıkı mı sanıyorsun? Bana her şeyi anlatmıştı siz arkadaşken. Hem de a'dan z'ye kadar." Eliyle kağıdı işaret ederek, "Bunu kabul etmeni tavsiye ediyorum sana, aksi takdirde cinayet işlemekten demir parmaklıkların arkasını boylayacaksın" dedi.

Gepsimiro Ailesi, *parmakla gösterilen* Vayça ve yeğenleriyle, hep beraber bir kez daha taşınmıştı. Bu sefer, giyilen elbiselerin yazlık, yaşayanlarının derisinin siyah ve hapishanelerinin güneş gördüğü daha da güneye, Kahire'ye gitmişlerdi. O günden beri de hiçbirimiz onlardan bir haber almadı.

Mark'ın tedavisi

Kutsal Cuma sabahı, kızlar, kilisede yapılacak olan ilk *diriliş* töreninde, "Tanrı dirildi" derken atmak için narenciye yaprakları ve filizleri toplamaya gitmişlerdi. Cenazelerde ikram edilen bademli içkilerden ve uzun süre oruç tutmaktan mideleri kalkmıştı artık. Zangoç, kiliseye gitmeleri için kapılarını çalana kadar hiçbir şey yemeyeceklerdi. Rum Mahallesi'nde, Yunan İlkokulu'nun oradan başlayıp ta Ermeni Mahallesi'ne kadar uzanan bir sürü narenciye ağacı yetiştirirdi.

Kutsal Cuma Günü'nün akşamı, Antuanet'in oğlu için Attarti Ana'da toplandılar. Attarti Ana, küçük ve alçak bronz sehpanın önünde, elde örülmüş yün yolluğun üstüne bağdaş kurup oturdu. Karnı aç olan Eftalya, Katina ve İşmar da onlarla birlikteydi. Katina'nın yanına, yüzündeki peçesini çıkartmayan bir Türk kadın oturdu. Beş ruh. Eftalya, onun kim olduğunu sormak istercesine Attarti Ana'ya imalı imalı bakmış ama Attarti Ana o anda sessizce gözlerini yumup, başını "Evet o... korkma" der gibi olumlu bir anlamda sallamıştı. Attarti Ana, Katina'yı bir kenara çekmiş onu kucaklayarak, bir taraftan da mırıldanarak okuyordu.

Gözleri, uzun bir süredir mum ışığında oturduğundan karanlığa alışmıştı.

Attarti Ana okumaya başladı:

Hava, güneş, şans ve kader yazısı, kaderin yaşattıkları, yaşatacakları ve yazılacakları, gelecek olanlar ve gelmeyecek olanlar, bütün bunların olmasını sağlayan gözlerime ışık ver, sözlere sizin gücünüzü verin, kaderim, iyi kaderim bana hazırladıkların neler, kaderim güzel kaderim göster benden gizlediklerini bana.

Katina gözlerini kapattı ve yanan tütsüyü derin bir nefes alarak içine çekti. Günü'n endişelerini ve tasasını kafalarından atmışlardı. Aklından geçen, dağınık ve karmakarışık görüntülerin

artık silinmesi gerekiyordu. Kocanı, kendi çocukluğunu, patlıcanları ve sürekli tuvaleti görüyorsun. Buradan uzak olsun, şeytan onun krallığına kolayca ulaşman için rahatlamana izin vermez!

Masanın üzerinde, sakın bakışlı, Venedikliler gibi giyinmiş ve boynunda zincir asılı genç bir adamın resmi çizili olan çok eski bir kâğıt belirdi.

Attarti Ana aynı dilde, sık sık peygamberin adını da söyleyerek okumaya devam ediyordu. Bu gece peygamberin nasıl öldüğünü ve onun yerine yeni bir peygamberin doğduğunu anlatıyordu. Peçesiyle oturan Türk kadın da, sırası gelince aynı şeyleri mırıldanmaya başladı. Tatlı, yumuşak ve boğuk şekilde okurken, bir taraftan da bir deri bir kemik kalmış zayıf ellerini çıkarıp masanın üzerine koymuştu. Avuçlarının içinde, parlak ve yağa bulanmış iki misket göründü. Elindeki camları ateşe yaklaştırınca yandılar. Ürkütücü bir büyüsü vardı o anın. Biri ölümcül, biri de acınası. Bambaşka bir dünya. Bu büyü, binlerce yıldır varolan Hristiyanlık dinine inananların akıllarını başlarından almaktan başka bir şey için değildi. Yakılan günlüklerle, mırıldanılan dualarla onların başını döndürürdü. Sonuçta da fakirler için paraların toplandığı bir tepsi, mumlar için kuruşlar ya da azizlerin yortusunda düzenlenen panayırlarda satılan incik boncukla bir ticaret olmuştu Hristiyanlık.

Kadının avuçlarının her birinde bir ateş topu vardı. Ama onun eli yanmıyordu. Onu yakmayan bu ateşin tatlı sıcaklığı hoşuna gidiyordu. Kendi kendine, boşluğa dualar okumaya başlamıştı.

Işık, sen bu dünyadan geçtin, bu evreni tanıdın, üzüldün, sevindin, tadını aldın, kötülüğü kovdun ışık. Işık, sen ki istediğin ruhları arındırırsın, bana gel. Eziyetime son vermek için bana gel. Gel ki, senin arınmana yardım edeyim. Gel de senin özgürlüğüne kavuşmana yardım edeyim. Gel de huzur bulman için sana yardım edeyim.

Bunun ardından bir sessizlik çöktü ve dua tekrar okundu.

Birden bir rüzgâr çıktı. Eftalya sırtında, içini ürperten bir titreme hissetmişti. Attarti Ana'nın kolundaki tüyler diken diken olmuş, gözlerini kapatmadan ateşe bakmaya devam ediyordu. Kim bilir nerelerdeydi! Tuhaf olansa Katina'nın Attarti Ana'yla aynı ifadeye ve tavra sahip olmasıydı. Yeni Türk kadın da onlar gibiydi. Eftalya birden kendini yalnız hissetmişti. Onunla ve yanında konuşmadan soluk alıp veren İşmar'la yalnız kaldığını

hissetmişti. Tekrar bir ürperti hissetti. Rüzgâr. Ama bu sefer daha güçlü bir rüzgârdı. Mumların alevleri titremişti. Sanki biri onlara üflüyormuş gibi titreşip duruyorlardı. Eftalya gerçeğe geri dönmüş, etrafında neler olduğunu gözlemlemeye başlamıştı.

Kapı hafifçe gıcırdamıştı ama İşmar'ın bebekleri eşikte değillerdi. Kapı kendi kendine, onu iten hiç kimse olmadan gıcırdamıştı! Eftalya boş midesinde bir ekşime ve bulantı hissetmişti. Önündeki küçük masa sağdan sola, soldan sağa doğru hareket etmeye başlamıştı. Eftalya içinden, "Kim sallıyor şunu?" diye düşünerek, eğilip masanın altına bakmıştı ama kimsenin ayakları oynamıyordu yerinden. Dua etme faslı bitince bir sessizlik çökmüştü. Mutfağın rafından çinko bir kap yere düşünce Eftalya'nın ödü kopmuştu. Ancak yanı başında İşmar gayet sakin, tüm soğukkanlılığıyla oturuyordu. Ardından ikinci bir kap düştü. Yeni olan Türk kadın derinlerden gelen bir sesle konuşmaya başladı. Ne dua ederken bu sesle etmişti ne de dualara eşlik ederken bu ses çıkmıştı ondan. Ağır ve güçlkle, tuhaf bir şekilde konuşuyordu. "Burada, ateşten bir eziyet içinde olan birisi var. Rüzgâr al o eziyetlinin birini." Katina'ya konuşuyordu. Attarti Ana Mark'ın vaftiz töreninde boynuna takılmış haçını Katina'nın boynuna geçirdi. Katina da ona cevap veriyor, hatta bazen aynı anda konuşuyorlardı. Katina'nın da sesi değişti.

Eftalya kendi kendine, "Bunlar beni delirtmeye mi çalışıyor?" diye düşünmüştü.

Onların bu karşılıklı konuşmalarını takip etmekten vazgeçmişti; zaten bu konuşulan dili bilmiyordu. Peçeli olan kadın ellerini üzerinde Venedikli bir gencin resmi olan kağıda doğru yaklaştırdı, resim alev alıp yanmaya başladı ve kadın peçesini kaldırarak ateşin üstüne eğilip derin bir nefesle çıkan dumanı içine çekti. Tabakların dizili durduğu rafın tamamı sallanmaya başlamış ve kapı ardına kadar kendi kendine açılmıştı. Hafif esen rüzgâr şiddetlenmiş, birden bütün odayı doldurarak alevlerin tamamen sönmeye sebep olmuştu. Dumanlar girdap halinde yükseliyor ve yer de titreşimlerle sallanıyordu.

Eftalya, "Deprem! Aman Tanrım. Bir şeyler var burada. Biri var burada" dedi. Kanı donmuştu. "Çocuğum benim! Nele-re bulaştık biz? Tanrım!"

Katina tıpkı Mark gibi ve onun sesiyle konuşmaya başlamıştı. "Yardım et bana! Yardım et!" Türk kadın titreyen Katina'ya

kucaklayıp ağzını açmış ve kendi ciğerlerindeki havayı onun içine üflemişti. Ruh yaşayabileceği bir bedene kavuşmuş ve evren huzura kavuşmuştu.

Aynı anda Mark, gözlerindeki şiddetli ağrılar yüzünden yatağından fırlamıştı. Burnu kanıyordu. Kulaklarından kan akıyordu. Şiddetli ağrılar yüzünden, başı ellerinin arasında, çığlıklar atarak yere düşmüştü. Bütün hastane ayaklanmıştı.

Ertesi gün Katina, Mark'ı görmeye gitti. Onu, azıcık güneş ışığı girer. bir pencerenin önünde, bandajlar içinde, bir sallanan sandalyeye oturtmuşlardı. Başı yana yatık, gözleri kapalıydı. Tıpkı ölülerinki gibi. Beyninin içinde hiçbir şey yoktu. Artık, ona verilen ve sunulanlarla beyni yeniden dolacaktı.

Katina, yüzünü ellerinin arasına alınca, çocuk gözlerini açmıştı. Kendi bakışlarını, boş olan çocuğun bakışlarına dikip saatlerce öylece kaldılar. Saatlerce. Katina bir taraftan da mırılda- nıyordu.

“Şimdi en.baştan tekrar doğuyorsun. Artık kurtarıcının aklına sa- hipsin. Şimdi doğuyorsun, hoş geldin. Ellerinde çöl rüzgârının gücü olacak. Bakışların güzellikleri görecektir.”

Zihinleri birbirine ışıktan bir iplikle bağlanmış, konuşuyor- lardı. Çocuğun ağzını açarak, kendi ciğerlerindeki havayı onun boğazına üfledi. Yeni bir hayat başlıyordu. Daha önceden ya- şanmış olan bir hayat. Mahvolmuş, acılı bir hayat. Hayatın ver- diği beklenmedik son şans. Mark'ın boynuna bebeklik haçını da taktıktan sonra oradan ayrılmıştı Katina.

Dünyevi hayatta bir iyilik yaparak yaşayan fakat bu dünyaya yolculuk edebilmesi mümkün olmayan ve işkenceler altında in- leyen, ölü bir ruha, onun da huzura kavuşması için Mark'ın ru- hunu vermişlerdi. Biri serbest bırakılmış, diğeryse arındırılmış- tı böylece.

Pencerenin yanında sallanan sandalyede boynu bükük bir halde kıpırdamadan iki hafta kaldıktan sonra bir sabah, sakin, güleç yüzlü ve yenilenmiş olarak uyanıp portakal suyu ve süt is- temişti Mark.

Annesi onu ziyarete geldiği zaman onu hasretle kucaklamış, binlerce kilometre uzaktaki yurdundan ayrı kalmış gurbetçi gibi özlem dolu sözlerle anneannesini, dedesini ve evlerini sormuştu. Bütün bir öğleden sonrayı birbirlerine sarılarak geçirdiler.

Mark, hayat için planlar yapmıştı. Annesinden fırça ve tuval istedi. O da götürdü. Doktorlar ne olduğunu nasıl olduğunu anlayamadılar ve ilaçlarını azalttılar. Sağlığına kavuşması çok ani olmuştu. Eve götürdüler. Mark salona geçerek, mobilyalara, halılara bakmış, sandalyeleri okşamıştı. Uzun zamandır hastanede olduğundan evin lüksü ve renkleri onun hoşuna gitmişti. Mutfakta miyavlayan kediye görünce onu okşamış, tabağa onun için biraz süt koyup vermişti.

Konuşuyor, yemek yiyor, uyuyor, tıpkı diğer insanlar gibi davranıyordu. Anne ve babası sevinç gözyaşları döküyorlardı. Bu sefer yanılmadıklarını hissediyorlardı. Çocukları iyileşmişti. Mark'ın yaptığı ilk resim harika bir eser olan, Venedik kıyafetleri içinde bir gencin portresiydi.

Aradan aylar geçmişti. Tutkuyla kendini resim yapmaya vermişti. Kirlara çıkıp, doğanın, gelinciklerin ve çiçeklerin, otların arasında kaybolmuş küçük evlerin resimlerini yapıyordu. Deniz kenarlarına gidip, öğlen güneşinin altın rengini ve huzurunu resmediyordu.

Sarı, bol bukleli saçlarına iki sıra papatyadan taç takmış, mavi gözlü, kar beyazı elleri olan kızın resmini çizdi. Aynı kızı yüzünde çok belirgin üzüntülü bir ifadeyle düğününde ve yine aynı kızı, sadece bir mumun aydınlattığı, cansız elinin yanına düşmüş fildişi bir şişeye ve ayak ucunda ona ağlayan pahalı Venedikli kıyafetleri içinde bir gencin olduğu ölüm döşeğindeki halile de resmetmişti. Ve her seferinde resmin altına mutlaka adını da yazıyordu. Salve Moriani, 1638.

Kontrol için son kez gittiklerinde, doktor aileye çocuklarının tam anlamıyla sağlıklı olduğunu söyledi. Şaşkınlık içinde, nasıl olduğunu ve ne olduğunu anlamak için kitaplarını açarak araştırmaya başlamıştı bile.

Aram

Karaman malikânesiyle Türk Mahallesi'nin arasındaki mesafe oldukça fazlaydı. Cuma günleri Katina, Attarti Ana'ya giderken arabaya binmez, yürürdü. Eftalya'nınsa en büyük zevki fakir mahallelere atlı arabalarla gitmekti.

“Bunca yıldır yayan gele gide ayaklarıma kara sular inmesi yetmez mi? Niye beni alıp getirmesi için at arabasını göndermiyorsun kızcağızım? Tepesinde kırmızı örtüsü olan şu siyah arabayı, hani Violeta’nınmış ya önceden, onu!”

Attarti Ana’nın yanında yabancı bir kadın vardı. Sofanın sol tarafında oturuyordu. Bacaklarını açıkta bırakan bir kıyafet giymişti. Deve postunu andıran, dizkapaklarına kadar tarçın rengi bir bez parçası kalçalarını ve baldırlarını sıkı sıkı sarıyordu. Sarıya çalan açık kestane saçlarından, başının her tarafına yumuşacık, güzel ve dolgun bukleler sarkıyordu. Attarti Ana’nın ağzının içine bakıyordu kadın. Sanki o ağızdan çıkan sözcüklerle yaşamını sürdürüyor ya da nefes alıyormuş gibiydi.

Attarti Ana’nın önünde duran kaptaki suyun etrafında küçük ateşler yakmışlardı. O hiç kıpırdamadan alevleri seyrediyor ve demir parçasının üstünde yanan yaprakları kokluyordu.

Attarti Ana, “Yarın ne olacak?” diye Türkçe sordu.

Eftalya, ona gizlice, tuhaf bir korkuyla bakarak, “Yarın Rusa’nın evine gideceğim” dedi. Bu kadındaki başka bir tuhaflık- sa, yırtıcı hayvanlarındaki gibi uzun, sivri ve paskalya yumurtası gibi kırmızıya boyanmış tırnaklarıydı. “Beni örgü için bekliyor.”

Attarti Ana bu sefer de Katina’ya, “Yarın ne olacak?” diye sordu.

Katina omuzlarını kaldırdı.

“Bilmiyorum.”

“Ben biliyorum” diyerek Eftalya atladı ve konuşmasına devam etti. “Söyledim ya size, yarın Rusa’nın evine dantel örmeye gideceğim.”

“Annen yarın Rusa’ya gitmeyi planlıyor. Gidebilecek mi dersin?”

“Gidebilir.”

“Evet gidebilir ama belki de gidemeyecek.”

“Gideceğim canım! Aman be, kafayı yediniz siz de yarın ne yapacağımı” diyerek bağırdı Eftalya.

“İnsanların şu yarın dedikleri ‘yarın’ neler olacağını kim bilebilir ki?”

“Hiç kimse bilemez” dedi Katina.

Yabancınnın belli belirsiz gülümseyişinin yerini çabucak kurnaz bakışlar almıştı.

“Senin adın ne?” diye sordu Eftalya.

“Aram.”*

“İsmini sordum. Senin adın ne?”

Yabancı, bacaklarını üst üste koyarak uzatmıştı. Bacaklarını, neredeyse görünmeyecek kadar şeffaf, hatta en ufak sivilcesini bile gösteren bir bez-parçası sarıyordu. Utanmaz. Eftalya, bacaklarında kıl aramıştı ama bacakları köse gibiydi.

Eftalya kendi kendine, “Hasta olsa gerek bu, bu yüzden Attarti Ana’ya geliyordur belki de. Zaten ne kadar hasta ve akıldan sakat varsa buraya geliyor” diye düşünmüştü.

Attarti Ana konuşmasına devam ediyordu. “Yarın, insanları ürkütüyor. Yarın ne olacağını bilmek istiyorlar. Hatta bazıları geleceği tahmin edebileceklerini bile söylüyorlar. Ben böyle konuşanlar arasından bu dediklerini yapabilen hiç kimseyi görmedim.”

Eftalya, “Vasilya benim fincanıma bakıyor ve şimdiye kadar ne söylediye hepsi de çıktı. Bir de Vuça’da baklaya bakan bir kadın var. Ya! Herkes ona gidiyor. Eşiğinde sabahtan kuyruğa giriyorlar” dedi.

Sessizlik çöktü. Attarti Ana, iç çekerek konuşmasına devam etti.

“Dün ne oldu?”

Eftalya yine lafa atlayarak, “Dün, Duru Baba da kargaşa vardı. Tesadüfen oradan geçerken, hayatımda böylesini görmediğim bir kavgaya şahit oldum. Yanlış tarttığı için satıcının tekine bir güzel sopa atıp, bir taraftan da ‘Hırsız, hırsızsın sen’ diye bağıyorlardı.”

“İyi, hoş diyorsun, sana inanıyorum. Çünkü oradaydın, yaşadın ve gördün. Dedğin gibi oldu her şey. Ancak yarını sana sadece Aram söyleyebilir. Sadece Aram geleceği sana söyleyebilir çünkü yaşadı ve gördü. Bu yüzden de kesin konuşabilir.” Attarti Ana Aram’a seslenerek, “Aram, Eftalya ne yapacak yarın?” diye sordu.

Tuhaf kadın cebinden çıkardığı küçük defterin sayfalarını çevirdikten sonra basit bir şekilde söyledi.

“Rusa’ya gidecek.”

“Dinle bak! Ben, siz benimle dalga geçmeyi bırakana kadar karşıdaki Vasilyo’ya gideceğim” dedi Eftalya.

* Eski Kapadokya aksanında kadın anlamına geliyor.

Ayağa kalkıp gitmek üzere kapıya doğru yöneldi. Kapıyı çekip çıktı. Attarti Ana onun ayrılmasından hiç rahatsızlık duymadı.

“Aram, sürekli yakınımızda olamaz. Vücuduna geri dönmesi gerekiyor. Genellikle kendi kendine gelir. Ve onu görmek beni memnun ediyor. Uçsuz bucaksız bir bilgiye sahip. Eğer ona, onun bilmediği bir şeyi sorarsan, araştırıp soruşturup öğreniyor ve sana söylemek için geri geliyor. Çünkü onun yaşadığı yerde insanlar çok şeyler biliyor. Kitaplar, yazıtlar, vücutları olmayan, insan aklından bin kat daha değerli beyinler var.”

Katina, Aram’a hayranlık dolu gözlerle baktı. İri, badem gibi yemyeşil gözleri vardı. Tıpkı Anneso’nunkiler gibi. Güzel gözler. Gözleri çıkarırsan biraz olsun ona benziyordu. Yapı olarak benzemiyordu ama; hareketleri ve tavırlarıyla daha havalıydı.

Attarti Ana, “Ben anneme geri gidip olup bitenleri anlatıyorum, Aram da gelip sana anlatacak” dedi.

“O, benim kızım mı?” diye sordu Katina.

“Hayır. O senin yeğeninin yeğeni.”

Yazıyor:

Efes’in mermerleri arasında, denizinde ve çevresindeki küçük ağaçlıklarda olurdu üç gün, üç gece süren eğlencelerimiz. Her zaman, gökyüzünün yıldızlarının ısıltı ısıltı parladığı ağustos ayında olurdu kutlamalar. Bu eğlencelerde, şarkılar ve danslar olmazdı. Normal insanların düzenledikleri panayirlarda olduğu gibi eğlence ve kahkahalar yoktu. Şarkıların yerine, rüzgârın uğultusu ve ağaçların kokusuyla karışan, ormanda yaktığımız ateşten çıkan çıtırtılar duyulurdu. Her konuda sırlara vakıf olanlar gelirdi. Bunlardan bazıları, kabarık elbiseler, incilerle süslenmiş ve özenle taranmış saçlar içindeydiler. Bazılarının kıyafetleri tıpkı Aram’inkiler gibi tuhaftı. Bazılarıysa sade bir kaftan giiyorlardı. Bronz taslarla, kan kırmızısı, içimi hoş ve tatlı şaraptan içerlerdi. Hoş kokuları yükselerek çıkan dumanla etrafa yayılan kuru yaprakları ateşte yakarlar ve dumanı zevkle içlerine çekerlerdi.

Toplanmış olan bu ruhlar, tapmağın eskisi gibi olmasını arzu ediyorlardı. Tanrıçanın tapmağı, tıpkı, gün ışıqla ilk karşılaştığı zamanki gibi, günbatımının içinde, vücuda gelip canlanıyordu. Frizler, kolonlar, tavanlar, kısacası her yer canlı renklerle yapılmış resimlerle dolmuştu. Kabartma heykeller bile resimlerle dolmuştu. Tapmağın

tam ortasında duran tanrıçanın heykelinde, gözlerinin yerine konmuş iki taş sevgiyle parlıyordu.

Kadımlardan biri tarlakuşu, diğeryise bülbül gibi şarkı söylüyordu.

O yılın Ağustos ayındaki kutlamalar için Haseki Sultan da gelmişti. Oymalı yüksek bir taşın üstünde oturan Attarti Ana'nın önünde diz çöküp, "Anne yardımcım olsun" demişti.

"Haseki, büyük bir gücün var. Kalbin de büyük. Kalbin ne kadar büyükse, o kadar dayanılmaz bir lanet var üzerinde. Ana-ya sana dayanacak güç vermesini rica et. Seni ilk kucağıma aldığım zaman küçük bir kız çocuğuydun. Annen ve baban, Müslüman hançeriyle öldürülmüş, sen de kanlar içinde annenin cesedinin üstünde ağlıyordun. Zavallı Hasekim benim. Alın yazında Sultan olacağının yazılı olduğunu biliyordum. Zenginlik senin yüzünü güldüremedi. Büyüklük ve saraylar senin yüzünün aydınlanmasını sağlayamadı. Valide'ye karşı gelemezsin çünkü akli dengesi bozuk. Senin kurduğun ve yaptığın her şeyi o yıkıyor. Seni mutlu eden ne varsa onu yok ediyor. Artık rahatlamamanın zamanı geldi. Bu işkence şimdi, burada son bulacak" dedi Attarti Ana.

Attarti Ana soluklandı. Koyu bir gece karanlığı çöktü.

"Valide benim en büyük düşmanım. Kimse bu konuda onun eline su dökemez. İyi huyları olan bir kardeşti. Zeki, güzel ve lider ruhluydu. Ancak bu özellikleri bozuldu. Kendi tavırları yüzünden tek başına kaldı. Düşkünleşti. Aslan gücüne sahip bir düşkün haline geldi. İçindeki kötülük yüzüne vurdu. Sırf kendi tatmin olsun diye yakınında kimi bulursa ona eziyet ederdi. Zavallı Hasekim! Eğer seni koruyucu pelerinle sarmasaydım, yıllar öncesinden seni toprağa yollamıştı o. Valide de bunun farkında. Sana bir şey yapamıyor. Her seferinde sana bir kötülük yapmaya çalışsa da, pelerin onun yaptığı lanetleri ve bedduaları vücudunda yaralar olarak ona geri yolluyor. Ne var ki, senin çocukların ona karşı dayanıksız. Onun için kendi kanından olmaları ya da oğlunun evlatları olması hiç fark etmediğinden, onları incitecek."

Haseki ağlamaya başlayınca, Attarti Ana onu kucaklayarak alçak sesle konuşmaya başladı.

"Al ondan, o soluduğu havayı, sana bu hakkı veriyorum."

Attarti Ana, üzerinde Valide'nin adı yazılı olan kil parçasını çıkarıp Haseki'nin avcunun içine koydu.

“Ana seninle beraber, ben de hep yanındayım.”

Verdiği cinayet emriyle Attarti Ana eğilerek alnını serin toprağa koydu. Ardından hepsine seslendi.

“Valide zeki biri. Eğer  ekrar nefes almanın bir yolunu bulursa, ki bu da sadece benim kızlarımdan birisinin sayesinde olabilir,  i birinizin ona bu kutsal hediye i vermesini istemiyorum. Bu benim sizden arzum ve ona lanetimidir.”

Yazıyor:

O zaman ba ımı  ne e dim. Pani e kapılmıştım. Tarlaları,  iftlikleri, liraları, kıyafetleri, at arabalarını, sarayları ve hanedanlı ı kurtarmak için Valide’ye  ocu umu söz vermiştim. Benden istediği bedel buydu ve ben de o zamanlar çocuğum olmadığı için gönül rahatlı ıyla kabul etmiştim. İyice düşünmek için bir kolona yaslandım. Uzaktan, Attarti Ana’nın üzerimdeki soğuk bakışlarını hissettim. Korkup ormana doğru ko tum. Tek başıma olduğum bir  ıkılmazın içinde a lıyordum ki, Aram yanıma geldi. O her zamanki tavrıyla gülüyordu. Bilgeli ini yansıtan bir sakinlikle, “Korkma, senin canından olacak  i bir  ocuk Sultan’a can nefesi vermeyecek” dedi. Güldü ve  arabından içti. Aya a kalkıp iki kere kendi etrafında döndü ve sonra, “Aptal” dedi.

Karaman Sarayı’ndaki ı ıklar

Karamanlar, yeni gelinlerini şehirde ait oldukları sınıfa tanıtmak için evlerinin kapılarını a mı lardı. İzmir’in üst tabakasını a ırladılar. Tek bir kişinin bile eksik olmadığı davetlilerin hepsi, güzel bir ak am geçirmek için değil de, daha çok meraklarından gelmişlerdi.

S rt kler günlerce Karamanların evine yeni hanımın gelmesiyle ne göreceklerini, ne bulacaklarını konu mu tu. Zengin evlerde, g l  melerle dedikodular birbirine karı ıyordu.

“Ne olur ne olmaz, oraya gitmeden önce evinde bir şeyler atı tırmayı ihmal etme Amaliacı ım. Bakarsın önüne köy  ana ında bir şey konur da fel  geçirirsin.”

“Ne konuda sohbet edeceğiz peki; hayrını görelim hanım mı diyeceğiz?”

Cadalozların hepsi kendi aralarında, Katina'nın onların sınıfından olmadığını yüzüne vurmak için sürekli olarak modadan ve sanattan konuşmaya karar vermişlerdi.

Ancak akşamki davette, davetliler kapıda Katina'yı değil *Katina Karaman Hanım*'i selamlamışlardı. Sağında Konstantino, sol tarafında da Siryo, frakları ve onların buğday rengi tenlerinde daha çok parlayan bembeyaz gömlekleriyle Katina'nın yanında duruyorlardı. Manşetlerindeki kol düğmeleriye değerli taşlardandı. Konstantino'nunkiler kırmızı, Siryo'nunkiler ise beyaz elması.

Aralarında duran Katina'nın üzerinde beyaz, üst kısmı vücuduna oturan sade bir elbise vardı. Boynunda, kocasının hediyesi olan yeni gerdanlığı parlıyordu. İzmir'in en iyisi Ermeni bir zanaatkâr tarafından, pırlanta ve safirlerin şahane bir şekilde dizildiği gerdanlığın küpeleri de vardı. Dolgun saçlarını toplamıştı. Hafifçe omuzlarına dökülen bukleleriyle, mağrur görünüyordu.

Hatta, öyle bir havası vardı ki, insanın kanını donduruyordu.

Bu yemekli davet için, haftalardır Antuanet'le beraber hazırlık yapıyorlardı. 14 Eylül, Haç Bayramı'ydı. Karamanların aynı zamanda babalarının isim yortusunun günü olduğu için, yıllardır 14 Eylül'de bütün İzmir'i yemeğe davet etmeyi gelenek haline getirmişlerdi.

Konstantino, Katina'ya, verilecek yemek için hazırlık yapması gerektiğini haber verdiği zaman Katina, Antuanet'e, "A, yok yok! Hiç o zahmete giremem ben! Eksik olsun!" demişti. "Kimler gelecek? Ne yiyecekler? Nasıl oturacaklar? Ne içecekler? Ve nasıl davet edilecekler?"

Her şey gözünde çok büyüyordu. Gülme sırası Antuanet'e gelmişti şimdi.

"Bunlar zevkli işler ve kesinlikle de angarya değiller, Katina" dedi.

İşe koyuldular. Eftalya, pis nefes için özel muskalar hazırladı ve korunmak için yedi gün, yedi gece hiç sönmeden yanmış olan kandilin yağını sulandırarak bütün kapılara, yerlere, holle ve odalara sürdü.

"Pis nefes ve kem göz korkunç şeyler" dedi Eftalya, Antuanet'e. "Taşı bile çatlatabilirler."

Yemek gayet güzeldi. Porto, Frenk üzümlü ördek ve puding servis edilmişti. O akşam Fransızlar çok iyi iş çıkarmışlardı. An-

cak cadalozlar, tıpkı planladıkları gibi onu rezil etmeyi amaç edinmişlerdi bir kere. Konu kitaplara gelmişti. Tabii ki, Paris'teki edebiyatla ilgiliydi.- Katina onları sessizce dinliyordu. Onlar, yok şu filozof hakkında yok şu tiyatro oyunu hakkında ya da opera hakkında konuşuyorlardı. Müzik hakkındaysa içlerinden bir tanesi,

“Müzikle tek bağlantısı minareden çığlıklar atan müezzin olan bir halkla bir arada yaşamaya mecbur edildiğimiz için çok mutsuzuz” dedi.

“Bu yer, sizi cömertçe besliyor. Ve o insanlar sizin için çalışıyorlar, sizin çıkarınız için. Hem eğer bir halkın dinine hoşgörüyle yaklaşmazsanız, onların üzerinde otorite kurmanız imkânsızdır. Siz hiç Kuran'ı okudunuz mu?” dedi Katina.

İçlerinden biri, “Kuran mı? Tabii ki hayır! Ne yani, kocanın aklına başka kadınlarla da evlenme fikrini mi sokayım okuyup da?” diyerek imalı ve alaylı bir şekilde güldü.

Arkalarında duran bir adam onlara, “Kuran'ı okumuş olmanız gerekirdi. Ve size garanti ediyorum ki bayan, Allah o konuda gerçekten çok haklı. Birden çok eş bir arada olunca, kocası diğerini daha çok tercih eder korkusuyla, içlerinden hiçbiri cesaret edip de çok fazla konuşamıyor” dedi.

Siryo. Bunları söyleyen Siryo'ydü! Düşünsene! Onu, Frenk Bankası'nın yeni başkanıyla tanıştırmak istediğini söyleyerek kolunu uzatmıştı. Kokonalar, Siryo geliniyle oradan uzaklaşınca konuşmadan öylece kalakalmışlardı.

“Buyrun bakalım! Şimdi de ona bir de bu mu arka çıkıyor? Sanki biri yetmiyor muydu?”

Pabucunun altından kesilen parçayla yapılan büyü, nasıl da işlemeve başlamıştı da haberimiz yoktu!

Hemen Antuanet gelmişti durumu kurtarmaya; Siryo'nun karışmaması gereken bir durumdu ne de olsa. Mon Dieu! Bu tür durumlarda bir numaraydı!

Ancak Katina da onları kendi hallerinde bırakmamıştı. O gece için yaptığı hazırlıklar, ne kadar çok zamanını aldıysa Antuanet'in, Katina'nın da Memeta'dan her birinin kirli çamaşırlarını öğrenmesi o kadar zamanını almıştı.

Kapıda davetlileri, “İyi akşamlar” diyerek karşılarken, her seferinde hatırlıyor mu diye prova yapmıştı.

“Vestarhi Hanım. Biliyorum, biliyorum, kleptomani olan, hani şu bütün arkadaşlarından bir şeyler aşırın.”

“Psihari Hanım” diye tanıştırdı bir diğer kadın. “A, evet, hani âşığı kuzininin kocası olan.”

“Bay ve Bayan Alifleri. Bu da gizli, büyük kumarbazlardandı. Boğazına kadar borç içindeydi.”

Aralarından iki üç tanesi daha sempatik ve cana yakınlardı. Onlarla konuşmak insanın içinden geliyordu. Onlar daha basit ve alçakgönüllüydüler; hem de içlerinde en zenginleri de onlardı. Stella Evmiridi, Andiopi Teofilakto ve Siryo’nun en iyi arkadaşısı olan zengin Periano’nun karısı Melina Periano. Onun bile tek bir dostu vardı. Aksiliği yüzünden, etrafında kala kala bir kişi kalmıştı.

Bu hanımlarla konuşmaya başladığın ilk andan itibaren sanki onlarla yıllardır tanışıyormuşsun gibi hissederdin. Senin gönlünü almayı bilirlerdi. Bu bir kadının sahip olabileceği büyük bir yetenektir. Katina da bunu en uç noktada taklit ediyordu. Bunun büyüklükten başka bir şey olmadığını hissetmişti.

Rağbetteyim

Teofilakto Hanım, Karamanların davetine ilk karşılık veren olmuştu.

Her seferinde, daha çok tanıdık olan yüzleri görmeye alışmış ve akşam davetlerinden daha çok zevk alır olmuştu Katina. Onlardan sonra başka davetlere de katılmış ve davetler vermişti.

Katina, o kadar hoşsohbet, dobra ve gerçekti ki, en sonunda hepsinin kalbini kazanmayı başarmıştı. Onu kabullenmişlerdi. Davetlere çağırıyorlar, onu aralarında istiyorlardı. Artık her yere gidiyordu; operaya, tiyatroya, kahve içmeye, denize girmeye, akşam davetlerine ve hipodroma. “Eğer *burada* demelerindense, *nerede* demelerini sağlayabilirsen Pari, oyunu kazandın demektir.”

Bütün bu oyunlara doymuştu artık. Bir sabah, kaşığıyla yurmurtasını kırarken, Siryo’nun gizlice ona kaçamak bakışlar attığını fark etti.

“Hoppa! Bu da ne demek böyle? Ne istiyor ki bu şimdi?”

Fransız yemeklerinden gına gelmiş ve bıkmış olan Katina kendini bir gün mutfağa atıp köfte pişirdi. Rüya gibiydi. Hem soğanlı hem sarmısaklıydı. Bolca zeytinyağı, domates salçası, bir

tutam tarçın ve pastırma çemeninden koymuştu. Oturup tek başına köfteleri yerken, bir taraftan da Siryo'yu düşünmüştü.

"Karaman bir aydır yoktu, Fransa'daydı. Ne işi var, bir ay boyunca ne yapıyor orada? Döndüğü zaman da hemen İstanbul'a gidiyordu. Denizciyle-mi evlendim?"

Katina Siryo'yu mutfağa çağırды. Ona mutfağa giden yolu gösterdi. Siryo hepsini yalayıp yutmuş, üstüne de parmaklarını yalamıştı. O günden sonra Katina ona, kendi elleriyle alinazikler, dolmalar ve imambayıldılar yapmaya başlamıştı. Arada bir yine Fransız mutfağından yemekler yer, sonra yine mezelere dönerlerdi.

Mezelerle içki iyi gidiyordu. Günün birinde bir de nargile çıkmıştı ortaya. Kutsal Meryem, bu ne rahatlık! Bir ay içinde onu da kendine benzetmeyi beçermişti. Katina'nın mutfağının ve kucağıнын esiri olmuştu.

Karaman, bu sefer de Kapadokya'daki çiftliklerdeydi. O akşam, etrafa mis gibi çiçek kokuları yayılıyordu ve gökyüzü kayan yıldızlarla doluydu. Odasının balkonundan bacaya kadar sarmaşıklar uzanıyordu. Eşlerini arayan ağustosböceklerinin sesinden başka hiçbir şey duyulmuyordu. Senin kocan onu istediğinde nerede? Katina kendini taze ve yeniden doğmuş gibi hissediyordu. Balkondan Siryo'nun odasına geçti. Böyle bir gecede onun da istemiyor olması olanağısızdı.

Karanlıkta, gözlerini kapatmış otururken bulmuştu onu. Ona doğru yaklaştı. Onun şaşırmasına sebep olmuştu ama konuşmasına fırsat vermemişti. Ne kadar ters ve aksi davranırsa davran-sın, Katina aklına koyduğunu yapmakta kararlıydı.

Ertesi akşam, ondan sonraki akşam ve bir sonraki akşam hep aynı şeyler oluyordu. Artık o, Katina'yı bekliyordu. Başta Siryo yüzünden sınırlandırılmış, kontrol altında tutulan, tatlı, derli toplu bir aştı. Dolunayın olduğu bir gece iki at eyerleyip Siryo'yu, küçükken dahi hiç yapmadığı bir şeyi yapmaya, deniz kenarına gezmeye götürdü. Hayatı boyunca çakıllara vuran yakamozları görmemiş, guguk kuşlarının öttüğü ağaçların altında gezinmemişti. Hiç konuşmadan Katina'nın peşinden gidiyor, Katina'nın onu idare ederek, kendi *isteklerini* onun için yerine getirmesine izin veriyordu.

"Siryo'nun, doğanın yarattığı en aksi varlık olduğuna kim inanırdı ki? Gelse de tüm İzmir görse Siryo'mu, ağamı, efendimi!"

Siryo'nun koynuna girdiği gece, Karaman da Fransa'dan gelmişti. Bu seneki ürünler çok iyiydi, bolca para yatırılmıştı bankaya. Bankerlerle zaman geçirdiği için yanında götüremediği karısı için, üç sandık dolusu hediye getirmişti.

Karaman, yurtdışından döndüğünde ağabeyini farklı, değişmiş bulmuştu. Daha canlı ve insancıl olmuştu. Tuhaf. Türklerin limandaki demirler için evraklarını imzalamadıklarını söylediği zaman, ağabeyi ilk kez, "Bi'sey olmaz" diye cevap vermişti.

Daha yoldan gelir gelmez, ayağının tozuyla yorgunluğunu üstünden atmaya bile fırsat bulamadan, kendini ona susamış olan karısının koynunda bulmuştu. İzmir'in en iyi kucacı onundu. Nasıl da bu kadar uzun süre onu bırakabilmişti?

Hipodrom

Her yıl 14 Kasım'da, Buca'da at yarışları olurdu. Burada İngiliz atları yarışır. Haftalar öncesinden botlarını parlatır, at yarışlarının yapılacağı günler için atlarını tımar ederlerdi. İsteyen herkes rahatlıkla bu yarışlara katılabilirdi, yeter ki *Sporting Club* üyesi olsun. Konstantino da üyeydi.

Cent parçası Buca, bisiklet yolu yapılmaya başlanmış olan şehrin üst kısmına yakın bir yerdi. O gün hanımların da kendi aralarında, daha kısa mesafeli ve daha yavaş olan at yarışları vardı. Ama bu yarış atları Katina'ya yağ tulumu gibi görünmüştü. Şık giyimli, saçları yapılı, eldivenleriyle yüzlerini örten ve enselerine kadar uzanan tüllü şapkalarıyla yarışların ilk iki *leydisini* seyrediyordu. Bu kadınlar hızda değil ama parfüm konusunda birbirleriyle yarışıyorlardı. Hepsinin bir arada olduğu zaman onlara baktığında çok güzel bir görüntü çıkıyordu ortaya. Ama atları hiç de öyle güzel görünmüyordu. Atlardan çok iri ineklere benziyorlardı ve sanki üç ayakla koşuyormuş gibi de yavaşlardı. Yine "Yağ tulumları" dedi Katina.

Birkaç günlüğüne, çiftlikleri bırakıp gelen Dimosteni de oradaydı. Belki de, İzmir'de gerçekleştirilen diğer bütün faaliyetlerden daha çok hoşuna giden at yarışları için gelmişti sadece. Yer aldığı ilk ayakta, muhteşem bir kısrağa binen bir Fransız'a iki kafa boyuyla geçilmişti.

“Aman bre, Dimosteni! Sanki Kapadokya’da istediğin kadar at koşturmak için çayırın yok!”

Oralardaki uçsuz bucaksız çayırlar gelmişti Katina’nın aklına.

Üç erkek kardeşten-oluşan Karaman Ailesi’yle kendini bir bütün hissetmiş, “Fransız kazığı yedik” diyerek sinirlenmişti.

Siryo’nun sırasıydı. Katina yüksek rütbeli bir Türk’ün kazandığı yarışı sonuna kadar izlemişti. Bütün atlılar onu gülümseyerek selamlayıp tebrik etmişti.

Katina, “Başlangıçta biraz tutuk kalması, yarışı geride bitirmesine sebep oldu” diye düşünüyordu. “İşe yaramaz Karaman, ne olacak! Eğer bütün gün kurulup oturursan simit gibi masanda, kazanabilir misin hiç? Tabii ki kazanamazsın! Yaptığın hareket ne ki? Çalışma masandan kütüphaneye, kütüphaneden çalışına masana yürüyorsun kitapların küfü arasında. İyi oldu sana!”

Konstantino da bir İtalyan’a yenilince, Katina iyice sinirlenmişti.

“Köpeklerin maskarası olduk! Millete rezil olduk!”

Ancak Karamanlar, bu durumu hiç de öyle görmüyorlardı. Onlar için kazanmanın bir önemi olmadığı için atlarını hiç zorlamamışlardı. Sinirlenmemişlerdi. Tam aksine yüksek rütbeli Türk’ün kazanmış olmasına çok memnun olmuşlardı. Bu durum, onun daha çok kendini bir şey sanmasına, İzmir’i hakkettiği ve gerektiği gibi sert bir yönetimle idare ettiğini hissederek gözlerinin farklı parlamasına sebep olacaktı. Bırak, at yarışları sonunda zafer onun olsun ki, yarın öbür gün, yapılacak işlerde daha esnek davransın.

“Tavuklarla ve onların inekleriyle yarışmam ben, erkeklerle yarışacağım!” diyerek kararını vermişti, inatla hepsinin öcünü almak isteyen Katina.

“Dilon’la koşacağım” diyerek atların ahırlarının olduğu çiftliğe doğru gitti. Kısrağının arkasından içeriye girerek elbisesini çıkardı.

“Sen burada kal” dedi kısrağa. “Daha sonra seni gezintiye çıkaracağım” diyerek Karaman’ın binici pantolonlarından birini üzerine geçirdi ve ona büyük geldiği için de belinden bir kanca- lı iğneyle tutturdu.

“Bana büyük.”

21 numaralı yarış en zor ayaktı; çünkü sona ulaştığın zaman, duvarın etrafında tüm gücünle dönüp en başa dönmen gereki-

yordu. Dört kişi yarışıyordu. Kural yoktu. Ne tartılma ne de ağırlık, sadece atta eyerin olması gerekiyordu. Dilon, Siryo'nun atıydı. Safkan, dört yaşında, çevik adımları ve sağlam bacakları olan bir attı. Her sene 21 numaralı ayağı kazanan İngiliz elçi favoriydi.

Locadan, yarışın organizatörünün sesi duyuluyordu. "Bir numara, number one: Ali İzmir Bey, atı Kellar'la."

İzmir'in Paşası. O da bu yarışta koşacaktı.

"Türklerden daha iyi at binen yoktur" diye düşündü Katina. "Kuşaklar boyunca geldikleri yerde atlar üzerinde büyüyorlar. Gerçekten nereden gelmişler? Bir gün Siryo'ya sorayım da, anlatsın bana."

Kapadokya'dayken kendi aralarında nasıl yarıştıklarını hatırlamıştı.

"Bu gün ne oldu bana? Durmadan Kapadokya'yı hatırlıyorum. Bana da at binmeyi bir Türk öğretmişti. Hatırlıyorum, Mustafa. Ne kadar da sakince olmuştu beni hayvanlarla ilk tanıştırması! 'Hadi küçük kadın, yelesinden tutma. Hayvanın etini hissediyor musun? O seni hissediyor' deyip hayvanın kalçasına vurdu mu, şahlanarak koşmaya başlayan atın üstünde yelesinden tutmadan, sadece düşmemek için sıkabildiğim kadar butlarımı sıkıca kısıarak giderdim. Ama on metre sonunda beni üstünden atınca tekrar en başa dönerdik. Mustafa kafamı yarmamam için başıma küçük bir tencere bağlardı. O zamanlar üç yaşında mı dört yaşında mı neydim. Düşüğüm zaman ben bir yana, tence-reyle dizginler bir yana giderdi. Yedi yaşımıdayken kısrakları doğurturdum. Kafamdaki saç tellerinin sayısından daha çok at tırnağı kazımışım. Bizim köyümüzde at yetiştiriciliği yapıldı. Babam da Türk ordusu için beygir ve kısraak yetiştirirdi. İşi buydu. Sekiz yaşına girdiğim zaman Mustafa bana, 'Atla şu duvara' dedi. 'Duvara mı?' 'Evet duvara.' Yan yan gelip hızla duvarın üstüne çıkmaya çalışıyor ve düşüyordum. 'Sen yapsana akıllı' dediğim zaman da, Mustafa atın üstüne çıkar oradan da hop diye duvarın üstüne çıkarak, 'Ha ha ha!' diye gülerdi. Tek bir dişi vardı önde. Damağında tek başına ve ona eşlik edecek başka bir diş de yoktu. Atlar sadece eğlence için değillerdi; aynı zamanda da işti. Hepsinin koşturulması ve teker teker sakinleştirilip zeybekler için hazır olsunlar diye hepsine binilmesi gerekiyordu. Bazı vahşiler vardı ki, Meryem Anam sen kurtar! En vahşi yaratıktan bile daha vahşiydiler. Henüz on yaşına yeni girmiştim

ki, bir kısarak babamı üstünden atmış ve ölmesine sebep olmuştu. O zamanlar, atların ayakları açılсын, bacakları sıkılaşıсын diye onları uzak gezintilerine ben götürüyor ve gerçekten de işlerinin hafiflemesine yardımcı oluyordum. Hepsi inanılmaz iyi at binerlerdi. Babam da onlardan bir tanesiydi. Yoksa babam da mı Türk'tü? Babamın ne olduğunu hiç söylememişti Eftalya bana! Yok! Eğer at binmekten anlayan birileri varsa onlar da kesin Türklerdi. Bu yüzden de Paşa, tehlikeli bir rakip."

Onu gördüğü zaman daha çok korkmuştu. Paşa, genç, sarışın, hareketli ve yakışıklıydı. Atı da asabiydi; yerinde duramıyor, olduğu yerde dört dönüyordu. İleriye fırlamak için can atıyordu sanki.

"İki numara, number two: His lord, de lord of Kanton, atı Tal'la" diyen sesi duyulmuştu yine organizatörün.

İngiliz, kuma girerek, İngiliz protokolüne göre kurulu selamladı.

Onun ardından gelen üç ve dört numaralardan ilki, bundan önceki üç yarış kazanmış ve şimdi güçlü ve yabani yeni bir atla yarışacak olan Fransız Gi de Senevig, dört numaraysa şimdiye kadar sadece bir yarış kazanmış ve annesi Alman olan, Apergi Corci adında bir Yunan'dı. İyi bir çocuktü; hem de Konstantino'nun arkadaşıydı.

"Beş numara, number five: Leydi Katina Karaman, atı Dillon'la katılıyor" diye tekrar sesi duyulmuştu organizatörün.

Hipodromdan bir uğultu yükselmesine ve o anda bir Avusturyalı'yla konuşan Konstantino'nun kadehinin elinden düşmesine sebep olmuştu bu anons. Konstantino, Katina'nın orada olmadığını kendi gözleriyle görüp, organizatörün bir yanlışlık yaptığından emin olmak istercesine, korkarak yavaşça atların çıkış yerine doğru kafasını çevirmişti. Ama yanlışlık yoktu. Gururla Dillon'un üstünde çıkış kapısına doğru ilerliyordu. Erkekler gibi, mahmuz ve çizmelerle ata biniyordu.

"Siryo, Siryo! Sen mi verdin ona atını, sen mi o vahşiyi verdin ona?"

"Tanrı aşkına! Hayır, tabii ki! Nasıl böyle bir şey düşünürsün?"

Karamanlar, elleri kolları bağlı, yan yana oturup yarış izlemekten başka bir şey yapamadılar. Katina, Paşa'nın yanına gelip durarak ona gülümsemiş, Paşa'ysa ona şaşkınlık içinde bakmıştı.

Ona tekrar bakıp gülümseyerek, Türkçe, “İyi zaferler” deyince şaşkın bir halde o da ona, “Sen de mi koşacaksın?” diye sordu.

“Koşturuyorum ama yetişemiyorum” diyerek Kapadokya’ya özgü eski bir kelime oyunu ile cevap vermişti Katina.

Paşa, Kapadokyalı olmadığı gibi, orayla uzaktan yakından bir alakası da yoktu; ama onu gayet iyi anlamıştı. Katina’nın da, hiç şüphesiz bir Türk olduğuna inanmıştı.

Ona gülerek, “Seni yenmek için dişimi tırnağıma takacağım” dedi.

Havaya atılan bir el ateşle başlangıç işareti verildiğinde, hepsi aynı anda yerlerinden fırlamışlardı. Dört yüz arşın gidiş, dört yüz arşın da dönüşü.

Hayvanlar kafa kafaya koşuyorlardı. Fransız, hayvanı çok zorlamış olduğu için yormuş ve geride kalmıştı. Paşa hiç zorlanmadan gayet sakin, rüzgâr gibi geçmişti yolun yarısını. Sona ulaştıklarında İngiliz ve Paşa beraber döneceklerdi. Paşa’nın atı duvardan korkarak çifte atmış ve geri dönüşte zaman kaybetmişti. İngiliz gayet iyi bir şekilde dönüşünü yapmıştı. Katina, onlar hayvanları duvarın etrafında döndürmeye çalışırken, direkt duvarın üstüne doğru gitmeye başlamış, hayvanın önündeki engelle çakılmasına ramak kala aniden fren yapınca, kendisi duvara yanlamasına toslamıştı. Hayvanın ağırlığını arkaya vermesi için vücudunu geriye doğru eğmişti Katina. Hayvanın hafifleyen ön ayakları havadayken, ani bir hareketle hayvanın başını sol tarafa çevirmiş, tam aksi yönde ileriye doğru atılmasını sağlamıştı.

Polo oyunundaki Arap atlarının yapabildiği, *pirueta* denilen bu zor hareketi gerçekleştirmeyi başarmıştı.

Karamanların kanları donmuştu. Siryo’nun çok nadiren ağzından çıkmasına rağmen, “Tanrım!” dediği duyulmuştu.

Katina, ilk kez, sol tarafından bir gölgenin yaklaştığını hissettiği zaman kamçılarmıştı atı. Manyak gibi kamçılarken hayvanı, öne geçmek için deli gibi koşturarak geliyordu arkadaki. Mustafa’nın tek dişini, hayvanlarla tatlı tatlı konuşan babasını hatırlamıştı. Varış çizgisi önlerindeydi. Seksen metre, elli metre. Elli metre kala hayvanlar kafa kafaya koşuyorlardı.

“Hadi yavrum! Yapabilirsin. Sonunda iki kasa havuç seni bekliyor” diyordu Dilon’a.

İngiliz’in beygiri son bir kez daha şiddetli bir kamçı yiyince, toparlanıp daha hızlı koşması gerekirken, tam aksine kamçıya

karşılık vermiş ve duraklamıştı. Dilon, rüzgâr gibi onun önüne geçerek açık farkla birinci olmuştu. Bütün hipodrom, tezahüratlarla ayağa kalkmıştı.

Bitiş çizgisini geçtikten sonra, yarışın baskısından kurtulmuş, sakinleşmişti. Arkadan gelen gözü dönmüş İngiliz sinirlerine hakim olamamış, süratle Katina'nın atına çarpıp atı tüm gücüyle kamçılama başlanmış, bunun üzerine de at geriye dönüp yalpalayarak yere düşmüştü. Katina yerdeydi, üstünde de koca at vardı. Birdenbire, İngiliz'in suratından hatta gözlerinden bile kanlar boşalmasına sebep olan, çok daha şiddetli bir kamçı sesi duyuldu. İngiliz'i kamçılayan Paşa'ydı.

"Köpek, itoğlu it" diyerek bağırıyordu bir taraftan da.

Gözlerinden sinir ve öfke kıvılcımları çıkıyordu. Paşa atından inerek Katina'yı yerden kaldırmış, o sırada Konstantino'nun arkasından koşarak oraya doğru giden Siryo'ya teslim etmişti. Dilon da ayağa kalkmıştı, çiftliğe doğru götürülürken duyduğu acıdan çifteler atıyordu. Katina'yı eve götürüp doktor çağırıyorlardı.

İngiliz elçisinin karısı, ayıplarını kapatmak için alelacele, demet demet çiçeklerle kemiklerde uzman kendi doktorunu Karaman Hanım'a göndermişti. Onlar da ayrı bir cinsti. Hep eldivenler içinde, protokol gereklerini ve her şeyi olması gerektiği gibi yaparlardı; ancak bütün bunların altında yabani bir ruh halleri vardı. Barbarlardı. Bir sürü insanın başını yemişlerdi. Siryo, Hindistan'da silahlarla, kırbaçlarla insanlardan hırslarını çıkar-dıklarını söylardı.

Günbatımından önce, üç süvari gelip, avluda hizaya girmişti. Ziyaretçiyi içeriye almak için kapılar açıldı. Karamanların evinde telaş yaratan ziyaretçi Paşa'ydı. Kötü, gaddar biri olarak bilinen ve hiçbir zaman kimseye gitmeyen Paşa, Karamanların evine gelmişti.

"Ömrü uzun olsun, Katina Hanımefendi'yi soruyorlar" dedi tercüman Konstantino'ya.

Onu salona aldılar. Katina, topallaya topallaya aşağıya inmişti.

Türkçe olarak Paşa'ya, "Niye korktun? Kötüye bir şey olmaz!" deyince, tercüman hemen onun söylediğini Karamanlara tercüme etmişti.

Sohbet etmeye başladılar. Paşa, oradan ayrılırken Karamanlara, liman inşaatı için getirtilmiş demirler konusunun halloldu-

ğunu söylemiş, imza için gelmeleri emrini vermişti. Limanın genişletilmesi, Karamanların büyük gemilerinin, denizin açıklarında beklemektense demir atabileceği rıhtımlar sağlayacaktı.

Gündoğumunda at binmek

Bir hafta sonra, sabah saat altıda Karaman'ın huysuzunu almış, sakin sakin Kale'nin yolunda geziyordu Katina. Güzel bir gün ışımaya başlamıştı. İmbat rüzgârı henüz esmeye başlamamış olmasına rağmen, zengin topraklardaki otların kokusu sarmıştı etrafı. Zeytin ağaçları, incir ağaçları, yabani otlar, üzüm bağları ve siklamenlerin kokuları yayılmıştı etrafa. Hepsi bir ahenk içindeydi. Sabahın serinliği insana, peteklerin içindeki balların bile kokusunu getirirdi. Muhteşem doğa.

Katina sabahın beşinden beri ayaktaydı. “Niye bu anları kaçırayım ki? Hem daha ne kadar yaşayacağım ki bu dünya da? Beş yıl mı, altmış yıl mı? Belki de yarına kadar! O kadar da güzel ki namussuz!”

İzmirliiler çok uyuyorlardı. Yastıklarını seviyorlardı. Karamanlar da öyleydi. Siyaset hakkında konuşurlar, yemek yerler, ceplerini parayla doldururlar, tekrar yemek yiyip, tekrar siyasetten konuşurlar ve birbirlerine iyi geceler dileyip yataklarına giderlerdi. Uykularında da doğayı hayal ederler. Daha da yozlaşmış olan bazıları, rüyalarında bile politika görürlerdi. Bunlardan hoşlanırlardı Rumlar. Cezasını vermesin!

Şafağın sökmesiyle Kale'den şehir görünmüştü. Uzaktaki toz bulutu, Anadolu'ya giden ya da oradan gelen, biri diğerinin arkasında, upuzun kervanlar oluşturan develerin tozuymdu. Henüz trenler işlemeye başlamamıştı. Trenlerden Sart'a gideni, buradan görünüyordu. Atı, yokuş aşağıya, ardından da dik yamaçlara doğru sürmüştü.

Tepenin diğer tarafında aniden beliren, güzel, mavi koşumlarıyla bir Arap atının üstünde, hızla ona doğru yaklaşıyordu biri. *Osmanlı* diye düşündü Katina.

Paşa'ydı. Uzaklardan, Hisar Camisi'nin minaresinden müezzinin günün ilk namaz çağrısını yapan sesi duyuluyordu.

Beraberce uzun bir gezinti yaptılar. Paşa, gerçekte, yuvarlak hatlı, göbekli, tombul, bütün gününü minderler üzerinde geçi-

ren İzmir'in Paşası olarak anılan babasına ait bir unvandı. İzmir'i yöneten o olduğu için de herkes onu Paşa diye bilirdi. Büyük bir ilgi ve merakla Katina'ya, Dilon'a o geri dönüşleri yapmayı öğretmesinin ne kadar zamanını aldığını soruyordu. Oraya takılmıştı o, işin teknik kısmına. Rüyasında mı görüyordu yoksa o geri dönüşleri?

"Bilmiyordu. Yarış esnasında öğrendi. Hem de Arap atı gibi bu iş için pek de uygun sayılmamasına rağmen; İrlanda atı olarak gayet de iyi başardı" dedi Katina.

Daha sonraki günler, sabah gezintilerinde sık sık eksik etekle karşılaşılıyordu. Katina'dan kendisine Kapadokya'daki atlarla ilgili başından geçenleri ve hikâyeler anlatmasını istiyordu.

"Öyle geri dönüşleri çok yapardı köydeki atlar" diye anlatıyordu. "Babamın zeytin ağacından yaptığı asaların ve keçi kafatasının top olarak kullanıldığı, atın üstünde oynanan Matrak* denen oyunu seyretmek ve eğlenmek için toplanırdık. Ne darbeler alırdı o keçi kafası! Ah ne güzeldi o taklalar! Eğer, keçi kafası duvara doğru geliyorsa, ona yaklaşabilmen için duvarın etrafından dolaşman gerekirdi."

Paşa onu dikkatle dinliyordu. Atlara zaafı vardı ama, zavallının onlara doycak zamanı olmamıştı hiç. Onun zamanını okullar almıştı hep. Paris'te, Viyana'da, neredeyse her yerde okumuştı. Bazen kendi aralarında yarışarlardı. Bir seferinde Paşa, atını bir kayaya doğru sürmüş ve ani bir dönüş yaptırmayı deneyince düşmüş ve korkup şahlanan ve deli gibi koşarak uzaklaşan atını da bir mil uzakta bulmuşlardı.

"Taylar, çayırarda doğarlarken, onları yemek için diğer yaratıklar pusuda beklerler. Hemen titreyen ayaklarının üzerinde durmayı öğrenmeli ve annelerinin etrafında koşuşturmaya başlamalıdırlar. İki yaşına girdiklerinde, ilk kez üstlerine binilerek yapılan eğitimde her şeyi kırıp dökerlerdi. O zaman onlara gem vurup, hem derinin kokusuna hem de sırtlarında hissettikleri ağırlığa alışsınlar diye içi dolu, deriden iki çuval yüklerlerdi sırtlarına. Daha sonra üstlerine binip onları çayırlara sürerlerdi. İki ayaklarının üstünde gittiklerini görürdün. Ama saatler sonra döndüklerinde kuzu gibi sakinleşmiş olurlardı. Ama hep at sürmek hakkında mı konuşacağız? Şuraya bak, Yahudiler bugün-

* Polo oyununun ilkel hali.

den parlamaya başladılar” diyerek eliyle aşağıdaki mahalleleri gösterdi.

Katina, “Zaafı varmış hayvanlara! Seni istediğin yere götürmeleri için at binmeni anlıyorum. Taşlı yollarda ayağı ters dönmessin diye dikkat etmeni de anlıyorum. Ama atlara tutkun olmasını anlamıyorum!” diyerek konuşulanları akşam Karaman kardeşlere aktarıyordu.

Karaman kardeşler, onun bu sabah gezintilerini pek tasvip etmediklerinden, aslında Paşa’yla buluşmalarından hiç hoşlanmadıklarından, ona cevap vermemişlerdi. Ama eğer Paşa olmasaydı, yirmi yıl gibi bir süre sonra biz, hayatta baba topraklarına geri dönecezdik. Yoksa biz de, avlularına gaz tenekeleriyle gömdükleri altın liralарını arkalarında bırakıp buldukları ilk gemiyle dönüşü olmayan yolculuğa, bir gün geri dönme ümidiyle çıkan diğer Hristiyanlar gibi yerimizden, yurdumuzdan edilmiş-tik. Paşa olmasaydı, halimiz nice olurdu?

Küçük çocuklar için akşam hikâyeleri ne demekse, Katina için Paşa’yla yapılan doğa gezintileri o demekti; başkalarının gerçekleri. Ve Paşa’yı tüm dikkatini vererek dinlerdi.

Doğma büyüme Selanikli olan Ali’yi ergenlik çağındayken İstanbul’a getirmişler. Ailesine üç kuşak, üç oda ve üç bey kazandırmış orası. Yaklaşık iki yüz yıldır orada yaşıyorlarmış. Babasının tek derdi, memleketi olan Selanik’ten ayrılmak olmuş.

“Bir daha göremeyecek, derdiyle de gider herhalde!” dedi Katina’ya.

Karamanların evindeki gelişmeler

Büfenin üstüne Katina’nın portresi asılmıştı. O ne rezillikti. Çok güzel renklendirilmiş bir tabloydu bu. Zeki bakışlı, gür, siyah saçları olan bir kadın resmedilmişti. Zümrüt rengi elbisesi ve takılarındaki yakutlar daha belirgindi. Katina’ya çok benzemese ve sadece onu andırırsa bile, havasını iyi yakalamıştı.

Evin hali ilginç bir durum almıştı. Bu evde, artık ikisinin de hem karısı hem de âşığı olduğu iki erkek kardeşle yaşıyordu. Karaman’la evlenmişti; çünkü ona göz koymuştu, Siryo’ya da

acımişti. Eğer buradan giden Violeta'nın kaybettikleri bunlarsa sinirlenmekte haklıydı. Çalışanların yarısının parasını ödemeyi Katina üstlenmişti. Para vermek için uzatılan ele sadece saygı duyulurdu.

Bir gün çok titiz iki hizmetçiyi kovmuştu. Bir parça toz görsünler hemen yok ederlerdi bunlar. Toz beziyle, dantellerden iki tane de büyüyü çıkarmışlardı. Ama saksıların toprakları da toz alınır gibi temizlenmezdi ki!

Kapadokya olayından sonra, Siryo onu iyice gerçek bir Karaman olarak görmeye başlamıştı. Kocasından ne kadar hediye alıyorsa, Siryo'dan da bir o kadar ve daha iyi hediyeler alıyordu. Dolapları taftalarla, dantellerle, tüylü şapkalarla, takılarla, İzmir'de ve Van Klif'te olan kaliteli ne varsa onlarla dolmuştu.

7 Aralık'ta hamile kaldı. Bu ev, en son Dimosteni'nin doğumundan sonra ilk kez küçük bir Karaman görecekti.

Her birine ayrı ayrı sevecen ve şefkat dolu sözlerle bir beğen geleceği haberini vermişti. Konstantino derinden etkilenmiş ve duygulanmıştı. Ama bu haberi duyunca gerçekten sevincinden ağlayan Siryo olmuştu. Nasıl oluyor da, bu kadar sert erkeklerin içinde böylesi bir yufka yürek saklı olabiliyor, bilinmez.

Çocuğun kimden olduğu onu pek ilgilendirmiyordu. Nasıl bakarsan bak olaya, yine aynı aileden birinindi. Katina, Şerbet-oğlu'ndan bu yana iki kez düşük yapmıştı. Onu en çok endişelendiren, yine bebeği kaybetme ihtimaliydi.

"Yeter ki doğsun, sonra kime benzediğine bakarız" dedi Eftalya.

Annesinin tavsiyesi üzerine, her ikisinin de günbegün büyüyen karnını okşamasına izin veriyordu. Bu çocuk doğmalıydı. Eftalya, evinden, dükkânından ve kavanozlarından çok zor ayrılarak, şartlar gereği Karamanların evine taşınmıştı.

O aylarda Siryo, günlerinin çoğunu Pınarbaşı'nda geçiyordu.

Olga

Hamileliğin sorunsuz geçmesi için yapılan büyüler ve sihirlerle dokuz ay sonra küçük bir kız çocuğu dünyaya gelmişti.

Sağlıklı, tombul yanaklı bir bebektir. Onu yıkayıp giydirdikten sonra yaptığı ilk şey ağzını açıp esnemek olmuştur.

“Anne bak, insan gibi esniyor! Küçük bir insancık!” dedi Katina.

Karaman, bebeğin hastanede doğması konusunda ısrar etmişti. Ancak Eftalya torununun evde doğmasını istemişti. Hem bebeğin evde doğması, o evin kutsanması demekti.

Eftalya, büyükhanım olarak bazı durumları kontrol ediyordu. Çocuğun şansı için, göbek bağına saklamıştı. Durmadan peş peşe bebeğin üzerinde istavroz çıkartıyordu. Üçüncü gün Katina’nın yatağına üç ayrı tabakta, üç farklı tatlı, üç kaşık ve üstünde üç bardak su olan bir tepsi götürmüştü.

“Bugün, kader melekleri gelip, çocuğun kaderini yazacaklar” diyerek mesut bir halde tepsiyi bir köşeye bıraktı.

Antuanet, küçük Karaman’ı doğurtması için Fransız bir doktor getirmişti. Doktor anne adayına yaklaşmak için izin verilmeden önce, Siryo’nun elemesinden geçmişti.

Çiftliklerde, Karamanlar geleneğe göre bütün hizmetçilere ikramlarda bulunuyorlardı.

Küçük Karaman, ilk günlerde gayet iyiydi. Uyuyor, yiyor, yeniden yiyor, yeniden uyuyor ve büyüyordu. Bir süre sonra ağlamaya başlamıştı. Gece gündüz hiç durmaksızın ağlıyordu. Geceleri gözlerini dahi kırpmıyorlardı neredeyse. Katina’ya öylesine bıkkınlık gelmişti ki, bazen bebeği köpeklerle atası geliyordu. Kendini içeriye tıkmış, yük hayvanı gibi, başka bir hayattan sorumlu hissediyordu. Artık tek başına değildi.

Fransız dadılar geldi. İyi ki ev büyüktü. Ama onu en uzaktaki odaya koymuş olmalarına rağmen gecenin köründe, “Inga inga” diye yankılanan sesiyle herkesi ayağa kaldırıyor-du.

Fransız dadı arka odalardan birinde tek başına kalmaya başlamıştı. Olga’ysa Katina’yı sağa, babasını da sola doğru kaydırarak yatağın tam ortasında huzur içinde uyuyordu.

“Ne var bu yatakta, onu koyar koymaz böyle sakinleştiren? Bir koku mu var?”

Konstantino ona alışmıştı, kızıyla beraber mutlu mutlu hor-layarak uyuyorlardı.

İşleri yüzünden Konstantino’nun Sakız Adası’na gitmesi gerekince, Katina ve Olga geceyi Siryo’nun yatağında geçirmeye başlamışlardı.

Olga, huzurun ta kendisiydi; sürekli gülücükler dağıtıyordu. Uykusu çok hafıftı. Katina bu hareketlilikten bitap düşüp uykuya dalmıştı. Siryo'ysa yatağın en ucuna kadar gitmiş, bebeğin üstüne yatar da onu boğarım korkusuyla, bütün bir gece gözünü kırpmamıştı.

Olga'yla beraber, çeyizleri de gelmişti. Eline tutuşturulan paralarla gerekli şeyleri alması istenen Pari alışverişle ilgilenmişti. Dolayısıyla, her şey Pari'nin zevkine göre alınmıştı.

Yaklaşık dokuz aylıkken sandalyede şiş ayaklarıyla oturan Katina'ya, "Zamanı geliyor, gel bir arabaya binip, bebek için alışverişe çıkalım" demişti.

"Hayır."

"Gel de odasını hazırlayalım."

"Hayır, istemiyorum."

Aslında Katina da çok istiyordu bebek kıyafetlerini kendi seçmek, hoşuna giden şeyler almak. Hem de istediği kadar, sınırsızca para harcayarak. Ama içine öyle bir yerleşmişti ki bebeğin ölü doğabileceği korkusu; sonra oturup bebek kıyafetlerinin üstünde ağlamak istemiyordu.

Bu yüzden Olga doğduğu zaman onu çarşafı yırtıp sarmışlardı Pari bir koşu çarşından zıbın, kundak, bez, kancalı iğne ve beşik alıp gelene kadar.

Eftalya, bebeği kem gözlere, nazara karşı koruyucu bir sürü muska ve haçlarla donatmıştı. Neredeyse bir yıldır iyilik için temiz duygularla muskalar yazdığından, kimseye büyü yapma ceketini bulamıyordu kendinde.

Babasının Pupeta ismini taktığı Olga'nın dünyaya gelmesinin ardından, altı aylık süre içinde, bambaşka bir çocukla karşılaşmışlardı. İzmir'in bütün çocuklarından farklıydı. Onlarla beraber salonda sandalyede oturuyor, halılara tükürüp üstünü başını salya içinde bırakıyordu. Olga dünyalar güzeli bir bebektir. Tam bir Karaman'dı ve babaannesinin adını taşımayı hak ediyordu. Günaşırı onu görmeye gelen Eftalya'ya Katina, "Her şey iyi güzel de, ben ne zaman onu özlemle isteyeceğim?" diye sorunca, Eftalya ona tuhaf tuhaf bakmıştı.

"Analar çocukları hakkında öyle tutkuyla ve yoğun bir özlemle nasıl konuşuyorlar? Nerede olurlarsa olsunlar, hep onlar-

dan bahsediyorlar. Ben kendi çocuğum için o kadar yoğun bir annelik hissetmiyorum.”

“O günler de gelecek. Eğer çocuğa bir şey olursa, görürsün bak nasıl deli oluyorsun onun için” dedi Eftalya.

Bir gün, Katina bir kızı olduğu fikrine alışmaya karar verip, onunla iki arkadaş gibi sohbet etmek istemişti. Sakin bir kısrakı eyerledi. Olga’yı kucağından düşmesin diye sıkıca bağladı. Yanlarına iki yumurta, ekmek, peynir ve çocuğun süt biberonunu da alarak gezmeye çıktılar.

Çiftlikte çalışanların tuhafına gitmişti bu durum. Seyis koşarak onlara doğru gelmişti.

“Hanımefendi size bir araba hazırlasam daha iyi olmaz mı? Ben de sizi gideceğiniz yere götürürüm. Çocuğa bakmak için matmazel de gelsin mi?”

“Hayır. Kapıları açın” dedi Katina.

Ama bebek için endişelenmiş olacak ki, gammaz hemen gidip Siryo’ya yetiştirmişti. “Hanımefendi, şey... delirmiş gibiydi efendim! Koynuna çocuğu bağlayıp Kordelya’ya doğru gitti.”

Siryo’nun Katina’ya güveni sonsuzdu. Adamı, Hanım’ının çıktığı gezileri ve gittiği yerleri ona gammazladığı için bir güzel azarlamış, ardından da kulübe gitmek için bir araba hazırlamasını istemişti.

Katina sakince sahilde ilerliyordu.

“Bak Olga, bu deniz. Ne kadar büyük gördün mü? Gemiler burada gidip geliyor, deniz kızları burada yaşıyorlar. Bu bizim dünyamız. Ve bu dünyada şu anda sadece biz varız. Sen ve ben.

Bostanlardan geçtiler.

“Olga, ilk kez karpuzu yediğin zaman, ağzının içi suyla dolacak. Çekirdeklerini tükürmen lazım. Yer yemez karpuzu, nasıl da tatlı gelecek sana! Şimdilik karpuzlar henüz küçükler ama ağustos ayında kocaman olacaklar. Sen de onlar gibi kocaman olacaksın değil mi, kokonam benim?”

Olga’nın gıkı çıkmıyordu. Salyaları bile akıyordu. Nasıl şeylerdi bunlar! Her şeyi anlıyorlardı!

Katina, küçükken nenesi Eleni’nin ona söylediği şarkıyı hatırlayıp Olga’ya söylemeye başladı. Gözünün bir ucuyla da bebeğe bakıyordu yandan. Sanki kendisine bakıyormuş gibi hissetmişti. Kendisine ait bir yüz ifadesi görmüştü onda. “Düşünsene bir! Katina yeniden doğdu!”

Bu ağır gezintiden sıkılınca, onun için daha heyecan verici bir şey yapmayı istedi.

Bebegin sıkıca bağlı ve güvende olduğundan emin olduktan sonra, atı dörtnala Kordelya'nın düzlüklerine doğru sürmeye başladı. Kendini kucağında bebeğiyle, atın üstünde savaşı bir kadın gibi hissetmişti.

"Kordelya'da doğa ne kadar güzel göreceksin. Doğrudan zeytin ağaçlarının olduğu sahile gideceğiz, benim küçük Tatarım."

Parmaklarının ucuyla, Olga'nın kafasındaki tokayı ve Tatarların taktıkları tuğ başlıklara benzeyen at kuyruğunu düzeltti. Olga, dörtnala gitmekten memnun bir halde başını annesinin göğüslerine dayamış, hayatından memnun gözüküyordu.

"Vav... Olga, düşman önümüzde ve sırtımda da sadağım var. Sıkı tutun atlayacağız."

Sarsılan Olga, çığlık attı.

"Biz Tatarlarız Olgacık! Hiçbir şeyden korkmayız!" diyerek Olga'ya çıkmış, düzlükte kısrağın karnına daha hızlı vurmuştu.

Babasının hikâyelerini hatırlamıştı.

"Bizim dönemimizin kadınları atların üstünde yaşarlardı. Koyunlarında bağlı bebeleriyle at üstünde savaşırlardı. At üstünde, eyerlerinin altına koydukları, atın teriyle tuzlanan çiğ etlerini yerlerdi. Atın üstünde giderken bebelerini emzirirler, bir taraftan da deri bir tulumun içindeki sütü, peynir olsun diye çalkarlardı."

"Ah babam benim! Niye böyle erkenden ayrıldın ki bizden."

Soyundan gelen cesaretinin verdiği heyecan içinde Kordelya'ya varmak üzereydiler.

Onlar bu çılgın oyunlarını oynarken, peşlerinden tek atlı bir arabayla Siryo, dörtnala onlara doğru geliyordu.

Bayeta ve iktidar

Yıl 1902. Vrazioti akşam eğlencesi, önemli bir siyaset adamının şerefine verilmişti. Ev sahibi, bu önemli misafiri; unutulmaz, Yorgo Tangalo'nun oğlu, Atina'nın köklü ailelerinden ve parlak bir siyasetçi olan Teofrasto Tangalo'yu İzmirliyle tanış-

tırıyordu. İzmirlilerden anavatana verdikleri desteği artırmalarını istemek için gelmişti.

Siyasetçiye nişanlısı eşlik ediyordu. Sıkı topuzu olan, organzeler içinde bir kadındı ve boynundan bir haç sarkıyordu. Uzun lafın kısıtı, müstakbel Tangalo Hanım tam olması gerektiği gibi bir nişanlıydı! Kadınlar pek bir şey anlamamışlardı. İlgi çeken, modern ve kilometrelerce uzaktan bile hissedilebilen yabancı bir havası vardı. Kadın hafif makyajlıydı. Hayranlık uyandırmasına karşın, gösterişsiz ve gereksiz süsleri olmayan bir elbise giymişti Atinalı hanımefendi. İki adam, bu yüz onlara bir şeyler hatırlatıyor muşçasına, onu inceleyerek yanına yaklaştılar. Biri, “İmkânsız, mutlaka yanlışım var” diye düşünüyordu içinden.

Siyasetçinin nişanlısından, Atina ve Atinalılar hakkında konuşması beklenirken, o hiçbir şey söylememişti. Olimpos Dağı’ndaki, tahtında oturan Hera edasıyla bir költükta oturmuş, alçakgönüllü bir tavırla gülümseyerek, yemeğini çiğneyip yutuyor, arada bir “evet” ya da “tabii ki” diyerek bir iki kelime ediyor ve sabırla davetin bitmesini bekliyordu.

O sırada kocasının kolunda içeriye Katina girdi.

“Size Atinalı büyük siyasetçimiz Teofrasto Tangalo’yu ve yine Atina’dan, nişanlısı Kipriado Hanım’ı tanıştırayım.”

“Ne nişanlısı canım! Bu bizim Bayeta!” Şaşırmıştı Katina.

Gayet sakın ve edebince tokalaştılar. Bayeta, erkeklerden korkmuyordu kadınlardan korktuğu kadar. Aptaldı. Eğer başına bir iş gelirse, kesin kadınlardan gelir diye düşünüyordu. Bu yüzden Katina’yı karşısında görünce korkmuştu. Ama onun maskesini düşürmeye yeltenen herkesin deli diye adını çıkarıyordu pis orospu. Katina susmuş, tek kelime bile etmemişti. Eğer, Bayeta’nın bir şimdiki hanımefendi haliyle, bir de daha önce fahişelik yaparkenki haliyle çekilmiş fotoğraflarını yan yana koysan, ikisinin de aynı kişi olduğuna güçlkle inanırdın. Neredeyse imkânsızdı. Bayeta’ya göre, eşeğe altın semer vurunca eşek at oluyordu. Nasıl olmuştu da böyle birini düşürmüştü; bunu öğrenmek için içi içini yiyordu Katina’nın. Katina Bayeta’yı diğerlerinden uzaklaştırmaya çalışıyordu ama o bir türlü nişanlısının yanından ayrılmıyor, sürekli adamın gözlerinin içine bakıyordu. Nişanlısı da ona onun gibi davranıyor, hatta daha fazlasıyla karşılık veriyordu.

Sohbet konusu dönüp dolaşıp Atina’ya gelmişti. Ülkede gitmedik şehir bırakmamış olan ve bize sürekli oraları ballandıra-

rak anlatıp duran Psaltof Hanım, Bayeta'ya nerede oturduğunu sordu.

“Aerides’de.”

“Ah, ne de güzel bir yerdir Aerides. Geçen sene yazın, arkadaşlarımız bizi Omonya Meydanı’na götürmüşlerdi. Muhteşemdi! Ne canlılık! Atinalılar geziyor, dolaşıyorlar, sonra da çam ağaçlarının altında oturup bir şeyler içiyorlardı. Biz de, neredeyse bütün Atina’nın önümüzden geçtiği bir masaya bazı tanıdıklarımızla beraber oturmuştuk. Çok memnun kalmıştım ve hoşuma gitmişti. Geçtiğimiz aralık ayında yine oradayken eşime Omonya Meydanı’ndan geçelim diye ısrar etmiştim. Ne korkunçtu! Atina Sokağı’ndan gelen su akıntısı yüzünden çamur gölüne dönmüştü. Arabadan inmedim bile. Çeşmeye yakın bir yerde biraz durup, hiçbir şey yapmadan geri dönmüştük. Böyledir Atina. Yazın gözünüz gönlünüz açılır, kışınsa berbattır. Tabii ki, siz bunları bizzat yaşamışsınızdır. Elektrikli tramvay koyacaklarını söylüyorlar Atina’ya.”

Psaltof, nefes alıp bisküvisinden bir ısırik kopardı.

“Hangi kız okulundan mezun olmuştunuz?” diye sordu Psaltof.

Bayeta, içinden oralarda iyi bir kız okulunun olduğunu ümit ederek, “Katedralin yakınında ünlü bir kız okulu var, oradan” dedi.

“Karrori ve Spiridaki Sokakları’nın köşesindeki Kız Okulu değil mi?”

Katina, lafa girerek Psaltof Hanım’a, “Lukia, bugün Evangeliki Okulu’yla ilgili neler yaptın söyleyecek misin artık? Papaz Foti’yle yeni kitaplar hakkında konuştun mu?” dedi.

Psaltof’un konuşmaktan zevk aldığı bir diğer konu da buydu. Bunlar hakkında saatlerce durmadan konuşabilirdi. Kendini kaptırmıştı bile.

“Bugünkü çok oldu artık” dedi.

Kilise bölgesindeki rakibinin verdiği eğitim konusunda sinirlenmeye başlamıştı.

Önemli misafirlerini, kendi konularına dalarak ihmal ettikleri hissine kapılarak, kibarlıktan tekrar ona döndüler.

“İzmir’e ilk gelişiniz mi?” diye sordular.

“İlk.”

Aralarındaki hanımlardan biri, İzmir’in güzelliklerini göstermek için, onu ertesi gün gezdirme teklifinde bulundu.

“Çok teşekkür ederim” dedi Bayeta.

Bunca yıldır bir türlü göremediği İzmir’i gezmek, onun için de büyük bir fırsattı.

“Ben sizi gezdireceğim” diyerek lafa atıldı Psaltof. “Nereye gitmek istersiniz? Anıtlara, kiliselere, kalelere, derneklere?”

Bir fahişenin hayat hikâyesi

Agamemnon Kipriadi, Bayeta’nın müşterisi olmuş ve bu vesileyle tanışmışlardı. Hartum’da servet edinmiş Kipriadi, yılda bir iki sefer İskenderiye’den tut da İzmir’e kadar giderdi. İzmir’de bankeri dışında gördüğü tek kişi Bayeta’ydı. Ne de olsa o bir erkekti; yolculuklarında bazen birazcık dağıtabiliyordu. Atina’da, ailesi sayesinde çok ünlü bir isim olmasına rağmen İzmir’de tanınmıyordu.

Karısının ölümünden, kızının da yüksek ateş sebebiyle Hartum’da vefatından sonra hayatta tek başına kalmıştı. Atina’dan tamamen kopmuştu. Sadece uzak akrabaları, karısının üçüncü göbekten kuzenleri kalmıştı ve baba tarafından, çoluğu çocuğu olmayan tek halası da ölmüştü.

Dünyada bir başına kalmıştı. Kipriadi ve artık o da bu dünyadan göçeceği zamanın gelmesini bekliyordu. İşi için de hiç hevesi yoktu. Eğer şansın senden yana döneceği varsa, bir yolunu bulup her şeyi kontrol altına alıyor. Misliyle ürün alıyordu. Kazancı üçe katlanmıştı. Ekilen bir tohumdan üç filiz birden fışkırıyordu. Kipriadi her geçen gün biraz daha zenginleşiyordu.

Üç yıllık aradan sonra, bir süreliğine yine İzmir’deydi. Sanki yabancı ellerde iki çift laf etmek için can dostunu bulmuş gibi olmuştu.

Onun odasına gideceği yerde, Bayeta’yı Kafe Sadan’da yemeğe davet etmişti. Onun hatırını kırmamıştı Bayeta. İlk kez peçesini çıkarmış, saçlarını tepeden sıkı bir topuz yapmış, dik yakalı, düğmeleri sırttan bir elbise giymiş ve onun peşinden gitmişti. Sıkı prensipleri olan bir öğretmen havasına bürünmüştü. Böyle olmaya çalışmamıştı ama bu elbise onu öyle göstermişti.

Kafe Sadan’da, etrafına bakınmak için sandalyesine yaslanmıştı sırtını Bayeta. Odasına gelip giden üç erkeği görmüştü. İçle-

rinden bir şeylerin ithalatçısı olan, karısıyla yemek yiyordu; diğer ikisi gibi o da Bayeta'yı tanımamıştı.

"Bir düşünsene!" dedi Bayeta.

Bu olanlar onun tuhafına gitmişti. Onu tanısalardı da çok farklı bir şey hissedeceğinden değildi, sadece bu durum hoşuna gitmişti. Sonuçta insanlar bütün olarak görüyor ama sadece bir suratı görmüyorlardı.

Ertesi gün, yine aynı elbiseyi giydi ve saçlarını da topuz yapıp bütün İzmir'i dolaşmaya çıktı. Farklı farklı ve sağlam müşterilerine uğramıştı ve yine onu tanıdıklarına dair hiçbir işaret almamıştı. Gittiği her yerde ona hanımefendiymiş gibi davranmışlardı.

"Buyurun madam, ne yapabiliriz sizin için?"

Cin gibi akıllı Ermeni'ye, takılar için gittiği zaman bile, "Buyurun, oturun" dan başka bir laf duymamıştı.

O zaman Bayeta'nın aklına bir fikir gelmişti. Kipriadi birkaç gün içinde gidecekti. Gidip onu bulmuş ve canıyla ruhuyla kendini ona teslim etmişti. Sonunda, kızcağızın kötü kaderi karşısında gözleri dolan Kipriadi'ye, niye ve nasıl bu halde olduğuna dair acıklı bir hikâyeyi iki gözü iki çeşme bir güzel anlatmıştı. Yaşlı gözlerle, her şeye rağmen saf kalmayı başarmış olan ruhu kurtarması için onu bu cehennemden çıkarmasını istemişti.

Böylece Hartum'a beraber döndüler. Bayeta, yolda değiştirmek için ikinci bir elbise daha almıştı. Dışarıdan görenler için, yaşlıca bir bey, yeğeni ya da kızıyla, kısacası aileden birisiyle yolculuk ediyordu.

Bayeta, iki yıl üç ay boyunca Afrika'da, Kipriadi'nin Atinalı, prensiplerine çok bağlı yeğeni Kipriadi Hanım olarak yaşamıştı. Bütün Hartum, Kipriadi'nin o muhteşem yeğeni için bir şeyler yapmaya hazırды. *Amcasının* ölümünden sonra Bayeta, evlerin, tuzlaların ve fidanlıkların olduğu arazileri satmıştı. Kipriadi, bir ruhu kurtarmanın verdiği huzur içinde vefat etmişti.

Anahtarıyla, Kipriadi'nin tek ve ölmüş olan kızı İren'in odasının kapısını açmıştı. Kızının da tıpkı Bayeta gibi, uzun boylu, kumral, ince kaşlı ve dümdüz omuzlu olması onun için çok büyük bir şanstı. Böylece ona ait evrakları, adını ve varlığını üstüne almış, Kipriadi'nin kızı İren Kipriadi olarak Atina'ya gitmişti.

Atina'daki tüm salonların kapıları ona ardına kadar açılmış, Atinalı aileler bu, çok büyük bir varlığın tek vârisi olan, zavallı öksüzü bağırlarına basmışlardı.

Akıllı Bayeta, onlar onu bulmadan önce Kipriadi soyundan ne kadar uzak akraba varsa onları bulmak için elinden geleni ardına koymamıştı. Bulduğu zaman da hepsine para, ev gibi değerli hediyeler vermişti. Uyuzun ve işe yaramazın teki, üçüncü kuşaktan evli ve iki çocuklu, bankada memur olarak çalışan bir erkek kuzenle, ellili yaşlarında, evli bir kadın, bir zamanlar Afrika'da çok zengin bir akrabaları olduğunu duymuşlardı ama isimlerini bile hatırlayamıyorlardı.

Böyle birdenbire gökten inmiş, cömert hediyelerle karşılığını çıkmış kuzenleri için ellerinden geleni artlarına koymamaya çalışıyorlardı. Böylece Bayeta'nın, adıyla, soyuyla sopuyla ve şerefyle bir ailesi vardı artık.

Daha çok onun parasına değer veren Tangalo'yla tanışıp nişanlandı. Atina bu olayı kutluyordu. Eğer hayatı saçlarından tutup yakalayamazsan, işin bitti; hayatı kaybettin demektir.

Başlangıçta, "Kaybedecek neyim var?" diye düşünmüştü Bayeta. Ama şimdi korkuyordu. Saçlarını sarıya boyayıp, gözlerinin etrafına kara sürmeler çekmiyor, kaşlarını boyamıyordu; burnuna pudra sürüyordu artık. Tamamen bambaşka bir yüzdü.

Nişanlısı ona, İzmir'e gitmeyi teklif ettiği zaman ilk önce "Hayır" demişti. Ama tıpkı katillerin suç mekânına geri dönmek istemesi gibi onu da bir şeyler geri çağırıyordu. Ve gelmişti. Korkusunun üstüne gidip, tek bir seferde ondan kurtulmak istemişti.

"Rahmetli babamın adağı için Aya Fotini'ye dua etmeye gitmek istiyorum" dedi İren Hanım, Psaltos ve etrafını sarmış olan topluluğa.

Sohbet konusu dönüp dolaşıp yine kiliselere gelince, İren Hanım'a Atina Katedrali ve yaptığı yardımlar hakkında sorular sordular. Küçükhanım İren Atina Katedrali yerine, Zaire'deki misyoner papazların hayatları hakkında konuşmuştu.

"Lisokrato'daki Aziz Terapon Kilisesi'ni anneniz yaptırmış mıydı?" Şimdi kim üstlendi orayla ilgilenme işini?"

Bayeta, çok küçük yaşta Atina'dan ayrıldığı için hatırlamadığını söylemeye hazırlanıyordu. Cadalo, bir türlü susmuyor, bu eziyet de bitmek bilmiyordu ki, durumu bir fincan kahve çözmüştü.

“Ah, ne kadar da sakarım!” dedi elinden fincanını düşüren, Katina.

Ertesi gün, Psaltos'un ve Pamukçular'dan Pandaleondo'nun peşinden önce Fransız yetimhanesi olan Aziz Yosif'i gezip, oradan, İngilizlerin Yunan yetimhanesini, Aziz Roko Hastanesi, *Mihail İsiya*'yı gezdiler. Bayeta, girdikleri her kilisede, köklü bir ailenin kusursuz kızına ve ulusun müstakbel annesi olan birine yakışır bir tavırla, huşuyla duasını ediyordu.

Küçükhanım dini inançlarının, Kai'de yürüyüşe çıkmasına, kafelere, salonlara gitmesine izin vermediğinden, oteldeki odasında dinlenmek istediğini söylemişti. Ancak bir araba çağırıp otele gitmek yerine Karamanların evine, Katina'yı bulup bu konuyu halletmeye gitmişti.

Yüz yüze geldiklerinde, aralarında bir soğukluk olmuştu.

Konuşmaya ilk Bayeta başlamıştı. “Sana teşekkür ederim. Çürükleri iyi ayıklamaya bak. Bir yerlerde sağlam bir kemik bulsun. Onunla uğraş.”

Bayeta'nın belki de yaptığı en akıllıca iş, Trasson Sokağı'ndaki evi müşterileriyle beraber, olduğu gibi, belki de daha başarılı olarak yine aynı işi yapan peçeler içindeki başka bir kadına devretmek olmuştu; böylece iş devam etmiş ve Bayeta hiçbir zaman oradan, İzmir'den ayrılmamış gibi görünmüştü.

Fula, Beaute'ye taşınıp Katina'nın eski odasına yerleşmişti. Despina, oğluyla beraber sık sık onun ziyaretine gidiyordu. Ne ses vardı, bu oğlanda! Henüz bebekken kurbağa gibi bağıırırdı. On yaşındayken de, kadın gibi çılgıllık atardı. Konuşurken bile sesi öyle gür çıkardı ki, gökyüzünde şimşekler çakacak sanırdın.

Pınarbaşı'nın yanında, manastırın içinde küçük bir kilise vardı, adı Aziz Yorgi'ydi. Asla kalabalık olmazdı. Hatta genellikle bir papazı bile yoktu. Pınarbaşı, Siryo'nun sığınağıydı. Orada, ailesinden kalma, çok eskiden yerli ustalar tarafından taşlarla inşa edilmiş, her tarafından doğanın karşı konulamaz şiddetini ve öfkesini görebileceğin, Fransız tarzı büyük pencereleri olan yazlık bir ev vardı. Ortalardan kaybolduğu zaman Siryo'yu orada bulurdun. Evi temiz tutmakla yükümlü olan görevliye, Sir-

yo'nun oraya gelmesiyle ortadan kaybolması emri verilmişti. Ve son zamanlarda ortada hiç sebep yokken, o eve daha sık gitmeye başlamıştı.

Olga bir yaşında ya var ya yokken daha, bir gece, Siryo'nun oraya gidip ne yaptığını ve niye gittiğini merak etmişti Katina. Siryo öyle aşk kaçamakları olan bir tip değildi. Ama yine de hiç belli olmaz tabii. Onu gizlice takip ediyordu. Baharın gelmesine rağmen hava normalden çok daha fazla serin olduğu için kapalı bir arabaya bindi. Geceleri Pınarbaşı'na gitmek zordu. Ama korkuyu düşünmek yerine komik şeyler düşünürsen, hiçbir şeyden korkmazsın.

Pınarbaşı'ndaki evin etrafında çınar ağaçları, sular, bülbüller vardı. Burası, dünyevi şeylere önem vermeyen ve bütün dünyalarının burası olduğuna inanan, yaratıcı ruhlu insanların, şairlerin, ressamların yaşamak isteyeceği gibi bir yerdi. Rüzgâr bu tarafa doğru esmeye başlayınca, akşam ayının ilahilerinin yankısını da beraberinde getirirdi. Küçük vadiden, kır çiçeklerinin üstünde geçerken, yabani otların ve çiçeklerin birbirine karışmış kokularını da getirirdi rüzgâr. Herkesin sevdiği bir şey vardır; Siryo da bu kır evini seviyordu.

Katina, Siryo'nun bir âşığı olabileceği düşüncesinden hiç hoşlanmamıştı. Kendini suçlamaya başlamıştı. Artık o bir anneydi. Ve annelerde bir saflık ve temizlik olur. Yüzü bile değişir, huzur dolar. Aranmaz. Konuştukları konular bile değişmişti artık. Konstantino'yla sürekli bebek hakkında konuşuyorlardı.

Konstantino, içeriye girer girmez daha merdiven sahanlığındayken sorardı,

“Bebek yedi mi?”

“Yedi.”

“Bebek gazını çıkardı mı?”

Katina'nın kraliçelik dönemi bitmişti. Artık Olga kraliçeydi. Yaşasın yeni kraliçe! Katina, Olga'yı kıskanmıştı.

Yoldaki büyük bir taş, arabanın tekerleğini ikiye bölmüştü. “Tuh sana, kahpe!”

Evin ışıkları uzaktan görünüyordu. Arabadan inip, atı da çözererek ay ışığında yoluna yaya devam etti. Güneye bakan pencerelerin panjurlarından gıcırtilar, içeriden de müzik sesleri geliyordu. “Kim piyano çalıyor?” Siryo evde tek başınaydı. Notaları aydınlatan birkaç mum ve kemiklerinin ısınması için de bir

ateş yanıyordu. Huzurunu bozmamak için, pencerenin önünde durup kollarını pervaza koymuş, onu seyrediyordu. Pınarbaşı'nın o tuhaf, hırsız gibi birden gelip geldiği hızla giden rüzgârı esmeye başlayana kadar bir süre öylece kalmıştı Katina. Cama vurdu. Siryo, Katina'nın sessizce dışarıdan, değişik bir ifadeyle ona baktığını gördü. Annelikle ilgili hiçbir şey yoktu bakışında. Yine kadındı. O günden itibaren, Konstantino kral koca, Siryo'ysa onun âşığıydı. Aşklarını, Pınarbaşı'ndaki evde yaşıyorlardı.

Eftalya'nın derdi
Soluna dediğini sağıın duymasın

Küçük Olga dört yaşındaydı.

“Mümkünse Talya Hanım'la görüşmek istiyordum, lütfen” saat tam altıda, gayet ciddi, derli toplu bir bey Beaute'nin kapısını çalmıştı.

Kapının çaldığını duyan Olga, kapıyı açmak için koşarak kapıya saldırıyor, gelen kim olursa olsun ona bir şey getirmiş mi diye ellerine bakıyordu.

Tam o anda portmantonun aynasında saçlarını tarayan Katina da Olga'nın arkasındaydı. Küçük Olga, Nene Talya'yı görmek istemiş, bu yüzden de akşamüstü ona gitmişlerdi.

Beaute, eskisi gibi kavanozlardaki losyon ve yaseminler gibi kokmuyordu. Artık losyon ticareti yoktu. Ama gene de Eftalya orada yaşıyordu. Kaç yıl geçmişti aradan?

Konstantino da dahil kaç kez ona birlikte oturmalarını teklif etmişlerdi ama Nene Eftalya bu konuda onları konuşturmuyordu bile. Kızı ve iki damadıyla sarayda kalmak istemiyordu.

“İstemiyorum, ben buraya yerleşmişim. Evimin efendisiyim. Ben ona, o da bana alışık. Ben onu seviyorum, o da beni. Hem, canımın istediği an yiyorum, canım istediğinde dışarı çıkıyorum. Kimseye de hesap vermiyorum. Bırakın beni. Ben rahatım. Hem beni daha çok özlemeniz için böylesi daha iyi” diyordu.

Ona, sonra daha büyük salonlu, iç balkonlu, bahçeli bir ev alalım da, o evden taşın dediğimizde lafını dahi ettirmezdi. Onlarla uzlaştığı tek konu, onun için tuttukları ve Beaute'deki hizmetçi odasında kalan iki hizmetçiydi. Bütün gün etrafı yıkatıp

temizlik yaptırarak canlarından bezdirmişti hizmetçileri. İnsan ne kadar yaşlanıyorsa, o kadar çok temizlik ve düzen manyağı oluyor.

“Bunlar bile işkence. Evin içinde parayla tuttuğun düşmanlar. Neyse, yerleri benim ovmandansa hizmetçilerin ovması çok daha iyidir” diyordu Eftalya.

Kapıdaki bey Katina’ya bakarak, “Talya Hanım’la görüşmek istiyordum, lütfen” diye tekrarladı.

Katina kapıya yaklaşarak, “Burada öyle birisi yok beyefendi. Yanlış gelmiş olmalısınız” dedi.

Eftalya mutfaktan bağıırıyordu. “Perikles! Perikles! Geldim, Perikles, bir dakika.”

Kapıdaki, kaç yaşında olduğu tam anlaşılamayan, ciddi bir ses tonuyla konuşan ve bunların dışında, tam bir beyefendinin olması gerektiği gibi olan *bey*, Eftalya’nın sesini duyunca rahatlayarak, “Aa!” deyip kapıdan geçip salona girmiş ve bir koltuğa kurulmuştu. Salona girmek için, önlerinden rüzgâr gibi geçmişti Eftalya. Onu görünce beyefendi yüzünde az önceki halinin tersine, bir heyecan ve onu gördüğü için mutlu olduğuna dair bir ifadeyle ayağa kalkmıştı.

“Tünaydın Talya.”

“Sen git şimdi Perikles. Ben sana sonra haber veririm. Git şimdi” diyerek Eftalya, beyefendiyi kolundan tutup sürüklercesine dış kapıya doğru götürmüştü.

Onun ardından kapıyı kapattıktan sonra, Olga’ya doğru dönmüş, “Ciğerim benim, yavrum benim! Napiyor benim küçüğüm?” deyince, küçük Olga, sırtını girişteki portmantoya dayamış olan, önemsemedikleri Katina’nın önünden geçerek Eftalya’nın kucagina atılmıştı.

Katina geçerken, “Talya mı?” dedi Eftalya’ya.

“Ne dedin?”

“Talya mı artık senin adın, Talya?”

Duymamış gibi yapan Eftalya mutfığa girdi. Olga’yı bir sandalyeye oturatarak, onun en sevdiği oyunu, mumdan bebekler yapma oyununu oynamak için raftaki parafin kavanozunu indirdi.

Mumu, mutfak masasının üzerine koyup küçük bir tavayla yaydılar ve ona el ve gözler koydular.

“İşte böyle. Kafası kopsun istersek, ne yapıyoruz ona Olga-cık?”

“Bez parçası” dedi Olga.

“Evet, bez parçasını alıp boynuna doluyor ve sıkıyoruz.”

Katina sorusunu tekrarladı,

“Talya mı şenin adın anne?”

“Ne ima ediyorsun? Talya Eftalya’nın kısaltılmış hali. Bil-
diğim kadarıyla beni Eftalya olarak vaftiz ettiler. Sizin bana de-
diğiniz gibi Eftalya değil Eftalya, T değil TH ile.”

“Kimdi o bey?” diye sordu Katina.

“Hangi bey?”

“Buraya gelen bey.”

“A, önemli değil, sadece bir arkadaş.”

“Arkadaş mı?”

“Evet, arkadaş.”

“Ne tür bir arkadaş?”

“Bazen kiliseye beraber gidiyoruz.”

“Ne diye gelmişti buraya?”

“İşleri dolayısıyla benden bir şey istemek için uğrayacağını
söylemişti” derken, bir mum bebeğin daha kafasını koparmıştı
Eftalya.

“A, yok canım? Peki ne iş yapıyormuş bu bey?”

“Filozof.”

“Sana da felsefe mi danışıyor yani?”

Birdenbire sinirlenen ve sesi değişen Eftalya, “Evet” diyerek
hızlı hızlı konuşmaya başladı. “Hem sana ne ki? Aa, rahat bırak
beni! Ne yani, beni mi sorguluyorsun? Nedir, kimdir, ne iş ya-
par? Her kimse kim ve hangi işi isterse onu yapıyor.”

Olga, yaptıkları bebeklerden birinin kafasını koparamamıştı.

“Bana, sorular sorup, ukalalık taslayıp, benimle uğraşacağına,
oturup çocuğuna faydalı birkaç şey öğretmen daha iyi olmaz mı?”

“Senin şu yaşında, bu işlerle uğraşmaman gerekmez mi an-
ne?”

Eftalya ona, tek kaşı havada, yan yan düşmanca baktı.

“Niye? Nesi varmış yaşımın? Yaşım gayet iyi. Hem sana söz
düşmez ki bu konuda.”

“Tabii ki bana söz düşer. Etraf ne der sonra?”

Eftalya’nın gözü dönmüştü. “Hımm!” Bir başkasına zarar
vermemek için dişlerini sıkıp, rahatça küfür edebilmek için, Ol-
ga’nın kulaklarını iki eliyle iyice kapattı.

“Ulan kaltak, ne zaman etrafın ne diyeceğini hesaba kattık
ki biz? Eğer etraf ne der diye düşünmüş olsaydık, şimdi hâlâ

karşıda Vasilya'nın yerinde beraberce günlük çaputları silkeleyip, tavukların pisliğini temizliyor olurduk bir yumurta yiyelim diye. Biraz yağla, iki kuruşluk un almak için bakkala gidiyor olurduk. Ve en iyi ihtimalle, olsan olsan ya çamaşırcı ya da terzi olurdun Karaman Hanım! Hem söylesene sen bana, seni büyütmedim mi? Seni evlendirmedim mi? Seni ikinci kez yine bir güzel evlendirmedim mi? Ee, şimdi de benim sıram. O yüzden de kes sesini.”

Olga'ya dönüp, beraberce odadan çıkmak için onu kucığına aldı. Katina'nın yanından geçerken, imalı imalı konuşmaya devam etmişti.

“Ve eğer bilmek istersen diye söylüyorum, kart tavuğun suyu var daha. Zamanı gelince bunu sen de anlayacaksın.”

Müneccim miydi annem benim? Benden on beş yaş daha küçük olan dördüncü eşimle evlenirken annemin bana bu söylediklerini düşünüyordum. Münecim miydi? Kırk beşimdeyken hâlâ bende iş var diye hissediyordum. Hem de çok. Hem de, herkesi kendi tavuk suyumla besleyecek kadar çok!”

Yeşil salona Konstantino Karaman'ın bir portresi asıldı. Otuz dört yaşındayken aniden onu kaybettikten sonra, bize onu hatırlatan tek şey bu tabloydu. Kalpten gitmişti.

Siryo Karaman kimdir?

Frenk papaz aceleyle rıhtıma varmak için Bella Vista'dan aşağı doğru iniyordu.

“Ne diyebilirsin ki, bütün gün kiliseye gelip ağlayan bu kadıncağızlara, ne diyebilirsin ki? Ah! Onlar gibi hissedebilir miyim ki?” diyerek kendi kendine konuşuyordu.

Her pazar günü, artık aynı şeyleri söyleye söyleye ezberlediği vaazlarında, ilahilerinde, inananlara cennet kuşu görünür dedi. Noel'in gelmesiyle Noel için şükreder, Paskalya'nın gelmesiyle Paskalya dualarını okurdu. Durmadan aynı şeyler.

“Hem Paskalya hem de Noel tekrar gelecek, ben yine dualar okuyacağım ama ne Maria de Perez'in çocuğu iyileşip daha iyi olacak ne de mahalle sakinleri kendi aralarındaki kavgala-

ra son verecekler. Ben de boşu boşuna nefesimi tüketmiş olacağım. Bunca yıldır söylüyorum ama beni dinleyen mi var?” Bunları söylerken yukarı kaldırmıştı başını. Öğlen yediği sucuk köfteler midesine oturduğundan geçirdi. Zabeto son zamanlarda her zamankinden daha çok kavurma koyuyordu yemeklerine. Tuzlu olduklarını görmeyip, yeniden tuz atıyordu. Tadına bakmak için dişi de yoktu. Çorba ve kremalarla besleniyordu.

Frenk Papaz, “Benim sonum da öyle olacak galiba, çorbalar ve kremalar... Acıkana ne diyebilirsin? Kuvvet macunundan mı bahsedeyim? Bin sekiz yüz yıllık hikâyeyi mi anlatayım? Aç olan adam, bin sekiz yüz yıllık saçmalıklarla doyar ırı hiç?”

Nefesinin kesilmesine sebep olan küçük bir yokuşu çıkmaya başladı.

“Ah zavallı ayaklarım, nasıl da ağırlaştınız!”

Burada görev almayı yıllar önce istemişti. Anadolu! O zamanların genç beyni için efsaneler ve hayaller diyarı demekti Anadolu. Ama sonradan pişman olmuştu; zaten kilise de kutsal kalıntıları unuttuğu gibi onu da burada unutmuştu. O yerinde oturuyordu. Ne de olsa her ay aldığı belli bir maaşı vardı ve artık altmış yaşındaydı. Birden fark edemediği bir basamağa takılıp sendeledi.

“Hay yoluna da senin Anadolu!” Sinirlenmişti papaz, kendi vatanının yollarını hatırladı. Annesini hatırladı. “Sanki onu şimdi, çamaşırların arasından bana *e Rocchino! Basta con il gatto! Vieni, qui subito!** diye seslenirken görebiliyorum.”

Vava Zano’nun evine gelmişti. Kapıyı çaldı. Kapıyı gözleri yaşlı hamile bir kadın açtı ve onu ölüm döşegindeki yaşlı kadının yanına götürdü. Yüzünde huzur veren bir ifadeyle Frenk papaz, dua okurken astığı atkıyı boynuna takıp ölüm döşegindeki kadının yanına yaklaştı.

“Evladım, Tanrı seninle olsun” dedi yumuşak bir ses tonuyla.

Yaşlı kadın, papazın ona yaklaşması için eliyle işaret etti.

“Peder” diyerek güçlkle ve İtalyanca konuşmaya başlamıştı.

“Hiçbir dua benim günahlarımın silinmesini sağlayamaz.”

“Günahlarını söyle ki, hafifleyesin evladım.”

* Hey Rokino, yeter kediyle uğraştığın, bırak onu da çabuk buraya gel hemen!

İçerideki sıcak küf kokusu, odanın havasını ağırlaştırmıştı. Peder Roko, gözkapaklarının ağırlaştığını hissediyordu. Öğle vaktiydi. Yaşlı kadın bir şeyler söylüyordu ama onu dinleyen yoktu ki.

“En büyük günahı gençliğinde, komşularından birine saksılardan birini atmış olması ya da kocasını aldatması olabilir. O kadar çok bu tür şeyler duydum ki! Duymuş olsam bile...”

Etrafına bakındı. Meryem Ana’nın, mavi pelerininin altından çıkan sağ elinin köşesi, belli ki tozu alınırken kırılmış heykelini gördü. Onun yanında ceviz ağacından, sağdaki üçüncü çekmecenin bronz kulpu koptuğu için vidaları görünen bir şifoniyer vardı. Ve her tarafı, yaşlıların damarlı bacaklarının ağırlarını dindirmek için bacaklarını ovdukları, yeşil alkolün kokusu sarımsı.

“Hepimiz jandarmalar gibi buradayız” diyerek tekrar muhakemeye daldı içinden. “Nizamı sağlamak için. Jandarmalar, dövüp hapse atıyorlar insanları, biz de onlara Tanrı’nın onları cezalandıracağını söylüyoruz. Onun her şeyi gördüğünü ve onların cennete gidemeyeceklerini söylüyoruz. Onların ruhlarıyla oynuyoruz. Biz, jandarmalardan daha kötüyüz. Yedikleri dayanın yeri iki gün, üç gün hadi bilemedin dört ya da beş gün acıyor. Ancak ruhundaki karanlık bir türlü gitmez. Oraya yerleşip insanların ısırap çekmesine sebep oluyor. Hayır, biz jandarmalardan daha kötüyüz.” Tam “Günahlarını bağışlıyor...” diye tekrar başlayacakken, kulağına Karaman hakkında bir şeyler çalınmıştı.

“Karaman mı? Ne, Karaman mı dedi bu bunak?”

Bu yaşlı kadını tanımıyordu. Kilisesine gelen her yaşlı kadını bizzat tanırdı. Bunu kilisesinde hiç görmemişti. Ancak kiliseye gitmeyen bir sürü inançlı kadın vardı.

Yaşlı kadın konuşmaya devam etti. “Ben ön ayak olup çocuğu verdim, o zamanlar bilmiyordum...”

“Si” diyordu papaz artık.

“Yıllar geçti üstünden ama ben hiç kimseye bu konudan bahsetmedim.”

“Si” dedi olayın başını kaçırmış olan papaz.

“Sonradan öğrenmek için uğraştım. Bu...” deyip, kirli kâğıtla sarılı küçük bir paketi çıkardı örtünün altından “onun mührü. Sana yalvarırım Peder, onu bulup bunu ona ver. Adını geri al.”

Peder, kutuyu eline almış altına üstüne bakıyordu. Yıpranmış ve bir iple bağlanmıştı.

“Beni affetmesini iste ondan.” Nefes olmakta zorlanınca bir anlığına sustu. Peder bunun, onun son nefesi olduğunu düşünmüştü ki, yaşlı kadın konuşmaya devam etti. “Tıpkı babasının kiler gibi badem gözleri var” diyerek parmağıyla kutuyu gösterdi. “Şakağındaysa, o aileye has, geniş ve büyük bir leke var.”

Yaşlı kadın, Peder’i kolundan tutarak kendine doğru çekti.

“Bana söz veriyor musun?”

“Si” dedi yaşlılığın bu halinden bunalmış olan Peder Roko. “Si, si, söz veriyorum.”

“Madonna mia” dedi peder evden çıkarken. “Ona sormadım da, neydi o acaba; erkek mi kız mı?”

Attarti Ana ve Frenk papazın başka koşullar altında bir araya gelmelerine imkân yoktu.

İzmir, 12 Mayıs 1873. Otuz beş yıl öncesi.

Bebegi kandan temizleyen kadın, “Bütün piçler de hep mayıs ayında doğuyor” dedi. “Bu prenseslerin hepsi yazları gittikleri yazlıklarında, havalansınlar diye göğüslerini açıyorlar.” Kan ter içinde, ruhunu teslim etmiş, güzel ve genç bir kız olan anneye baktı. “Ondan sonra da buyur sana onları baştan çıkaran damat adayları. Sanki bunların da götleri kaşınmıyormuş gibi! Göğüsleriyle beraber bacaklarını da açıyorlar. Kim bu kız Fevronia?” diye sordu, makasları toplayıp kanları temizleyen öteki hemşireye.

“Biliyor muyum sanki kim olduğunu? Zano be, sanki biraz fazla kanlandı çarşafı.”

Doktorun gelmesini bekliyorlardı. Neredeyse gün ışımak üzereydi. Bu yüzden de onu uyandırılmalarına gerek yoktu, nasılsa kendiliğinden gelirdi. Genç kız dayanamamıştı. Kan dökşeklere kadar geçmişti. Artık çok geçti. İrice bir bebektir. Nerden baksan üç okkaydı.

“Güçlü, kuvvetliymiş yakışıklı delikanlı, kahretmeyesice ha ha ha!”

Zano'nun bir yakışıklısı olmamıştı hiç, bu yüzden de diğer bütün kadınları kıskanırdı.

"Bu bebeği ne yapacağız?"

"Eh, doktor ne yaparsa artık. O da yetimhaneye karşı."

"Yetimhaneye."

Genç kadının çantasını alıp içini boşalttı. Masanın üstünde birkaç tane lira yuvarlandı. Yolculuk evrakları, pasaport, iki resim, kurdelelerle bağlı mektuplar, bir mum mühür, buruşmuş bir gazete kupürü ve bir de yüzük çıkmıştı. Güzel bir yüzüktü. Zano yüzüğü cebine attı.

Roma'nın bir sabah gazetesinde küçük harflerle şöyle yazıyordu: *13 Mart 1873. Dük di Manconi'nin kızını arama çalışmaları sonuçsuz kaldı. En son izine, Afrika kıtasında, geçen senenin 6 Ekim tarihinde rastlanmıştır.*

Servetine ya da malvarlığına ilişkin ilgi çekici bir şey yazmıyordu.

Kızın kıyafetlerini giydirmek için ona doğru dönen hemşire şaşırıp kalmıştı.

"Zano, kız nasıl öldü?"

"Bebegi son çekişte bir çığlık attı ve kalakaldı" dedi İtalyan hemşire.

"Bu yaralar ne peki?"

"Ne yarası?"

Zano, çarşafın altını görmek için yaklaştı.

Üç saat önce, kliniğin kapısının çalındığı anı düşündü. Eşikte, ağırlar içinde kıvranan zavallı bir kız vardı. Kollarına yığılmıştı. Zorlukla onu bir yatağa taşımış ve o anda doğuruyor olduğunu fark etmişti.

"Elbiselerini ben yırttım. Çünkü soymaya zaman yoktu. Ters gelen bebeği, ayağını dışarı çıkarmadan önce yastıklarla ben çevirdim. Ona yardım etmek için neşterle derince açtım. Kesiciyi bulamamıştım. Doktoru da bunu yaparken görmüştüm. Acaba başka bir yerini daha mı kestim dersin? Meslek kazası. Doktora öyle diyeceğim. Hem sanki doktor da yanlışlıkla, lavdanom vereceğine asit verip de o yaşlının ölümüne sebep olmamış mıydı? O bunu saklamıştı ama ben anlamıştım. Bir onun hatası bir de benim."

"Kesiciyi bulamadın ha! Hadi onu bulamadın, gazlı bezlerle kanamayı da mı durduramazdın?" dedi Fevronia.

Zano sinirlenmişti. “Peki sen neredeydin?” Neredeyse bağırarak konuşuyordu. “Burada olman gerekirken sen neredeydin? Senin de sorumluluğun değil mi? Seni sadece, sana ‘başhemşire’ denmesi ilgilendiriyor galiba! Karşı kaldırımda seninkiyle birbirinizi yapıyordunuz. Bilmiyorum mu sanıyorsun? Doktora sen ne diyeceksin?”

Sessizlik çökmüştü.

Korkmuştu Fevronia. “Doktor gelip onu görünce, hemen anlayacak, ondan sonra da bizi sorgulamaya başlayacak. Çünkü o da, başkalarına hesap vermek zorunda kalacak.”

“En son, fırıncının karısı doğumda öldüğü zaman onu incelememişti.”

“O zaman buradaydı Zano, o doğurtmuştu kadını!”

Zano, durumun ciddiyetinin farkındaydı ve kendini temize çıkarabilmek için, aklını çalıştırmaya başladı.

Masanın üstüne boşalttığı, kızın çantasından çıkan gazete kupürünü dikkatlice okumuştı. “Afrika kıtası.” Bir resme, bir de ölüye baktı. Oydu.

Ha kara kıta, ha kara toprak. Ne farkı vardı ki? Nasıl olsa kayıp olduğunu sanıyorlar. Anlaşılan, bu kız hamile olduğunu öğrenince ailesinden saklanmaya başlamış. Aptal kızlar. Evinizden uzakta hiçbir yerde güvende olamazsınız. Ne yaparsanız yapın, ana her zaman anadır. Rum, Katolik, zengin ya da fakir, fark etmez. O seni saklar, sana yardım eder, senin için ağlar.

Zano, ya annesi yoksa diye düşünmüştü.

Zano daha önce yanında çalıştığı, şarlatan doktorun yaptığı pislikleri aklına getirmişti. “Hem, doktorlar da kusursuz değil! Bir ömürdür, herkesin ayılıp bayıldığı pazılı börekler yapıyorum. Eğer birini tutturamazsam ne olur? Bütün börekleri kıvamında tutturabilmem mümkün mü?”

Aslında o da, bunları kendini temize çıkarmak, haklı olduğunu kendini inandırmak için düşündüğünün farkındaydı. Doktor hiç de onun gibi düşünmeyecekti. Kızcağızın kurtulma şansı vardı ve ölümünden Zano sorumluydu. Çünkü geçen sefer Semela Hanım’ı doğurturken de son dakikada, doktor neşteri fark etmiş ve ona çıkmıştı. Zano sallapatinin tekiydi. Hemen çabucak yapılsın da iş bitsin isterdi. Bu sefer şansına, dışarıda kızı bekleyen akrabaları yoktu.

Kızın içindeki kanama saklanılacak gibi değildi. Ama kızın kendisi bütün olarak saklanabilirdi.

Odanın temizliğini bitirmişlerdi ki doktor geldi. Mutluluktan yüzü parlıyordu. Çünkü, Karaman Beyefendi'nin hanımının ilk çocuğunu dünyaya getireceğini öğrenmişti ve bu da Karamanların yapacakları bolca ikram, hastanenin adının yücelmesi ve bunun gibi birçok getirinin yanında, kendisi için çil çil altın lira demektir.

Aceleyle, içerideki odayı hazırlamaları için emir verdi. Gürültü patırdıdan hastaların çoğu uyanmıştı ve çektikleri ağrılar yüzünden bir türlü rahat vermiyorlardı. Gece yarısı üç kişi uyanmış, hole kadar çıkmış ama bir türlü odanın kapısını açıp da içeriye bakmaya cesaret edememişti. İnsanlar kandan tiksiniyorlar.

Zano bebeği, uyuyormuş gibi görünen cansız kadının kollarının arasına koymuştu. Kadının vücudunun tamamen soğuması için henüz vakit vardı. Hem o zaman öksüz de ağlamaya başlamıştı.

Doktorun arkasından koşutan Fevronia, "Doktor, dünün raporunu vereyim mi?" diye sormuştu.

"Birazdan" deyip de cümlesini bitirmeye fırsat bulamadan kapıda, doğurmak üzere olan, yanında elinde çantayla eşi, annesi, babası ve kuzenleri bulunan kadın belirmişti. Çiftin bu en mutlu günlerinde yanlarında olmak için bütün sülale onlarla gelmişti.

Fevronia, Zano'ya, "Çok hoş. Onu neyin beklediğini bilmiyor. İlk sancılar hafiftir" diye fısıldamıştı.

Bebekle, ölünün olduğu odanın kapısı kilitlendikten sonra, herkes yeni gelen kadının başına üşüşmüştü. Sular, havlular ve daha çok havlular. Doktor telaş içindeydi. Efendiler yanlış kabul etmezlerdi ve onlara karşı hata yapılmazdı. Bugüne kadar hatasız olarak ünlenmiş olan doktor, istediği müşterilerin gelmesini sağlayan bu unvanını bir kez daha korumaya gayret ediyordu. Birçok kez fakir fukaraya, "Hayır" demişti kliniği acınacaklarla dolmasın diye. Fakir olanlar devlet hastanesine gitsinlerdi. Son zamanlarda, kadınların evlerinde değil de kliniklerde doğum yapması moda olmuştu. Dört ve yedi numaralı odalarda, dün ve ondan önceki gün doğum yapmış iki bey hanımı vardı zaten. Evlatları kucaklarında, huzurluydular.

Karaman Hanım saatlerdir sancı çekiyor olmasına rağmen bebek bir türlü gelmiyordu. Karnında dönüp duruyordu. Rahmi

portakal kadar açılmış, suları çok önceden boşalmıştı. İki saatlik zaman daha olduğunu düşünen doktor endişelenmiyordu. “Ne de olsa ilk doğum, bizi uğraştıracak biraz” demişti, şık salonda bekleyen akrabalara. “İsterseniz evlerinize gidip dinlenin. Ben size haber yollarım”-demiş ama kimse olduğu yerden kırıp-damamıştı.

Onlar, oldukları yerde hareket bile etmeden beklerken doktor da kadının başından ayrılmıyordu. Artık zamanı gelmişti. Kadının çığlıklar atmasına sebep olan büyük ve keskin sancılar başlamıştı. Son bir kez, huniyle bebeğin kalp atışlarını dinlerken doktor kalbinin atışını zorlukla duyabilmişti. Kesiciyi alarak, kadını daha çok kesip elini içeri sokmuş ve bebeğin başını tutup dışarı doğru çekmek istemiş ama bebeğin boynuna dolanmış olan göbek kordonu buna izin vermemişti. Onu çektikçe daha çok sıkıştırıyordu. Çocuk ölü doğmuştu. Doktor ayaklarının altından yerin kaydığını hissetmişti. Ağrılar yüzünden saç başı dağılmış, bitkin bir halde neler olduğunu sormuştu. Annesinden bildiği kadarıyla, bebek doğduğu zaman ağlardı.

Fevronia ve Zano neler olup bildiğini gayet iyi biliyorlardı ve hiç konuşmadan çırpınan doktoru seyrediyorlardı. Doktor onun küçük vücuduna, belki kendine gelir diye masaj yapıyordu ama hiçbir şey değişmiyordu. Birdenbire “Aa!” diyen Zano, diğer odadaki yeni doğmuş bebeği hatırladı. Koşarak onu almaya odaya gitmiş ve yeni doğmuş bir bebek gibi görünmesi için arka kapıdan gizlice getirene kadar onu soyup, yüzüne de biraz kan buluştırmıştı. Bunun üzerine uyanan bebek ağlamaya başlamıştı. Onun ağlamasıyla dışarıda bekleyen akrabaların içi rahatlamıştı. Neler olup bittiğini göremeyen kadın, sesi duyunca mutluluk gözyaşları dökmeye başlamıştı. Koynuna verdikleri çıplak, yabancı bebeği, o da büyük bir sevgiyle kucaklamıştı. Doktorun tüyleri diken diken olmuştu. Nereden bilebilir, nasıl tahmin edebilirdi ki böyle bir şeyi. Doktorun bu halini fark eden Fevronia, onu omuzundan tutarak hiçbir şey söylemesine fırsat vermeden tekrar yerine oturtmuştu. Fevronia anneye ilgilenirken, Zano da ölü bebeği kovaya atıp üstünü bir havluyla örttükten sonra doktoru yan odaya çekerek olayları olduğu gibi anlattı. “Kimsesizin tekiydi. Fevronia ve ben onu kurtaramadık, kanamayı durduramadık. Bütün bir gece merdivenleri temizledik. Günah öksüze, bırak iyi bir ailenin yanında olsun. Yap şu iyiliği. Tanrı seni bunun için daha sonra ödüllendirir” dedi. Dok-

tor, daha çok kendi düşündüğü sebeplerden ötürü razı olmuştu bu duruma. Zaten her şey oldu bittiye gelmişti. Anneye yanlışlık mı oldu diyecekti. Bebeği onun kucağından nasıl alacaktı ki? Artık o da bu işe ortak olmuştu.

Böylece yeniden doğmuştu Stavroforo ve karısı Olga'nın oğulları; Kapadokyalı Karamanlardan, İzmir'in ve Anadolu'nun efendisinin oğlu Siryo Karaman olarak.

Yıllarca hiç kimseye bu konu hakkında tek kelime bile etmeyen doktor herkesten önce vefat etmişti. O yılı takiben bütün istedikleri gerçekleşmişti. Kliniği beylerin hanımefendileriyle dolmuş, altın liralara yağmur gibi akmıştı. İsteddiği tek şey vardı; klinikteki her şeyi, doktoru bile kontrolleri altına almış olan ve ağzını açıp tek kelime söylemeye cesaret edemediği bu iki orospuyu klinikten kovmayı çok isterdi ama onlar yerlerini sağlama almışlardı.

Fevronia'nın ölümünün üstünden de on yıl geçmişti. Zano son anlarında onun yanındaydı.

“O erkek çocuğu, Zano, o çocuk... demişti son nefesini vermeden önce.

Zano, kızın çantasını saklamıştı. Boynundaki madalyonu da almıştı. Kızın yapısını ve vücudundaki işaretleri iyice incelemişti. Şakağında, resimdeki sandalyede oturan yaşlı adamda da olan siyah bir leke vardı. Resimdeki adamın arkasında duran kadınsa ölen kıza benziyordu. Başka bir resimdeyse badem gözlü bir genç vardı.

Doktor, ölüm kağıdını kızı incelemekten imzaladığı için kızı isimsiz gömmüşlerdi. Zano, kızın çantasını doktordan saklamıştı. “Emin olmak için” demişti Fevronia'ya. “Düşünebiliyor musun, bir de kızın hamile olduğundan haberleri olup da bebeği aramaya kalktıklarını?”

Aradan yıllar geçmişti. Zano ve Fevronia o erkek çocuğunu annesinin elinden tutmuş, İzmir'de yürürken görmüş, birbirlerine imalı imalı bakmışlardı. Yetimhanede sürünmek nerde, Karamanların evi nerdeydi. Zano çantanın içindekileri Fevronia'dan da saklamıştı. Sadece tek bir şey göstermişti ona; âşığı'nın fotoğrafını ve aralarında kırıştıkları liraları.

Artık Siryo Karaman'ın kim olduğunu bilen bir tek kişi vardı; Zano.

Peder Roko, o küçük paketi odasındaki masanın üstünde açtı. İplik, uzun yıllardır bağlı olduğu için paketi aşındırmış, kenarları sararmış olan kâğıt ipliğin baskısı yüzünden yırtılmıştı. Atılmış düğümün çözülmesine imkân yoktu. Peder eline bir makas aldı. İçinden, bir kıza ait nemlenmiş bir fotoğraf çıkmıştı. “Katalan güzelliği!” dedi peder. Ve aynı kızın, sandalyede oturan yaşlı bir adamın arkasında durduğu başka bir fotoğraf, bir yüzük, bir de katlı bir gazete parçası çıkmıştı. Kat yerlerinden yırtık pırtık olmuş gazete parçasını açtı. 13 Mart 1873. Kağısından hesaplamak için madalyonu tekrar eline alarak düşündü. “Eğer bu resimde yirmi, yirmi bir yaşındaysa, şimdi bu kız ellisinde olmalı” dedi. “Karamanlarda böyle bir kadın yok. Bunu biliyorum. Sadece genç, buna göre oldukça genç olan bir gelinleri var sadece.” Peder, madalyonu daha iyi görebilmek için ışığa doğru tuttu.

“Off...” dedi. Bir sonuç çıkaramamıştı. Kağıdı, daha önce nasıllaşsa öylece katlayıp, kahve sehпасının çekmecesine koydu.

Aradan iki hafta geçmişti. Tabii ki, o bu olanları unutmuştu bile. Noel arifesiydi ve çok işi vardı. İzmir’in bütün dinleri için İsa bugün doğuyordu. Hristiyanlar bugünün büyüüne kaptırmışlardı kendilerini. Evlerdeki şömineler yakılmış, ev hanımlarının hepsi tatlılar yapmak için kolları sıvamışlardı. Peder kilisede, hanımların ona getirdiği türlü türlü yiyeceklerden sergi yapmıştı. Hepsini de ayrı ayrı büyük bir hevesle onurlandırıyordu.

“Yeter artık Peder Roko, bu kadar tatlı yediğin” diyerek akşam için geleneksel çöreklerden hazırlayan Zabeto, ona bağırdı. Tatlılara dayanamayan peder, birbiri ardına hepsini yedikten sonra geceleyin şişkinlikten ve midesindeki ağrılardan dolayı yatağın içinde dört dönüp duruyordu.

“Kurtar beni bu eziyetten Madonna Mia; söz veriyorum bir daha ağzıma tatlı koymayacağım” dedi.

Ayağa kalkıp pencereye kadar gitti. Diz çöküp iki buklüm olduktan sonra uzandı, tekrar kalktı, yatağında ayaklarını aşağıya sarkıtarak oturdu. Ama hiçbir şekilde rahat olamıyor, üstünde hissettiği bu ağırlık geçmek bilmiyordu. Kocaman bir göbeğin altında, çok komik görünen incecik bacakları vardı.

Ve o anda dış kapının çalındığını duydu. Peder saate baktı. Üç buçuktu. Şaşırmıştı, ne de olsa pederin bölgesinde, ona bu saatte ihtiyacı olabilecek ölüm döşeginde biri yoktu. Kapı üç kez üst üste çalındı. Güçlkle merdivenleri indi. Zabeto uyuyor, hiçbir şey duymuyordu. Kapıyı açtı. Ama kimse yoktu.

Kapının önündeki merdiven basamağına inip, sağına, soluna baktı. Hava o gece çok soğuktu. Şehri, şömine ve ocaklarda yakılan kömürün ve yanmış odunun kokusu sarmıştı. Kapının dışında sadece, onu görür görmez miyavlamaya başlamış bir pisi-pisicik vardı.

“Ne istiyorsun zavallı hayvancık?” dedi peder. Kedilere alerjisi vardı ama aynı zamanda da onlara acıyordu. Ama bu kedi onu hapsiştirmemişti.

Pederin aklına belki açık kalmış bir panjur gördüğü için oradan geçen gece bekçisinin kapıyı çalmış olabileceği gelmiş ve etrafa kulak kabartıp, sağına soluna bakmıştı. Ama kimse yoktu.

“Başka bir açıklama bulamıyorum bu duruma” dedi.

Güçlü bir rüzgâr esip, lambayı söndürmüştü. Yıldızsız gökyüzünün o yoğun ve karanlık ağırlığı evin içine çöktü. Peder, mobilyaların arasından odasına dönmek için el yordamıyla yolunu bulmaya çalışıyordu.

“Burada sehpanın olması lazım.” Sehpa oradaydı ve ona çarptı. Her seferinde başına böyle bir olay geldiği zaman körleri düşünürdü. “Her şeyden önce sağlık.” “Sağlık.” Karanlığın içinde yaşamak ne kadar da zordu. Maria de Perez’in doğuştan kör olan oğlu, mavi rengin nasıl bir şey olduğunu asla bilemeyecekti. Bir seferinde annesi onu Kai’ye gezmeye götürdüğünde, “Cosa e il mare mama?”* diye sorup duruyordu.

Peder, yakasını çekiştirerek tükürdü. “Tü tü.” Grekler yüzünden alıştığı bir hareketti bu. Boğulmak üzere olan birinin can simidine sarılması gibi, o da güçlkle bulduğu merdiven korkuluklarına tutunmuştu. Ayaklarının altında dolaşan kedi de, onunla beraber üst kata miyavlayarak çıkıyordu.

“Ah! İçeriye mi girmiş bu?”

Bir an, ne tarafa doğru yöneleceğine karar vermek için öylece kalakalmıştı. İşte o anda bir ses duymuştu sanki.

* Deniz ne anne?

“Peder” diyen, sakın bir ses gelmişti arkasından. Altıncı basamağa kadar ulaşmış olan Peder Roko, merdivenin tırabzanını bırakmadan birdenbire arkasını döndü.

“Padre!”*

“Chi e? Chi parla?”** Bir ürperti sarmıştı pederi.

Sesin sahibi İtalyanca konuşmaya devam ederek pedere, “Padre, hai dimenticato tuo promesso”***dedi.

Peder Roko, kan ter içinde uyanmıştı bu rüyadan.

“Ne rüyaydı ama!” diye düşündü gözlerini açınca. “Ne kadar da gerçekçiydi!” Cumbalara doğru baktı. Henüz gün doğmaya başlamamıştı. “Hâlâ zamanım var” diyerek derin bir uykuya daldı.

O gecenin sabahı, her zaman saat altıda kalkan pederin, saat dokuzu çeyrek geçiyor olmasına rağmen hâlâ kalkmamış olmasından endişelenen Zabeto, onu uyandırmak için usulca odasına girmişti. Peder Roko, yorganın altına girmiş, sırt üstü uzanmış yatağında horluyordu. Her horlayışında, *ritmik* olarak inen çıkan dağ gibi göbeğinin üstünde çöreklenmiş, uyuyan bir kedi vardı.

Aradan üç gün geçmişti. Şehrin dışındaki develer huzursuzdular. Su, daha çok su istiyorlardı. Su içer içmez tekrar susuyorlardı. Her seferinde deveciler, onları şehre doğru götürmeye çalışırken onlar başlarını uzaklara doğru çeviriyordu. Üçüncü gün sulara salyangozlar türemiş; deniz, ölü mürekkepbalıklarını sahile atmıştı. Kediler beslenmek için fare bulamadıklarından yemek için miyavlayıp duruyorlardı. Bütün bunlar, insanların aklına depremleri getiriyordu. Akıllı ev hanımları, deprem olabileceği haberi şehre yayılınca, yağ tenekelerini tıka basa yağla doldurup, pahalı porselen takımlarını yüksek yerlerden indirmiş, evdeki piyano, mobilya gibi eşyaları iplerle birbirlerine bağlamış ve kömür düşerse yanmasın diye halılarını kaldırmışlardı. Depremler İzmir’in en büyük korkusuydu.

Sonunda deprem olmuştu. Başlangıçta yer hafifçe sallanmış, ardından dalgaları kabartan bir rüzgâr çıkmış ve daha sonra fırtınaya dönüşen yağmurlar başlamıştı. Bey’in evinde duvardaki iki tablo gürültüyle duvardan yere düşmüş, bahçedeki çiçeklerin

* Peder!

** Kim n? Kim konuşuyor?

***Peder, verdiği sözü unuttun.

olduğu saksılar yavaş yavaş kayarak yer değiştirmiş ve asıl yerlerinden daha uzağa gitmişlerdi. Vişne rengi ağır perdeler, sanki biri onları havalandırıyormuşçasına sallanmışlardı. Birden doğa sakinleşti. Tam da insanların “Şükürler olsun” diyecekleri anda yine her şey yeniden başlayınca, insanlar tekrar, “Yardım et, Kutsal Meryem” demeye başlıyorlardı.

Şafak sökmesine yakın çok şiddetli sallanmıştı yer. Hangi aptal kadın mangalın içinde köz bırakmışsa, şehirdeki üç eyde yangın çıkmıştı. Sarsıntıyla beraber, yerin içlerinden yükselen, sanki acı içinde inliyormuşçasına bir uğultu sarmıştı etrafı. İzmir sabah saat dört buçukta sallanıyordu.

Yatağından düşen Peder Roko, parmaklıklara tutundu. Etrafındaki mobilyalar, deli gibi yerlerinden oynuyordu. Dolabın üstünde duran leğen ve sürahi yere düşüp bin parçaya ayrılmışlardı. Ayna düştü düşecekti; dolabın iki kapısı birden açılıp kapanıyor ve tüm bunların arasında kedi, sanki kuyruğuna basılıyormuşçasına cıyaklıyordu.

Peder, kafasına bir şeylerin düşmesinden kurtarmak için “Pisi pisi” diyerek onu çağırıyordu.

Kedicik, masanın üstünde telaş içinde oraya buraya zıplayıp duruyordu. Korkusundan cıyaklayarak, uzağa doğru zıplayınca, çekmeceye güm diye pederin başına çarpmış ve oldukça canını yakmıştı. Yıllardır, türlü türlü döküntülerin tıklandığı çekmece- nin içindekilerin etrafa yayılmasıyla, onların arasında parlayan ölü kızın madalyonu da açılarak tam önüne düşmüştü pederin. Sarsıntılar birden durdu. Sessizlik çökmüştü. Peder madalyonu aldı.

“Il mio promesso!” Tüyleri diken diken olmuştu. “Il mio promesso.”*

Peder, Karamanların evinin önünde durmuş içeriye bakıyordu. Etrafında bir tur atmayı düşündü. Yürüyor, yürüyor ama evin duvarı bitmek bilmiyordu. Evin ön tarafı denizi görüyordu. Arkadaysa bahçeler ve bostanlar vardı. Bahçelerin kenarlarındaki ağaçlar ahırları ve küçük evleri gölgeliyordu. O anda, bahçe kapısından içeriye bir dadı ve birkaç çocuk giriyordu. Pelerin

* Verdiğim söz, verdiğim söz!

giyinmiş iki tane erkek çocuğu ve düğmeli, yün palto giyinmiş, açık kumral bukleleri olan bir kız çocuğunun arkasından, bebek arabasıyla bir matmazel onları takip ediyordu.

Peder, üzerindeki papaz kıyafetinin de verdiği rahatlıkla yanından geçen bebek arabasına yaklaşarak, "Scusate mi signorina"* dedi. Matmazel ona gülümseyince de bebek arabasındaki bebeğin yüzünü örten küçük perdeyi kaldırdı. Kafasında başlığı, yaptığı gezintide küçük ciğerlerine doldurduğu doğanın keskin kokularıyla ve denizin iyot kokusuyla bitkin düşmüş, uyuyan bir bebeğin kafası görünüyordu.

"Che bel ragazzo! E vostro?"**

Fransız kadın, hayır dercesine kafasını salladı. Peder, "Karaman Hanım'ı görebilir miyim?" diye sorunca matmazel de onu beraberinde kapıdan içeriye geçirdi.

Katina, salonda diğer İzmirli annelerle beraberdi. Büfenin üstünde çocukları bekleyen şekerlemeler vardı. Matmazel, pederi Konstantino'nun odasına doğru götürdü. Odaya gidince peder onu uzun bir süre baştan ayağa süzdü. Sonra da cebinden çıkardığı madalyonu ona gösterdi.

"Tanımıyorum onu" diye cevap verince Katina, peder oradan gitmek için kalktı.

Karaman Hanım onu durdurunca, devamında neler olacağını tahmin edemedi, yavaşça geri dönmüştü.

"Sizi, benim bu kadını tanıdığımı inandıran şey ne?"

Peder bu soru karşısında kendisini çaresiz hissetmişti. Ona bütün hikâyeyi anlatmaktan başka çaresi yoktu. Ona Vava Zano'dan, duyduklarını görevini tam anlamıyla yapamamış olmanın verdiği sıkıntıyla anlattı.

"Karaman mı? Karaman ailesinden bir hanım olduğuna emin misiniz?"

"Miseria mia,*** kesin olan tek şey bu.

Peder, paketin içinden çıkan diğer şeyleri de cebinden çıkarak masanın üstüne koydu. Katina ışığı açtı. Karamanların evi, bu odayı geceyi gündüze çevirir gibi aydınlatan şeylerin konulduğu ilk yerdi. Peder huzursuzlaşarak, "Elektrikli fener" dedi.

* Affedersınız küçükhanım.

** Ne kadar da güzel bir bebek! Sizin mi?

*** Ne yazık ki.

“Bu, pericoloso* değil mi?” diye sordu, korku içinde lambalara bakarak.

Katina, fotoğrafları eline alarak, yüzleri incelemeye başladı. Pederin anlattığı o aileye özgü işarete, sadece Siryo sahipti. O zamanlar doğumu zor olduğu için o lekenin bebeği çekerken kullanılan aletlerden kaldığını sanmışlardı.

Peder Roko'nun evinde...

Oynayacak bir şeyler bulduğu için neşeli olan kedi holde belirmişti. Peder onu gözünün ucuyla seyrediyordu.

“Huzurlu varlıklar. Onlara, her gün bir tas yemek vermeyi garanti ettiğin sürece, keyifleri hep yerinde oluyor. Endişelenecek bir şeyleri, korkuları yok. Yarın, onları korkutmuyor, sadece bugün için yaşıyorlar” diye düşündü.

Kedi, döşemelerin üzerinde taş benzer bir şeyi paldır küldür yuvarlayıp duruyordu. Onu, sağ patisiyle, ardı ardına küçük darbelerle vurarak itiyor, vücudunu kamburlaştırıp etrafında bir tur attıktan sonra, mobilyanın altından tekrar sol patisiyle çıkarak odanın diğer köşesine yuvarlıyordu. Bir zamanlar o taş, pederin ayakkabılarına destek görevi yapıyordu.

O tarafa doğru yüzünü dönen peder, “Madonna mia! Başpiskoposun mührü! Pisi pisi, pisicik, gel buraya!” dedi.

Ama kedi korkmuş ve ağzında mühürle camdan dışarıya atlamıştı. Önde kedi arkasında peder, İzmir’in altını üstüne getirmişlerdi. Peder koşarken, “Pisi pisi, pisicik, gel buraya” diye bağıırıyordu. Çarşının içine girdiklerinde, Peder sağa sola çarparak yürüdüğü için duvara yapışan insanlar ona küfürler yağdırıyordu. Etraftan bazıları pedere yardım etmek için kediyi yakalamaya çalışmışlar ama bu sefer kedi daha da kıvrak çalımlar atarak kaçmaya başlamıştı. Bir köşeye saklanıyor, peder onu gözden kaybedince iki sokak aşağıda tekrar ortalığa çıkarak, pederin onu takip etmesini sağlıyordu.

“Vah, başıma gelenler! Şu felakete bak. Eğer kaybedersem onu, yandım.”

* Tehlikeli.

Ve kediyi gözden kaybetmişti. Mahvolmuştu peder. “Ya bugün ya yarın, Başpiskopos’a haber vermem gerekir” diye düşünüyor ve korkudan titriyordu; çünkü o mühür olmadan, ne vaf-tiz ne de düğün törenlerini onaylayabilirdi. Ya biri ölürse, o zaman ne yapardı!

Bu olaydan iki gün sonra, öğleden sonra saat dörtte, sanki hiçbir şey olmamış gibi kedi geri gelmiş ve kendi kendine Zabeto’nun mutfağından içeriye girmişti. Ağzında da küçük bir kedi yavrusu vardı.

Zabeto, “Peder, peder! Vieni subito!”* dedi.

Yerinden fırlayan Frenk papaz, Zabeto’ya, merhamet dolu bir ifadeyle, önce kediye biraz süt vermesini sonra da yere bir yolluk sermesini söyledi. Ancak kedi, kendisi gibi siyah yavruyu Zabeto’ya güvenip emanet ettikten sonra, yavaşça dönüp ağır adımlarla şehre doğru ilerlemeye başlamıştı.

Zabeto o zaman pedere, “Peder, yuvasına, geri kalanları getirmeye gidiyor. Eğer onu takip edersen, seni yuvasına götürür” dedi.

Ve böylece, bu kez koşmayan kedinin peşinden ikinci kez gitmeye başladı peder.

Geçen sefer onu çarşının içine kadar takip ettiği için kızgın olan peder, “Hayvan sakın, görünüşe bakılırsa ağırları var” dedi.

Daha sonra da hayvana başına açtığı dertler için söylediklerinden pişman olmuştu. Ama, bir sürü kaldırılar, yollar geçmelerine rağmen kedi bir türlü durmak bilmiyordu. Sonunda alçak bir kapının önüne yatarak arka bacağını yalamaya başladı. O ana kadar kediyi kaybetmemek için, gözlerini ondan ayırmamış olan peder kafasını kaldırıp etrafına bakındı. Kaybolmuştu.

“Neredeyim ben?” Kendisine, başka insanlara çok kolay inanmaya başladığından dolayı kızmıştı. Zabeto’yu dinleme fikri de nereden çıkmıştı! Hayvanın yanına eşige oturup, nasıl geri döneceğini düşünmeye başladı.

Kedi miyavlayınca kapı yavaşça açılmıştı. Eşikte, çarşafklar ve peçeler içinde yaşlı bir kadın duruyordu. Konuşmadan, pederin içeriye geçmesi için kenara çekilmişti.

* Çabuk gel.

İlk önce kedi girmişti içeriye. İçinde çok az eşyanın olduğu karanlık bir odaydı. Etrafına bakarken, “çok az olan ihtiyaçlarıyla bir Türk ailesi” diye düşünmüştü Frenk papaz.

Odanın tam ortasında alçak bir masa ve masanın arkasında köşeli olarak konmuş, üzerinde hiçbir şeyin olmadığı sofalar vardı. Odada mobilya olarak, mobilya demeye bin şahit gerektiren, içinde altı çinko tabağın olduğu bir şey vardı. Altı tabak vardı.

Altı tabak, altı kişi! Hiç şaşırırmam! diye düşünüyordu peder. *Türk mahallelerindeyim.*

Yaşlı kadın avcunu açınca, peder Başpiskoposluk mührünü gördü. Mührü almak için hamle yaptığı zaman kadın avcunu sıkıca kapadı ve eliyle oturmasını işaret etti.

“Peder, bilirsin bir annenin evlatları için ne kadar yandığını” dedi yaşlı kadın.

Peder dönüp altı tabağa baktı.

“Çocuklarınız kaç yaşındalar?” diye sormak istemiş ama ağzını açmamıştı.

“Kızlarımdan biri acı çekecek, bu yüzden bana yardım etmeni istiyorum. Eğer üzülüp acı çekerse, yok olacak. Eğer o yok olursa, onunla beraber benim de soyum yok olacak. Ben de öleceğim.”

Evlat demek krallık demek, diye düşünen Peder, içinde birdenbire bir huzur hissetmişti. Bu toprakların felsefesinin büyüüne kapılarak buralara geldiği günden bu yana uzun yıllar geçmişti. O zamanlar, dinler hakkında her şeyi bilmek istiyord. Halkın inançlarını öğrenmeyi, ne için savaş verdiklerini anlamayı, en büyük bilgelerin yazdıklarını okumayı, Kuran-ı Kerim’i okuyup, öğrenmeyi istemişti.

“Ah! Doyumsuz gençlik...”

“Evladınız için ben ne yapabilirim?”

“Gerçeği açığa çıkartmalısın.”

Ertesi gün, şafakla beraber başpiskoposluğun sandalyelerinde oturuyordu peder. Sabah duasını etmiş, yemeğini yemis, büyük bir sabırla resmi mühürler ve ölen kadının tanıklığı raktığı deliller ışığında, Siryo Karaman’ın gerçek kökeni gerçek ailesini beyan etmek için bekliyordu.

Gerçeği bulmak için Siryo, detaylı bir araştırma yapıyordu. Kendi akrabalarını, soyunu sopunu buldu. Annesinin tadan, hayatta olan tek erkek olarak, İtalya’da arazilerin,

rın ve ormanların olduğu bitmek tükenmek bilmeyen bir servetin vârisi olmuştu.

Siryo, başka bir soydan olduğu ve Karamanlarla kan bağı olmadığı için, kilise kardeşi Konstantino Karaman'ın eşiyle evlenmesine izin vermişti. Siryo Karaman kardeşi olmadığı için Konstantino Karaman'a ait mal mülk, karısı Ekaterini Karaman'a ve kız evladı Olga'yla, Eftalya'nın hiç evlenmemesi için büyüler yaptığı ve sonunda da hiç evlenmeyen küçük kardeşi Dimosteni'ye kalmıştı.

12 Ekim 1909

Manastırın küçük kilisesinde, Katina, Siryo'yla evlendi. Yoksa karnındaki bebeğin adı olmayacaktı. Bu bebek, Katina'nın kaybettiği babasının adı olan Elya'yı aldı. Başka bir deyişle İliya ismini almıştı. Evliliklerini manastırın hem başrahibi hem de papazı kutsamış ve kıymıştı. Nikâhtan sonra Siryo karısını Pınarbaşı'ndaki eve, oradan da Efes'e götürmüştü. Oğulları doğduktan sonra da İtalya'ya gittiler. Saadet dolu yıllardı.

İzmir, Karaman Hanım'a başlangıçta sırtını dönmüştü.

Kendi aralarında kokoşlar, "Erkek bırakmayacak bu etrafta" diyorlardı.

Yoksul halk da kendilerinden biri olduğu için, "Sefası olsun büyükhanımın" diyordu.

Onun karşısına geçip ağzını açmaya cesaret eden gereken cevabı alıyordu.

"Ne istiyorsun? Kendi memleketlisini arayan iki insan aldım."

"İzmir'i boş versene."

Bu olanlara alışmak İzmir için daha iyi bir fikirdi. Sonunda da öyle ya da böyle alışmışlardı. Ve onlar erdi muradına biz çıkalım kerevetine.

Aile çoğalmıştı. Hepsi için baba, Siryo'ydu. Evlerinin kapısı önemli kişilere açıktı. Eğer değerli ve büyük bir misafir gelmişse uzaklardan, Karamanların evinde krallara layık bir şekilde, misafir için yapılan masrafın hesabı bile yapılmadan ağırlanırdı.

Siryo'nun yolculukta olduğu zamanlar, Katina, gayet zor olan ticaretle kendisi ilgilenirdi.

“Şekerler bu kadar.”

“Hani neredeler, bakayım!”

“Nasıl göreceksin. hanım? Sanki biz görebiliyor muyuz? Konya'dan Petropoli'ye tek başlarına gidecekler.”

Sadece kâğıt üstünde görünen şekerler. Kutsal Meryem ve İsa! Şekerler ayaklanıp tek başlarına mı gidiyor sanki. Hiç sayılmadan el değıştiren, sadece beyaz kağıdın üstündeki kara rakamlar arkasında bol sıfırları olan liralara ve yazılara görünüyorlardı.

Yazıyor:

Ocak 1911, İzmir.

Hayatım boyunca beni sadece bir kez bir erkek korkuttu.

Hayatımda bir kez, derin bakışlı, yakışlı ve kadife sesiyle herkesi büyüleyen bir şarkıcının olduğu baloda korkutmuştu bir erkek beni. İzmir'in yıldızıydı. Bütün kadınlar ona âşıktı. Tutkulu aşk şarkıları söylerdi. Bülbül gibi sesi vardı. Adı Markelo'ydu. Masada, Fransız bir kızla evli olan Mark'ın yanında ben ve Antuanet oturuyorduk; karşımızdaysa Siryo vardı. O ise şarkı söylerken, durmadan bana bakıyordu. O gün de, İstanbul'a göndermek üzere üç buharlı gemiye mal yükletmiştim; ama hava kötü olduğu için mallar İstanbul'a ulaşana kadar saçlarıma aklar düşmüştü endişeden. Hem de Siryo'nun hayır demesine rağmen, ben malları yüklemiştim. Kaptana rüşvet vererek, ikinci partide yüklenmesi düşünülen malı da aynı gemiye yükletmiştim. Durmaksızın parmaklarımla saatleri sayıyor, masanın üzerine yaydığım çubuklara bakarak ne zaman boğazdan geçeceklerini anlamaya çalışıyordum. Şimdi Sakız Adası'ndan geçiyorlar, açık denizdeler. Ambarlara iki damla su girse, pamuklar kurşun gibi ağırlaşır. Markelo, *İzmirli* adlı şarkıyı söylerken, benim aklım bunlarla meşguldü.

O zaman, benim için şarkı söylediğini fark etmiştim. Bir düşünsene! O bakışla karşılaştığım anda bunun farkına vardım. Batsın pamuklar! Cehenneme kadar! Bu adam anormal miydi de onun hoşuna gitmiştim? Acaba birisi ona yanlış bir büyü mü yaptı? Yoksa burnuna paralarımın kokusu mu gelmişti?

O akşamdan sonra Markelo gölgem olmuştu. Nereye gidersem gideyim, karşımda bitiveriyordu. Benim de kışım kaşınıyor, rahat durmuyordum. Sürekli onun şarkı söylediği kulüplerde birileriyle buluşmalar ayarlıyordum. Birbirimizi uzaktan, gözlerimizle buluştuk.

Hiç tadını bilmediğim, daha önce yaşamadığım bir oyundu bu. Birinin seni isteyip peşinden koşması! Hem de kendiliğinden. Ve sen de ondan kaçırıyorsun. Bunu genç yaşta hissedenden şanslılar. Yavaş yavaş ben de onu arzulamaya başlamıştım; artık gözlerimi kapattığımda bile onu karşımda görüyordum. Siryo beni kucakladığı zaman, beni onun kucakladığını hayal ediyordum. Ancak bu gizli oyunun ilk başlardaki o tatlı heyecanı geçip de, artık çıplak kalma zamanı yaklaştığında bu durum hoşuma gitmemeye başlamıştı. Gerçeği söylemek gerekirse sıkılmıştım. Sanki diğerlerinden çok mu farklı bir şeydi? Ve böylece bir seferde, onunla olan gizli bakışmaları ve gizli saklı marifetlerimi kesip attım. Başladığım yere geri dönmüştüm.

Ve tekrar tüm ilgimi ekinlere vermiştim. Gözlerimi kapadığım zamanlar, hayvanları şarbondan kurtarmak için çırpınan haliyle, Dimosteni'nin yüzü gözümün önüne geliyordu. Geceleri kâbuslarla yataktan fırlayarak uyanıyordum. Cuma günü ve sonraki üç cuma, hayvanlar için iskambil falı açıldı. Dağlar çorak, güneş hayvanların tepesinde, baykuş kuşu uzakta, hayvanların şimdi oldukları yerden daha uzaktaydı ve sinek dörtlüsü açılmıştı.

Dimosteni'ye bir telgraf çekerek hayvanları dağlara çıkarmasını istedim ondan. Ve böylece hayvanları kurtarmıştık.

İzmir'in Hanımefendisi

Üç gün boyunca bardaktan boşanırcasına yağmur yağmıştı. Ne de olsa nisan ayıydı. Yağmurdan sonra gökyüzünde, Pundo'dan Darağaç'a kadar uzanan bir gökkuşağı belirmişti. Ve ılık ılık parlayan bir güneş vardı. Islak toprak kokusu yayılıyordu etrafa. Yağmur suları uğurböceklerini ve menekşeleri ıslatmıştı.

Katina pencereleri açtı. "Ay ne güzel." Yüzünü güneşe dönerek gözlerini kapattı. Derin bir nefes aldı. Ne kadar çok sıkıntı çekmiş olursan ol, her şeye yeniden başla. Derin derin so-

lu havayı ve de ki: Nefes alıyorum, hayattayım ve başaracağım. Canı dışarıya çıkıp gezmek istedi. Eğlenceli ve rahatlatıcı bir gezi. Rüzgârı yüzünde daha çok hissedebileceği ve gözünün yeşile ve manzaraya doyabileceği bir gezi. Birdenbire, şehrin öteki ucundaki tarihi hisâr âklına gelmişti. O tarafa doğru bir gezintiye çıkabilirdi.

Yeni atı eyerlemelerini istedi. Alnında damga gibi bir lekesi olan bembeyaz Sürat, Sultan Abdülhamit'in, İzmir'in Hanımefendisi'ne hediyesiydi. Sağ olsun Abdülhamit! İşli deriden eyeri, mavi boncuklardan kolyesi, örtüleri ve onu seven, huyunu suyunu iyi bilen iki de seyisle beraber gelmişti at.

Dolaba koşarak, binicilik kıyafetlerini çıkarıp giyindi. Olga'yı da yanına aldı.

"Hadi Olgacık, gezmeye gidiyoruz."

Hisara doğru yola koyuldular. Sürat, tek kelimeyle harika bir attı. Nalları kaldırımlarda dans müziği gibi sesler çıkarır, herkes dönüp hayranlıkla bu muhteşem ata bakardı. Sadece ona değil, ona binen zengin hanıma da bakarlardı elbette. Hayranlık yaratan, insanların kalbinde kıskançlık ve öfke uyandıran bir görüntüydü. Sefil ve varlıklı. Efendi ve hizmetçi. Sürat, hepsinin yerlerini anlamalarını sağlıyordu. Onları, ister istemez bir adım geri gitmek zorunda bırakıyordu. Türkleri, Yahudileri, Katolikleri, Çingeneleri, Yunanları ve Ermenileri. Kısacası herkesi bir adım geri çekilmeye mecbur ediyordu.

Çayırırlara çıkıp dörtnala gittiler. Taşa değil de otlara bastığı için hayvan da memnundu halinden. Tekrar, Ermeni mahallelerine, Arapların oturdukları yerlere ve Acem Hanı'nından daha ileride, Türk mahallelerine doğru giden sokaklara ve kaldırımlara geri döndüler.

Katina, dizginleri çekerek, atın tırıs gitmesini sağladı.

Fakir mahallelere girdiler. Çamurlu sular, balçıklar ve arabaların bıraktığı pisliklerle dolu Arnavut kaldırımları arşınladılar.

"Nereye gidiyoruz anne? Burası çok pis kokuyor."

Kör kadının fırımından ve İlia Efendi'nin şapka dükkânından geçtiler. Ud sesi duyuluyordu. Sokakta küçükler köşe kapmaca oynuyorlardı. Biraz ileride, biri salya sümük ağlayan, iki ufaklık beş misket oynamış ve şimdi renkli bir misket için kavga ediyorlardı.

Olga ürpermişti. "Nereye gidiyoruz anne?" Sürat durdu.

Sağda taraftaki, küçük taraçası ve bahçesinde yıldız çiçekleri olan evin penceresinde, esmer, çirkin bir kadın ekmek tahtasının bezini silkeliyordu. Vasilya'nın gelinlerinden biri olmalıydı. Huzur içinde yatsın, Vasilya da yoktu artık. Belki de Mina'nın karısıydı. Hanımefendi, karşıdaki yıkık dökük eve çevirdi bakışlarını. Kapalıydı; çürümüş ve küf tutmuştu. Kim kalırdı ki burada şimdi? Atın üzerinden pisipisiyi gömdükleri yeri görebiliyordu. O da huzur içinde yatsın! Ne kadar da uzak şimdi bütün bunlar. Sanki o değildi de bambaşka bir hayatı olan, başka bir kızdı.

İki ev daha aşağıda, Lefkotea doğmuş, büyümüş, olduğu yerden hiç ayrılmadan, aynı evde, aynı yemekler ve aynı dertlerle olgunlaşmıştı. Tıpkı ektiğin yerde kalan bir tohum gibi. Hastalıklara dayanıksız bir vücut. Acıklı bir hayattan sonra orada da ölecek. Niye ben de, Lefkotea değil? Niye benim, ve de Lefkotea değil? Başını gökyüzüne doğru kaldırdı. "Niye Lefkotea'yı değil de beni seçtin?" diye düşündü ve büyülü olan Deste'sine* önce Türkçe sonra da Rumca fısıldamaya başladı, "Kaderim, güzel kaderim, alın yazıma ne yazdın benim için?"

İlk kez 17 Aralık 1887'de gelmiştik bu yıkıntıya. Fakir mahalledeki en ucuz yer burasıydı. Tek göz odanın bir köşesinde durup hiç konuşmadan etrafımıza bakınıyorduk. Bir penceresi ve bir kapısı vardı. Sobası yoktu. Bir hüznün kaplamıştı içimizi. İkimiz de ağlamıştık. Benim gözlerimden yaşlar akıyor, annem de hıçkırıklara boğuluyordu. O anda köyümüzü, sobamızı, Kapadokya'nın çayırılarını düşünmüştüm. Daha iyi bir yaşam umduyla ardımızda neleri bıraktığımızı düşünmüştüm. Köydeyken, odanın ortasında duran bir odun sobasıyla ısınırdık. Evrenin merkezi olan o sobanın etrafında toplanırdı aile. Geceleri bizi ısıtır, aydınlatırdı. Onun üstünde yemek pişirir, onun üstünde közlerdik, onun içinde fırınlardık, uyurken giymek için, nemi kurusun diye çoraplarımızı onun etrafına asardık. O zamanki çocuk aklımıza göre, bizim için ev bu soba demekti. Evin duvarları taştan da, tuğladan da, bezden de olsa, hatta ve hatta hiç duvar bile olmasa, soban varsa evin var demekti. Evdeki en iyi, babanın eve geldiği zaman oturduğu ve herkesin oturmak için kapıştığı yer, sobanın yanındaki iskemleydi.

* Fal için açılan kâğıt.

Kapadokya’da masa yoktu. Olsa da ne yapacaktın ki zaten? Büroda çalışanların, kâğıtlarını koymak için masaya ihtiyacı olurdu. Teker teker işten gelen herkes tencerenin kapağını açıp yemeği koklardı. Tencerenin kapağını ters çevirip, içine biraz yemek doldurur, öylēcē ayakta çabucak atıştırdıktan sonra tencerenin kapağını kapatır, üstüne de kaşığı koyardı. Tencerenin kenarında kaşığı asmak için bir kanca vardı. Annelerimiz alışveriş yapsın diye at arabasıyla köye gelen çerçi, sattığı tencerelerde kaşıkları asmak için kancanın olduğunu özellikle vurgulardı. Eğer evde diğerinin kaşığını kullanmaktan tiksinen olursa diye yeni model tencerelerde iki hatta üç tane bile kanca vardı. Sobanın görevi, mis kokulu yemeği sıcak tutmaktı.

17 Aralık 1887’de dondurucu bir soğuk vardı. Fula’nın evinden buraya gelirken giydiğim ayakkabı çok fena vürüyordu ayağımı. Canım acıyor ve topallıyordum. Çıkmadan önce Eftalya, ateşte ısıtıp soğuttuktan sonra ayakkabımın içine, başparmağımın geldiği yere bir deri parçası yerleştirmişti. Deri şişip yuvarlaklaştı, artık canım acımıyordu ama bu sefer de tabandaki bir delik yüzünden ayaklarım sıırılsıklam olmuş ve buz kesmişti.

Akşam olunca annem, üstünde uyumamız için yün örtüyü sermişti. Kapadokya’dan gelirken beraberimizde getirdiğimiz birkaç eşyadan biriydi bu. Nene Eleni, onu kendi elleriyle koyun yünü kırpıklarından yapmıştı. Ne kadar da sıcak tutardı! Nasıl da güzel uyurdun onda! Hatta şimdi bile bazen, onun altına girip uyumayı istediğim oluyor. Kim bilir nereye tıkmıştır onu Eftalya Hanım; kesin bir yerlerde saklıdır, yoksa onda uyurdum gene. Ama bu yün örtüyle beraber, suyla ve ekmekle sakinleşmeyen mideden gurultular da gelirdi. Uykusunda olduğu yerde fır dönen Anneso’dan suratıma yediğim tekmeler vardı bir de. Aman, aman! Ne aksi, ters giden günlerdi onlar. Aman Katinam, “Tü tü” de, de ki bir daha geri gelmesin o günler. Belki de o tatlı sıcaklığını özlediğim şey örtü değildi. Annemin, ihtiyaç anında sokulduğun o sıcacık koynunu özlüyorumdur; tatlı bir güven veren annemin vücudunun sıcaklığını. Annemin nefesiyle gözyaşlarımız birbirine karışır, uykuya dalmadan önce düşündüklerimizden. Sevgili anneciğim! Anneciğim benim! Ben senin için ne yaptım ki?

“Hadi gidelim anne.” Küçük çocuklar toplanmış Sürat’e satışmaya başlamışlardı. Başta çekinmiş ama sonradan cesaretlenmişlerdi. İçlerinden biri atın kuyruğunu çekmişti.

Mızmızlanarak, “Gidelim anne” dedi Olga tekrar.

“Ne burası böyle?”

“Hiçbir şey.”

Altı mahmuzlayıp dörtnala uzaklaştılar.

Küçük Eleni

Annelik ruhu

“İzmir’im benim” dedi Katina, yürürken. Arada bir, şehrin tadını çıkarmak için yürüyüşe çıkardı sokaklarda. Amaçsızca, mağazaları ve vitrinleri seyrederek boş boş ara sokaklardan geçiyordu. Köşeden, kemanla çalınan bilinmedik bir melodi çalındı kulağına. Para vermek için elini cebine atmıştı ama ortalıkta para toplamak için keman çalan kimse yoktu.

“Oysa ben çok net bir şekilde keman sesi duydum. Tuhaf.”

Birkaç sokak daha aşağıya doğru yürüdü. Her köşede aynı melodi duyuluyordu. Birisi beni takip ediyor, diye düşünerek, ani bir hareketle arkasına döndü. Kimsecikler yoktu.

Yolda, örgü şişi için dışarıya çıkmış ve bir sürü yumak almış dönen Pariano’nun Melina’yla beraber başka bir kadına rastladı. Melina, örgüye bir hırka örerek başlamaya karar vermişti. Örgü onun için yeni bir deneyimdi ve bu yüzden de oldukça heyecanlıydı. Katina’yı samimiyetle selamlayıp yanındaki, kara kuru, çirkin kadını onunla tanıştırmış ve aldığı rengârenk yumakları göstermişti.

“Melya!”

“Ne burası böyle?”

“Şu nar renginin güzelliğine bak.”

“Melya!”

“Ne?”

“Müziği duyuyor musun?”

“Hangi müziği?”

“Şu keman sesini!”

“Keman mı? Hayır.”

“Affedersin...”

Onları yolun ortasında öylece bırakıp aceleyle sağa doğru yöneldi.

“Bu Karaman mı yoksa onun arkadaşı mı?” diye sordu Pari-ano’ya arkadaşı.

“O. Hiç tanışmamış mıydın kendisiyle daha önce?”

“Onun büyücü olduğunu söylüyorlar.”

“Saçmalık! Kim uyduruyor bunları?”

“Kim mi uyduruyor? Ee, ya.nı hiçbir şey duymamış olamazsın! İzmir çalkalandı. Hem ilk hem de ikinci kocasının başını, onun yediğini söylüyorlar.”

Kemanın sesi çok net duyulmaya başlamıştı. Yolun aşağısından geliyordu ses.

Yolun sonunda küçük bir kız çocuğu oturuyordu. Artık eldivensiz dolaşmayan Katina Hanım eldivenlerini çıkartıp pahalı ipekten mendiliyle ağlayan kızın burnunu sildi.

“Adın ne senin?” diye sordu küçük kıza.

Cevap vermemişti kız. Dizlerinin üstüne çökerek kızın önüne oturdu.

“Niçin ağlıyorsun?”

Cevap yoktu.

“Nerelisin?” diye tekrar sordu. Küçük kız, onun gözlerinin içine baktı. Minyon yapılı yüzü kir içindeydi. Melek gibiydi. Kız elini kaldırıp, parmağıyla, Katina’nın göğsünün üstündeki düğmelerin arasından parıldayan haçı işaret etmişti.

“Aa, o mu? Haçım benim. Görmek ister misin?” diye sordu, Katina.

Ve küçük haçı dışarıya doğru çekti. Çocuk, kirli elini kohnuna sokup bir muska çıkarmış ve onu hemen ağzına atmıştı. Muska kırmızı bir ipliğe bağlanmıştı. Akli karışan İzmir’in Hanım’ı ayağa kalktı, çocuk eteklerine asılıyordu. Son zamanlarda bir sürü çocuk evsiz barksız, anasız babasız kalmıştı İzmir’deki olaylar yüzünden.

Bu sefer Türkçe olarak, “Nerede oturuyorsun?” diye sormuştu kıza.

Ufaklık elini kaldırarak Yahudi mahallelerini işaret etmişti.

“Evine gidelim.”

Uzun süre yürüdüler. Mahallenin sınırından girer girmez, yaşlı Yahudilerin, üzerlerindeki uzun cüppeleri ve bellerine bağladıkları kalın organlarıyla yürüdüğünü gördü. Hanım'ı uzaktan gördüklerinde, küfür üstüne küfür ederek "Tu tu tu" diyorlardı.

Köşedeki, her tarafından içeriye toz toprağın girdiği virane, çocuğun eviydi.

Anne evde değildi. Bahçesinde üç yaşlının oturduğu evde kalan bir sürü kişi vardı. Her odada bir aile.

Katina,

"Kimin bu çocuk?" diye sordu.

Oradakiler, "Yahudilerin" diye cevaplamışlardı onu.

"Annesi var mı?"

"Onun annesi toprak. Bulduk biz onu."

Katina, bu yabancı evin içine girdi. Sürahiye alarak, bir tabağı suyla doldurdu. Çocuğu oturttarak, ona parmağıyla suyu gösterdi. Ufak kız gözlerini kırpmadan bakıyordu suya. Ondan sonra da dönüp Katina'ya bakmıştı.

Yanılıyor da olabilirim, kırmızı iplik, sadece basit bir kırmızı iplik de olabilir, diye düşündü.

Etrafına şöylece bir göz attı. Ne sefalet! Kapıya yöneldi, çıkmak için ilerledi.

"Anne, ekmek" dedi çocuk.

Katina, evin bahçesinde oturan yaşlılara döndü.

"Çocuk ekmek istedi. Karnı aç. Yiyecek bir şeyleriniz var mı?"

"Çocuk hiçbir şey istemedi, o çocuk konuşmuyor, dilsiz" dediler.

Katina başını salladı çocuğa. Konuşmadan, zihniyle ona,

"Ekmek mi istiyorsun?" diye sordu.

"Ekmek."

"Sana tatlı da vermem için benimle beraber eve gelmek ister misin?"

Küçük kızın, gözlerinin içi parlamış, pis dişlerini ortaya çıkaran bir gülücük atmıştı.

Kapıya doğru ilk o koşmuş ve Katina'yı kapıdan dışarıya doğru çekmişti.

Katina, onu çarşının içinden geçirip bir pastaneye götürmüştü. Bir masaya oturdular. Küçük kız tatlılara baktıktan sonra minicik suratını Katina'ya doğru çevirmişti.

“Ayva, dondurma, lokum.”

“Bir ayva tatlısı, bir dondurma, bir de lokum” diyerek Katina sipariş verdi.

“Hangi dondurmadan arzu ederdiniz?”

Katina gözlerini ufaklığın gözlerine çevirdi.

“Damlasakızlı.”

“Damlasakızlı” diye seslendi Katina.

Kızın, “Damlasakızlı değil, tarçınlı” dediğini duyunca, o da garsona tekrar seslenerek, “Damlasakızlı değil, tarçınlı” dedi.

Küçük kız, tek kaşıkla üç tabaktan birden yiyordu. Öyle sabırsızca ve iştahla yiyordu ki, sokağın tozu toprağı bulaşmış entarisine şuruplar damlıyordu. Kafasını tatlılardan kaldırıp, vakur görünümlü bir Levanten hanımla bir beyefendinin oturduğu yan masaya gözlerini dikmişti. Ardından, yüzünde bir serzeniş ifadesiyle her an ağlamaya hazır bir halde, tekrar Katina’ya baktı. Dudakları titriyordu.

Bu sessiz konuşmaya alışmaya başlayan Katina, ona, “Ne oldu bebeğim?” diye sordu.

“O! O kadın pis, ‘Noel cini’ dedi bana.”

Kadın ağzını açıp da konuşmamış, sadece kıza bakmıştı. Katina, ona dönerek sinirli bir tavırla,

“Cin falan değil madam, sadece küçük bir çocuk” deyince, kadının beti benzi atmıştı.

Geveleyerek, “Çok affedersiniz, istemedim...” dedi.

Katina, kadının gerçekten öyle düşündüğünü böylece anlamış oldu. Tatlıların parasını ödedikten sonra çocukla dışarı çıktı. Dışarı çıkar çıkmaz, karnı şişen küçük kız geçirmişti.

Kızın gözlerinin içine baktı Katina.

“Bana, adının ne olduğunu söyleyecek misin?” Birkaç saniyeliğine düşünmek için durduktan sonra, kararlı bir şekilde küçük kıza, “Bana, anne de, anne” dedi.

“Benim adım yok” dedi ufaklık.

“Başka kimlerle konuşuyorsun?” diye sordu Katina.

Çocuk şimdi cevaplamıyordu. Başını önüne eğmişti. Dükkanlara doğru yürüdüler. Bu hallerini gören olsa, çok gülerdi; süslü hanımefendi, dökülen ufaklık.

Karaman’la evlenmeden önce Attarti Ana, ona açtığı iskambil falında, iki tane doğuracaksın ama üç tane çocuğun olacak demişti. “Yoksa?” diye düşünerek, gözlerini bir vitrine dikmiş öylece duran çocuğa bakmıştı Katina. O zamanlar an-

lamamıştı neler olduğunu ve hiç araştırmadan kabullenmişti onu.

Vitrin, birçoğu kurmalı oyuncaklarla doluydu. Yakalı elbiseleri olan oyuncak bebekler, oyuncak bebekler için tahtadan, tekerlekli bebek arabaları, rayları ve şimendiferleriyle trenler, müzik kutuları ve toplar vardı. Çocuk, onun elini bırakıp vitrine doğru koştu. Nefesiyle buğuladığı cama yasladı yanağını. Mağaza sahibi, bir hışımla dışarı çıkarak bağırdı.

“Hoşt, hoşt, pis velet.”

Katina’nın da o tarafa doğru yaklaştığını görünce, hanımefendinin geçebilmesi için yol açılsın diye bir de çocuğa tekme savurunca, çocuk Katina’nın kucasına atılmıştı. Beraberce içeriye girip tüm aksesuarlarıyla oyuncak bir bebek satın aldılar. Bebek için araba, bebeğin üstünü örtmek için de, özel yapılmış örgü bir şal almışlardı. Ufaklık şimdi, tıpkı diğer çocuklar gibi, mutlu görünüyordu. Para çıkarmak için çantasını açmıştı ki, birden yine küçüğün, yüzünün asılıp, ağlamaklı bir halde bebeği ve arabayı ittiğini görmüştü.

“Bu sefer bu adam ne dedi sana?”

“Pis orospu Karaman!”

“Ağlama, bu sözü bana dedi.”

Çocuk sakinleşip oyuncakları geri almıştı. Çarşıya çıkıp, elbiseler, ceketler, bağcıklı ayakkabılar aldılar.

“Anne, sen de bırakmayacaksın beni değil mi?” diye sordu. O anda, istem dışı olarak, durup “Şimdi ne olacak? Ne yapacağım?” diye düşünmüştü. Gözünün önüne, sokaklardaki evsiz barksız kedi yavruları gelmişti.

“Yok. Bırakmayacağım seni.”

Ve bu sefer bunu yüksek sesle söylemişti.

Mağazaları dolaşıp, saçları için kurdeleler, beline bağlamak için fiyonklar, onlara uygun şapkalar, külotlar, iç çamaşırları aldılar.

“Pis orospu Karaman” yerini, “fakir mahallerden gelen pislik”, “fahişe” ya da “köylü sürük”e bırakmıştı. İzmir’in bu sınıfı onun Siryo’yla evliliğini bir türlü kabul etmemişti.

Katina, çocuğu alıp doğru Komutan Ali Bey’e götürdü. Yol da oyuncak bebeğe Yasemin, ona da Eleni ismini verdiler.

Uzun bir süre, kapının önünde içeriye alınmayı beklemişlerdi; çünkü içeride kendi sıkıntılarını anlatan başpiskopos vardı. Onları kabul etmek için odasından dışarı çıktığı zaman Ali, ço-

cuğa merakla bakmıştı. Katina, ona gerekli açıklamaları yaptı. Katina'ya, çocuğun onun koruması altında olduğunu belirten bir sertifika hazırlattı.

Oradan ayrılırken küçük Eleni, "Anne o baba mıydı?" diye sordu.

"Hayır. O iyi insan, senin benimle gelebileceğini söyledi."

"Anne! O sadece seni seviyor."

Katina konuşmadı. Komutanlığın olduğu meydandan karşıya geçerek evin yolunu tuttular.

"Gördün mü bak! Asla başına nelerin geleceğini bilemiyor-sun. Gezmek için çıkmıştım dışarı, bir çocukla dönüyorum."

O günün tüm öğleden sonrasını, küçük Eleni'nin saçlarını temizlemek ve buklelerini çözmekle geçirdiler. Dikenler, pislik, toprak çıkıyordu saçlarından. Akşam yemek masasına, Eleni için bir servis daha konmuştu ama Elenicik kendi kendine kalkmış, mutfakta, bir köşeye gidip oturmuştu.

Yemekten sonra Siryo, "Katina bu çocuk gökten zembille in-medi ya! Onu tutabileceğinden pek emin değilim. İyi düşün" dedi.

Katina'nın hareketlerinden, onu aileye dahil etmeye çalıştığını anlamıştı. Olga onu hem yaşça hem de boyca oldukça geçiyordu; ama onlar kendi aralarında anlaşmış ve beraber yeni oyuncak bebekle oynuyorlardı.

"Siryo, bu çocuk hakkında sana söylemem gereken bir şey var."

Siryo ona doğru yaklaştı.

"Seni dinliyorum."

"Biliyorsun, Siryo, bu çocuk..."

Sabırla bekliyordu Siryo.

"Biliyorsun, bu çocuk..."

"Evet?"

"Her neyse, onun gitmesine izin vermeyeceğim. Ona acıyorum."

O anda yanlarına Olga ve Elenicik geldi.

"Mama, Eleniciğin annesi var mı?" diye sordu Olga.

Katina, Siryo'ya baktı.

"Hayır. Ama bulmak için arayacağız!"

"Babası var mı?"

"Sanmıyorum" dedi Katina.

Olga, Eleniciğe doğru döndü.

Onu teselli etmek için, “Üzülme, benim de babam yok. Öldü” dedi.

“Aaaa!” dedi ufaklık, başını hayır anlamında sallayarak.

Siryo’ya doğru gidip, anlaşılmas sesler çıkartarak, “Ba abb baa ba” deyip bir taraftan da onun bağrına vuruyordu eliyle.

Elenicik aklından, “İşte senin baban, bana yalan söylüyor-sun. Ölen başkası” diye haykırıyordu.

Herhangi bir sağlık sorununun olup olmadığını anlamak için Eleniciği baştan ayağa muayene eden doktorun kliniğinden çıktıktan sonra, Katina onu da alıp Attarti Ana’nın mahallesine gitti.

Karamanların adamları, Yahudi Mahallesi’nin tamamını alt-üst etmişti. Ama kimse çocuk hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Kadınlardan biri, onu bebekken bulduklarını, o da ötekilerle beraber büyüsün diye diğerlerinin yanına koyduklarını söylemişti. Yüzünde yara izi olan yaşlı bir adamsa, “İsare” diye bir isimden bahsediyordu ama o da emin değildi. Bu kadar çok öksüz varken, kim bunlarla ilgileniyordu ki?

“Anne, ne yapayım?” diye Attarti Ana’yı sordu.

Attarti Ana ufaklığa baktı. Kollarını açarak çocuğu kucağına aldı.

“Buna sen karar vereceksin. Artık bir annesin sen de. Anne ruhuna sahipsin. Kalbin ne diyorsa, onu yap.”

“Anne, çocuk iyileşecek mi? Konuşabilecek mi?”

Attarti Ana ona cevap vermemişti ama bu soruyu sormasına da sevinmişti.

“Anne, çocuk kimin?”

“Senin” diye cevapladı Attarti Ana.

Zamanla Elenicik, çok güzel bir kız olmuştu. Konuşmayan bir güzel. Havalı, parlak kestane rengi bukleleri vardı. Minyon, sanki elle çizilmiş gibi vücudu sevimli yüzünü tamamlıyordu. Katina endişeyle, onun kendisinden başka iletişim kurup konuşabileceği birini arıyordu. Tek başına ona okuma yazma öğretmişti. Odada yalnız kaldıkları zaman, gecenin sessizliğinde bir tek o, ona masallar anlatırdı.

Ancak çocuk, başka biriyle iletişim kurmak istemiyordu. Olga’yla aralarında tuhaf bir yakınlık vardı ama Katina onunla konuşmadığına emindi.

Salı gününün sabahı Katina Hanım'ın Kız Okulu'na gitmesi gerekiyordu. Birçok kez bu gibi durumlarda, kendisi zeytinyağı satışlarıyla rahatsız edilmeden ilgilenibilsin diye yerine Pari'yi gönderirdi. Pari, ne kadar önemli biri olduğunu ispatlamıştı. Her boşluğu dolduran bir joker gibiydi. Arkadaştan yardımçıya, yardımcıdan da vazgeçilmeze dönüşmüştü.

Evle ilgili ne olursa olsun Katina, "Pari'ye, Pari'ye" diyor-du. Bu yüzden de mecburen Pari her gün o evdeydi.

Tam evden çıkacaktı ki, bir papaz çocuğu, "İzmir Katedra-li'nin başrahibi, Karaman Bey'i görmek istiyor" diye haber ge-tirmişti.

Pari, "Rahibe de ki, Karaman Bey burada yok, yurtdışında" dedi.

Çocuk arkasını dönmüş gidecekti ki, Katina seslendi, "Geleceğini söyleyin rahibe" dedi.

"Peki" dedi çocuk.

Pari, Katina'ya şaşkınlıkla baktı.

"Şapkayı ver bana" dedi Katina.

Daha çok sessizliğin egemen olduğu Kutsal Katedral'in bah-çesi uzaktan bile din kokuyordu. İnsana huşu veren, yılanmış fakat sahibinin zerre kadar değer vermediği mobilyalar vardı. Katina, o hep koruduğu tavırla, piskoposun önünde diz çöktü.

"Karamanları görmek istemişsiniz" dedi.

Kızlar, dışarıda arabada bekliyorlardı. Buradan sonraki du-rakları Kız Okulu olacaktı. Olga limonlu şekerlerden yiyor, el-diveniyle temizlediği cama burnunu yapıştırarak lekeler yapıyor-du. Elenicik, dümdüz karşıya bakıyordu. Aniden gelen ve geldi-ği gibi geçen baş ağrıları yüzünden bir iki kez alnını ovuşturmuş-tu. Yavaşça arabanın kapısını açıp, taş döşeli yere indi.

Annesiyle beraber olan o sakallı yüz... Kara sakallar, geniş alın, açık renkli gözler...

Mam... ma... ma, diye aklından geçirdi.

Yavaşça, binanın girişine doğru ilerledi ve merdivenleri çık-tı. Hiçbir tarafta yaşam belirtisi yoktu. Holde kararlı bir şekil-de ilerledi ve o büyük kapıyı açtı. Piskopos ve Karaman Hanım başlarını ona doğru çevirdiler. İzmir Piskoposu, çocuğun o me-leksi haline bakarak gülümsedi.

"Ne kadar sevimli bir kız çocuğu bu!"

Katina kendini tuhaf hissetti. Elenicik, piskoposa bakarak, Katina'nın yanına gidip eteğini tuttu.

“Adın ne senin?” diye sordu piskopos.

Sessizlik.

“Maalesef konuşamıyor” dedi Katina, saygıdeğer piskoposa.

Katina, küçük Eleni’nin başını piskoposa doğru çevirip, gözlerinin içine baktığını gördüğü zaman, piskoposa sanki, “Benim adım Eleni, seninki ne? Sen nesin?” dediğini duymuştu.

Piskopos, gülümsemiş ve gözlerinin kenarındaki kırışıklıklar belirginleşmişti.

“Ben çobanım” diye cevapladı piskopos, hiç k

“Ve benim sürüm, kötü insanlar tarafından eziyet görüyor

“Bunun için mi öleceksin?”

“Bunun için” diye cevap verirken ona, bir ürperme hissetti piskopos.

Katina hiç konuşmadan, bu kısa cümlelerden oluşmuş takip ediyordu. Piskopos da Elenicik’i.

Katina ve Elenicik oradan ayrıldıktan sonra başını kaç dakika, kıpırdamadan olduğu yerde kalıyordu. İsa’nın olduğu ikona baktı. Yüreğinin derinlerinde Yüce o eşsiz adaletini hissetmişti.

“Senin gücünü, senin yarattığın bu doğanın vüceliğini, nün birinde senin yarattığın her yarattığın da sahip olacağı kemmelliği hissetmeyeli uzun zaman olmuştu. İkonun ve altında” dedi ve bu sefer çok derinlerden hissederek istavak kardi piskopos.

Avluda, ahırların yanındaki duvarı Sakız Adası yasemini sarımtı. Kurumuş yapraklarının arasında tazeleri yeşeniyordu. Altına, Olga’nın kırılmış birkaç oyuncakını gömmüştü Elenicik.

Aşçı, bir leğen dolusu sabun artığını eritmek için bir deliğe boşaltırken, “Bu çocuğun bir şeyleri gömme hastalığı var kendi kendine düşünüyordu.

Onu karşısına alıp saatlerce konuşmadan ona bakması tabiına gidiyordu. Aşçı da ona bakardı hiç konuşmadan. Bir gün aşçı tatlı yapıyordu. Elenicik de tatlıya deli oluyordu.

Hangi tatlıyı yapacağını düşünüyordu aşçı; “Şimdi, yufkamız var, şöyle yoğun bir krema yapıp, sütlü börek mi yapsam?”

Elenicik, aşçının arkasından önlüğünü çekiştirerek kafasını salladı.

“Hayır.”

Öksüze acıyan aşçı dönüp, “Ne istiyorsun hanımım?” diye sordu. Onu sokaklardan toplayan hanımefendi sağ olsun diyor-

du. Ama tıpkı diğer hanımefendilerin yaptığı gibi o da bunu çiftliğe bırakmalıydı. Evin içine değil! Bu durum aşçı için devrim gibi bir şey demekti.

Dışarıdan, Bey evini parmaklıkların arkasından görmeye gelen fakir çocukların yaptığı-gürültü geliyordu.

Olga'nın o saatte matmazelle, Fransızca dersi vardı. *La table, le train, le matin.*

Eleni oklavayı, sonra da elini daldırdığı çuvaldan bir avuç bademi alıp, aşçıya getirdi. Hepsini tezgâhın üstüne dizdi.

“Baklava mı? Baklava mı istiyorsun?” diye sorunca aşçı, Elenicik, başını beş kez büyük bir neşeyle aşağı yukarı sallamıştı.

“Ooo! Kim oturup badem kıracak şimdi! Bütün bir gecemi zi alır onları kırmak. Başka bir gün sana baklava yaparım. Bugün sütlü börek olsun.”

Bir süre iyice düşünmek için kıpırdamadan durmuştu Elenicik. Sonra da kaşlarını çatıp dudaklarını büzüştürmüştü. Aşçı ona aldirmayarak, tepsiyi yağlamak için göz kararı aldığı tereyağını tavaya koydu. Mis gibi kavrulmuş taze tereyağının kokusu sardı her yanı.

Mutfağın kapısından içeriye giren Fikya, tek kelime bile etmeden, tezgâhtaki bademleri ve havan tokmağını alıp ellerini ovuşturarak, bademleri kırmaya başladı. Diğer kapıdansa elinde bir taşla arabacı içeriye girdi. Doğruca çuvala gidip bir önlük dolusu badem aldı ve hiç konuşmadan Fikya'nın yanına oturup kendinden emin bir şekilde o da bademleri kırmaya başladı. Elenicik aşçıya gülücük attı.

“Aaaa? Ag..bl.b...”

Yaşlı adam ve özürlü çocuk hiç konuşmadan bademleri kırıyordu. Kabuklarından bir dağ, içinden de bir tepecik yapmış olmalarına rağmen hâlâ devam ediyorlardı kırmaya. Çuvaldaki bademler bitmiş ama onlar sanki daha varmış gibi ellerini aşağı yukarı sallayıp duruyorlardı.

Bunca saattir şaşkınlıkla onları izleyen aşçı kadın, birdenbire eliyle göğsünü tutarak bir çığlık attı. Elenicik, donup kalmıştı. “Mutfağa insanlar girmiş, biri hanımefendiyi ve Pari'yi çağır-sın” diye birilerini göndermişti.

Sabahlığıyla mutfağa giren Katina, olanları görünce Eleni'ye döndü.

“Durdur onları” dedi.

Elenicik, onları nasıl durdurabileceğini bilmiyordu. O anda onu ilgilendiren tek şey baklavaydı. Katina, onları omuzlarından tutup sarstı. Yine devam ediyorlardı. Yüzlerine su fırlattılar. Yine devam. Katina, tekrar Eleni'ye döndü ve gözlerini onun gözlerinin içine dikti. "Söyle onlara. Yeter."

Onlara dönüp, "Yeter" deyince birdenbire durdular.

Eleni'nin isteği gerçekleşmişti. Baklava tepsisine şerbeti dökülür dökülmez, henüz sıcakken bütün bir tepsiyi almış, kendine yuva yaptığı yaseminin altına oturup hepsini tek başına yiyip tadını çıkarmıştı. Çok fazla baklava yediği için de sabaha kadar kusmuştu. Katina onunla beraber, şişmiş olan karnını ovalayarak sabahlamıştı.

Şerbetoğlu Ailesi'nin düştüğü durum...

Köşesinde Şerbetoğlu Ailesi'nin tütüncü dükkânının olduğu Çemeci Sokağı'na ayak basmayalı tam altı yıl olmuştu. Ve bir gün yolu oraya düşünce, bir zamanlar dükkânın tam karşısındaki köşede durup ona işmar eden âşığının dikildiği yerde durdu. Tütünler her zamanki gibi, yirmi beşer okkalık dört paket halinde gemiyle gönderilmek üzere, yüklenmeye hazır yığılmışlardı. Ama hiçbir şey eskisi gibi değildi; sanki ruhsuz, cansız ve soluk gibiydi. Şerbetoğlu, yeni damadını dükkânın başına geçirmişti. Sofiya'ninkini değil, öteki kızının kocasını. Onu da, kendi yaşitlarından biriyle evlendirmişlerdi. Okumuş, kültürlü çocuktuk ama iş için yetersizdi. İşler ters gidiyordu. İflas ediyordu. Katina, bir ara Nina Hanım'da ahl olduğı için, annesinin bu durumdan sorumlu olabileceğinden şüphelenmişti. Onu hep, mehtap ışığında, mezarlıktan aldığı topraklarla büyüler yapıp defterinden bir şeyler okurken yakalıyordu.

"Kapiya sürgüyü tak, ayakkabılarını giyin, köprüye git ay kaybolur kaybolmaz. Akşamdan, dişi kuş meydana çıkar çıkmaz toplanmış, mezarlığa gömülü iki tahta parçası var. Onları alırken seni kimse görmesin. Onları, kırk düğümlü iple ortalarından birleştir. Bir düğüm ve bir siyah kediden aldığın kıldan koy. Ve her düğümde, 'Onu eritesin diye seni bağlıyorum. Düşmanınımın kapısına ölüm getir' dedikten sonra içinden üç kez, 'Seni ben çağırıyorum. Beni dinle. Bana itaat et. O kadını erit' de. Ve

felaket gelecektir. Öç almak isteyen kötü ruhlar senin için çalışmaya başlarlar. Ölünün gözlerini izleyerek, ölüm dairesi çizerler. Oradan gitmez ve evin içine girerler. Kötülük isterler. Ve sonunda da felaket gelir.”

Eftalya'nın inadı tuttuğu zaman hep böyleydi; içten pazarlıklı ve sinsi. Hatta bir gece onu, elinde toprakla dükkânın etrafında dolaşırken görmüştü.

Artık Şerbetoglu Ailesi'nin dükkânı felakete uğramış gibi görünüyordu. Katina arkasını dönerek, oradan geçmesinin asıl nedeni için yoluna devam etti. Birkaç sokak ileride, onlar için çalışan Yeni Çarşı'daki incircilerin mahsullerine kurt dadanmıştı. İncirlerin iyilerini, kurtlu olanlardan ayırıyorlardı. Eftalya'ya, incirlerin ilaçlanması için su hazırlaması söylenmişti. Hem de Nene Eleni'nin mucizeler yaratan, ağaçların üstündeki kurtçukları daha fazla ilerlemeden yok eden ve sadece ana kızın bildiği bu sudan, bolca yapması söylenmişti. İzmir'deki diğer incircilere bu ilacın tarifini vermiyor, ana kız bunu sır olarak saklıyordu. Kurtçuk her tarafı kırıp geçiriyordu.

O sıralar, tütünlerin ve incirlerin toplanmasına az kalmıştı. Her şey yolunda gidiyordu. Sağ olasıca Eleni'nin hava alması için Katina onu meyve bahçelerinin olduğu araziye götürmüştü. Zeytin ağaçlarının arasından Elenicik Olga'yı incir ağaçlarına doğru sürüklemişti. Olga da, incir ağacının griye çalan, yumuşak ve düz gövdesine tırmanmak daha kolay olduğu için onu kırmamış, memnuniyetle peşinden gitmişti. En tepedeki dala tırmanarak çıkıp oturur, uzaklara bakarlardı. Elenicik, ardı ardına koparıp incir yiyordu. Tatlılara karşı zaafı vardı bu çocuğun. Eline aldığı ilk inciri açıyor, içinde kurt! İkincisini açıyor, yine kurt! Bu durum çok nadir görülen bir şey değildi. Kuşlar tarafından gagalanan incirler sonradan kurtlanırlardı; ama hepsi değil. Başka bir incir ağacına gitmişlerdi. O da aynı haldeydi. Durumu gören Katina, incir ağaçlarının birinden diğerine mekik dokumaya başladı. En sonunda arabaya binip başkalarının incirlerini görmeye gittiler. Onlara da kurt dadanmıştı.

Yağmurlar! Yavaş yavaş yağan yağmurlar, incirlerin çürümesine sebep olmuştu. Vay anam! Ne var ki, incirlerin hepsi aynı anda olgunlaşmıyordu. Daha küçük olanların olgunlaşmalarına biraz zaman vardı. Kurtçuklar yavruladıkları zaman yavruları, doğdukları incirde bırakıyorlardı. En azından henüz ham olanlar, mutlaka kurtarılmalıydı.

Arabayla sahildeki bütün incirlikleri gezmiş ve hepsinde kurtçuk bulmuşlardı.

Sonraki günlerde incir tüccarlarını bir endişe sarmıştı. İncir ağaçlarını kendi hallerine bırakıp Allah'a havale etmiş ve sadece eylül ayında olmuş incirleri toplamak için ağaçların yanına gitmişlerdi. Ağaçları görmeye gittikleri zaman da, eğer iyi mahsul yoksa, küfrü basıyorlardı ağaçlara. "Hay lanet olasıca!"

İncirleri ilaçlamaya ve dualar edip yalvarmaya başladılar. İşin uzmanlarına ve görmüş geçirmiş yaşlılara danışmışlardı. Maşallah, her şeyi biliyorlardı! Yaşlılar, ağaçların daha da beter zarar görmesine ve incir kabuklarının bozulmasına sebep oldular; uyguladıkları çeşitli tedavi yöntemleriyle. Kabuğuyla beraber yenen incirler sanki kurumuştü. Bozuk olanların yanında kurtsuz, büyüme şansı olan sağlamlar da zarar görmüştü.

Akşamüstü, kulüpte toplanan incir tüccarları birbirlerine dertlerini anlatıyor ve çözüm yolları arıyorlardı. Mutsuz biri, kendisinininki gibi bir derdi olanı bulup tek başına olmadığını düşünerek teselli olacağından, birbirlerine dert yanıp kaderlerine ağlıyor, bir yandan da birbirlerine destek oluyorlardı. Geceleri hepsi, nasılsa bir tek bizde değil bu dert diye teselli bularak yataklarına uzanıyordu. Oysaki kurtçuk, her şeye rağmen zarar vermeye ve yok etmeye devam ediyordu.

Sabahleyin üç ton incir atmak zorunda kalan bir tüccara Katina, "Evet Steni Bey. Büyük bir felaket bu başımıza gelen" diyerek dert yanıyordu.

"Büyük felaket! Steni Beyciğim!"

O anda yakınında olan Siryo, konuşulanları duymuş ve tepesi atmıştı. Onu kolundan tutarak, bir kenara çekti.

"Ne felaketi Katina? Sen bana, incirleri toplatmaya başladım demedin mi?"

"Dedim."

"Çürük incirleri mi topluyorsunuz?"

Ah şu erkekler! Çürük olan sizin kafanız!

"Sen ne diyorsun Siryo? Sence ben, çürük incir yer miyim?"

"Eee, sağlamlarını nereden buldun?"

"Bizim ağaçlar sağlam incir verdiler."

"Ama."

"Akşam sana açıklarım."

"Şimdi açıkla."

“Ağaçları ilaçladım Siryo. Bazı bilim adamlarının, Fransa’dan bana gönderdikleri bir ilaçla ilaçladım.”

İçi rahatlamıştı Siryo’nun. Nereden aklına gelsin ki, o *Fransız bilim adamlarının* sadece Eftalya’dan ibaret olduğu!

“Hangi ilaçtı o?”

“Fransız.”

Siryo’nun içi daha da rahatlamıştı ama hâlâ aklını kurcalayan şeyler vardı.

“Ama başkaları da İsviçre’den ilaç istemişlerdi.”

“Görünüşe göre Fransa’ninki daha iyi! Ne soruşturuyorsun ki? Bizim incirler kurtuldu. Sağlam, hem de sapasağlamlar. Ama bunu sadece sen ve ben biliyoruz, anlaştık mı?”

Katina, lafı daha fazla uzatmadan, ötekilerin yanına, bu sefer yüzünde daha da büyük bir keder ifadesiyle geri dönmüştü.

İçlerinden biri, “Bozukları ne yapacaksınız?” diye sordu.

“Çürüklerin birçoğu zaten döküldü. Ağaçlarda kalanları da biz toplarız.”

“Onları satın alıyorum” dedi Katina.

Topuzoğlu’yla İlyadi dönüp ona baktılar.

“Ne yapmak için satın alacaksın? Kabukları bile bozuk” diye merakla sordular.

“Onları satın almam yetmiyor mu size? Hem siz ne yapacaksınız ki onları sanki?”

“Mecburen toprağa gömeceğiz” dedi Petra.

Bu sefer herkes, dönüp Siryo’ya baktı. Ancak Siryo ellerini arkasında birleştirmiş, yüzünde hiçbir ifade olmadan verilecek cevapları bekliyordu.

“Onları gömeceğinize ben satın alayım. Bırakın ağaçta biraz daha olgunlaşsınlar!”

Tüccarlar onu önemsemediler.

“Size öylesine veriyoruz. Para istemiyoruz, Karaman Hanım! Bizi, çukur kazmaktan da kurtarmış olursunuz hem!”

Katina, ertesi günün sabahı hiç vakit kaybetmeden, annesinin evine gitti.

“Anne, Nene Eleni’nin yaptığı incir reçelini hatırlıyor musun?”

“Hatırlıyorum.”

“Parmaklarımızı nasıl yaladığımızı da hatırlıyor musun?”

“Hatırlıyorum.”

“Diyorum ki, şimdi bütün Fransa parmaklarını yalasın!”

“Nenenin reçeliyle mi? Niye, Fransa’da tatlı yok mu? Nenenin reçelini mi bekliyorlar sanki!” Ticari bakımdan bu kadar büyük genişlemeyi asla düşünmemişti. Yolculukları sevmezdi. En uzak Bornova’ya kadar gitmişti; o da bin bir zorlukla. Katina, farklı bir açıdan onu ikna etmeyi denerdi.

“Dün kulüpte duyduklarına göre, Şerbetoğlu Ailesi’nin paraya ihtiyacı varmış. Çok fazla müşteri kaybettikleri için de, kimse onlara borç para vermiyormuş. Tütünleri pahalıya satıyorlarmış. Yani iflasın eşiğine gelmişler anne!”

Eftalya’nın sevinçten yüzü parlamış, bu sohbetin devamı için ona dönmüştü.

“Sen ve ben, incirlerden kazanacağımız parayla onları gizlice satın alacağız.”

Eftalya tek kelime dahi etmeden, oturduğu yerden ayağa kalkarak yatağına gitti. Döşəğinin altında sakladığı tariflerin yazılı olduğu defteri çıkarıp masanın üstüne koydu ve sayfaları çevirmeye başladı.

Sayfanın birinde durdu. *İncir reçeli. İncir tatlısı.*

“Bir okka incir için bir okka şeker.”

Başını defterden kaldırarak, “Kaç okkalık incirden yapacağız?” diye sordu Eftalya.

“Bin beş yüz okkadan.”

Katina bu rakamı kafadan atmıştı.

Eftalya, bu işin, onun için biraz fazla abartılı olduğu kanaatiyle, tekrar durup bir anlığına düşündü.

“Ne diye istiyorsun yeni bir sermayeyi? Kocandan iste, versin.”

“Anne, onları kendi biriktirdiğim parayla satın almak istiyorum; başka bir adamınkiyle değil.”

Aynı gün işe koyuldular. Zannettiklerinden de zor bir işti ama üstesinden gelmeyi başardılar. İlk parti incir, bir tondur.

Karamanların çarşı içindeki en büyük ve en geniş yeri olan incir dükkânını boşaltıp içine birkaç tane tezgâh koydular. İncirin zarar görmüş kabuğunu özenle soymaları için birkaç kız işe aldılar. İncirleri, kabuklarını soyduktan sonra içini kontrol etmek için iki yana açıp ağır ateşte kaynayan kazanların içine atıyorlardı. Fula, kazan denetleyicisi olarak yardım ediyordu. Odukça pahalıya mal olan kazanların parasını hiç hesaba katmamışlardı. Bir o kadar da, ağaçların ilaçlanması, incirlerin toplatılması ve İzmir çevresindeki bahçelerden yük arabalarına yük-

letilmesi tutmuştu. Ancak Türkler, Şerbetoğlu Ailesi'nin tekrar ticarete geri döndüğü haberini yayınca birçoğu onlar için bedavaya çalışmaya gitmişti. Her gün küfeler dolusu incir geliyordu.

O günlerde, İzmir'e gelmek için yola çıktığını bildiren bir mektup yazmıştı Leydi. Eylül ayı, Efes'te tatil yapmak için en güzel aydı. Nasıl da özlemişti onları! How is Lady Eftalia?

Leydi Eftalya şimdi reçel kaynatmakla meşguldü. Büyük tokmakları ve granajları olan özel yapım kazanları iki Türk çeviriyordu. Çünkü incirin, şekeri emdiği zaman şekerlenmemesi için karışımın sürekli karıştırılması gerekiyordu ve bunun için de kuvvetli kollar lazımdı. Şekerlerle de başları beladaydı. Kattina, İstanbul'a gönderilmek üzere kocaman bir parti malın yüklendiği gemiyi geri çevirmek zorunda kalmıştı. Ulaştıkları ilk limanda onlara, geri dönmeleri için haber yollamıştı. Çünkü, şeker yetmiyor ve dışarıdan satın almak da onlara pahalıya geliyordu.

Leydi daha ayağının tozuyla İzmir'e varır varmaz, "Bırak şiiri miiri, gel de bir el at. Görmüyor musun, işten boğuluyoruz be?" dedi Eftalya.

Tabii ki, ciddi değildi söylediklerinde. Şaka olsun diye gülerrek söylemişti ama reçelleri İngiltere'ye götürüp, orada tanıtan da Leydi olmuştu. Ortak oldular.

Sanıkı aynı köydenmişçesine, Eftalya ve Leydi her karşılaşmalarında kucaklaşıp öpüşüyor, birbirlerine sevinç gösterileri yapıyorlardı.

İlk ziyareti tabii ki reçellerin üretim mahallineydi. Adres Eftalya ve ortakları. Yeni Çarşı. Leydi ilk başta, temizlenmiş onca mardenden çıkan çürük kelimelerin kokusuyla yüzünü buruşturmuş reçellerden bir kaşık alınca da gözleri parlamıştı.

"Hayır, Frans Batın! Hayır Frans, bu marmelat İngiltere gelmeli. İngiliz çay ve bu, super!"

Le İngiltere'de reçeli küçük kavanozlara koyup kendi zevkine göre süslemekte ısrar ettiği için, reçel çabucak büyük illere dolduruldu. Zevклиydi. Hem böylece biz de paketleme sıkıntısından kurtulmuşçuk. Efes'e adımı bile atmadı. Kendini hemen işe vermişti. Eftalya'yla beraber sabahdan akşama kadar çalışıyorlardı. Şiirleriyle dolması gereken defterlerinin sayfaları, şimdi şişe ve kurdele çizimleriyle dolmuştu.

Leydi için, “Bu yüzden ondan hoşlanıyorum. Düzenli. Aklında her şeyin bir düzeni var. İyi yerlere gelecek” diyordu Eftalya, Fula’ya.

İngiltere’ye gönderilen ilk parti reçeller, bir güzel salonlara satıldı. Eğer salonlar isterse, o malı hiç şaşmaz tüccarlar da isterdi. Böylece büyük siparişler gelmeye başlamıştı. Leydi, işini iyi yapmıştı. Ürünün değerini düşürmemiş, gayet iyi bir pazarlama stratejisiyle reçelleri piyasaya sürmüştü. Bağırsakları, av hayvanları, sülünler ve pudinglerle kabız olan leydilerin hepsi, Eftalya’nın incir reçeli sayesinde her gün kakalarını yapmaya başlamış ve rahatlayıp huzura kavuşmuşlardı.

Kendi aralarında birbirlerine incir reçelini övüp duruyorlardı.

“Bu egzotik meyve çok iyi tatlım. O ne lezzet öyle! Ördekle denediniz mi hiç?”

Ve abartıp bizim incirleri her şeye koymaya başladılar: Tartlara, domuz ve ördekle yapılan yemeklere... Biz kırk yıl düşünsek aklımıza bile gelmezdi. Ama onlar, bu yeni lezzetten çok etkilenmişlerdi. Öyle yiyorlardı onlar. Ne yapalım? Nasıl isterlerse öyle yemek hakları.

İncirlerin tükenmesine az kalmıştı; ama iyiki Tanrı başka meyveler de yaratmıştı. Yine de en gözde ürünümüz yıllarca incir oldu.

Şerbetoğlu Ailesi’nin soysuzu

~~~~~

Şerbetoğlu Ailesi’nin yeni damadı kadın düşkünün olmasının yanı sıra bir de kumarbazdı; hem de büyük oynuyordu. Fazlasıyla el bebek gül bebek yetiştirilmesi sonucunda, soylu bir serseri olup çıkmıştı. Her zaman kolalı gömlekleri, çiçeği, ortadan ayrılarak taranmış saçları ve bol bol parfüm kokan haliyle, tertemizdi. Ömrü boyunca hiç çalışmamıştı; bu yüzden de iş konusunda, kimse nasıl olduğunu bilmezdi. İzmir’de ondan, *parlak bir genç* diye bahsederlerdi. Otuması için onu yurtdışına göndermişlerdi. Ama akli, gittiği zamankinden bir karış daha hevesli geri dönmüştü. Ancak, onun hakkındaki her türlü şüphenin ortadan kalkmasını sağlayan, saygı uyandıran ve güven veren bir görünüşü vardı. Dışarıdan parlak ve temiz bir kişiliğe sahip gö-

rünen bu adam aslında ciğeri beş para etmezinki tekiydi. Tütün dükkânı onun elinde ancak beş yıl dayanabilmişti. Bu bile, kenarda duran bir miktar birikim sayesinde olmuştu. Bir süre sonra da zaten yavaş yavaş dibe çökmeye başlamıştı.

Baba Şerbetoğlu'nunşâ, ona sonsuz güveni vardı. O da kendinde değildi galiba ona tütün dükkânını çeyiz olarak verirken. Bunca yıldır ticaretin içinde olmasına rağmen, onun ne olduğunu anlamamış mıydı? Günün birinde olup bitenlerin farkına varmıştı ama artık çok geçti. Bu genç damat, çok iddialı olduğu, büyük miktarlarda yatırım yapılan işlerin bile batmasına sebep olmuştu.

Baba Şerbetoğlu, o yaştan sonra, her şeye en baştan başlayabilmek için borç para istemeye başlamıştı. Sonunda onu utandıracak bir şekilde, bir Ermeni, Kokaryalı'daki ve rıhtımdaki arazilere ipotek koyma karşılığında, ona borç para vermeyi kabul etmişti. Ancak Nina Hanım, vetosunu kullanmış ve bunu engellemişti.

Ellerinde avuçlarında kalan bazı birikimleriyle geçinmeye başladılar. Kolayca satılabilecek bazı evleri ve arazileri açık artırma ile kelepire satıp, bazı kokulu, iyi tütünleri kapatarak, her şeye yeniden başlamışlardı.

O seneler, tütün ticareti o kadar hareketliydi ki; eskisi gibi çiftçilerin tüccarları ikna etmek için tütünleri getirip göstermelerine gerek yoktu; tüccarlar bitki ürün vermeden, daha yapraklar küçücükken sipariş verip anlaşma yaparak, satın almak zorunda kalıyorlardı ürünü. Yaşlı Şerbetoğlu da bütün varını yığını bu işe yatırmıştı. Artık sabahın altısından itibaren işte tek başınaydı. Sorunları su yüzüne çıkmış, herkes öğrenmişti. İzmir-liler, insanın kuyusunu kazmakta çok acımasızdılar. Birçoğu, şehirdekilerin en büyüklerinden olan bu tütün dükkânından bir parça koparıp kâr edebilmek için, sırtlanlar gibi etrafında kol geziyorlardı. Art arda, biri diğerinden uygunsuz arabuluculuk ve izdivaç teklifleriyle geliyorlardı. Rezillik.

Zar zor, tekrar piyasaya girdiler. Nina Hanım, kocasının çünkü acemi gibi, hayatta kalmak için verdiği savaşı gördükçe, her gün ağlıyordu. Evdeki çalışanları çıkarmışlardı. Hayatında ilk kez, ona dağ gibi görünen işleri yapmış, merdiven ovmuştu. Ev işlerinden anlamadığı için çok daha fazla yoruluyordu. Ütü yaparken, çamaşırlara su püskürtmesi gerektiğini bilmediği için ütüü helak olana kadar var gücüyle bastırmasına rağmen, kırıl-

şıklıklar bir türlü gitmiyordu. Daha önce altı kişinin çekip çevirdiği büyük evde şimdi tek başınaydı. Ama Nina Hanım, öyle kolay pes etmemişti.-

Damat, kırgınlıkla evden ayrılmış ve onlar da kızlarını geri almışlardı. Artık üç kişi kalıyorlardı evde.

Tütünleri iyi bir fiyata satmak için bekliyorlardı; ama o yıl her şeyi mahveden yağmurlar yüzünden ticaret, yine altüst olmuştu. *Kaliteli tütünün* yüzde yetmişi zarar görmüştü. Bu yüzde yetmişlik ürünün içinde, satış anlaşması yapmış olan yaşlı Şerbetoğlu'nun da ürünleri vardı. Elinde avcunda kalan bütün varlığıydı bu. İşte o zaman, çarşıdaki bütün tütün tüccarlarından hatırı sayılır miktarda bozuk tütün satın alan Karaman Hanım ortaya çıkmıştı. Yüksek kalitelileri ayırmış, tabak için çok kaliteli olanların fiyatını düşürüp malları kârsız vermişti. Tüccarlar ellerinde ne kadar bozuk tütün varsa, ona verip kurtulmuşlardı. "Deli mi bu kadın?" diye her akşam karısına soruyordu Şerbetoğlu, Katina için.

Bir amaç için harekete geçmiş ama sonunda kendi isteği dışında başka bir yere yönelmişti Katina. O yıllarda kendisine gözü kapalı güvenen ve o zamandan beri sürekli onunla çalışan bir şirketle ilişkilerini sağlamlaştırmıştı.

O zamanlar yaşlı Şerbetoğlu da, tütünlerinin bu şirket tarafından satın alınmasını istemişti; ancak şirket çoktan, çok daha uygun bir fiyata, o yıl sonuna kadar Karaman Hanım'la anlaşmıştı. Bir tütüncünün aracılığıyla, Siryo Karaman'la görüşmek istediğini bildirmiş; ancak Siryo Karaman'ın sadece bankalar, filolar ve demiryollarıyla ilgilendiği ve ticaretle ilgili diğer konuların karısı Katina'nın elinde olduğu ve bu konuda onunla görüşmesi gerektiği cevabını almıştı. Ne yapsın? Tütünlerinin satılmasını istediği için gidip onu bulup konuşmaktan başka şansı yoktu. Öyle ya da böyle mutlaka satmalıydı. Kime sorsa, çoktan satmıştı. İzmir'in on milyon okka tütününün neredeyse hepsi Karaman Hanım'ın elindeydi.

"Deli mi bu kadın? Elinde kalırsa ne yapacak bu kadar tütünle?" Sonunda, sadece kendisinin saf dışı edildiğini anlamıştı. Nina Hanım, durumdan şüphelenmeye başlamıştı. "Bizi gözüne kestirmiş kahrolasica orospu. Bizi mahvetmek istiyor" diye bağırmıştı.

Karaman Hanım'la ilk görüşmeyi, babası tarafından gönderilen tatlı Sofula yapmıştı. Katina, her zaman iyi bir kız olduğu için Sofula'ya kin gütmezdi.

Katina, “Sizin tütün dükkânınız neredeyse beş para etmez. Ama babana söyle, yine de ben size hepsi için toplam üç yüz veririm. Dükkâna, tütüne, maşalara, hepsi için. Babana söyle, gel-sin beni bulsun” demişti Sofula’ya.

Nina Hanım çileden çıkmıştı.

“Kahpe, kahpe! O pis ayağını bizim şerefli işyerimize mi atacak? Asla, yaşadığım sürece asla olmaz! Hayır, buna izin veremem. Hayır. Duyuyor musun?” diye bağıırıyordu.

Boşu boşuna da olsa, önerilen miktarın, dükkânın değerinin çok üstünde olduğuna ikna etmeye çalışmıştı onu yaşlı Şerbetoğlu. Tütün dükkânının değerinin çok üstündeydi önerilen meblağ. Ve Nina Hanım’dan gizli olarak, tek başına gidip onu bulmaya karar vermişti. Evine gitmişti ama Katina Hanım’ın sabahın ilk ışıklarıyla çarşıya gittiğini ve onu orada bulabileceğini öğrenmişti.

Sonraları, Şerbetoğlu Ailesi başka fırtınalı günler de yaşamıştı. O soysuza âşık olan kızları, kocasını terk etmeyi reddediyordu. Her gün olaylar çıkartıyor, ona gidip eve dönmesi için yalvarıyordu. Tüm bu uğursuzlukların üstüne bir de yaşlı Şerbetoğlu’nun hastalığı tokat gibi inmişti. Sabahları işe gitme sırası, Nina Hanım’a gelmişti. Öğleden sonralarıysa hastaneye koşturuyordu. Eğer bir şey kötü giderse, gerisi çorap sökücü gibi gelmeye başlar. Başlarına gelecek bir felaket daha vardı. En son darbeyi de damatları, kumarda kaybettikleriyle indirmişti. Sanki yarım kalan işini bitirebilsin diye bin bir zorlukla geri dönmesi için ikna etmişlerdi onu. Ve o da eserini tamamlamıştı. Tütün dükkânında bu sefer çok daha dikkatli olacağına dair ana kızı ikna edip tekrar işlerin başına geçmişti.

Birçok kişinin uğrak yeri olan ve arka odalarda kumar oynanan Ziko’nun kahvesine gidip kâğıt oynuyordu damat. Erkeklerin ve tüccarların kumar oynadıkları masalarla doluydu Ziko’nun kahvesi.

Bu kulüp, bildik ve değişmeyen yöntemle günün birinde Melidi’nin eline geçmiş ve o da burasının sosyal statüsünü yükselterek, üst tabakadan insanların gelmesini sağlamıştı. Kulüpte artık, orkestra, yemek, uzun önlüklü, bakımlı bıyıkları olan garsonlar, sosyete kadınları ve Avrupalı müziklerin olduğu fuayeler vardı. Kadınların çoğu, erkeklerle beraber çuhalarda kakara kikiri oynuyorlardı. Melidi’nin, ikinci âşkını kastederek, *L’autre femme* adını verdiği kumarhanesine girebilmek için çok

paralı, şık ve eliaçık olmak gibi meziyetlere sahip olmak gerekirdi. Şerbetoğlu Ailesi'nin soysuzu da işte orada kumar oynardı. Bazen büyük bazen küçük, o günkü durumuna göre oynardı. Karısı onu kumarhaneden toplamak için tam iki kez baskın yapmıştı. İlkinde, çevresine rezil olmamak için tıpış tıpış karısının peşinden gitmiş, millete de eğlence çıkmıştı. İkinci baskının yapıldığı gün, bir sürü para kaybettiği için Damat Bey aşırı sinirliydi; kadın onun o sert ve deli bakışlarından korkarak, apar topar kaçmıştı.

Zaman geçtikçe onu daha çok oynama isteği sarıyor ve kaybetiklerini yerine koyabilmek için, son bir kez deyip tekrar oynuyordu. Ve tabii ki, her son seferinde daha çok batıyordu.

Melidi, bir eş, baba ve aile reisi olarak mükemmel biriydi. Evdeki dört çocuğuna karşı uyguladığı prensipler çok sertti. O zamanlar İzmir'de büyük sansasyon yaratan kulübe, en azından kocamın, bir göz atayım diye aklından bile geçirmemişti Fotini. Kulübün adını bile ağzına almazdı.

Bir gün Melidi, karısını Katina'yla beraber kulübün kapısında, şapkaları ve yüzlerini örten tülleriyle ayakta dururlarken görmüş, evde bir şeyler oldu sanarak korkmuştu.

Koşarak yanlarına gelmişti. "Ne oldu Fotini? Çocuklar?"

İki kadın onu bir köşeye çektikten sonra Katina, elinde tuttuğu, içinde dört yüz bin kuruştan daha fazla para ve bazı kâğıtlar olan küçük çantayı açmıştı. Melidi'ye kadınsı hinlikler, yalanlar ve şakalar işlemezdi. Üç kelimeyle, hemen en zor olayı bile çözen nadir erkeklerdendi. Eğer kaybedecek bir şeyi de yoksa, arkadaşları için canını verir, bir yandan da kazançlı çıkardı.

Her şeyi anlamış olan Melidi, Katina'ya, "Sen delisin, çıldırmışsın! Ben senden onu, yüz bin, hadi bilemedin yüz elliye alırım" dedi.

"Benin Spirom daha fazlasına değerdi. Sen onun, ne kadar diyorsan o kadar için kâğıtları imzalamasını sağla ama burada ne kadar varsa hepsini al."

"Tamam" dedi Melidi.

Saat sekizi on geç damat, bankaları iflas ettirecek kadar kazanma hevesiyle yanıp tutuşarak içeriye girmişti. İçinde kazanacağına dair bir his vardı. Hem de çok para kazanacaktı. Her ak-

şam aynı hislerle giriyordu içeriye. Ama bugün kendinden çok emindi.

Bu kadar pahalıya satın aldığı tütünlerle dolu kocaman depoların arasında gezinirken Katina, sanki inme gelecekmiş gibi hissetmişti. “İh olsun bana” diyordu kendi kendine kızarak. Yeni yeni gün doğuyordu ve tavandaki pencerelerden içeriye güneş süzülüyordu. Yığma tütünler için gerekli nem vardı burada. Katina ürperip ceketini sırtına attı. Tavana kadar ulaşan ve yirmi beşer okkalık dörtlü paketlerden oluşan tütün demetlerine baktı. “İyi halt ettim! Bunları ne yapacaksın Katina Hanım? Kışına mı sokacaksın? Hepsini sığdırmaya bak bari” diyerek kendi kendine söylüyordu.

Bu kadar çok tütünü sığdırabilmek için depo kiralamak zorunda kalan Katina, ucu bucağı görünmeyen o uzun koridorda yürürken, birdenbire bunlar için verdiği parayı düşününce içi yandı.

“Ali’ye mi gitsem, bu altı ay için tütün idaresinden göz yummasını istesem? Yok. Bana satılmış derler sonra. Tütünler kâr getirmeliydi, zarar değil. Ama nasıl? Normal satış fiyatına alınmışlardı. Bir de güvenlik ve depolamak için kira ödenmişti üstüne. Sigorta? Sigortayla ilgili bir şeyler mi yapsam. Tütünler çok dayanmaz. Üç ay içinde satılmalılar, hatta dün değil ondan önceki günden beri satılıyor olmaları gerekiyordu. Eğer elimde kalırsa mahvoldum.”

Oradan çıkıp karşıdaki depoya girdi. Bu seferki, bir öncekinden daha da büyüktü. Yine tavana kadar yığılmış tütünler vardı ve bu depoda koridorlar daha da dardı. Yan koridordan ayak sesleri duyuluyordu. Durdu. Çuvallara yaklaşıp, arka tarafı görmeye çalıştı ama çok sık dizilmişlerdi ve bir şey görünmüyordu. O yürümeye başladığı zaman, ayak seslerini duyuyordu. Durduğu zaman duruyordu ses. Birisi onu takip ediyordu. Bir köşeye saklanarak, çantasını, gelen kişinin kafasına indirmek için havaya kaldırıp bekledi. Ve birdenbire, Eftalya tarafından onu bulması için gönderilmiş olan Stravakya’yla burun buruna geldi.

“Hay kahrolasica, ödümü koparttın.”

“Burada mısın be Katina Hanım?” dedi oflayarak Stravakya.

Stravakya, ona kısaca niye orada olduğunu ve kimin onu aradığını söyleyip tütünlere baktı.

“Katina Hanım bir sigara sarayım mı?”

“Sar.”

Stravakya, yirmi beş okkalık dörtlü bir destenin tepesine tırmanarak, köşesinden iki yaprak aldı ve iki de ince çubuk buldu.

Çuvalların üstünden, kollarını göğsünde bağlamış, ona bakan ama aslında görmeyen Katina’ya bakmıştı.

“Katina Hanım, bir tane de kulak arkası için sarayım mı?”

“Sar.”

“Katina Hanım.”

“Ne var yine?”

“Senin için de bir tane sarayım mı?”

“Hımm! Sar.”

Stravakya, atlayarak aşağıya inip bir çuval çıkıntısına oturdu. Sertleşmesi için bir yaprağı açıp havalandırdıktan sonra onu ovdu. İkinci bir yaprak daha alıp onu da avcunun içinde yumuşasın diye ovduktan sonra, bir ucundan ince çubuğun etrafına sarmaya başladı. Ardından parmağıyla bir iki kez vurup çubuğu içinden çıkardıktan sonra Katina’ya hafif gülümseyerek,

“Sönmemesi için” dedi.

“Hı?”

“Sönmemesi için diyorum.”

Katina, onun yanındaki çuvalın üstüne oturup başını ellerinin arasına aldı.

“Söylesene Stravakya, eğer bu tütünlerin hepsi senin olsaydı ne yapardın?”

“Ben mi?”

“Evet sen.”

“Hepsi mi?”

“Hepsi.”

“Satardım.”

“Çok aydınlattın bizi” dedikten sonra, Stravakya’nın onun için hazırlamış olduğu sarma sigarayı aldı.

Yaktılar ve her üfleyişlerinde tütünün tadını çıkardılar.

Nedendir bilinmez, ucu açık sigaradan dilinin üstüne yapışmış olan tütün parçasını Katina tükürmemişti. Onu dilinin üstünden alarak, ucunu incelemeye başlamıştı. Stravakya yanına oturmuş, büyük bir zevkle sigarasını içiyordu. Dirseğini yüzünün hizasında kaldırarak ağzına yaklaştırıyor, çekerken gözlerini kapatıyor, dumanı ciğerlerine gönderirken de gözlerini açıyordu.

“Ne yaptın be sigaraya? Nasıl sardın sigarayı böyle dolma gibi?”

Stravakya, küçük parmağı havaya kalkık, dalgın dalgın sigarasını içmeye devam ediyordu.

Katina, sönüp sönmeyeceğini görmek için bir süre içmeden tutmuştu sigarayı. Sigarası sönmemişti.

“Katina Hanım biliyor musun?”

“Neyi?”

“Sonunda galiba, bunları satmazdım. Hepsini tek başıma ben içerdim” dedi sigarasının sonunu bir iğne yardımıyla içerken.

Katina, birkaç dakika onu inceledi. O kadar ki, Stravakya kendini tuhaf hissederek, bir kendine bir Katina’ya baktı. Kendi üstüne başına bakındı. Sonunda da bir anlam veremeyip kafasını kaşıdı.

Katina, Stravakya’ya aniden “Kalk” deyince, o da birdenbire mum gibi ayağa dikilmişti.

“Birkaç tane kurulardan ve bir çuval da taze tütün al, çarşıya gidiyoruz” dedi.

Hızlı adımlarla yürüyen Katina ve çuvalı sırtlamış yalpalaya yalpalaya peşi sıra giden Stravakya çarşıya vardıklarında, Katina onu hemen Yusufyan’ın tütün dükkânına yollamıştı. “Koş bana ne kadar marka varsa, hepsinden birer paket sigara al” dedi.

Stravakya kucağında rengârenk bir sürü sigara paketiyle dönmüştü; ama her tarafa sormuş olmasına rağmen, *varsa* diye bir markayı bulamadan döndüğü için de çok üzgündü.

Sonra da ona oturup elliye yakın sigara sarmasını söylemişti Katina.

“Böyle sigara sarmasını sana kim öğretti Stravakya?”

“İmam Dayı. Sigara böyle sarılırsa içmeyi seviyor. Bana da günlük sigaralarını sardırıyor” dedi Stravakya.

İmam Dayı, kimsenin emrinde çalışmayan namı duyulmuş birisiydi. O tek başına iş yapardı. Sert, delikanlı ve her şeyiyle adam gibi adamdı. Bir gün Stravakya’yı, ona dayak atan birkaç serserinin elinden kurtarmıştı. O günden beri de Stravakya ona tapar olmuştü; ona karşı boynu kıldan inceydi. Bir dediğini iki etmiyordu.

Katina da Stravakya'nın yanına oturup başladı sigara sarmaya. Pari'yi, birkaç kutu siparişi vermeye yollamıştı. Stravakya'nın, on sigarayı ne kadar sürede sardığını öğrenmek için saat tuttu. Sonra da eline defterini ve dilinin ucunda ıslattığı kalemini alarak, on sigara sarmak için ne kadar tütün yaprağı gerektiğini hesapladı. Hesap tutmuyordu bir türlü. Kutunun kendisi, içindekinden daha pahalıya geliyordu. İçi dışından berbattı. Tütün, ikinci sınıf ve kalitesizdi.

Öğlen olmuştu, her şeyi, bir çözüm bulamadan olduğu gibi bırakarak, biraz da çocuklarla ilgilenmek üzere eve gitti.

Yemeğini yedikten sonra hiç konuşmadan huzursuzca odaları, salonları, antreyi gezdi ve evin merdivenlerini inip çıktı. Katina, onun gölgesi gibi endişeyle eteklerinin altında dolaşan Eleniciği fark etti. Bir şeyler bulmuş ama hiçbir sonuç alamamıştı. Bu yaptığım benim sonum olacak, diye düşünüyor, bir taraftan da başına bir felaket gelmemesi için dilini ısıırıyordu.

“Kim alır ki, bu kadar tütünü? Eğer kağıdı ve kutusunu ben alırsam, o zaman da tütüne üç misli para ödemiş olurum. Sarmak için makineleri, bir de işçileri say. Aa! Yok yok.”

Akşam, koltukaltında oyuncak bebeğiyle Elenicik, Katina'nın odasının kapısını açmış, hiç konuşmadan, daha doğrusu aklından hiçbir şey geçirmeden, doğrucâ onun yorganının altına girmişti. Şöminedeki ateş hâlâ canlıydı ve alevler odadaki bronz süslemeli pahalı mobilyaları aydınlatıyordu. Katina uyumuyordu. Kafasında bin bir düşünce, tavanı seyrediyordu. Onu kucaklayan Katina'nın koynuna sokulmuş, gözlerini ateşe dikmişti Elenicik. Sonra da alnını buruşturup, gözlerini sıkıca kapattı. Yüzünü ve buklelerini ıslatan küçük ter damlacıkları akmaya başladı. Sonunda olduğu yerde, yüzünde solgun bir gülümsemeyle uyuyakaldı.

Ertesi gün akşam çayına, yoksullar için yeni karavanalar, ön cephesinin tamamen değişmesi gereken kreş, halk kliniği ve bunlar gibi bir sürü, belalı hayır işleri hakkında görüşmeye, konuşmaya hanımefendiler geleceği için evin çalışanları bir telaşla salona girip şömineyi hazırlamışlardı. Hayırsever hanımefendiler, yapacakları işler hakkında yarım saat konuştuktan sonra, birbirlerinin kirli çamaşırlarını ortaya serer ve her şeyi dedikodu malzemesi yapmaya başlardı. Bu yüzden de genel olarak *hayır işleri* toplantılarında çok nadiren herkes bir arada olurdu. Görev onları çağırdığı zamansa istekle ve istisnasız hepsi orada *mevcut* olurdu.

Olga ve Elenicik fiyonklarını takmış, salonda, içinde sıcak çayın kaynadığı semaverin yanında ayakta duruyorlardı.

Katina, madamlar için hazırlanmış büyük masada oturmuş, gelmelerini bekliyordu. Önünde, incelediği hazır sigaralar, sarma sigaralar ve kutular vardı. Akli, son zamanlarda sigaranın moda olduğu salonların piyasasındaydı. Salonlarda, madamlar herkesin gözü önünde çantalarından çıkardıkları tabakalarının içine yerleştirdikleri sigaraları uzun ağızlıklarla, havalı bir şekilde tütürüyorlardı. Altın tabakalarını süslemek içinse kaliteli sigaralar seçiyorlardı. Makinelerden çıkmış, hepsi aynı ebatta, iki kez işlenmiş sigarlardan alıyorlardı. *Yanlış* diye düşünüyordu. Bu dar bir piyasaydı.

Sigarayı masanın üzerinde yuvarlıyor, diğerleriyle yan yana koyuyordu. “Ee, olmaz tabii. Bu tamamen farklı bir iş, ben anlamam” diyerek geri çekiliyor, sonra da fikrini değiştiriyordu. “Ne yani, ben bu işten anlamam da ne demek? Sanki diğerleri analarının karnında mı öğreniyorlar? Sonradan öğrendiler.”

Elenicik, elinde, çok sevdiği gülsuyu şerbetiyle dolu bir bardakla ve kucağında oyuncak bebeğiyle içeriye girip onun yanına oturdu. Katina, onu fark etmemişti bile. Hâlâ başı masaya eğik, önündeki sigaralara bakıyordu.

Elenicik, oyuncak bebeğini oturttuğu yandaki sandalyeye gülkurusu rengindeki elbisesini düzeltip yaydı. Bu, Leydi’nin Olga’ya hediye ettiği, şapkalı, saten elbisesinin üstündeki önlüğünün etrafı dantellerle süslü İngiliz malı bir porselen bebektir. Tam bir leydiydi. Elenicik, elini uzatarak sigaralardan birini aldı. Burnuna yaklaştırıp kokladı ve tütün hiç güzel kokmadığı için yüzünü buruşturdu. Sonra elindeki sigarayı bardağın içindeki gülsuyuna batırıp çıkardıktan sonra, sallayarak kokladı ve Katina’nın da koklaması için burnuna dayadı. Sigara tuhaf, kadınsı bir koku almıştı. Eleni, sigarayı alıp şömineye doğru kurutmaya gitti. “Fuuu fuu.” Sigara kurumuştur. Bir avuç dolusu daha sigarayı alıp gülsuyuna batırdıktan sonra cebine koyup çıktı odadan.

İlk gelen Kalyopi’ye kapıyı Pari açmıştı. Kuzguni saçlarına uyan karalar giyinmişti kadın. Başındaki örgü postiş, elmaslarla süslü çok şık iki tokayla tutturmuştu. Art arda gelmeye başlarıncı paltolarının üstüne ve boyunlarına sardıkları kürkler, çantalar ve yüzüklerle donanmış olarak. Çay servisi yapıldı. Avrasoğlu söz alıp konuşunca aralarında hararetili bir sohbet başladı. “Yeni gelen göçmen çocukları hakkında konuşalım.”

Sohbet konusu ciddileştikçe, içlerinden bazıları, çıkardıkları ağızlıklarının ucuna taktıkları sigaralarını içerek, gündemi tütünün tadını çıkararak dinliyorlardı.

İçlerinde en zevkli olanı büyük tütün tüccarının karısı, Katina'nın da kışkandığı Evridiki Kalliergi'ydi. Bütün İzmir onun tavır ve davranışlarından, eğitiminden ve yaptığı yeniliklerden bahsederdi. Hatta birçoğu onu maymun gibi taklit etmeye çalışırdı. Tütün tüccarının karısı, ağızlığını çıkarmış iki parmağının arasında tutuyordu; bir taraftan kulağı konuşan Avrastoğlu'nda diğer taraftan da çantasında sigarasını ararken, Eleni'nin ona doğru yürüdüğünü görmüştü Katina. Oyuncak bebeği hâlâ kolunun altında, içinde gülsuyuna batırılmış sigaralar olan parlak gümüş kutuyu masadan küçük eliyle alıp Kalliergi'nin ağızlığının dibinde açmıştı. Katina izliyordu. Elenicik küçük kandillerden birini alarak yaktı. Kalliergi, istese de istemese de onun hatırını kırmamak için uzattığı bu tuhaf, kara sigaralardan içmeye karar vererek bir tane aldı. "Nedir bu kuşum?" diye sormuştu, sigarayı ağızlığına yerleştirirken.

Elenicik, sigarayı yakmak için ateşi yaklaştırmış, sonra da onu gözlerinin içine bakarak izlemeye başlamıştı. Kalliergi, uzun yıllardır tütün içiyordu. Ciğerleri, her türlü değişik tütünü denemiş ve yeterince içine çekmişti. Ama bu tütün farklı gelmişti ona. Serinletici kokusuyla çok hafif ve ona gerçekten de çok uygun, birinci sınıf bir tütündü. Eleniciğe doğru dönüp kaşlarını kaldırarak, onaylarcasına ve tebrik edercesine başını sallamıştı.

Konuşmalar bitince, Kalliergi, Katina'nın yanına giderek, ufak kızın ona ikram ettiği bu muhteşem kokulu sigara hakkında sorular sormaya başladı.

"Bütün İzmir bunu denemeli, Katinacığım, bütün İzmir. Mükemmel. Basına Yenice tohumu he? Yenice türü bir tohum olsa gerek değil mi?"

Harap olmuş iyi kalitede tütündü; Yenice değildi ve Katina, onun tütün konusunda bu kadar çok deneyimi olmasına rağmen bunu nasıl anlamadığını merak etmişti. Kutuyu alarak içinden bir sigara aldı. Kutuyu kapatmadan önce Kalliergi de aceleyle bir tane daha almıştı. Hiç konuşmadan ve ağızlıksız içmişlerdi bu sefer. Katina'nın damağında, hafif kokusuyla değişik bir tütün tadı bırakmıştı. Birazcık acı bir tadı vardı ama o yılki mahsulün bütün özelliklerinden fazlasıyla nasibini almıştı.

Ertesi gün, karısının ona bahsettiği bu hoş kokulu tütün hakkında bir şeyler öğrenmek için Kalliergi Bey'in bizzat kendisi Katina'ya gelmişti. Tütünü, içip denedikten ve inceledikten sonra, tütünün satışı için aracılık yapmak istediğini söylemiş; bunun üzerine Katina da ona isterse okka olarak değil ama hazır onluk paketlerde verebileceğini söyleyince, o da kabul etmişti.

American Tobacco Co. için, Güçyamanlar tarafından ikinci el olarak kiralanıp İzmir'e getirilmiş tütün işleme makinesiyle kaliteli kâğıtlara sarılacak tütünler için yeterince yer açılmış, Kalliergi'ye verilecek ilk parti malın paketlenmesi de aynı depoda yapılmıştı. Paketin üstüne, Katina'nın kendi çantasında taşımaktan hoşlanacağı bir paket olsun diye onun hayal ettiği gibi, İzmir güzellerini andıran bir kız resmi basmışlar ve üzerine de *İzmir Tütünü, Kokulu Sigara* yazmışlardı.

İki ay sonra, ilk parti *İzmirli* sigaralar piyasaya çıkmıştı. Kâfelerde, çay partilerinde, Kai'ye yapılan gezilerde moda olmuştu. Kocasını, hem kadınların hem de erkeklerin cebinde *İzmirli* olması gerektiğine inandıran Kalliergi Hanım sayesinde olmuştu bütün bunlar; sağ olsun. Ama en çok da erkekler sanki metreslerini ceplerinde taşıyorlarmış gibi hissediyorlardı bu paketi taşıırken. Tütünü hoşlarına gitsin ya da gitmesin, yüksek sosyete tarafından rağbet gördüğü için onlar da hayatlarından memnun içiyorlardı. Birçoğu böylesi kokulu bir sigaraya dönüşen tütünün tohumunu bulmak için boşu boşuna çırpınmıştı. Bu tütün, özellikle de bu koku eklenmiş haliyle mutlaka tazeyken içilmeliydi. Gelgelelim İzmir piyasası küçüktü ve *İzmirli* paketleri birbirini üstüne tavana kadar yığılıydı; bunların en kısa zamanda tüketilmeleri gerekiyordu.

İliya ve Elenicik, depodaki kutuların arasında oynamaya gelirlerdi. "Askerler gibi dizililer anne, sıraya dizilmiş askerler gibi" derdi İliya kutular için.

Katina'nın İliya'nın söylediklerinden bir fikir gelmişti aklına ve Ali'yi bulmaya gitmişti. Ali onu Kemal adında genç bir subayla tanıştırdı.

Kemal çok çabuk düşünüp karar veren birisiydi. O Ali'yi, Ali de Katina'yı kırmamıştı. Onunla, maliyetinden yüzde otuz daha fazla olan iyi bir fiyata anlaşarak, depoda kalanların hepsini orduya satmıştı.

Türk askerleri de ceplerinde *İzmirli* taşımaya başlamışlardı. Ancak onların taşıdıkları paketlerin üstünde güzel *İzmirli* kız yoktu; onun yerine, önünde el pençe oldukları liderlerinin at üstünde, güçlü ve heybetli bir resmi yer alıyordu. O yıl malları, zarar etmeden, üstelik epeyce kâr ederek elinden çıkarmıştı. Kazandığı parayla da canının istediğini almıştı; bir Buick. Bu, o zamanlar *İzmir*'de ilk kez görülen bir arabaydı. Ancak bu kadarıyla da kalmamıştı.

Ardı ardına yeni siparişler geliyordu. Yeni mahsulden ordu için de ayırmasını istemek niyetiyle Kemal, bizzat kendisi ona telgraf çekmişti. Amerikan Tobacco Co., kendisiyle yeniden çalışmak için anlaşma yapmak üzere habercilerini göndermişti. *İzmirli*ler de *İzmirli* sigarasını çok sevmişlerdi ve her yerde bu sigarayı arıyorlardı.

Katina, Karamanlarla ilgisi olmayan işlerini ayırmış, Şerbetoglu'nun eski, hiçbir zaman tabelası bile değişmemiş tütüncü dükkânında çalışmaya başlamıştı; aynı tabela ve arka odadaki aynı kasa çekmecesiyle.

Klaus

Dimosteni için, 14 Eylül 1920 tarihinde bir akşam daveti verilmişti. Kutlama için gelmişti *İzmir*'e.

Sabahın erken saatlerinde at arabasıyla kaymakçı geçmişti. Kremalar, tatlılar ve dondurmalar için bir sürü kaymak almıştık. O gün şehirde, denizden esen meltemin getirdiği bir serinlik vardı.

Her yer rutubet içindeydi ama biraz sonra çıkacak güneş onları kurutmakla kalmayacak her şeyi de unutturacaktı. Sabah serinliği ceket isterdi. Çok yakında ev, kış günlerine hazırlanacaktı, Yorganlar çıkarılıp, naftalin kokusu gitsin diye havalandırılacaktı. Odalara sıcaklık ve renk getiren halılar sirkeli suyla silindikten sonra yerlere serilecekti. Kalaycının, nerelerinde hasar var diye dikkatlice incelediği mangallar çoktan ön avluya çıkarılmışlardı bile. Duvar ustaları ve boyacılar, taş duvarları onarmaya başlamışlardı.

Evin arka duvarında çok hızlı bir şekilde rutubet oluşmuştu. Hem eylül ayı olduğundan hem de kuytuda olduğundan, *İz-*

mir'in rüzgârı onu kurutamıyordu. Duvarın bir yerinde, kireç çatlağının içinde küf oluşmuştu. O küçük çatlağın içine de bir kemirgen yerleşmişti. Vücudunun her iki yanında birer sıra ayakçıkları olan bu siyah böcek, rutubetin en yoğun olduğu yerde beslenip yaşıyordu.

Katina, kızlarla beraber yürüyerek Kai'ye gezmeye inmişti. Rıhtımda, taşlara çarpan dalgalar, yola döşeli taşların parlamasına ve tıpkı o kemirgenin yeşilliğindeki gibi bir kokunun etrafa yayılmasına neden oluyordu. Elenicik, annesini elinden tutmuş, her iki üç adımda, adımını değiştirmek için iki adım fazladan atarak yürüyordu. Can sıkıntısıyla oynuyordu. Olga'nın parmağında ıslıl ıslıl parıldayan altın bir alyans vardı. Her iki adımda bir illaki birileri onları durdurup "Hoş geldiniz" ya da "İyi günler" diyordu.

Eleni bir gece önce hiç uyuyamamıştı. Huzursuzca yatağında bir sağa, bir sola dönüp duruyor bukleleri birbirine karışıyordu. Uykusunda birdenbire sanki karnı ağrıyormuş gibi iki büklüm oluyor, sonra da dudakları titreyerek rahatlıyordu. Bunların hepsi gözleri kapalı, uyurken oluyordu. Katina'nın birçok kez alnını tutarak kontrol etmesine rağmen ateşi yoktu. Onun yanına uzanan Katina rüyalarına girmişti. Elenicik tuhaf rüyalar görüyordu. Pejmürde bir topluluğun, başları öne eğik bir halde yollarda yürüdüğünü görüyordu. Her taraf yanıyordu. Herkes taşıyabileceği ne varsa bohçalayıp sırtlamıştı. Kir içindeki bebekler, yorgun annelerinin kucaklarında ağlıyorlardı. Hepsi İzmir'den Anadolu'nun içlerine doğru ilerliyordu. Rüya pislik kokuyordu. Kusulan kan kokusu geliyordu. Aralardan, askerlerin kahverengi kaputlarını bulanık da olsa görebiliyordu.

Ve orada, o göçmenlerin tam ortasında, tertemiz kıyafetleri, düzgün taralı bukleleriyle bir ışık gibi parlayan Elenicik de yürüyordu. Kendi tatlı sesiyle konuşuyordu; o bal gibi tatlı sesiyle. Ama gerçekten de ne tuhaf rüyaydı bu. Sırtına bir hırka alıp avluya inmişti. Rüya gerçekmiş gibi gelmişti.

"O kadar çok konuşmasını istiyorum ki. O kadar çok istiyorum, içime dert oldu."

Elenicik'in ses tellerini kontrol eden doktor hepsinin tam olduğunu söylemiş ve onları bir psikoloğa göndermişti. O da durumun pek parlak olmadığını söylemişti. Geçmiş, tarihi olmandan Elenicik dilsiz kalmıştı.

Eftalya, kendi düşüncesine göre, bir tarafa itilip unutulmuş torununu şımartmak için sabah erkenden gelmişti. Eleni'nin o eve girmiş olması, hiçbir zaman hoşuna gitmemişti. Lefkotea'nın üç oğlundan ortancasını, torunuyla oynasın diye elinden tutup çekiştirerek getirirdi.

Zaharula, Fotini'den sonra Lefkotea'yı evlendirmek için işe koyulmuştu. "Bu tam iyi bir ev kızı. Marifetli, becerikli! Elin-den ne işler geliyor bir görsen" derdi komşularına Zaharula.

Ama Lefkotea birini sevdi. Ne fazla yukarda ne de fazla aşağıda birini. Başkasının yanında çalışan bir görevliydi.

Zaharula ondan daha iyisini bulamadığından, "İyi çocuk, ek-meğini taştan çıkarıyor. Lokantalarda çalışıyor. Ona Lefkoteam da yardım eder" diyordu.

"Yardım eder deyip durma, sonra damat ona güvenip kızı çalıştırır, sonra da sen ne kadar aldıysan ben ne kadar alıyorsam hepsini bir araya koyup geçinir gideriz der. Eğer öylesi bir hayvansa, beter olsun. Bütün bir ömrü boyunca yevmiyeyle yaşar. Eğer böyle olacaksa, ne yapsın ki damadı? Bir başına otursun daha iyi, ne gömlek ütüleme derdi olur, ne dırdırı ne de huysuzluğu, değil mi? Hayır! Ona hiçbir şey yapmayı bilmediğini söylesin. Evlensinler ve ona adam baksın. Bu onun için akıllıca olur" diye öğütler vermişti Eftalya, Zaharula'ya.

Ancak bütün kadınların Hanım olmak gibi bir yeteneği olmaz. Lefkotea'ya da baktığın zaman, kaderine razı gelip başını eğin biri olduğunu görüyordun. Felaketlere dayanabilmek ve onları atlatabilmek onun yeteneğiydi. Sanırsın ki, eğer yöneten o olursa mutsuz olacak. Onun zavallılığı doğuştandı. O, yerinden memnundu. Az ve öz. Zenginliği ve varlığı uzaktan, başkalarında izlemeyi tercih ediyordu. Ve tabii ki, dedikodularından geri kalmıyordu; ama zararsız bir şekilde. Bu tür kadınlar da var.

Eftalya bütün bu düşüncelerden sonra iç çekti. Kahvesinden bir yudum aldı. O zaman ellerini masanın üstüne dayayarak, kararlı bir tavırla Zaharula'ya demişti ki:

"Onu alsın, sevdiği adamı alsın."

Ve aldı da. Mahalleye, Zaharula'nın evine getirmişti dama-dı. Daha evliliklerinin ilk yılında bir erkek çocukları olmuştu. Katina, onlara her hafta bin türlü şeyle dolu sepetler yollardı. Hatta, yolladığı hamur işlerinin içine gizliden para da koyardı. Bebeğin vaftiz annesi olmuş ve adını Spiro koymuştu. Onun ar-

dından iki erkek çocukları daha olmuştu. Vaftiz oğlunun hatırına, damadı yanında işe alınıştı. Vaftiz oğlunun kafası pek çalışmazdı ama ikinci çocukları zehir gibiydi.

Bu ufaklık, Katina'nın evine girdiği zaman, bir gün öncesinden, Eftalya'nın onu İliya'ya götürceğini söylemesiyle hayalini kurduğu oyuncaklara doğru koşardı. Annesi saçlarını ortadan ayırmış, yüzünü de sabunla yıkamıştı.

Eftalya, Fula'ya sinirlenmişti. Son zamanlarda aynı çatı altında kedi köpek gibi bütün bir gün boyunca birbirlerini yiyip duruyorlardı. Yeni bakkal iyi peynir satmadığı için birkaç dakika içinde ayaklanıp, mahallenin habercisinden ayak üstü haberdileri alıp, akşamki davete kimlerin geleceğini sormuş sonra da ta çarşıya kadar gitmesi gerekmişti. Ona haberi Pari vermişti.

"Yine mi Almanlar?" diyerek atıldı Eftalya. Hiç hoşuna gitmemişti duydukları. "Aman! Daha ne kadar Alman toplayacağız buraya?" İzmir'e ayak bastığımız günden beri Eftalya onlardan korkarak kaçınırdı. "Kan içiyor bunlar" derdi. "Bunlar doğuştan katil. Onlara dikkat et."

Aslında, şimdiye kadar mecbur kalıp da hiçbir Alman'la karşı karşıya gelip tokalaşmamıştı Eftalya.

"Baban, Avrupa'da çıkan bütün savaşların bunlar yüzünden çıktığını söylerdi. Yüzyıllardır, onların başının altından çıkar belaların hepsi. Zayıf olan birini görmesinler, hemen onu mahvetmek için saldırırlar. Ellerinde değil ki, kanlarında var onların. İçlerinden gelen bu çağrıya karşı koyamıyorlar. Bu halkın hastalığı da bu. Hem de ulusal hastalık."

Daha sonra da sohbet konusu, onun evdeki hastalığına, Fula'ya gelmişti.

"Bıktırdı beni."

Zamanla, Fula da birkaç büyü yapmayı öğrenmişti. Her kapışmalarından sonra, ikisi de kendi odalarına kapanır birbirlerine lanetler yağdırırlardı. Bu arada Despina ikinci oğlunu da doğurmuştu. Hem de bu sefer tek başına doğurmuştu ve kimse nasıl olduğunu dahi sormamıştı.

Dimosteni için, yemekler yapılmıştı. Siryo da kemanlar, flütler ve bir piyanonun olduğu orkestra getirtmişti. Katina, duvara yakın, arka taraftaki bir sandalyede, bacak bacak üstüne atmış oturan ve elleriyle de dizlerini tutan, Alman Frau Biham'ın oğlu Klaus'u izliyordu. Gözlerini kapatmış, kemanlar çalarken

hafifçe kafasını sallayarak müziğe eşlik ediyordu. Sanki büyüğü bir kavalın sesiyle hipnotize olmuşçasına uzak diyarlara yolculuk ediyordu.

Klaus von Biham, İzmir'deki Alman Elçiliği'ne ikinci konsolos olarak gelmişti. Daha ayağını basar basmaz İzmir'i sevmişti. Klaus, Olga'ya âşıktı. Olga da on yedi yaşının verdiği tüm enerjiyle ona âşıktı.

Eftalya için Almanlar pek uygun olmasalar da, Katina için gayet uygundular. Çalışkandılar. Gelenek ve göreneklerine bağlı itaatkâr insanlardı. Geç öğreniyorlar ama asla unutmuyorlardı. Hareketlerinde asla düzensiz değillerdi. Üçkâğıtçılıktan anlamazlardı. Olga'da o İzmir'e has cilveler, işveler olmasa da kanında, babaannesinden almış olduğu o ateşli İtalyan kanı vardı. Çok güzel bir kız olmuş, serpilmişti. Tıpkı madalyona takılı fotoğraftaki kıza benzemişti. Siryo'ya da çok benziyordu. Aşkları çok güçlüydü. Alman, karakterine ters düşen bir tutku ve arzuyla âşıktı ona. Olga için şiirler yazıyordu. Yakışıklıydı da. İyi bir cocuktu; gençti, dümdüz sarı saçları vardı.

Eftalya, gelecekte gerçekleşecek düğün yüzünden şimdiden çileden çıkmıştı. Katina'ysa, damat hakkında bilgi edinmek için işe koyulmuştu. Temiz bir genç, iyi yerlerde okumuş, iyi yetiştirilmiş. Onları Karamanların şaşaasıyla evlendirdiler. Bütün İzmir nikâh şekerine doymuştu.

Çift İtalya'daki arazileri çeyiz olarak alıp, oraya taşındı. Klaus, İtalya'daki bir göreve atandı. Olga'ysa, onu seven ve çok sıcak bir şekilde aralarına alan bir aileye işlerinde yardımcı oluyordu. İzmir'i hiç özlemiyordu. Doğu asla ona göre bir yer olmamıştı. O, kuzeyin nemli havası için yaratılmıştı. Artık mükemmel bir şekilde İtalyanca da konuşuyordu.

Bu yıl ilk kez Türkiye'ye yolculuk etmişlerdi. Klaus'un konsolosluktaki yerini, o akşamki eğlenceye de davetli olan Erih Viter almıştı.

Üstünde geceliğiyle iki büküm olmuş Eleni'nin yüzü gizlendiği çiçeğin arkasından görünüyordu.

Elenicik, yatağından kalmış, gizlice salona geçip Klaus'un dizlerine tırmanmıştı. Klaus da onu kucağına almıştı. Sarmaş dolaş olmuş bir halde beraberce müziği dinliyorlardı. Eleni'nin orada olduğunu, Pari'nin ruhu bile duymamıştı. O akşam bütün konak telaş içindeydi. Çocukların odasının ışığı yanmıyordu. Elya mışıl mışıl uyuyordu. Müzik bitip de herkes hayranlıkla alkış-

ladıktan sonra, konu İzmirliilerin en sevdiği mevzuya, politikaya gelmişti.

Üç kız kurusu yedikleri yemekleri ve diğerlerinin kıyafetlerini rahatça çekiştirmek için küçük ipekli salona geçmişlerdi; erkeklerse kütüphaneye geçip-purolarını yakmış ateşe tükürüyorlardı. İki İngiliz'in, bir İtalyan'ın ve de bir Alman'ın bir arada olduğu ortamda siyasetten çok, ticaret konuşulurdu. Dimosteni, Kapadokya'daki ekili araziler ve oradaki yerel beyler hakkında konuşmuştu hep. Kaçınılmaz olarak konu Atina olaylarına, Sırp Antlaşması'na gelmiş ve 26 Ekim'de yapılması öngörülmüş olan seçimler* nedeniyle haziran ayındaki olaylar hakkında konuşmuşlardı.

12 Haziran 1920, İzmir, Ahmet Besim Bey'den Yunanlara geçmişti.

Elenicik, Siryo'nun bürosuna bir delik açmış, sonra bir taburenin üstüne çıkarak daha önce Katina'nın açmış olduğu, saksıların arkasındaki deliğe kadar ulaşmıştı. Erih Viter'i aramış, odada onu görünce de gözlerini ona dikmişti. Ama birden, konyak almak için aceleyle içeriye giren Pari'nin kapıyı açmasıyla, dizlerinin üstünde emekleyerek ilerleyip Siryo'nun masasının altına saklanmıştı. Acele eden Pari'nin yanında, içkilerin olduğu dolabın sıkışan kapısını açmaya çalışan aşçı vardı. Tam dışarı çıkarken, ortadaki tabureyi gören Pari hiç de fazla düşünmeden onu alıp tekrar yerine koymuştu. Onlar gittikten sonra Elenicik, tekrar, tabureyi alıp delikten bakmak için üstüne çıktı.

Rumlar, şehrin girişine yeni binalar, okullar ve yeni yollar yapacaklardı. Kiliseler ve halk klinikleri inşa etmek istiyorlardı. Siryo'nun, bütün bunların olması gerektiğine dair şüpheleri vardı. Ona göre *para kaybıydı* bu. Ancak diğer taraftan da, İzmir'e doğru gelen göçmenlerin sayısı artmıştı. Bu kadar insanla ne yapacağız? Nasıl günlük yevmiyelerini kazanacaklar ki? Ailelerini nasıl besleyecekler? Binlerce öksüz çocuk, boğazlarından bir lokma ekmeğin geçmesi için karavana bekliyorlardı. İzmir değişmeye başlamıştı.

Tesadüfen o sıralar İzmir'de bulunan Spanof, Hazirancılar** hakkında konuşmuştu. Yeğeni, Lion'daki rıhtımda Venizelos'a karşı suikast düzenlendiği zaman oradaymış.

* Liberallerin kaybetmesiyle sonuçlanan bu seçimler, bir hafta sonra, 1 Kasım tarihinde yapıldı.

** 1920 Haziran'ında Paris'te Eleftero Venizelos'a karşı yapılan bir suikast girişiminde bulunanlar ve Atina'da Venizelos karşıtı ayaklanmaları gerçekleştirenler.

“Şansına, sol omzundan hafifçe yaralandı. Bu halkın lideri olmayı hiç istemezdim doğrusu! Yunanlardan başka ne beklersin ki! Aristidi’yi* sürgüne yolladılar, Kolokotroni’yi** hapsedtiler ve Kapodistria’yi*** da öldürdüler. Yetmezmiş gibi şimdi de Venizelos’un başmıryiyecekler.” Spasof, sigarasını yakmaya çalıştı. “Venizelos seçimleri kaybedecek. Etrafındakiler kazana-
cağından çok eminler ama kendisi endişeli.”

Konyak servisi yapıldı. Büyük Yunanistan’ın geleceğini belirleyeceği söylenen Kral Konstantino ve ordu hakkında konuşuyorlardı. Siryo, Yunan kuvvetlerinin İzmir’e çıkması ve ötesine geçmesi gerektiğini düşünüyor. ve bu fikri savunuyordu. Batının da desteğiyle, bu şehri sağlama almalıydılar.

Evdekilerin kendilerini şaraba, sohbete ve gülüşmelere iyice kaptırdıkları bir anda, Elenicik, usulca Attarti Ana’nın Türk Mahallesi’ndeki evine gitmek üzere kapıdan çıkmıştı.

Gitme kararı

Attarti Ana, çok istisnai durumlar hariç, nadiren evinden dışarı adımını atar, asla Türk Mahallesi’nden çıkmazdı. Bir seferinde, Spiro’nun öldürüldüğü 31 Temmuz gecesinde. Attarti Ana Bella Vista’daki evin basamaklarında belirivermişti. Aynı gece de Spiro öldürülmüştü.

“Kötü haber! Felaket” diye bağıryıyorlardı, bize haber vermemeye gelen liman çalışanları. “Haberler kötü, durum vahim.”

14 Eylül 1921 günü, Attarti Ana Karamanların konağının basamaklarında belirmiş ve sanki hep orada yaşıyormuşçasına kolayca yatak odalarımıza kadar ulaşmıştı.

Onun içeriye girmesiyle ben ve annem donup kalmıştık. Hayırlı bir şey için gelmediği kesindi. Masanın üzerine cebinden çıkardığı bir tutam toprakla bir muska koydu. Nasıl da yaşlanmış-

* M.Ö. 340-468 yılları arasında yaşamış, Adaletli Aristidi olarak da bilinen bir filozof. Temistokleos tarafından, Atina’dan Egina Adası’na sürülmüş ama daha sonra geri getirilmiştir. Halk tarafından çok sevilen Aristidi, ilk kez oy kullanma ve halka seçme şansı veren kanunu çıkarmıştır.

** 1770-1834 yılları arasında yaşamış, Yunanların, Türklere karşı verdikleri egemenlik savaşında büyük rol oynamış, milli kahramanları.

*** Yunanistan’ın 1828 Mayıs’ında seçilen ilk başbakanı; Yunanistan’ın egemenliğine kavuşması için Türklere karşı direnişi organize edip başlatmıştır.

tı. Zavallı Ana. Bize söyleyeceklerini belki yanlış anlarız diye bütün gücünü toplayıp, onu anladığımızdan emin olmak için Yunanca konuşmaya başlamıştı.

“Güneşin, sularına doğduğu yerdeki büyük toprakların üzerine karalar çökmüş. Büyük-efendi, sarışın pis bir şıllıkla beraber. Çocuk kanı dökülüyor. Gavurun Tanrısı çocuklarını kaybediyor. Müslümanın Tanrısı çocuklarını kaybediyor. Attarti, Eftalya’yı kaybediyor. Eftalya gidiyor. Yeni memlekete. Şimdi. Şimdi.”

Peşesinin altında ağlamıştı.

Attarti Ana gider gitmez Eftalya onun arkasından, “Delirdi galiba Attarti. Eğer ben altmış yaşımıdaysam, o da bir yüz on vardır herhalde” demişti.

Ardından uzun bir süre hiç konuşmadan öylece, endişeli ve tedirgin oturmuşlardı. Sonunda yine Eftalya sessizliği bozdu.

“Türk’ün bizi niye vuracağını, sana söyleyeyim. Bıçaklamak başka bir şey bilmiyor. Onu kullanmayı iyi biliyor. Bu yüzden de tekrar kullanacak. Kan döküp savaşarak aldıklarının hepsini, hileyle ondan geri aldık. Hem de faiziyle beraber. Muryalı’yı, köydeki hakkalı hatırlıyor musun? Nereden hatırlayacaksınız! *Kıyı geçirmek için Türk parası mı istiyorsun? O zaman bana ver tarlalarını. Kahven için Türk parası mı istiyorsun? Sana vereceklerimin iki üç katını geri ödeyeceğine dair imzala burayı.* Her şeyi kaybetti. Elindekiler de gitti, Fatih’in büyüklüğü de. Şimdi bir kul. Hem kul hem oyuncak. Her çamur içindeki küçük köylerin bakkalı bir oyuncak artık. Kul olmasının yanı sıra, daha da kötüsü artık kendini kul olarak hissediyor olması. Ne yapacak? Kaybettiklerini nasıl geri alacak? Sadece bıçak ve kanla geri alabilir. Bunlardan iyi anlıyor. Onu ayaklandıracak Alman da hazırda varken beklemeyecek daha fazla. Bilirsin. Köylerdeki fakir Türkler, Yunan askerlerinin geçişlerini öküzün trene baktığı gibi seyredecekler. Onların hemen yanı başında birini kesersin ama onlar tüm sakinlikleriyle sanki hiçbir şey olmamış gibi otları çiğneyerek bakmaya devam ederler. Hadi, ağızlarındaki otu almaya kalk da göreyim. O zaman boynuzlarını çıkarırlar, seni parçalamak için. Türk bu yüzden bizi vuracak. Otu için. Hele bir de iyice coştı mu, işte o zaman mahvolduk. Taş üstünde taş bırakmaz deli. Bugün günlerden ne?”

“Salı.”

“Baban da salı günü ölmüştü. Uğursuz salı. Biz de sahip olduğumuz her şeyi arkamızda, köyümüzde bıraktık.”

“Hiçbir şeyimiz yok muydu anne?”

“Gerekli şeylere sahiptik. Memlekette, küçük de olsa bir konak, iş, huzur ve insanlık vardı. Yunan’ın kaderi, sahip olduklarını terk edip en baştan başlamak. Madem sağlam yerlere temel atmıyor, hak ediyor bunu. Artık kim yetişir, Tanrı bilir. Sana daha da önemli olanı söyleyeyim mi? Attarti hiç yanılmıyor. O diyorsa olacaktır.”

Attarti Ana’nın kara felaketlere karşı yapılmış muskayla, toprağı bıraktığı masaya doğru ilerledi. Toprağın içinde gömülü, yumak olmuş küçük bir kâğıt parçasını alıp açtı. İlkokul çocuğunun yazısıyla, yatay bir biçimde yazılmış, yazım hatalarıyla dolu Türkçe yazılar vardı kâğıtta.

“Tek başına mı yazmış bunu?” diyerek oturup yazıları okumaya çalıştı. Kâğıdı durmadan çevirip duruyordu. “En son Türkçe bir şey okuyalı oldukça uzun zaman olmuştu! “Ölüye verilen söz... *Kislemı Rays...* Bu senin babanın adı be! Ötekini pek seçemiyorum. *Hayat, çocuk ve selamet...* ve bir de haç var. *Ölüm ya da selamet. Sadece Tanrı biliyor. Tanrı ne derse o...*”

Yazıyı okur okumaz başını kaldırarak kızına bakmıştı.

“Hayattaki selameti için, onun görevi burada son buluyor. Bize fazlasıyla ödedi borcunu. Şimdi, kendininkilerine yapacak, vurursa ki o da bize vuracak. Kendi soyuna yardım edecek. Çünkü zayıf olanlar onlar. Bizse kuvvetliyiz. Ve Tanrı zayıflara yardım eder. Gideceğiz!”

Bizi telaş sarmıştı. Siryo, Yunan ordusunun başarısıyla mest olmuştu. Onda, etrafta olup bitenleri görememe gibi bir özellik vardı. Durumun zannettiği gibi olmadığına ikna etmek vardı bir de onu. Onu oturttuk.

“Durum iyi değil, gidelim buradan Siryo.”

“Gayet iyi ve daha da iyi olacak.”

Bir türlü fikri değişmiyordu. Ne yapılacaksa, ondan gizli yapmalıydık. Eğer Siryo olmasaydı, her şeyi kolayca hallederdik. Evleri, arazileri. Arazileri satmak çok zor olurdu. Hangi kesede onları alabilecek kadar para vardı ki?

“Eftalya Sabancı, Aper, Selanikli. Yunan, Ortodoks.”

“Ekaterini Karaman, Sabancı’dan olma. Selanikli. Yunan Ortodoks, on yaşında bir oğlu var.”

Bunlar Yunan makamlarından alınması kolay evraklardı.

Kökenlerinin Selanik'ten olup olmadığını sorduklarında, "Selanik'teniz" dedi Katina ve ona inanmamaları için bir sebep yoktu.

Çarşamba günü sabahı Katina İstanbul'a gitti. Divan'a gidecek, daha önceden geleceğini haber verdiği Ali Bey'i görmek istediğini söyledi. Şehrin her yerinde yeni Türkler vardı artık. Eğitimi bırakıp, kan dökme peşine düşen Ali de yeni Türk'tü. Ancak en zor işleri yoluna koyanda o oldu.

Sertifikalar onun nezaretinde hazırlanmıştı.

"Katina Sabancı, Kıslem Reis Ali Sabancı Bey ve Eftalya Sabancı Hanım'ın kızı, Kayseri, Kapadokya. Osmanlı İmparatorluğu vatandaşı. Dini İslam."

"Eftalya Sabancı, Kıslem Reis Elya Sabancı Bey, Kayseri, Kapadokya'dan. Osmanlı İmparatorluğu vatandaşı. Dini İslam."

"Elya Sabancı on yaşında. Siryo Sabancı Bey'in ve Katina Sabancı Hanım'ın oğlu. Kayseri, Kapadokya'dan. Osmanlı vatandaşı. Dini İslam."

Altına da bizzat kendisi mühür bastı ve evrakı imzaladı. Şöyle de bir not düştü: *Osmanlı resmi makamlarına: Bu evrakın sahibine geçişte kolaylık sağlayın.*

Katina'ya evrakları verirken sadece üç kelime söylemişti.

"Tekrar görüşmek üzere."

Selanik'e, Atina'ya, Paris'e; yolumuz ne tarafa düşerse o tarafa gidecektik.

Atina'yı iyi bilen Vlasto Hanım, Egina Adası'nı, deniziyle, sakinliği ve fıstık ağaçlarıyla şiir gibi görkemli, çok güzel bir yer olarak anlatmıştı bize.

"Kokaryalı'ya çok benziyor" deyince, Eftalya da, "Ben Kokaryalı'ya çok severim" demişti.

Egina'dan yer almak istememize hiçbir şey dememişti Siryo, sadece böyle bir şeyin nereden aklımıza geldiğine şaşırmıştı.

Banka aracılığıyla, hiç görmeden Vlasto Hanım'ın bize tarif etmiş olduğu yerdeki 1903 yılında yapılmış konağı satın almıştık. Diğer işleri de oradaki erkek kardeşi, bizim için halletmişti. Karaman konağında ne kadar değerli eşya varsa, halılardan mobilyalara, tablolara kadar hepsini, yelkenli bir gemiye yükleyip Egina Adası'na göndermiştik.

Eftalya, en çok da bunca yıldan sonra Pire'de babasıyla beraber yaşayan Anneso'yu göreceği için sevinliyordu. Küçük bir

balıkçı tekne'siyle işe başlamış, sonradan işleri yolunda gitmişti Anneso'nun babasının. Evladına iyi bir baba olmuştu. Onu büyütüp yetiştirmişti. Güzelce çeyizini hazırladıktan sonra da zamanı gelince, iyi bir de evlilik yapmasını sağlamıştı. Kastella'da hep beraber yaşıyorlardı-ve herhalde şimdi torunlarıyla ilgileniyordur. Anneso ilk doğan kızına, nenesinden dolayı Eleni ismini koymuştu.

İzmir'de şube açan Ulusal Banka, Atina'daki şubesinde bir hesap açılmasını kabul etmişti. Hesabı bolca parayla doldurmuş-tuk. Bunların hepsi büyük bir gizlilik içinde yapılıyordu, ne de olsa İzmir'de yerin kulağı vardır. Eftalya'yla beraber piskoposa gidip yardıma muhtaç Yunan çocukları için ne gibi bir yardımda bulunabileceğimizi sorarak, sanki hayır işi yapmak istermiş-çesine davranıyorduk. Pisköpos, orduya bağış yapmamız gerektiğini söylese de, biz çocuklarda ısrar ediyorduk. Ondan Ulusal Banka'daki hesabı hayır işlerinde kullanabilmek için bir vekalet almıştık. İnandırıcı ve mantıklı bir açıklama yapınca, herkes kolayca kanıyor.

Başka bir tekneye içleri kıyafetler, gümüşler, yemek takımları, porselenler, camlar, vazolar ve şapkalarla dolu bavullarla beraber Yunanistan'a gitmek üzere Roza da binmişti.

O günden sonra, tütün, zeytinyağı, incir, pamuk, kısacası ne satıldıysa hepsinden aldığımız parayı toplayıp Atina'daki Ulusal Banka'da açtığımız hesaba yatırıyorlardık; güya hayır işleri için! İki hafta sonra Burmabaşı'ndaki ev de, Siryo'nun bilgisi dışında, bir Yunan'a güzelce satılmıştı. Kim onu hesaba katardı şimdi! Toplam dört yüz yirmi bin sekiz yüz otuz üç altın liramız olmuştu. Atina'yı bir kenara bırak, İzmir'in hepsini satın alabilir-din bu parayla!

10 Haziran 1922

İlk olarak Eftalya, çocuklar, Fula ve Despina gitti. Gurbet ellerde Roza'yla buluşan Eftalya, parayı aldığına dair telgraf çekti. "Güzel ev. Biraz daha gönder." Planladığı bir şeyler vardı herhalde.

"Artık benim de gitmem gerekiyor. Bir gün daha kalayım. Hadi bir gün daha fazladan kalayım, sonra giderim."

Siryö'nun kurtulmasının tek çözümü vardı; o da Asya topraklarında bulunmaması. İşler. Katina, Fransız bankerlerin onunla iş yapmak istediğini söyleyerek, gerekli evrakları halletmişti. Konstantino'nun o zamana kadar yaptığı işler için Fransa'ya gitmeliydi. Ama Siryö yerinden dahi kıpırdamamıştı.

Ona, Avrupa'ya doğru bir tura çıkmalarını söylemişti ama Siryö'nun aklı ordudaydı. "Büyük değişiklikler için hazırlanıyoruz, şimdi yolculuk zamanı değil" diye cevap vermişti.

Katina, bu durumda tek başına Paris'e gitmek için ondan izin istemiş ve Siryö da onu reddetmişti. Antuanet'le beraber, konsolosluğa gidip, Fransız Bankası'nda da kendi adına bir hesap açmıştı. Böylece oraya ayağını basar basmaz, hesaplarının hepsini kullanabilecekti.

Katina'ya gerçekten inanan tek kişi, Mark'la Fransa'ya gitmeyi kafasına koyan Antuanet olmuştu. Marsilya'ya gitmek üzere, az sayıda yolcusu olan ve bir sürü deriyle yüklü Karamanların buharlı gemisine bindik.

İzmir Körfezi'nden çıkar çıkmaz, ardıma bir kez bile olsun bakmadan, kaptana beni Atina'ya bırakması için emir verdim.

Yunan makamları evrak istediklerinde onlara, Grekçe yazılı olanları verdim.

"Yaşınız kaç?" diye sordular.

"Yirmi yedi" dedim, Eleni'nin kremleri sayesinde daha fazla göstermiyordum. Yüzümde tek bir kırışıklık bile yoktu. Yaşımı yazıp, evrakları damgaladılar. "Ne isterseniz onu yazın" diyordum içimden. "Felaketin kalemeleri. İnek deseydim, inek diye kayıtlara yazarlardı kesin."

"Evli misiniz?"

"Dulum."

Kışları Atina'da, yazları da Egina Adası'nda geçirecektik.

Bir sonraki kış, gurbetteki ilk eşimle evlenmiştim bile. On-
dan, çuvalla param olduğunu saklamıştım. O paralarla, kim hoşuma gidiyorsa onu kendime eş olarak satın alabilirdim. Ama *fukara dulu* oynamak hoşuma gidiyordu. Bu seferki eşim has bir Rum olduğu için memlekete, İzmir'e benimle beraber gidemiyordu. Bizi ne bilir ne tanır ne de arkamızda bıraktığımız geçmişimizi sorardı. On yaşında bir oğlu olan yirmi yedi yaşında, İzmir felaketinden kaçmış bir kadınla evlenmişti. Atina'da, emzik gibi herkesin dilindeydi *İzmir felaketi* kelimeleri. Birçoğu, İzmir'i bu felaketle tanımıştı.

Onunla nasıl tanışıp, nasıl evlendiğimin bir önemi yok. Büyü müyü yapmadan “Evet” demişti. Evet demeseydi, yine de bir şey yapmazdım. Her evin bir erkeğe ihtiyacı vardır ve Dimitraki de her şeyiyle tam bir delikanlıydı. Ancak evlendiğimiz sene veremden öldü garip.

Aman bana da hiç mi erkek dayanmaz!

1924’te İzmir’e Türk olarak geri döndüm. Karaman malikânesi, Rum mahalleleri yoktu artık. Tanıdıklardan hiç kimseyi bulamamıştım. Ne de o fakir evimiz yerindeydi. Bir daha da oralara adımımı atmadım.

Bir yıl sonra, biraz daha büyümüş ve her geçen gün Siryo’ya daha çok benzeyen oğlumu, bütün malvarlığımın kızlık soyadıyla üstüme kayıtlı olduğu İstanbul’a götürdüm. İstanbul’daki ev de aynı durumdaydı. Oradan göçen birçok Yunan, tekrar Türkiye’ye geri dönmek için uğraşıyordu. Orası daha tatlıydı. Kurak bir yer de değildi. Ama Yeni Türk iyice yabanileşmişti. Bazıları yaptıkları gizli anlaşmalar sayesinde orada kalabilmişlerdi.

Ali beni sabırla orada beklemişti. Yeni bir aile kurduk.

Yıllarca oğlumla beraber İstanbul’da yaşadık; Rum aklımız ve Osmanlıca isimlerimizle. Varolanları artırıp yeni mal mülk edindik. Sağ olası oğlumda, ne de olsa Karaman kanı vardı, bir Türk kızıyla evlendi. O da sağ olsun. Vasilya gibi rezillik mi çıkarayım? Ömürleri uzun olsun, üç erkek çocukları oldu. Kız doğuracak kadar şanslı değildi Türk kızı.

Ama İstanbul’a sığamıyordum ben. Ne de Siryo’nun gözlerinin gördüğü gibiydi İstanbul.

Dayanamıyorum artık. Sıkıldım insanlardan.

Birçok kez Eleni’yle sohbet ediyoruz. Anneso’nun Eleni’siyle. Nenemin ismini taşıyor o. Ve neden son bir kez, İzmir’e bakmak için arkamı dönmedim, diye düşünüyorum. Böyleyim ben. Başka memleketlere, başka yerlere geri dönüşü olmayan yolculuklara çıkıyorum.

Buraya gelen İzmirililer de, İzmir’i övüp duruyorlar. Şimdi iyi İzmir. Ağlıyorlar İzmir için. “Oyumuz vardı, şuyumuz vardı, liralarla dolu gaz tenekelerimiz vardı.” Oradayken de İzmir’e küfrederlerdi. Türkleri, Yahudileri istemezler, Fransızlara, komşularına, yok ona, yok buna dayanamazlardı.

Şerefsiz İzmir.

Benim Attarti Ana'mı, Spiro'mu, Konstantino'mu, Siryo'mu, hayatımdaki güzellikleri aldın benden. A g zl n n tekiydin sen İzmir. Durmadan sana kan ve can vermemi istiyordun.

Aman be, İzmir'e de, iyiliklerine de!
Allah var!

Katina'nın hik yesinin sonu.

Egina Adası. 1965 Yaz'ı

Bütün bunları gerçekten yaşadım mı yoksa yaşadığımı mı sandım bilmiyorum; ama her şeyi en ince ayrıntısına kadar anlatacağım.

Katina Teyze'nin değişmeyen saatleri vardı. Annem Eleni, ona falanca saatte kahvesini, filanca saatte lizözünü götürürdü. Annem, lizözün ne demek olduğunu bilmezdi. Ama Katina Teyze şalını hep lizöz diye istediği için ondan, sonunda o da lizözün ne olduğunu öğrenmiş, lizöz aşağı, lizöz yukarı bu kelimeyi dilinden düşürmez olmuştu.

"Teyze sana lizözünü getireyim mi? Lizözünü bağlayayım mı?" Lizöz, genellikle omza alınan kısa, kolları olmayan yumuşacık ve dolgun saf koyun yününden örülen ve boyundan kurdeleyle bağlanan bir şaldı. Katina Teyze'nin lizözünün rengi, şeker pembesiydi. Bu renk onun çirkinliğini daha da belirginleştiriyordu. Fransız kadınları, şatolarında ışık giren herhangi bir pencerenin önünde oturup kitap okurken lizöz giyerlermiş. Camlardan soğuk geldiği için omuzlarına bu şeyi alırlarmış.

Katina Teyze, lizözünü kitap okumak için değil de, güneş batır batmaz kahvesini içerken giyerdi. Balkonda oturup denizi seyrederdi. Bir şeyler düşündüğünü sanmıyorum. Ama diğer komşu balkonlardaki yaşlı kadınlar gibi de aşağıdan geçenleri, karşıda kumda oynayan çocukları ya da sahildeki çiftleri seyretmezdi.

Evin etrafı fıstık ağaçlarıyla doluydu ama bir kez olsun aşağı inip de fıstıklara bakmamıştı.

Bir seferinde, ağustos ayında, fıstıkların kabukları zamanından önce dalındayken karardığı için evde herkes, mahvoldu fıstıklar diye telaşlanmıştı. Sanki fıstık ağaçlarını, odalarda ve koridorlarda bir taraftan hayıflanıp bir taraftan da koşturarak kurtarabilecekmiş gibi telaşlanan annemi durdurmak için sadece bir kez başını çevirmişti teyzem. Annem sonra da telefonu eline alıp, birçoğu Eginalı olan arkadaşlarını arayıp dert yanardı. Konuşmaların sonunda annem kendisini biraz da olsa rahatlamış hissedirdi; ama fıstıkların durumunda değişen bir şey olmazdı.

“Eleni!” dedi emreden bir tavrıyla.

“Evet, teyze?”

Masanın üzerine, içinde altı küçük şişe olan torbayı bırakıp, ellerini de kalçasına kuruladıktan sonra yanına gelmişti.

“Ne var teyze?”

“Yeter artık! Fıstık da fıstık... Bu çocuğu da al buradan.”

Erkek kardeşim, kusalاری yüzünden o gün kreşi asmıştı. Bu çocuk yerken, deli gibi çiğnemedenden yutar, geçirdiği zaman da salıyalarına hâkim olamazdı. Annem onu kaptığı gibi mutfağa doğru götürmüş, orada bağırıp azarlamıştı onu. “Ben sana oraya gitmeyeceksin demedim mi?”

Her sene, okullar kapanır kapanmaz, valizleri akşamdan gerekli eşyalarla tıka basa doldurulan Arabella’yla Kastella’dan çıkar, ertesi gün de Egina’ya giden bir vapura binerdik. Bütün bir gün denize dalıp çıkardık. Annem de, kendisiyle aynı seviyedeki diğer ev hanımları gibi geçirirdi tatilini. Sabahları çarşıya alışverişe gider, sonra da yemek pişirirdi. Ocağı söndürüp tencerenin kapağını kapatır, bizi denize götürürdü. Eğer o gün balık almışsa, biz yemediğimiz için sonunda babamla ikisi oturup yerlerdi. Denize gittiği zaman evde onu bekleyen işleri düşünerek denizin tadını çıkaramazdı. Kafasına taktığı bonesiyle yüzerken aklı hep başka yerdeydi. “Daha balık kızartacağım! Saat kaç? Hadi gidelim artık.”

Katina Teyze için varlığımız da, yokluğumuz da birdi. Bizim adaya ayak basmamızla, ona bakan yardımcı kadın Lerya, biraz da ailesiyle olabilmek için kendi memleketi olan başka bir adaya giderdi. Annem, oraya gittiğimiz zamanlar, Katina Teyze’ye en iyi yemekleri pişirmek için çırpınırdı. Teyze, yaşlı midesine, vücudunun ihtiyacı olduğu kadarını indirdikten sonra önündeki tabağı iterdi. Aslında annem bir kez olsun ondan bir *aferin* duy-

mayı çok istese de, iyi ya da kötü tek kelime çıkmazdı ağzından. Her yaz üç ayımızı, onunla beraber geçirirdik.

Katina Teyze'nin odası, kuzeydoğuya bakardı. Biz, bütün gün güneş alan ön taraftaki odada kalırdık. Öğlen tam bir cehennem olurdu odanın içi. Egina çok sıcak bir yerdi. Sırf öyle istendiği için uyumak zorunda kalan küçük erkek kardeşim, yatağında sıcaktan kan ter içinde kalarak dört dönerdi. Teri soğudukça üşümemesi için annem de durmadan onun fanilasını değiştirirdi. Allah'ın kolsuz fanila giydiriyordu. Üşütmemizden çok korkardı.

"Biliyor musun, neler gelir insanın başına terliyen cereyan da kalmaktan?"

Annemin başka bir alışkanlığı da karnımıza kompresler yapmaktı. İsterse dışarıda elli derece sıcak olsun, eğer karnım ağrıyor dersen, yeşil alkole batırılmış bir yünlü kumaş parçasıyla hemen sana kompres yapardı. Kuruyana kadar da karnının üstünde tutardı bezi.

İstesek de istemesek de, Teyze'nin dinlenme zamanı, yani öğlen saatlerinde biz de uyumak zorundaydık.

Gıkımızı çıkaramazdık. Annem bekçi köpeği gibi yanımıza uzanır tavanı seyrederdi. Sadece ağustosböcekleri ve denizin sesi duyulurdu. Ah benim çocukluk yıllarındaki tatillerim! Cumartesi günleri babam, dükkânı kapatır kapatmaz iki günlüğüne yanımıza geldiği zamanlarda bile öğle uykusundan kaytaramazdık. Sadece annem, ona kapıyı açmak için parmak ucuna basarak, kedi gibi usulca kalkardı. Beraber mutfakta oturup kahvelerini içerken de fısıltıyla, o hafta içinde olanları konuşurlardı.

Öğleden sonraları, artık güneşten iyice ısınan döşemeler yüzünden evde huzur bulamazdın. Kuvvetli bir meltem estiği zamanlar kendimizi şanslı sayardık. Rüzgâr, hayrına eve girdiği zaman biz de temiz havayı içimize çekerdik. Ama rüzgâr, bir taraftan da pencerelerdeki panjurların pervaza çarpmasına sebep olurdu. Hatta o kadar şiddetli çarparlardı ki, annem camlar kırılmasın ve evin içine toz girmesin diye bütün panjurları kapatmak zorunda kalırdı. Böylece biz yine fareler gibi içeriye tıklıp, tekrar sıcaktan patlardık.

Akşamüstü gezintilerinde, Amerikalı gibi giyinirdi annem. Amerika'yla hiç alakası da yoktu. Ama yine de, kelebek şeklinde güneş gözlüğü takar, boynuna jorjetten bir fular bağlar ve canlı desenleri olan, fırırlı astarlarla kabartılmış, belini nefes

alamayacak kadar sıkın eteklerden giyinirdi. Belki de, çok sevdiği sinemadan görüp taklit ediyordu. Kendisinin Süreyya'ya benzediğine inanır ve her önüne gelene de kendine özgü bir tavırla bunu söylerdi.

“Geçenlerde bizim küçük oğlanın vaftiz babası bana ne dedi biliyor musun? Söyleyeyim de gül! Benim tıpkı Süreyya'ya benzediğimi...”

Gerekli tüm aksesuarlarıyla birlikte Amerikan Pazarı'ndan alınmış kıyafetlerle giydirdiği beni ve erkek kardeşimi ellerimizden tutarak çekiştirirdi. Hatta Amerikan tarzı, arkasında fırırları olan ve yürürken bizi sanki altımıza yapmışız gibi gösteren mayolardan bile almıştı. Kıyafetler ve küstahlık dışında evdeki hiçbir şey Amerikan değildi; insana ne iyi malmış, hâlâ hayatta ve çalışıyor dedirtecek kadar eski olan *Kolsbot* marka buzdolabı dışında.

Gezinti güzergâhımız belliydi. Saat yediden sekiz buçuğa kadar bütün adanın denizden gelenlerinin toplandığı yer olan Aziz Nikola'ya doğru şehre inerdik. Her zaman dolu olan kafelerin önünde uzanan sahil boyunca iki üç kez gider gelirdik. Kafeteryalardaki insanlar portakal suları içer, dondurmalarını yer ve oradan geçen kalabalığı seyrederek sezinirdi. Annem buluştuğu arkadaşlarıyla sohbet ederek sezinirdi. Genelde çocukları hakkında konuşurlardı.

Babam her cumartesi gelirken, beraberinde kirli çamaşırlarını da getirirdi. Ne yapsın adam, nasıl yıkasın tek başına? Annem de küçük terasta, babamın gidişine, pazar öğleden sonraya yetişsin diye alelacele çamaşır yıkardı. Bir sürü kıyafeti olurdu. Sanki günde beş kez kirlettiğimiz kıyafetlerimizin de yıkanması gerekiyordu? Annem her gün bütün bu işleri yetiştirebilmek için biz daha uyurken, sabahın çok erken saatinde kalkmak zorundaydı. Ama öğleden sonraları, herkes onu kıskansın diye güzelce giyinir, kuşanır, süslenir, dinlemiş bir halde gezintiye çıkardı. Zavallı annem. Onu memnun eden tek şey buydu.

Bu sefer babam, perşembe gecesi gelmişti. Hiç iyi havadislerle gelmemişti ama. Annemin erkek kardeşi Mimi Dayı yine hastalanmıştı. Mimi Dayı, her seferinde çok ağır hastalanır ve ölüm tehlikesi geçirirdi. Gece gündüz kliniklerde ve hastanelerde kalırlar ama doktorlar hiçbir şey söylemezlerdi. Yüzündeki sarı renk geçince bir sonraki krize kadar iyi olurdu. Şimdiye kadar iki kez ameliyat olmuştu. Birincisinde safrakesesini, ikinci-

sinde de hiç gerek olmadığı halde başka bir şeyini almışlardı. Ancak bu sefer, görünüşe göre durum daha ciddiydi. Annemin bir an önce dönmesi gerekiyordu.

Sabah Pire vapuruna bineceklerdi. Erkek kardeşim, nenemin kız kardeşi olan Kastella'daki Avgusta Teyze'de kalacaktı. Katina Teyze nasıl tek başına kalacaktı? Kalmayacaktı. Katina Teyze kendisi cevaplamıştı soruyu.

"Eleni, kızı bana bırak, ben bakarım ona" demişti.

Annem endişeli ve huzursuz bir halde evi toparlayıp bize her şeyi düzenli bırakmayı ve kardeşimin yolculuğu için kıyafetlerini hazırlama işini yetiştirmeyi başarmıştı. Cuma sabahı yola çıktılar. Kapıdan çıkarken annem, son kez bana yapmam gerekenleri söylemişti.

"Size telefon ederim. Stella Hanım öğlen için size pasticyo getirecek. Mutfağa kur sofrayı. Bensiz denize gitmeyeceksin. Kimseye de kapıyı açmayacaksın."

Tam gidecekken, durdu. Geri döndü.

"Mutfağın gazına karışma. Stella Hanım'ın telefon numarası 23297. Yazıp telefonun yanına bıraktım. Ah, her gün öğlen pencereleri kapadıktan sonra flitle. Flit hazır, merdivenin altında."

Tekrar gidecekmiş gibi yaptı.

"Ve dikkatli ol! Teyze ne derse onu yapacaksın. Eğer döndüğümde, aksi bir şey ya da şikâyet duyarsam karışmam valla."

Kapıda durup, son kez dönüp bana baktı ve gülümsedi. Kesinlikle, içinde bir korku vardı. Kelebek gözlüklerini takıp kucağında bebekle, ondan önce çıkmış olan babama yetişmek için merdivenleri ikişer ikişer inmeye başlamıştı. Köşeden dönüp gözden kayboldular.

Merdivenin parmaklıklarını yaseminler ve başka çeşit bir çiçek sıkıca kucaklıyordu. Adada her ikisinden de yetişiyordu; ama bitkiler arasında da güçlü olanın kanunu geçer. Yasemin-den daha güçlü olan öteki bitki zamanla ilerleyip, yaseminin yerini almıştı. Yaşamak için bu kadar çaba harcayan yasemine acıyan babam, ona yer açmak için diğerini bir güzel buduyordu.

Bu sarmaşık gibi olan bitkiye uzaktan baktığında yemyeşil görünür, yanına geldiğindeyse onun, ince kuru dallardan oluşan ve gür yaprakları iç kısımlarda bulunan bir bitki olduğunu görürdün. O kadar ki, arasına bir şey saklasan hiç kimse bulamazdı. Erkek kardeşimin dokunmasını istemediğim şeyleri oraya

saklardım. Dolabın üstüne koymaya kalksam, yetişmek için tabureye çıktığımı görünce ne yaptığımı anlıyor, ağlayıp bağırarak annemden oraya sakladığım şeyi indirmesini istiyordu.

Annemin yokluğu evi sarıp, kokusu gidince, yasemine arkadaşlık etmek için merdivene gittim. Basamağa oturdum. Daha önceden oraya sakladığım, merdiven altındaki depoda bulduğum kutuyu almak için elimi yaprakların arasına soktum. Çinko kutu paslanmıştı. Kutunun üzerinde, kazılarak güzel bir yazıyla yazılmış şeyler ve dört köşesinde de mavi nazar boncuklarından vardı. İçinde de çeşit çeşit taşlar bulunuyordu. Hatta onları sıraya koyduğunda *bana anlat* yazısı çıkıyordu.

Eve girmeye karar verdim. Buzdolabını açtım. Küçük bir tepside karpuz, bir sürahi soğuk su, kaşar peyniri ve dünden kalmış imambayıldı vardı.

Biraz karpuz yedim. Karpuz çekirdeklerini çöp tenekesine attım ve tabağımı suyun altına tuttum. Endişeyle çöpleri düşündüm. Nereye atıyoruz çöpleri? Tenekeyi de mi indirmem lazım? Kulpundan tutup kaldırmaya çalıştım. Ağırdu. Kapağını açtım. Annem çok düzenli bir ev hanımıydı, çöp sularını tutsun diye tenekenin altına gazete kağıdı sermişti.

Aşağıdaki sahilden denize girenlerin sesleri gelmeye başlamıştı. Kumda oynayan çocukların çığlıkları ve annelerinin bağırışları duyuluyordu. Bugün denize gitmeyeceğim. Bize yemek getirmek için koşturmaktan saç başı dağılan Stella Hanım gelene kadar saatlerce balkonda oturmuştum. Kendi evinin işini de halledebilmek için geldiği gibi koşturarak gitmişti. Simsiyah saçlarıyla bornozunun vücuduna diğer kısımlardan daha çok yapışan yerleri, kalçası ve göğüsleri ıslaktı. Biri diğerinin üstünde, üstleri kapatılmış ve mutfak havlusuna sarılmış iki büyük tabak getirmişti.

Tabaklarda, şarap soslu ahtapot, pasticyo, üç dilim ekmek ve iki domates vardı. Hepsini, daha sonra mutlaka onu aramamı söyleyerek, mutfak masasının üstüne bırakmıştı.

Öğleden sonra onun sesini duydum.

“Maria.”

Katına beni çağırıyordu.

“Şu apta! geceliğini çıkar da mavi elbiseni giy.”

Teyzem denizin ışıltısını seyrediyordu ve ben de, bana emrettiği gibi, mavi elbisemi giyip yanına oturdum.

Zorlukla ayağa kalkarak, odasındaki tuvalet masasına doğru ilerledi. Bu mobilyanın üstündeki mermer bir köşesinden kırılmış ve özensiz bir şekilde yapıştırılmıştı. Çekmecelerinin üstündeki oymaların rengi, oturup da oralara toplanan kiri temizleyecek biri olmadığı için çok koyulaşmıştı. Bronz kulplardan biri yerinden oynadığı zaman, geçici olarak başka bir vidayla sıkılaştırılıyordu. Katina Teyze'nin tuvalet masası vida sergisi gibiydi.

Sağ taraftaki küçük üst çekmecedен bir zarf çıkararak mutfığa gitti. İki bardağa su koyup içine zarftaki tozu döktükten sonra karıştırdı, karşılıklı oturup bu zehri içtik. Aynı çekmecedен çıkardığı bir kurdeleyi, beni kuaföre götürmeyip saçlarımı kendisi kesmek isteyen anneme söylenerek saçlarıma taktı. Annemin bu tür şeyler için hiç zamanı yoktu. Üzerimdeki Amerikan havası gitmiş, yetimhânedeki çocuklara benzemiştim.

Daha sonra bastonunu aldı ve sahile doğru yola koyulduk. Aziz Nikola'ya gideceğimize Kolones'e doğru yürüdük. Antik tapınak, günbatımından sonra çok sessizdi. Antik yerleri koruyan tek bir bekçi vardı; o da erkenden giderdi. Çam ağaçlarının arasında saklı olan tapınak, sahildeki kayalara kadar uzanıyordu. Daha aşağıdaki taş sıraya oturduk. Limana gidip arkadaşlarımı görmeyi tercih ederdim. Hem bisiklet sürmek için de uygun bir saattti. Diğer çocuklar sinemaya ya da yengeç toplamaya gidiyorlardı bu saatte. Sanki cezalandırılmışım gibi hissetmiştim kendimi ve içimden ağlamak gelmişti. Midem bulanıyor, başım dönüyordu.

Saat tam yedide önümüzden tarifeli sefer yapan vapur geçti. Onu çift görüyordum. Miyoplar gibi, gözlerimi kısarak bakıyordum. Teyzem güneş batana kadar, çıkardığı bir kitabı mırıldanarak okudu.

Sütunlar, günbatımıyla koyulaşıyor, gölgeler oluşuyordu. Sütunlardan kala kala iki tanesi, bir de antik mekanın zemini sağlam kalmıştı. Biraz daha yukarıda bulunan Afea'nın tapınağı çok daha güzeldi. Taşların arasında sanki bir şeyler kımıldadı gibi geldi bana. Genç bir kız, bize doğru yaklaşıyordu.

Uzun bir etek, yüksek yakalı, dantelli ve ensesinde bir sürü küçük düğmeleri olan bir gömlek vardı üzerinde. Bir kadının sahip olabileceği en tatlı yüze sahipti. Yumuşak huylu biriydi. Ama gömleğinin ön kısmı kırmızı kan lekeleri ve yırtıklarla doluydu. Böylesi yırtıklar, ne dikenlerden ne de düşmekten olabiliirdi. Onu da çift görüyordum. Yerimi ona vermek için kalkmak

istemıştim ama yerimden kıpırdamam imkânsızdı. Katina'ya sokuldum iyice. O da ilk kez beni kucakladı. İkimiz beraber toprağa doğru eğildik. Ürkümüştü ve ben bunu hissetmiştim.

“Pari! Ne istiyorsun benden? Ben gelmesi için Ana'yı çağırmıştım.” dedi Katina.

Sonra birden hatırlamıştı.

“Tıpkı bugün gibi! 13 Eylül 1922!”

Genç kızın gözlerinden yaşlar süzülüyordu.

“Neden Katina? Neden?”

“Affet beni Pari. Siryo'yu seviyordun. Bunu daha önceden anlamalıydım.”

“Asla onun için acı çekmedin, Katina. Ömrü boyunca asla senden bir sıcaklık görmedi. Her zaman tek başınaydı zavallı. Ona artık ihtiyacın kalmayınca, bir solucan gibi ezip bir kenara fırlattın. Hepimize yaptığın gibi. Eleniciği kendi çıkarların için sattın. Planlarına engel olduğu için Olga'nın gitmesine izin verdin. Evet, onu bütün kalbimle sevdim, senin sevemeyeceğin kadar. Ve soruyorum sana, neden, neden onu benden aldın? Neden öldürdün?”

Genç kız hıçkırıklarla ağlıyordu.

“Sana acı çektirmek istemiyorum Pari. Ben o geceyi unutmak istiyorum. Seni daha önceki halinle hatırlamak istiyorum. Seni onunla beraber görünce gözüüm döndü ve o anda elime bir bıçak geçti. Hem senin için hem de onun için.”

“Niçin onu öldürdün Katina? Niçin?”

“Bana ihanet ettin Pari.” Teyzem titriyordu. Beni daha çok sıkmaya başlamıştı. “Affet beni Pari. Tanrı ruhunu rahatlat-sın.”

Genç kız bir anda ortadan kaybolmuştu ama teyzemin kendine gelmesi saatlerini almıştı.

Kafasını önüne eğmiş sessizce ağlıyordu.

“Seni seviyordum Pari, seni seviyordum” diye mırıldanıyordu. “Yalan. Yalan hepsi. Eleniciği ben satmadım. Elenicik benim küçük kızımdı. Kızım benim...Onu ben satmadım. Duyuyor musun? Ama başka seçeneğim yoktu ki. Oğlumu da kaybedecektim yoksa. Divan'daki köpekler benden oğlumu alacaklardı! Elenicik şimdi yönetiyor ve yıllarca da yönetecek. Bunca yıl onun yanındaydım. Onun için toplanıp İstanbul'a gittim ve bu kadar uzun zaman kaldım.”

Ağlıyordu.

“Ve sen Pari! Bana ihanet ettin. Bana ihanet ettin, duyuyor musun beni? Sana güvenmişim ve sen beni sırtımdan vurdun. Benim canla başla kurduğum, bana ait bir şeye elini uzattın. Acılarla zorluklarla kurduğum şeye. Bana ait olan emeğimi almaya geldin benden.”

Acıyla, göğsüne vuruyordu.

“Benim evimin içinde! Hiç hatırlamak istemesem de, sürekli olarak o geceyi düşünüyorum. Belki de Siryo’yu, benim sevdiğimden daha çok sevdin. Belki o da seninleyken daha mutluydu. Ama Siryo benimdi. Benimdi, duyuyor musun? Zavallı ben, onu almak için geri dönmüştüm. Benimle bir ömür geçirmişti. Bahtsız ben, ateşler içinde kocamı kurtarmak için geri dönmüştüm. Ona her şeyi anlatacaktım. Sırf onun için orada kalacağımı söyleyecektim ona. O da gururla dinleyecekti beni. Benimle beraber gelecekti. Biliyorum, gelecekti. Ona sapladığım bıçak darbeleri bunca yıldır hâlâ canımı yakıyor. Kime anlatayım acımı? İzmir’im yanarken, ben onunla her şeyi bitiriyorum. İzmir’im yanarken, ben ellerimi kana buluyorum. Kendi ellerimle evimi ateşe verdim. Benim kollarımda, benim elimden son nefesini verirken gözlerini açıp bana korkuyla bakmıştı. Bunca yıldır benden korkuyor muydu? Niye böyle oldu her şey Tanrım? Niye? Neden hiçbir yerde huzur bulamıyorum? Ne tür bir lanet var üzerimde?”

Ağlaması yavaşlamıştı. Kendine geldi sonra ve sırtını dikleştirdi. Kendinden emin bir şekilde kitabı kapatıp, bastonsuz ayağa kalktı.

“Evime girip de ne göreyim! Benim Fransa’larda olduğumu sanıyordu bir de! Neden Tanrım, felaketlerin tam ortasında-yken vapuru geri çevirdim ki? Niçin? Onu kurtarmak için mi? Dümdüz yoluma devam etmedim. Niye ben katil olayım ki? Evime gireyim de ne göreyim! Benim kendi yatağымda! Benim odamda! Topu topu iki ay yoktum. İki ay! Onun yabancı yerlerdeki işlerini yoluna koymak için çekmediğim zorluk kalmamıştı! Kahretsin! Daha o evdeki kokum bile gitmemişti henüz, benim hizmetçime sarmak için!”

Sinirle ayağını taşa vurdu.

“Onu bütün kalbiyle sevmişmiş, lanet olsun! Kim bilir ne zamandır arkamdan iş çeviriyordu! Gözlerim kör olmuştu! Durumu kurtarmak için anlamam lazımdı! Pari’nin bir iki kez ona nasıl baktığını görmüş ve ondan şüphelenmişim; ama önemseme-

miştin! Salmıştım kendimi. Pari'nin isteklerine boyun eğmiş-tim. Bende yiyip içiyor, benden giyiniyor, benim parfümlerini sürünüyordu. Bir de kocama el uzatacağı aklıma gelmemişti. Ay, kahrolasıca şey, bir de seni affetmek zorundayım bunun için!" Yüksek sesle konuşmaya başladı. "Hak ettiğini aldın. Buldun işte layığını. Koynumdaki yılan! Beş kere daha sapla-mam gerekirdi o bıçağı sana." Beni omzumdan dürttü.

"Maria!"

"Hımm."

"Maria uyan! Tapınağa gidiyoruz."

"Aziz Nikola'ya mı?"

"Buraya, yukarıya."

Tapınağın merdivenlerini çıktık. Teyzem, diz çöküp dua et-ti. Kim bilir kime. Sonra da 'kayalıklara geri döndük. Yukarı-dan, daha önce bizim oturduğumuz sırada siyahlara bürünmüş bir kadının, denizi seyrederek oturduğunu gördüm. Yokuş aşağı inerken Katina'nın adımları hızlanmıştı.

"Ana" dedi sevinçle Katina.

Neredeyse koşuyordu. Nefes nefese kalmış bir halde kadının yanına oturup, elini avuçlarının içine aldı. Birçok kez eğilerek onun elini öptü. Birden ağlamaya başladı.

"Ana" dedi hıçkırıklar içinde. "Ana, anam benim, tatlı anam."

Attartı Ana, onu teselli etmek için başını okşadı. Birbirleri-ne sarılarak, ağustosböcekleri duyulana, gökteki ilk yıldızlar çı-kana kadar uzun bir süre öylece sessiz sedasız oturdular.

"Anne, anam, tatlı anam... Bunca yıldır seni arıyorum ama sen gelmiyorsun. Anne daha ne kadar sürecek bu eziyet?"

Attartı Ana, sessizliğini koruyordu. Katina da hıçkırıklara boğulmuş bir halde, ona sarılmış ağlıyordu.

Gözyaşları içinde, "Benden daha fazlasını bekledin, biliyo-rum anne. Ben sana sırtımı döndüm. İşime gelen ne varsa sen-den alıp, bir teşekkür bile etmedim sana. Bıçak çekip, katil bile oldum. Ama sen beni cezalandıracağına, bana yeni bir hayat, zenginlik, aile ve aşk verdin" dedi Katina.

Attartı Ana yukarı doğru baktı.

"Senden gitmeni istediğim yol zordu kızım. Bir zamanlar, yukarıda, kuzeyde, buradan uzaklarda zaafım olan başka bir kı-zım daha vardı. Bütün annelerin, çocuklarından bir tanesine za-afı olur. Onları ayrı tutarlar. Ona zaafım olduğu için, o isteme-

den, canının çektiği ne varsa hepsini verdim. Ama o bunları kaldıramayıp delirdi. Elindeki güç onu sarhoş etti. Daha da yükseğe ulaşmak istedi. Başka insanları da felakete sürükleyip onların da kanını emmek istedi. Ve yaptı da. Güçlü bir devletin kralıyla evlendi. Bütün bir ulus acı içinde kıvranırken, o içten içe gülüyordu. İyi bir evlattı ama sonradan açgözlü, şirret bir kadın oldu. Sonunda, bir köşede tek başına öldü; çünkü acı ekmişti.”

Biraz ara verdi.

“Bu kız beni çok üzmüştü. Onun için kurtuluş da yoktu. Çok güçlü parlayan yıldızı, bir daha hiç parlamamak üzere söndü. Hiç kimse onun yerini dolduramaz. Zaten o yıldızı da bir daha istemiyorum. Sen küçükken beni iki elinle kucaklar, durmadan anlatmamı isterdin. Annen sana ekmek ve suyunu verdi, ben de sana tüm bildiklerimi öğrettim. Sen de ekmeği ve suyu tercih ettin. Sana karşı çıkmadım. Zenginliği de layığıyla yaşadın. Hatta paylaştın da. Biliyorum.”

Katina’nın yaşlılıktan titreyen nasırlı ellerini tuttu.

“Bu vücut çok yaşlandı ve daha fazla dayanamayacak. Başka bir yıldızın daha söndüğünü görmeye dayanamıyorum. Belki de sana karşı olan zaafım yüzündendir. Hem ben de dinlenmek istiyorum artık. Geri dönmek istiyorum. Kapadokya’ya dönüp kendi anama, ektiği tohumları geri vermek istiyorum. Bildiklerinle başka bir bedende yaşa. Bu sefer, gökyüzünde daha büyük bir ışık saçarak parlayacaksın.”

Hep beraber eve döndük. Yollar sessizdi. Sadece birkaç tane köpek panik içinde önümüzden geçip kayboldu.

Mutfaktaki masaya ilk önce Attarti Ana oturdu. Yağla yanan bir kandil ve içi suyla dolu küçük bir tabak çıkarıp önüne koydu. Cebinden birkaç tane tahıl tohumu çıkardı. Teyzem de dolabımdan beyaz ayakkabılarımla, makas getirdi.

Yaşlı kadın kandili yakıp önünde oturarak, yanan alevi seyretti. İki dakika geçti, üç dakika geçti, beş dakika geçti. Sanki yıllar gibiydi. Kendini hazır hissedince, tohumları ısınana kadar parmaklarıyla ovmaya başladı. Dişlerini de sıkıyordu.

*Buğday, arpa, çavdar duy beni!
Demir ol, bu yaratığa bilgelik ver,
Bu ele rüzgârın gücünü ver.*

İçinde yağ olan bezi açıp, üç tane tohumu tam ortasına koydu. Gözlerini açıp ellerini silkeleyerek, onları ateşe attı. Buğday, arpa ve çavdar. Aklını oynatmış gibiydi. Kızgın bezle, eline aldığı avuçlarımın içini yağladı. Ardından da teker teker alnına dokundurdu tohumları. Birini diğerinin ardından alnına götürüyor, bir taraftan da mırıldanıyordu.

Buğday, arpa, çavdar...

Ayakkabılarımı yağladıktan sonra eğilip ayaklarıma giydirdi. Yağa batırdığı parmağıyla, alnıma, kulaklarıma ve gözlerime daireler çiziyordu. Mavi elbisemi kaldırıp karnıma da yağ sürdü. Eline aldığı makası mırıldanarak, okumaya başladı. Saçlarımdan bir tutamı havaya kaldırarak kesip su dolu küçük tabağın içine koydu. Yok oldular. Bir adım arkada diz çökmüş oturan teyzeme döndü.

Mutfağın kapısından içeriye, kaftanlar içinde iki kadın girip onun yanına oturdular. Attarti Ana üç günlük yaktı. Odanın içi, dumanın tatlı kokusuyla doldu. Kadınlar çok güzel bir ilahi mırıldanarak okumaya başladılar. Ne dediklerini anlıyor olmam çok tuhaftı.

Bu dünyadan geçen ı ışık, bu evreni öğrenen ı ışık, hem üzıldün hem de sevindin, hem tadına varıp hem de kötülük saçtın ı ışık. Ruh, kurtarılmak isteyip de kurtarılamayan ruh. Bana gel. Gel ki, çektiğin eziyet bitsin. Gel ki, sana kurtulman için yardım edeyim. Gel bana, sana huzur bulman için yardım edeyim.

Saatlerce, durmadan böylece ilahi okudular. Attarti Ana, titreyen Katina'ya sarılarak, ağzını açıp kendi ciğerlerindeki havadan onun içine üfledi. Sonra bana yaklaştılar. Kendi kendime, onlar bir şey demeden ayağa kalkıp ağzımı açtım. Sevinç içinde, tüm damarlarımdan geçip parmak ucuma kadar ulaşan bu hoş kokulu, baş döndürücü hava dalgasını kabul ettim. Ne saadet! Etrafımdaki dünya kayboluyor ve baş dönmesiyle Attarti Ana'nın kucağına yıkılırken bana, "Uyu bebeğim, yirmi üç yıl uyu" dediğini duyuyordum.

Ertesi günden sonra teyzem, mum gibi erimeye başlamıştı. Beraber geçirdiğimiz günler boyunca hep yan yana otururduk ve bana hikâyeler anlatırdı. Sahile gezmeye gittiğimizde, bana başka hikâyeler de anlatıyordu. Mecburen, sürekli mavi elbisemi giyiyordum. Siyahlar içindeki *yaşıyor* dediği kadın da dahil, ölümler için mumlar yakıyorduk.

Elimi tutarak, kumların üstüne kendi dilinde bir şeyler yazmam için bana yardım ediyordu. Bütün o günler boyunca beni ne bisiklete binmek ne de denize girmek ilgilendirmişti. Sadece onu dinlemek istiyordum.

Annem döndüğünde onu bu halde görünce, hemen hastaneye götürmek istemişti. Ama Katina Teyze onu “Benim için endişelenme” diyerek durdurmuştu.

Sonraki günlerde, yanına çağırıp ona öğütler ve yaşadığı sürece gözü gibi saklaması için bazı şeyler verdi. Annem onun delirdiğini zannetmiş, bütün bir akşamı Stella Hanım’a telefonda olanları anlatarak geçirmişti.

“Keçileri kaçırdı diyorum sana Stellacığım. Başka türlü bir açıklaması yok. Bana, yağlı bir bez parçasını gözüm gibi saklayacağıma dair yemin ettirdi.”

Oradan ayrılmamızdan birkaç gün önce Katina Teyze ayaklarını sürüyerek yatağıma geldi.

“Ölecek misin?” diye sordum.

“Hayır, artık ölmem. Korkma. Özgür bırakıldım. Artık hep beraber olacağız. Bana ihtiyacın olduğu zaman, bir mum yak. O zaman gelirim ve seninle konuşuruz. Sen ne istersen onu konuşuruz.”

“Senin çok kızın var mı?”

Kaşlarını kaldırdı.

“Sadece sen varsın. Nereden duydun o kızları?” diye endişeyle sordu.

“O kadın... siyah elbiseler içindeki...”

“Onu hatırlıyor musun?”

“Sanırım.”

“Siyah elbiseler içinde bir kadın yok” dedi ilk önce. Sonra da fikrini değiştirip, “Siyah elbiseler içindeki kadın, bizim hepimizin anası” dedi kendinden emin bir şekilde. “Bizim kaderimizi o çiziyor.”

“Tanrı gibi bir şey mi?”

Bütün bir gece, açık bırakılan pencereden içeriye serin bir rüzgâr girince, teyzem üstümdeki örtüyü omuzlarıma kadar çekti.

“Hangi Tanrı gibi?”

“İsa gibi. Başka hangi iyi Tanrı var?”

“Bir sürü. Bütün tanrılar iyidir. İsa da, Buda da, Allah da; hepsi insanlardan iyi şeyler yapmalarını isterler.”

“Bizim Tanrı’mız en iyisi.”

Rüzgâr daha güçlü esmeye başlamıştı. İçeriye getirdiği gece çiçeklerinin kokusuyla beraber pencerenin perdesini de havalandırıyordu. Bu perdeler de çok eski olmalıydı. Lerya, artık dökülmeye yüz tutmuş saçaklara-kenarlar örmüştü. Balkon kapısına büyük geldiği için yerde sürünüyordu. Egina’da bizim pencerelerimiz sanki yabancı kıyafetler giyerlerdi. Prenslik gibi, farklı.

“Arabistan’daki bir çocuğa, kendi Tanrı’nın onunkisinden daha iyi olduğunu söyleyemezsin! O da sana aynı şeyi söyleyecektir!”

“Siyah elbiseler içindeki kadının adı ne?”

“Attarti.”

Teyzem, uyumam için gece lambamı söndürdü. Eğer annem yapsaydı bunu, kesin bağırırdım. Karanlıktan korkuyordum ve gece lambamın üstünde Mickey Mouse desenleri vardı. Kendi kendine döner, duvarlara boyum kadar Mickey ve Donald’ın resimlerini yansıtırdı. Odam lunapark gibi ışıklar içinde döner, ben de mutlu bir şekilde uykuya dalardım. Teyzeme karşı gelemedim. Karanlığın içinde bana, “Bütün insanlar aynı. Eğer komik bir şey söylersen gülerler, onları korkutursan korkarlar, eğer vurursan canları acır. Hangi tanrıya inanırlarsa inansınlar, dünyanın neresinde ve hangi renkte olurlarsa olsunlar sonuçta vücut ve ruh aynıdır. Attarti Ana onların ruhlarına inanıyor.”

Öğlen, üzerinde melek figürleri bulunan şamdanların durduğu büfenin olduğu salonda oturduk. Tekneye yüklenmiş, İzmir’deki felaketten kurtarılarak getirilmişti bunlar. Her zaman çok hoşuma giderlerdi. Hatta bazen oturup, neşeyle ellerini sallamalarını, eteklerinin vücutlarının üzerinde nasıl kıvrımlar yaptığını seyrederdim. Katina onlara nasıl baktığını görmüştü.

“Büyüdüğün zaman bunlar senin olacak, Maria. Hepsi senin. Gel bak, sana bir şey göstereyim.”

Büfenin, içinde gümüş çatal bıçak takımının olduğu çekmecesini açtı. Her birinin üzerinde adının baş harfleri kazılıydı. E. K. Ekaterini Karaman. Katina, yılların etkisiyle sapında lekeler oluşmaya başlamış bir bıçağı eline aldı.

“Bir zamanlar bunun bana ait olduğu kesin; çünkü senin de gördüğün gibi benim adım yazıyor üstünde. Ne kadar zaman geçerse geçsin, bunlar hep var olacaklar ve sen de bunların bir za-

manlar bana ait olduklarını biliyor olacaksın. İzmir'in en iyi ustaları tarafından yapıldılar. O zamanlar çok para vermiştim bunlara; çünkü değerli şeylerdi. Her zaman da değerli şeyler olarak kalacaklar. Bunları satın almak için verdiğim para bir başkasına aitti. Kocama. Onun parasıyla, gümüşler satın alır üstüne de kendi adımı yazdırırdım. Çatal bıçağın yanındaki peçetelerde de benim adımın baş harfleri olurdu. Evimin kapılarında, avlularda ve at arabalarında da ismimin baş harfleri vardı. Tıpkı bana ait eşyalar gibi, onları bana sağlayan kocam da bana aitti. Ama onu, adının baş harfleriyle damgalayamıyorsun. Onu parayla satın alamıyorsun. Ne kadar çok paran olursa olsun. Canınla ödüyorsun. Acıyla, emekle, dertle ve ahlarla ödüyorsun. Ödüyorsun ama; bir kez ödemek de yetmiyor. Ölene kadar sürekli ödüyorsun.”

Sessizlik...

“Teyze, birisi ölünce ne oluyor?”

Katina, odanın bir köşesinde duran pikaba doğru gidip kapağını kaldırdı. Pikapta kırk beşlik bir plak vardı. Pikabın iğnesini plağın üstüne koyunca şarkı çalmaya başladı. Sonra da birdenbire duvardaki prizden, pikabın fişini çekti. Şarkıcının sesi “buaaamu muuaabua” gibi sesler çıkararak gittikçe komik bir şekilde ağırlaşp birden durdu.

Mutfakta krema pişiren annem, ne olduğunu görmek için koşturarak geldi. Her seferinde pikaptan böyle sesler duyduğunda plakları bozacağımızdan korkarak bağırırdı. Katina'yı prizle oynarken görünce haçını çıkarmış, sütün taşmaması için mutfğa dönmüştü.

“Hayat bir şarkı kadar sürüyor. Hayat şarkı gibidir. Sonra plak biter. Her şarkı başka bir şeyden bahseder. Tıpkı hayattaki her insanın birbirinden farklı olması gibi. Şarkıların birçoğu, hayat için gerekli olan aşktan bahseder. Eğer şarkı kötüyse kimsenin hoşuna gitmez ve kimse o şarkıyı bir daha söylemez. Ama eğer güzel bir şarkıysa insanlar onu yıllarca hatırlar ve söylerler. Ama bir de dünyada şarkıyı yapanlar var” dedi Katina.

“Siyah elbiseler içindeki kadın şarkı mı yapıyor?”

“Evet, hem de en başarılılarından. Şarkının unutulmasına izin vermeyip, arya, opera, türkü, denizin dalgalarından çağılıtlar, yıldızların uyumlu melodisi ve rüzgârın fısıltısını yapanlardan. Bu dünya var olduğu sürece var olacak sesler... Dikkat et şimdi!”

Katina eğilip pikabın fişini tekrar prize taktı. Plak tekrar dönmeye başlamış ve şarkı kaldığı yerden normal bir şekilde devam etmişti.

“Anladım! Siyahlar içindeki kadın priz! Heeee! Prizin yapıldığı maddeden yapılmış o da! Cereyan! Elektrik! Hım! Şimşek!”

Katina gözlerinin içine baktı. Aklına başka bir şey gelmiyordu.

“Eee! Hava! Güç? Ne?”

“Yemek hazır” diye bağırdı annem.

“Bugün bilemediklerin birkaç yıl içinde sana komik gelecek. Bu ne?”

“Pikap.”

“Senin için, gittiğin bir evde pikap görmek çok alışılmış bir şey değil mi?”

“Evet.”

“Bir düşün bakalım, sen ve pikabın birdenbire Akropolde Perikles’in önünde belirveriyorsunuz. Ve pikap da çalmaya başlıyor. İnsanlar nasıl tepki verirlerdi?”

“Paniğe kapılırlardı. Ne olduğunu bilmedikleri ve anlamadıkları için ondan korkup kurtulmak için kaçışırldı.”

“Perikles ne düşünürdü?”

“O da korkup kaçardı pikabımdan.”

“Hayır. Belki bir anlık korkudan sonra Perikles pikaba bakmak için yaklaşırdı. Bu ne? Nasıl çalışıyor bu böyle? Eğer daha da cesaretlenirse, pikabı kaldırıp arkasında saklanan şarkıcı ve müzisyenler var mı diye bakardı.”

“Tanrıça Athena’nın yaptığı mucizelerden biri olduğunu sanmaz mıydı?”

“Umarım senin söylediğinden çok daha zekidir ve Tanrıça Athena’nın sadece ve sadece halkı avutmak için var olduğunu biliyordur. Senin için Tanrıça Athena var mı şimdi?”

Güldüm.

“Tabii ki hayır. Olimpos Dağı’nın on iki tanrısı masaldan başka bir şey değil ki. Benim için İsa var.”

“O zamanlar, Atinalılara on iki tanrılarının masal olduğunu söylemeye kalksaydın neler olurdu kim bilir? Seni inançsızlıkla suçlardı. Sözlerini, tanrılarına karşı bir hakaret olarak kabul eder, cezalandırılmanı isterlerdi. Çünkü, onlara inanıyorlardı. Ve sen de buna saygı duymalısın.”

“Beni, söylediklerimin hepsinin doğru olduğunu bilen ve akıllı olan Perikles kurtarırdı.”

“İçinden belki sana hayranlık duyardı Perikles; ama ibret olsun diye de seni ilk öldürmeye kalkan o olurdu. Tanrıça Athena’ya diğerlerini korkutabilmek ve kendi emrinde tutabilmek için ihtiyacı var. Onları cezalandırmak için Zeus’a ihtiyacı var. Birden ortaya çıkıp da ortalığı karıştırıp onun düzenini bozamazsın ki! Arada bir de olsa bir insan olarak, birden karşısına çıkan bir durum ya da bir felaket karşısında, o da mantığının dışına çıkabilir ve belki de söyleyeceği ilk şey ‘Tanrıların Babası Zeus, yardım et bana’ olabilir. Bunu söylemesi gayet kolay gelir; çünkü küçükken böyle öğretmişler ona.”

“Tıpkı denizin çalkantılı olduğu zamanlarda vapura bindiğimizde Stella Hanım’ın korkudan ‘Aziz Nikola, yardımcımız ol’ demesi gibi.”

“Annen de öyle demiyor mu?”

“Annemin o kadar çok başı dönüyor ki, kimseden yardım istemek için ağzını açmaya mecali kalmıyor.”

“Sen ne diyorsun peki?”

“Ben, korktuğum zaman birisini çağırdığımda onun gelip beni kurtaracağını bilmek istiyorum sadece. Teyze! Benim pikabım Perikles’in olduğu yıllarda çalamazdı ki; çünkü çalması için onu takacak priz olmazdı.”

“Yemek hazır dedim size, duymadınız mı?” diyerek annem bağırdı. “Yorgi, balığını kediye atmasana.”

“Doğru. Perikles’in, elektriğin icat edilmesini beklemesi gerekiyor önce. Her şeyin bir zamanı var. Geçmiş düşünüp insan kendi kendine soruyor! 1600’de bu olmadan, şu olmadan insanlar nasıl yaşıyorlardı? Ancak seni temin ederim ki, gayet güzel yaşıyorlar ve her şeyi bildiklerini sanıyorlardı. Aynı şeyleri, senin yaşadığın dönem için de 2646 yılında yaşayan bir çocuk söyleyecek. ‘Vay be! Maria nasıl da o zamanlar dünya denen o gezegende yaşamış’ diyecekler.”

“Niye 2647 değil de 2646? Dünya 2647’de olmayacak mı?”

“Her şeyin bir başı, bir de sonu var. Hadi yemeğe gidelim” dedi Katina.

Masanın üstü tam bir curcunaydı. Balık, haşlanmış ot, krema ve üzüm. Kardeşimin tabağı, insanın midesini kaldıracak bir haldeydi.

“Sersem şeyler, aptal horozlar” dedi Katina.

Annem buzdolabından, içinde soğuk su dolu cam sürahiyi ve beyaz peyniri getirdi. Bu sudan her zaman yemek kokusu gelirdi. Kardeşim onu almak için elini uzattı.

“Hayır Yorgi, sana soğuk su içmek yok!” diye bağırdı. San-ki sağırmış gibi her zaman ona bağırarak bir şeyler söylerdi. “Bekle, sana öteki sürahiden su koyayım.”

“Kısacası, kaç yıl içinde bitecek İsa da?”

“İsa, çok iyi bir *şarkı*. İnsanlar onu 1900 yıldır hâlâ hatırlıyor ve söylüyor. Kaç yıl daha söylerler, bilemem.”

“Kim yazmış o *şarkı*yı?”

“Saul.”

“Bilmiyorum öyle birini.”

“Onu bilmemen gayet doğal. Diğer bir adı da Pavlo.”

“Aa, evet din dersinde anlatmışlardı bize. Ama ben onun, bu kadar iyi bir *şarkı* yazarı olduğunu bilmiyordum! Onu pek önemsememişim. Peki nasıl olmuş da, böyle bir şey aklına gelmiş?”

“Sana, o zamanlar Salome diye bir kızı korurken, olayları yakından yaşamış olan Attarti Ana’nın bana anlattığı gibi anlatacağım. Salome, kral olmaya çalışan bir prense âşıkmiş. Çok çaba harcamış.”

“Hangisi?”

“Sabret. Sonunda söyleyeceğim. Eski zamanlarda çok akıllı ve önemli bir adam yaşarmış. Adı da Saul’muş. O yıllarda yurtlarını Romalılar işgal etmiş. İnsanlar, Romalılardan nefret ederlermiş. İşgal hiçbir zaman dayanılır bir şey değildir...”

Annem lafa atılarak, “Ben Alman işgali sırasında sekiz yaşında küçük bir çocuktum, hâlâ hatırlarım Pire’ye düşen bombalar; bir de açlıktan ölen insanlarla yüklü at arabalarını.”

“Kraliyet ailesinden olmalarına rağmen, ailesi çıkmış ve zenginlikleri için Romalıları desteklemiş”

“İşgal zamanında Almanlarla işbirliği yapanlar gibi işte, sonunda halk onları linç etti.”

“Onu büyük bilim adamlarının yanına eğitim alsın diye göndermişler. Ferisi olmakla övünürmüş.”

“Yani kötü bir insan mıymış?”

“Kim size böyle saçmalıklar öğretiyor? Geleneklerine bağlı inançlı biriymiş.”

“Öyle miymiş?”

“Museviler ve Ferisiler! Aaa! İsa’yı çarmıha gerdi onlar!” diyerek buzdolabının yanındaki annem tiksintiyle bahsetmişti onlardan.

Teyzem, tabağına koyduğu balığı ortadan ikiye ayırıp kılıcığını çıkarttı. Annem, haşlanmış otları onun için kesip üzerine limon sıktı. Bir lokma alsın da iyi kızarıp kızarmadığını ona söylesin diye teyzenin başında bekliyordu. Katina Teyze bir şey demeyince, o da oturup yemeğe başladı.

“Saul’un yaşadığı dönemde” diyerek konuşmasına devam etti Katina Teyze, “başka bir Yahudi daha yaşıyordu. Çok güzel konuşuyordu. Adı Yesu’ydu. İsa, İsus yani.”

“Yesu nasıl biriydi?”

“Yakışıklı mıydı, çirkin miydi, uzun muydu, kısa mıydı ya da sakalı var mıydı, yok muydu; bunları kimse bilmiyor.”

Kendinden emin bir tavırla, “Sakalları vardı” dedi annem.

“Ne yani Pavlo, Yesu’yla mı ilgilenmiş? Anlamadım?”

“Pavlo, asla onunla karşılaşmamış. Onun hakkında duyduklarından sonra, onun deli olduğunu düşünmüş. İnsanları kolaylıkla ikna etmeyi başarmış; hatta kardeşleri ve bazı saf balıkçılar ona inanıp peşinden gitmişler.”

“Sabahleyin balıkçıda kaçula balığı da vardı” dedi annem, parmağıyla dilinin ucundaki kılıcığı alırken. “Nasıl da lezzetli olur kaçula! Çocukların yediği tek balık barbunya olduğu için bunu aldım. Bir dahaki sefere kaçula alırım, bir güzel de tereyağında kızartırız.”

“Ona öğretici dediler ve onlar da onun askerleri oldular. Bunlar şehirde sağda solda geziniyorlardı. Ne de olsa bir tek Yesu’nun taraftarı yoktu. Onlar gibi bir sürü vardı. Romalılar, kendilerini rahatsız etmedikleri sürece onlara önem vermezlerdi. Ancak günün birinde taraftarlarının sayısı çok fazlalaşmış. İsa Peygamberciler’den sonra bir de Samiriyeliler çıkmıştı ortaya. Başlarında Yuda’yla Kudüs’e girdiler. Etrafa, bu adamın kargaşa yaratıp kral olma yolunda ilerlediği söylentisini yaydılar. Güçlü Yahudileri tahrik ettiler. Roma tehlikeyi hissetmişti. İşte o zaman onu yakalayıp, hiç düşünmeden, tıpkı seni rahatsız edip duran, başını döndüren bir sineği öldürür gibi, çarmıha gerdiler. Bu verdikleri ceza seni şaşırtmasın; çünkü o yıllarda çok alışılmış bir şeydi. Küçük bir şey çalan hırsız bile çarmıha gererlerdi.”

“Teyze! Neler anlatıyorsun çocuğa?” diyen annemin sesi duyuldu.

“Ancak o zaman, ilk kez olan bir şey olmuştu. Etrafa Yesu’nun dirilip mezarından çıktığı ve tekrar hayata döndüğüne dair söylentiler yayılmıştı.- Bu olay Saul’un dikkatini çekti. Onun kim olduğunu öğrenmek için sordu.”

O ana kadar sohbetimizi ciddiye almamış olan annem, ellerini önlüğüne kurulayıp beline koyarak, lavabonun ordan yanıma gelip, “Teyze! Oturmuş ne anlatıyorsun?” diye sormuştu.

“İsa’nın hayattayken ne dediği, ne yaptığı ve ne öğrettiği Saul’u ilgilendirmiyordu. Ve bilmiyoruz...”

Lafa karışan annem, “Nasıl bilmiyoruz? Bilmiyormuşuz! Hepsi kitapta yazıyor. Hem mucizeler hem de *başkalarını da sevmek* kitapta yazıyor. Elbette! Ona, Yesu da deme” diye çıkıştı.

“Saul’u, sadece onun dirilişi hakkındaki söylentiler ilgilendirmişti!”

“Ne söylentisi canım? Kutsal kitaba göre öldüğünün üçüncü günü dirildiği kesin. Annene söyle; sana doğru anlatmamış” diyerek yine lafa giren annemi önemsemeden konuşmasına devam etmişti.

“O gün Saul, seçimini yapmıştı. Kalabalığa *bir rüya gördüm* dedi. *Çarmıha gerdikleri İsa’yı gördüm ve bana, size onu anlatmam için emir verdi...* Saul, adını Pavlo diye değiştirdi. İsa’nın Tanrı olduğunu dünyaya anlatmak için Kudüs’ten ayrıldı.”

“Peki, Tanrı mı yoksa değil mi teyze? Daha fazla krema istemiyorum anne.”

Annem beni dinlemeyerek, biraz daha krema koydu.

“Ben, zavallının, şimdi mezarından kalkıp da Tanrı olduğunu öğrenseydi, şoka gireceğine inanıyorum açıkçası.”

“Yeter artık! Oturmuş neler anlatıyorsun çocuğa teyze? Çıldırдың mı? Kutsal Meryem bizi çarpacak! Tanrım affet beni!” diyerek annem istavroz çıkardı.

Parmağıyla annemi göstererek Katina Teyze, “İşte! Din korkusu! Onu Kutsal Meryem yakacak! Sanırsın Meryem Ana almış eline kibritleri aşağıya, buraya doğru geliyor!”

Bir yandan korkmuş olmama rağmen, gülmekten yıkılmıştım. Acaba annem mi haklıydı? Teyzenin aklı pek yerinde değil miydi yoksa?

“Sen ne dersin Eleni? Meryem Ana seni cezalandırmak için mi var, yoksa sana yardım etmek için mi?”

“İsa ne demişse o” diye başlayınca annem, ben de “Pavlo” diyerek atıldım söze.

“Kim?” dedi annem. “İsa ne demişse o” diyerek bize öğretmek için konuşmasına devam ediyordu. “Hem Eski hem de Yeni Ahit, gerçekler.”

“Onlara inanıyor musun?” diye sordum anneme.

“Tüm samimiyetimle.”

“Yona’yı balığın yuttuğuna inanıyor musun?”

“Evet inanıyorum.”

“Peki hangi balıktı?”

Annem biraz düşündükten sonra, “Köpekbalığıydı” dedi.

“Köpekbalığı seni yutmaz anne, parçalara böler.”

“Balina” dedi bu sefer de annem. “Balina! Tıpkı Pinokyo’yu yutan balina gibi!”

“Kes sesini artık be anne.”

“Ne dedin? O ne demek öyle *kes sesini*? Küfreder gibi. Kim sana bunları öğretiyor!”

Katina Teyze’ye, bana bunları onun öğretmiş olduğu şüpheyle baktı.

Öğleden sonramızı küçük balkonda geçirdik. Annem, lizözü ve kahveleri getirdi. Masayı açıp küçük bir örtü serdi ve iki bardak suyun olduğu tepsiyi üzerine koydu. Karşıdaki koltuğa oturarak rahatlamak için bir of çekip kahvesinden yudumladı.

“Oooh!”

Dinlenme süresi olan üç dört dakikadan sonra duramaz, yine kalkıp evde dört dönerdi. Her zaman için yapacak bir işi vardı. Elini cebine sokup, iki kuruş metelik çıkardı.

“Mariacık, dondurma ister misin? İşte al, Stavro’ya git de kendine dondurma al.”

“İstemiyorum.”

“İstemiyor musun? Nasıl yani? Dondurma istemiyor musun? Çubuk dondurma istemiyor musun?”

Katina Teyze’ye doğru yaslanınca, annem endişelenmişti. Annelik içgüdüsüyle bir şeylerin döndüğünü hissetmişti.

“Teyze sonuçta İsa neydi?”

“Yine mi?” dedi annem.

“Yahudilerin toplumunda çok sevilen, parçalara bölünmüş memleketini, kendine özgü düşünce ve yolla özgürlüğüne kavuşturup, tekrar bir bütün haline getirmek isteyen ve Davut’un zamanındaki krallığı geri almaya çalışan birisiydi. Çok savaştı.”

“Annem onun çok fakir olduğunu söylemişti.”

“Fakir mi?”

“Annem fakirdi dedi. Fakir doğup fakir ölmüş.”

“Şunu bilmelisin ki Maria, fakirlerle hiç kimse asla ilgilenmez. Bütün büyük hikâyeler, meşhurlar, güçlüler, prensler, krallar ve onlar gibi olanlar için yazılır.”

“Fakirin kaderi de kendi gibi” dedi annem.

“Sonunda doğru bir laf ettin, Eleni” deyince, annem sevincinden uçtu.

Son zamanlarda, Katina Teyze denize pek özlem duymuyordu. Artık bakışları uzaklara yolculuk etmez olmuştu. Ne kadar çok cildi buruşuyorsa, yaşamak için o kadar az isteği oluyordu.

Bunca yıldan sonra, şimdi düşünüyorum da, acele ediyordu. Bana tohumları ekmesi için sadece birkaç günü vardı. Tabii ki, bir de onları sulaması vardı. Günün birinde kök salıp, yeşereceklerdi. Öyle de olmuştu.

“Bana Büyük Ana’nın kızını, Salome’yi anlatacak mısın teyze?”

“Daha sonra. Sana, bir gün bizzat kendisinin anlatması daha iyi. Salome, çok akıllı ve çok güzel.”

“Teyze, ben hangi tanrıya inanmalıyım?”

“Tek başına karar vermen için önünde yirmi üç yıl gibi çok uzun bir süre var.”

Oradan ayrılmamızdan bir süre önce annem, Aziz Nektar-yo’ya gitmemiz için bir taksi çağırırdı. Hep gidelim der ama sürekli ertelerdi. Şimdi taksi aşağıda bekliyordu. Ne tuhaftır ki, Katina Teyze de bizimle gelmek istemişti.

Okullar açılınca Kastella’ya geri döndük. Ancak hâlâ ölümü anlamamıştım.

Kastella, Kasım 1965

Babam ve annem onun cenazesindeyken, benim yine badem-ciklerim şiştiği için ateşler içinde yatıyordum. Küçüklüğümden beri bademciklerimden çekerdim. Yatağımda kımıldayamaz halde yumak olmuştum. Yanımda, temizlik delisi olan, döşekleri çar-

şafklarla kaplayan, her gün halı silken ve şişeleri ilaçlarla yıkayan Kondilo Nine kalmıştı. Her seferinde anneme, iğneyi kaynatmak için ocağa bir kap koymasını gizlice kapıdan gözüyle işaret eden Nikopulo Bey'in gelmemesi için yalvarıyordum. Çantasında, o bölgedeki bütün çocukların kışma batırdığı demirden bir iğne taşırdı. Bademcik, kızamık ya da herhangi başka bir hastalık, hiç fark etmez, iğneyi yerdin. Bu çocuk doktorunun ikinci bir kusu ru da, ağzımıza soktuğu ısıpatulaydı. Daha iyi görebilmek için seni camın kenarına götürür, gırtlığına kadar ağzına soktuğu ısıpatulayı dilinin üstüne iyice bastırırdı. Yediğin iki lokma kızarmış ekmekle, şehriyeleri çıkarasın gelirdi. Erkek kardeşim hastalandığı zamanlarda, Nikopulo Bey'in odasında belirmesiyle o kadar çok çığlık atarak ağlardı ki, onunla aynı odada durmak imkânsızlaşır dı. Ve saklanmak için girdiği yatağın altından onu çıkarmak çok zordu. O zaman da, Nikopulo Bey yatağın altına eğilerek, ona kopuk parmak numarasını yapardı. Bunun da işe yaramadığı zamanlar, kös kös geri giderdi. Hatta baham bir gün o kadar çok sinirlenmişti ki, sonunda yatağın döşeğini kaldırıp, birkaç tahtayı da sökmüş t ü. Ve kardeşim saklandığı yerde, tostoparlak haliyle bir güzel yemişti iğnesini.

Bir hafta boyunca ateşim düşmemişti. Okula tekrar başladığımdaysa bacaklarım titriyordu hâlâ. Bacaklarımla beraber, beynimde de bir zayıflık hissediyordum.

Kesin olan tek şey vardı; o da, o günden beri beynimi idare edemediğimdi. Etrafımda gördüğüm her şeyi farklı yorumlar olmuştum. Sanki ben, ben değildim. Annemle, sanki hiçbir şey beni ilgilendirmezmiş gibi ters ve sert bir dille konuşuyordum. Bazen de kendime gelip ondan özür diliyordum söylediklerim için.

Annem normalinden erken zamanda ergenlik çağıma girdim endişesiyle Stella Hanım'ın, o çok değerli yardımını istemişti. Anneme, "Bundan sonra daha neler göreceksin Eleniciğim, daha dur" demişti.

Cumartesi günleri, öğretmenlerimiz bizi kiliseye yaya götürdü. Mecburen, iki saat boyunca kıpırdamadan ayakta durduğumuz yetmezmiş gibi, bir de bizi tütsülerlerdi. Betim benzim atar, sapsarı kesilirdim. Tanrı'nın küçük çocuklara hiç mi acıması yoktu. Ne söylenenlerden tek kelime anlardık ne de kilisenin büyüünden. Bizim için kilisenin tek iyi tarafı, iki saat boyunca dersten kaçmak olurdu.

Öğretmen koşup beni bir sıraya oturttu. Biraz ötede oturup kurtulmuş olduğum eziyetin bitmesini bekledim. Onunla yaptığım bütün konuşmalar geliyordu aklıma! Ne ilginçti! Nasıl olmuştu da su, tavuk suyuna çorba oluvermişti! Olabilir mi? İmkânsız. Bugün anlayamadığın ne varsa... yok daha neler! O aptal kadın yoksa onu tavuk çorbası mı sanmıştı! Mucizeler olmaz! Yoksa olur mu? Uyu bebeğim, yirmi üç yıl boyunca. Bunu hâlâ duyuyorum ama bana hiç etki etmedi söyledikleri. Ha! Hiç uykum yok. Kiliseden döner dönmez tarih dersimiz var. Beni kaldırır şimdi bu aptal; hiç de çalışmadım.

“Pist! Tula!”

“Hı?”

“Tarihten ne vardı?”

“Hı?”

“Tarih diyorum, ne ödevimiz vardı?”

“Napolyon. Hezimet.”

Tarih kitabımla beraber, geçmişe gidip Napolyon’u bulmak isterdim. Gel de gör bak, sonun ne olacak! Eğer gerçekten de bir salaksa benim kellemini uçurturdu. Eğer akıllı biriye de, beni geleceği gören büyük bir kahin olarak görürdü. Ne dersin? Eğer öyleyse gerçekten de bir zamanlar mümkün müymüş bunun olması? Attartı’yi düşündüm.

“Olabiliyorsa öyle bir şey?” Bırrrr! “Pişt Tula!”

“Sus. Maruli Harım sana bakıyor!”

Oof! Bir oda dolusu öğrenci var burada ama yine de yalnızsın. Yalnızsın. Yoksa değil misin? Tanrı da var. Nerede o? Eğer burası onun eviyse hani mutfağı nerede?

Daha sonraki yıllarda kendi kendini ayarlamaya çalışan bozuk bir saat gibi çalışıyordu aklım. Her iki üç günde bir, benim hakkımda şikâyetlerde bulunmak için öğretmenler annemi çağırırlardı. Dil çıkardığımı söylemişlerdi. Bazıları da elimin ayağımın rahat durmadığını. Benim gibi tuhaf bir varlığı daha önce hiç görmediklerini söylemişlerdi. Sadece Soeur Alberta, anne evde ne gibi konularda sohbet ettiğimizi, tuhaf kitaplar okuyup okumadığımı ve bir bedende bulunan iki ayrı ruh hakkında bir şeyler biliyor mu, diye sormuştu. Yok, annem bu tür şeylerden anlamazdı.

Nene Elenicik

*İstanbul'dan Kastella'ya
Yirmi üç yıl sonra*

İki gün önce Nene Eleni ateşlenmiş, artık oldukça yaşlı olduğundan annem onun için çok endişelenmişti. Ateşi varmış yokmuş umursamadan mutfaktaki masanın başında, bir sandalyenin tepesinde oturuyordu nene. Sanki oturma salonunuz yokmuş gibi hep mutfakta otururduk. Etrafında dört dönerek, ona hizmet eden annem, ıhlamur kaynatıyordu. Yüksek sesle, Eleni'nin sağır olmamasına rağmen kulağına eğilerek, "İhlamur ister misin Nene Eleni? İhlamur diyorum, içer misin?" diyerek bağırdı.

Yaşlı kadın, sırf annem başından gitsin diye eliyle işaret ederek, "Kaynat bir ıhlamur" dedi. Diğer eliyle de bana dönüp, parmaklarını oynatarak, "Kızın nasıl?" diye sordu.

Sabah bana telefon ettiğinde annem telaş içindeydi. Nene basit bir nezle olsa bile telaşa düşerdi. Bu sefer bana, "Eğer olur da bir şey olursa, kimi çağırmam gerekiyor? Papazı mı yoksa sinagogunkine ne deniyordu, ondan mı?" diye sormuştu.

Nene, ona bakmam için bana işaret etmiş ve öylece kıpırdamadan bir beş dakika kalmıştı. Ne yazık ki, o beş dakika içinde de ıhlamur hazırды. Annem, saat dörtte yan taraftan torununu alması gerektiğini hatırlayarak, üstüne bir ceket alıp çıktı.

Bazen amma garip oluyor bu kadar yaşlı bir kadına Elenicik demek. Neyse, Elenicik, kaşlarını çatarak, öfke ve merak karışımı bir ifadeyle bana bakıyordu.

Ne demek istediğini anlamış olmama rağmen, meseleyi uzattım.

Aklımdan, son zamanlardaki bütün o patlamalarım, hiç düşünmeden sağa sola yağdırdığım lanetler ve beddualar geçmişti.

Bu arada nene, kararını vermişti.

“Ana’nın yazılarını geri getir.”

Bu bir emirdi. Katina’nın tamamı on sekiz tane olan defter ve kitaplarından sadece şunları anlıyordum: Suyun Defterleri. Aşk, hastalıklar, lanetler, uçlar (ölümler).

Kaç kez *yutacağım* dediğim halde karşımdaki yine laflarımı yemişti. Bazen de sinirlerimi kontrol edemiyor, etrafa makineli tüfek gibi lanet yağdırıyordum. Yeni konu başlıkları açtığım için geceler araştırıp okumama yetmediğinden bir türlü bitiremiyordum. Bir konuda başarılı olur ya da onunkine benzer bir şeyler yapmayı becerebilirim çılgınlar gibi seviniyordum. Hayatta her şeyin bir düzeni vardı; ama bu defterlerde benim bir düzenim yoktu. Bazılarıyla, küçük çocuklar gibi oynadığım, önemli sözleri bile öylesine, karmakarışık ve ezbere, ne olduklarını bilmeden öğrenmiştim. Deniyordum. Üç kere ciddi şekilde onlara ihtiyacım olmuştu ve hemen bana yardım etmesi için ona koşmuş-tum.

“Ana’nın yazılarını geri getir” demesi, benim için cezaydı ama ertesi gün ona defterleri götürdüm.

Elenicik, evinden çıkmıyordu. Yaşlanınca hiçbirimiz evimizden çıkmayız. Hayatta ya da ölü, varlar ya da yoklar, canlı olarak ya da hava gibi hepsi her zaman etrafta.

Annem, elinde pirinçli tavuk çorbasıyla gelip bir köşeye oturdu. Defterler, her tarafından saçaklanmış bir kordonla bağlanan, yıpranmış deriden bir kılıfın içindeydi.

Nene, işaret parmağıyla masaya üç kere vurdu. Annem masayı kurup kulağına eğilerek, “Dikkat et sıcak” dedi. Ardından tabakları toplayıp, Eleniciği evine götürmek için beraberce çıktılar. Huzur içinde cezalandırılmak için tek başıma kaldım.

Eleniciğin evinin üst katı yapılmadan önce, annemin oturduğu eski evin orada bolca ıhlamur ağacı yetişirdi. Evde, bir somya, mutfakın ortasında duran altı sandalyesi olan ve çingenelerden alınabilecek en çirkin naylon örtünün serili olduğu bir masa vardı. Ona bir şeyler götürdüğünde verdiklerini alıp komşulara dağıtır, eğer onların da hoşuna gitmezse sonunda hiçbir şeye hayır demeyen anneme geri gönderirdi. Kayınvalidem ölüp

bana, İrodo Attiko Sokağı'yla, Muruzi Sokağı'nın köşesindeki o *saray yavrusunu* bırakınca, onun o sonradan görme rüküş zevkine hitap eden bir sürü iğrenç mobilyanın sahibi olmuştum. Bir ev dolusu. Saridi'de yüzyılın ortalarında yapılmış, çok pahalı ama rüküş mobilyalardı. Onlarla ne yapacağımı bilemezken, aklıma Eleniciğin iki odalı evini bu altın yaldızlı koltuklar, berjerler, aynalar ve konsollarla döşemenin iyi bir fikir olduğu gelmişti. Bazı büyük mobilyaları, o da sırf çok değerli oldukları için zar zor evime koymaya razı olmuştum. Bunlar da canlı renkleriyle İran halıları ve çok değerli, 18. yüzyıldan kalma, üzerinde portrelerin olduğu goblen duvar halılarıydı. Ömrüm boyunca onlara bir türlü ısınmadım. Böylece Nene Eleniciğin evinin önüne gelen bir kamyon, eşyaları indirmeye başlamıştı.

'Eğer konuşabiliyor olsaydı, Nene Elenicik çığlıklar atardı kesin. Sonunda bir depoya konup, küf ve rutubet içinde kalmasınlar diye annem hepsini evine almıştı. Onu görmek için ziyaret edenler, annemin salona doldurduğu mobilyaların arasından geçebilmek için küçük manevralar yapmak zorunda kalıyorlardı. Ha kayınvalidemin evi, ha kendi annesinin de eşyalarını almış olan annemin evi. Bir de sıkılıp değiştirdiğim birkaç eski eşyayı sayarsak tam üç evlik eşya etti. Eee! Evlenirken de sağlam bir çeyizle evlenmişti. Etti mi dört ev. Altmış dört metrekaare bir evde, dört evin eşyası vardı.

Nene Elenicik, geri döndüğü zaman, kimse cesaret edip de ona nedenini soramamıştı. Sadece, "Şimdi hazırım" demişti ama *hazır* kelimesinin ne demek olduğunu kimse anlamamıştı.

Bir sabah, Türkiye'den nenenin geleceğini yazan bir mektup almıştık. Görev almış bir mareşal gibi görkemli ve ihtişamlı bir şekilde gelmişti mahalleye. Katina'dan daha bilgiliydi. Katina'nın ölümünden tam yirmi üç yıl otuz üç gün sonra gelmişti. Bu yıllar süresince hiç yazışmamıştık. Hatta hayatta olup olmadığını bile bilmiyorduk. Eleniciğin hakkında bildiğimiz tek şey, Türkiye'de kayıplara karışmış olduğuydu.

Niye orada kaldığını bilmiyorduk. Katina tekneyle oradan ayrılırken, o küçük kız İstanbul'a doğru yola çıkmıştı. Neden? Bilinmez.

Mektubu aldığımız zaman annem gözlerine inanmakta zorlanmıştı.

Nene gelir gelmez, ilk olarak beni görmek istemişti.

Buraya geldiğinden beri yaptığı tek yolculuk, sanki annesinin eşyalarına ve anısına ibadet etmek için gittiği Egina Adası'naydı. İçeriye girer girmez annemden, evlenirken başlarına takılan çemberiyle, annemin, geçekten de Katina'ya ait olup olmadığını bile bilmediği ama evde bulduğu küçük siyah bir makasla iki üç tane alakasız eşya istemişti. İçinde yüz pudrası ve kurdelelerin olduğu dikdörtgen bir kutuyu bulmak için evin altını üstüne getirmişler, sonunda da merdivenin altındaki ardiyede, çamaşır leğenlerinin altında bulunmuştu kutu. Bütün bu lüzumsuz eşyaları alan Nene Elenicik, o günden beri onları koynunda saklıyor.

Annemin Katina'yla yaptığı sohbetlerde Eleniciğin çok nadiren adı geçiyordu. Sadece onu düşünmek bile Katina'ya acı verdiği için fazla konuşmak istemiyordu. Onun için sadece bir kez, *bedel* demişti. Başka hiçbir şey dememişti. Aradan ne kadar uzun zaman geçmiş olursa olsun annem, konuşulanları olduğu gibi hatırlayabilme özelliğine sahipti. Tam bir kasetçalardı. Düşünmeden, aynı şeyleri abartmadan ya da değiştirmeden tekrar tekrar söyleyen, asla kendi fikrini içine katmadan anlatan bir kasetçalar gibiydi.

“Katina Teyze Elenicik için ne demişti anne?”

“Bedel.”

“O da ne demek?”

“Ben nereden bileyim?”

“Sormadın mı?”

“Hayır.”

Bizim eve yerleştikten sonra, birkaç kez onu görmeye, kendisinden daha yaşlı ve çirkin üç kadın gelmişti. Geldiğinden nasıl haberleri olmuştu bilmiyorduk. Annemden onlara geldiğini haber vermesini istemediği gibi, evinde telefon da yoktu. Annem, hizmet ediyormuş gibi görünerek etraflarında dolanıp duruyordu. Ancak onlar, aralarında Türkçe konuştuklarından hiçbir şey anlayamıyordu. O üç kadının geldikleri son günden bu yana yıllar geçmişti ve bir daha da hiç gelmediler.

Kastella'daki evin penceresinden, imbatla beraber kızarmış kalamar kokusu girmişti içeriye. Saat altıda, aşağıda, Türk Limanı'ndaki tavernalar yemeklerini pişirmeye başlarlardı.

Elenicikle beraberken çok sabırlı olmak gerekirdi. Çünkü zamanın bir önemi yoktu onun için ve aradan saatler geçmesine

rağmen, bazen ikimiz de hiç kıpırdamadan öylece oturup dururduk.

“Nene! Gideyim mi artık?” dediğimde bana eliyle oturmamı işaret ederdi.

Dolabına doğru giderek, birbirinin aynısı olan üç kitabı sakladığı yerden çıkarıp, diğer on sekiz kitabın yanına koydu.

Ona tüm dikkatimi verip iyice dinlemezsem, benim bu kitaplara dokunmama izin vermeyecekmiş gibi, gayet ciddi bir tavırla elini kitapların üstüne koydu. Artık onun günlük konuşmalarına alışmış olmama rağmen güçlkle ve el işaretleriyle, Katina’nın yazılarının içinden *unutkanlık için lapaları* bulmam gerektiğini söyledi bana.

O bölümü çok iyi hatırlıyordum. Çünkü, yapılacaklar sol tarafa, söylenecekler sağ tarafa çok açık bir şekilde yazılmıştı. Bunu yapıp, şunu söylüyorsun... Tam ortasında da çizilmiş resimler vardı.

Nene, kendi kitaplarından ilkinin büyük bir dikkatle açarak, aradığı şeyi bulana kadar kitabın sayfalarını çevirdi. Katina’nın kinde resimlerin olduğu yerde, onunkinde yazılar ve sağında solunda semboller vardı. O sayfayı çıkarıp ötekinin üstüne koydu. Birbirlerini kusursuzca tamamlıyorlardı. Anladım ki, benim elimdeki kitaplar diğerlerindeki bu kilit sayfalar olmadan hiçbir işe yaramıyordu. Daha sonra beni pencereye götürerek denizi gösterdi. Vasiler Pablo’dan Praskeva’nın kayalıklarına kadar yavaş yavaş inmemiz tam yarım saatimizi almıştı. Günbatımını seyrederek oturduk. Deniz huzur veriyordu. Onu dışarı çıkardığımı görseydi annem, hem beni hem de onu bir güzel azarlardı. Ama en azından annemin içini rahatlatacak, çok kalın bir ceket giydirmiştim Eleniciğe.

Nene, eline küçük bir tahta çubuk alıp, kumdaki çukurun içine girmeye çalışan böceği izliyordu. Elindeki çubukla kumu kazarak, böceğin içeri girmesi için yardım etti. Ardından, tekrar tüm dikkatini dalgaların ritmik hışırtısına verdi. Orada yaklaşık bir saat oturduk. Hava da nemlenmeye başlamıştı.

Bir bardak deniz suyu, tahta çubuk, biraz kum ve iki üç tane de küçük taşla eve doğru yola koyulduk. Allah’tan, kapı kapalı olduğu için eve camdan girmek zorunda kalmış olmama rağmen annem, evden çıktığımızın farkına varmamıştı.

Nene, mutfak masasının üstüne, deniz suyunu, kumu ve taşları koyarak kendi sahilini yapmıştı. Bütün bir gece öylece oturabilirdi.

O tarif edilemez, “Derşini yaptın mı?”, “Yiyecek ne var?” “Televizyonu kapa da uyu artık” ya da “Sana kaç kez köpek yatağa çıkmayacak dedim?” gibi kargaşaların yaşandığı evime geri döndüm. Bütün bunlar bittikten ve herkes derin uykuya daldıktan sonra defterleri açıp, sayfaların içine gömüldüm.

Ne, nasıl, nerede, ne zaman ve niçin? Bunların cevapları, belirsiz ve bulanıktı. Ama bu imkânsızdı! Elbet bir yerlerde bir başlangıç noktası vardı. İlkokuldayken her şeyi papağan gibi ezberleyerek öğrenirdim. Her şeyi. Bunlara bir son vermek isteyip de, herhangi bir konu için mantıklı bir açıklama bile bulamayınca bütün kütüphanenin altını üstüne getirir, kitapları açıp, günlerce Çin felsefesinden Platon’a, Hint astrolojisine, dervişlere kadar okur, zamanımın büyük bir kısmını bir sonuç elde edemeden harcardım. Her konunun bir diğeriyle benzer noktaları vardı, bir şekilde birbirlerine uyuyorlardı; ama diğer yandan da hiçbirini diğerine uymuyordu. Sonunda, ne aradığımı tam olarak bilemezken derinlemesine inceleyemeyeceğime göre, hepsine şöyle bir üstünlük göz attıktan sonra, suya delik açmaya çalışmanın bir mantığı olmayacağını düşünerek incelemekten vazgeçtim.

İşten ayrılamayacağımı söyleyerek, ailemi tatile gönderdikten sonra küçük bir valize birkaç eşyayı koyup Eleniciğin yanına yerleşmeye karar verdim. İçeriye girerken antrede, annemin topladığı çeyizliklerden, açılınca yatak olan bir kanepeye takılıp sendeledim. Beni bekliyor! O günün sabahı Elenicik annemden, ardiyeden bir döşek indirmesini dahi istemiş. Beni bekliyordu!

Annemi, neneye bir bebek gibi bakacağıma ve her gün ona telefon edeceğime ikna ettim. Annem bana evi gezdirdi.

“Pirincini buraya koyuyorum. Sadece tuzsuz çorbalar içsin. Cereyanda kalmamasına dikkat et. Çamaşır makinesinde elektrik kaçağı var.” Geçen seneden beri bir usta çağırıp da yaptıramamıştı. Elini kulağının yanından geriye doğru sallayarak, “Eğer sana şöyle bir işaret yaparsa, uyumak için gitmeni istiyor demektir” dedi.

Okulların açılmasından bir gün önce Eleni'nin evinden çıkmıştım. Tam kırk gün sonra. İsa'nın da sadece su içerek gücüne kavuşması için kırk gün gerekmişti. En azından biz Elenicikle ekmek de yiyorduk sanırım.

Kapının eşiğindeyken, kendimi dinlenmiş, hafiflemiş ve sanki daha dün buraya gelmişim gibi hissetmiştim. Ben giderken annem, Egina Adası'ndaki tatilden bitkin bir halde dönmüştü. Bir an önce evine gidip dinlenmek istiyordu. Çocuklar onu, ekonomik, ruhsal ve fiziksel açıdan mahvetmişlerdi. Bütün gün onların peşinde koşturmaktan pestili çıkıyordu.

Onun altı defteriyle beraber oradan ayrılırken, Elenicik bana bir de içinde pudralar olan bir kutu vermişti. Eski bir Papadopulo bisküvisi kutusuydu. Kutunun ilk sahiplerinin, yani bisküvilerin, kutunun kenarlarına yağları sinmişti. Bir zamanlar pembe ve kabarık olan, zamanla kutunun dibine çökmüş iki kirli ponpon ve etraflarında, artık taşlaşmış ve kutudaki diğer şeylere de bulaşmış olan pudranın aşık izleri vardı. Bana kutuyu, onun önündeyken açtırdı. Bunların hiçbirisi beni etkilememişti. Kutunun içine Elenicik, salkım saçak düğümlerle bağlanmış, kendisine ait birkaç şey de koymuştu. Üzeri boncuklu bir muska, bir tane kırmızı kalem ve kırmızı yünden bir parça iplik vardı. Onunla kaldığım süre boyunca bu kutuyu koynumda taşıtmıştı bana.

Geçirdiğim o eşsiz kırk gün

O gece gökyüzündeki yıldızlar, Kastella'daki evin terasının üstünden kayacaklardı. Böyle bir manzarayı Elenicik asla kaçırmak istemezdi. Annemin, çamaşırları asmak için terasa gerdiği iplerin altına bir sandalye koyup, gökyüzüne doğru başını kaldırmıştı. Yıllar önce, aşırı sıcaklar olduğu zaman, Kastella'daki ev hanımları yatak odalarındaki yatakları terasa sererek, gecenin serinliğinde, sabah olunca gözlerine girecek olan güneşten şikâyet etmeden, rahat ve huzurlu bir uyku çekerlerdi. Mahalledeki büyük, küçük teraslar, verandalar, avlular bembeyaz çarşaflarla dolardı. Annemin gözü her türlü ayrıntıyı görürdü. "Dominik'in kızının çarşafı karmakarışık. Ne ev kızı ama!"

Gece, beyaz bir arşıfla beraber nenenin yatağını terasa ı-kardım. Beraberce üzerine uzanıp, o gece gökyüzünde olan b-
yk değişiklikleri seyrediyorduk. Neredeyse hemen uykuya dal-
mışım.

O gece, çok tuhaf bir rüya gördüm. Rüyamda, güya kadın-
larla dolu bir sarayda yaşayan küçük bir kızmışım. Aynanın kar-
şıısında oturmuş, yüzünü bisküvi kutusundaki ponponlara benze-
yen bir ponponla pudralıyordu. O kadın güya Haseki Sul-
tan'mış. Ona irkin ve sert bir ifade veren kaşlarının ve gözleri-
nin etrafını çevreleyen siyah çizgiler vardı. Saçları kestane ren-
giydi. Daha fazlasını göremedim çünkü hemen kendini arşıfın
arkasına sakladı. Burnu kemerliydi. Bu onun için iyi bir şeydi;
Çünkü böylece peesi ağzından daha uzakta duruyor ve nefes al-
masını kolaylaştırıyordu. Kadının yanına yaklaştım. Beline geli-
yordum. Onun bakındığı aynaya dönüp bakınca, kendi yüzümü
gördüm. Dolgun buklelerimin ve porselen gibi bir yüzümün ol-
duğunu gördüm. Gözlerimin etrafı tıpkı onunki gibi siyah ka-
lemle çevriliydi. Birden aynada nc bir yüz belirdi. Benim
oyuncak bebeğimin yzyd bu. Ona artık Yasemin diyormu-
şuz. Ve onun da gözlerinin etrafı kara kalemle çevrilmişti. -
mz de, güzel, bakımlı ve zengin birer saraylı kadınımsınız. Belki
de başkaları için biz, gözlerinin etrafı simsiyah  ucubeyiz.
Ama biz kendimizi çok güzel hissediyoruz. Saçlarımı toplamam
için kadın bana bir kurdele veriyor. Bulunduğumuz yeri çok net
hatırlıyorum. Sarımsı beyaz taşlardan yapılmış, birçok kolonla-
rın olduğu ve aralarında da, kötülükle güneşi uzaklaştıran tahta
kafeslerin bulunduğu bir yer. Yerde kilimler ve halılar vardı.
Duvarlarda da rengârenk kumaşlar asılıydı. Odadan, ortasında
bir fıskiye olan, üstü açık bir avlu görünüyordu. Kafeslerin ar-
kasında saatlerce oturup avludan karar odalarına gitmek için ge-
lip geçenleri seyredebilirdin. Tam karşıya, birinci kata baktığın
zaman da, aynı avluya başları önde girip çıkanlara bakan arşıf-
lı kadınların gölgesini görürdün. Biri bizi görmek için kafasını
kaldırsın da, görsün dünyanın kaç bucak olduğunu. Karşı taraf-
ta, bir sürü kadının gölgesi görünüyordu. Fıskıyeyi ya da avlu-
yu seyretmeye çalışan, sıkış tıkış oturan bir sürü kadının gölge-
si. Oysa bizim tarafta sadece o kadın vardı.

Kadının pudralandığı odanın hemen yanındaki odada, diğer
kadınların sadece nefes alıp almadığını kontrol etmek için yanı-
na yaklaştıkları, bir deri bir kemik kalmış bir kadın sedirde uza-

niyordu. Eskiden yaşadığı iyi hayat yüzünden vücudunda toplanmış yağlar erimişti. Artık kolları sarkıyordu. Gerçekten öldüğü gün, onu üzerinde yattığı sediriyle beraber gömmek için, kaldırmaya dört adam gelmişti. O kadın, her türlü korkuyu ve tuhafılığı yaşamıştı. Erkek evlatlarının birbiri ardına Sultan olduklarını görmüştü. Hangi anne sevinmezdi ki böyle bir şeye? Nasıl İzmirlilerin akılları sadece bir taraflarındaysa, yan gelip yatmaya ve keyiflerine ne kadar düşkünlerse, bu kadın da o kadar çok eziyetlerle savaş vermişti. Ona en çok ah çektirenler vezirlerdi. Ali Rıza onun kâbusuydu. Hele Kemal, onun tüm varlığını ateşe atan bir yılanmış onun için.

Uyurken, bu kadar acı çekmiş olmasına rağmen ona acımadığını hissetmiştim. Sadece kendi çıkarlarını ve kendini sağlama almayı düşünen korkunç bir sürtüktü. Senin kanının bir damlasına ihtiyacı olsun, o hepsini birden son damlasına kadar içirdi.

Sofadaki yaşlı baldız, arada bir “Ne olacak ben gözlerimi kapatınca? Toz duman mı olsun her şey ben gözlerimi kapatınca?” derdi.

Kemal, halkı ayaklandırdı. Onların, azınlıkları öldürmelerine neden oldu. Sultan da sözü geçmeyen, yumuşak başlı biri olarak gösteriliyordu. Batı hayranı satılmış birisiydi. Türkler kalplerine ve benliklerine hitap eden Kemal’i seçmişlerdi. Türkler değişiyorlar. Hanedanlık yok oluyor. “Her şeyin bir başlangıcı ve bir de sonu vardır. Bu da onun sonuydu.”

Üç kadın hiç konuşmadan, onu yıkamak ve sürekli yattığından vücudunda yaralar açılmasın diye yan tarafa çevirmek için içeriye girdiler. Valide Sultan bu haline üzülüp inliyordu. Sonra gençliğini, annesini, baba evindeki eziyetleri, evin yerlerinin toprak oluşunu ve sobalarının dahi olmadığını düşündü. Onu yan tarafa doğru çevirdiklerindeyse kendimi gördüm. Elini uzatıp bana bir şeyler işaret etti. Mevsim baharatlarıyla kavurma kokusu geliyordu. Ne biçim bir rüyaydı. San ki gerçektir!

Bir an için eğer onun o yıpranmış ciğerlerine güçlüce üflessem, acıları dinecek ve daha da çok yaşayacakmış gibi gelmişti. Ve üfledim. İçime çekmiş olduğum bütün havayı boşaltınca başım dönmüştü. Yaşlı kadının gözleri fal taşı gibi açılmış, bir anlığına da olsa sakinleşmiş ve acısız bir şekilde yastıklarının üzerinde rahatlamıştı.

Yanımda nenenin kımıldadığını hissettim. Gecenin serin havası çok hoştu; belki de şimdi gökyüzündeki yıldızlar yağmur gibi dökülüyorlardır. Birkaç saniyelğine, sahil yolundan geçen bir otomobilin gürültüsü yüzünden gerçeklere dönmüş ama fazla uzun sürmeden tekrar derin denizlere dalmıştım.

Bu sefer de güya bir önceki rüyamda olduğumdan daha büyümüşüm. Katina annemle, Ali'yle ve kocaman delikanlı olan Elya'yla beraber İstanbul'daki evindeymişim. Evi çok net bir şekilde görmüştüm. Annem içinde kendini hiç olmadığı kadar rahat hissettiği bir Türk kaftanı giymişti. Köfte pişirmek için mutfığa girip çıkıyordu. Saat neredeyse iki olmak üzereydi ve saat Ali'nin eve dönüş saatiydi. Ali köfteyi sever, pastırmalı börekten nefret edermiş. Bu yüzden de annem ona sevdiği şeyleri yapıp, o ayıla bayıla yerken memnun oluyordu. Oyuncak bebeğim Yasemin'in elbisesi eskimiş, buklelerinin parlaklığı gitmişti. Artık pencerenin pervazındaki bir rafta duruyordu. Onunla oynayacak başka birisi daha yoktu. Sağ gözü kaybolmuş, saçlarının yarısı gitmişti. Alnı kırılmış ve tekrar yapılandırılmıştı. Boyunda insanın görüp görebileceği, en güzel zümrüitten bir kolye vardı. Kristal kadar temiz ve boğazın suları kadar yeşildi. Bu zümrüdü bana yıllar önce güya o sofadaki yaşlı kadın vermişmiş. Ne yaşlı kadın onu takmak istiyordu ne de ben istiyordum. Bu yüzden pek onu ilgilendirmeyen Yasemin takıyordu onu.

Kendimi İstanbul'daki evimizin koridorlarında dolaşırken gördüm. Mutlu bir ailenin yaşadığı bir ev. Basit halılar, ahşap kirişler ve çiftin rahat bir uyku çekmesi için alçak tavanlı bir yatak odası vardı.

Biraz ileride, vitrinin ötesinde, denizi gören kırmızı bir kanepe vardı. Güya ben küçükken bu koltuğun üstünde uyuyakalmışım ve iki küçük basamak yukarıda olan yatağıma Ali, beni kolumdan tutup götürmek zorunda kalmış. Ben de onun bu durumuna içimden kıs kıs gülermişim. Çocukmuşum ama aklım eriyormuş. Ama yine de bıyık altından gülerek, beni kuş tüyü gibi kucaklayıp kaldırırdı Ali. İkimizin oynadığı bir oyundu bu. Hatta bazen uyumadığımı bildiğini bile düşünüyorum.

Sonra beni yine o yaşlı kadına götürüyorlardı. Cığerlerinde yeterince hava olduğu zamanlar, güzel bir masal anlatır, bana kolyeler ve kırmızı kalemler hediye ederdi. İlk zamanlar sağlığı iyiydi ve odalarda gezebiliyordu. Küçük koridorlardan geçe geçe erkeklerin odalarına da gidiyorduk. Yapışkan salyangozların

oluşturdıkları tepeciğin arkasında durup, bana eliyle birer birer onları gösterir ve ben de gözlerimi kırparak ona onların sesleriyle, asıl söylemek istedikleri şeyleri söylerdim. Sonuçta onlar başka şeyler söylerlerdi.

Yaşlı kadın bir-gün,-herkesin gözü önünde birini bıçaklamıştı. Gayet sakin salondan geçerek, kapıdaki korumanın kemerinden aldığı bıçağı adamın karnına saplamış ve yine gayet sakin bir şekilde odasına geri dönmüştü. Kanlar içindeki adamı yerden kaldırıp ortadan yok etmişlerdi. Bu olay hakkında hiç kimse konuşmamıştı. Kimse konuşmamış, kimse o adam hakkında bir şey duymamıştı. Güzel zamanlardı onlar.

Bazen iki üç yaşlı kadın gelip yere oturuyordu. Beni de aralarına alıp, yaşlı kadının kocasını dereden çağırmam için yolluyorlardı. Dere kenarına gitmekten hoşlanmazdım; çünkü oradan geçerken, benim elimden Yasemin'i almak için ruhlar eteklerimden çekiştirirlerdi. Ona kendisini karısının aradığını söylediğim zaman da isteksiz bir halde peşimden gelirdi kocası. Odaya döndüğümüz zaman onu kimse göremezdi. Sadece yaşlı kadın onun oradaki varlığını hisseder, gözleri yaşlarla dolu bir halde oturup saatlerce onunla sohbet ederdi. Kocasını odaya geldiği zamanlar, bazen çok sinirli olur, perdeleri yırtardı; bazen bir köşede sakince oturur, bazen de onunla konuşmak isterdi.

Kocasını çağırdığımız zamanlar Yasemin'i sıkardım; çünkü kocası ağır olduğu için başım ağrırdı. Midemin bulanmasına sebep olurdu sesinin benim gırtlığımdan çıkması. Bu eziyet bittikten sonra, beni öylece olduğum yerde uyuyakalmış halimle bırakıyorlardı. Bir hevesle Ali gelip beni kucığına alarak, Katina'nın yanına, eve götürmesi için beklerdim.

Günün birinde yaşlı kadın, artık oradan alacak başka bir şey kalmadığını anlayınca, pılını pırtısını toplayarak kaçmıştı. Bu yüzden beni de beraberinde götürmüştü Madamandu Manastırı'na; beni hiç kimse bulamasın diye. Annem ağlıyordu ama bir taraftan da yolculuk için hazırlıyordu beni. Beni terk ettin anne. Yaşlı kadın, onu, beni aramaması için tehdit etmişti. Eğer ailesini canlı görmek istiyorsa, beni bir daha aramayacaktı. Beni terk ettin anne.

Uykumda, sanki koynumdan çocuğumu çekip alıyorlarmış gibi hissetmiş ve hıçkırıklara boğulmuştum birden. Kalbim deli

gibi çarpıyordu. Güya onu kalabalığın içinde arıyor ama bir türlü bulamıyordum. Çığlıklar atıp bağıryordum. “Elenicik! Elenicik! Elenicik, bebeğim benim, küçüğüm benim.” Bir türlü onu bulamıyordum...

Birden sanki yerinden fırlayacakmış gibi çarpan bir kalple ve bitkin bir halde yataktan fırladım. Gece hiç olmadığı kadar sessizdi. Nene Eleni, gözlerini gökyüzüne dikmiş, kırırdatmadan yıldızlara bakıyordu. Paylaştığımız yastığın bir ucu, gözyaşlarından sıırıslılandı. Nene elimi tuttu. Paniğim geçtikten kısa bir süre sonra, çabucak yine derin bir uykuya daldım.

Sinirlendim. Eşyalarımı toplayıp paketlediler. Gözlerimin etrafındaki siyah çizgileri sildiler: Yaşlı kadınla beraber gitmek istemiyordum. Şansıma aynı gece, o da son yürüyüşlerini bırakıp, sofaya mahkûm olmuştu. Günden güne eti çürümeye başlamıştı. Acıları dayanılmazdı. Hiçbir ilaç onun ağrılarını hafifletmiyordu. Durmadan beni görmek istiyordu. Durmadan. Ve bir akşam; onun ciğerlerine hava üfleme yerine, ondan geriye kalanı içime çektim. Gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Öylece kalakaldı. Hemen donmuştu.

Valide’nin ölümüyle, sonsuza kadar kurtulmak için koridorlarda koşturmaya başladığımı gördüm. Karşıdaki kafeslerin oradan beni bir odalık fark edip yakalamak için peşime düşünce, korkup bir yıkıntının arkasına saklandım. Çok eski zamanlarda, asırlar önce orada beylerin, vezirlerin ve Hıristiyanların kellelerini uçururlarmış. Bu yüzden onların hepsi geceleri buralarda dolaşıp, ağlarlarmış.

Ağlıyordum. Karşıdaki evden iki üç kadın daha ötekiyle bir olup beni aramaya başladılar. İçlerinden birinin koltukaltındaydı Yasemin. Kalbim sıkışmış, dayanamayarak bir çığlık atınca beni görmüş ve bana doğru gelmeye başlamıştı. Kadın gelip ondan Yasemin’i almam için bana onu sallıyordu. Ben geri adım atınca bebeğin bir gözünü çıkarmış ve bundan mutlu olmuştu. Dehşet içindeydim. Yavaşça bana doğru yaklaştı. Yerden aldığı bir taşla Yasemin’in alnına vurarak kırdı. Benim kafamın içi acıdı. Kalbim deli gibi çarpıyordu ve çaresizlikten gözyaşlarına boğulmuştum. Beynim zonkluyordu. Kadın zafer çığlıkları atıyordu. Diğerleri de onun arkasında toplandılar. Bir kere daha beni karşıdaki kadınlar almak istemiş ve bunun üzerine de

ponponlu kadın, kıyametleri koparmıştı. Hatta içlerinden iki üç tanesi, karınlarında taşıdıklarını kaybederek cezalandırılmışlardı. Birdenbire kadın, Yasemin'i yere düşürerek, boğazını tutmuştu. Sanki onu biri bıçaklıyormuş gibi çığlıklar atarken, sesi yavaş yavaş kesilmişti. Umutsuzca, boynunu kısaç gibi saran şeylerden kurtarmak için çekmeye çalışıyordu. Yere yığıldı; ölmüştü.

Karşı köşede, Attarti Ana'nın gölgesi belirmişti. Hepsini var gücüyle bir kenara itip aralarından geçerek, beni kucağına aldı ve eve gittik.

Attarti Ana, İstanbul'da bizimle üç gün üç gece kalmıştı. Annem ve o, üç gün üç gece boyunca, sofadaki yaşlı kadının şeytani kötülüklerini yok etmek ve bir daha da geri gelmemesini sağlamak için mırıltılarla okumaktan gözlerini dahi kırpmadılar.

İstanbul'daki evi tekrar rüyamda görünce, huzur dolmuştu içim. Sanki yıllarca süren bir uykuya dalmıştım. Gün ışımasına yakın, rüyamda bir de cenaze görmüştüm. Ama çok kısa bir süre.

Siryo'yu öylesine bir törenle gömüp, eğer o yanmış ceset gerçekten de Siryo'nun cesediyse tabii, mezarının başına tahtadan bir haç koydukları yerde üzerinde Ali yazan bir mezar taşı gördüm.

Katina'yı mezarın üstüne eğilmiş, tepesi top gibi yuvarlak taşın altında hiç konuşmadan günlerce otururken gördüm.

Sonra ayağa kalkıp, yeni bir hayata başlamaya ya da eskiyi tümenden silmeye hazır olarak, yüzünü doğan güneşe çevirdi.

Birbirimize sarılarak eve döndük.

Bütün varlığını Elya'ya verdi. Yazılarını, evraklarını, Pirgi'deki evleri ve liralardan hepsini. Her şeyi. Siryo'nun aynısı olmuştu. Güzel bir aile kurmuştu. Onu sıkıca kucaklayıp uzun süre öylece durdu. Elya'dan bir daha onu asla aramamasını istedi. Peçesini çıkarıp, iki kolonyayla küçük bir valiz alarak Selanik trenine bindi.

Orada, yıllar sonra, benim hazır olduğum zaman tekrar bir deniz kenarında buluşmak üzere ayrıldık. O bitirmişti, bense her şeye yeni başlıyordum.

Şafak söküyordu. Kastella, deniz yüzünden, sabah saatlerinde çok hoş kokardı. Günün başladığını erken uyanan kuşların sesinden anlardın. Güneşin ilk ışıklarını saçması eli kulağında. Sonra da dayanılmaz bir sıcak olur. Bugün meltem yoktu. Cumartesi oluyordu. Cuma günleri ruhlara aitti. Cuma günü gece yarısından cumartesinin ilk ışıklarına kadar yaşarlardı.

Çamaşırhanenin merdivenlerinden topallayarak, ağır ağır iki kat aşağıya indik. Arka bahçede, boşlukta asılı olan, en aşağıdan terasa kadar çıkan bir demir merdiven vardı. Bunca yıldır onunla iner çıkardık. Günün birinde yukarıdan aşağıya bakıp da yüksekliğinin farkına varınca, annemi bir telaş almıştı. O gün bugündür de o merdiven kullanılmıyor; onu iptal etti. Eleniciği sandalyesine oturturken kendimden bir koku aldım. Ne zamandır banyo yapmıyordum ki! Banyoya girip aynada yüzüme baktım. İyi görünüyordum.

Nenenin mutfaktan, “Sana kahve yapmamı ister misin?” dediğini duydum.

“Evet. Yap.”

Tekrar aynaya dönüp, bir süre öylece kendime baktım. Şimdi bile, hatırladıkça tüylerim diken diken oluyordu. Korkmuştum. Evet korktum. Banyodan çıkmak bir saatimi aldı. Hiç çıkasım yoktu.

Uzun bir süre banyoda kalınca, “Hadi Mariacık” diye seslendi Elenicik doğal olarak. “Kahven hazır.”

Kapıdan başımı uzatarak, bir göz attım. Elindeki cezveden fincana dolduruyordu kahveyi. Bana baktı.

“Hadi gel. Soğuyacak dedi.”

Benim için, o kestane rengi bukleleriyle güzel yüzlü kızın, hâhayatta olduğuna ve böyle yaşlı bir yüze sahip olduğuna inanmak çok zordu. Yerimden kıptırdayamadım.

“Soğuyacak mı?” dedim uzaktan.

“Çabucak içmezsen!”

Bir adım attı.

“Dur, kurabiyem var mı diye bir bakayım” dedi.

“Nereden olsun senin kurabiyen?” diyecektim ama demedim. Karnım açtı. Sanki günlerdir yemek yememiştım. Paskalya kurabiyelerini öyle bir mideme indirdim ki, sanki pandispanyaydılar. Yediğim sürece ağzımı açmaya cesaret edemiyordum. Nene de elindeki kurabiyeyi kahvesine batırıp yiyordu. Sık sık birbirimize bakıyorduk. Sepetin içindeki kurabiyeler bitince, par-

mağımı yalayıp, kırıntıları toplamaya başladım. Onları da yedim. Elenicik sabırla bekliyordu.

“Konuşuyor musun?”

“Beni duymuyor musun?”

“Çok net duyuyorum.”

“O zaman konuşuyorum.”

Fincanları toplamak için ayağa kalkacaktı ki, “Bırak nene, ben toparım” dedim.

Her zamanki çevikliğimle ayağa fırlayarak, fincanları toplayıp lavaboda yıkadım.

“Yukarı, annemin evine banyo yapmaya gidiyorum, sonra da ekmek almaya fırına, oradan da bakkala ve manava gideceğim. Bir şeyler pişirelim yemek için. Doğru dürüst bir yemek yiyelim artık. Ne yemek istersin?” dedim.

“Baklava” dedi Elenicik.

“Yemek için sordum.”

“Kayısı yemekten istiyorum. Bilirsin. Hani evde yaptığından.”

“Ne?”

“Kayısı. Ka-yı-sı-lı. Bolca koy biberini. Kırmızı olsun.”

“O da ne? Ben öyle bir şey bilmiyorum. Tavuk suyuna çorba ister misin?”

“Ve ekmek.”

“Tamam, iyi.”

Annemin her sabah yaptığı gibi ben de mahalleye çıktım. Bir şeyleri özlemiştim.

Kastella’da sabah saatleri tıpkı bir şiir gibiydi. Bunca zamandır neredeymişim ben?

Bir blok ötedeki fırına kadar yürüyüp mayalı ekmek aldım. Fırından çıkarken içeriye, elinde bir tepsi dolmayla giren, annemin komşusu Kiki’ye rastladım.

“Nerelerdesin sen? Annen telefon açmaktan delirdi, ben de kapıları çalmaktan... Telefona bakmıyor musunuz? Kadıncağız gemiye binip gelmeyi düşünüyordu da çocukları nereye bıraktın...” diyerek bana çıkıştı.

Kiki, nefes almadan konuşmaya devam ediyordu.

“Nine’ye bir şey oldu da, annenden mi saklıyorsun? Bana söyle.”

“Nine gayet iyi.”

“Nereye gitmiştiniz?”

“Hiçbir yere.”

“Nasıl hiçbir yere! Gece gündüz demeden kapınızı çalıyorum.”

“Hiç duymadım.”

“Ee, nasıl duymazsın ki? Dün duymadın, ondan önceki gün ve daha önceki gün de duymadın! Peki bu sabah da mı duymadın?”

“Hayır.”

“Ama ben zilin içeride çaldığını dışarıdan duyuyordum. Sen nasıl olur da duymazsın ki? Bir haftadır annen beni sizin kapıyı çalmam için gönderiyor.”

“Bir haftadır mı? Bugün günlerden ne?”

“Perşembe.”

“Perşembe mi? Cumartesi değil mi bugün?”

Kiki tepsiyi öbür eline aldı.

“Yarın değil, öbür gün cumartesi.”

“Hayır, yani dünü kastediyorum.”

“Ne?”

“Boş ver.”

“Annene telefon etmelisin” dedi ve fırına girdi. Emir verir gibi, “ŞİMDİ hemen ara” dedi.

Tezgâhın arkasında duran fırıncı konuşmalarımızı dinleyerek kafasını sallıyordu. Öyle ya da böyle Kastelli’de adımı deliye çıkarmışlardı. Biraz da aptal.

Fırının basamaklarından, süt almak için Evga’ya doğru indim. Güneş gözlüklerimi almamıştım ve güneş ışıkları gözlerimi rahatsız ediyordu. Gazete bayisi, gazeteleri mandallarla dışarıya asmıştı. *Nea*, 27 Temmuz Perşembe, *Ethnos*, 27 Temmuz Perşembe. 27 Temmuz Perşembe günüydü. Aradan geçen altı günü yaşamamıştım. Lanet olsun! Gazete bayisinden anneme telefon açtım. Çılgınlık atıyor, isteri krizleri geçiriyordu. Elimdeki ekmekten bir parça kabuk koparıp ısırđım. Haşlamak için tavuk almak üzere kasaba doğru yola koyuldum.

Biraz meyve de alayım! Manavda kiraz ve kayısı vardı. Kayısıları elimle kontrol ettim. Ham gibiydiler. Yüzümü ekşittim. Bunlara kayısı mı denir?

“İyilerinden yok mu?”

“Var. Sol tarafta.”

“Bunlardan istemiyorum. Kayısılı için ekşilerden istiyorum.”

“Ne ekşisi? Bunlar en iyileri.”

“Biz... Yemek için ekşilerinden var bizde.”

Cümlemi *biz* kelimesinden sonra yarım bıraktım. Yüksek sesle söylediğim için de pişman olmuştum. Manav, cümlemin devamını bekleyerek bana baktı, ben de ona baktım.

“Bunlardan bir kilo ver.”

Bir kilo kayısıyı koyup tarttı. Tekrar birbirimize baktık.

“Beş yüz elli.”

Kararlı bir şekilde kasaba gidip kuzu eti aldım. Kayısı, taze, bir yaşında erkek bir kuzu ister. Hem de yeni kesilmiş olmalı. Ama buralardaki kasapların böyle etleri yoktu. Çabula’ya uğrayıp ona, bir de şerbetli baklava aldım. Tepsiden henüz çıkarmışlardı ve sıcacıktı. Neneyi kontrol etmek için gelen Kiki kapıda bekliyordu. Kayısıları suya koyup, çekirdeklerini çıkardıkdan sonra, üstlerine birer çizik atıp tepsiye yaydım.

Bakarsın, nezle falan olmuştur diye masaya kurulmuş olan Kiki, neneyi izliyordu. Tepsiyi küçük terasa çıkarıp, pişsinler diye güneşin altına koydum. Onları dikkatlice tek tek ters çeviriyordum ki, mutfaktan Elenicğin bana seslendiğini duydum.

“Maria.”

“Ne var nene?”

“Bu aptal şaşkına söyle, defolup gitsin buradan.”

“Kiki!”

“Eveet!” Sesi, terastan da rahatça duyulacak bir şekilde bağırmıştı.

“Evine git. Kızın seni arıyor.”

“Aa! Burada değil ki o! Dün değil ondan önceki gün, nişanlıyla tatile, Santorini’ye gitti.”

“Söyle şu aptala öyle bağırmasın. Sağır etti beni burada.”

“Kiki bağırma öyle! Sanırım kızın döndü hem de üzgün.”

Mutfağa girip ellerimi lavaboda yıkadım. Kiki korkuyla sandalyesinden fırladı.

“Zaten öyle ya da böyle gidecektim. Taki de gelir.”

“Bunu hizmetçi diye almış olan Taki’nin hayrını görsün...”

“Öyle şeyler söyleme nene.”

“Ama bir şey demedi ki!” diyerek atıldı Kiki.

Ona kapıyı açtım.

İkimiz birlikte kayısıyı yedik! Koca bir kayısı! Nene haklıydı. Neymiş o sulu çorbalar. Baklavayı bölüştük. Hafif ve güzel bir öğle yemeğinden sonra da dinlenmek için koyun koyuna uzandık.

Akşam balkondayken, nene elimi alıp alınına koydu. “Anne” dedi bana. “Tatlı annem” dedi ve ağladı.

Katina, etraftakileri çileden çıkarmak istercesine, gırtlığını şerbetlerle doldurmak, düşmanlarını mahvetmek, boynunu ve gerdanını altınlarla süslemek, insanları eğitmek ve erkekleri cezbetmek için hayata tekrar başlamak istiyordu. Yaşamak için duyduğu körelmek bilmez bir iştahla, ilk günden beni de kendisiyle sürüklemişti. Giyinip, kuşanıp, parfümlendikten sonra arabama bindiğim gibi, insan görüp kalabalığa karışmak, eğlenmek, içmek, şarkılar söylemek, gülmek için sahil kenarındaki bütün gece kulüplerini gezmiştim. Doğrusunu söylemek gerekirse, çok da eğlenmiştim. Hâlâ evin yolunu, o danstan bitkin düşmüş, kokulardan sarhoş olmuş ve kendimi tüm zevklere teslim etmiş halimle nasıl buldum bilmiyorum ama, eve sabaha karşı dönmüştüm. Ertesi, daha sonraki ve bir sonraki akşam da hep aynı şeyler oluyordu.

Elenicik sonucu bekliyor ve bu arada benimle konuşuyor ama asla yönlendirmeye kalkmıyordu.

“Nene, rahatlamak için şöyle bir dolaşmaya gidiyorum ben” derdim. Sanki ev bana hapisane gibi gelirdi.

Ve çıkardım. Arkadaş grubumu bulmuştum. İçinde yaşamak için heves olunca, ne kadar da kolay arkadaşlıklar kurabiliyor insan! Dört gözle beklerlerdi beni. “Bu akşam ne yapıyoruz?”, “Bu geceyi nerede geçireceğiz?”, “Bir yerlere, müzik dinlemeye gidelim mi?” Kendimi, etrafımı saran bir oda dolusu ve her istediğimi yapmaya hazır erkeğin ortasında buluyordum. Hayat ne kadar da güzel!

Küçük çantalar, ipekten iç çamaşırları ve beli sıkıca saran büstiyerler satın aldım. Hepsi yepyeni. Genç vücudumla ve güzel yüzümle gurur duyuyordum.

15 Ağustos benim isim günümdü. Benim bayramımdı. O akşamı, arkadaşlarımla beraber, hiç şüphesiz diğer akşamlardan çok daha fazla eğlenmeyi umarak, iki şişe şampanyayla geçirdim. Varkiza’da bir yere gitmiştik. Sarhoş halimle elimi kaldırıp gökyüzünde parlayan bir yıldızı gösterdim. Yanımda oturan biri, “Bu, yıldız takımı Vega; yaz mevsiminin üç yıldızı. Sümerliler

onların, insanların kaderlerini belirleyen üç tanrı olduklarına inanırlardı. Büyük Tanrıça Aşk'ın üç kızı. Astarti'nin. Her sene bugün, bir sene öncekinden daha parlak olurlar" dedi.

Gözlerimi, yıldızlara diktim. Onları ben görebiliyorsa, tabii ki normal olarak, o da görebiliyordu. Ama onun gözleri aşağıya inmişti. Bu oydu. Bense başka birisi. Biz iki kadın, kimiz? Niçin biziz? Başka hangi kadınlar etrafımızda? Onları nasıl bulabilirim? Kim bana bunların cevabını verebilir? Geri dönüp, onu soru yağmuruna tutmak için, Elenikle beraber olmayı çok istedim. Bunlara cevap verebilir miydi? Tekrar yıldızlara baktım. Titremiyorlardı. Artık, daha güçlü bir ışıkla parlıyorlardı.

Birdenbire ayağa kalktım. Tereddüt bile etmeden her şeyi ve herkesi terk ederek geri dönmek için emin adımlarla ilerlemeye başladım.

Sahil yolundan otomobilimle gidiyordum.

Glifada'yı geçip Kastella'ya doğru ilerliyordum. Hep 15 Ağustos'ta Atina'nın boş olduğunu söylemelerine rağmen trafik vardı. Flisvo'daki ışıklarda, gökyüzüne çevirdim gözlerimi. Yıldız hâlâ parlıyordu. Kastella'daki evi aydınlatıyordu.

Arabayı yokuş aşağı park ettikten sonra, bir yandan kapıyı açmak için anahtarlarımı arayarak, merdivenleri çıkıyordum. Ama kapı açıktı ve evin bütün ışıkları yanıyordu.

"Nene!"

Sessizlik.

"Nene!"

Odasına gittim. Yatağı bozulmamıştı bile. Işıkları söndürmeye başladım. Mutfağın kapısını açtım.

Mutfakta Attarti Ana ve nene oturuyorlardı. Bekledikleri birileri var gibi görünüyordu. Çünkü masanın üstüne içinde bal olan küçük kaplar, sarhoş olmak için çiğnediğimiz bitki ve beyaz duman çıkaran kömürler dizilmişti. Orada öylece dikildim. Attarti Ana gözlerimin içine bakarak, beni takip ediyordu. Ben de onun gözlerinin içine bakıyordum. Buzdolabını açıp bir şişe su çıkardım ve bir de bardak alıp, sarı dalyeyi çekerek, onun yanına oturdum.

"Her şeyi anlat madam. A'dan z'ye her şeyi. Her şeyden önce sen kimsin ve niçin senden *Ana* diye bahsetmemiz gerekiyor?"

"Maria!" Nene bu sefer sinirli bir şekilde bana çıkıştı.

Attarti Ana ona bırak konuşsun der gibi işaret etti.

“Evet, seni dinliyorum. Ne sorarsan hepsini cevaplayacağım.”

Bütün bu kaostan içinden, ilk önce neyi sorsam diye düşündüm.

Başladım konuşmaya. “Dün, Elenicik önüme koyduğu su dolu bir çinko kabın içine bakmamı istedi. Onun hatırını kırmamak için ben de su dolu çinko kapta ne görebilirim ki diyerek baktım. Su bu! Gel gör ki, bu suyun üstünde birbirine geçen halkalar ve bir şeyler gördüm. Çok net bir şekilde, hiç tanımadığım birinin yüzünü gördüm. Bir erkekti. Sonradan, akşamüstü dışarı çıktığımdaysa, bu adamı çok pahalı bir otomobilin içinde önümden geçerken gördüm. Aptal gibi ona baktım. O da farkına varıp arabayla önümde durup, beni götürmesini istediğim bir yer var mı, diye sordu. Niye suda onun yüzünü gördüm? Niçin hiç tanımadığım bir erkeği gördüm? Neden? O adamın benimle ne alakası var? Artık keçileri kaçırdığıma inanmaya başladığım için, bana bir açıklama yapar mısınız?”

Sessizlik.

“Hem sonra, Elenicikle konuşuyorum. Bir dilsizle konuşuyorum! Bunu kime söylesem inanmaz! Ama ne var ki, biz gayet güzel konuşabiliyoruz. Bir de, ölü bir kadınla konuşuyorum. Bütün hikâyesini anlatan ölü bir kadınla. Kim inanır ki buna? Oysaki gerçek. Uzun zamandır onunla konuştuğum için bu duruma alıştım. Ve onun bütün hikâyesi boyunca senin de adın geçiyordu. *Attarti Ana* da *Attarti Ana*. Ve sen buradasın. Nasıl oluyor da hem 15 Ağustos 1888 yılında İzmir’de, hem de bugün, 15 Ağustos’ta Atina’da olabiliyorsun? Kimsin sen?”

“Bugün anlayamadığın her şey...”

“Birkaç yıl içinde bana komik gelecek. Biliyorum ben bunu. Katina durmadan bana bunu söylerdi. Ben artık bugün her şeyi anlamak istiyorum.”

Attarti Ana gülümsedi.

“Suda gördüğün o adam hoşuna gitti mi Maria?”

“Ne?”

“Hoşlandın mı o adamdan?”

“Hoşlandım mı? Ne biliyim ben! Evet, hoşuma gitti. Ne ilgisi var şimdi bununla?”

“Çok ilgisi var. O gördüğün adam kimdi biliyor musun?”

“Hayır. İlk kez gördüm onu.”

“Siryo.”

“Kim?” Gözlerim fal taşı gibi açılmıştı.

“Siryo.”

“Siryo! Siryo Karaman mı? Katina’nın Siryo’su mu? Hepten delirdik mi sonunda?”

Eleniciğe baktım. O da hiç konuşmadan bana baktı. Antrede bırakmış olduğum çantamı almak için kalktım. Sigara pake-timi çıkarıp, çantamın içinde, bana verdiği üzerinde ismi yazılı kartı aradım. Kartı buldum. Üzerinde çok alakasız bir isim ya-zıyordu. Mesleğine baktım. Zengindi. Yine zengin birini bul-muştu. Tekrar yerime oturdum. Bir sigara yakıp dumanını tüm gücümle savurdum.

Attarti Ana devam etti konuşmasına. “Bu adam, uzun za-mandır rüyasında böyle bir semti çok gerçekçi bir biçimde gö-rüyor. Denizin kokusunu alıyor ve imbat rüzgârlarının onu ok-şadığını hissediyor. Eski evlerin arasında yürüyor. Bütün bu bü-yünün içinde bir de senin yüzünü görüyor. Hem de çok belirgin bir şekilde. Günlerdir de umutsuzca seni arayıp duruyordu.”

“Buldu beni. Ee?”

“Artık söz sırası sende. Eğer onu kabul edersen kraliçeler gi-bi, hiçbir sorunun olmadan yaşayacaksın. O da sürekli senin di-zinin dibinde olacak.”

“Kulağa hoş geliyor. Çok işime gelir böyle bir durum!”

Sessizlik oldu yine. Kimse konuşmuyordu. Attarti Ana başı-nı eğdi. Avcunun içinde yavaş yavaş sönen üç buğday tohumu-na baktı.

“Ve tabii ki, ondan sıkıldığım zaman, yine bir çinko kabı suyla doldurup bir sonrakinin rüyalarına gireceğim değil mi? Öyle mi?”

“Evet.”

“Ne tür oyunlar bunlar böyle?”

Attarti Ana konuşmadı.

“Kusursuz” dedi Elenicik.

“Sen kimin tarafındasın?”

Uzun bir sessizlikten sonra Attarti Ana konuşmaya başladı.

“Dilsiz olan Elenicikle konuşuyorsun. İllaki birinin buna inanması mı gerekiyor? Sana birisinin inanmasına ihtiyacın mı var?”

İyice düşündüm.

“Hayır.”

“Onunla konuşmaya başladığın zamandan beri sana neler dedi Elenicik?”

“Bir sürü şey.”

Sessizlik.

“Haklısın. Onunla konuşmam bile yeter bana.”

“Sana hayatını anlatan bir ölüyle de konuşuyorsun.”

“Evet. Neden ama?”

“Senden ona yardım etmeni istiyor.”

“Neyi başarması için yardım edeyim? Bir sonraki kurbanına saldırmasına mı?”

“Hatasını düzeltmesine.”

Karşı çıktım.

“Zaten onun hayatında pek bir başarı da görmedim. Onun tekrar bu hayatı yaşamasına geçecek hiçbir başarı görmedim. Eline geçen ne varsa toz duman oluyor. Yoluna her kim çıktıysa mutsuz oldu. Ayrıca, onun açısından da, yaptığı hataları düzeltmek istemiş gibi bir hali olduğunu düşünmüyorum. Hatası neydi ki?”

“Ona her şeyi sundum. Güneşi, yıldızları, dünyayı ve sonsuzluğu. O bu yolu seçti. Ay’ın tamamı yerine, altının pırıltısını seçti. Ama, altının ışığı kızım...”

“Ben senin kızın değilim!”

“Altının ışığı da Ay’ın bir diğer yüzüdür. O da Attarti Ana’nın bir parçası. O tarafı kendisi seçti. Bütün kızlarım o tarafı seçiyor. Onlardan bu tarafımı saklamıyorum. Kızlarımın mutlu olduklarını görmek istiyorum. Bu ışıltı onların başını döndürüp sarhoş ediyor. Bu yüzden de sönüyorlar. Katina bunu fark etti. Altının parıltısının bütün bir Ay olmadığını anladı. Çok pişman oldu. Kendini cezalandırdı.”

Avcundaki buğdayları okşayarak mırıldandı.

“Ona ikinci bir şans daha vermeye karar verdim.”

“Kötü fikir!”

Birden çıkmıştı ağzımdan. Eleniciğin bakışları ilgiyle canlandı.

“Bu hayatta, Ay’ın kıymetini bilir mi bilmiyorum.”

“Ben sana söyleyeyim, imkânsız! Ve bunu sana ispatlayacağım.”

Attarti Ana vücudunu dikleştirdi.

“Eğer o gerçekten de Siryo’ysa ve eğer gerçekten de saçmalamıyorsanız, o zaman eminim ki sadece ve sadece Katina’yı red-

detme cesaretini gösterdiği için, onu ezip, yok etmek, mahvetmek için böyle bir şey yaptı. Yanılmıyorum! Attarti Ana, seni kandırdı!”

Attarti Ana gülümsedi. Sanki arkasında ona eşlik eden bir sürü ruh da onunla beraber gülmüş gibi döntüp arkasına baktı.

“Öyle mi dersin?”

Hafifçe ayağa kalktı. Aynı gülümsemeyle ona daha fazla yaklaşmam için parmağını salladı. Attarti Ana çarşafını çıkardı. Belli ki bir zamanlar çok güzel bir kadıymış.

O anda korkup, dilimi tutamadığım için pişman olmuştum. Ama geri adım atmak da bana komik geliyordu doğrusu. Bilmeceyi çözmeye çalışıyordum. Bu kadın bir daha tekrar gelmeyeberirdi. Ya şimdi ya da hiçti.

“Bana iyice bak Maria ve ne gördüğünü söyle.”

Ona doğru yaklaştım.

“Bir zamanlar güzel olan ama şimdi yaşlanmış bir yüz görüyorum. İki gri göz, bir burun ve bir de ağız görüyorum. Güzel bir ağız. Ve gri saçlar. Geri kalanları örten koyu renkli, çirkin bir kıyafet. Cehennemden renginde.”

“Şimdi bana elini ver ve bana ne gördüğünü söyle.”

Elimi onunkini tutmak için uzattım. Ona dokunur dokunmaz titredim.

“Görüyorum...” Tutulmuştum. Ona daha dikkatli bakıncı. Ensesinden kafasına doğru çıkan sapsarı bukleleri, fildisinden, üzerinde altın işlemeleri olan taraklarla tutturmuştu. Su gibi duru bir cildi ve düzgün omuzlarından çıkan kolları... Gül rengi bir elbisenin içinde, vücudu görkemli bir kadın. Nereden geldiği belli olmayan bir ışık, şeffaf kumaşın altında nazlı nazlı kıvrılan bir göbeği aydınlatıyordu. Evrendeki en iyi sanatçı tarafından yapılmış sandığın iki ince ayak, sanki yere basmıyordu. Gri yeşil renkteki badem gibi gözlerinin içi canlılık ve tatlı bir ışıltıyla dolmuştu. Ya o ağız! İki düzgün dalga gibi biçimli dudaklarıyla gülümsüyordu. Havada menekşe kokusu vardı.

“Görüyorum.” Kekeliyordum. “İmkânsız! Kendimi görüyorum!”

Attarti Ana benimle beraber on dört gün, on dört gece kaldı. On dört mükemmel gün ve on dört mükemmel geceydi. Beni olgunlaştırdı. Beni eğitti. Sorularımı cevapladı. Son gece cebinden üç tane buğday tanesi çıkardı. Avcumun içine onlarla beraber bir de bir yazı koyarak elimi kapattı. Uzun bir süre beni

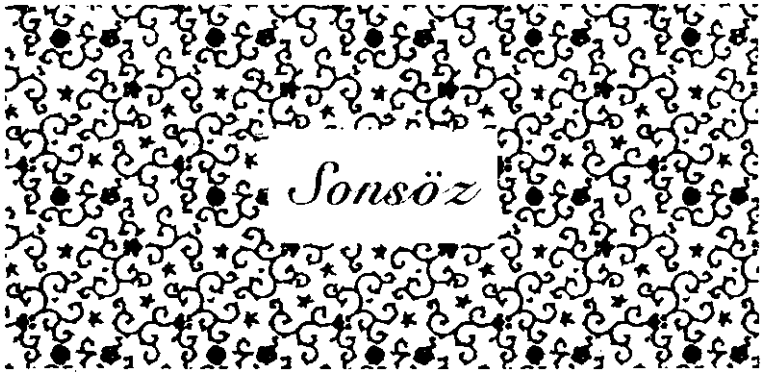
kucakladı. Sonra da hiç konuşmadan beni geçerek gitti. Rüzgâr gibiydi.

Aradan uzun zaman geçti.

İçimi birden öğrenmek için dayanılmaz bir istek kaplamıştı. Beni her şey ilgilendiriyör ve her şeyi en ince ayrıntısına kadar araştırıyorum. Hipokrat'a ettiğim yemini bozmadım. Sadece onu bir süreliğine bir çekmeceye kaldırdım. Deli gibi, felsefe, astrofizik, din bilimi, arkeoloji, tarih, metafizik okuyordum. Gezegenleri, astroidleri, meteorları ve gökyüzündeki bütün çarpışmaları avcumun içi gibi biliyordum. Dinleri araştırdım. Beşerlerin inançlarını, korkularını ve ihtiyaçlarını okudum. Şimdi hatırlıyorum da, Katina ben küçük bir kızken, bende bunlar için bir merak uyanabilecek mi diye çok endişeleniyordu. Şimdi nedenini anlıyorum.

Hangi dilde olursa olsun bütün yazılı belgeleri çok rahat okuyabiliyorum. Ve çok ilginçtir ki, bunlara rağmen her geçen gün ukala bir entel olacağıma, tam tersi güzelleşiyordum. Her saat başı daha da güçleniyordum. Onunla, aynı akşam benim için ilk kez gerçekleşen yıldız yolculuğunu denedim. Ve o günden beri, her gece okyanusların ve denizlerin üzerinde özgürce uçuyorum. Hayat ne kadar da güzel! Hiç bilinmedik ülkelerde, askerlerin yanında toprak damlı evlerin olduğu yerlerde yürüyorum. Fukara ailelerle beraber ekmek yiyorum. Zamanı gelince uzaya gideceğim. İlk durağım da gökyüzünün en parlak yıldızı Ülker olacak. Sekiz buçuk ışık yılı uzağımızda. Canımın istediği zamanlar onun bu fani dünyadan, beraberlerinde bilgileri de alıp giden kızlarını ziyaret ediyorum. Değerli bilgiler. Henüz gelmemiş olan kızları ziyaret ediyorum. Tıpkı bana benzeyen, mumdan yapılmış bebekler.

Bugday tohumlarını aldım. Hâlâ saklıyorum. Attarti Ana sa dece eğer ben onu ararsam gelecek artık. Azalmayan yaşam sevincimi koruyorum. Süslenmek için takındığım incik boncukları atmadım. Aksine yine gidip aldım. Katina'nın *dünyevi* olan ne kadar şey varsa onlarla ilgili numara ve teknikleri benim ihtiyacım olan şeylerdi. Gayet iyi gidiyoruz. Beni dinliyor ama ben de onun hatırlarını kırmıyorum. Şu an üçüncü kocamla yaşıyorum. Ama Ana varken pek bu kadarıyla kalmayacağıma inanıyorum.

Yazın. Attarti Ana'nın kızlarına bıraktığı vasiyeti:

Kandilde yedi gün yedi gece yanan yağ, hiçbir zaman sebep-siz yanmasın ve ruhun çalkantısı yüzünden rüzgârlar çıkmasın.

İlk tanrılar şehrinin kuruluşundan 12893 yıl sonra, ağustos ayının son dolunayında, tüm yazıtlarla, endişeleri, kaygıları, din-lerinizi, evlerinizi ve muskalarınızı geride bırakarak, hepiniz bu dünyanın en yüksek zirvesine çıkacaksınız. Her biriniz kendinin ve komşusunun çocuklarından birer tane alacak yanına. Sizin peşinizden gelen bu canlılar çok şanslılar. Orada, karın beyazı-nın içinde ve ağustos ayının gökyüzünde, karanlıklardan gelen ateşlerle savaşıacaksınız. Dünya titreyecek ve sular ayaklarınızı yalayacak. Bu kutsal hediyeye şükredin. Yeni asırlar için şükre-din. Ruh gözünüzün, size sunacağı yeni evren için şükredin. Ve sizin bu şarkılarınızı yukarıda yıldızlar dinleyecek.

Mara Meimaridi

Antropolog ve Atina Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan Mara Meimaridi, Yunanistan'da Kastella'da doğdu ve büyüdü. Atina Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü bitirdikten sonra Fransa'da arkeoloji, antropoloji ve çocuk gelişimiyle ilgili çalışmalar yaptı. Son zamanlarda çocuk sağlığı ve beslenme üzerine yazılar yazarken, bir yandan da evrenbilim ve astrofizik eğitimini sürdürüyor.

Bundan yüz yılı aşkın bir süre önce, İzmir'de Katina adında bir genç kız yaşarmış. Bu kız bir erkeği gözüne kestirir ve ne yapar eder, sonunda onu ağına düşürürmüş. Tam dört yakışıklı ve zengin erkekle evlenmiş. Çünkü Katina onları “büyü”lüyormuş; güzelliğiyle değil ama, otlarla, iksirlerle, dualar ve muskalarla...

İzmir Büyücüleri, geçmiş zamanda, Türklerin, Yahudilerin, Ermenilerin, Rumların ve Levantenlerin zengini yoksulu, kadını erkeği, güzeli çirkinliğiyle bir arada yaşadığı İzmir'de, mahalle kültürünün çokrenkliliği içinde, kadınların kıskançlıkla, dalavereyle ve en başta büyülerle örülü o en mahrem dünyasını masal tadında anlatıyor.

